



This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

### Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

### About Google Book Search

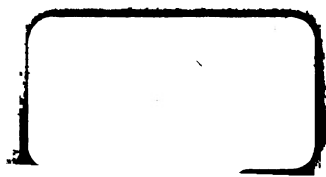
Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

NYPL RESEARCH LIBRARIES



3 3433 08161675 1





Fabricius  
NTB







(Fabricius)

NTB

~~1612~~ 17









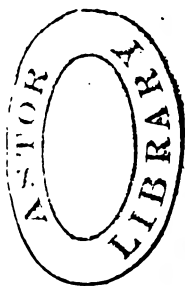
IO. ALB. FABRICII  
BIBLIOTHECA  
LATINA

NVNC MELIVS DELECTA

RECTIVS DIGESTA ET AVCTA

DILIGENTIA

IO. AVG. ERNESTI.



T O M V S III.

---

L I P S I A E

APVD WEIDMANNI HEREDES ET REICHIVM

MDCCLXXIV.



# BIBLIOTHECAE LATINAE

SIVE

NOTITIAE AVCTORVM VETERVM  
LATINORVM

L I B E R III.

*De Scriptoribus aenæae, et ferreae aetatis a  
temporibus Antoninorum ad corruptum  
sermonem latinum.*



THE UNITED STATES OF AMERICA

1917

AMERICAN CENTRAL BANK

NEW YORK

AMERICAN CENTRAL BANK



## CAPVT I.

DE

# AVLO GELLIO.

I. *Gellii aetas.* II. *Noctes Atticae.* III. *Earum editiones.* IV. *Index Scriptorum a Gellio laudatorum.*

I. **A**VLVS a) GELLIVS, Romanus, Romae in Rhetorica disciplina Cornelii Frontonis, deinde Athenis Philosophorum Phavorini, Tauri, T. Eustachii, Peregrini et aliorum auditor, inde centumviri dignitate praeditus fuit. A. Gellium vocant Lupus Ferrariensis Epist. I. et 5. non Agellium, etiam Servii et S. Augustini Codices, nec non Prisciani, Ioannis Sarsberiensis item, Papias et Vincentij Belloyacensis in speculo doctrinali: si in hoc *Agellius* etiam quandoque per errorem legitur, quod praefert cum Lipsio auctoritate Ms. Cod. Prisciani, quae est Epist. VII, 8. item Iac. Schegkio, Lud. Carrione, G. I. Vossio, Salmasio in Comm. ad Arnobium, Obertus Gifanius Epistola ad Muretum, in qua etiam affert vetus hemistichion nescio cuius poetae, *ut doctus Agellius inquit.* Atque Agellium reperit etiam eruditiss. Pfaffius in Codice epitomes Lactantii antiquissimo Taurinensi, quinti, si fas est credere, saeculi. Gaufridus sive Galfridus Anglicus circa a. 1200. clarus in poëtria nova v. 1836.

— *In simili forma retractat Agellius istud.*

A 2

Et

a) Gelliis variis in Glandorpil de *Caium Gellium*, de quo Diodes Onemastice p. 382. memoratis adrus Sic. XX. T. 2. p. 817.

Et v. 1863. et testis Agellius auctor. Sed assentior Petro Servio, Medico Romano, qui capite 2. Miscellaneorum: b) *Apud plerosque, inquit, viros doctos invaluit opinio, apud Transalpinos omnes (nimis dictum hoc liberaliter) usus obtinuit, ut, vetere AVEI GELLII nomine repudiato, AGELLIVS appelletur. Ego vero antiquum retinendum esse nullus dubito. Id ut credam, faciunt sex Vaticani Codices, impressi libri omnes, et Romanus usus. Etenim ut hinc exordiar, Agelliam c) familiam vix, imo ne vix quidem, apud Romanos reperies: Gelliam vero, apud Ciceronem, Livium, Dionysium, Valerium, Plutarchum, Asconium, Fastos Capitolinos. Accedit, quod si Agellii nomine gentilitio appellandus est, nam quae in ius definiunt gentilitia sunt, praenomen ei necessario imponendum: neque enim fieri potest, ut quispiam praenomine, hoc est, proprio nomine careat. At Agelli praenomen d) apud neminem videre est, aut veterem aut recentiore auctorem: Ergo necessario sequitur ut Aulus sit praenomen, Gellius nomen gentilitium. — In uno eodemque libro Vaticano, qui solus habet Agellius, modo Agellius scriptus est per g minusculum, modo per maiusculum, ita, AGellii liber quartus, Vnde constat, plane oscitantes fuisse librarios, nec de maiusculis literis, multo minus de punctis laborasse. Nemo enim non videt AGellii interpretandum esse Auli Gellii, et puncto intermedio coniungendum, assentientibus omnibus aliis Vaticanis libris, quorum plerique habent Auli Gellii Noctes Atticae, praenomine scilicet omnibus litteris scripto: alii A. Gellii, praenomine ex antiquo more exarato per unam litteram*

b) Tom. 2. Miscell. Italic. erudit. Gaudentii Roberti p. 21.

c) ΑΓΕΛΙΩ cuiusdam mentionem reperi apud Socratem V, 10. Hist. Eccles. et sicut a servo Servilium, a virgula Virgilium, sic ab agello fieri Agellium Priscia-

nus annotat libro IV. pag. 634. C. Veteris C. F. Agellius apud Gruterum in veteri inscript. p. MXVI. 3. et Agelli Reddite apud Fabretum p. 260.

d) Dicere possis similiter Arnobii nullum praenomen exstare.

*ram A. punctio terminatam. Omnino igitur retinenda est vetus nomenclatura, et Aulus Gellius appellandus.* Atque id et demonstrat Lambecius in Prodro-mo Lucubratorum in Gellium. Eo valet etiam, quod apud Theodorum de mensibus occurrit Ἀῦλος Ῥωμαίων λόγιος, qui sine dubio est Gellius.

De Gellii aetate consulendi Dodwellus de aetate peripli maris Euxini §. 10. Camillus de Silvestris in Epist. ad Apostolum Zenum de A. Gellii aetate, in Sylloge, cui titulus Raccolta d' Opuscoli scientifici T. 6. p. 241. Norisius in Cenotaphiis Pisanis p. 464. Sub Antonino Pio vixisse et in principio imperii Antonini Philosophi mortuum esse, vix dubitari potest. — De doctrina viri non satis consentiunt. Augustinus de Civ. D. IX, 4. appellat *elegantissimi eloquii virum, et multae ac foecundae scientiae.* Salmasius libro de Hellenistica pag. 37. *Antoninorum aetate Agellius politissime et elegantissime scripsit, et prorsus ἀρχαίων dicendi modum imitatus est.* Idem pag. 85. *Agellius infinitis vocibus locum dedit in Atticis noctibus, quae noctem potius quam diem ea in aetate saperent, adeo obscura erant ac tenebrosa, et vix illius temporis hominibus intellecta.* Apud omnes tamen hodie literatos pro elegantissimo Latinae linguae auctore habetur, et olim habitus est, passimque a Grammaticis tanquam scriptor idoneus citatus, a quibusdam etiam multis in locis ad verbum paene transcriptus. Certe eo si careremus, multa ignorare-mus, quae ad scientiam antiquitatis in rebus et in ver-bis pertinent.

II. Exstant *Noctium e) Atticarum* ad liberos suos *li-bri XX. f)* compositi post Consulatum Herodis Attici,

A 3

quem

e) Gellii imitatione plures viri eruditi libros edidere, quos com-memorare non est necesse.

cod. latino V. memoratur Aulus Gellius desinens in libro vigesimo tertio. Sed thesaurus, quod aiunt, carbones.

f) In Catalogo MSS. Is. Vossii

quem lib. I. c. 2. atque alibi Consularem appellat, h. e. post a. C. 143. Antonini Pii V. et post Consulatum secundum Erucii Clari XVII, 13. h. e. post a. C. 146. Antonini Pii VIII. quos ita inscripsit, quod longinquis per hiemem noctibus, in agro terrae Atticae, commentationes istas ludere ac facere exorsus esset, ut ipse ait in g) praefatione, quae in antiquioribus editionibus perperam locum extremum libri vigesimi occupat. Liber *sextus ἀκέφαλος* est. Libri *οκταυ*, qui in quindecim capita distinctus periit, sola *argumenta* ad nos pervenerunt, qualia libris suis Gellius praefixisse ipse in praef. testatur, etsi, quae hodie habemus an Gellii sint vel potius *Avieni* h) qui in Ms. quodam Gellium recensuisse dicitur, ambigunt aliqui eruditorum ut H. Stephanus noctibus Parisinis num 4. 5. Olaus Borrichius in Cogitationibus de Latina lingua p. 79. et Fredericus Rappoltus Observationibus ad Gellii II, 28. p. 3. seq. Sed dubitant sine magna causa, ut iam notatum Iac. Gronovio p. 12. et 743. et nuper ostendit Christianus Falsterus in vigilia prima, Gellianis noctibus apud Ripenses impensa, editaque Hafniae 1721. 8. in qua libri octavi argumenta singulari studio illustravit, notavitque illa primum lucem vidisse ex Codice, ut ait editor, vetustissimo, in editione Veneta Philippi Pincii Mantuani a. 1500. Libri octavi caput quintum ex ingenio restituit Durantius Casellius l. 2. c. 4. Var. Lectionum.

III. Primi Gellium edidere Conradus Sweinheim et Arnoldus Panartz Romae 1469. fol. recensente *Ioan. Andrea Episcopo Alerien*si, cuius longa praemissa est praefatio

g) Praefationem loco suo motam postliminio restituendam monuit Salmasius Prolegomenis ad Solin. et Langbaenius in limine notarum ad libellum aureolum

Longini περί ὕψους. Quod factum etiam in editionibus Gellii Oise-liana et Gronovianis.

h) Vide Iac. Schegkii praemiss. Epist. 6.

praefatio ad Paullum II. Pontificem Romanum, inprimis illa lectu digna ad cognoscendas res illius et ad rationem huius editionis. Ait, autem, exempla Gellii valde vitiosa fuisse, seque in recognitione huius Gelliani operis permagnos labores sustinuisse. Inprimis laborarat in Graecis et reperiendis, ubi in exemplis latinis non erant, iisdemque emendandis et latine vertendis, adiutoremque in ea re habuerat *Theodorum Gazam*. Et hae interpretationes latinae in exemplo hoc eius additae sunt, sed addito semper in principio, *id est*: ne quis pro Gellianis haberet: quae versiones servatae diu, a recentioribus omissae sunt: similiterque se fecisse dicit in *Macrobio* et *Aputio*, eoque nomine se calumniis appetitum esse a pluribus Romanis, qui dicerent, eum sua auctoribus veteribus inculcare, quos contra in praefatione multa disputat. Idem Commentarios in Gellium scripsit, quos eodem anno Romae editos, memorat Catalogus Gudianus p. 327.

Editio Veneta prima ex aedibus Petri de Maximis a. 1472. fol. lucem vidit, et cum Mss. collata a Francisco Iunio, Francisci filio, exstat inter libros If. Vossii Lugduni Batavor. Eodem anno editio Gellii Venetiis curata est per Nicolaum Ienson Gallicum, fol. Memoratur et altera Romana a. 1474. fol. Veneta item alia a. 1477. fol. per Andream Iacobi Catharensis. Dehinc secuta est Brixienfis per Boninum de Boninis de Ragusa, a. 1485. correctore Marco Scaramucino de Palatiolo. In ea legitur hocce octastichon:

*Si quem Cecropia clarum Latiaque Camoena  
Esse iuvat, Gelli scripta probanda legat.  
Attica nox luci nunquam cessura diurnae  
Ad varias artes quam bene monstrat iter.*



*En tibi, docta cohors, Marcus correxit ad unguem.  
 Quem tulit Adriaco Brixia Marte potens.  
 Si quid erit falsi, veniam dabis, inscia turba  
 Forſitan huic nocuit, dum celerabat opus.*

Vicentinam Gellii editionem commemorat Barthius p. 1597. Adverſ. Veneta tertia a. 1486. quarta 1491. quinta 1494. ſexta 1500. Philippi Pincii Mantuani, et ſeptima 1509. 4. ap. Io. de Tridino cum praef. *Phil. Beroaldi*, qui primus poſt Andream critica diligentia textum recognovit: ſed ab ipſo inſtituta editio facta eſt Bonon. 1503. ſ. dedicata eſt Sigifmundo e gente Hohenloa Germano, qui cum duobus fratribus Bononiae ſcholas Beroaldi frequentabat. Nam tum multi nobiles Bononiam diſcendarum literarum cauſa ibant, ut ex illa epiſtola diſcimus. In hac *libri octavi argumenta* primum edita fuerunt. Sequuntur Baſileenſis a. 1506. et Pariſienſis 1511. 4. in aedibus Aſcenſianis, ad exemplar recognitionis Beroaldinae: et 1515. 4. ex recenſione *Ioannis Connelli*, cum praef. eiufdem Philippi Beroaldi. Florentina deinde extitit Philippi Iuntae a. 1513. 8. edente *Carolo Aldobrandino*, qui ex Codice Mediceo et aliis Mſſ. Gellium emendaſſe ſe proſitetur praef. ad Laurentium Medicem. *Eo factum eſt ut ego Gellii noctes Atticas admiratus ſemper amaverim, et cum primum potui, Magnifice Laurenti, ſi non emendatas, minus certe corruptas ad alios tranſmiſerim.* Qui ſane multi temporis labor fuit, in quo cum alibi veteres Codices, quotquot adſpicere licuit, tum vero ex antiqua Bibliotheca tua emendatos, cum hiſ, qui circumferuntur, diu omni diligentia contuli, utinamque, quod volui, mihi et aliis ex eo labore operae pretium ſequutum ſit. Paulo poſt Aldina a. 1515. 8. prodiit, Lugdunenſis, forma minore a. 1515. 8. Argentoratenſis a. 1517. fol. cum praefatione *Nic. Gerbellii*, Phorcenſis: et altera 1521. 8. Baſileenſis

leensis 1519. fol. Parisiensis cum scholiis *Bodii Aescensii*, qui illa ex *Aegidii Maserii* Parisiensis annotatis collegisse non diffitetur: Paris. a. 1519. 1524. f. et tertia 1532. f. in qua accesserunt notae *Petri Mosellani*. Colonien-  
sis apud Eucharium Cervicornum 1526. fol. et eodem  
anno apud Soterem, 8. et *Petri Mosellani* Protognen-  
sis in Gellium annotationes Basil. 1526. 8. quae exstant  
etiam in edit. Gellii Paris. 1532. & Colon. 1533. 1537. et  
1549. 1566. 8. apud Gymnicum. Basil. 1549. 1561. Lug-  
dunensis apud Seb. Gryphium 1534; et altera Gryphia-  
na 1539. et tertia 1546. quarta 1550. quinta 1555. sexta  
1559. 12. septima 1561. et octava 1566. 8. apud Ant. Gry-  
phium. Veneta 1544. et 1573. 8. Parisiensis quarta 1564.  
12. et quinta 1584. apud Hieron. de Marnef etc. forma  
minore. Lugdunensis apud Barthol. Vincentium 1571.  
et altera 1585. 12. tertia 1592. 12. Tornaesiana. Gene-  
vensis 1621. forma minore.

Sed inprimis utilem operam huic scriptori castigan-  
do praestitit *Lud. Carrio*, et qui eum cum notis, emen-  
dationibus et noctibus Parisinis <sup>i)</sup> edidit *H. Stephanus*.  
Paris. 1585. 8. etsi commentarios eorum integros in Gel-  
lium desideramus. Editionem Gellii Genevensem sive  
Aurel. Allobrog. a. 1609. ex H. Stephani recensam re-  
censione et contextu scriptoris emendatiorem, et ob  
notas, breves quidem sed optimae frugis, utpote e Car-  
rione, Iureto, Cuiacio, Turnebo, Casaubono, Lipsio,  
Manutio, Adr. Iunio, Meursio, Fruterio, Dionys. Go-  
thofredo selectas, commendat Christianus Tychonius  
Epistola ad Christianum Falsterum specimini huius  
Gelliano inserta p. 69.

A 5

Emen-

<sup>i)</sup> In prima statim Gellium Ste-  
phanus tuetur adversus acrem Lu-  
dovici Vivis censuram, qui lib. 3.  
de disciplinis Gellium vocat bo-  
minem rhapsodum plane, congesto-

rem potius quam digestorem, et osten-  
torem quam peritum, loquaculum  
sine eruditione, in verbis ac senten-  
tiis putidulum etc.

Emendatissimam vero Gellii editionem a. 1651. 12. Amstelodami in lucem emisit *Io. Frid. Gronovius*, atque iterum 1665. 12. quam ut plurimum sequitur Lugdunensis, quae *Antonii Thyssi*, et cum ille labori huic immortuus esset, *Iacobi Oisellii* cura in Belgio prodiit, selectaque ex variis doctissimorum hominum scriptis commentaria adiuncta habet, subiecto indice scriptorum a Gellio commemoratorum a. 1666. 8. In usum Delphini Gellium edidit *Iacobus Proust*, Paris. 1681. 4. notis additis satis vulgaribus. Ab eo tempore Gellius cum notis et emendationibus *Ioan. Frid. Gronovii* ad priores novem libros excusus est Lugd. Bat. 1687. 8. Denique ibidem 1706. 4. luculentam Gellii editionem adornavit *Iacobus Gronovius*, in qua locis quamplurimis emendatior est contextus & collatione Mss. Codicum, tum notis utriusque Gronovii parentis et filii, quorum castigationibus accesserunt *P. Lambecii* Prodromus lucubrationum Gellianarum, *Casp. Scioppii* k) integra collatio duorum Codicum Mss. et ex *Lud. Carrionis* Castigationibus excerpta. Notae Variorum ex editione Thyssiana non integrae adiunctae sunt, sed loco earum frequentes Thyssii et Oisellii et aliorum reprehensiones Iac. Gronovii. Haec editio repetita est Lipsiae a. 1762. 8. cum Excurs. et praef. *I. L. Conradi*

Multi viri docti in animo habuere, conatique sunt Gellium vel corrigere vel illustrare, sed aut praeventi sunt morte, aut alia qua causa impediti. Desideramus quidem Carrionis plenos commentarios, perinde ut lucubrationes *Oberti Gifanii*, inter cuius inedita memorantur emendationes et notae in Cornelium Nepotem, Symmachum et Prudentium, nec non Agellii noctium Atti-

k) Scioppius in Epistola ad Lipsium data Romae a. 1600. T. 2. sylloges Burmannianae p. 51. Notis in Apuleium nescio si subiungam

editionem novam Agellii, cuius Mss. in Vaticano sunt boni, apud Fulvium (Vrlinum) optimi.

Atticarum libri, aliquot veterum Codicum ope diligenter emendati cum notis. (vide amoenitates litterarias V. C. Io. Georgii Schelhornii T. XII. p. 391.) item editiones promissas a Iusto Lipsio, l) Ios. Scaligero et Io. Wowerio, m) Io. Pricaeo, Cornelio van Dalen, Petro Menardo Turonensi, et Claudio Salmasio. *Petri* quoque *Lambecii* prodromus lucubrationum in Gellium, quem cum Ms. Regio Parisiensi contulerat, typis expressus Paris. 1647. 8. epidromo caret, nec prodromi editio secunda, quam priore quadruplo auctiorem in prodromo historiae literariae idem Lambecius promissit, unquam lucem adspexit. *Philippi Caroli* animadversiones in Agellium cum eiusdem in Curtium observatis, praemissa de Criticis dissertatione, post eius obitum a Christoph. Arnoldo editae Norimbergae 1663. 8. non ultra librum 14. n) procedunt.

Iani Passeratii notarum in Gellium Mstarum, quae fuerint apud Iac. Mentelium Paris. Medicum, mentio in Lucae Langermanni ad Lambecium Epistolis Mss. Editionem Gellii affectam pridem a Lipsio liquet ex Epistola eius ad Theodor. Canterum a. 1580. *Agellius meus paratus est; differo tamen propter commentarium Cornelianum, (in Tacitum) quem priorem extrudere volo.* Merico Casaubono etiam (praef. ad Polybium) Casp. Scioppio, et Henrico Ernstio Gellium edere in animo fuit. Scaligerana p. 160. *Lucas Fruterius avoit un Agellius tout prest d'être imprimé, qui lui a été dérobé.* Gellii noctes illustriores a se factas proximis nundinis emissurum se scripsit *Carolus Hannibal Fabrotus* Commentario ad XVI. 10. Cod. Theodof. de paganis pag. 9. Paris. 1618. 4. sed nescio quibus causis impe-

l) Vide Lipsium II, 3. elect.

m) Wower. Centur. I. Epist. 14. 49. II, 18. 65. 67.

n) Christophorus Adamus Rupertus nota marginali ad Caroli

animadversiones pag. 280. ad illa verba: Agite igitur o mei, perseverate animum. *Vtinam et auctor perseverasset, nec imperfectas has nobis lucubrationes reliquisset.*

impeditus id neutiquam praestitit. Nescio cuius *Grinirij* Zelandi notis in Gellium memorat Is. Vossius, Epistola ad Nic. Heinsum data a. 1651. T. 3. Sylloges Burmannianae p. 623. et Io. Lelandus de scriptoribus Britan. p. 486. commemorat cuiusdam *Io. Claimundi* commentarium ab eo iuvene scriptum.

Novae quam parabat editioni Gellii laudatus Falsterus etiam prolusit libris duobus sermonum XCII. quibus libere Gelliano lepore antiquitatis, varia nova atque erudita promit, editis Amstelodami 1729. 8. His Bibliopola praefixit titulum: *amoenitates philologiae sive discursus varii*. Tomum secundum claudit libellus commentarius de vita et rebus Aulij Gellii, quo elogium quoque illius scriptoris et apologia continetur. Nonnulla Gellii loca praeter Falsterum in iam memorato specimine et in novis literariis Lipsiensibus a. 1721. p. 138. seq. illustrat *Adamus Henricus Lackmannus* in primitiis Vtinenfibus, Lubec. 1725. 4. p. 47. seqq. add. Obf. Misc. Dorv. IV. p. 431.

*Glossarium* vocum haud vulgarium in Gellio edere voluit Barthius, cuius specimen vulgavit VIII, 16. Adv. Verborum Gellianorum rariorum Catalogum exhibet quoque Iacobus Mosantus Brissius in Epistolis editis Cadomii 1670. 8. p. 224. seq. Sed usibus studiosorum longe accommodatius erat futurum pleniusque *Lexicon Gellianum*, quod pulchris locupletatum observationibus daturus erat, et cuius specimen vulgavit Cl. vir Christianus Falsterus. Iulii Caesaris Scaligeri *problemata Gelliana*, edita sunt Amstelod. 1651. 12. D. Frid. Rappolti *Logica Gelliana*, in qua loca Gellii ad Dialecticam spectantia illustrantur, prodiit separatim Lipsiae 1654. 4. *Polydori Tardiolae*, sive D. *Antonii Gatti* Agellius vindicatus Romae, sive Mediolani potius 1702. 8. est dissertatio referta conviciis in Iustum Vicecomitem sive P. Mazzuchellum super loco Gellii

Gellii XVI, 13. de municipiis in ius Coloniarum mutari gestientibus. Vide Diarium Venetum, Giornale de' letterati d'Italia Tom. XII. pag. 411. XIV. pag. 140. seqq.

## IV. INDEX SCRIPTORVM A. GELLIO LAVDATORVM

*ex editione Jac. Gronovii.*

Prior numerus librum, posterior capita libri designat.

**L. Accius** 4, 1. Atreo 13, 2. Didascalico primo 3, 11. Neoptolemo 13, 3. Pelopidis 2, 6. Pragmaticis 20, 3. Sotadicorum primo 7, 9.

**M. Accius Plantar** 4, 7. 18, 12. 19, 8. in comodia 1, 7. Amphitryone 1, 7. Asinaria 1, 22. 7, 17. 18, 12. Atraba 11, 7. Aulularia 3, 14. 7, 9. Bacchidibus 3, 14. Bosotia 3, 3. Casina 1, 7. Cistellaria 2, 16. Clitellaria 7, 7. Epidico 4, 6. 17. Epitaphio suo 1, 21. Freto 3, 3. Menaechmis 3, 14. 18, 9. Milite glorioso 15, 15. Mostellaria 20, 6. Nervolaria 3, 3. Persa 5, 21. Poenulo 13, 28. Pseudolo 20, 6. Rudente 9, 12.

Sticho 7, 17. Trigeminis 7, 9. Trinummo 17, 6. Truculento 13, 21.

**Aelius Melissus** libro de loquendi proprietate 18, 6.

**L. Aelius Stilo Praeconius** 2, 21. 3, 3. 5, 21. commentario de proloquiis 16, 8.

**L. Aelius Tubero** 14, 7. 8. in historiis 6, 3. 4. historiarum primo 10, 28. de officio iudicis 14, 2. libro ad C. Oppium 7, 9.

**Aeschines** in oratione qua Timarchum de impudicitia accusavit 18, 3.

**Aeschylus** ἐν τῷ πρὸς Φέρῳ, προμνήδα 13, 17.

**Aesopus Phryx** in Apologis 2, 29.

**L. Afranius** togatarum scriptor in togata 20, 6. in  
Con-



- Consobrinis* 15, 13. in togata, *Sella* 13, 8. in togata, *Titulus* 10, 11.
- A. Albinus* historiae libro 1, 11. 18.
- Alcaeus* in poematis 17, 11.
- Alexander Aetolus* 15, 20.
- Alexander Magnus* epistola ad Aristotelem 20, 5.
- Alexis* comicus 2, 23. 4, 11. in comoedia, quae Pithagorae vita inscribitur 4, 11.
- Alfenus Varus* libro Digestorum XXXIV. Coniectaneorum secundo 6, 5.
- Anacreon* 19, 9.
- Andronicus* Philosophus 20, 5.
- Annaeus Cornutus* commentario in Virgilium 2, 6. de figuris sententiarum libro secundo 9, 10.
- L. Annaeus Seneca* ad Lucilium epistolarum libro XXII. 12, 2.
- Annianus* poeta 7, 7. 9, 10.
- Antisthenes Socraticus* 9, 5.
- Q. Antistius Labeo* 1, 12. 15, 27. commentariis ad XII. tabulas 1, 12. 20, 1. libro de duodecim tabulis secundo 7, 15. libris ad edictum praetoris quarto 7, 15. libris posterioribus *ibid.* ad edictum aedilium curulium 4, 2.
- Apollodorus* 2, 23. in Chronicis 17, 4.
- Appion Plistonices* 6, 8. in Aegyptiacis 5, 14. 10, 10. libri Aegyptiacorum quinto 5, 14. 7, 8.
- Aristarchus* grammaticus 2, 25.
- Aristeas Proconnesius* 9, 4.
- Aristides Samius* 3, 10.
- Aristo* I. C. 1, 18.
- Aristophanes* 1, 15. 13, 23. 20, 11. in comoedia *Ἀλκίαν* 19, 13. *ἐν ταῖς πρεσβύταις* *θεσμοφοριαξέως* 15, 20.
- Aristoteles* 2, 12. 22, 3. 11. 16. 10, 2. 15, 26. 19, 2. 5. libro de animalibus sexto 13, 7. epistola ad Alexandrum Magnum 20, 5. libro *περὶ μνήμης* 7, 6. 8, 7. libris problematum 1, 11. 2, 30. problematibus acroamaticis 20, 5. encycliis 20, 4. exotericis 20, 5. problematibus physicis 19, 4. 5. 6. problematum septimo 3, 6.
- Aristoxenus* in libro de Pythagora 4, 11.
- Arrianus* in dissertationibus

- bus Epicteti 17, 19. 19, 1. libro secundo 1, 2.
- Q. Asconius Pedianus* 15, 28.
- M. Asinius Pollia* epistola ad Ciceronem 1, 22. epistola ad Plancum 10, 26.
- C. Ateius Capito* 12, 2. 24. 10, 20. in coniectaneis 2, 24. 20, 2. coniectaneorum libro nono, qui est *de iudiciis publicis* 4, 14. 10, 6. coniectaneorum CCLIX. 14, 7. 8. in epistola quadam 13, 12. libro de iure pontificio quinto 4, 6. de officio Senatoris 4, 10.
- D. Augustus* epist. ad Caium nepotem 15, 7. in epistolis 10, 24.
- P. Aurelius Opilius* in libro primo Musarum 1, 25.
- Bacchylides* 20, 7.
- Brutus* 17, 7.
- Caecilius Gallus* libro secundo de verborum significatione, quae ad ius pertinent 16, 5.
- Caecilius Statius* 5, 6. Chryfio 7, 17. Hypobolimaeco Aeschino 15, 14. Plocio 2, 23. 3. 16. Polumenis 11, 17. Subditivo 15, 9. Synaristufis 15, 15. triumpho 7, 7.
- Caelius* 10, 1. historiarum libro secundo 10, 24.
- Caelius Sabinus* 7, 4. libro de edicto aedilium curulium 4, 2.
- Caesellius Vindex* 9, 14. 18, 11. in commentariis Antiquarum lectionum 2, 16. 3, 16. 7, 2. 11, 15. 20, 2.
- Callimachus* 4, 11.
- C. Calvus* 19, 9. in poematis 9, 12.
- Carneades* 17, 15.
- Q. Cassius* primo Annalium 17, 21.
- Chares* 5, 2.
- Chrysippus* 11, 12. libro περὶ καλῆς καὶ ἡδονῆς 14, 4. libro περὶ προνοίας quarto 6, 1. 2.
- L. Cincius Alimentus*, de re militari libro tertio 16, 4. lib. quinto *ibid.* libro sexto *ibid.*
- Q. Claudius Quadrigarius* 5, 21. annali primo 1, 25. 2, 19. 7, 11. 9, 13. 14. 17, 2. annali tertio 1, 16. 3, 7. 8. quinto 5, 17. sexto 2, 2. 17, 13. octavo 17, 13. undecimo 13, 18. tertiodécimo 13, 27. duodevicesimo 1, 7. undevicesimo 9, 1. 10, 1. 15, 1. 20, 6. uno et vicesimo 10, 13. vicesimo

cesimo tertio 10, 13. centesimo et quinquagesimo 1, 7. Clearchus 4, 11.

*Cleatius Verus* in libris verborum a Graecis tractatorum 16, 12. libro quarto *ibid.*

*P. Cornelius Pauli F. Scipio Africanus* in oratione, quam dixit in censura; quum ad maiorum mores populum hortaretur 4, 20. 5, 19. in oratione pro se contra Tib. Asellum de multa ad populum 7, 11. in oratione contra P. Sulpicium Galum 7, 12. in quinta oratione contra Claudium Asellum 2, 20.

*L. Cornelius Sulla* rerum gestarum libro secundo 1, 12. 20, 6.

*Cornelius Nepos* 17, 21. in primo Chronicorum. *ib.* primo librorum de vita Ciceronis 15, 28. de viris illustribus 1, 18. libro exemplorum quinto 7, 18.

*Crates* 2, 25.

*Critolaus peripateticus* 9, 5. 11, 9.

*Ctesias* 9, 4.

*Democritus* 5, 15. de vi et natura chamaeleontis 10,

12. *περί λοιμῶν ἢ λοιμικῶν κακῶν* 4, 13.

*Demosthenes* 2, 27. 10, 19. in orationibus 9, 3. in oratione *ὑπὲρ σεφάνου* 13, 1.

*Dicaearchus* 4, 11.

*Diodorus Cronus* 11, 12.

*Dioxippus Socraticus* 17, 11.

*Elis* grammaticus vetus in Commentariis 13, 14.

*Empedocles* in carmine 4, 11.

*Q. Ennius* 7, 9. 12, 9. 4, 10, 1. 12, 2. 13, 19. 17, 17. 18, 9. 19, 8. in annalibus 2, 26. 3, 14. 6, 6. 10, 29. 16, 10. libro primo 6, 6. 9, 13. 14. 13, 21. libro tertio 1, 22. libro septimo 12, 4. 18, 5. libro octavo 20, 10. libro duodecimo 17, 21. libro tertiodecimo 7, 2. 18, 2. libro quartodecimo 2, 26. 10, 25. libro sextodecimo 9, 14. libro duodevicesimo 13, 19. in Achille 4, 17. in Alexandro 6, 5. in Cresphonte 6, 16. in Erechtheo. *ibid.* in Hecuba 11, 4. in Iphigenia 19, 10. in Menalippa 5, 11. in Neptolemo 5, 15. 16. in Phoenice 7, 17. in Scipione 4, 7. in Satyris 2, 29. 7, 9. 12, 18, 2.

*Epho-*

- Ephorus* historicus 3, 11.  
*Epicharmus* 1, 15.  
*Epicurus* 2, 6. 8. 5, 15. 16.  
 9, 5.  
*Epictetus* 1, 21. 17, 19. libro  
 quinto διαλέξεων 19, 1.  
*Erastratus* 17, 11. libro  
 primo διαρρήσεων 16, 3.  
*Erucius Clarus* epistola ad  
 Sulpicium Apollinarem  
 13, 16.  
*Euripides* 1, 15. 7, 3. 13, 17.  
 17, 4. 20, 7. Bacchis 13,  
 17. in tragoedia εὐω. ib.  
 in Hecuba 11, 4.  
*Eupolis* 1, 15.  
*Euclides* 1, 20.  
*M. Fabius Pictor* libro an-  
 naliū primo 1, 12. 10,  
 15. libro quarto 5, 4.  
*Favorinus* 1, 1. 9, 8. 10, 12.  
 in oratione quum legem  
 Liciniam de sumtu mi-  
 nuendo suavit 15, 8. in  
 περὶ πυρρῶνείον τρόπων  
 11, 5.  
*Fenestella* 15, 28.  
*Furius Antias* 18, 11.  
*Gabius Bassus* in commen-  
 tariis 3, 9. 18. libris de  
 origine vocabulorum et  
 verborum 3, 19, 5, 7. li-  
 bris de origine vocabu-  
 lorum 2, 4. libro septi-  
 mo 11, 17.  
*Fabr. Bibl. lat. T. III.*
- Gallus Asinius* 17, 1.  
*Cn. Gellius* 8, 14. in annali-  
 bus 18, 12. annali tertio  
 13, 22.  
*D. Hadrianus* oratione  
 quam in senatu de Itali-  
 censibus habuit 16, 13.  
*Hegesias* 9, 4.  
*Helvius Cinna* in poëma-  
 tis 9, 12. 19, 9. 13.  
*Heracitus Ephesus*. praef.  
*Hermippus* 3, 33.  
*Herodotus* in historiis 1, 11.  
 5, 9. 8, 4. 16, 19. 17, 8.  
 18, 2. historiarum pri-  
 mo 3, 10. libro tertio 13,  
 7. libro quarto 6, 11.  
*Hesiodus* 1, 15. 4, 5.  
*Hierocles Stoicus* 9, 5.  
*Hippocrates* 17, 11. 19, 2.  
 libro περὶ τροφῆς 3, 16.  
*Homerus* 1, 11. 15. 2, 6. 21.  
 22. 26. 30. 3, 10. 16. 5, 9.  
 6, 2. 6. 7, 20. 9, 9. 10.  
 12, 1. 13, 1. 7. 20. 22. 25.  
 14, 6. 15, 3. 6. 16, 12. 17,  
 38. 18, 19. 20, 7.  
*Q. Horatius Flaccus* 2, 22.  
*Q. Hortensius* 19, 9.  
*Hypsicrates* grammaticus  
 libris super his quae a  
 Graecis accepta sunt 16,  
 12. 19, 2.  
*Isigonus Nicaeensis* 9, 4.  
*C. Iulius Caesar* 7, 9. in  
 B libris

- libris Analogicis ad M. Ciceronem 19, 18. in Anticatore 4, 16. libro de Analogia primo 1, 10. libro de Analogia secundo 9, 14. in Dolabellam actionis tertio 4, 16. in epistolis ad C. Oppium et Cornelium Balbum 17, 9. in oratione pro Bithynis 5, 13. in suasionem rogationis legis Plautiae 13, 3.
- Iulius Higinus* 6, 6. 10, 16. commentariis in Virgilium 1, 21. 5, 8. in exemplis 10, 18. de vita et rebus Africani 7, 1. libro de vita rebusque illustrium virorum sexto 1, 14. de Virgilio libro quarto 16, 6.
- Iulius Modestus* secundo quaestionum confusarum 3, 9.
- Iunius* 14, 8.
- D. Laberius* 8, 15. 17, 14. in Anna Perenna 16, 7.
- D. Laberius* in Alexandria 16, 7. in Cacomemnone *ibid.* in Catulario 7, 9. in Coloratore *ib.* in Compitalibus 16, 7. 9. in Copphino 16, 7. in Fullone *ibid.* in Gallis 7, 9. in Gemellis 1, 7. in Lacu Averno 11, 15. in mimis 16, 7. in mimo primo, qui est, Salinator 3, 12. in natali 16, 7. in Necyomantia 16, 7. 20, 9. in Restione 10, 17. 16, 7. in Saturnalibus 16, 7. in Sororibus 9, 12. in Staminariis 16, 7.
- Laelius Felix* ad Q. Mucium libro primo 15, 27.
- Laeuius* 19, 9. in Alcesti 19, 7. Erotopaegniis 2, 24. in Protefilaodamia 12, 10.
- Largius Licinius* in libro qui Ciceromastix 17, 1.
- P. Lavinus* libro de verbis fordidis 20, 11.
- Lenaeus* Pompeji libertus 17, 16.
- C. Licinius Imbrex* in fabula Neaera 13, 21.
- Licinius Mucianus* 9, 14.
- L. Livius Andronicus* in odyssaea 3, 16. 7, 7. odyssaeae libro primo 18, 9.
- C. Lucilius* 1, 3. 2, 24. 3, 14. 4, 16. 7, 3. 8, 5. 9, 14. 16, 5. 18, 5. 20, 8. primo satyrarum 10, 20. tertio 1, 16. 16, 9. quinto 18, 8. septimo 9, 14. nono 1, 16. undecimo 4, 17. 11, 7. libro quinto decimo 1, 16. 4, 17. 9, 14.

- 9, 14. libro sexto decimo 4, 1. vicesimo *ibid.*  
*T. Lucretius Carus* 5, 15.  
 7, 3. 12, 10. 13, 19. 16, 5.  
 libro quarto 1, 21. 10, 26.  
*Manilius* 17, 7.  
*Masurius Sabinus* 3, 16. 5,  
 6. 19. 10, 15. 11, 18. 14, 2.  
 Memorialium primo 6,  
 7. memoriali septimo 4,  
 20. undecimo librorum  
 memorialium 5, 6. in  
 commentariis de indi-  
 genis 4, 9. libro secun-  
 do 4, 1. 2. 11, 18. libro ter-  
 tio 5, 13. libro de furtis  
 11, 18.  
*Cn. Matius* in mimiambis  
 10, 14. 15, 25. 20, 9. ilia-  
 dos septimo 6, 6. ilia-  
 dos uno et vicesimo 9,  
 14. iliados tertio et vi-  
 cesimo 9, 14.  
*Memmius* 19, 9.  
*Menander* 2, 23. 17, 4. Plo-  
 cio 2, 23. 3, 16.  
*Q. Metellus Numidicus* in  
 epistola quam quum in  
 exilio esset scripsit ad  
 Cn. et L. Domitios 15, 13.  
 17, 2.  
*Q. Metellus* in libro accusa-  
 tionis in Valerium Mef-  
 salam tertio 15, 14. in  
 oratione adversus Man-
- lium TR. PL. 6, 15. in  
 oratione de triumpho  
 suo 12, 9. in oratione,  
 quam in censura dixit  
 ad populum de ducen-  
 dis uxoribus 1, 6.  
*Q. Mucius Scaevola* 4, 1. de  
 iure civili libro sexto de-  
 cimo 7, 15.  
*Q. Mucius Scaevola* filius  
 17, 7.  
*Q. Mucius Scaevola* pater.  
*ibid.*  
*Musonius* 16, 1. 18, 2.  
*Cn. Naevius* 1, 24. 6, 8. 9, 13.  
 libris five carmine belli  
 Poenici 5, 12. in Hesio-  
 na 10, 25. in Tryphallo  
 2, 19.  
*Neratius* libro de nuptiis  
 4, 4.  
*P. Nigidius Figulus* 2, 26.  
 3, 10. 4, 16. 5, 21. 8, 14.  
 10, 11. 11, 11. 13, 10. 18, 4.  
 19, 14. Augurii privati li-  
 bro primo 6, 6. de ani-  
 malibus libro secundo  
 7, 9. de extis 16, 6. de  
 vento libro secundo 2,  
 22. de Virgilio libro  
 quarto 16, 6. commenta-  
 riis grammaticis 5, 2.  
 9, 12. 10, 4. 12, 14. 13, 6.  
 15, 3. 17, 13. 19, 14. libro  
 undecimo commenta-

- riorum 4, 9. in tertio vicesimo 17, 7. vicesimo quarto 13, 25. in undetricesimo 10, 5.
- Novius* in Ligartaca 15, 13. in Atellana, Parcus 17, 2.
- Onesicritus* 9, 4.
- C. Oppius* de vita et rebus Africani 7, 1.
- M. Pacuvius* 1, 24. 2, 26. 13, 8. 14, 1. Atrea 13, 2. Chrysa 4, 17. Niptra 13, 29. Paulo 9, 14.
- Pamphila* commentario undecimo 15, 23. commentario nono et vicesimo 15, 17.
- Panætius* libro secundo de officiis 13, 26.
- Parthenius* 13, 25.
- Pericles* Atheniensis 1, 3.
- Philemo* 17, 4.
- Philippus Macedo* epistola ad Aristotelem 9, 3.
- Philistion Locrus* 17, 11.
- Philochorus* 3, 11. 15, 20.
- Pindarus* 17, 10. 20, 7.
- L. Piso Frugi* Annalium primo 11, 14. annali secundo 15, 29. annali tertio 6, 9.
- Plato* 5, 15. 16, 6. 1. 13, 7. 9, 5. 17, 11. 12, 18. 2, 19. 11, de legibus 20, 1. libro primo 15, 2. libro secundo *ibid.*
- de optimo statu reipublicae 14, 3. Gorgia 6, 14. 10, 22. Parmenide 6, 13. Protagora 5, 3. Symposio 17, 20. Theaeteto 13, 17.
- C. Plinius Secundus* in libris historiae naturalis libro 17, 15.
- C. Plinius* libro septimo 3, 16. 9, 4. libro decimo 10, 12. libro vigesimo octavo *ibid.* libris Studioforum 9, 16.
- Plutarchus* 3, 5. 17, 11. commentario in Hesiodum quarto 20, 8. de Homero libro primo 4, 11. libro secundo 2, 8. 9. in Symposiacis 4, 11. 17, 11. libro octavo 3, 6. ὁπóση ψυχῶν καὶ σωμάτων ἀνθρώποις περὶ εὐφροσύνης καὶ ἀρετῆς διαφέρει 1, 1. περὶ ἀοργησίας 1, 26. περὶ πολυπραγμοσύνης 11, 16. περὶ ψυχῆς primo 1, 3. 15, 10.
- Polybius* 7, 14.
- Polystephanus* 9, 4.
- L. Pomponius Atellanarum* scriptor in Aeditumis 12, 10. in Gallis Transalpinis 16, 6. in Maevia 10, 14. Parcus 3, 17. in Porcetra 18, 6.

*M. Por-*

*M. Porcius Cato* 2, 17. 4, 9.  
12. 5, 21. 13, 22. 16, 12.  
19, 10. in carmine de mor-  
ribus 11, 2. libro de agri-  
cultura 3, 14. libro de fal-  
sis pugnīs 0) 10, 3. quae-  
stionum epistolicarum  
libro primo 7, 10. libro  
de re rustica 10, 26. li-  
bro de re militari 7, 4.  
*Originibus* 3, 7. 10, 24.  
18, 12. *Originum* primo  
1, 16. secundo libro 17,  
13. in tertio libro 2, 22.  
17, 13. libro quarto 2, 19.  
28. 5, 21. 10, 1. 11. quinto  
7, 3. 11, 3. 15, 9. 15, 13.  
sexto 20, 5. septimo 13,  
23. in orationibus *ibid.*  
oratione de praeda divi-  
denda 11, 18. oratione ad  
milites contra Galbam  
1. 23. de Achaeis 2, 6.  
de aedilibus vitio crea-  
tis 13, 16. contra Furium  
10, 24. contra Tiberium  
exulem 2, 14. de bello  
Carthaginiensi 9, 14. de  
dote 10, 23. de decem  
hominibus 13, 23. de  
consulatu suo 4, 17. de  
Carthaginiensibus 3, 14.  
de Lusitanis contra Ser.  
Galbam 1, 12. 13, 23. de

sacrilegio commissio 7,  
22. de re Floria 9, 12.  
10, 13. de Ptolemaeo con-  
tra Thermum 18, 9. 20,  
11. de suis virtutibus 16,  
14. in M. Fulvium apud  
Censores 5, 13. in Lentu-  
lum apud Censores *ibid.*  
in L. Veturium 17, 2.  
in suasionē legis Voco-  
niae 7, 13. 17, 6. ne ve-  
teri sit imperium ubi no-  
vus venerit 20, 2. in ora-  
tione quam dixit Nu-  
mantiae apud equites 16,  
1. pro L. Turio contra  
Cn. Gellium 14, 2. pro  
Rhodiensibus in Senatu  
7, 3. 13, 23. pro se contra  
C. Cassium 10, 14. Si se  
Caelius TR. PL. appel-  
lasset 1, 15.

*Porcius Licinius* 17, 21. 19, 9.

*Posidius* 2, 13.

*Pythagoras* 6, 2.

*C. Quintius Atta* in Aedi-  
licia 7, 9. Conciliatrice  
*ibid.*

*Rutilius* 7, 14.

*Sabinus* interpres Hippo-  
cratis 3, 16.

*C. Sallustius Crispus* 1, 15,  
2, 17. 4, 17. 9, 11. 10, 7.

B 3

21.

0) Male alii *poenis*, adde Viridungum ad Taciti Agricola c. 39.



21. 15, 13. Catilina 3, 1.  
4, 15. 7, 17. 9, 11. 10, 6.  
in historiis 2, 27. 15, 13.  
17, 18. in historia prima  
9, 12, 10, 26. in historia  
secunda 10, 20. 13, 28.  
in historia quarta 18, 4.  
Ingurtha 1, 22. 9, 14.  
16, 10.  
*Sappho* 20, 7.  
*Sedigitus Vulcatius* libro  
de poëtis 15, 24.  
*C. Sempronius Asellio* 1, 13.  
rerum gestarum libro  
primo 5, 18. libro quar-  
to 13, 3. libro quinto 2,  
13. libro tertio decimo  
4, 9. libro quarto deci-  
mo 13, 29.  
*C. Sempronius Gracchus* in  
oratione contra P. Popi-  
lium 11, 13. quum ex Sar-  
dinia rediit ad populum  
in concione 15, 12. de  
legibus promulgatis 9,  
14. 10, 3. de Q. Popilio  
circum conciliabula 1, 7.  
in dissuasiōe legis Sau-  
sejæ 11, 10.  
*Ser. Claudius* commenta-  
rio 13, 21.  
*Ser. Sulpicius* in reprehen-  
sis Scaevolæ capitibus  
4, 1. de sacris detestan-
- dis libro secundo 6, 12.  
epistola ad Varronem 2,  
10. libro de dotibus 4,  
3. 4. ad edictum Aedi-  
lium Curulium 4, 2.  
*Sinnius Capito* epistola ad  
Pacuvium Labeonem  
*plura non pluria dici  
debere* 5, 21. in literis  
ad Clodium Tuscum  
5, 20.  
*L. Sisenna* historiarum  
quarto 11, 15. historia-  
rum sexto 9, 14. 12, 15.  
*Socrates* 12, 9.  
*Sophocles* 12, 11. in tragoe-  
dia *Αἴας ὁ Λοκρός* 13, 18.  
in tragoedia *Φυλοτι-  
δες* p) *ibid.*  
*Sotion* in libro *κέρως ἀ-  
μαλθείας* 1, 8.  
*C. Suetonius Tranquillus*  
15, 4. historiae ludicrae  
libro primo 9, 7.  
*Sulpitius Apollinaris* 2, 16.  
4, 17. in quadam episto-  
la 15, 5. in epistola ad  
Erucium Clarum 13, 17.  
*P. Syrus* mimographus 17,  
14.  
*Taurus* philosophus. in  
Gorgiam Platonis com-  
mentario primo 6, 14.  
*P. Te-*

*P. Terentius Afer* 4, 16.  
7, 7. 18, 12. *Heautontimorumenos* 4, 9. *Phormione* 20, 6.

*Q. Terentius Scaurus* de  
exoribus *Caesellii* 11,  
15.

*M. Terentius Varro* 1, 20.  
2, 18. 21, 28. 3, 14. 4, 16.  
5, 21. 7, 14. 9, 9. 10, 7. 27.  
11, 6. 8. 16. 18. 17, 4. 21.  
18, 9. 19, 10. de *comoe-  
diis Plautinis* libro pri-  
mo 3, 3. 17, 21. in libris  
de lingua Latina 7, 11.  
libris ad Marcellum de  
lingua Latina 8, 12. de  
lingua Latina ad Ciceronem  
libro sexto 10, 21.  
libro octavo 2, 25. libro  
quartovicésimo 16, 8. de  
poëtis primo 1, 24, 17, 21.  
libro de re rustica tertio  
2, 20. de *fermone Latino*  
ad Marcellum libro  
secundo 12, 6. 10. libro  
tertio 16, 12. in libris *dis-  
ciplinarum* 18, 15. libro  
quarto 10, 1. libris *divi-  
narum* 16, 17. libro se-  
cundo 10, 15. libro septi-  
mo 18, 12. quarto deci-  
mo 3, 16. 15, 30. in libro  
*Pius*, aut de pace 17, 18.  
*epistolicarum quaestio-*

num libro quarto in li-  
teris ad Oppianum 14, 7.  
8. *epistola* ad Ser. Sul-  
picium 2, 10. *Hebdoma-*  
*dum* vel de imaginibus  
libro primo 3, 10. 11.  
libris sive antiquitatibus  
rerum humanarum 11, 1.  
libro primo 13, 16. quar-  
to decimo 1, 18, octavo  
decimo 1, 16. uno et vi-  
cesimo 11, 1. 13, 12. 13.  
quinto vicesimo 17, 3.  
humanarum libro de  
bello et pace 1, 25. hu-  
manarum libro de die-  
bus 3, 2. libro *Isagogico*  
14, 7. in *logistorico* Ca-  
tus, sive de liberis edu-  
candis 4, 19. 20, 11. in  
*Sisenna* vel de historia  
16, 9. *Satyra Menippaea*  
de officio mariti 1, 17. in  
*Satyra*, *Nescis quid se-  
rus vesper vehat* 1, 22.  
13, 11. *Satyra Orestes*,  
sive de infania 13, 4. in  
*Satyra Testamentum* 3, 16.  
in libro *Satyrarum* qui  
est, *Exdemetricus* 19, 8.  
in *Satyra Menippaea* *ἰπ-  
ποκύων* 3, 18. *Satyra ὑ-  
δροκυών* 13, 30. *Satyra*  
*περί ἐδυσμάτων* 7, 16. 15,  
19. *Satyra, δὲς παῖδες οἱ*

- ῥέεαρες* 6, 5. *Satyræ*  
*οἰκουμενία* 13, 21.  
*Theocritus Bucolicis* 9, 9.  
*Theodectes* in Tragoedia  
*Mausolus* 10, 18.  
*Theophrastus* 4, 1. 8, 6. 16,  
 15. libro primo de ami-  
 citia 1, 3. 7, 8.  
*Theopompus* 15, 20. 16, 15.  
*Thucydides* 1, 11. 17, 21.  
*Timaeus* in Historia Grae-  
 ca de rebus pop. Rom.  
 11, 1.  
*Timon* in Sillis 3, 17.  
*Tiro Tullius* Ciceronis li-  
 bertus 2, 3. 4, 10. episto-  
 la quadam 10, 1. epistola  
 ad Q. Axiū 7, 3. in  
 pandectis 13, 9. de variis  
 atque promiscuis quae-  
 stionibus *ibid.* de usu at-  
 que oratione linguae La-  
 tinae *ibid.*  
*C. Trebatius* 4, 2. de reli-  
 gionibus libro secundo  
 6, 12.  
*C. Tuditanus* 6, 4. in com-  
 mentario tertiodécimo  
 13, 14.  
*M. Tullius Cicero* 1, 11. 15.  
 2, 17. 7, 9. 8, 6. 10, 3. 18.  
 11, 2. 13, 15. 19. 20, 6.  
 epistolarum ad Atticum  
 libro nono 4, 9. episto-  
 larum libro ad Plancum  
 1, 22. de divinatione li-  
 bro primo 4, 11. 15, 13.  
 de fato 6, 2. de finibus  
 libro secundo 15, 13. de  
 gloria libro secundo 15,  
 6. de iure civili in ar-  
 tem redigendo 1, 22. in  
 libro qui inscribitur laus  
 Catonis 13, 18. Laelio  
 sive de amicitia 1, 3. 17, 5.  
 in Oratore 18, 7. 15, 3.  
 de Oratore libro primo  
 1, 15. libro secundo 4, 8.  
 Oeconomico 15, 5. in  
 libris de republica 12, 2.  
 libro secundo 1, 22. sex-  
 to 6, 16. de accusatore  
 constituendo 4, 9. 13, 23.  
 Antoniana prima 13, 1.  
 secunda 1, 22. 7, 11. 13, 20.  
 sexta 1, 16. contra con-  
 cionem Q. Metelli 18, 7.  
 contra Rullum de lege  
 Agraria 13, 23. in dis-  
 suasione legis Agrariae  
 6, 16. in Maniliana de  
 imperio Cn. Pompeji  
 1, 7. Miloniana 1, 16.  
 pro A. Licinio 6, 16. pro  
 M. Caelio 17, 1. pro Clu-  
 entio 16, 7. pro Cn. Plan-  
 cio 1, 4. 9, 12. pro C. Ra-  
 birio 12, 3. pro Sex. Ro-  
 scio 9, 14. pro P. Sestio  
 9, 16. 12, 13. pro P. Sulla  
 6, 16.

- 6, 16. de provinciis Con-  
sularibus 3, 16. 15, 5. in  
L. Pisonem 12, 23. in  
Verrem 12, 10. in Ver-  
rem actionis secundae  
primo 6, 16. Oratione  
secunda 13, 19. tertia 12,  
13. quarta 2, 6. quinta  
1, 7. 13, 19.
- Q. *Valerius Antias* 3, 8.  
5, 21. 6, 8. 7, 19. histo-  
riarum duodecimo 7, 9.  
historiarum quarto et vi-  
cesimo 1, 7. quadragesi-  
mo quinto 7, 9. septua-  
gesimo quinto *ibid.*
- Valerius Aedituus* 19, 9.
- Q. *Valerius Catullus* 6, 16.  
7, 20. 19, 9.
- Valerius Maximus* facto-  
rum et dictorum me-  
morabilium libro octa-  
vo 12, 7.
- M. *Valerius Messala* Augur  
13, 14.
- Valerius Probus* 1, 15. 7, 7.  
9, 15, 30. commentario  
de occulta litterarum  
significatione C. Caesa-  
ris 17, 9. epistola ad Mar-  
cellum 4, 7.
- C. *Valgius Rufus* de rebus  
per epistolam quaesitis  
libro secundo 12, 3.
- Velius Longus* in commen-  
tario de usu antiquae lo-  
quutionis 18, 9.
- P. *Virgilius Maro* 1, 22.  
2, 3. 6, 22. 26, 3. 2, 4, 1.  
16, 17. 5, 8. 12, 6, 6.  
7, 12. 17, 20. 8, 5. 9, 9.  
10, 11. 14. 10, 11. 29.  
12, 1. 13, 19. 25. 15, 13.  
17, 10. 20, 1. in Bucoli-  
cis 9, 9. in Georgicis 1,  
21. 22. 4, 16. 18, 5. li-  
bro primo 13, 20. Ae-  
neidos libro primo 10,  
16. secundo 2, 3. tertio  
13, 20. quarto 13, 1. sexto  
2, 16. 4, 17. 10, 16. 16, 5.  
septimo 16, 6. decimo  
13, 20.
- M. *Verrinius Flaccus* 16, 14.  
18, 7. de obscuris Cato-  
nis 17, 6. rerum memo-  
ria dignarum libro pri-  
mo 4, 5. de verborum  
significatione libro quar-  
to 5, 17. 18.
- Xenophanes* 3, 11.
- Xenophon* in Cyropaedia  
14, 3. in commentariis  
dictorum et factorum  
Socratis *ibid.*
- Zeno* 9, 5. 17. 15.

# INDEX LEGVM, ET ALIORVM MONVMENTORVM, ITEMQVE INCER- TORVM SCRIPTORVM A GELLIO CITATORVM.

- A** nnales antiqui 1, 19, 2, 11.  
3, 15, 6, 7, 9, 11.  
Annales Maximi q) libro  
undecimo 4, 5.  
Decreta Tribunicia 7, 19.  
Decretum D. Hadriani 3,  
16.  
Decretum senatus de mu-  
tuatione 2, 24.  
Edicta veterum praetorum  
11, 17.  
Edictum Aedilium curu-  
lium de mancipiis 4, 2.  
Edictum Censorium de co-  
ercendis rhetoribus La-  
tinis 15, 11.  
Edictum Consulium de co-  
mitiis centuriatis 13, 14.  
Edictum perpetuum 10, 15.  
Edictum tralaticium con-  
sulum 3, 18.  
Historia rerum Poenica-  
rum 17, 9.  
Laudationes funebres 13,  
18.  
Leges duodecim tabularum  
6, 7, 8, 1, 11, 18, 15, 13.  
16, 19, 17, 12, 20, 1, 10.  
Leges Numae regis 4, 3.  
Leges Solonis 11, 18.  
Legis Iuliae caput septi-  
mum 2, 15.  
Lex Aemilia sumptuaria 2,  
24.  
Lex Antia *ibid.*  
Lex Ateria 11, 1.  
Lex Atinia 17, 7.  
Lex Arrogationis 5, 19.  
Lex belli indicendi 16, 4.  
Lex Censoria 4, 20  
Lex compitalium conci-  
piendorum 10, 24  
Lex Cornelia 2, 24.  
Lex Ebutia 16, 10.  
Lex Fannia 2, 24.  
Lex Horatia 6, 7.

Lex

q) Cicero II, 12. de Oratore:  
Erat historia nihil aliud quam an-  
naliū confessio. Cuius rei, me-  
moriaeque publicae retinendae causa  
ab initio rerum Romanarum, usque  
ad P. Mucium Pontificem Max. res

omnes singulorum annorum manda-  
bant litteris Pontifex Max. effere-  
batque in album et proponebat tabu-  
lam domi, potestas ut esset populo  
cognoscendi, ii qui etiam tunc An-  
nales maximi nominantur.

- |   |  |
|---|--|
| Lex Hortensia 15, 27.                                   | Libri de Auspiciis Augu-<br>rum P. R. 13, 14.                          |
| Lex Iulia de donanda civi-<br>tate universo Latio 4, 4. | Libri sacerdotum P. R. 13,<br>21.                                      |
| Lex Iulia de Iudiciis 14, 2.                            | Libri veterum memoria-<br>rum 5, 5. 10, 27.                            |
| Lex Iulia sumptuaria 2, 24.                             | Monumenta historiae Grae-<br>cae 10, 17. 18. 7, 9. 17, 15.             |
| Lex iurisiurandi militaris<br>16, 4.                    | Scriptores temporum Au-<br>gusti 10, 12.                               |
| Lex Licinia 2, 24. 15, 8. 17,<br>21. 20, 1.             | Senatus consultum de phi-<br>losophis et rhetoribus<br>Latinis 15, 11. |
| Lex Sempronia 10, 3.                                    | Senatus consultum vetus,<br>quod hastae Martiae mo-<br>vissent 4, 6.   |
| Lex Vestalis virginis ca-<br>piendae 1, 12.             |  |
| Liber commentarius de fa-<br>milia Porcia 13, 18.       |  |
| Libri de Vita P. Scipionis<br>Africani 3, 4.            |  |

INDICEM verborum Gellianorum, a *Iac. Mo-  
santo Brioso* confectum v. infra c. 4. in Censorino.



## CAPUT II.

DE

## L. A P V L E I O.

I. *Apuleji aetas.* II. *Libri Metamorphoseon.* III. *Apolo-*  
*gia.* IV. *De mundo.* V. *De Deo Socratis.* VI. *De*  
*Philosophia libri tres.* VII. *Florida.* VIII. *Editio-*  
*nes.* IX. *Supposita vel dubia scripta.* X. *Deperdita.*  
XI. *De Apuleji dictione.* XII. *Index Scriptorum in*  
*Apuleja memoratorum.*

I. **A** a) APVLEIVS ex Madaura, Africae Civita-  
te, b) semi Numida et semi Gaetulus, Car-  
thagine in pueritia disciplinas adeptus, Orator, Ictus  
et

a) Praenomen *Lucii*, ut spu-  
rium, restituit Elmenhorstius ad  
Apulei. Erycius Puteanus promul-  
sede Epistolarum cent. 1. epist. 38.  
et Salmasius commentario inchoa-  
to ad Arnob. ubi suspicatur, Apu-  
leium et Agellium, more Graeco-  
rum, praenomine abstinuisse. Ibi-  
dem notat in vet. inscriptionibus  
memorari C. Apuleium P. F. Filo-  
nem, D. Apuleium Ionicum, M.  
Apuleium Proculum, Sex. Apule-  
ium, Sex. L. Apollonium et Sex.  
Apuleium Themistoclem; et cum  
duplici pp. Sex. Appuleium Fuma-  
sum, P. Appuleium Urbicum, B.  
Appuleium P. F. Volpaternum,  
A. Appuleium A. L. Thyasum.  
Etiam Apuleius L. L. Libanus fa-  
ber lignarius apud Sponium p. 60.  
Misc. P. Appuleii mentio ap. Cice-  
ronem XII, 13. ad Attic. atque Phi-  
lipp. 6. et 14. atque alibi. L. Apu-  
leius Camilli accusator est Plu-  
tarch. Camillo p. 134. Sex. Apule-  
ius Nepos, M. Apuleius et Sextus

Apuleius, consules fuere Romae  
A. V. C. 725. 734. 764. Apuleius  
Celsus Medicus, de quo infra.  
Caecilius Apuleius Minutianus  
Grammaticus, cuius libri 2, de Or-  
thographia Mss. feruntur, e qui-  
bus nonnihil profert Gyraldus IV.  
de poetis p. 204. et Coelius Rho-  
diginus VII, 4. antiquar. lect. et  
XII, 18. XVIII, 1. XXII, 13. Alius  
Lucius Apuleius Grammaticus  
quem, temporibus Ptolemaei La-  
thyri, ab Esicio Calvino Equite  
Rom. praedivite 400. HS. annuis  
conductum, multos docuisse refert  
Svetonius cap. 3. de illustribus  
Grammaticis. Apuleii militis me-  
minit Plinius X, 16. Epist. Apuleii  
Rufini Cos. mentio in Spartiani Se-  
vero cap. 4. is suffectus fuit cum  
aliis viginti a. C. 185. De aliis  
Apuleiis Io. Glandorpium p. 110.  
Onomastici. Caeterum de Apu-  
leji Platonici aetate adi, praeter  
editores, P. Pithocum lib. 2. c. 10.  
Adversar. subciv. Iac. Raevan-  
dum

et Philosophus Platonicus nobilis doctusque utraque lingua, Graeca et Latina, nondum sub Traiano floruit, ut Petavio visum, neque Theodesii demum aetate, ut doctissimus quidam Iurifconsultus contendit, sed temporibus Antonini Pii ac fratrum M. Antonini Philosophi et Veri, ut ex Apologia eius constat, qua, ut aliam omittam, ait, se Lolliano Avito praesente disserere, eique se purgare conatur. Fuit autem Lollianus sub his fratribus Bithyniae praeses, attingitque etiam Helvii Pertinacis adultam aetatem, etsi, Pertinace ad imperium evecto Lollianus superfluis, ex Capitolino probari non potest. Memorat eum Lactantius V, 3. et ante Lactantium Septimius Severus Imp. in Epistola c) ad Senatum scribens, Clodium Albinum inter Milesias Punicas Apuleii sui consensescere. Apuleii effigies cum ramo lauri exstat in numo ap. Sigebertum Havercampum diss. de numis contorniat. p. 152. et Andream Morellum in specimine rei numariae antiquae Tabula 2. p. 45. ubi nomen sine praenomine *Apuleius* scribitur, non *Appuleius*, sicut in aliis antiquis monumentis, ut in inscriptionibus Dalmaticis Io. Lugidi p. 548. D. M. S. APPVLEIO P. F. FRONTONI A. E. II. VIR. QQ. PONT. SAB. MAXIMA MARITO D. S. B. M. add. not. a. extr. Apuleii Theologiam exponit Christianus Falsterus in cogitationibus variis Philologicis editis Flensburgi a. 1719. 8. p. 37-43. Apuleii ceterum quanquam probo ingenium atque eruditionem magni facio,

dum lib. 1. variot. cap. 20. Ioan. Ionsium lib. 3. cap. II. de scriptoribus Historiae Philosophicae et Petrum Baelium in Lexico. Apuleii et Lucii Apuleriani effigiem aere descriptam vide si placet T. 3. thesauri antiquitatum Graecarum Gronoviani, *nnnn. oooo.* et ex veteri gemma duplici apud Licerum p. 253. 255. antiquor. schematum gemmarum anularium.

b) De Madanra, Apuleii patria, Theodoricus Ruinartus ad Victorium Vitensem pag. 277. qui etiam statuem Apuleio apud Oenses positam p. 392. notat ex S. Augustini Epist. 5. (edit. novae 138.) Oensis fuit uxor Apuleii *Pudentilla*, ex Tripolitana Africae provincia.

c) Apud Iul. Capitolin. in Albino cap. 12.



facio, tamen Musas, si Latine loqui vellent, Apuleii sermone locuturas, nolim Phil. Beroaldo credere. Plauti imitatore observat Lipsius II, 22. epistolic. quæst.

II. Exstant Apuleii *Metamorphoseos*, sive fabularum Milesiarum *libri XI*. Vulgo, sed perperam, inscribuntur *de asino aureo*: quem errorem genuit non intellectum illorum elogium, qui asinum Apuleii, hoc est lusum Apuleii de asino, ob suavem, ingeniosam et eruditam elegantiam sermonis, aureum appellarunt, ut Fulgentius in libello de prisco sermone et alii. Sic aurea Pythagoræ carmina, et aurei atque aureoli homines pro præstantibus, ut notavit Salmasius ad Solin. p. 17. et ad Claudium Trebellii Pollionis pag. 361. aurea actas, genus aureum etc. et in postremis sæculis legenda aurea Iacobi de Voragine, Historia aurea Ioannis Trimuthensis, ac similia. Perinde etiam ut aureus Apuleii asinus, ita etiam dicitur aureum *ἄν* sive *aurea simia* Iudæorum Levit. XXVI, 44. de qua exstat erudita D. Io. Benedicti Carpzovii dissertatio, edita Lipsiæ 1685 et in eius dispp. Academicis p. 442. recusa: Italis *argenteæ Epistolæ* M. Claudii Ptolemæi, excusæ Venetiis 1547. 4. Porro notum est, Apuleium fabulam, quam his libris persequitur, quamque ipse Græcanicam appellat, mutuatum e libris *Metamorphoseos Lucii Patrensis*, quorum apud Photium mentio, et quos *Lucianus* in obsceno suo *Asino* expressit. Ex hac fabula Lucii etiam prænomen Apuleio tributum videtur a librariis. At in pandectis Brandenburgicis p. 234. perperam legas, Lucium Apuleium Madaurensem a Photio Cod. 129. Patrensem vocari. Nam Lucius ille Patrensis longe diversus est et antiquior Apuleio, Græceque scripsit, ut diximus, *μεταμορφώσεως λόγος*. Hos imitatus est latine Apuleius, cuius apud Photium nulla mentio. Memorat autem Severus Imp. in litteris

ris ad Senatum, de Clodio Albino: *maior fuit dolor, quod illum pro litterato laudandum plerique duxistis, cum ille naeniis quibusdam anilibus occupatus, inter Milesias Puniat Apuleii sui et ludicra litteraria confesceret.* v. Iulius Capitolin. T. I. pag. 703. *Μιλησιακά* turpibus iocis plena scripserat Aristides, quae interpretatus fuit Sisenna, cuius Milesiarum libri a Charisio memorantur. Ovidius 2. Trist. V, 443.

*Vertit Aristidem Sisenna: nec obfuit illi.*

*Historiae turpes inseruisse iocos.*

Milesias item Clodii Albini Capitolinus memorat. Vide et Politiani Miscellanea cap. 16.

Tota porro haec metamorphosis Apuleiana et stilo et sententia satyricon est perpetuum, ut recte observavit Casp. Barthius Adversar. lib. 51. cap. 11. in quo magica deliria, sacrificulorum scelera, adulterorum crimina, furum et latronum impunitae factiones perstringuntur. Ne autem, puto, frustra esset vulgo *aurei* nomen Asino huic inditum, ventrem ipsius rusparsi non dedignantur fumivenduli chrysopoeae sectatores, aurum se ex eius stercore, ut olim ex Ennii Virgilius, colligere posse sperantes, mirum quam inaniter! *Haec Iulianus Floridus in limine notarum ad Apuleium.* *Asinum aureum* vocant praeter Fulgentium de prisco sermone, S. Augustinus XVIII, 18. de Civ. Dei et Commentator vetus ad Horatii Epod. 15. Metamorphoseon libros idem nominat Fulgentius. Apuleii etiam insistere se vestigiis profitetur liber bis iam excusus *Anglice* et tabulis aeneis ornatus hoc titulo: the new metamorphosis, or the pleasant transformation, being the golden ass of Lucius Apuleius of Medaura, alter'd and improv'd to the modern times and manners, exposing the secret folies and vices of maids, wives and widows, nuns, fryars, Iesuits, Statesmen and Courtiers

tiers, written in Italian by Carlo Monte Socio, fellow of the Academie of Humoristi in Rome, and translated from the Vatican Manuscript. Lond. 1714. 1723. 12. prefix'd the life of Apuleius.

Seorsim editi sunt hi libri a *Philippo Beroaldo*, qui auctoris vitam, argumenta et interpretationem verborum difficilium, sequentes editores Commentarios appellant, sive scholia, addidit Venet 1501. fol. apud Sim. Bevilaquam: repetiti ibid. 1504. fol. deinde Paris. 1510. 4. 1512. fol. nitidissime apud Io. Philippum Magistrum et 1536. 8. apud Simonem Colinaeum etc. Extat et editio Paris. 4. f. a. cum Beroaldi argumentis. Superiore seculo eisdem libros cum notis et observationibus copiosis, Phrasin Apuleii potissimum illustrantibus, vulgavit *I. Pricaeus* Goudae 1650. 8. Loca quaedam e Ms. Iacobi Zabarellae emendat Octavius Ferrarius lib. 1. elector. cap. 14. seq. et 19. seq. Multa in hoc libro esse adhuc vitiosa, vere queritur *Nic. Heinsius* in epist. ad I. Fr. Gronovium, Syll. Burm. T. III. p. 464. Loca eius quaedam tentantur in Obs. Misc. Dorv. Vol. II. et III. Manuscriptum exemplum literis Langobardicis extat in Bibl. Medicea Flor. v. Nouveau Traité diplom. T. III. p. 278. Gallie pridem verterunt *Guillemus Michaelis* a. 1522. 4. Inde *Georgius de la Bouthiere* Lugd. 1553. et 1556. forma minore: atque *Ioannes Louveau* Lugd. 1559. 1584. 8. *Ioannes de Monthyard*, qui etiam prioris interpretis hallucinationes perstringit Paris. 1612. 1616. 12. et 1623. 8. cum tabulis aeneis notisque. Novissime Paris. 1692. 12. prodire *les Amours de Psiche et de Cupidon traduits d'Apulée, avec des remarques*, auctore Fontano. Eosdem amores ad Apuleii descriptionem tabulis XXXII. ingeniose depictos a *Raphaële Vrbinate*, totidem tabulis aere nitide descripsere *Augustinus d)* Venetus, *Villamena*, et *Nicolaus*

d) Bibliotheca Vilenbrunkiana p. 131. 132.

colaus Doringi, quae cum notis Io. Petri Bellotii prodierunt Romae 1693. fol. His adde denique novam *Culturii e)* versionem, quae prodit Paris. 1707. 12. *Anglicam* per *Williamum Adlingtonum* Lond. 1571. 4. 1639. 4. *Hispanicam*, Madrit. 1605. 8. *Italicam* Matthaei Mariae Boiardi f) Venet. 1518. 1519. 8. *Angeli Florentae*, Venet. 1549. 8. et *Hieron. Parabosci* Venet. 1601. 4. atque *Pomponii Vizanii*, Bononiae 1607. 8. prodit et Venet. 1662. 12. *Germanica* versio lucem vidit Francof. 1605. 8. *Belgica* Harlem. 1636. Antw. 1669. 12. etc. *Suecica* auctore Martino Nythman, g) Consule postea Stockholmensi: then underskiöne Psyche, utaf Apuleio Madaurense utdragen och forfwenskat igenom mattelighet nyckterhetennes Stalbroden. Vpsala 1666. 8. et Holmiae 1690. 8. *Germanica* alia Io. Sideri Francof. 1605. 8.

III. *Oratio de Magia, h)* sive *Apologia* copiosissima, ut ait Augustinus i) et disertissima, qua crimen Magicarum a se alienum esse defendit Gabratae, k) oppido Africae, ad Claudium Maximum Procos. Quoniam vero Apuleius testatur, sibi ad defendendum vix tres vel quinque dies integros fuisse, hinc Scipio Gentilis suspicatur, aliam fuisse orationem quam Apuleius dixit,

e) Baronis des Coutures.

f) Giornale de' letterati d'Italia T. XIII. p. 291.

g) Acta literaria Svecia a. 1724. p. 538.

h) Christodorus Thebanus lib. V. Anthologiae pag. 531. ἐκ τῆς Ἀπυλῆτος τὸν μᾶγον, cuius imago erat CPoli in Gymnasio publico, quod a Zeuxippo nomen habuit:

Καὶ νοεῖς ἀφ' ὧν τα Λατίνος ὄργια Μύσης

Ἀξέτο παπταίνων Ἀπυλῆτος ὄντινα μύσην

Fabr. Bibl. lat. T. III.

Ἀπυλῆτος ἀφ' ὧν τα σοφίης ἀνεδρεῖτο τὰ ὄργια.

Crimen Magiae ab Apulejo remouent Gabr. Naudaeus, et in Apologia Apuleij, Baechi, Epicuri et Phalaridis Andreas Arnaldus Forcalquieriensis. Multa et mira de illo-memorari solita scripsit Lactantius V, 3.

i) Augustinus Ep. 3. ad Ianuar. (edit. novae 137.) c. 13. et Epist. 5. ad Marcellinum (edit. novae 138.) cap. 19.

k) Salmaf. p. 322. ad Solinum.

C

dixit, aliam hanc Apologiam et magis elaboratam, quam edidit. Idem Gentilis, et ante eum Colvius, atque inprimis Casaubonus docent, falli eos, qui hanc Apologiam, quasi duas. l) inscribant, alteramque velint inchoare a verbis p. 318. edit. Scipionis Gentilis: *Nunc tempus est ad Epistolas Pudentillae* etc. Separatim lucem adspexit cum notis *Isaaci Casauboni*, ex Commellini officina a. 1594. 4. cum castigationibus *Io. Meursii* Lugd. Bat. 1607. 8. et cum commentario *Scipionis Gentilis*, cui Meursii itidem castigationes subiectae sunt, Hanov. eod. a. 8. denique cum animadversionibus *Io. Pricaei*, m) in quibus et varia antiqua monumenta, Arundeliana, aliaque aeri incisa exhibentur et illustrantur Paris. 1635. 4. Nonnullas Godofredi Iungermanni emendationes exhibet Thomas Crenius parte V. animadvers. p. 15. seq. Aliae Anonymi sunt in Obsl. Misc. Vol. II. et III. De Iuliani Theurgi, Apollonii Tyardei et Apuleii Magia vide et si placet, Anastasium Sinaitam quaest. XX.

IV. *Liber de mundo*, ex libro eiusdem argumenti, qui sub *Aristotelis* nomine ambulat, paene ad verbum expressus. In Alberti de Eyb Margarita poetica inscribitur *de habitudine mundi*. Huius praestantissimam editionem debemus *Bonav. Vulcanio*, qui Graecis Aristotelis verbis per singulas paragraphos interpretationem Apuleii aliamque magis adstrictam *Guil. Budaei*, et sua Scholia adiecit Lugd. Bat. 1591. 8. Quasdam Apuleii in interpretando hallucinationes praeter Budaeum obser-

l) Sic Albertus de Eyb, Papae Pii II. Cubicularius libros Apuleii de Magia memorans in Margarita poetica edita a. 1472.

m) Bonnetus Bourdelotius notis ad Colomesii Bibl. selectam p. 189. *Pricaeus* arrivant en France, avoit des recommandations de gens

de lettres pour mon grand oncle Jean Bourdelot, qui l'assista de ses amis, de son argent & de ses livres, & qui fit imprimer a ses frais son Apologie d'Apulée, dont j'ay encore les planches de cuivre, sur lesquelles ont été tirées les figures d'Alphiquiten, qui sont dans ce livre.

observavit et *Petrus Alcyonius*, <sup>u)</sup> qui eundem Aristotelis librum latine vertit. Vide et A. Bootii animadversiones sacras p. 166. Libri huius mentio est apud S. Augustinum IV, 2. de Civ. Dei. neque erat quod de auctore Apuleio dubitaret Menagius ad Laërtii VII, 154. Ex hoc libello *Theologiam Apuleii* cum notis exhibuit Christianus Falsterus in Cogitationibus Philologicis, Cogitatione VI. p. 37. sqq.

V. *Liber*, sive Oratio extemporalis, de Deo Socratis, quem de Daemone Socratis potius inscribendum fuisse monet Augustinus l. c. VIII, 12. quamvis Genium, <sup>o)</sup> Deum naturae cuiusque hominis, veteribus appellatum fuisse constet: et Daemonibus atque animis tributum passim nomen Deorum, perinde ut Daemonum <sup>p)</sup> Diis. Commemoratur et Prisciano X. p. 885. Io. Sarisb. Policr. VI, 27. Ep. 172. Vincentio Bellov. Spec. hist. IV, 7. Scorsim prodiit ex *Bonav. Vulcanii* recensione Lugd. Bat. 1588. 8. et cum notis viri elegantissimi et eruditissimi Iosiae Merceri Paris. 1624. 12. apud Rob. Stephanum nepotem. In limine notarum Mercerus de *licentia Criticorum* queritur, quae et optimis, inquit, quibusque auctoribus paene exitio fuit. Nam dum in manibus sciorum promiscue versantur, permisit sibi quisque pessima confidentia, ut omnia, quae non intelligebant, mutarent, et nimia diligentia, ut quae meliora posse fieri inepte crederent, pro arbitrio interpolarent. Subiectus etiam est hic Apuleii libellus priori editioni Heinssianae dissertationum Maximi Tyrii Lugd. Batav. 1607. 8. Cum Gallica versione no-

C 2

va

<sup>a)</sup> *Alcyonii* nomen pro *Avionii* reponendum in Claud. Verderii censura auctorum p. 73. et in Henrici a Sypsestein Epistola de plagiaris ad Clariss. Almeloventium p. 56. ut notavit Baelius in Lex.

<sup>o)</sup> Brockhufius ad Tibull. p. 230.  
<sup>p)</sup> Confer si placet, quae de libro Plutarchi περί τῶν Σωκρατικῶν δαιμονίων dixi lib. IV. Bibl. Graecae, c. I. num. 93.

va Baronis *des Coutures* q) notisque haud spernendis reousus est, praefixa Apuleii vita, Paris. 1698. 12. atque iterum ad calcem versionis librorum de Asino ibid. 1707. 12.

VI. *De habitudine doctrinarum, et nativitate Platonis Philosophi lib. III.* quorum primus est *de Philosophia naturali*, qui in antiquis editionibus inscribitur *de dogmate Platonis*, alter *de Philosophia morali*, cuius pleraque e Platonis libris de Legibus et Rep. petita esse notavit Colvius. In aliis inscribitur *de Philosophia*, tertiusque denique r) *περὶ ἐξμνησίας* sive *de Syllogismo categorico*, qui in quibusdam editionibus *de Philosophia rationali* inscribitur, et primum ex Francisci Nansii Codice in lucem protractus est a Petro Colvio a. 1588. cum partem eius modo a. 1508. vulgasset Ioannes Sichardus in opere cui index: *Disciplinarum liberalium orbis*. Basil. 1528. Librum *περὶ ἐξμνησίας* praeter Isidorum II, 28. Origg. laudat Carolus Magnus de non adorandis imaginibus libro IV. Loca quaedam et verba Graeca Platonis in Apuleio de dogmate Platonis et Philosophia morali illustrat Iacobus Haefaeus vir Cl. in dissertatione, quae inserta est T. XIV. Historiae Criticae Reip. literar. editae Gallice a celeberrimo Massano p. 145. seq. Libri duo, unus *de dogmate Platonis*, et alter *de Philosophia morali* cum libris quatuor Floridorum viderunt lucem Argent. 1516. 4.

VII. *Florida*, sive Chrestomathiae quaedam e declamationibus s) Apuleii Carthagine, Oeae, et forte alibi

q) Nouvelles de la Rep. des lettres. a. 1699. T. 2. p. 205.

r) Hosce libellos ex quatuor Codicibus Mss. emendasse se testatur Hieronymus Grotius Epistola ad Lipsium a. 1588. T. I. sylloges Burmannianae p. 362.

s) Vide Vincentii Contareni Varias Lect. cap. 4. seq. et Barthium XVI, 8. Adversarior. ubi *Placidem Fulgentium* putat haec Florida excerptisse, quoniam in Codice quodam reperit ea *Fulgentii Floridi* nomen prae se ferre.

alibi habitis, quibus non pauca lectu iucundissima continentur. In antiquis editionibus divisa sunt in libellos quatuor, primo in duos discerpto. Ita prodire separatim Argentorati 1516. 4. et ex castigatione *Io. Pyrrhi Englaerbermei* Paris. 1518. 4. ex Ascensii officina. Observationes quasdam Anonymi vid. in Misc. Dorv. T. V. In Msto codice Apuleii Vaticano legitur haec annotatio, teste Sirmondo ad Sidon. IV. Epist. 8. T. I. Opp. p. 940. *Ego Sallustius legi et emendavi Romae feliciter, Olybrio et Probino Coss. (a. C. 395.) in foro Martis controversiam declamans Oratori Endelexio. Rursus Constantinopoli recognovi, Caesario et Attico Coss. (a. C. 397.)* Eandem subscriptionem refert etiam in sua Apuleii editione Elmenhorstius. Endelexius ille fuisse videtur idem, qui S. Paullino auctor fuit, ut panegyricum in Theodosium Magnum Imp. a. 395. scriberet, quem interiisse dolemus. Vide Paulini Epist. IX. ad Severum Sulpicium. De *Orfito* Proconsule Africae, coram quo Apuleius verba fecit, vide sis Tillemonium in historia Imperatorum Gallice edita Tom. 2. pag. 570.

VIII. Primam Apuleii operum editionem Romanam, a. 1469. fol. auctoritate Cardinalis Bessarionis, factam, correctorumque manus minime expertam, ac proinde minus corruptam laudat Casaubonus. Ea est *Io. Andr. Aleriensis*, cuius et praefatio inest, repetita in sequentibus. Addita est Alcinoi epitome philosophiae Platonicae ex versione Nic. Cusani Cardinalis, quae et in sequentibus addita est. Alii primam editionem t) memorant Romanam anni 1472. quae est repetitio illius. Veneta anni 1483. fol. erat in Bibl. Gudiana. Vicentina a. 1488. fol. per Henricum de sancto Vrso, usus est *Io. Pricaeus*, quam cum Romana a. 1472. principes vo-

t) Th. Crenius parte XI. Animadvers. p. 3. e *Io. Pricaeo*.



cat, p. 488. ad Apuleii Milesias. Commemoratur etiam editio u) Veneta 1493. per Pincium, quae est cum Romana illa in Bibliotheca nostra Paullina: haec et in nostra: quae est repetitio Romanae, cuius et praefationem habet, ut sine dubio et superior Veneta et Vicentina a. 1498. fol. Pannensem memorat *Dan. Georg. Mollerus* in diff. de Apuleio p. 31. Adde et Venetam 1501. fol. cum Phil. Beroaldi commentariis, qui primus critica ratione tractavit. Prodiere deinde Iuntina Florent. 1512. 8. Aldina a. 1521. 8. et alia Florentina 1522. 8. per Berahardum Philomathem Pisanum, qui Graeca non pauca ex codicibus suis descripsit et edidit: Basileensis 1533. 8. ap. Henricum Petri, et altera 1560. 8. cum Marci Hopperi praefatione, et Beroaldi in Metamorphosin Commentario. Parisiensis 1536. apud Sim. Colinaeum. Editionem Rob. Stephani a. 1524. et alteram H. Stephani 1585. 8. Guil. Dan. Mollerus in diff. de Apuleio §. 37. memorat. Sed Rob. Stephani commentitiam esse notat Maettarius T. II. p. 649.

Cum notis porro uberioribus *Petri Colvii* Brugensis x) prodire Lugd. Bat. 1588. 8. apud Raphelengium. De Colvio haec in suo Codice annotavit Marquardus Freherus: *Hic doctus iuvenis, qui etiam militiam experiri volens cum Principe Anhaltino Bernhardino ut interpretes castra Gallica a. 1591. Jecutus est, cum incaute aliis adequitavit, crus ipsi a calcitrante equo vicino fractum est. Ipse delatus in oppidum Normandiae Granville,*

u) Bingham. incunab. typograph. p. 15. et Graevius Epist. ad Nic. Heinsium T. 4. Sylloges Burmannianae p. 635. Etiam Venetam anni 1473. per Philippum Pincium Mantuanum memorat Io. de la Caille de origine typographiae Paris. p. 22. et ex eo Mich. Maittaire p. 103. Annal. typograph. et

p. 174. Venetam a. 1473. ex Catalogo Bibl. Gudianae. Sed Veneta per Phil. Pincium Mantuanum excusa, quae exstat Cantabrigiae in Bibl. Io. Mori Episcopi Eliensis, traditur esse anni 1493.

x) Colvio Lipsium pro Ariltarcho fuisse notat Casaubonus ad Apologiam p. 149.

*ville, ibidem extinctus et 26. Dec. sepultus est.* Ianus Doufa in Epigramm.

*Auctor mula necis iuvenem quae calce peremit,*

*Heu scelus, heu dira bestia caede nocens.*

*I nunc Luci asino nativum redde nitorem,*

*Nata asino rumpat quo tibi mula caput.*

Fabricius habuit Calvianam Apuleii editionem cum adscriptis ad libros Milesiarum Variis lectionibus Codicis insignis Ms. Palatini ex collatione iam laudati Freheri. Eadem editio in Bibl. Leidenfi exstat cum Ms. collata a Iano Grutero. Ex *Bonv. Vulcanii* recens. 1594. 12. prodiit Apuleius apud Raphelengium: et Paris. a. 1601. editio a Gerh. Vossio collata cum Ms. exstat in Bibl. Leidenfi.

Cum Beroaldi in *Metamorphosin* Commentariis, et Godeschalci Stewechii in Apuleii opera integra quaestionibus, et coniecturis, pridem editis Antwerp. 1586. 8. nec non emendationibus e Lipsii, Modii, aliorumque scriptis etc. Basil. 1597. 8. tribus voluminibus, ex officina Sebastiani Henr. Petri. In hac editione, quae ibidem a. 1620. 8. recusa est, occurrit etiam Asclepius et liber de medicaminibus herbarum. Cum notis Io. Wowerii prodiit Hamburg. apud Frobenium 1606. 12.

Cum Phil. Beroaldi notis in *Metamorphosin*, *Stewechii* castigatt. *Jf. Casauboni* Scholiis in Apologiam, *Io. Pyrrhi* variis Lect. *F. Roaldi* et *Iani Gruteri* suspicionibus, et *Casp. Scioppii* Symbolis Criticis (quae Augustae Vindel. a. 1605. 12. seorsim editae, et Lugd. Bat. 1644. Amst. 1664. 8. postea recusae Woverium hinc inde acerbius perstringunt) Lugduni 1614. 8. duobus voluminibus. Ex editione Seb. Henrici Petri Basileensi recusus Apuleius Lugd. 1614. 8.

Ab eo tempore *Geverhardus Elmenhorstius* Apuleii editionem dedit Francofurti 1621. 8. cui vita auctoris veterumque de eo testimonia praefiguntur, et praeter Elmenhorstii emendationes ac notas accedunt Spicilegia *Iani Rutgerii*, *Erycii Puteani* et *Io. Brantii*, *Cornelii* quoque *Martini* Professoris Helmstadiensis in librum *περί ἐμπνεύσεως*, et *Phil. Cluverii* in lib. de Mundo animadversiones, denique elenchus auctorum ab Apuleio commemoratorum, phrasiumque et y) verborum index. Huic editioni cum Elmenhorstius immortuus esset, ad umbilicum eam perduxit Ioannes Loccenius.

Ex recensione *Petri Scriverii* Apuleius prodiit Lugd. Bat. 1624. 12. Scriverio notulas suas quoque transmisserat *Io. Isaacius Pontanus*. Vide Ant. Matthaei Syllogen Epistolar. p. 269. seq. Ex *Bonav. Vulcanii* castigatione iterum Amstel. minore forma a. 1628. Novissime in usum Delphini hunc scriptorem illustravit, omniumque indice verborum auxit *Julianus Floridus* Paris. 1688. 4. 2. Vol. in qua editione praeter alia liber *περί ἐμπνεύσεως* habetur emendatus ex 2. Mss. Bibl. capituli Carnotensis. Apuleii loca quaedam illustrat et emendat Mich. Piccartus in periculis Criticis, laudans capite IV. etiam Wilhelmum Schickerardum inter eos, quorum opera hic scriptor castigatior prodiit.

Novam editionem moliebatur *I. Franc. Oudendorpius*: qui multa ad eam subsidia paraverat: eius institutum speramus absolutum iri a *Ruhnkenio* V. C.

#### IX. I. Du-

y) Locupletissimum indicem in Apuleium adornasse se innuit Barthius lib. 3. c. 10. adversar. et alibi. Incendit perierit conqueritur T. I. ad Statium p. 9.

z) De hoc aliisque scriptis, qui sub Hermetis nomine feruntur, pluribus actum libro I. Biblio-

thecae Graecae. Videntur autem illa Hermeti supposita esse a docto quodam et ingenioso ex Iudaeo semi-Platonico, aetate eadem, nescio an eodem autore, quo Hermae Pastor in hominum manus venit.

IX. 1. *Dubia vel supposita* Apuleio sunt, *Hermetis* 2) *Trismegisti* τέλειος ἢ ἱερός λόγος, five ut S. Augustinus vertit, *verbum perfectum*, h. e. *de natura Deorum* a) ad *Asclepium* allocuta, quem Apuleium latine vertisse volunt, sed, Wowerio et Colvio atque Elmenhorstio iudice, obstat oratio sicca atque exsanguis, nihilque simile habens cum Apuleiana ubertate et laetitia. Horum sententiae subscribit Lambecius pag. 141. prodromi Historiae litterariae, sed ista ratio parvi momenti videtur Radulpho Cudwortho in systemate intelligibili Univerſi, p. 324. Loca ex hoc scripto producant Lactantius et Augustinus, sed Apuleio versionem neuter horum tribuit. Constat autem ex eorum testimoniis, interpretem antiquiorem esse, quisquis demum fuerit, quam Colvius, Wowerius, alii-que crediderunt. Occurrit in editione Apuleii operum Aldina a. 1521. 8. Basileensibus anno 1597. et 1620. et Francofurtensi Elmenhorstii, qui varias lectiones addidit, etsi nec ipse credebat esse Apuleii. Saepissime alias prodiit cum Hermetis Poemandro et aliis reliquis, Graeca vero huius dialogi interciderunt, exceptis paucis fragmentis apud Lactantium ac Stobaeum. Prodiit etiam latine, veluti Apuleio interprete, Hamburg. 1593; 12. etc.

2. In Bibliotheca Marqu. Gudii exstabat Ms. sub Apuleii nomine *libellus de notis adspirationis et de diphthongis*. Incipit: Omnis adspirationis nota aut principalis est syllabarum, aut terminalis, aut media. Auctor non Apuleius Madaurensis est, sed recentior quidam: Caecilius Apuleius fortassis Minutianus, Grammaticus Gyraldo laudatus, cuius libri duo de Orthographia dicuntur manu exarati exstare in Bibl. Vaticana

C 5

et

a) Sub titulo *Apuleii de natura Deorum* laudatur hic liber Alberto ba Eyb, in margarita poetica, ubi

excerpta ex illo exhibet tractatum I. cap. 4.

et aliis quibusdam. Inter alia laudat *Hieronymum linguae Hebraeae*, ut ille quidem loqui amat, *indubitanter peritum*.

3. Exstat praeterea sub Lucii Apuleii Madaurensis Afri nomine *de ponderibus et mensuris ac signis cuiusque ponderis liber*, e Graeco latinus factus per Io. Baptistam Nicolaum, cum libello de notis sive signis vel characteribus ponderum et mensurarum incerti auctoris. Vide supplementum operum Ioannis Mesuae Damasceni, Venet. apud Iuntas 1558. fol. p. 304. et 309. apud Valgresium a. 1575. f. et ibidem apud Iuntas 1589. et 1623. fol. Gaspar Wolfius Apulienum sive Apulium quendam vocat, nec videtur tribuere Madaurensi, ut notavit Labbeus in parte secunda Bibliothecae numariae.

4. Iambi lascivi *e Menandro* expressi, qui inscribuntur Apuleii ἀνεχόμενος. De his dictum est infra libro IV. c. i. ubi Baudi amores referuntur. Hos, Apuleio tributos, illustrat Ianus Doufa III, 7. praecidan. ad Petronium.

5. *Liber de herbis, sive de nominibus ac virtutibus herbarum* ad cives suos, inter Apuleii opera Basileae editus, et sub Apuleii Platonici nomine cum *Antonii b) Musae libello de Betonica* ad Marcum Agrippam vulgatus Basileae 1528. fol. ad calcem Plinii Valeriani, ex recensione *Albani Torini*, et anno 1537. 4. Tiguri cum commentario *Gabr. Hummelbergii*, ut alias editiones omittamus. Malunt etiam quidam, minus verisimiliter quidem, *Apuleio Celfo Medico c)* adscribere, qui

b) Hummelbergius non dubitat libellum hunc a *Musa* Imp. Augusti medico scriptum esse. Sed Barthius lib. 38. cap. i. habet pro parte herbarii Apuleiani.

c) Hunc Apuleium Celsum Cen-

turipensem Siculum praeceptorem suum vocat Scribonius Largus c. 171. et c. 94. Valeris, non Imperatoris hoc nomine, sed Medici, qui imperante Tiberio claruit,

qui Augusti tempore vixit, et Scribonio Largo ac Marcello Empirico memoratur. Sed utique iunioris scriptoris est, qui Dioscoridem Pliniumque prae manibus habuit, et totum ex Plinianis rebus verbisque concinnatum notat, praeter Bodaeum a Stapel p. 321. ad Theophrastum, Salmasius ad Solinum p. 254. 261. et aliis in locis, qui Plinium etiam subinde ex illo, et ex Plinio herbarium emendat illustratque, vetustissimo eius exemplari usus, et in praef. ad librum de homonymis hyles iatricae p. II. testatur in veteribus libris inscribi: *Herbarium Apuleii Madaurensis Platonici*. Idem p. 12. a nono decimo libro Plinii verus Apuleius exorsus erat libros suos DE REMEDIIS SALVTARIEVS inscriptos, quos totos Plinii verbis contexuerat in epitomen redactis. Grande fragmentum huius Apuleiani tractatus penes me est in antiquissimis membranis descripti litteris maiusculis sive ut vocant capitalibus, quod nobis magno usui fuit ad eruendam veram lectionem in aliquot Plinianis fere desperatis, et quae nec ipse sanasset Aesculapius sine huius fragmenti ops: ita sinceriorem ubique scripturam conservavit Codex ille quam Pliniana exemplaria, qui vetustior est omnibus Plinianis exemplaribus. Apuleium DE ARBORIBVS etiam laudat Servius, quod opus illius non dubito verbis eiusdem Plinii pariter compositum fuisse, et ex illis libris sumtum; qui arborum naturam exponunt, quales sunt decimus quartus et sequentes usque ad decimum octavum, qui τὰ γυναικῶν continet. Forte ex Apuleii Platonici Medicinae libris, quorum apud Priscianum lib. VI. mentio, et aliis autoribus collectus contractusque est, et si Hummelbergius ab Apuleio ipso ita scriptum esse non ambigit, nisi quod fatetur, multa, nunc quidem circa nomenclaturas, nunc circa herbarum descriptiones et historiam illi deesse, codicesque maxime depravatos ac pluribus locis mire varios ad nos pervenisse. Plura de hoc libro vide in

in centuria Plagiariorum num. 58. In Bibliotheca Isaacii Vossii fuit Apuleii Codex de herbis ante annos mille ducentos scriptus litteris uncialibus, cum figuris elegantissimis. Ex hoc codice vir ille doctus p. 151. et 254. ad Melam, pollicitus est, Apuleium se de herbis ita emendatum et auctum daturum, ut paene alius videri possit. Io. Rhodius ad Scribonium laudat editionem Apuleii *de herbis* Parisiensem, Aldina locupletiolem, anni 1529. quam Io. Philipp. de Lignamine dederit. Habet tamen et quaedam additamenta in Aldino codice recte praetermissa. In Bibl. Bodleiana exstat Apuleii liber *de herbis* (cuius cap. 1. est de Betonica d) Anglo-Saxonice versus, latinoque amplior et capitibus 184. constans. Vide Catalogum Mss. in thesauro Hiccesiano fol. 72. sq. et 92. Subiicitur *Idparti* Aegypti Regis medicina ex animalibus, quae videnda, num conveniat cum Sexto Placito e) Papyriensi, sive Papiensi potius, cuius libelli duo de remediis animalium et avium editi sunt Vien. 1538. Isnae 1538. 4. et Lipsiae 1654. 8. Video etiam memorari eius *herbarium Platonis quod acceperit ab Aesculapio* etc. In pandectis Brandenburgicis ita huius libri fit mentio: *Apuleii, seu huius, seu Apulienfis, liber de medicamentis vel viribus herbarum, quem a Chirone Centauro praeceptore Achillis et Aesculapio accepit auctor.* Thomas Iohnsonus, Londinensis, praefatione ad Ioannis Gerardi historiam emaculatam coniicit parum credibili coniectura, Apuleium de herbarum virtutibus Graece scripsisse, et vixisse ante annos circiter 700. Idem refert in duobus Codicibus Mss. vocari *Apuleium Apoliensem.* Constantinopolin dictam *Apoley*, ex Philippo Ferrario notat Ioannes Raius. Nomina barbara plantarum, quae apud Apuleium occurrunt,

ex

d) Hoc Musae vulgo, et perperam, ut opinor, tribuitur.

e) De hoc Sexto dixi Tom. XII. Bibl. Graecae p. 613. et T. XIII.

p. 395. ubi etiam libellum eius de medicina ex animalibus auribusque integrum exhibui.

ex Arabica et Coptica lingua illustrare conatur Kircherus T. 3. Oedipi Aegyptiaci pag. 69. seq. Vide et T. 2. part. 2. p. 177. seq. atque Salmasium de Homonymis hyles Iatricae.

## INDICVLVS IN APVLEIVM DE VIRTVTIBVS HERBARVM.

<b>A</b> egyptii cap. 2. 3. 4. 8. 10.	22. 23. 24. 25. 26. 27. 29.
14. 15. 17. 18. 19. 20. 23.	30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37.
25. 26. 30. 34. 35. 41. 42.	38. 39. 40. 41. 42. 43. 45.
45. 49. 51. 55. 57. 58. 62.	46. 47. 49. 51. 53. 55. 56.
65. 66. 69. 82. 87. 90. 97.	57. 59. 60. 61. 62. 64. 65.
99. 100. 101. 102. 103. 106.	66. 67. 68. 69. 70. 71. 72.
III.	73. 74. 75. 76. 77. 78. 80.
<i>Andreas</i> c. 67. 68. 69.	81. 82. 84. 85. 86. 87. 88.
<i>Asclepius</i> c. 3. 35.	89. 90. 91. 92. 93. 94. 95.
<i>Augustus</i> Imp. c. 128.	96. 97. 98. 99. 100. 101.
<i>Campani</i> c. 23.	102. 103. 104. 105. 106.
<i>Cappadoces</i> c. 89.	107. 108. 109. 110. III.
<i>Chiron Centaurus</i> c. 35.	114. 115. 116. 118. 119. 120.
<i>Daci</i> c. 1. 2. 4. 10. 19. 22. 23.	122. 123. 124. 125. 126. 127.
25. 26. 35. 36. 79. 87. 88.	128.
91. 98. 103.	<i>Hispani</i> c. 1. 25. 90.
<i>Dardanus</i> c. 7. 16.	<i>Homerus</i> c. 48. 65. facer
<i>Democritus</i> c. 59.	autor paeoniam libris
<i>Dioscorides</i> c. 109.	suis inseruit. c. 64.
<i>Foranus</i> c. 79. 109. lege So-	<i>Itali</i> c. 2. 5. 15. 16. 17. 18. 19.
ranus.	20. 22. 23. 24. 26. 27. 29.
<i>Galli</i> c. 1. 2. 5. 6. 10. 15. 23.	30. 33. 34. 35. 36. 38. 39. 40.
27. 36. 49. 59. 88. 90. 91.	42. 43. 45. 46. 53. 62. 64.
98.	66. 80. 81. 82. 84. 85. 86.
<i>Graeci</i> c. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8.	87. 91. 93. 96. 97. III. 113.
10. 14. 15. 16. 17. 19. 20.	114. 115. 125.

*Latini*



*Latini* c. 1. 3. 4. 5. 7. 8. 32.  
 47. 49. 53. 55. 57. 58. 59.  
 60. 67. 68. 69. 70. 71. 72.  
 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79.  
 88. 90. 92. 94. 95. 98. 99.  
 101. 102. 103. 104. 105. 106.  
 107. 108. 109. 116. 122. 123.  
 124. 126. 127. 128.

*Lucani* c. 41.

*Magi* c. 65.

*Martialis* c. 57.

*Mercurius* c. 48. 71.

*Mithridates* c. 65.

*Nicander* c. 122.

*Osthanes* c. 4. 15. 17. 41. 49.  
 90. 92.

*Phryges* c. 4.

*Prophetæ* c. 1. 2. 3. 4. 10.

14. 17. 18. 25. 26. 34. 35.

41. 42. 45. 49. 53. 55. 56.

69. 70. 79. 82. 86. 87. 90.

92. 93. 94. 103. 108. 113.

118. Etiam in libello  
 de herba Betonica, qui  
 fertur sub Antonii Mu-  
 sæ nomine, legas a Pro-  
 phetis illam *ieçay Borá-  
 vny* appellari, a Syris  
 pheriponion a Tuscis  
 indicem. Per Prophe-  
 tas videntur intelligi qui  
 arcanas vires herbarum  
 carmine tradidere.

*Punici* c. 1. 4. 7. 9. 46. 60.  
 65. 113. 127.

*Pythagoras* c. 4. 10. 49.

*Romani* c. 13. 14. 31. 37. 41.  
 51. 61. 89. 100. 108. 110. 118.

*Serotinus* vir centenarius  
 c. 100.

*Soranus* c. 79. 109.

*Syri* c. 17. 66. 89.

*Tusci* c. 4. 23. 79.

*Zoroaster* c. 4. 14. 17. 79.

6. *Ratio sphaerae Pythagoricae*, quam ex Mf. co-  
 dice vulgavit Barthius lib. XXX. adversar. c. 7. Similis  
 est figura Organi Astrologici, per quod de vita et mor-  
 te aegrotantium possit iudicari, quae occurrit in Biblio-  
 theca Caesaræa Vindobonensi, adiuncta Epistolæ Pe-  
 tosiroidis ad Necepsum Regem, et ap. Bedam T. 2. Opp.  
 p. 233. Ceterum, si placet, vide et quae de rota Py-  
 thagorica Ge. Paschius in inventis novantiquis p. 600.  
 et Kircherus Tom. 2. Oedipi parte 2. pag. 491. seq.  
 Merito quidem Ios. Scaliger Ep. 181. haec nugis adscribit  
 canoris, quas negat assis se facere.

X. *Deperdita* f) Apuleii sunt: *Epistolae*, *Gryphi*, *libri ludicrorum* et *de proverbiiis*, *de arboribus*, *de piscibus*, *de numeris*, *de Musica*, *de Republica*, *convivales*, *medicinales* et *naturales quaestiones*, *Hermagoras prior* et *posterior*: *Disputatio de Aesculapio*, *hymnus in eundem* et *Dialogi*, *Epitome* g) *historiarum* et *oratio pro statua Oeae sibi locanda*. Saepe etiam Apuleius citatur in Graecis Geoponicis, et lib. I. c. 16. dicitur *Πωμαῖκός*, hoc est, latinus scriptor. Latine praeterea converterat Phaedonem Platonis, teste Sidonio lib. 2. Epist. 9. et Prisciano lib. 10. et varia carmina atque poemata luserat, quorum pauca quaedam supersunt fortassis in catalectis veterum poetarum, a Iosepho Scaligero et P. Pithoeo collectis, et in appendice Petronii. Sed carmen in Orpheum edidisse Apuleium, vereor, ut probari possit ex loco Floridorum p. 358. edit. Elmenhorstianae. In Apologia pollicetur se de partibus animalium, de situ, causa et remediis earundem scripturum: ex quo opere forte deslorati sunt, qui exstant sub nomine *Sexti Placiti*, sive Platonici Iatrosophi-stae Afri, *libelli duo de remediis animalium et avium*, editi a Francisco Emerico Oppuriano, Gabriele Hummelbergio, et Andrea Rivino. Antiquior est Graecus scriptor *Sextius* diligentissimus Medicinae, e quo de Castoribus nonnulla affert Plinius XXXII, 3. Nimirum Sextium hic Nigrum denotat, saepius alibi laudatum.

XI. Dictionis Apuleii ingeniosa se audacique elegantia commendat, sed quandoque licentior est et durior in detorquendis vocabulis, adverbis praecipue et diminutivis. Multos passim in Metamorphoseon libris versus latere, qui neglecti, et pro libera oratione habiti, duri quid praeferant et amoenum, observat Lipsius II, II. elector.

f) Confer Dan. Guil. Mollerii diff. de Apuleio, §. 28. Altdorf. 1691.

g) Priscianus lib. 6. quaedam refert ex Ept. Apuleii. Epitomen historiarum suspicatur Colvius.

elector. Sic statim initio libri I. Metam. versus iambicos observarunt Heroaldus et Rutgerfius, et auctoritate Florentini Codicis ac veteris glossae interlinearis in sua editione reponi curavit Elmenhorstius; etsi hoc minus probatur Pricaeo, in cuius tamen editione itidem versus, sed invito Pricaeo, expressit typographus.

## XII. INDEX SCRIPTORVM AB APVLEIO MEMORATORVM, ELMENHORSTIANO PLENIOR.

**A**crius, ex Philoctete eius  
versus *de Deo Socrat.*  
c. ult. ex eius Phoenissis  
versus *in floridis* p. 781.  
edit. in usum Delphini.

*Aeditui* carmina amatoria,  
*apologia* p. 412.

*Aegyptias* disciplinas doctus Pythagoras. *florid.*  
p. 793. Plato. I. *Doctr.*  
*Plat.* p. 569.

*Sicinius* Aemilianus Apuleii accusator *perstringitur in apologia passim*  
ut pag. 400. 489. Eius  
Epistola p. 519.

*Aemiliani* Strabonis laus  
*florid.* p. 802. seq.

*Aesopi* apologus de vulpe  
et corvo, *florid.* p. 828.  
seq.

*Afranius* eleganter ut semper: *amabit sapiens, cu-*

*pient caeteri; apologia*  
p. 420.

*Alcman.* infra in *Teius.*

*Amphiaraus* in Boeotia, in  
Africa Mopsus, in Aegypto Osiris, Aesculapius  
ubique fanis et caerimoniis advertitur, *de Deo Socr.* p. 689.

*Anacharsis* sapiens apud  
socordissimos Scythas  
natus, apud Athenienses  
catos Meletides factus,  
*apologia* pag. 444.  
eius dictum de quadruplici poculo ad sitim, ad  
hilaritatem, ad voluptatem,  
ad insaniam, *florid.* p. 821.

*Anacreon* in Bathyllum Polycrati tyranno dilectum  
*florid.* p. 792. vide et infra *Teius.*

*Anaxa-*

- Anaxagoras*, Leucippus, Democritus, Epicurus caeterique rerum naturae patroni, imperitorum errore irreligiosi putantur, *apolog.* p. 448.
- Anaximander Milefus*, penes quem naturalia commentatus fertur Pythagoras, *florid.* p. 795.
- Antigenes tibicen.* *florid.* p. 764. seq.
- Antipater Stoicus* 3. *doctr. Plat.* p. 644.
- Antisthenes*, *apologia* pag. 441.
- M. Antonius* Consularis, *apologia* p. 431. Cn. Carbonem gloriae causa accusans, ut C. Mutius A. Albutium, P. Sulpitius Cn. Norbanum, C. Furius M. Aquilius, C. Curtio Q. Metellum, *apologia* p. 511.
- Apollonius* (Tyaneus) Magus, *apologia* p. 544.
- Appii*, amici Apuleii, *apologia* p. 515.
- Archimedes* Syracusanus vir in omni Geometria multum ante alios mirabili subtilitate, *apologia* p. 428. volumen ingens de speculis, *id.*
- Fabr. Bibl. lat. T. III.*
- Archytas*, *apologia* p. 427. 1. *doctr. Plat.* p. 569.
- Aristippus* Cyrenaicae sectae repertor, quodque malebat ipse, Socratis discipulus, *florid.* p. 827.
- Aristo* Alexandrinus, 3. *doctr. Plat.* p. 659.
- Aristoteles*, in Problematis, *apologia* p. 487. seq. prudentissimus, et doctissimus Philosophorum *de mundo* p. 707. 3. *doctr. Plat.* p. 644. 659. 660. *de Deo Socr.* pag. 678. 697. *apologia* p. 563. 463. ubi problemata eius innumera, et volumina multi iuga de animalibus memorantur.
- Asclepiades* Medicus solo Hippocrate minor, *florid.* p. 819. seq.
- Attii Navii* auguria, *de Deo Socr.* p. 676.
- Magica* nomina Aegyptio, vel Babylonico ritu, *apologia* p. 466.
- Brachmanum* Gymnosophistae pleraque contulerunt Philosophiae Pythagorae, *florid.* p. 793. 794. laudantur p. 768. sq.
- Caesaris* in dicendo calor, *apologia* p. 550.
- D. *Calthas*

- Calchas vates, de Deo Sacr.*  
p. 694.
- Calpurnianus, apologia* p. 503. ad eum epistolium Apuleji ludicrum de dentifricio p. 408.
- Calvi, argutiae, id.* p. 551.
- Carbo, apologia* p. 431.
- Carinondas Magus, apologia* p. 544.
- Cassius Longinus, apologia* p. 561.
- M. Cato Philosophus, apologia* p. 475. in oratione p. 432.
- Cato libris originum, de mundo* p. 725. in dicendo gravitas, *apologia* p. 551.
- Catulus, infra in Teius.*
- C. Catullus* Lesbiam nominans pro Clodia, ut Tici-  
cida Perillam pro Metella,  
Propertius pro Hostia Cinthiam,  
Tibullus pro Plania Deliam,  
*apologia* pag. 415.  
Catulli versus pag. 409. 418.
- Chaldaei* sideralem scientiam et medendi remedia doctus Pythagoras, *florid.* pag. 791.
- Cicero, 3. doct. Plat.* pag. 631. eius opulentia in dicendo, *apologia* pag. 551.
- Claudius Maximus, apologia* p. 399. seq. 435. 481. 483. 487. 495. 498. 503. 508. 534. 562. etc.
- Clemens meus, eruditissimus et suavissimus poetarum, florid.* pag. 770. ubi poema illius de Alexandro Magno memoratur.
- Comoediae. Gr. versus, apologia* p. 540.
- Cornelius Saturninus* artifex geometra, *apologia* p. 504. seq.
- Corvinus Celer, quaestor, apologia* p. 561.
- Iunius Crassus, apologia* p. 498. seq.
- Grates Thebanus, apologia* p. 439. Diogenis sectator, *florid.* p. 786. seq.
- Creophilus* Leodamantis praeceptor, hospes Homeri et aemulator canendi, *florid.* p. 795.
- C. Curio, vide supra Antonius.*
- Manius Curius, apologia* p. 431.
- Cynica, familia, apologia* p. 441.

Dami-

- Damigeton Magus, apologia* p. 544.
- Dardanus Magus, ibid.*
- Democritus, supra Anaxagoras.*
- Demosthenes* summus orator, *apologia* p. 425.
- Dialectici, 3. doct̃r. Plat.* p. 656.
- Diogenes Cynicus, apologia* p. 441. eius scripta lasciva p. 413.
- Dionysius Grammaticus, Platonis magister, 1. de doct̃r. Plat.* p. 567.
- Empedoclis καὶ Ἐμπεδοκλῆος, magiae suspecti, apologia* p. 449. versus eius tres, *de mundo* p. 746.
- Ennius, Romanus poëta, de mundo* p. 747. *de Deo Socr.* p. 667. ex eius ἠδο-  
φᾶρυμῶν versus, *apologia* p. 467. seq.
- Epicharmi modi, florid.* p. 821.
- Epicurus, apologia* p. 426. supra *Anaxagoras.*
- Epinenides, Orpheus, Pythagoras, Osthane* magiae suspecti apud imperitos, *apologia* p. 449.
- Cretensem inclutum fatiloquum et poëtam disciplinae gratia sectatus*
- Pythagoras, florid.* pag. 795.
- Evathlus, infra in Protagora.*
- Eubulides dialecticus quem* audit *Demosthenes, apologia* p. 425.
- Eudemus, Lycon, caeterique Platonis minores, apologia* p. 463.
- Eurytus Tarentinus Pythagoricus, Platonis magister, 1. doct̃r. Plat.* p. 569.
- Favorinus* non ignobilis sapiens haec de ventis refert, *de mundo* p. 724. seq.
- Faustino* librum de mundo inscribit Apuleius, et initio 2. doct̃r. Plat. Faustinum filium appellat.
- C. Furius, vide supra Antonius.*
- Geometrae, de Deo Socr.* p. 678.
- Gracchi* impetus in dicendo, *apologia* p. 551.
- Granii* adversus quos causam pro uxore sua *Pudentilla* agit Apuleius, *apologia* p. 400.
- Hadriani Imp.* multa amatoria carmina legisse se ait Apuleius, *apologia*

- pag. 419. vide et infra *Voconius*.
- Heraclitus* sententiarum suarum nebulis, *de mundo* pag. 732. 752. eius sectam in physicis secutus Plato, i. *de doct. Plat.* p. 568. 570.
- Hipparche*, Cratetis Thebani uxor, *florid.* p. 789.
- Hippias Eleus* Sophista artium multitudine prior omnibus, eloquentia nulli secundus, *florid.* pag. 676. seq.
- Hippocrates*, supra in *Asclepiade*.
- Homerus* poëta multiscius vel potius cunctarum rerum apprime peritus, *apologia* p. 457. praecipuus, *apologia* p. 410. poëta egregius, *florid.* p. 159. citatur, *de mundo* p. 724. eius versus, *id.* p. 747. nulli secundus, *florid.* p. 676. seq. *apologia* p. 405. 440. 455. *de Deo Socr.* pag. 682. 692. 697. 703. Paupertas in Aristide iusta, in Phocione benigna, in Epaminonda strenua, in Socrate sapiens, in Homero diserta, *apologia* p. 434.
- Hortensius* distributione inter oratores valuit, *apologia* p. 551.
- Hothanes* Magus, *apologia* p. 544. vide *Epimides*.
- Hyagnis* Musicus, Marfiae pater, *florid.* p. 761.
- Iannes* Magus, *apologia* p. 544.
- Ismenias* tibicen, *de Deo Socr.* p. 698. ubi Apellis etam et Lysippi mentio, ut Apellis iterum, *florid.* p. 770. cum Polycto, et Pyrgotele.
- Laelii* versus, *apologia* p. 455. seq.
- Laelii* in dicendo lenitas, *apologia* p. 551.
- Leodamas* Creophyli discipulus, magister Pythagorae, *florid.* p. 795.
- Lesbia* poëtria, infra *Teius*.
- Leucippus*, supra *Anaxagoras*.
- Legis* Corneliae crimen incurram si Civem Romanum pro servo tibi vendidero. VIII. *Milesiar.* p. 257.
- Lex Julia* de maritandis ordinibus, *apologia* p. 539.
- Lollius Urbicus*, *apologia* p. 403.

*Lollia*

*Lollianus Avitus, apologia* p. 443. 549. ad Apuleium  
Epistola laudatur pag. 550.

*Lucilii* versus, *florid.* pag. 823. 826.

*L. Lucullus* h) Iambicus carmine Gentium, et Macedonem pueros pro-

stituit, *apologia* p. 413.

*Lucretius, de Deo Socrat.* p. 666. super tonitru facundissime differit, *de*

*Deo Socr.* p. 681.

*Lycon,* supra in *Eudemo.*

*Magi, apologia* p. 446.

*Magorum* varia miracula, *de Deo Socr.* p. 674.

*Mandraytus* Prienenfis, infra in *Thalete.*

*Marsyas* Musicus Phryx, infeliciter certans cum Apolline, *florid.* p. 762. f.

*Menander,* vide in *Philemone.*

*Mopsus* vates, supra *Amphiarus.*

*Moses* inter Magos memoratur, in *apologia* p. 544.

*C. Mutius,* vide supra *Antonius.*

*Nicantri* theriaca, *apologia* p. 473.

*Nigidius, apologia* p. 474.

*Oracula Delphica, de mundo* p. 729.

*Scipionis Orfiti* laus, *florid.* p. 807. seq.

*Oromaxus* Magus, *apologia* p. 447.

*Orpheus, apologia* p. 455. vide et *Epimenides.* Orphei versus de Iove, *de mundo* p. 753. Orphei et Pythagorae scita, *apologia* p. 496.

*Osthanes,* ibid.

Quis *Palamedes,* quis *Sisyphus,* quis denique *Eurybates* aut *Phrynondas* talem (fraudem) excogitasset? *apologia* p. 530.

*Parmenides, 1. doct. Plat.* p. 569.

*Peripatetici* iuniores, 3. *doct. Plat.* p. 659.

*Pherecydes* Syro ex insula, qui primus veruum nexu repudiato conscribere ausus est passis verbis, soluto loquutu, libera oratione, magister Pythagorae, *florid.* p. 794.

*Philemon* mediae Comediae scriptor fabulas cum Menandro in scena dictavit, certavitque cum eo, fortasse impar, certe

D 3 aemu-

b) Casaub. legit *Lucilius Satyricus.*



- aemulus: nam quod eum etiam vicit saepe numero, pudet dicere, *florid.* p. 797 f.
- Philippi** Macedonis Epistolam ad Olympiadem uxorem recitari prohibuerunt Athenienses, *apologia* p. 536.
- Physici**, *de mundo* p. 718. *apologia* p. 479.
- Plato** Philosophus, *de mundo* p. 756. *de Deo Socr.* p. 664. 667. 668. 669. 671. 673. 690. *apologia* p. 406. 421. 427. 446. 475. 487. 563. Timaeo *id.* p. 484. 1. *doctr. Plat.* p. 527. sq. novissimo legum libro, *id.* p. 509. seq. in alia sermocinatione p. 447. in symposio *de Deo S.* p. 674. Phaedro, *id.* p. 695. *apologia* p. 508. Theaeteto, 3. *doctr. Plat.* pag. 634. eius τὸ ἀγαθόν, *apologia* p. 448. Pythagorissat, *florid.* p. 796. dialogi p. 821. carmina amatoria in Astera, Alexin, Phaedrumque et Dionem Syracusanum, *apologia* p. 416. seq.
- De Platoni**s vita et dogmatibus, lib. 1. *de doctr. Plat.* et 2. et 3.
- Platonica** secta, *apologia* p. 441.
- Plauti** versus ex Truculentio, *florid.* p. 811. ex milite, *id.* p. 759. *de Deo Socr.* p. 682.
- Plutarchus** ille inclytus, 1. *Milesiar.* p. 5.
- Poëtae**, *de mundo* p. 728. 729. versus: Odi puerulos praecoci sapientia, *apologia* p. 535.
- Pontiani** Bibliotheca, *apologia* p. 493. eius liberatus promus librorum, p. 490. seq.
- Pontiani** literae, *id.* p. 552.
- Pontianus** et **Pudens**, filii Pudentillae, *id.* p. 513.
- Portius**, vide in **Teius**.
- Propertius**, supra in **Catullus**.
- Protagoras** Sophista longe multifcius, Rhetoricae repertis perfacundus, Democriti Physici civis aequaeus, *florid.* p. 814. eius cum Evathlo discipulo pactum de mercede, *ibid.*
- Aemiliae Pudentillae** literae, *apologia* p. 503. 510. seq. 517. 527. 529. Graecae scriptae p. 531. 532.
- Pythagoras**, *apologia* pag. 406.

406. 478. 457. *de eo mul-  
ia in floridis* pag. 792.  
seq.
- Pythagoreos* in intellectu-  
li Philosophia aemula-  
tus Plato, 1. *de doctr.*  
*Plat.* pag. 569. vide et  
*Zoroaster, Epimanides*  
et *Orpheus*.
- Pythagorici* mirati si quis  
se negaret unquam vi-  
disse daemonem, *de Deo*  
*Socr.* p. 697.
- Quintianus*, *apologia* pag.  
590.
- Sallustii* in dicendo parsi-  
monia, *apologia* p. 551.  
eius dictum videtur re-  
spici, *de mundo* p. 736.
- Sappho*, infra in *Teius*.
- Cornelius Saturninus*, su-  
pra *Cornelius*.
- Sergius*, 3. *doctr. Plat.* p.  
631.
- Sextus Philosophus*, Plut-  
archi nepos, 1. *Milef.*  
pag. 5.
- Sibyllas* fatiloquia versifi-  
cet, *de Deo Socr.* p. 677.  
carmina Sibyllarum, *id.*
- Sicinius Amicus*, *apologia*  
p. 513.
- Sicinius Clarus*, *id.*
- Sicinius Pudens*, p. 559.
- Simonides*, infra in *Teius*.
- Socrates* speculo uti suavit,  
*apologia* p. 424. magi-  
ster Platonis, 1. *de doctr.*  
*Plat.* p. 567. seq. 570. vir  
apprime perfectus, et  
Apollinis quoque testi-  
monio sapiens, *de Deo*  
*Socr.* p. 691. Eius dae-  
monium, *apologia* pag.  
449. hymni, *florid.* p.  
821. maior meus Socra-  
tes, *id.* p. 759.
- Socrates* Apuleii contuber-  
nalis, 1. *Milef.* p. 11. 18. etc.
- Solop* sapientissimus le-  
gum Atticarum funda-  
tor, 1. *de doctr. Platon.*  
p. 566.
- Solonis* lascivissimus versus,  
*apologia* p. 413.
- Sophocles* poeta Euripidi,  
aemulus et superstes, de-  
mentiae accusatus a filio  
protulit Coloneum egre-  
giam tragoediarum, *apo-  
logia* p. 464.
- Speusippus*, 1. *de doctr. Plat.*  
p. 567.
- Stattius Caecilius* in suis poë-  
matibus innocentiam elo-  
quentiam esse scripsisse  
dicitur, *apologia* p. 407.
- Stoici*, *apologia* p. 427. et  
3. *doctr. Plat.* p. 633. 655.  
656.

*P. Sulpicius*, vide supra *Antonius*,

*Tabulis XII.* interdicta Magia, *apologia* p. 481.

*Tannonius Pudens*, Aemiliani contra Apuleium advocatus, *apologia* pag. 405. 480. seq.

Carmina amatoria et ludicra fecere apud Graecos Teius quidam (*Anacreon*) et Lacedemonius (*Alcman*) et Ceus (*Simonides*) cum alijs innumeris; etiam mulier Lesbia (*Sappho*) lascive illa quidem tantaque gratia ut nobis insolentiam linguae suae, dulcedine carminum commendet: apud nos vero *Asditi-us*, et *Portius* i) (*Licinus*) et *Catulus*; isti quoque cum alijs innumeris, *apologia* p. 413.

*Terentius*, de Deo Socrat. p. 696.

*Thales Milesius* Geometricae penes Graecos primus repertor, naturae rerum certissimus explorator, et astrorum peritissimus contemplator, *florid.* pag. 816. Mandraytum

Priensem docuit quoties Sol magnitudine sua circulum quem permeat metiatur, *florid.* pag. 817.

*Themison* servus noster, medicinae non ignarus, *apologia* pag. 461. Medicus, p. 483.

*Theocriti* pharmaceutria respicitur, *apologia* p. 455.

*Theodorus Cyrenaeus* Geometra Pythagoricus, Platonis magister, i. *doctr.* *Plat.* p. 569.

*Theophrastus*, de mundo p. 707. 3. *doctr.* *Plat.* pag. 659. *apologia* pag. 463. eius egregius liber de caducis, *apologia* p. 488. de invidentibus animalibus, *id.* περί διακετών και βλητικών p. 473.

*Tibullus*, vide supra *Catullus*.

*Ticidas* poeta, *ibid.*

*Tragici* versus, *florid.* p. 811.

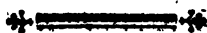
*Varro* vir accuratissime doctus atque eruditus, *apologia* p. 474.

*Veteres*, 3. *doctr.* *Plat.* p. 656.

*Virgi-*

i) Vide Gellium XIX, 9.

- Virgilius Mantuanus* poëta, *apologia* p. 416.  
*Virgilii* versus, *florid.* p. 803. 809. 785. 761. *apologia* p. 454. *de mundo* p. 725. 737. 751. *de Deo Socr.* pag. 665. 667. 672. 673. 682. 687.  
 Versus alterius poëtae, *florid.* p. 767.  
*Voconius* poëta in quem versus Hadriani Imp. lascivus versu, mente pudicus erat, *apologia* p. 418.  
*Xenocratis* satyrae, *florid.* pag. 822.  
*Xenophontis* historiae, *id.* *Zachlas* Propheta primarius Aegyptius, 2. *Milesiar.* p. 62.  
*Zamolxis* Magus, *apologia* p. 447. 448.  
*Zeno* Velia oriundus, (Eleates) *apologia* pag. 406. 1. *doctr.* *Plat.* p. 569.  
*Zeno* Stoicus, *florid.* p. 789. eius scripta lasciva, *apologia* p. 41.  
*Zoroaster* Magus, *apologia* pag. 544. 447. 448. omnis divini arcani antistes doctor Pythagorae, *florid.* p. 793. *apologia* pag. 457.





## CAPVT III.

DE

I V S T I N O,

TROGI EPITOMATORE.

I. *Iustini aetas.* II. *Historiarum Trogi Epitome.* III. *Editiones.*

I. **I** V S T I N V S <sup>a)</sup> quis fuerit et quando vixerit, non satis compertum est, etsi Romae, ante Imperatores Christianos, scripsisse non dubitem, ipsum a Christi sacris alienum. Itaque non assentior iis, qui ad Theodosii Imp. tempora reiciunt, nescio quibus argumentis moti. Vt vero hoc loco a me commemoretur, facit, quod in editionibus quibusdam antiquioribus libros suos dicitur inscripsisse Imp. Antonino Pio: quamquam *προσΦώνησιν* hanc in nullo codice scripto reperisse se testatur Iac. Bongarsius; qui putat additum nomen Antonini ab iis, qui Iustinum falso eundem putarent

<sup>a)</sup> In antiquissimo codice Bibl. Mediceae *M. Iunianus Iustinus*, sed in codice, qui fuit apud Ant. Arnoldum, *Iustinus Frontinus* dicitur, teste Iac. Bongarsio et Gerh. Jo. Vossio Iustinus Trogi breviatorem memorant Hieronymus, prooemio in Danielelem, Augustinus IV, 6. de C. D. Orosius (qui passim Iustinum sequitur) lib. I. c. 8. et 10. Vincentius Bellocensis, idemne hic Iustinus sit cum Iustino Martyre, an alius, ignorare se fateatur X, 94. speculi Hist. Engelbertus Abbas qui tempore Rudolphi I. Habsburgici scripsit librum de ortu et fine Romani Imperii (Tom. 25. Bibl. Patrum edit.

Lugd. p. 363.) Iustinum Historiographum laudat, qui *Troium Pompeium secutus in principio suae Chronicae*. Freculfus qui ex Pompeio historico eiusque abbreviatore Iustino repetit lib. 2. c. 1. et 8. quae libro XXXVI. apud Iustinum leguntur de Iudaeis. Iustini cuiusdam mendio ap. Martialem XI, 66. Fuit et Iustinus Manichaeus, quem confutavit Fabius Marius Victorinus editus a Sirmondo Paris, 1639. 8. et recusus T. 1. Sirmondi Opp. pag. 409. De aliis huius nominis vide sis Reinesii Epistolas ad Hofmannum p. 410. et Dan. Guil. Mollii dissertatio de Iustino, Aldorf. 1684. §. 5.

tarent cum celebri eius nominis Philosopho Christiano et Martyre, in quo errore versati sunt Isidorus, Iordanes, Io. Sarisb. et alii recentiores. Neque verisimile videtur, Iustinum emendandi causa opus suum ad Imperatorem mittere voluisse, quod in praefatione innuit, si eam non potius ad virum aliquem doctum illius aetatis, sibi que amicum, quam ad Caesarem direxit. Non magis certum est, quod Martinus Polonus et auctor libri de vitis Philosophorum c. 114, affirmant, Trogi discipulum fuisse. Iustinam libenter sequitur Orosius, imitatur Saxo Grammaticus, ut in notis ad hunc Stephanus passim notat. Parum credibile est, quod in Codice Magliabequiano, teste Abr. Gronovio, traditur, Iustinum Philosophum celeberrimum et Trogi fuisse discipulum, multo minus, quo Gualterius Burleus scripsit, filium. Libros Trogi de animalibus laudat Charisius lib. 1. p. 79. respicit Plinius VII. Hist. Trogum laudans cap. 3. et lib. XI. c. 52. ubi *auctorem severissimum vocat*. Historias Trogi memorant Priscianus, item Plinius, et in Virgilium Servius, alique.

II. Exstant *Historiarum Philippicarum, et totius mundi Originum et terrae situs, ex Trogo Pompeio excerptarum libri XLIV.* a Nino usque ad Caesarem Augustum, sub quo b) *Trogus Pompeius*, patria Gallus, philosophus ac historicus disertissimus floruit, totiusque orbis, sed Graecas potissimum historias latino sermone

b) Sub Iulio Caesare militasse Trogum, scribit Isaacus Iaquetus V. C. in praeclaris dissertationibus adversus Atheos pag. 25. sed de patre suo hoc affirmat Trogus apud Iustinum XLIII, 5. In postremo libro Trogus maiores suos a Vecontis originem ducere, avum suum Trogum Pompeium Sertoriani bello civitatem a Cn. Pompeio accepisse dicit, patrum Mithridatico

bello turmas equitum duxisse, patrem quoque sub Caio Caesare militasse, epistolarumque et legationum simul et annali curam habuisse. Paret ex hoc ipso loco, iniuriam fieri Iustino apud Bonifacium p. 438. Historiae ludicae, eum arguitur Trogi memoriam voluisse abolere. Alios Trogos refert Reinesius Epist. ad Hofmannum p. 666. Iustinos alios p. 410.

monē 44. voluminibus composuit, et a praecipuo argumento, regni nempe Macedonici historia, quam a libro septimo ad quadragesimum primum exsequitur, *Historias Philippicas*, Theopompi exemplo inscripsit. Harum se, ait Iustinus, per otium, cum in urbe versaretur, dignissima quaeque cognitione excerpisse, et omissis his, quae nec cognoscendi voluptate iucunda, nec exemplo necessaria iudicaret, breve veluti florum corpusculum fecisse. Subiiciuntur Iustino in Bongarsii editione, atque inde in aliis, *prologi, sive periochae historiarum Philippicarum Trogi Pompeii*, eiusmodi fore, qualia historiarum Livii argumenta sub Flori nomine habemus. Illa, ab ipso forte profecta Trogo, certe non a Iustino elaborata, ostendunt, Iustinum in Epitome sua omisisse non pauca, in his ea, quae de terrarum situ Trogus scripserat. Sunt, qui integram Trogi historiam dicant fuisse in Bibliotheca Marquardi Gudii, sed non ego credulus illis. Ita quoque Aldus Manutius magna spe se lactabat, Trogi historias exstare apud amicum quendam doctum ac spectatae fidei, futurumque, ut propediem in lucem ederentur. Sed illa spes vana fuit, neque Trogus ad hanc diem lucem adspexit. Quae libro XXXVI. traduntur de Iudaeis, ea illustrantur partim, partim castigantur a Io. Iac. Schudt in compendio Historiae Iudaicae e Gentilium scriptis collecto, Francof. 1700. 8. Videtur Iustinus in pluribus usus Trogi verbis, unde vix Iustini ulla ab Trogo aliena in sermone vestigia apparere, ait Io. Frid. Gronovius IV, 10. observat, p. 154. Solenne est Mstis Iustini codicibus praefigi speciosum Trogi nomen, ante multa iam saecula deperditi. Ita Lupus Ferrariensis Epist. 20. Petrus Blesensis Epist. 85. 94. Aelfredus Beverlacensis in Annalibus Regum Britanniae p. 24. et alii iuniores, quando Pompeium Trogum citant, Iustini epitomen intelligunt. Narratque eruditiss. Wagenfeilius in Sota

p. 576. exsiluisse se prae gaudio, cum in Bibl. Scoria-  
lenſi Codicis praecipuae magnitudinis Trogum Pompe-  
ium inſcriptum vidisset. *Quam*, dixisse, apud se, *ego*  
*laeto nuncio exhibarabo viros doctos, quos et quanta mi-*  
*hi dabunt Evangelia!* at cum vix aperuiſſet librum,  
ſtatim illi ob mendacem titulum, ſibi quoque paene,  
ob nimis facilem credulitatem, indignatum. Nam pro  
Trogus Iuſtinum reperiſſe. Bernardus Montefalconius  
in Diario Italico p. 76. notat, *prologos* rarius occurrere  
in codicibus Iuſtini Mſſ. Notae ad prologos pereru-  
ditae Abbatis de Longerue extant in editione Iuſtini Pa-  
riſienſi, quae a. 1709. minore forma prodiit, nec non  
in noviffima, variorum notis illuſtrata, curante Abr.  
Gronovio. Nonnulla Iuſtini illuſtrant *Casp. Sagitta-*  
*rius* variis diſſertationibus XI. ad librum primum edi-  
tis Helmſt. 1665. 1666. et Ien. 1676. 4. et ad lib. 2. c. 1.  
et de hiſtoria bellorum Scythicorum ad lib. 2. c. 3. et 5.  
Ien. 1685, 4. et *Iacobus Schallerus* in laudabilibus poli-  
ticis e Iuſtino collectis Argent. 1649. 4. Libro XXXVIII,  
3. ait Iuſtinus, Trogum in Livio et in Salluſtio repre-  
hendere, quod conciones directas pro ſua oratione  
operi ſuo inferendo, hiſtoriae modum exceſſerint.  
Licet autem merito reprehendat aliquis cum Diodoro  
Siculo in limine libri XX. *ὑπερμήκεις δημηγορίας* et  
*πυκναὶς ἑντομαίαις*, crebras et prolixas declamationes,  
inſertas hiſtoriae, et intempeſtiva eloquentiae affectatio-  
ne narrationis ſeriem interrumpentes, ſcriptoresque,  
qui totam hiſtoriam *πρὸς τὴν τῆς δημηγορίας*, ap-  
pendicem concionum faciunt: tamen Conciones in  
Salluſtio, ac praefertim Livio rariae, opportunae, re-  
busque aptae leguntur: itaque, ſi naevi ſunt, pulcherri-  
mi ſunt, atque eiufcemodi propemodum, de quibus  
uſurpaveris illud Apuleii in floridis, *riſere Muſae,*  
*cum audirent hoc genus crimina, ſapienti exoptanda,*  
*Apollini obiectata.* Iuſtini Codex inſignis iuſſu Pii III.



a. 1503. defuncti eleganter scriptus existat in Bibliotheca Gothana.

III. Prima Iustini editio est Romana c) sine anni nota in 4. sive fol. minore apud Vdalricum Gallum, cum versibus illis notissimis, typographiae prae calamorum usu praestantiam extollentibus: sed eam a. 1470. factam esse credibile est. Eodem anno Veneta facta ad cuius calcem hoc legitur tetrastichon:

*Historias veteres peregrinaque gesta revolve  
Iustinus: lege me, sum Trogus ipse brevis.  
Me Gallus Veneta Ienson Nicolaus in urbe  
Formavit, Mauro Principe Christophoro.*

Eam secuta altera Romana est a. 1472. fol. addito Floro, per Conradum Sweinheim et Arnoldum Pannartz. Has duas Romanas e diversis Codd. ductas esse, varietas lectionum inde prolatarum docet. Mediolanensis 1474. fol. in qua hi versus leguntur:

*Historias veteres peregrinaque gesta revolve,  
Iustinus: lege me, sum Trogus ipse brevis.  
Quem manus Antoni Zarotio sanguine creti  
Impressit solers, Insubribusque dedit.*

Hanc Zarotinam esse imitatricem Iensonianae, imitatio versuum illi subiectorum satis videtur indicare.

Mediolanensis altera 1476. fol. per Christophorum Waldarfer, nescio quo curante, facta est, e Cod. perbono ducta cum omnibus scripturae vitiis, ut bene vidit *Fischerus* V. C. de quo post. Veneta altera 1479. fol. per Philippum Condami Petri, et 1493. fol. Venet. 1510. 8. repetitiones, ut putamus, sunt superiorum. Primus critica ratione textum Iustini recensuit *Sabellicus*, e cuius castigatione editus est curante *Augustino Bechario* Mortariensi,

c) Mich. Maettarii annal. typograph. p. 72. Vide et. pag. 70. 96. 108. 120. 136.

tariensi, una cum Floro, Sexto Rufo et aliis quibusdam Paris. 4. (forte et antea per ipsum) ap. Io. Parvum Praeterea Iustini editionibus addendae Venetae a. 1494. et 1502. 1512. fol. Argentoratensis cum Floro et Plinio (sive Aurelio Victore potius) de viris illustribus 1506. 4. *Petri Danesi* Paris. 1519. f. ap. Io. Parvum, qui se egregio Codice usum dicit, omninoque suam in ea editione navatam Iustino operam praedicat. praefatio eius extat ap. Maettarium T. II. P. I. p. 85. Aldina 1522. 8. Cornelium Nepotem adiunctam habens, (ut Mediolanensis 1510. fol.) in qua Asulanus textus vulgati quaedam partim e libris edd. superioribus et scr. partim et coniecturis passim mutavit. Vnde illius exempli nova forma est, quam prope totam repetiit, ut alias, officina Iuntarum 1525. 8. cuius editionis magna est ap. Cl. Graevium auctoritas: quae adeo laus ad Aldinam potius pertinet. Viennae, curante *Ioanne Camerte*; cuius viri opera magis in illustrandis historiis versari solebat: Hagenoae 1526. 4. 1533. 4. cum praefat. *Melanthonis*, ex *Georgii Maioris* castigatione, prodiit: quam laudat ille Melanthon. Textus ex aliis libris editis formatus est. Parisiis 1530. 8. apud Sim. Colineum, cum Aurelio Victore. Io. *Sichardi* editio prodiit Basil. 1530. 8. *Georgii Maioris* Colon. 1533. 8. *Simonis Grynaei* Basil. 1539. 4. Lugduni 1542. 8. Parisiis 1543. 8. apud Rob. Stephanum, eodemque anno Colon. et Antwerp. 8. ibidemque 1552. 12. Cum *Sichardi* castigatione et G. Maioris annotationibus iterum Basil. 1553. 8. Lugdunenses apud Gryphum 1555. 8. cum Aurel. Victore 1557. 12. et 1559. 12. et 1573. 12. additis *Eliae Vineti* in Victorem notis. Cum praefatione Simonis Grynaei de utilitate legendae historiae, subiectis ad voluminis calcem notis *Henrici Loritti Glareani* Patricii Claronensis, Basil. 1562. 8.

At eximiam prae ceteris operam Iustino navavit *Iac. Bongarsus*, qui e Cuiacii, Puteani, aliisque sex  
MA.

Mss. diligenter collatis emendavit, et notis doctissimis tabulisque Chronologicis illustravit, Paris. 1581. 8. iure Sospitator Iustini dictus. Vnde et textus eius post probatus fuit. Eum secuti et *Elias Vinetus* a. 1590. cuius notae fere historicae sunt: *Franciscus Modius*, ex cuius castigatione Iustinus prodiiit Francofurti 1587. 1591. 8. et deinde Lugduni, Coloniae et alibi saepius; bene de Iustini textu meritis locis quibusdam recensitionis Bongarsianae e Mss. correctis et animadversionibus additis: *Victorinus Strigelius*, cuius notae editae Vrsellis 1602. 8. et deinde cum aliorum notis, Argentor. 1613. 8. 1627. 8. *Theophilus Cangiserus*, cuius scholia in decem libros primores exstant in editione Iustini cum Strigelii et Bongarsii notis, Vrsellis 1610. 8. *Ianus Gruterus* Marpurgi 1612. 8. *Daniel Pareus* Francof. 1630. 8. historiam amplexi sunt, ut Vinetus. *Matthias vero Berneggerus*, qui Bongarsii textum secutus, eius etiam, Strigelii, aliorumque notas suis addidit, et Io. Freinsheimii indicem subiecit, Argentorati 1631. 1653. 1662. 1666. 8. etc. etiam criticam rationem persecutus est pluribus locis, etiam a Freinshemio adiutus, *M. Zuernus Boxhornius* Amst. 1638. 1645. 1660. 12. paucis notis adiectis criticis illis. *Isaacus Vossius* autem d) Lugd. Bat. 1640. 1673. 12. edito Iustino uberiores notas et criticas et historicas ad illustrandum textum addidit: ceterum textum Bongarsii secutus, ut *Antonius Thyssus*, qui cum notis variorum vulgavit Lugd. Bat. 1650. 8. Corn. Schrevelius, qui et ipse cum notis variorum Amstelodami 1659. 1669. 8. Lugduni Bat. in lucem emisit Iustinum, quae curante S. D. M. C. vel *Cornel. Schrevelio* prodierunt. *Ioannes vero Georgius Graevius* non praetereundus, qui Ultraiecti 1669. Amst. 1694. 12. hunc scriptorem emendatissime cum notis suis edidit, recusum 1707.

d) Hic multo uberiores se notas in Iustinum paratas habere se testatus est in litteris ad Salmasium p. 331. inter Gudianas.

1707. 8. Idem a. 1683. 8. Lugduni Bat. ex officina Hackiana praestantissimam Iustini editionem prodire iussit eum notis integris virorum doctorum et suis castigationibus, Freinshemiique indice per Scheferum et Vorstium aucto. Haec quoque editio praela iterum subiit ibid. 1701. 8. quae interdum a textu Bongarsii, imprimis Iuntinae auctoritate, recedit. Exstat praeterea Elzeviriana editio 12. et cum notis eruditis, quibusdam et criticis, *Tanaquilli Fabri*, Salmur. 1668. 1671. 8. cum notis doctis porro *Ioannis Vorstii* Berol. 1673. 8. item cum notis *Io. Scheferi* Vpsal. 1678. 8. plenis illis audacissimarum coniecturarum. Vterque, Vorstius et Scheferus, Freinshemii indicem a se auctum adiecerant. Denique *Oxonienfes*, post editionem e) anni 1674. 8. Iustinum ad Mss. Codices quatuor diligentèr recensitum denuo ediderunt cum brevibus notis et variis lect. curante V. C. *Thoma Hearne*, qui et annum, quo quaeque gesta sunt, in ora libri subinde ex Ed. Simlioni maxime rationibus adnotavit, e theatro Sheldon. 1705. 8. In hac editione prologi etiam cum castigationibus et notis leguntur: ceterum ex Mss. Anglicanis, utpote valde inemendatis, vix quicquam subsidii ad illos castigandos exsculpere se potuisse editor fatetur. *Qualescunque vero, inquit, sunt isti prologi, cum Iustini abbreviatoris negligentiam detegant, et Historiarum Trogi seriem ostendant, pluraque exhibeant, quae in Iustino frustra quaeramus, haud ab re visum fuit, ut simul cum abbreviatore nostro ederentur, praecipue cum codices nostri, et duo etiam e Bongarsianis Iustinum ipsum eorum auctorem agnoscant. Hoc vera a librariis imperitis adiectum puto, nam quippe Prologi (in significatione qua hic usurpatur) est barbarum; ex quo et illud intelligere possumus, eorum auctorem, quicumque*

e) Oxoniensis in 12. fuit in Bibl. Craviana.

que ille fuerit, eruditis illis temporibus non vixisse, quae honesta Latinitas uigebat. Phrasis ista in excessu, qua saepissime utitur, nihil aliud denotat, quam per digressionem: unde, suspicatur acutissimus et politissimus Tan. Faber, hominem Graeculum fuisse, quippe ita Graeci dicunt ἐν πᾶσι βασιλεῖς, vel διὰ πᾶσι βασιλεῖς.

Praestantissimam huius scriptoris editionem debemus etiam Abrahamo Gronovio, qui Iustinum Lugduni Batavorum 1719. 8. in lucem dedit cum notis integris Bongarsii, Modii, Berneggeri ex editione secunda auctioribus, If. Vossii, Io. Frid. Gronovii, Graevii, Tan. Fabri, Ioan. Vorstii, Scheferi, et excerptis aliorum. Ad calcem voluminis editor notas Boxhornii novaeque suas ipsius adiunxit, usus Codd. Leidenſi, Oxoniensi, et Cantabrig. atque editionibus antiquissimis. Addidit idem Io. Freinshemii indicem ex Scheferi et aliorum lucubrationibus longe auctiorem, et ad prologos notas Abbatis de Longuerue suasque. Habuit ille in manibus edd. principes, sed negligenter est usus, nec quales essent, ut debebat, docuit, pro more plerorumque superiorum. Notae ineditae in Iustinum Io. Frid. Gronovii fuerunt in Bibl. Gudiana.

Iustinum postea sine notis illum quidem, sed cum var. Lect. Petrus Burmannus edidit a. 1722. 12. et cum praefatione eximia, quae habet disciplinam scriptorum veterum recte tractandorum atque edendorum, similem ei, quae Phaetro praeposita est. Eam optimo consilio repetiit Io. Fridericus Fischerus, V. C. in editione a se curata Lipsi. 1757. 8. Eius textus est e recensione Graevii, cum eiusdem et Io. Frid. Gronovii notis, adiecto, praeter Prologos supra memoratos, et Excerptiones Chronologicas Bongarsii, eiusdem Libro Var. Lect. copiosissimo et a Burm. ipsoque V. C. aucto, et F. Sigism. Dräsigii Epistola super locis quibusdam

busdam Iustini, indice denique copiosissimo et variis obf. instructo. In praefatione lectu digna accurate de Codd. scr. et editionibus Iustini differitur, quae nobis et hic profuit.

Vt non dicamus, a quam multis obiter Iustinus vel explicatus vel emendatus sit; *Thomas* quidem *Wopkensius* in totum Iustinum notas dedit in Obf. Misc. Dorvill. T. X. p. 1 — 348, quas excutere oportebit novum editorem Iustini.

*Germanice* versus ab *Hieron. Bonero* prodiit Augustae Vindel. 1531. fol. et *Io. Frid. Schwefero* interprete, Cassellis 1649. 8. et iam tertia editione 1675. 8. *Italice* Venet. 1535. 8. et 1561. 4. interprete *Thoma Porcacchi*: *Anglice* a *Roberto Codringtono*, Lond. 1664. 1672. 8. 1682. 12. vide Ant. Wood Athenas Oxonienses T. 2. p. 243. et *Io. Clarkio* Lond. 1732. 8. *Hispanice* a *Georgio de Bustamante* Antw. 1586. 8. *Gallice* per *Claudium Scysselium*, Paris. apud Vascosan. 1554. fol. et 1559. fol. et deinde per *Colombium*, 1654. 8. et ex recentiori translatione Paris. 1694. 8. duobus volum. cum notis. De *Ioanne Boucheto* Pictaviensi *Franciscus a Cruce* p. 208. Bibl. Gall. il a traduit de Latin en Francois l'Histoire de *Justin Martir*, authour Grec. Nimirum et ipse Iustinum Martyrem, scriptorem Graecum ac Christianum, cum Iustino nostro confudit.



## CAPVT IV.

DE

PALLADIO, CENSORINO,

ET

IVLIO OBSEQUENTE.

- I. *Palladii aetas, scripta et editiones.* II. *Iulius Obsequens de prodigiis.* III. *Censorinus de die Natali.* IV. *Index scriptorum a Censorino memoratorum.*

I. **P**ALLADIVS RUTILIVS TAVRVS (Volaterrano SCAVRVS) AEMILIANVS, a) Vir illustris, et Graece doctus, patria, ut videtur, Romanus,

a) In Codd. ant. dicitur *Palladius Rutilus*, v. Barth. ad Rutilium I. 208. *Aemilianum* inter auctores probabiles rei Georgicae laudat Cassiodorus cap. 28. divin. lectio. Memoratur etiam Isidoro Hispalensi XVII, 1. Originum. Ceterum notior et hic scriptor nomine Palladii, ac diversus esse videtur a *Palladio Rhetore*, qui frater a Symmacho dicitur, et cuius pompam atque facundiam celebrat idem atque Sidonius Apollinaris V, Ep. 10. Fuit etiam *Palladius Medicus*, Alexandrinus, Galeno iunior, qui Graece scripsit in quoddam libros Hippocratis. Alius *Palladius Sophista Methonaeus* Palladii filius, sub Constantino Imp. celebrer, teste Suida, qui scripta eius commemorat. Alius *Palladius* virae Chrysostomi et Historiae Lausiaca scriptor, ad quem haud dubie referendus liber de Gentibus Indiae et Brachmanibus, quem sub Palladii nomine vulge-

vit Eduardus Bissæus, et sine auctoris nomine ante Bissæum, quod hunc fugit, Ioachimus Camerarius ὁ πᾶν, in libello Gnomico, de quo vid. lib. 2. Bibl. Graecae c. 11. §. 6. Omitto *Palladium*, cuius Epistola ad Epiphanium Ancorato Epiphanii praemittitur. Fuit et *Palladius* quidam cursor Theodosii Iunioris, cuius mentio apud Socratem VII, 19. etc. Nostrum porro, de quo iam agimus, *Palladium* ab aliis *Paludium*, ab aliis *Rutilium Palladianum* dictum reperio. Plures Tauri nomine claros refert Colomesius pag. 240. Opusc. Apud Labbeum vero pag. 198. Bibliothecae novae Mss. vitiose, ni fallor, noster vocatur *Palladius Rutilius Paulus Aemilius*, Vol. I. Palladios alios ultra quinquaginta recensui lib. V. Bibl. Graecae cap. 32. Volum. IX. pag. 10. seq. ubi de Palladio Graeco Histor. Laus. scriptore. add. Prosopogr. Cod. Theod.

nus, etſi fundorum ſuorum in Sardinia, in territorio Neapolitano, mentionem facit lib. 4. p. 578. edit. Commelin. Scripſit poſt Apuleium, cuius teſtimonio ſemel utitur; non itaque ſub Hadriano, ut perperam affirmat Lud. Vives libro tertio operis doctiſſimi de tradendis diſciplinis. Scripſit, inquam, dictione ſimplici, nec ineleganti tamen, *de Re Ruſtica libros XIV.* quorum primus praecepta rei ruſticae varia complectitur, ſecundus uſque ad tertium decimum ſingulis libris ſingulorum menſium operas ruſticas explicat, initium faciens a Ianuario. Ultimus denique ad *Papiſphilum*, b) quem virum doctiſſimum vocat, et cui ſuperiores quoque inſcripſit libros, agit de inſitione, verſibus hexametris et pentametris. Priores libri tredecim, ut ipſius auctoris verbis utar, ſunt

*Nec ſtriſſi numeris, nec Apollinis amne fluentes.*

Prodiit hoc agricolare Palladii opus ſaepius cum Aldi Manutii commentario de dierum generibus apud Palladium, et cum Catonis, Varronis et Columellae ſcriptis eiufdem argumenti, caſtigatum et illuſtratum a Petro Victorio atque Hieronymo Commelino, Philippo Beroaldo, et pluribus aliis in editione Ruſticorum Geſneriana. Vide quae ſupra dicta ſunt. Commeliniana Palladii editio, cum Mſ. collata exſtat in Bibl. Leidenſi. Eſt et Erfurti in Bibl. Collegii Aſſoniani Codex membranaceus, cuius collatio novae Ruſticorum editioni addita eſt. Indicem ſcriptorum a Palladio et aliis

E 3

ſcripto-

b) Incertum cuinam Papiſphilo libros ſuos inſcribat Palladius. Papiſphili Philoſophi, qui a. C. 371. ſub Valente tortus, mentio ap. Ammian. XXIX, 1. Ad Papiſphilum eſt leg. 8. Cod. Theodoſ. de Iuriſdictione, Olybrio et Probino Coſs. a. C. 395. quem Valeſ. ad Amm. l. c. putat eſſe Palladii amicum. Epiſtola quae libro tertio decimo ſubiicitur, toti operi praeſmittenda

videbatur Io. Conrado Schwartz, qui novam Palladii editionem parabat. Vide eius Epiſtolam ad virum nobiliſſimum Gottfrid. Thomafium, inſertam Actis Eruditorum Germanice editis Tom. 2. p. 342. ſeq. Sic notum eſt, in antiquis Gellii editionibus Epiſtolam, quam toti operi Gellius praeſmiferat, ad calcem reiectam legi. Sed ei Geſnerus non paruit. recte.



scriptoribus rei rusticae laudatorum dedimus supra ad lib. I. cap. 2. ubi etiam de variis editionibus dictum. *Galliam* Palladii versionem a *Io. Darcio* compositam editamque Paris. 1553. 8. apud Mich. Vascosanum, memorat Crucimanus Bibl. Gall. p. 491. et Catalogus Bibl. Bigotianae p. 138.

II. IVLIUS OBSEQUENS cuius patriae et aetatis fuerit non pro certo dicere licet, nisi quod castigatus sermo, quō utitur, meliori aëvo eum floruisse, et praenomen Iulii, Romanum gente fuisse, indicio est.

Exstat *libri*, quo c) *prodigia*, Romae vel in regionibus ditioni Romanae subiectis visa, ordine temporum descripsit, *Fragmentum*, a Consulatu L. Scipionis et C. Laelii, hoc est, ab anno V. C. 505. usque ad P. Fabii et M. Aelii consulatum, qui incidit in aetatem Augusti Imp. Primus a Iucundo Veronensi sibi dona-

c) Livium potissimum secutus est in hoc libello Iulius Obsequens, cuius verba etiam frequenter servat. Plurimum doctorum omnium iudicio depravatum esse, et alienis passim Consulibus prodigia in eo notari, observat Petavius XII, 38. doctrinae temporum. Quod vero Balthasar Bonifacius, in libro de scriptoribus historiae Romanae, affirmat, Obsequentem ex Frontini imitatione prodigia collegisse, id ita intelligo, ut, quemadmodum Frontinus dicta et facta solertium ducum, ita Obsequens prodigia in unum librum congesterit. Neque enim prodigia ex instituto collegit Frontinus, etsi pauca quaedam attingit in libris *Strategematicon*. Prodigiis observationem ex Actis publicis Senatus videtur Plinius annotasse, quum ea memorat, ut III, 41. *Canem locutum in prodigiis, quod*

*equidem adnotaverim, accepimus et serpentem latrasse, cum pulsus est regno Turquinus. et 45. Est frequens in prodigiis priscorum, bovem locutum: quo nunciato Senatus sub dio habitum. et 57. muris baud spernendum in essentis etiam publicis animal.* Idem prodigium, quod diversis annis apud scriptores veteres diversos Annalium reperit Iulius Obsequens, interdum ad duos vicinos annos retulisse, atque adeo praeter rem multiplicasse, et per errorem bis commemorasse arguitur ab eruditissimo Perizonio animadvers. histor. cap. VIII. p. 24. sed probe notavit Oudendorpius, potuisse etiam bis illa nunciari, vel bis accidere, cum in Actis Senatus vel paucissimorum dierum, anni V. C. 585. plura prodigia memorentur ap. Graevium ad Svetonii Caesarem pag. 778. seq.

donatum edidit Aldus a. 1508. 8. et inde una cum Plinii Epistolis, Panegyrico et libro de Viris illustribus ac Svetonio de Grammaticis ac Rhetoribus, Philippus Junta Florent. 1515. 8. atque iterum focer Aldi, Franciscus Asulanus, Venet. 1518. Aldinam editionem exprimere curavit B. Rhenanus Argentor. 1514. 8. Obsequentem edens una cum Plinio de viris illustribus, quem nunc Aurelium Victorem esse constat, ac Svetonio de claris Grammaticis et Rhetoribus. Cum iisdem scriptis recuderunt quoque Basileenses a. 1521. et 1530. 8. Lugdunenses 1539. 8. et Robertus Stephanus Parisiis ter, 1529. 1539. et 1544. 8. Sed Oudendorpius, qui editiones eas inspexit, Stephanum ex ingenio, non ex Misto Codice, putat plura emendasse. Exstat et editio Antverpiensis a. 1532. 1542. 8. et altera, non reperi, quo in loco, excusa a. 1547. 8. Conradus deinde Lycosthenes partem libri priorem, quae temporis iniuria intercederat, supplevit ex Livio, Dionysio Halicarnas. Eutropio, Orosio, aliisque: capita vero a se addita a verbis Obsequentis, asterisco praefixo, diligenter distinxit Basileae apud Oporin. cum Ioach. Camerarii libris a. de ostentis, et Polydoro Virgilio de prodigiis a. 1552. 8. Iidem asterisci servati sunt in editione Lugdunensi Tornaesiana d) a. 1553. 12. etsi Vossius p. 711. de Hist. Latinis ait, Tornaesium pessimo exemplo editionem Lycosthenis iterum edidisse sine asteriscis: unde fieri, ut gravi errore Lycosthenes passim pro Obsequente legatur, et ab eruditis ad partes advocetur. Forte respiciebat Vossius ad editionem Lugdunensem anni 1589. 12. Ab eo tempore Ioannes Scheferus e) hunc libellum

E 4

cum

d) Prae Tornaesio, qui Obsequentem excudit, male Tornerius appellatur in Diario Romano a. 1679. p. 133.

e) Ex B. Rhenani editione, quae post priorem Argentorat. ex Schu-

rerii officina a. 1514. 8. vulgatam, recusa est in quarto itidem Argentorati ex Hulderici Mothardi aedibus. Caput CXXIII. addidisse se scribit Scheferus, quod in Aldina sive Asulani desideratur.

cum Lycosthenis supplementis, diverso characteris excusis, iterum in lucem emissum notis et indice illustravit Amstelod. 1679. 8. In quibus notis videtur non usquequaque felicem Criticam exercere vir alioqui doctus et variis in literas meritis conspicuus, sed nimis pronus in conjecturas. Postea *Thom. Hearne* V. C. Obsequentem, a Lycosthenis additamentis liberum, ad veteres editiones recensuit, cum Livio contulit, et brevibus atque utilibus notis illustravit, adiunctum Eutropio, Messalae Corvino, et Anonymi Orationi funebri f) in Constantinum Constantini M. Filium, Oxonii e Theatro Sheldoniano 1703. 8. *Laurentius* quoque *Pignorius* commentario Obsequentem illustrasse fertur, qui Venetiis fuerit in manibus illustris Molini, Procuratoris St. Marci, uti ex *Thomadini* parte 2. elog. p. 209. et *Casp. Bartholino* de huc animalium, p. 461. edit. posterioris notat *Io. Hallervordus* in spicilegio de Historicis latinis. *Franciscus* denique *Oudendorpius* Obsequentis editionem nova expolitam cura dedit, et praeter accuratorem Consulum notationem, variasque *Iosephi Scaligeri*, *Nic. Heinssii*, *Gisb. Cuperi* et *Petri Burmanni* observationes, integrasque *Schefferi* notas, suis ipsius etiam annotationibus, atque quinque indicibus Consulum, rerumque et verborum exornatam, Lugd. Batav. 1720. 8. Nonnulla in hoc scriptore notantur in *Actis Eruditorum* anno 1721. pag. 118. seq. a V. C. *Christophoro Augusto Heumanno*. Adversaria etiam Critica in Obsequentem sunt in *Obss. Miscell.* Vol. VIII. pag. 261 — 278. *Gallice* Obsequentem et tres *Polydori Virgilii* libros vertit *Georgius de la Bouthiere* Lugd. 1558. 8.

## III. CEN-

f) Hanc Monodiam e Codice ediderat *Federicus Morellus* Palatino Graece cum versione sua ris. 1591.

III. CENSORINVS, doctissimus Grammaticus, saeculo decimo ab urbe condita, g) a. V. 991. scripsisse se ianuit, Vlpio et Pontiano Coss. a. C. 238. Sed de aetate, qua scripsit Censorinus, confer Scaligerum lib. 3. de emendat. temporum pag. 201. et Antonium Pagi in Critica Annalium Baronii ad a. C. 238. num. 2. Extat eius *liber aureolus* et variis doctrinae et ingenii luminibus illustris, *de die Natali*, sive de humana origine, ad Q. Cerellium, equestris ordinis virum, quem capite 15. sanctissimum vocat et officiis municipalibus functum, sacerdotique honore in principibus civitatis suae conspicuum fuisse testatur. Hoc *illustre* de die natali *volumen* laudat Sidonius Epistola ad P'olemium, quae carmini 14. praemittitur, estque plenum varia doctrina: quippe per occasiones ad omne genus temporis distribuendi, designandi etc. item ad Musicam artem digreditur. Laudat etiam Cassiodorus libro de Geometria et lib. de Musica. Q. Cerellio, cui iam annum tertium et sexagesimum supergresso aetatis librum suum dicat Censorinus, dignitatem se et honores debere dicit capite tertio his verbis: *nam cum ex te tuae amicitiae honorem, dignitatem, decus atque praesidium, cuncta denique vitas praemia recipiam, nefas arbitror, si diem tuum, qui te mihi in hanc lucem edidit, meo illo proprio negligentius celebravero: ille enim mihi vitam, hic fructum vitae atque ornamentum*

E 5

perperit.

g) Vide cap. 17. et 21. lib. de die natali, et Petavium IX, 45. doctrinae temporum. Hunc porro Grammaticum cum Censorino Odenari filio, uno e triginta tyrannis, perperam confundunt nonnulli, ut novissime factum a Meuschenis in Bibl. virosum militia et scriptis illustrium p. 146. seq. Fuit et Censorinus quidam Academicus, quem impugnat Alexander Aphrodisiensis lib. 1. *ἀπορῶν* vel *ἀύρων* cap. 13. Alioqui no-

tum est, Censorinum etiam vocatum olim vel Censorium, qui Censor fuit, ut Marcius ille Censorinus, *ὃν οἱς ἀνέδειξε τιμητὴν ὁ Ῥωμαίων δῆμος*. Plutarch. Coriolano sub init. Alius C. Marcius Censorinus, ad quem Horatius Carm. IV, 8. Fuit item Censorinus Nearchus Romanorum, de quo Memnon apud Photium Cod. 224. p. 391. nec non Censorinus, cuius meminit Seneca Rhetor. praef. 3. excerpt. Controversiar.

*peperit.* De aliis Cerelliis vid. Io. Glandorpius p. 216. Onomastici Romani.

Extat et *Fragmentum*, de naturali institutione, quod Censorino tributum et eius libro de die natali continenter editum est, plénias a Carrione: sed est incerti Auctoris, et propterea, auctore Carrione, in recentioribus editionibus ab certo Censorini libro se iunctum est, ut paullo post dicetur. Barthius in Adv. LIV, 21. Censorini quidem esse iudicat, sed ex alio libro. Ceterum id fragmentum prædesse potest volentibus res geometricas et alias mathematicas bene latine exprimere: in quo nobis profuit. Lud. Carrio libro II. emendationum capite 15. (T. III. Lamp. Grut.) fragmentum hoc multa eadem habere observat cum scriptore, qui extat sub nomine Scholiastæ Germanici. *Aratea Germanici, siue sunt Interpretis, cum iis confer quæ pro fragmento volamini Censoriniano subiuncta curavimus. Nam quæcunque ex veteri Codice, ex antiqua Mediolanensi editione, a capite secundo usque ad extremum fere caput tertium in fragmento leguntur, ab illo scriptore esse moneo. Reliqua unde sint descripta, alias fortassis odorabimur. Ex Germanico in fragmento illo nonnulla, ex fragmento autem in Germanico complura possunt emendari, et lacunæ etiam compleri.*

Editio Censorini prima, quæ sit, liquido definire non possumus. Mediolanensem antiquissimam Carrio l. c. memorat, sed non, quo anno facta sit, notat: nec in libris ante seculum sextum decimum editis notata est a Saxio. Sed ante id seculum editus erat Censorinus cum Cebete, ut Bonon. 1497. f. Venet. 1500. f. forte et alibi. Hoc autem seculo prodiit cum eodem Cebete, Paris, 1514. apud Ascensium. Porro Macrobio subiectus, cum Io. Rivii præfatione Paris. 1519. fol. ap. Badium. A. autem 1528. 8. prodiit ad calcem Macrobiani ex officina Aldi: in qua editione fragmentum illud

illud ex antiquo exemplari, scripto an edito nescimus, auctius factum pluribus capitibus. Eodem anno Basileae 4. ex officina Ioannis Bebelii, Ioannes Sichardus edidit librum, cui titulus est, *disciplinarium liberalium orbis*: in quo et *Censorini* de die Natali opusculum reperitur. Eadem forma Censorinus praelum cum Solino subiit ex emendatione *Elias Vineti*, Pictavis 1568. 4. cum notis *Aldi Manutii* nepotis Venet. 1581. 8. Hinc a *Lud. Carrione* accurate recensitus est, qui *capita postrema*, quae vigesimum quartum insequuntur, primaque Physicae, Geometriae et Poëticae de pedibus et rhythmis elementa continent, primus ad hunc librum non pertinere observavit, separatimque libro de die natali, ut *Fragmentum incerti scriptoris* subiecit Parisi. 1583. In editione Cantabrigiensi, de qua innox, Carrionio dicitur fragmentum illud auctius e Mss. edidisse; quod est falsum: nam id iam factum erat in Aldina: sed Carrionio aliquot capita Aldinae in duo divisit: ut a cap. de *Geometria* seiunxit partem maiorem, inscripsitque de *formis*: et a cap. de *rhythmo*, inscripsitque de *Musica*. Sed caput de *coeli positione* in fine explevit duobus versibus, qui in Aldina deerant. Vicissim Aldina interdum plenior est, quod miror fugisse Carrionem et editorem Cantabr. qui in Var. Lect. huius fragm. non memorat Aldinam illam. Carrionis editio repetita est Lugd. 1593. 1603. 8. Rostochii quoque lucem adspexit 1579. 8. quam sibi profuisse ait Lindenbrogius, *Erycio* porro *Puteano* curante Lovanii 1628. 4. *Henricus* dein *Lindenbrogius* Sereniss. Holsatiae, Principis Bibliothecarius, ex Parisiensi Carrionis et Rostochiensis editione recensitum variis locis emendavit doctisque notis illustravit Hamburgi 1614. 4. quae eius notae passim emendatae et auctae sunt in editione Lugd. B. 1642. 8. eaque est ultima huius opusculi recensio. Hanc a. 1695. Cantabrigienses repetierunt, additis *Petri Ioannis Nunsii*

*se* emendationibus ad *Fragmentum*, in compendium redactis, quae ante ad calcem Observationum humanarum Andreae Schotti delituerant, et recens adiecto in librum de die natali notarum spicilegio, quod vir doctus, nescio quis, ex Scaligeri, Barthii, Salmasii, aliorumque eruditorum hominum scriptis collegerat. Denique Lugd. Bat. a. 1743. cum Comm. H. Lindenbrogii, et notis selectis e Scaligeri, Barthii, Salmasii, Meursii aliorumque scriptis prodiit Censorini hic libellus, adiunctis *Lucilii* fragmentis cum notis *Fr. Doussae*, e recensione *Sigob. Havercampi*, qui in ea recensione etiam Ms. libro e Bibl. Lugd. usus est, addiditque indices locupletes: bene itaque consuluit studiosis, qui hic ea, quae ante disperse legebantur ad Censorinum profectura, uno in loco reperiunt.

*Franciscus* quoque *Medius* in Novantiquis Lectionibus plura Censorini loca castigavit e membranis: item Ianus Guilelmus in Verisimilibus III, 5. seq. et Io. Meursius in Critico Arnob. VIII, 10. p. 223. sq. et p. 40. *Gerhardum* praeterea *Vossium* Gerhardi Ioannis F. in Censorino emendando et illustrando non exiguam operam posuisse testatus est Isaacus frater in praef. ad Dionysii Vossii fratris itidem sui Maimonidem de Idololatria.

Vocabula soli, ut ei quidem visum, Censorino usurpata digessit *Iacobus Mosantus Briosus* in Epistolis, Cadomi 1670. 8. editis pag. 229. seq. eisque vocabula Gellio peculiaria praemisit. Vtraque cum non adeo multa sint, et Briosii liber non sit in multorum manibus, hoc loco a me subiungentur.

# VERBA GELLIANA.

Gestuosae manus, lib. 1. cap. 5.

Imperspecte, imperperspectius c. 7. pro eo, quod Plinius dixit imperperspectus.

Praelium ingredi c. 11.

Frequentamenta vocum ibid.

Indeprecabilis poenas quae nullis precibus averti potest, c. 13.

Displicita est eius sententia, c. 21. In Terentio placita est Fabula.

Secretum rei, ce que nous disons en Francois le secret de la chose, c. 23.

Diatriba. Non solum pro dissertatione et sermone, sed etiam pro loco, ubi habentur, c. 26.

LIB. 2.

Ianominabilis, cap. 5.

Parere et obsequi quaedam, quae pater iusserit, id est, in quibusdam parere, c. 7.

Definere seditionem, appaiser la sedition, c. 12.

Memoriae. Pro eo quod Galliae dicimus, des Memoires, des Chroniques et

*Histoires*, c. 21. lib. 7. c. 8. et lib. 10. c. 12. Et en fait pour ce que nous disons un conte, une Historiette. Herodotus in Historiis huius memoriae scriptor est, lib. 5. cap. 9. ou il parle de l'histoire du fils de Cræsus.

Septentrionarius, pro Septentrionalis, c. 22.

Animadvertere Deos, c. a. les reverer, considerer ce qui est de leur service, c. 28.

Messis manus postulat, c. 29. id est, la moisson est presté à faire.

Palli plumantes, qui plumas emittere incipiunt, c. 29.

Obsequibilis, ibid. officieux, serviable.

Conflaccescunt et sternuntur fluctus, c. 30.

Vndabundum mare, ib.

LIB. 3. et 4.

Dubiosus, lib. 3. cap. 3. lib. 5. c. 10.

Legumentum pour legumes, lib. 4. c. 11.

Incentio. Pro simplici can-



cantio et pro incantamento, cap. 13. et lib. 16. cap. 11. Derelictus, nomen habere derelictui, c. 12.

Impolitia, pro incuria, c. 12.

#### LIB. 5.

Vivacissimus cursus, de equo Bucephalo, c. 2.

Incoibilis, quod coire et coniungi non potest, c. 2.

Imbellia, c. 5.

Penetro me in specum.

Pro, me infero, c. 14.

#### LIB. 6.

Infortunitas, c. 1.

Tempestiva Virgo, male in quibusdam exemplaribus legitur Tempestativa: id est, matura viro, ut loquitur Horatius, c. 8.

Inauditiuncula. Quod Graece ἀναρροματίον, habebatque nonnullas Grammaticae inauditiunculas, c. 21.

#### LIB. 7.

Ignoscentiae, c. 3.

Inorus sine ore, ut inauritus sine auribus, c. 6.

#### LIB. 9.

Musa liberalis, id est, Artes Liberales. Philip-

pum cum omni fere tempore negotiis belli, victoriisque affectus exercitusque esset, a liberali tamen Musa, et a studiis Humanitatis nunquam abfuit, c. 3. et cap. 10. Anianus Poëta, et plerique cum eo eiusdem Musae viri.

Consentitur omnium fluminum maximum esse Nilum, lib. 10. c. 7.

Sacerdotissa, lib. 10. c. 15.

Vsitati sunt hoc verbo veteres, c. 21.

Indissimulabilis veritas, c. 21.

Existimatus. *Pour dire noté deshonoré.* M. Cato non solum existimatus, sed mulctatus quoque a iudice mulieres refert, non minus si vinum bibissent, quam si probrum et adulterium admisissent, c. 22.

Exculcata verba, id est, obsoleta et insolentia, ut alibi loquitur, l. XI. c. 7.

Culpatum, *fautif.* Sed molestius equidem culpatusque esse arbitror, c. 7.

Quire. Contra Milesios loqui non quire, l. 9. c. 9.

Tortuosae res. *Anxiae, qui donnent de la peine.* 13, 11. Invi-

Invitabilis. Hoc est iu-  
cundus sermo, lib. 13. c. 11.

Egeo multa, l. 13. c. 23.

Iaiqui. *Pour dire les  
mechans*, l. 13. c. 26.

Rivalis. *Pour dire ceux  
qui ont droit à mesmes eaux  
ou roisseaux*; negotium il-  
li de aquae ductu cum ri-  
valibus, aut communi pa-  
riete cum vicino. Amba-  
giosus, l. 14. c. 1.

Fallaciosus, ibid.

Inadulabilis. Non ob-  
noxius adulationi, l. 14. c. 4.

Libentia. Id. Amoeni-  
tas voluptas, l. 15. c. 3.

Parcere sibi vitam, 16. 19.

Prolubium, Cupiditas,  
voluntas, ibid.

Coibilis, ibid.

Calorificua, c. 29.

Incongelabilis, ibid.

Inopinabilis, quod quis  
nunquam futurum putasset,  
l. 17. c. 9. et 12.

Impeccabilis, c. 19.

Aestimatio bona. *Pour  
dire bonne renommée, esti-  
me*, l. 18. c. 1.

Manuarium aes aut ar-  
gentum, quod quis in ma-  
nibus aut usu habeat, c. 22.

Levare tempus, *passer  
tuer le temps*.

Extrilidus, exporrecta  
fronte sine tricis et rugis,  
lib. 19. c. 1.

Molliti venti, *vent qui  
est baissé*, ibid.

Iactabundum mare, ibid.

Classici Autores, quasi  
dicas primae classis, id est,  
primae notae; qualis Cice-  
ro, Virgilius, Horatius, c. 8.

Egregie fuit homo im-  
probus, lib. 20. c. 1.

Partiendum corpus. Pro  
in partes dissecandum, c. 1.

Cognobilis. Iis solis,  
qui nos audiunt, cognobi-  
les erunt, c. 4.

Intoleratius, pro intole-  
rabilius, lib. 13. c. 8.

Intercutia vitia, *ib.* lo-  
cus egregius, et qui adscri-  
bi mereatur. *Versus Afra-  
nii sunt in Togata, cui  
sellae nomen est: usus me  
genuit, mater peperit me-  
moriam, σοφίαν vocant me  
Graii, vos sapientiam. Et  
Pacuvius: ego odi homines  
ignava opera, et Philoso-  
pha sententia: nihil enim  
fieri posse indignius, neque  
intoleratius dicebat, quam  
quod homines ignavi ac de-  
sides, operti barba et pallio,  
mores et emolumenta Phi-  
loso-*

*lofophiar, in linguae verbo- rumque artes converterent, et vitia facundissime accu- sarent, intercutibus ipfi vitiis madentes. Intercu- tibus vitiis, (inquit Ascen- sus,) quae sunt inter cu- tem et carnem aquae, in- tercutis dicuntur: per al- lusionem autem vitia, quae non foris apparent, sed pe- nitus sunt imbibita, inter- cutia nominat. Philoso- phus, adiectivum, Philo- sophia sententia.*

## LIB. 17.

*Vegetare memoriam, c. 2. vegea a vegeo, apud An- tiquos Varronem, Non-*

*nium, Sallustium, legas. Vide Vossium in Glossario. Vegeto minime, quod sciam. Apuleius, Pruden- tius, et alii recentiores utuntur.*

*Festare. Dialis quoti- die festatus est, l. X. c. 15. Ascensius legi vult textatus, sed nullo sensu, et con- tra omnium Exemplarium fidem.*

*Observitare. Frequen- tativum a verbo observo, ibid.*

*Adminiculation, lib. 20. c. 11. Aut ingenia hominum vegetiora, aut memoria ad- miniculation, aut oratio solertior.*

Post usurpatas soli Gellio, quod sciam, en et habe Censorino soli usurpatas voces. Ille, ut iam dictum, sub Hadriano vixit; hic sub Gordiano, circiter seculo ante Macrobius et Servius, Theodosiani aevi scri- ptores. Ambo, Gellius dico et Censorinus, tersissimi, et qui communi doctorum sententia, inter Classicos Autores recensentur: sed quorum tamen in singula ver- ba non nisi caute iurare velim.

## CENSORINVS DE DIE NATALI.

*Collatus, huius colla- tretien, conference. Cum tus. Videtur sumi pro eo, vero tuo collatu scire me quod Gallice dicimus, en- plura didicisse, ne benefi- ciis*

cū tuis viderer ingratus, cap. I.

**Concordabilis.** Sed non promiscue voces omnes cum aliis, ut libet, iunctae, concordabiles in cantu reddunt effectus. Et paulo post. Nec verbis, nec syllabis, concordabunt, c. 10.

**Membror.** Quinque et triginta diebus infans membratur, c. 11. Hippocrates dixit *διὰ δεῖκα*.

**Infans.** De factu adhuc in utero V. Membror.

**Inaudibilis.** Pythagoras prōdit, septem stellas inter Coelum et Terram vagas, quae Mortalium geneses moderantur, motum habere *Εὐρυθμον*, et dulcissimam continere melodiam, sed nobis inaudibilem propter vocis magnitudinem, quam capere aurium nostrarum angustiae non possunt, c. 12.

**Concinere Melodiam, v. Inaudibilis.**

**Hirquitallire.** Incipiente tertiae aetatis Hebdomade, vox crassior et inaequalis fit, quod Aristoteles vocat *τρεῦλλιν*, Antiqui

Fabr. Bibl. lat. T. III.

nostri *hirquitallire*, et inde putant ipsos *hirquitillos* nominari, quod tum corpus *Hircum* olere soleat, c. 14. Inde *Hircosus* Vlpiano, l. 12. §. Is. cui ff. de Aedil. Ed. Vbi pro *Strabonem* *grasonem* legi vult *Lidenbrogius*. Nam *γεῖσος ἀνδρωπος ὁ δύσοσμος*.

**Diluvio, Diluvionis,** pro *Diluvium, Diluvii*, c. 18.

**Exignesco, Exaquesco.** Alternis temporibus Mundus tum exignescere, tum exaquescere videtur, *ibid.*

**Inenuntiabilis.** Plerique praeterea incomprehensibile quiddam et inenuntiabile esse existimaverunt, c. 19.

**Cavi Menses.** Sunt sex. Iunius, Quintilis . . . Quatuor qui praecederunt, maiores et pleni dicuntur, cur ita vide c. 20.

**Regifugium.** Dies quo Reges Tarquinii Roma fugerunt. De quo sic Festus: Regifugium dies notatur in fastis XI. Kal. Martias, ut ait Verrius, ita dictus, quia eo die Tarquinius Roma fugerit.

F

Bisex.

*Bisextum*, c. 20. Quod verbum et in iure nostro reperitur.

*Septimanus et Quintanus*. Adiectivum. *No-nae Septimanae et Quintanae*, c. 20.

*Nabonazarus*. Annorum quorundam nomen apud Aegyptios, c. 21. De quibus vide Scaliger. lib. V. De Emend. Tempor.

*Horarium*. Pro *Herologio* five *Solarium*, c. 22.

# INDEX SCRIPTORVM, ALIORVMQVE MONVMENTORVM, QVORVM APVD CENSORINVM MENTIO.

*ex editione Cantabrigienfi.*

**A**lcmaeon Crotoniates p. 29. 32.

Anaxagoras 29. 31. 32. 33.

Anaximander Milefius 21.

Annales veterum temporum 94.

Antias 93. 94.

Aphrodisius 115.

Archytas Tarentinus 20.

Arete Dyrrachinus 108. 127.

Aristarchus 108. 115.

Aristoteles Stagiritis 20. 31. 32. 36. 37. 76. 78. 107.

Aristoxenus 28. 52. 62.

Asclepiades Medicus 63.

Berosus 92.

Callippus Cyzicenus 107. 115.

Carneades 85.

Cassandrus pag. 108.

Cassius Hemina 94.

Chaldaei 37. 41.

Cleanthes 85.

Cleostratus Tenedius 106.

Commentarii Quindecim virorum 93. 94. 95.

Democritus Abderita 22. 29. 31. 32. 85. 107.

Dicaearchus Messenius 20.

Diocles 36. 37.

Diogenes 29. 32.

Diogenes Apolloniates 31. 49.

Diogenes Cynicus 84.

Dion 108.

Dionysius Heracleotes 84.

Dioscorides Astrologus 96.

Dorylaeus 68.

*Dof-*

- Dositheus* pag. 106.  
*Edicta* D. Augusti 93.  
*Empedocles* 21. 29. 31. 32.  
 33. 36.  
*Ennius* 16. 144.  
*Ephorus* 91.  
*Epicharmus* 37.  
*Epicurus* 22. 29. 32. 63.  
*Epigenes Byzantinus* 36.  
 91.  
*Eratosthenes*, Orbis terrarum mensur. 67. 84. 127.  
*Erophilus* 63.  
*Euclides Socraticus* 13.  
*Eudoxus Cnidius* 106.  
*Eunor* 36.  
*Euthyphron Cnidius* 37.  
*Fatales libri Etruscorum* 75.  
*Fenestella* 120.  
*Fulvius* 121. 134.  
*Cn. Gellius* 94.  
*Genealogiae auctores* 22.  
*Geometrae* 52.  
*Gorgias Leontinus* 85.  
*Granius Flaccus* 13.  
*Harpalus* 106. 116.  
*Heraclitus* 91. 108.  
*Herodicus* 91.  
*Herodotus* 91.  
*Hipparchus* 107.  
*Hippocrates* 37. 57. 74. 75.  
*Hippon Metapontinus* 28.  
 29. 31. 32. 33. 36. 49.  
*Historiae Fabulares* 21.
- Historiae Thuscæ* pag. 92.  
*Horatius Flaccus* 93. 94.  
*Horus* 116.  
*Indigitamentorum libri* 13.  
*Isocrates Rhetor* 85.  
*Iudaei* 57.  
*Iunius Gracchanus* 121.  
 134.  
*Leges Pop. Rom.* 141.  
*Leges XII. Tabb.* 141. 144.  
*Licinius Mæcer* 120.  
*Linus* 108.  
*Livius* 93. 94.  
*Lucilius* 14.  
*Lucretius* 21.  
*Meton Atheniensis* 106.  
 115.  
*Mnesistratus* 106.  
*Musici* 52.  
*Nauteles* 106.  
*Ocellus Lucanus* 20.  
*Oenopides* 115.  
*Orpheus* 108.  
*Parmenides* 21. 28. 29. 32.  
 33.  
*Perfius* 8.  
*Philolaus Pythagoricus* 106.  
 115.  
*Piso Censorius* 94. 96.  
*Plato* 20. 77. 84.  
*Plautus* 144.  
*Plebiscitum M. Plaetorii* 144.  
 F 2 *Poëtas*

- |                                  |                                 |
|----------------------------------|---------------------------------|
| <i>Poëtas</i> pag. 91.           | <i>Terentius</i> pag. 1.        |
| <i>Pythagoras Samius</i> 20. 49. | <i>Theano Pythagorica</i> 36.   |
| 56. 63. 67.                      | <i>Theophrastus</i> 20. 62.     |
| <i>Rituales libri Etruscorum</i> | <i>Timaeus</i> 8. 127.          |
| 57. 92.                          |                                 |
| <i>Socrates</i> 62.              | <i>Varro</i> 8. 49. 74. 75. 92. |
| <i>Solon</i> 57. 75.             | 93. 94. 96. 97. 121. 126.       |
| <i>Solonis Elegia</i> 75.        | 127. 134.                       |
| <i>Sofibius</i> 127.             | <i>Virgilius</i> 22. 144.       |
| <i>Staseas Peripateticus</i> 75. | <i>Xenocrates</i> 20. 85.       |
| 77.                              | <i>Xenophanes Colophonius</i>   |
| <i>Ste</i> . . . . 21            | 85.                             |
| <i>Stoici</i> 31.                | <i>Xenophon Socraticus</i> 2.   |
| <i>Straton</i> 36.               |                                 |
| <i>Svetonius</i> 121.            | <i>Zenon Citticus</i> 22. 91.   |



## G A P V T V.

DE

SERENO SAMMONICO,  
NEMESIANO, ET CALPVRNIO.

I. *Sereni aetas.* II. *Carmen de medicamentis.* III. *Peroratio in Marcelli Empirici Codicibus servata.* IV. *Editiones.* V. *Scripta deperdita.* VI. *Nemesiani Cynegeticon et Eclogae.* VII. *Ecloga Calpurnii.*

**L. SERENVS SAMMONICVS**, pater Sereni Sammonici, qui Gordiano iuniori praeceptor fuit, ipse clarus sub Septimio Severo et Antonino Caracalla, a quo postremo inter coenam *b)* interemptus periit, vir, inter seculi sui doctissimos, qui ingentem reliquit Bibliothecam voluminum 62000. quam filius Gordiano iuniori dono dedit. Verum pater an filius auctor sit Carminis, de quo h. l. dicetur, id in ambiguo est, etsi plerique superiores patri tribuerunt: de quo Morgagnus adeundus in Epistola in Serenum Sammonicum p. 30. A Septimio Sereno distinguendum Sammonicum, monet Sidonius Epistola ad Polemium, carmini XIII. subiecta. Idem in Epist. carmini XXI. subiecta inter Matheleos peritissimos conditores laudat cum Firmico et Saturnino, nisi pro *Sammonicum Saturninum*

F 3

a) Quinti praenomen non repertum ap. Spartianum, Macrobius, aliosve veteres, qui Sammonici meminere. Pseudo Luitprandi de Q. Sereno Sammonico, Hispano, e Samone Gallaeciae opido, tum

Christiano, denique Martyre, commenta explosa, ubi lubebit, videbis a Nic. Antonio lib. 1. Bibl. Veteris Hispaniae c. 20. p. 94. seq.

b) Spartianus in Caracalla p. 243.



*ninum* legendum *Fallonium Saturninum*, ut in Mf. Io. Savaro reperit, atque alibi cum Varrone, Censorinoque.

II. Ex variis eius scriptis, Physici, Mathematici et Philologici argumenti, solum ad nos pervenit *Carmen heroicum, praecepta de medicina parvo pretio parabili*, ad curandos praecipuos humani corporis morbos, complexum. In his superstitiosa nonnulla, ex more illius aetatis, occurrunt, quale est, quod conum *Abracadabra, c)* chartae inscriptum, hemitritaeo depellendo valere ait, plura forte transcribens quam credens. Et si eius usum plurimorum se probatione et eventu probasse affirmat Thomas Bartholinus *d)* libro de Medicis Poëtis. Confer de illo Amuleto praeter Rob. Keuchenium in commentario ad Serenum, Iacobi Wolfii Scrutinium Amuletorum, diatribam singularem Medici ac Philologici praestantissimi Georgii Franci de Franckenau. De morborum curatione per carmina vid. et Broukh. ad Tib. pag. 99.

### III. Car-

c) Colomesius Misc. Hist. p. 94. *Les Juifs modernes, au raport de Buxtorfs le fils dans sa Synagogue chap. 45. disent, que pour chasser la fièvre quarte il ne faut que prononcer le mot Abracalan, en diminuant toujours d'une lettre. Iulius Africanus dans son grand ouvrage, intitulé νεστορ, qui se trouve manuscrit dans la Bibliothèque du Roy d'Espagne, et Serenus Sammonicus dans son poëme de Medicina, attribuent le même effet au mot Abracadabra ainsi prononcé. Il se peut faire, que les Juifs aient tiré leur recette de l'un de ces deux auteurs.*

d) *Vulgatus hemitritaeo depellendo conus plurimorum observatio-*

*ne et eventa se probavit, etsi rationem ignoremus. Vidi profuisse in febribus (idem iactatum memorat sed explodit Lucianus in Philopseude) etiam sine superstitione collo appensum, audito solo cornu cervino, cuius appensi tanta potentia Constantino Caesari, Geopon. lib. 16. cap. 1. 3. ut nec boves nec equi possint aegrotare. Haftenus Bartholinus. Similia iactant Talmudici de suo Schabiri. Conf. Buxtorfsii Lexicon in רצו et Georgii Elieseris Edzardi praef. ad Avoda Sara pag. 25. Alia huiusmodi dabunt Balth. Bonifacius Hist. Iudicae XIV, 5. et Io. Christianus Froemannius libro de fascinatione pag. 25. et 30.*

III. Carmen Sereni ipsum, quod rem tenuem fatis ingeniose tractat, extrema parte truncum esse videtur, itaque pedibus eo in sententiam Roberti Constantini, qui versus in calce libri Marcelli Empirici de medicamentis, coniectura minime absurda, sed verisimillima, habet pro peroratione poematis Sereniani. In Sarnonico, quoniam saepius olim descriptus est, et interpolatus, incredibilem lectionum varietatem offerunt Codices scripti, teste Rittershusio ad Oppianum, et Barthio XXVI, 27. Adversar. Ms. Francisci Barberini laudat Ioannes Rhodius p. 61. ad Scribonium.

IV. Editum Sereni carmen est, quantum certa fide constat e) Venetiis anno 1488. cum Arato, Avieno etc. 4. non multo post alia editio facta est, sed sine a. et l. nota, ab *Sulpicio Verulano*, cuius excerpta dedit Burmannus. Deinde Venet. 1502. 4. Lipsiae 1515. Florent. apud Iunt. 1524. 4. cum Celso, et 1528. 4. apud Aldum cum Celso, ut cetera fere exempla, iterumque Haganoae 1528. 8. per *Caesariam* cum eius scholiis et notulis, repetita a Sotere 1538. Ab eo tempore saepissime editum est; ut Patav. 1563. 8. Venet. 1566. 8. Lugd. 1542. apud Seb. Gryphium, emendatae illa lectionis laude in primis clara, quam et aliae post secutae sunt pro exemplo emendatissimo, ut et Lugd. 1554. 12. quae editio cum Iosephi Scaligeri emendationibus nonnullis extabat in Fabricii Bibliotheca. Etiam varias lectiones codicis Ms. membranacei Paderbornensis 400 fere annorum excerpserat Marquardus Gudius, quas a Fabricio acceperat Pet. Burmannus. Lugduni et a. 1566. cum Celso edidit *Rob. Constantinus*, a quo et textus subinde

F 4

mutatus

e) Nempe P. Burmannus notaverat editionem Venetam 1485. alibi memoratam, sed non recor-

dabatur, ubi reperisset, ut de fide traditionis quaerere posset. Igitur de ea ed. nondum liquet.

mutatus est et lectionis Varietas notata, additis etiam brevibus scholiis.

Prodiit et Sereni carmen inter Medicos veteres Aldinos Venet. 1547. fol. sed valde vitiose, et H. Stephani, Parisi. 1567. fol. e Constantini exemplo in Corporibus poetarum, atque inter Poëmata antiqua a P. Pithoeo recensita et cum notis edita. Basileae porro a. 1559. 8. cum Comm. *Georg. Pistorii*, medico illo quidem imprimis, sed tamen et literato: quae repetita est a. 1571. 8. Tiguri 1540. 4. cum commentario erudito et copioso *Gabrielis Humelbergii* editum est, cui dein annus 1581. additus est, velut nova editio esset. *Robertus Keuchenius* porro superiori seculo carmen hoc ad Ms. Codicem castigatum, cum notis et commentariis in lucem emisit 1668. 8. in quibus esse multum doctrinae undecunque acceptae, nemo neget, sed et multa negligentiae et parum accuratae doctrinae documenta, et non satis ad tale opus paratae, animadversa sunt. Novissima editio est *P. Burmanni* inter *Poëtas minores*, quorum Corpus ab eo editum est Leidae. 1731. 4. in qua textus et e libris ser. et edd. constitutus accurate, et notis tum aliorum, tum ipsius bene illustratus est.

V. Ex libro quarto Reconditorum Sammonici Sereni Macrobius Saturnal. III, 9. affert carmen, quo Dii antiquo ritu evocabantur, et aliud, quo mos fuit devotas fieri civitates. Idem libri eiusdem capite 16. ubi de accipensere loquitur, Sereni verba recitat, quibus, post productum Plinii de illo pisce locum, perperam affirmat, illum naturae Bibliothecarium ad usque Traiani Imperatoris aetatem pervenisse, Maiorem Plinium ita confundens cum Iunior, ut notatum Scaligero p. 207. ad Euseb. De lege Fannia Sammonici fragmentum exstat apud eundem Macrobius. III, 17.

VI. M. AVRELIVS OLYMPIVS NEMESIANVS Carthaginienſis, Poëta, quem *Halieutica*, *Cyngetica* et *Nautica*, ſive ut Caſaubonus legit, *Ixeutica* ſcripſiſſe, omnibuſque emicuiſſe coronis illuſtratum, narrat Flavius Vopifcus, ubi Numerianum Caefarem cum eo in Poëtica contendiſſe refert. Sola ſuperſunt illius *Cyngettica* carmine heroico deſcripta ad Carinum et Numerianum, dñi fortiffima pignora Cari. Gratium ſi vidiffet, non profecto ſcripſiſſet, ſaltim non debuiffet ſcribere: *Caſtaliuſque mihi nova pocula fontis alumno ingerit.* Et *Ducitque per avia, qua ſola nunquam trita rotis.* Tum *Eclogae IV.* Quibus poëmatibus non elegantiae tantum et ingenii laudem conſecutus eſt, ſed et caſtigata puraue dictione, prae ceteris ſcriptoribus Afris, ſe commendavit, iam ante annos octingentos in Scholis praelegi ſolitus, ut ex Hincmaro Rhemenſi (T. II. p. 481.) notavit Voſſius de Poëtis Latinis p. 53. De Editionibus ſupra in Gratii dictum, et mox in Calpurnio dicetur. Separatim edidit Nemefianum *Chriſtianus Fridericus Schmidt* Lüneb. 1716. Alius eſt Nemefianus Epifcopus, ad quem Epiftoſae S. Cypriani, Epifcopi Carthaginienſis. De *Georgio Logo*, cui, et Sannazario, Gratium, Ovidii *Halieutica* et Nemefianum debemus, vide Io. Henelium in *Breſlographia* p. 7. et in *Sileſiographia* c. VIII. p. 116. et mox in Calpurnio.

VII. T. IULIVS CALPURNIVS, Siculus, ab inopia vexatus, ad eundem Nemefianum, ſuum, ut videtur, Patronum, miſit *Bucolica*, ſive *Eclogae ſeptem*, in quibus Gyraldus, dialogo quarto de Poëtis, ait, facilitatem ſe et ſermonis volubilitatem, ſed parum interdum nervi et concinnitatis offendiſſe. Incertum eſt, an idem ſit *Iunius*, ſive, uti in Palatino Vopifci codice legi refert Gruterus, *Iulius Calpurnius*, dicta-

tor memoriae, cuius *de morte Cari Epistolam* ad Praefectum urbis datam producit Vopiscus in Vita Cari Imperatoris. Diversus a T. Iulio Calpurnio Eclogarum scriptore *Aemilianus Calpurnius Rosilianus*, cuius mentio in vet. inscriptione apud Thomam Galeum p. 126. ad Antonini iter Britannicum. Alius item *Calpurnius Flaccus* Rhetor, de quo supra lib. 2. cap. 15. §. ult. De egestate sua testatur Calpurnius ecloga IV. Musae suae etiam indignatus:

*Frange puer calamos et inanes desere Musas*

— *quid enim tibi fistula reddet*

*Quo tutere fumem? certe mea carmina nemo*

*Praeterquam scopulis ventosa remurmurat echo.*

Eclogae Calpurnii Siculi primum separatim prodire Romae sine loci nota, sed esse anni 1471. hanc editionem, ex eo recte colligitur, quod simul cum Silio illud exemplum prodiit, cui et adhaeret in omnibus exemplis Silianis. v. Gronov. Obs. III, 13. Post hanc editionem Parmae lucem adspexerunt a. 1478. 4. qua editione usus est Vlitius, eiusque lectiones sunt in Var. lectt. libello. Tertia editio memoratur Daventriae 1491. facta typis Iac. Bredani. Prodierunt deinde cum Nemesiani aliorumque Eclogis Florentiae a. 1504. 8. Itaque Calpurnii et Nemesiani eclogas e Sannazarii codice acceptas esse memorat Georgius Logus Silesius, ubi docet Nemesiani Gratiique Cynegetica et fragmentum Ovidianorum Halieuticon (quod Nemesiano perperam tribuebat Barthius XLIX, 7. Adversar.) quae ille una cum Calpurnii Nemesianique Eclogis vulgavit, Actio Sincero Sannazario nos debere, qui codicem vetustum horum librorum litteris exaratum Langobardicis ex Gallia f) attulit, quem deinde Romae descripsit Ioan-

f) Hinc constat falli Laurentium Pignorium ne ferentem bonos

Ioannes Lucretius Aesiander Germanus, descriptumque Logo muneris loco dedit: a quo acceptum Paulus Ma-  
 autius primum excudit. Venet. 1534. 8. Prodierunt de-  
 inde Bononiae 1554. f. cum *Dominici Guidalotti* Com-  
 mentario. Augustae Vindel. eodem anno eademque  
 forma: mox Lugduni, Tiguri, Basileae etc. Extat edi-  
 tio antiqua f. l. et a. in qua Eclogae Nemesiani quatuor  
 Calpurnianis pro octava, nona, decima et undecima,  
 eiusdem auctoris subiiciuntur. Alias editiones, qui-  
 bus virorum doctorum P. Pithoei, Rob. Titii, Casp.  
 Barthii, et Iani Vlitii notae accesserunt, indicatae sunt  
 supra lib. I. cap. 16. Denique recentissime in *Gerardi*  
*Kempheri* Poëtis Venaticis et Bucolicis, Lugd. B. 1728. 4.  
 et *P. Burmanni* Collectione Poëtarum Latinorum mi-  
 norum ibid. 1731. 4. prodire utriusque carmina cum  
 variorum notis. Exstat et Hugolini Martelli Episto-  
 la, qua Calpurnii et Nemesiani loca quaedam illustran-  
 tur Florent. 1590. quo ipso anno ibidem Nemesianus  
 cum Calpurnio et Gratio. 4. editus erat per *Rob. Ti-*  
*tium*; ut omittam, quae in Calpurnio castigavit Fran-  
 ciscus Modius in Lectionibus antiquis.

## Calpur-

nos hosce scriptores Galliae de-  
 beri, quando p. 56. Epist. Georgii  
 Logi, quem perperam Gregorium  
 Longum vocat, sollicitat fidem,  
 et illi obiicit, quod Franciscus Pe-  
 trarcha iam Calpurnii carmen pe-  
 titit a Guilhelmo de Pastrengo Ve-  
 ronensi lib. 38. Epist. additque,  
 velut Logo insultans: an et tum  
 Calpurnius e Gallia vestra peteba-  
 tur? Non puto. Neque vero Cal-  
 purnium primum edidisse se, ne-  
 que ex codice Sannazarii petiitum  
 usquam affirmavit Logus. Recte  
 vero id dixit de Gratio, Ovidii  
 Halieuticis et Cynegetico Neme-

siani, de quibus ita Geraldus dia-  
 logo quarto de Poëtis: *Sed quod*  
*Cynegetica* (tum temporis scilicet  
 cum Gyraldus scriberet, adhuc  
 inedita) *Gratius scripserit, Attius*  
*Sanazarus mihi aliisque pluribus as-*  
*seruit et ostendit, cum Neapoli ani-*  
*mi gratia ex urbe profecti essemus,*  
*se enim ex Hednorum finibus atque*  
*ex Turonibus detulisse opusculum de*  
*piscibus Ovidii, et Cynegetica Gra-*  
*tii et Nemesiani, id quod etiam suo*  
*scripto testatus est Pontanus qua-*  
*dam sua Epistola ad ipsum Attium,*  
*et P. Summontius.*

Calpurnium Nemesiano castigatiorem esse, notat Vossius III. Institut. Poëtic. pag. 34. Idem paulo post: *Quaedem autem alter alteri sublegit. Inter alia apud utrumque legas:*

Te sine, vae misero mihi, lilia nigra videntur,  
At tu si venias, et candida lilia fient.

*Potius autem censeam esse Nemesiani, g) quia Calpurnio is praestitit, suaeque Calpurnio mist.* At contra *Bucolica* Nemesiani esse eiusdem Calpurnii ex orationis similitudine aliisque rebus coniiciunt. Vltius in prima nota ad Nemesianum et praefatione ad Eclogas, et alii viri docti, a qua sententia se non alienum profite-  
tur Burmannus.

g) Calpurnio sane inopi magis conveniunt, scribenti ad Patronum suum Nemesianum. Et Nemesiane fortassis in pra libri hos versus

e Calpurnio quidam adnotaverat, qui deinde a librario sunt Nemesiani carmini inserti.



## CAPVT VI.

DE

AELIO SPARTIANO,  
IVLIO CAPITOLINO etc.

I. *Scriptorum sex Historiae Augustae aetas.* II. *Quae vitae a quibus scriptae.* III. *Editiones.*

I. **S**EX a) SCRIPTORES HISTORIAE AVGVSTAE, siue vitae Imperatorum, quos non attingit Svetonius, ab b) Hadriano usque ad Carinum descriptae ab *Aelio Spartiano*, *Iulio Capitolino*, *Aelio Lampridio*, c) *Vulcatio Gallicano*, *Trebellio Pollione* et *Flavio Vopisco*, qui omnes imperante Diocletiano aut Constantio, qui ei successit, vel certe filio eius Constant-

a) Forte quatuor tantum numerandi, si quidem vita Avidii Cassii non a Vulcatio Gallicano scripta est, sed a Spartiano, cuius integrum nomen est *Aelius Lampridius Spartianus*. Igitur Aelius Lampridius falso diversus a Spartiano esse creditur: certe Flavius Vopiscus in Probo, ubi Aelium Lampridium nominat, Spartianum inter scriptores huius argumenti praetermittit, et vitam Septimii Severi, quam Spartiano plures codices Mssri tribuunt, Casaubonus testatur in codice Regis Gallicae, Aelio Lampridio adscribi. Etiam aliorum vitas, quae sub Aelii Lampridii nomine feruntur, in Excerptis antiquissimis Palatinis ad Spartianum referri, auctor est vir summus Claudius Salmasius. Harduinium vero, doctissimum et ipsum hominem, cui scri-

ptores hi toti suppositi ac commentitii habentur, somniis suis tetricisque suspicionibus relinquamus. Pro Aelio *Aelianum Lampridium* vocat Grotius ad Apocalypsf. X. ult.

b) Mirum est Nervae et Traiani optimorum Principum vitas ex Spartiano vel alio auctore non addidisse, qui hanc συγγραφήν vitarum primis confecit, neque enim hos Svetonius attigerat: nisi potius dicendum est, vitas istas ex hac collectione intercidisse. Ita Philipporum etiam Deciorumque vitae cum initio Valeriani desiderantur.

c) Fuit et Lampridius Rhetor Burdegalensis, quem acrem Sidonius appellat: et Gallicanus presbyter, quem laudat Sedulius, praef. ad Macedonium.



Constantino, vixerunt. Vide Voss. lib. 2. de Hist. Latinis cap. 5. 6. 7. et Cl. Hankium de Romanarum Rerum scriptoribus. *Vulcatius d) Gallicanus* Senator Romanus fuit, et fortasse idem Consul a. C. 317. *Flavius Vopiscus* patria Syracusanus, qui Svetonii imitatione scripsisse se non diffitetur, in Probo: et in Aureliano cap. 44. Constantio tenente imperium vixisse se innuit. Interciderunt *Claudius Eusthenus*, qui quatuor libris scripserat vitas Diocletiani, Herculei, Constantii et Galerii: *Acholius Septimius* et *Encolpius, e)* a quibus vitam Alexandri Severi scriptam novimus ex Spartiano c. 48. qui Dexippum quoque laudat cap. 49. atque Acholium itinera Alexandri Severi scripsisse testatur cap. 64. *Iulius Aterianus*, quem citat Vopiscus in XXX. Tyrannis c. 6. ubi de Victorino: et qui Graece vitam Aureliani tradidere, *Callicratides Tyrius*, *Theocles*, laudati ab eodem Vopisco, ubi neminem ante se Latine idem fecisse testatur. *Asclepiodotum* etiam laudat Vopiscus in Aureliano cap. 44. ubi de Diocletiano agit, sive quod aliquid ab Asclepiodoto, qui sub Constantio Praefectus Praetorio fuit, coram acceperat; nam ita et Patrem suum avumque ad testimonium Vopiscus citat: sive quod, ut Vossio visum, Diocletiani vitam Asclepiodotus scripsit. Cum Iulio Capitolino, videndum, an commune aliquid sit *Cornelio Capitolino*, quem citat idem Vopiscus in XXX. tyrannis c. 14. ubi de Odenato. De vitis Imperatorum a *Spartiano*, *Iulio Capitolino etc.* scriptis a fine Traiani, *f)* ad Diocletiani initium, hoc est ab a. C. 157. ad 284. confer etiam

d) Alius Rufinus Vulcatius. ap. Ammian. XXI, 12.

e) Imago Imperii sub Encolpii nomine a Thom. Elioro edita Anglice Lond. a. 1549. supposititia est, ut notavi in Bibl. Graeca lib. 4. cap. 10. §. 15.

f) Traiani vitam scripserant

*Marius Maximus*, *Fabius Marcellinus*, *Aurelius Verns* et *Statilius Valens*, omnes pridem deperditi, quos citat Spartianus in Alex. Severo cap. 48. *Avianum Cassium* in vita Severi laudat Poggius lib. de infelicitate principum p. 153. pro *Dione Cassio*, ni fallor.

etiam, si placet, Tillemontii Historiam Imperatorum T. IV. p. 99. seq. edit. Bruxellensis, et 529. seq. Et si autem valde dubium est, quae vitae, a quibus, scriptae sint, quia scriptorum codicum mira hac in parte est varietas, singulas tamen ordine recensentes, quatenam unicuique verisimiliter adscribendae videantur, virorum doctissimorum secuti iudicium, paucis indicabimus.

II. Aelius Spartianus V. C. in Vita Aelii Veri ait, sibi in animo esse, non solum Imperatorum post Iulium Caesarem, quemadmodum usque ad Hadrianum iam fecisset, sed illorum etiam, qui vel Caesarum nomine appellati sint, nec principes aut Augusti fuerint, vel quolibet alio genere aut in famam aut in spem principatus venerint, vitas singulis libris exponere. Huic Spartiano ab omnibus tribuuntur *vita Hadriani et Aelii Veri*, quas misit ad Diocletianum Augustum, cuius se *ἰδιον* g) vocat, unde illum Imperatoris familiarem vel libertum colligunt viri eruditi. Etiam vitam *Antonini Pii*, *M. Antonini h) Philosophi*, et *Veri* Spartiano adscribunt antiquissima excerpta Bibl. Palatinae, quibus stilum mirifice suffragari notat Salmasius: sed vulgo hae feruntur sub nomine *Iulii Capitolini*. Eadem excerpta Spartiano vindicant vitam *Avidii Cassii*, quae in editionibus et scriptis exemplis refertur ad *Vulcatium i) Gallicanum*. Sed in hac quoque tanta est cum dictione Spartiani similitudo, ut si diversi sunt auctores censendi, uno veluti ore locuti videantur.

### *Vita*

g) *Diocletiano Augusto Aelius Spartianus suus salutem.* In vita Aelii Veri.

h) H. Casaubonus T. I. p. 307. 308. testatur hanc vitam in editis et scriptis Codicibus ita confusam ac diversimode interpolatam haberi, ut etiam iudicio suo retexendam putaverit, separatimque fuerit editurus, quod tamen haud fecit.

i) Huius quoque vitae auctor, *Proposui*, inquit, *Diocletiano Augusto, omnes qui Imperatorum nomen sive iuste, sive iniuste, in litteras mittere, ut omnes purpuratos Augustos cognosceres.* Flavius tamen Vopiscus negat Aureliani Imperatoris vitam a quoquam ante se memoriae proditam.

*Vita Commodi Antonii* sub nomine *Aelii Lampridii* legitur. Robertus a Porta *Iulii Capitolini* eam esse dicit: in antiquis illis excerptis Palatinis eidem adscribitur *Spartiano*. *Publii* autem *Helvii Pertinacis* <sup>k)</sup> vitam *Iulio Capitolino*, qui circa a. C. 335. vitas Imperatorum scripsit in gratiam Constantini M. editi et scripti libri tribuunt, quam itidem Spartiani esse inveniunt excerpta vetera Palatinae Bibl. Vitae *Didii Iuliani*, *Septimii Severi* et *Pescennii Nigri*, *Spartiano* adscribuntur etiam in vulgatis et scriptis libris, nisi quod codex Regis Galliae vitam *Severi* tribuit *Iulio Capitolino*: sed utique unus auctor vitas illas tres composuit, non minus quam vitam *Clodii Albini*, quae in editis sequitur sub nomine *Iulii Capitolini*: at in excerptis Palatinis rectius refertur ad *Spartianum*. Vita *Antonini Caracallae* et *Antonini Getae* dicata Constantino Imp. *Spartiani* nomen praefert tam in editis quam in scriptis. Vitamque ab uno auctore, illoque *Spartiano* scriptam esse ostendit *Salmasius* adversus *Isaacum Casaubonum*, qui de vita *Antonini Getae* ambiguus fuerat, quod in illa quaedam diversa, quam in superiore tradantur, quae *Salmasius* in diversos auctores reiecit, quos *Spartianus* fuerit secutus. Vita *Opilii Macrini Iulio Capitolino*, *Antonini Diadumeni* et <sup>l)</sup> *Heliogabali* in editt. et Mss. *Aelio* tribuuntur *Lampridio*. Sed et has omnes *Spartiano* adscribunt excerpta Palatina. Vitam autem *Alexandri Severi*, quae Constantino Augusto dicata, sub eiusdem *Aelii Lampridii* nomine in editis legitur, non tantum excerpta illa, sed et alius codex antiquissimus Biblioth. Palatinae, aliusque Regis Galliae,

k) *Pertinacis* et *Didii Iuliani* ac *Sept. Severi* vitam *Lampridio* tribuere mavult *H. Dodwellus* in praefat. *Historicis prooemialibus*. Reliquas universas usque ad vitas *Gordianorum Iulio Capitolino*.

l) In *Heliogabali* vita p. 795. *Constantinum* alloquitur auctor et p. 795. memorat *Iudaeorum* et *Samaritanorum* religiones ac *Christianorum devotionem*.

Galliae, et Robertus de Porta Bononiensis, qui summam horum librorum composuit, *Spartiano* vindicant: atque adeo vitas omnes hactenus recensitas, Salmasius non dubitat esse illius unius Spartiani; idque liquido liquere sibi ait in limine notarum ad *vitas duorum Maximinorum*, quae omnium consensu sunt *Iulii Capitolini*, dicatae Constantino Augusto. Ab eodem etiam *Capitolino* habemus *vitas trium Gordianorum, Maximi* item *et Balbini*. Sed *Trebellium Pollium* m) auctorem agnoscunt, etsi *Iulio Capitolino* in quibusdam Codicibus et a Roberto Bononiense adscriptae, *Valerianorum vitas et utriusque Gallieni et triginta Tyrannorum, vita* denique *Flavii Claudii* n) *et Quintilli fratris*. Postremo a *Flavio Vopisco* Syracusio, admodum iuvene, iisdem, a) quibus *Trebellius Pollio* scripsit, temporibus, iussu Iunii Tiberiani, praefecti urbis, p) elaboratae sunt *vita Aureliani*, quam itidem *Iulio Capitolino* perperam inscribit Robertus Bononiensis, *Taciti et Floriani fratris, Probi, Firmi et Saturnini, Proculi et Bonosi, vita* denique *Cari Numeriani et Carini*. Vitae *Valerianorum* *Iulio Capitolino* tribuuntur etiam a Lilio Gyraldo dialog. 21. Vitam *Getae* ad Capitolinum refert Dodwellus in praefect. Cambdenianis et *Guilelmus Mus-*

m) Diligens et fidei cultor Historicus dicitur Gaddio Tom. I. pag. 200. Scripsit, si H. Dodwellum audimus, sub Diocletiano post a. C. 303. sed ante Kal. Mai. a. 305.

n) In hac vita Trebellius saepe testatur, omnem se adulationem procul habere, eiusque falso se ab aliis argui. Hinc viris eruditis secunda hodie videtur existare editio vitae Claudii a Trebellio recognita.

a) H. Dodwellus tamen observat postea quaedam inserta sup-  
*Fabr. Bibl. lat. T. III.*

plementa post a. C. 308. quinimo post a. 341. et 343.

p) Praefecturam urbis Iunius Tiberianus, in cuius gratiam vitas quasdam Caesarum scripsisse se Vopiscus innuit, gessit Diocletiano imperante a C. 291. Nam licet fuerit etiam Praefectus eodem nomine a. 303. tamen in eius Praefecturam non inciderunt Hilarius, quo festo, 25. Martii celebrari solito, monitum se a Tiberiano de scribenda Imperatorum quorundam vita Vopiscus refert. Vide Tillemont. not. 22. ad vitam Diocletiani T. 4. Hist. Imp. p. 530.

*Musgrave* V. C. qui vitam illam novis suis et variorum eruditorum hominum notis illustratam edidit Iscae Dumnoniorum 1716. 8. adiuncta dissertatione de *Geta Britannico* etc. Id. *Harduinus* in operibus selectis p. 866. *Ridicule satis hunc sibi propositum finem in scribendo fuisse Trebellius Pollio profitetur, ut nempe eundem XXX. Tyrannorum in Hist. Romana numerum exhiberet, quem olim fuisse Athenis, litterae similes prodidissent. Nam ut promissis stare ille scilicet, necesse fuit et Tyrannos ab ipso appellari, qui non essent, et fingi Principes, qui ne quidem inter homines forte extiterint. Fecit utrumque. Nam ex illis XXX. non omnino XII. in numis antiquis invenimus, et tantum abest, ut hi, quos habemus, Tyranni fuerint, ut eorum etiam plerique inter divos relati fuerint, provinciae saltem illius decreto cui praefecti fuerunt etc.*

III. Prodiisse haec sex scriptorum Historiae Augustae Sylloge primum Mediolani a. 1465. fol. creditur, *Salmasii* fide aut testimonio, qui in prima nota ad *Spartiani* *Adrianum*, se usum esse dicit editione, quinque illa et viginti annis priori ea, quam *Casaubonus* primam dixisset: eam fuisse Mediolanensem, commodatam sibi a *Iureto*, eamque per omnia ferme consentire cum codice praestantissimo *Palatino*, quo ad emendandos hos scriptores usus esset. Hoc testimonio fretus *Dan. Guil. Mollerus* in *Diff. prima de scriptt. H. Aug.* quae est de *Spartiano* *Altorf.* 1687. p. 15. primam editionem assignavit a. 1455. deceptus mendo editionis *Hakianae*, quae in nota *Casauboni* expressit 1480. pro 1490, qui numerus est in editione *Casauboniana*: secundum quem annus 1465. efficitur. Hunc igitur numerum secuti sunt, qui post de editionibus scriptorum *H. A.* tradiderunt. *Saxius* quidem in *Prolegom. Hist. typograph. Mediol.* cap. III. p. 88. valde pugnat pro eo anno,

anno, uno Salmasii testimonio nixus, cum fateatur, nemini alii tale exemplum visum, aut in Italicis biblioth. repertum esse. Vtinam Salmasius diligentius illud exemplum Iureti descripsisset, ut liquidius iudicare possemus. Vt nunc est, tamen aliquid dubitationis relinquitur, praesertim cum dicat, se hanc editionem omnium primam pronunciari non audere. Quidni auderet, si anni quinti et sexagesimi erat: cum ante eum annum in Italia nullum librum excusum typis fuisse, satis constet, in Germania autem horum scriptorum typis editorum nullum vestigium repertum sit. Itaque assensimur Mer-manno V. C. qui in Origg. typogr. T. II. p. 242. hanc editionem anni 1465. commentitiam pronunciat. Recte coniicit, exemplum Salmasianum fuisse partem mediam Collectionis Variorum Hist. Rom. Scriptorum, quae Mediol. 1475. prodiit, habetque primum Svetonium, cum subscriptione a. 1475. deinde scriptores sex H. A. sine subscriptione a. l. et typogr. ad extremum Eutropium, cum eadem, quae in prima parte est, subscriptione. Addit, se vidisse tale exemplum in Bibliotheca Henr. Iustice, Hagae vendita a. 1463. idque plane consensisse cum exemplo suo a. 1475. Habemus et ipsi tale exemplum, sine praefatione et subscriptione anni et loci, ligatura Francica pulcra superioris seculi, fortasse illud ipsum Salmasianum, certe id, quod a. 1763. Hagae venditum est: in quo scriptum est in capite chartae ante initium libri: Historiae Aug. Scriptores Mediolani 1465. quod exemplum si Salmasius habuit hac nota decipi potuit. Est autem hoc exemplum huius modi — Initium faciunt *Vitae Nervae* et *Traiani* recentioris scriptoris Christiani, quae tria folia explent. Sequitur opus scriptorum ipsorum sic: In hoc Codice continentur Vitae diversorum Principum et Tyrannorum, a Divo Hadriano usque ad Numerianum a diversis scriptoribus compositae. Haec literis maioribus:

inde Catalogus Imperatorum etc. deinde in altero folio Spartiani Vita Adriani. Exemplum nostrum habet eas omnes lectiones, quas Salmasius e suo affert.

Itaque primam editionem, qua Salmasius usus sit, teneamus eam esse, quae Mediolani a. 1475. f. primum separatim, deinde in ea, quam diximus, collectione, facta est: cuius exemplum est in Bibliotheca Mermaniana. Ei editioni praefatus est *Bonacursus Pisanus*: sed in altero exemplo ea praefatio est ante Svetonium in capite totius voluminis: curavit Phil. de Lavagnia. Bonacursii praefatio est apud Saxium pag. CCCCLVI. De bonitate editionis Salmasium audivimus.

Hanc excepit editio Veneta prima, facta a. 1480. f. cuius exemplum est in Bibliotheca nostra Paullina: ut et altera Veneta 1490. f. qua Casaubonus usus est, cuique adiuncti *Svetonius*, *Eutropius* et *Paulus Diac.* apud Io. Rubeum de Vercellis e Catal. Biblioth. Menarsianae p. 71. memoratur et ed. Venet. 1499. f. apud eundem Ioann. Rubeum. Si non est error in numero; est tamen mera repetitio superioris. Sed illa Veneta prima et ex Aldi officina prodijt a. 1519. 8. cum notis *Ioannis Baptistae Egnatii*, cum iisdemque eodem anno Florentiae ap. Iuntam: estque Aldina Iuntinae repetitio; nam haec initio anni absoluta est. Omnino haec Egnatii recensio repetita saepius est, additis etiam Pomponii Laeti, Egnatiive libris de Caess. et Hist. R. item Aurelio Victore etc. et Parisiis apud Rob. Stephanum 1544. 8. et cum Svetonio, Ammiano etc. 1568. apud H. Stephanum 8. additis notis *Egnatii*, quae etiam occurrunt in editione Lugd. 1551. 12. apud Gryphium, cum *Desiderii Erasmi* indice, quo obscurae voces explicantur. In Germania prodire primum in Collectione Historicorum Erasmania s. Frobeniana Basil. 1518. f. subiecti Sveto.

Svetonio et Excerptis e Dione, ante Aldinam, in iisque multa se correxisse et restituisse dicit Erasmus. Sed hac praefatione iam scripta et expressa typis, accepit Frobenius Cod. scr. e monasterio Morbacensi, et ed. Aldinam. Itaque iis usi sunt ad reliqua castiganda: in iis, quae iam expressa erant typis, satis habuere lectiones varias utriusque libri excerpere et in capite operis addere. Est igitur haec editio in principibus numeranda, quae et post repetita est Coloniae 1527. f. apud Eucharium Cervicornum, et apud ipsum Frobenium 1533. 1546. fol. In illa continentur collectione 1) Svetonius. 2) e Dione Excerpta, Georgio Alex. interprete. 3) Sex Scriptores Hist. Augustae, 4) Herodianus ex Politiani versione. 5) Sextus Aurelius Victor de Caesaribus. 6) Eutropii libri X. integritati pristinae redditi. 7) Ammianus Marcell. longe alius quam ante hac unquam. 8) Pomponii Laeti compendium Hist. Romanae ab interitu Gordiani Iunioris ad Iustinum tertium. 9) Io. Baptistae Egnatii Romanorum Principum libri tres, usque ad Maximilianum I. 10) Eiusdem Egnatii notae in Sveton. ad Spartianum et quinque reliquos. 11) Annotata Erasmi sive index locorum difficiliorum in Svetonio et sex scriptoribus Hist. Augustae. In priori editione accessit Herodianus ex Angeli Politiani versione, in posteriori editione anni 1546. accessit 12) Velleius Patereculus ex Beati Rhenani iterata recensione. Prodiit etiam Lugd. 1552. 8. et 1592. 8. septem Vol. ap. Franciscum le Preux.

Scriptores porro hi cum *Frid. Sylburgii* castigationibus iterum vulgati sunt tomo secundo scriptorum Historiae Romanae ab ipso collectorum Francof. 1585. f. et cum notis eruditis *Iani Gruteri* inter Historiae Augustae Scriptores latinos minores, Hanov. 1611. f. sed longe correctiores et cum praestantissimo *Isaaci Casauboni*



*boni* commentario-Parisi. 1603. 4. Eiusdem cum notis Casanboni, et copiosissimis eruditissimisque Cl. *Salmasii* observationibus luculenter editi sunt Parisi. 1620. f. Ea editio repetita est Lond. 1652. f. per Rich. Twissden. Tum vero Lugd. Bat. 1670. 8. 2. Vol. in qua elegante editione *Iani Gruteri, Casauboni et Salmasii* notae, bono consilio iunctae sunt. Sed nescio quare hoc peccatum est, ut praefationes horum triumvirorum omitterentur, in quibus plura sunt necessaria et utilia ei, qui hos scriptores curiosius legere et tractare velit: item Indices locorum ex aliis scriptoribus, quae obiter vel emendata vel explicata sunt, quae sunt bene multa. *Cornelius* deinde *Schrevelius*, ibid. 1661. 8. hos scriptores vulgavit, non integris, sed tantum excerptis e Grutero, Casaubono et Salmasio annotationibus additis. Exstant quoque paucis *M. Zuerii Boxhornii* animadversionibus illustrati, una cum *Svetonio et Ammiano Marcellino* ibid. 1632. 12. Denique *Vlricus Obrechtus*, Vir Illustris, cum castigationibus suis praelo subiecit Argentor. 1677. 8.

Nonnulla loca horum scriptorum illustrata in *Observ. Miscell. Volum. quarto et in dissert. erudita Gotfridi Mascovii de usu et praestantia Historiae Augustae in Iure Civili*, Harderovici 1733. 4. qui editionem horum scriptorum parabat, in eiusque usum multa collegerat, quae nos vidimus scil. e genere historico etc. Plurimam autem multis locis lucem attulit *Dodwellus* in *Praelect. Camdenianis*; quae proprie sunt in quatuor prima *Spartiani* capita scriptae. — Nobis hoc in his scriptoribus animadversum est, nescio, an et aliis, quod passim quaedam e latinitate Christianorum nata occurrunt, ut in aliis tum et paulo post scriptoribus non Christianis, nominatim *Ammiano*. Seorsim prodire *Vincentii Lupani Carnotensis* eiusdem, cuius notae in *Tacitum* Parisi. 1558. et libri III. de

de dignitatibus, magistratibus et officiis regni Galliae lucerna viderunt ibid. 1564. saepe deinde recusi, annotationes cum praetermissorum libello, Paris. 1560. 8. *Falvii* item *Vrsini* notae cum fragmentis veterum historicorum ab Antonio Augustino collectis, notisque *Vrsini* in Sallustium, Caesarem, Livium, Velleium, Tacitum et Svetonium Antwerp. 1565. 8. Dilucidationes; *Marcelli Donati*, cum eius observatis ad loca quaedam *Livii*, *Taciti*, *Svetonii* et *Ammiani Marcellini* a Iano Grutero insertae sunt Tomo sexto Thesauri Critici, sive facis artium Francof. 1612. 8.

Concludam hoc caput censuris quibusdam virorum doctorum. Balthasar Bonifacius XV, 4. Hist. ludicrae: *Capitolinus, Lampridius, Spartianus, Vopiscus, qui Caesarum vitas conscripserunt, Historici futiles Dempster, si scribendi genus spectetur: ceterum necessarii, cum meliores non habeamus, frigidi, confusi, inter claros auctores non numerandi Budaeo, vixque digni ut Historici censeantur.* Mottanus Vayerius T. 1. Opp. p. 269. tout ce gros volume que nous avons d'eux et plus est un cadavre froid et sans esprit qu'un corps Historique animé comme il doit estre. Le jugement de tous les Savans est conforme à celui d'un Auteur qui les nomme dans sa preface Historiae dehonestamenta: et l'on peut dire qu'il n'y a rien à profiter dans leur lecture pour ce qui regarde les regles d'Histoire, qu'à contresens, de même qu'au son des mauvais jouers de flutes qu'*Ismemias* faisoit entendre à ses disciples, afin qu'ils évitassent les fautes qu'ils y remarqueraient. Tillemon-tius T. 3. Memor. Hist. Eccles. p. 259. *Lampride* et les autres, qui ont fait l'Histoire *Auguste* au commencement du IV. Siècle, ne meritent point du tout le nom d'Historiens. Vignolius Marvillius, sive quisquis sub personato illo nomine latet, T. 3. Misc. Hist. et liter. p. 56. Il y a un défaut tres-sensible dans l'Histoire *Auguste*,

*c'est que la plupart des piéces qui la composent, ont plus l'air de ce qu'on appelle Satire et libelle, que d'une Histoire, qui ne doit pas dire les veritez d'une manière si vive et si picquante. De scriptoribus Historiae Augustae universe ita Erasmus in Ciceroniano: In his vix est, quod probes, praeter historiae fidem. Tillemontius T. IV. Hist. Imperator. p. 105. Ils s'accordent tous en ce point, qu'ils attachent d'avantage a faire l'Histoire personnelle des Empereurs que à rapporter les evenemens de leur regne. On prefere Vopisque aux autres comme ayant beaucoup d'erudition, et aussi plus d'exactitude, d'ordre, et de methode, ce qui n'empêche pas qu'on n'y remarque encor bien des fautes. Pour les cinq autres, et particulièrement pour Capitolin, on n'y voit ni choix ni jugement pour les choses, et sur tout il n'y a souvent aucun ordre dans ce qu'ils rapportent, soit par leur faute, soit par celle de l'auteur de ce recueil, qui peut bien avoir meslé ensemble les narrations de Capitolin, de Spartien, et de quelques autres. On trouve moins de confusion dans Pollien dedans les quatre autres. Leur style est aussi fort éloigné de la pureté latine etc. Spartianus scriptor mendax et spurcus dicitur Ioanni Harduino in numis urbium illustratis edit. novae, ubi de Iudaea pag. 75. Opp. select. Dominicus Colonia in libro cui titulus: la Religion Chretienne autorisée par le temoignage des anciens auteurs payens T. I. pag. 91. Quoique Jule Capitolin soit dans le fonds un assez mauvais historien etc.*



## CAP V, T VII.

DE

## CHALCIDIO.

I. *Chalcidii aetas, et conditio, atque utrum fuerit Christianus.* II. *Commentarius in Timaeum.* III. *Eius quaedam fortasse inedita.* IV. *Alius Chalcidius iunior.* V. *Index Scriptorum a Chalcidio laudatorum.*

I. **C**HALCIDIVS V. C. et gnarissimus veteris Philosophiae, dubium reliquit lectoribus, utrum Christo nomen dederit, fueritne a) Hebraeus, an Ethnicam probaverit superstitionem. Possis de eo uti verbis, quae Photius b) de Ioanne Laurentio Philadelphensi Lydo scripta reliquit: τὴν δὲ Θεησκείαν ὁ ἀνὴρ ἔοικε δεισιδαίμων εἶναι. Σεβεται μὲν τὰ ἐλλήνων καὶ Θεῶν, Θειάζει δὲ καὶ τὰ ἡμέτερα, μὴ διδὼς τοῖς ἀναγνώσκουσιν ἐκ τῆς εἰρήνης συμβαλεῖν, πότερον ἔτω νομίζων Θειάζει, ἢ ὡς ἐπὶ σκηνῆς. Fabius quidem Planciades Fulgentius, scriptor Christianus, Marciano Capella iunior, qui *Allegoriam librorum Virgilii* Chalcidio inscripsit, eum non dubitat *Levitarum sanctissimum* appellare: ac ne diversum a nostro existimes, in inscriptione libelli *de prisco sermone*, quem idem Fulgentius Chalcidio dicavit, in editionibus Hadriani Iunii et Dionysii Gothofredi dicitur *Grammaticus, Ti-*

G 5

maei

a) Augustinus, Iustinianus Episcopus Nebiensis in Epistola ad Iosonem Metensium Episcopum: *Liquet vera priscorum sapientum varia Chalcidium percussisse dogmata. Sed ante omnia videre est, quam ingenuae, quam non affectatae, et omni remota passione, de singulis loquatur, non magis sui quam alii addictus*

*familiae, adeo ut subinde in dubium mihi venerit, Hebraeus ne fuerit, an Christianus: ita se gerere medium inter utrosque videtur.* Magnum Platonis interpretem Chalcidium vocat Livius Galantes libro XV. *Comparisonis Theologiae Christianae cum Platonica* p. 393.

b) Pag. 211. edit. Hoefschelii.

*maei Platonis Écphrastes*: quod mihi quidem videtur esse a recentiore manu. In aliis enim editionibus, ut Iosiae Merceri, Petri Danielis, at Commeliniana, et in Leidensi Codice, quem inspexit Munkerus, dicitur Chalcidius Grammaticus. In editionibus Baptistae Pii et Iac. Micylli, nudum Chalcidii nomen occurrit. In editione libelli Fulgentiani, quem cum Isidori Originibus Bonaventura Vulcanius e vetere codice edidit, quali usus etiam Labbeus T. I. Bibl. novae Mss. p. 668. ipsum Chalcidii nomen desideratur. Nec desunt tamen viri docti, qui Carthaginienſis Ecclesiae diaconum fuisse existiment; in his Paulus Colomesius notis ad Lili Gyraldi dialogos de Poëtis p. 334. Aliis dicitur Archidiaconus *c)* eiusdem Ecclesiae, quorum sententiam memorat Guil. Caveus in Hist. litteraria, sed non audet illi calculum suum adicere. *Me certe*, inquit vir doctissimus, ἐπέχεν fateor, neque enim satis constat, Philosophus solum Plonicus fuerit, an etiam Christianus. Viri clarissimi titulus, qui in fronte reperitur, Diacono haud satis convenit. In Epistola ad Osum *d)* ipsum nunquam Episcopum vocat, quin nec virum fuisse Ecclesiasticum, nedum Christianum, vel verbulo innuit. *Mosaicam e)* de creatione Theologiam

non

*c)* Archidiaconum appellat etiam Gerhardus Langbaenius in elencho Scriporum ad Platonici Philosophiam pertinentium, qui subiicitur editioni Alcioni Oxoniensi 1667. 8.

*d)* Hunc Barthius p. 2257. Adverſ. vult esse Osum Episcopum Cordubensem celeberrimum, qui interfuit concilio Nicaeno a. C. 325. Ei sententiae quae opponi possunt, refellere tentat Nic. Antonius Bibl. Hisp. ver. L. II. c. 1. p. 105.

*e)* Pag. 223. edit. Meursii: *Hebraeorum sententia, Deum mandasse provinciam soli quidem ut diem re-*

*geret, lunae vero ut noctem tueretur* p. 245. Iuxta Moysen Deus vitae primigenis interdixit ne edulibus arborum ex quibus notitia hominibus malive animis eorum obreperet, viderentur: quia cum et abstinendi et non abstinendi potestas penes eos esset, quis consultum his velit Deus, quid cavendum esset, ostendit, non prohibiturum frustra, si id fieri esset necesse. p. 262. Hebraeis quoque consilium datum est a Deo, cum praedictione rerum futurarum in istum modum: Si praeceptis meis parebitis, bona terrarum omnia penes vos erunt, fac itaque et mellis sui succus

non

non una vice citat, pag. 373. Salomonem, interpretes Grascos τὸς ὁ, Aquilam et Symmachum, quin et Origenem p. 372. Philonem p. 374. Semel meminit stellas Christum recens natum praemonstrantis p. 219. cuius in historia Evangelica fit mentio, de quibus nihilominus haud satis pro Christiani scriptoris more loquitur. De Moyse p. 312. haec habet: Hebraei sylvam (ὕλην, immo materiam) generatam esse confitentur, quorum sapientissimus Moyses; non humana facundia, sed divina, ut f) ferunt, inspiratione vegetatus, in eo libro, qui

non deerunt. Si contemseritis, poenarum seriem vox divina prosecuta est. p. 305. Hebraei quoque videntur secundum Empedoclem de anima principali opinari cum dicunt: Clamat apud me sanguis fratris tui, et idem alio loco: non edetis carnem cum sanguine, quia omnium animalium sanguis anima est. Quae si ita intelligantur ut debent, animam esse animalium sanguinem, quia sit vehiculum irrationabilis animae, cuius partes sunt importuni affectus, habet plane rationem, quod dicunt. p. 135. ait ex Seseue sanctioris et in comprehensione divinae rei prudentioris eminente doctrina animam a Deo homini inspiratam, adde p. 306. 364. 400. ubi et meminit serpentis, qui primitias generis humani malis suasionibus illaqueaverit, p. 351. consentit Platonico de somniis dogmati Hebr. Philos. appellant quippe illi varie ut somnium et iterum visum, tum admonitionem, etiam spectaculum, nibiloque minus relationem. Somnium quidem, quod ex reliquiis commotionum animae dixerimus oboriri. Visum vero, quod ex divina virtute legatur. Admonitionem, cum angelicae bonitatis consiliis regimur: Spectaculum, ut cum vigilantibus, offert se videndam coelestis potestas, clare inhiens quid aut prohibens forma et voce mirabili relationem, gustum ignorantibus

fortem futuram imminenti exitus secreta prodantur. Haec fere sunt quae ex Mosaica Philosophia observare potui praeter ea quae p. 372. seq. fuisse disserit ex Origene ad prima verba Geneseos, quem locum exhibui et illustravi lib. III. Sacrarum observationum cap. 18. Notandum autem, quod etsi p. 211. Platonici dogmatibus inhaerere se ait, tamen p. 225. de Daemonibus ex mente Platonis acturus, oportet, inquit, eorum rationem. etsi non usquequaque veram explicare pag. 225. notat Daemones ab Hebraeis vocari sanctos angelos. Et p. 269. Legiones coelestium angelicarum potestatum in undecim partes distributae, Deus Rex Imperatorque coeli princeps agminis. Notum est angeli vocem pro bono daemone occurrere etiam apud Hieroclem, Aristidem, Porphyrium, Simplicium, Martianum Capellam etc. Sed et p. 263. ita scribit Chalcidius: cum vir iustissimus condemnatus est Aristides, vel cum Prophetae a consccleratis unusnumbratim scissus, alter obrutus saxi, numquid etiam horum causa penes fatum?

f) Casp. Barthius qui lib. 29. cap. 16. Advers. putat eruditum hunc et elegantem scriptorem eo solo sine Timaeum Platonis interpretatum esse, ut fundamenta sapientiae

qui de Genitura Mundi censetur. *De Moyse an ita scriberet homo Christianus? an Diaconus Carthagenensis? Verum nihil g) statuo, doctiorum hac de re iudicia audire malim.* Interim Chalcidius est auctor gravis, prudens, multa profundaue scientia imbutus, omnium fere Philosophorum dogmata accurate tenuit, omnia pro argumenti dignitate, rerumque pondere egregie tractat. Sed verba Chalcedii p. 372. ut ferunt, ubi de Moyse illi sermo, non dubitantis esse, sed Hæbraeorum sententiam exponētis, geminis Flavii Iosephi et Agathiae locis, ubi similiter sacris narrationibus illud *ὡς Φασι* adiungunt, ostensum T. VI. Bibl. Græcae p. 262. His consimilis S. Basilii *ῥῆσις* adiuncta est in notis ad Chalcidium. Hunc enim scriptorem integrum cum Græcis Platonis et versione Ciceroniana Platonici Timæi collatum recensui, annotationibusque illu-

pietis cælestis ab Ethnicorum libris petita rationi Christianæ conciliaret. lib. 48. c. 8. ait Chalcidium per totum hunc commentarium Philosophi Platonici personam induisse, itaque Moyse æcanas gentibus literas in testimonium producentem, cum divinitus inspiratum eum diceret, addidisse verba, *ut ferunt*, non quod ipse hac de re dubitaret, sed ne proderet personam Socratici Philosophi, atque ut integram Platoniam Philosophiam proponeret atque produceret, quam si ad Christianum dogma voluisset exigere, confutasset potius universam, quam produxisset Christianismo conciliandam eique servituram. adde Luc. Bruckeri quæstiones ex Hist. Philos. T. 3. p. 546. et T. 4. pag. 1322. seq.

g) Lecto Chalcidii opere iisque quæ a doctissimo Caveo obijciuntur diligenter expensis, porius inclino in eam sententiam, Chal-

cidium fuisse Christianum. Quod vero Diaconus fuerit. non æque ausim asserere, quia talis forte magis sibi religioni duxisset Christianismum ambiguis verbis occultare. Porro, miror iudicium Viri Cl. Petri Danielis Huetii, qui lib. de claris interpretibus p. 249. ait *Chalcidium inhumani verborum pompa et phaleris, tum temeraria locorum complurium detractioe Platonis Timæum corrupisse.* Sane iniuriam fieri his verbis scriptori optimo non diffiteor, qui Græca Platonis contuli et in nova editione Timæi Platonici, cui Chalcidii variis locis emendatum notisque illustratum et Ciceronianæ versionis fragmenta addam, id pluribus sum demonstraturus. Idem Huetius Athenar. quæst. p. 120. aliquam Christianismi suspicionem Chalcidio adhaerere ait. Sed pag. 243. sine tergiversatione eum vocat Christianum Philosophum. Chalcidius subinde dicitur

illustratum reſtitutis figuris Geometricis, quas Meurſius omiſerat, et Meurſii notis additis edidi ad calcem voluminis ſecundi Operum S. Hippolyti Epifcopi et Martyris, Hamb. 1718. f. atque ex pluribus locis probavi non videri eſſe dubitandum, quod Chalcidius ſcriptor fuerit Chriſtianus. Quamquam aliud nuper viſum duumviris clariffimis Io. Laurentio Morheim, qui ſemiethnicum et ſemichriſtianum agnoſcit Chalcidium in commentatione de turbata per recentiores Platonicos Eccleſia §. XXXI, et in notis ad Systema Cudworthi intelligibile, et Govieto, ſed non firmioribus argumentis uſo, in Sylloge, quae prodiit Gallice ſub titulo: Continuation des Memoires de literature et d'Histoire T. I. p. 138. ſeqq.

II. Exſtat eius *interpretatio latina partis prioris Timaei Platonici ſive dialogi de ſtatu univerſae rei* (uſque

tur Vapino Atheo exet. 30. amphitheatri aeternae providentiae, unde cenſuram incurrit Voſſii l. 2. c. 45. de idololatria, qui gravioris inſuper culpae reum agit, quod non puduit illum Chalcidii ſamam circumſtantiis blateronis convicio p. 157. lacerare, qui ut eiufdem Voſſii verbis utar, *Inſignis non Platonicus modo ſed Chriſtianus quoque ſcriptor fuit et bone antiquus, quippe qui, ſi non temporibus vixerit Conſtantini M. opusque illud Ofio ſ. Hoſio illi dicavit, qui Synodo praefuit Nicaenae, ſaltim iunior non fuerit temporibus Theodoſiani.* Quisquis vero fuerit ille Hoſius, accuratiorem rerum divinarum notitiam ei attribuire videtur Chalcidius duobus in locis ſui commentarii. Nam p. 219. cum ſtellam quae Chriſto nato magis in Oriente aſfulſit, commemoraviſſe his verbis: *Sane notanda eſt alia ſanctior et venerabilior hiſtoria, quae perhibet de ortu ſellae cuiusdam non morbo, morteſque denuncianti, ſed*

*deſcenſum Dei venerabilis ad humanae converſationis rerumque mortalium gratiam, quam ſtellam cum nocturno itinere ſuſcepſiſſent Chaldaeorum proſecto ſapientes viri et conſideratione rerum coeleſtium ſatis eximii, quaſiſſe dicuntur recentis Dei ortum, repertaque illa Maieſtate puerili venerati eſſe et voto Deo tanto convenientia nunc paſſi.* Subiicit ad Hoſium ſuum: *quae tibi multo melius ſunt comperta quam caeteris et p. 229. Nec nos terreat, nomen Daemonis promiſcuae bonis et improbis poſitum, quoniam nec angelorum quidem terret, cum angelis partim dei ſint miniſtri, partim adverſae poteſtatis ſatellites, ut optime noſti.* Chriſtianus fuiſſe videtur Chalcidius etiam Eugubino lib. VIII. cap. ult. de perenni Philoſophia, ubi eum reprehendit quod Angelorum daemonumque nomina confuderit. Idem tamen a Platoniciſ iunioribus fieri paſſum videmus.



(usque ad verba p. 53. edit. Serrani: *διὰ τὴν ἐνδεκνυοῦθαι τὰ λεγόμενα ἀνάγκη, συνέψαοδε*) et in eundem prolixus et eruditus *commentarius* Osio inscriptus. Prodiit primum ex *Augustini Iustiniani* Episcopi Nebiensis recensione Parif. apud Iacobum Badium Ascensium a. 1520. fol. insertis passim figuris Mathematicis et variis quibusdam lectionibus ex alio Codice in margine notatis, deinde cum fragmentis Ciceronianae versionis Parif. 1563. 4. et ex *Io. Meursii* recensione, cum eius notis Lugd. Bat. 1617. 4. Male in duabus hisce posterioribus editionibus mathematicae illae figurae omissae sunt, quas e scripto codice August. Iustinianus addiderat, quamquam hae quoque partem ab imperita manu esse videntur. Easdem fere in Codice observavi Gudiano, quales etiam in scripto Codice perantiquo Vindobonensi obvias esse testatur Lambecius L. 2. *Commentar. de Bibl. Caesarea* p. 957. Meursius autem, quae erat vir doctrina atque ingenio, vix levi brachio Chalcidii curam in se suscepisse, neque alia quam Parisiensi a. 1563. huius scriptoris editione usus fuisse videtur. Lucas Holstenius in quadam Epistola non edita affirmat, se Chalcidium e Mss. antiquissimo emendasse. *Vix crederes, inquit, quot in illo auctore mendaee delitescant.* Nonnulla Chalcidii (a pag. 235. ad 290. edit. Meursianae) exhibuit Hugo Grotius in sententiis Philosophorum de fato. Locum ex eodem commentario affert Io. Sarisberiensis lib. 4. cap. 9. *Metalogici*. Primam partem commentarii Chalcidiani de genitura mundi laudat Thom. Bradwardinus in causa Dei contra Pelagium p. 160. etc. Timaeus Platonis, arx quaedam et vertex Philosophiae, iudice Claudiano Mamerto lib. 2. de statu animae cap. 7. certatim illustratus est a veteribus, ut dictum lib. III. *Bibl. Graecae* c. 1. n. 31. Difficilis autem pluribus est visus, quia, ut ait Chalcidius, in explicandis arduis rerum quaestionibus, non alieni-

alienigenis, sed domesticis et consanguineis, hoc est, Metaphysicis et Mathematicis utitur rationibus.

III. Franciscus Patricius in nova de Vniversis Philosophia, ubi de Hermete Trismegisto disserit, testatur a Chalcidio referri haec verba Hermetis, quae in edito Chalcidii libro non memini me legere: *Hactenus, fili, pulsus a patria, vixi peregrinus et exsul; nunc incolumis patriam repeto: cumque post paulum a vobis, corporeis vinculis absolutus, discessero, videtote, ne me quasi mortuum lugeatis. Nam ad illam optimam beatamque civitatem regredior, ad quam universi cives mortis conditione venturi sunt. Ibi namque solus Deus est summus princeps, qui cives suos replebit suavitate mirifica. Quo haec, quam multi vitam existimant, mors est potius dicenda quam vita. Locum Hermetis eundem post Patricium, velut ex Chalcidio in Timaeum affert etiam H. Conringius de Medicina Hermetica p. 57. Gerhardus Langbaenius in Elencho scriptorum Platoniorum: *Exstat Ms. in Bibl. Bodlejana tractatus per modum dialogi, charactere Hiberno Saxónico exaratus, maioris operis particula (decem circiter chartarum) in quo de statu animae post obitum Platonico more disceptatur: quem Chalcidii auctoris esse, non uno argumento adducor, ut credam. Apud Nicolaum Cusanum de docta ignorantia L. I. c. 17. corrigenda interpunctio. Sicut ipse divinus Plato, (qui, ut refert Chalcidius in Phaedone) dixit unum esse omnium rerum exemplar sive ideam, uti in se est, in respectu vero rerum, quae plures sunt, plura videntur exemplaria. Nam legendum: Plato qui (ut refert Chalcidius) in Phaedone dixit etc. In Archivis Bibl. Bodlejanae extat Chalcidii Ms. exemplar pervetus, charactere Hibernico descriptum. Nota huic in prima statim pagina adscripta est, Osi Hispani Episcopi Chalcidium fuisse Archidiaconum. Christoph. Wase exerc. 3. Animadv. Nonianar. p. 40.**

IV. Diversus a nostro longeque iunior *Chalcidius* est, de quo Volaterranus libro XXI. Commentar. Urbanorum p. 223. *Chalcidius Graecorum non erat ignarus, nec imperitus Grammaticus, attamen infans et absque genio: dictionibusque inprimis invigilabat, lexiconque condiderat, quod obitu eius superveniente Iovinianus eius discipulus sibi vindicabat.*

## V. CASP. BARTHII INDEX SCRIPTORVM A CHALCIDIO LAUDATORVM.

*Ad paginas editionis Meursianae, quarum numeri marginibus novae a me curatae adscripti sunt.*

- |  |  |
|--|--|
| <b>A</b> egypti 218.   | <i>Cebes</i> pag. 462.   |
| <i>Alcmaeus</i> h) Crotoniensis, in physicis exercitatus pag. 340.                                 | <i>Chaldaeorum</i> sapientes viri 219.                                 |
| <i>Alexandri Milefii</i> versus 155. 156.  | <i>Chrysippus</i> 238. 306. 308. 389.                                  |
| <i>Anaxagoras</i> 291. 361. 377. 423.  | <i>Cicero</i> 99. 362.   |
| <i>Anaximenes</i> 378. 423.  | <i>Cleanthes</i> 238.  |
| <i>Aristoteles</i> 179. 296. 297. 310. 311. 315. 318. 345. 352. 377. 379. 381. 383. 384. 387. 420. | <i>Democritus</i> 291. 377.  |
| <i>Apollinis</i> Oracula 244. 261. 262.  | <i>Diodorus</i> 291.   |
| <i>Aquila</i> 373.   | <i>Empedocles</i> 131. 286. 291. 305. 306. 379.                        |
| <i>Asclepiades</i> 302.  | <i>Epicurus</i> 303. 377.  |
| <i>Callisthenes</i> Aristotelis auditor 340.   | <i>Eratosthenes</i> 156.   |
|  | <i>Euripidis</i> Medea 273. 274.                                       |
|  | <i>Hebraei</i> 223. 225. 262. 305. 372. 400. Hebraica philosophia 351. |
|  | <i>Heraclides Ponticus</i> 200.  |
|  | <i>Hera-</i>   |

- Heracitus* p. 330. 346. 378.  
396. 420. 423.  
*Herophilus* 340.  
*Hesiodus* 215. 227.  
*Hipparchus* 177. in opere  
quod scribitur de seces-  
sibus atque intervallis  
Solis et Lunae 181.  
*Hippocrates* III.  
*Homerus* 185. 218. 273. 349.  
362. 378. 396. 428. The-  
banus Aegyptius 219. di-  
vinus poeta 197.  
*Incertus* 244.  
*Leucippus* 291.  
*Linus* 220.  
*Mathematici Astrologi* 175.  
217.  
*Melissus* 378. 379.  
*Moses* 245. 372. 305.  
*Musaeus* 220.  
*Naeui* versus 159.  
*Numenius* 393. 396. 398.  
*Origenes* 372.  
*Orpheus* 220.  
*Parmenides* 378. 437.  
*Physici* 175.  
*Plato*, omnibus paginis.  
Parmenide 437.  
Phaedro 137. 215. 236.  
libro qui Philosophus  
inscribitur 221.  
*Phaedone et Euthydemo*  
349. politica 187. 236.  
445. nono politicae  
347. in legibus 294.  
locus in Menone re-  
spicitur in praef.  
*Pythagoras* 130. 131. 161.  
187. 214. 220. 286. 288.  
377. 393. 394. 395. 399.  
407. aurei versus 229.  
*Salomon* in proverbii 373.  
*Socrates* 74. in exhortatio-  
nibus suis virtutem lau-  
dans (apud Platon. in  
Menone.)  
*Stoici* 309. 361. 391. 394. 395.  
396. 408. 411. •  
*Symmachus* 372. 376.  
*Terentius* 274.  
*Thales* 378. 423. 434.  
*Theologi veteres* 395. disce-  
ptatum est a veteribus  
100. Timaeus Plat. a vete-  
ribus difficilis habitus 71.  
*Theophrastus* 361.  
*Thrasymachus* orator (ap.  
Platon.) 74.  
*Timaeus* 75.  
*Virgilii* versus 148. (Geor-  
gic. l. 243.)  
*Xenophanes* 378.  
*Zeno* 306. 389. 390.



## CAPVT VIII.

DE

## IVLIO FIRMICO.

I. *Firmici aetas.* II. *Oſto libri Matheſeos.* III. *Editio-  
nes et ſcripta promiſſa vel deperdita.* IV. *Liber de  
erroribus proſanarum religionum.*

I. **I**VLIVS a) FIRMICVS MATERNVS V. C. b)  
patria Siculus, aetate iam provectior, Ethnicis  
tamen adhuc ſuperſtitionibus, c) ut verifiſimile eſt, ad-  
dictus, relictis patrociniis forenſibus, quae antea ſe  
tractaſſe teſtatur in limine libri tertii et quarti, a. C. 336. d)  
vel

a) Alii *Villium Firmicum* ap-  
pellant fide veruſti codicis. Gyrat-  
dus 3. de Poëtarum historia p. 155.  
*Julius Firmicus non indiligens Aſtro-  
logiae ſcriptor, Villius potius a nom-  
nullis nominatur, iſque ex eius per-  
vetuſto Codice et antiquo ſaxo eius  
nomine inſcripto antiquarii quidam  
adſtruerent conantur.* Io. Glandor-  
pius in Onomaltico pag. 905. ubi  
plures Villios recenſet: Q. *Villius  
Firmicus pro Iulio nuncupatur a  
quibuſdam nobilis ille Aſtrotogus.*  
*Iulius* quidem dicitur Sidonio  
Apoll. Epiſt. praemiſſa Carni. 22.

b) In editionibus quibuſdam  
Vir Conſularis, forte, quod lit-  
teras V. C. pro viro clariffimo, edi-  
tores exponerent Virum Conſula-  
rem. Neque verò Conſul Firmi-  
cus fuit, neque provinciam vide-  
tur adminiſtraſſe, quales itidem  
eo tempore Conſulares appella-  
bantur obſervante Pancirollo in  
notitia Imperii Orientis cap. 156.  
Dicti ſunt etiam quandoque Con-  
ſulares nonnulli titulo plane ho-

norario, qui nullum magiſtratum  
eiufmodi geſſiſſent, ut docuit Iac.  
Gothofredus in notitia dignita-  
rum Codicis Theodoſiani; quo  
poſtremo ſenſu titulum Viri Con-  
ſularis, ni plane commentitius ſit,  
hoc loco intelligendum eſſe exiſti-  
mat Io. Clericus T. 2. Bibl. ſelectae  
pag. 227. quo in loco de Firmico  
diſſerit.

c) Hoc tum ex aliis locis pa-  
tet, tum ex eo quod lib. 3. c. 2.  
genituram Mundi ab Aeſculapio  
et Anubi traditam reſellit his ver-  
bis: *Nec enim mundus certum diem  
habuit ortus ſui, nec aliquid inter-  
fuit eo tempore, quo mundus divi-  
nae Mentis ac providi Numinis ra-  
tione formatus eſt, nec conſequē ſe  
intentio potuit humanae fragilitatis  
extendere, ut origines Mundi fa-  
cili poſſet ratione concipere aut ex-  
plicare.*

d) Hoc anno Conſules fuerunt  
Opratius et Paulinus, quibus Ma-  
giſtratum gerentibus contigit Ecli-  
pſis ſolis, quam noviffime acci-  
diſſe

vel proximo 337. scripsit, imperante Constantino e) Magno, Constantii filio, quem in extremo libro primo celebrat. Ob *linguae candorem* videq. laudari ab Hieronymo Cardano: tamen non admodum castigatum Latinitatis auctorem docet Briosius p. 232. seq. Epist. Neque vero, qui de Mathesi loquitur, aut scribit, illico peritissimus in hac arte censeretur debet; ipse author, de quo quaestio, sic ingenue ad Lollianum: *Tibi promissa reddimus orantes, ac veniam postulantes, ne in istis libris pondus et perfectae gratiam orationis requiras: neve tractatus maximi, aut graves firmaeque sententiae doctrinaeve et eloquentiae monumenta tuo iudicio requirantur. In nobis tenue est ingenium et sermo subtilis, et, quod vere fatendum est, mathesis permodica*: addere potuit, *et permodica linguae Graecae Latinaeque cognitio*. Revera enim multis in locis non tam philosophatur et differit, quam ludit et somniat. Αὐθέντης apud Graecos duo significat, et auctorem, et homicidam, quod cum non animadverteret, auctorem vertit, ubi homicidam dicere oportuerat; ut lib. 4. c. *Faciet auctores, audaces, periculosos*, ubi Graece erat, ποιήσας αὐθέντας, παραβόλους, παρακεκινδυνευμένους. Et quis amans verae Latinitatis cum eo, *horoscopare, ferarum mansuetarios, cardinaliter, quiescentiam* pro quiete; *intimare alicui* pro significare; *partiliter* pro per partes, *concordiale* pro sociale; *caballarius* pro

H 2

eques;

disse affirmat Firmicus lib. 1. c. 2. conf. Phil. Labbeum T. 1. de scriptoribus Ecclesiasticis p. 660. et in luculento opere Chronologicae Historiae, quod tribus voluminibus in fol. distinctum memini me evolere Lipsiae in Bibliotheca Paulina.

e) Male in edit. Firmici legitur, *Constantinum* natum esse apud *Tarsum*, cum Firmicus scripserit, cum natum esse ad *Naissum*, Daciae oppidum, (hodie *Nissa*) ut e

Miss. restituere Vsserius c. 8. Antiq. Britannic. et Vales. ad Ammiani XXI, 10. Constantinum, quo imperante opus suum scribere Firmicus coepit, natum esse ad *Naissum*, legitur etiam diserte in editione prima Venera a. 1497. fol. quam lectionem praebet alios Mich. Alfordus S. I. in Britannia illustrata, sive libro de Lucii, Helenae et Constantini patria et fide, Antwerp. 1641. 4. p. 42. seq.

eques; *sermonem subtilem* pro stilo tenui; *computum* pro computatione, et huius generis alia usurpare velit. *Haec Briofius. de sermone subtili* quidem falsus est.

II. Exstant *Libri VIII. Matheos f)* sive de vi ac potestatibus stellarum, ex Aegyptiorum g) et Babylo-  
niorum doctrina, ad Mavortium Lollianum h) Asiae  
Procos. cuius genituram exhibet lib. 2. c. 32. *Primus  
liber* fere Apologeticus est, et in refellendis utcumque  
iis, quae contra Astrologiam obiici solent, versatur:  
ex reliquis septem, ad totidem stellarum errantium or-  
dinem numerumque compositis, *proximi tres* prae-  
cepta et sententias Astrologicas complectuntur, primis-  
que eius disciplinae institutionibus erudiunt tironem:  
reliquis *quatuor*, quorum argumenta ad calcem libri  
quarti a Firmico exhibita sunt, partilia apotelesmata,  
Iphaeraque Barbarica, sive Chaldaica et Aegyptiaca, ex-  
plicantur, et quaevis genera geniturarum exponuntur.  
Libro IV. cap. 14. p. 104. ait, se de Domino geniturae  
et chronocratore specialiter dixisse in singulari libro ad  
Murinum. Lib. IV. (al. V.) c. 1. extr. p. 58. pollicetur Fir-  
micus, se his absolutis; aliis XII. voluminibus Lolli-  
ano cetera secreta Astrologica, in Aesculapii Myrioge-  
nesi obvia, intimaturum. Lib. V. (al. VI.) pag. 67. b.  
*Haec tibi interim in libris Myriogeneos parva colle-  
gimus, sed hoc explicato opere etiam illa promissa red-  
demus.* Libri de fine vitae a se scripti meminit Lib. VII.  
cap. 6. In limine libri octavi, *aliud mihi tempus*, in-  
quit, *ad explicandam myriogenesin* (al. *moerogenesin*)  
*refer-*

f) Mathesin pro Astrologia  
Apotelesmatica et Mathematicos  
pro Astrologis passim poni ab il-  
la vetate ac deinceps, notissimum  
est. Vide Tennulium ad Iambli-  
chum p. 67. et Svicerum, in *Ma-  
θηματικὸς*.

g) Scientiam, quae factorum vias  
ostendere se profiterur, ab Aegy-

priis primum excultam fuisse, no-  
tat praeter alios Ammianus XXII.  
ult. et lib. XXIII, 6. apud Chal-  
daeos veridicam vaticinandi fidem  
eluxisse.

b) De Mavortio Lolliano, qui  
consulatum gessit a. C. 355. vide  
Iac. Gothofredum in Prosopogra-  
phia Codicis Theodosiani.

*reservavi.* Confer cap. 18. seq. Et libri eiusdem c. 3. *Hunc locum* (morborum et sanitatis) *divinus ille Ne-  
cepso, ut remedia valetudini inveniret, diligentissime  
quidem, ut divinum tanti viri potuit ingenium, manife-  
stis tractatibus explicavit: Huius ego libri interpretatione-  
nem, alio tibi tempore, Mavorti, decus nostrum, intimare  
curabo.* Libro sexto occurrit genitura sive thema na-  
talitium Oedipi, Paridis, Therisitae, Demosthenis ac  
Hermodori, Homeri, Platonis, Pindari, Archilochi  
et Archimedis. Sub initium libri septimi gravissima  
formula adiurat Lollianum, eamque illi iterum in me-  
moriā revocat sub extremum libri octavi, ne myste-  
ria huius artis cuiquam indigno divulget. Huius ge-  
neris adiurationem e quarto libro *Ἀστρολογίων* Astrologi  
Graeci inediti, Vettii Valentis, *1)* et e septimo produ-  
xit Seldenus. Nec dissimili iureiurando initiatos suos  
obstringere soliti sunt Chymici, ut prolatis eorum  
*ἐπορευμοῖς* docet Olaus Borrichius in Hermetis sapien-  
tia vindicata p. 47. Vanitati igitur non minus et in-  
vidiae hoc tribuerim, quam metui ab edictis Impera-  
torum, quorum sententia L. IX. Codicis Iustiniani tit. 18.  
*ars Mathematica damnabilis est et interdicta omnino.*  
Opus absolvit Firmicus sub iuniore Constantio, cum  
Lollianus *2)* a. C. 355. iam Consul, certe designatus  
esset. Gessit autem Consulatam duodevigesimo post  
Constantinum defunctum anno. Confer Tillemon-  
tium Tom. 4. Hist. Imperator. ad vitam Constantini  
nota 3. pag. 539. ubi sententiam Cambdeni, qui Firmi-  
cum sub Constantio iuniore scripsisse contendit, (quod  
Michaeli Alfordo etiam atque aliis viris doctis probat-  
ur) cum altera opinione, quae sub Constantino putat  
scripsisse, ita conciliat, ut posteriores libros longe post  
H 3 primos

*1)* Confer si placet quae dicta sunt lib. 1. Bibl. Graecae cap. 20. Consulares p. 377.  
*2)* Vide Petri Relapdi fastos §. 2. p. 509.



primos scriptos fateatur. Certe libri ultimi cap. 15. haec de Lolliano leguntur: *Nostri temporibus Lollianus seuentatis merito etiam ordinarii Consulatus insignia consecutus est.* Verbis Firmici, *ut origines mundi facili posset ratione concipere aut explicare*, addenda etiam haec: *praesertim cum 30000. annorum maior apocatastasis per ecpyrosin aut cataclysmum fieri consueverit.* In posterioribus editionibus, quarum computationem in Bibl. hac secutus sum, octo sunt libri, sed qui primus ibi liber appellatur, in prima editione et Mss. Codd. rectius inscribitur *Prooemium*. Secundus ibidem est primus, et ab auctore sigillatim *liber institutionis* appellatur p. 13. *ut iste institutionis liber plena Matheseos substantia muniatur.* et Lib. III. (al. IV.) pag. 38. b. *lunae quam plurimas species et formas esse, institutionis libro, diximus.* Hinc pro libro tertio, est secundus, atque ita deinceps. Rem multis Graecis et omnibus Romanis incognitam tradere se ait Lib. VII. (al. VIII.) p. 103. Et tamen exposuerat pleraque illorum etiam latinus Poëta Manilius. Ibid. p. 107. *Haec sunt, Mavorti, decus nostrum, Barbaricae Sphaerae principia, haec est Chaldaei operis disciplina: nunc ad sequentes partes sphaerae Barbaricae omnem tractatum transferam, quae Myriogenesi ex aliqua parte imitatur: quicquid enim Myriogenesi de singulis minutis pronunciat, hoc nos faciemus de singulis partibus horae etc.*

Auctores Firmicus latinos se secutum esse fere negat, disciplinam novi operis Romanis hominibus tradere se professus: quod praeter Frontonem, qui in apotelesmaticis Hipparchi *antiscia* 1) secutus est, et Iulium

1) *Antiscia* veteribus vocantur signa, quae a punctis aequinoctialibus aequaliter distant. Eadem iubentia et obedientia. At Fron-

to h. 1. Hipparch. *antiscia* secutus, totam coeli rationem in globo Hipparchi propositam constitutus fuisse intelligitur. De *antisciiis*

lium Caesarem, *m*) Principemque ac decus Romanae eloquentiae M. Tullium, qui Aratum latinis versibus reddiderunt, nullus paene Latinorum de hac arte scripsisset. Manilius, ut supra lib. I. c. 18. §. 3. dictum est, ad manus Firmici pervenisse haud videtur. *Navigio* tamen ex latinis usum fuisse se innuit lib. 2. sed pro *Navigio* forte legendum est *Nigidius* *n*) cuius Sphaerae barbaricae et Graecanicae commentarium memorat Servius ad lib. 1. Georgic. 19. et respicere videtur scholiastes Germanici, atque Isidorus Hisp. lib. de natura rerum cap. 38. Hic latinus scriptor celeberrimus Nigidius Ptolemaeum, cuius astrologica et astronomica volumina Graece scripta hodieque habemus, aetate antecessit, unde Ptolemaeus respectu Nigidii *posterior* ibidem a Firmico dicitur. Ceterum prae se fert Firmicus omnia, quae Aesculapio Mercurius *o*) Anubiusque tradiderunt, quae Petosiris *p*) explicavit et Necepho, *q*) quae Abraham, Orpheus et Critodemus ediderunt, ceterique omnes huius artis antiscii, perfecta pariter atque collecta, et contrariis sententiarum diversitatibus comparata, in his libris a se perscripta esse, ut quicquid divini veteres ex Aegyptiis adytis protulif-

H 4

sent,

tificiis conferri possunt Scaliger ad Manilium p. 141. seq. Io. Baptista Morinus XVI, 15. Astrologiae Gallicae, Io. Woweranus lib. de umbra c. 6. et Bulengerus lib. 2. c. 6. de divinatione. *Babylonii dodeceterioris sententiam decretorum tribuunt, Ptolemaeus antisciiis, nos vero utrisque*, inquit lib. 2. (lib. 4.) pag. 37.

*m*) Vide Firmicum lib. 2. prooem. et lib. 8. cap. 5.

*n*) De illo Nigidii opere vident Scaliger ad Manil. p. 333. seq. edr. Argent. Salmastius p. 592. seq. de annis climacter. et Rutterfius Var. Lect. lib. 3. c. 16.

*o*) Ita legendum pro *Enichnys*.

*que* p. 84. edit. Basil. confer, Marsham. pag. 480. canonis Chronici. Ceterum de hisce Astrologis plura dicendi locus erit fortasse in prolegomenis ad Apotelesmatica Manethonis Sebennitae. Porro ex Abrahae libris excerptisse se ait Firmicus quae tradit lib. 3. cap. 5. Abrahae enim Patriarchae singularem Astrologiae cognitionem, quin imo inventionem ipsam tribuerunt non pauci scriptores Iudaei et Christiani, ut dixi in Codice pseudepigrapho Vet. Testamenti.

*p*) Huius iterum mentio apud Firmicum p. 212. 216.

*q*) Vide iterum p. 212. 216.

sens, ad Tarpeiae artis templa perferret. Ex iisdem scriptoribus et nominatim ex Aesculapii libro, cui titulus *Myriogenesis* sive *Moerogenesis*, genituram mundi, sole decimum quintum r) gradum leonis tenente, orti, vulgavit libro III. quam tamen merito fabulosis adscribit commentis. Laudat praeterea *Antiochum*, *Dorotheumque Sidonium*, quem ait apotelesmata verissimis disertissimisque versibus scripsisse Lib. I. (al. L. II.) p. 15. *Abramum* et prudentissimum *Achillem* (eundem, ut suspicantur viri docti, cuius *Isagoge* in *Aratum* extat) Lib. III. (al. L. IV.) p. 46. b. *Abramum* iterum eadem p. et 47. et Lib. VII. (al. L. VIII.) p. 102. Meminit et *Orphei*, *Pythagorae*, *Porphyrri* et *Platonicorum* Lib. VI. (al. L. VII.) p. 89. *Anubii* et *Aesculapii* mentio non modo Lib. III. (al. L. IV.) sub init. (ubi et plures laudantur, *Mercurius*, *Petofris*, *Necepsa*, *Abram*, *Orpheus* et *Critodemus*,) sed et Lib. II. (al. III.) c. 2. quibus potentissimum *Mercurii* Numen istius scientiae secreta, ut ait, commisit. Sicut in illo libro continetur *Aesculapii*, qui *Myriogenesis* appellatur. ibid. Meminit iterum Lib. IV. (al. V.) pag. 58. Nam si *Myriogenesia* *Aesculapii* legeris, quam sibi venerabilem *Mercurii* stellam intimasse professus est; invenies ex singulis minutis sine aliquo stellarum additamento omnium geniturarum ordines explicatos. Adde Lib. VII. (al. VIII.) p. 107.

Figurae in vulgatis libris adpositae vel nullae sunt, vel ita imperite efformatae, ut nulli usui esse possint. De Imperatoris fato quicquam respondere prohibet L. I. c. ult. non, quod solum Imperatorem credat esse ἀστέρων κρείττονα, et supra astra, sed quod vetitum sit lege, et capitali supplicio cautum, τέτων τι ὧν ὁ νόμος μανθάνει unde explicandus locus Libanii T. 2. p. 214.

Comme-

r) Paulus Alexandrinus in exemplo undevigesimo, ut notavi exemplo suae εἰσαγωγῆς habet gra- III, 20, 9. Bibl. Graecae.

Commemoratur Firmicus ab Honorio Augustodunensi II, 5. de Philosophia mundi, et ab aliis iunioribus. Ipsum Astrologiae et Mathematicarum disciplinarum haud peritum fuisse, sed aliorum scriptorum fidem secutum, atque inde saepius errasse, Scaligeri et aliorum eruditorum opinio est. Io. Picus Lib. I. in Astrologiam p. 285. *Quid memorem Maternum, et in rudimentis Arithmeticae sic hallucinantem, ut scribat, quid decernat Mercurius, cum in nocturna genitura coeli medium occupaverit, quasi a sole Mercurius plus quadraginta aut circiter partibus abesse unquam possit, aut a coeli medio Sol per noctem plus septuaginta semper non absit. Mitto alia multa, in quibus cum semper multae loquentiae, exiguae semper sapientiae hominemprehendes.* Idem tamen Picus libro V. p. 377. *curiosissimum Astrologiae investigatorem fuisse non diffi-*retur.

III. Editum est hoc opus, quod ex Scythia h. e. Turcici Imperatoris Regia CPoli primus in Italiam attulit Pescennius Franciscus Niger, dicavitque Cardinali Hippolyto Estensi, Venet. per Simonem Bevilaquam Papiensem 1497. fol. deinde ibid. apud Aldum 1499. fol. una cum Manilio, Arato, eiusque interpretibus, Germanico, Cicerone, Graecis scholiis Theonis, atque Procli sphaera: iterumque 1501. fol. et Nic. Prucknero recensente Basil. 1533. f. atque inde saepius una cum Manilio, Ptolemaei Astrologicis latine versis etc. E Codice scripto, qui Oxonii in Collegio Lincolnienſi exſtat, loca quaedam emendavit Seldenus lib. 2. de Syneſtris c. 11. p. 291. ſeq. edit. Amſtelod.

IV. Probis moribus videtur fuiſſe Firmicus: quomagis Deus eius miſertus, iam ſenem ex Ethnicismi tenebris ereptum divina Evangelii luce colluſtravit, in qua conſtitutus, poſt a. C. 340. eruditum, diſertum ac

DOSIO SEX. AVR. VICTOR V. C. Vrbi Praef. Iudex sacrarum cognitionum D. N. M. Q. E.

II. Ad eum vulgo refertur libellus *de Origine gentis Romanae*, a Iano et Saturno conditoribus per succedentes sibimet Reges usque ad Consulatum decimum Constantii digestus ex auctoribus, Verrio Flacco Antiate (ut quidem ipse Verrius maluit dicere, quam Antia) tum ex Annalibus Pontificum, dein Cneo Egnatio Verratio, Fabio Pictore, Licinio Macro, Varrone, Casfare, Tuberone, atque ex omni prisca historia, proinde ut quisque neotericorum asseveravit, h. e. Livius et Victor Afer. Prodiit primum per A. Schottum Antverp. 1579. 8. unde Victor Schotti solet dici. Post editus est adnexus Tomo primo operum Dionysii Halicarnassei apud Wechel. 1586. f. et separatim Lipsiae 1591. f. et cum A. Schotti notis ac Io. Metelli ad Pighium Epistola praemissus libro de Viris illustribus et Cornelio Nepoti Variorum notis illustrato, Francof. 1609. fol. Praeterea adiunctus commentariis Onufrii Panvinii de Rep. Romana 1583. 8. et inter antiquae historiae auctores iunctim editos a Dionysio Gothofredo Lugd. 1561. 12. Quamquam autem Vossius pag. 169. de hist. latinis, ex hoc ipso titulo (a recentiore hand dubie manu, non ab auctore adiecto) colligit, libellum illum collectum fuisse ab aliquo, qui fuerit post Aurelium Victorem; facile tamen intelligitur, si hoc argumentum valeat, idem dicendum de libro, quo viri illustres urbis Romae, et quo Caesares descripti sunt: utrumque enim horum simul titulus ille tangit, cum a Iano et Saturno conditoribus per succedentes sibimet Reges historia Romana deducenda promittitur ad consulatum decimum Constantii. Nam libellus ipse de origine gentis Romanae in historia conditae urbis Romae desinit. Itaque ego quidem titulo tantum tribuere nolim, ut propterea

pterea negandum putem, libellum ipsum scriptum esse a Victore. Auctor vero quisquis est, cap. 1. ait, se etiam librum de origine Patavina composuisse. Sed is non extat. Exinde *Asconium Pedianum* auctorem suspicati sunt Aufonius Popma, b) ut supra est in *Asconio* dictum, et Io. Metellus, usi etiam hoc argumento, quod de Livio loquens c. ult. *nostrae*, inquit, *memoriae Historia Liviana*: et cap. 7. *quam opinionem sequi nituit noster Maro*. de quo v. Arnzenii praef. ad Victoris libros, qui et ipse e diversitate orationis aliisque colligi posse putat, diversum huius libelli auctorem esse ab eo, qui de Caesaribus scripsit, quod et Barthio videbatur ad Statium Theb. XII, 664. qui Grammatici potius quam historici opus putabat. Caeterum ea quidem levia sunt, quae huic sententiae opponit Burch. Gothelf. Struvius in diss. de origine Romana et de ea scriptoribus, quae inserta est T. 3. Obs. Hallens. p. 93. Index Scriptorum in libro de Origine gentis Romanae occurrentium hic est, adornatus ad paginas editionis Pitisci:

*Acilius Piso* pag. 22. 28. secundo Epitomarum 34.  
*Alexander Ephesius* lib. 1. belli Marfici 16.  
*Annales Pontificum* 2. 16.  
*Annali Pontificum* quarto 33.  
*Annualium* libro sexto 34.

*Aufidius* in Epitomis p. 35.  
*C. Iulius Caesar* 2. 22. 31. 32. Pontificalium libro primo 21. Caesaris libro secundo 33. 35. 37.  
*Lucius Caesar* libro primo 30. videtur scribendum Iulius.

*Cassius*

b) Popma ad Sallustii Catilinar. p. 306. libellum de origine gentis Romanae allegans, eum auctorem, inquit, esse Q. Asconium Pedianum adducit ut existimem, primum quia de Virgilio et Livio ut aequalibus et familiaribus suis loquitur, quod ipsum et facie Pedianus in commen-

tariis ad Orationes Ciceronis: deinde dicit se facisse librum inscriptum de origine Patavina. At Pedianus fuit Putavinus, ut ex Eusebii Chronico constat; postremo stilus optimus auctorum index commentatori magis quam Historico convenit, nec a Pediani stilo abhorret.

- |                                     |                                   |
|-------------------------------------|-----------------------------------|
| <i>Cassius</i> libro primo pag. 16. | <i>Marcus Octavius</i> p. 39. li- |
| <i>Cato</i> in Origine generis      | bro primo 25.                     |
| Romani 25. 31.                      | <i>Plautus</i> 15.                |
| <i>L. Cincius</i> libro primo 34.   | <i>A. Posthumius</i> in volumi-   |
| libro secundo 35.                   | ne de adventu Aeneae              |
| <i>Domitius</i> 25. libro primo     | 31.                               |
| 25. 35.                             | <i>Sallustius</i> 11.             |
| <i>Cneus Egnatius Verra-</i>        | <i>Sextus Gellius</i> in Origine  |
| <i>tius</i> 2. libro primo 42.      | gentis Romanae 32.                |
| <i>Ennius</i> libro primo 37.       | <i>Tubero</i> 2. libro primo 33.  |
| <i>Fabius Pictor</i> 2. libro pri-  | <i>Valerius Antias</i> 38. libro  |
| mo 36.                              | primo 36.                         |
| <i>Homerus</i> 11.                  | <i>Varro</i> 2.                   |
| <i>Licinius Macer</i> 2. 36. libro  | <i>Vennonius</i> 36.              |
| primo 42.                           | <i>Verrius Flaccus Antias</i> 2.  |
| <i>Livius</i> 2. 42.                | <i>Victor Afer</i> 2.             |
| <i>Lucatius</i> 16. libro secundo   | <i>Virgilius</i> 3. 4. 17.        |
| 24. tertio 28. 34.                  | <i>Vulcatius</i> 22.              |

III. Minus hodie ambigi solet Aurelium Victorem verum auctorem esse libri *de Viris illustribus urbis Romae*, quorum primus est Proca, c) Rex Albanorum, ultimus Q. Pompeius. Hic libellus saepius prodiit sub nomine Cornelii Nepotis, Svetonii Tranquilli, vel Plinii Secundi iunioris, ut notatum est, cum de horum scriptis dicebamus. Prima editio videtur ea, quae cum Plinii Epp. in Germania f. l. et a. prodiit, repetita illa Neapoli 1476. Media inter has est Florent. 1474. 8. ap. Iac. de Ripoli. His proximae videntur esse, quae Mediolani sub Aemilii Probi et Plinii nomine f. l. et a. 4. prodire (ap. Saxium p. DCXIII.) per Casp. Lam-pugna-

c) Georgius Cassander in sua editione quam Plinii nomine inscripsit, tres addidit qui ante Proeam fuere: Evandrum, Latinum

et Ascanium, alios item novem in extremo libri qui Pompeii aetate floruerunt.

pugnanum, Petrum Melleum et Petrum Cornerum. Sub Plinii porro nomine editum habemus *Argentinae correctum opera Henr. Monoceri* a. 1505. et editum per *Iac. Gottesheim*, qui in praef. dicit, se ante aliquot annos enarrationes quasdam in hunc libellum excudisse. In nostri exempli titulo scripsit antiqua manus: *opus Corn. Nepotis, iudicio magistri Her. Barbari*. Sub Suetonii nomine prodiit Lips. 1507. 4. cum *Machanei* notis. Huius *Machanei* s. *Maccanei* Commentarii in hunc libellum prodiere Taurini s. a. in 4. per Mag. Franc. de Silva. v. Saxium in Hist.-liter. typograph. Mediol. pag. CCCXXV. ubi de Maccaneo ipso videndum. Post Argent. 1517. 4. cum iisdem notis. Tum eum Duaci 1582. edidit *Andr. Schottus*: et cum eius et *Machanei* scholiis post prodiit Francof. 1609. f. praemissus Cornelio Nepoti. Ab aliquibus Tacitum d) proditum esse auctorem refert Gyraldus dialogismo 26. Fuit etiam, qui Asconio Pediano adscriberet, Ioannes Metellus in litteris ad Steph. Pighium. Sed *Andreas Schottus* et Cl. Hankius lib. 1. de Rom. rerum scriptoribus p. 151. seq. eum Sexto Aurelio Victori vindicant auctoritate veteris codicis, in quo libellus iste dicitur pars prior *historiae abbreviatae Victoris*, ita ut altera pars sit liber de Caesaribus. Sed unius istius Codicis auctoritas profecto rem non conficit, nec ipse titulus ille satis evidens est: unde post Barthium, de auctore Victore dubitat Arnzenius, sane non sine idonea causa.

*Liber de Caesaribus* ab Imp. Augusto usque ad Constantium Constantini M. filium, cuius editionem primam debemus eidem *Andreae Schotto*, Antv. 1579. 8. unde et ipse *Victor Schotti* dici solet ut a seq. distinguatur.

d) Fatendum est, auctorem qua verba, mutuari, notatum a multa illius fideliter repetere. Casaubono est ad Spartiani *Hadrianum* etiam a Spartiano, qua res, *Hadrianum* cap. 1.



guatur. Hunc Victoris libellum mitti sibi petit S. Hieronymus Epist. XXI. ad Paulum Concordiensem *propter notitiam persecutorum*, ut videtur Theodorico Ruinarto praefat. ad Acta Martyrum pag. VIII. Sed v. Intt. ad h. l. De illo varia virorum doctorum iudicia v. si placet in Thomae Crenii parte XVIII. animadversionum philologico historicarum.

IV. Exstat praeterea alius liber qui inscribitur: *De vita et moribus Imperatorum Romanorum Epitomae ex libris Sexti Aurelii Victoris a Caesare Augusto usque ad excessum Theodosii Imp.* Sed hic iuniorem auctorem habet et diversum a superioris libri de Caesaribus, quem Schottus edidit, auctore, a quo interdum dissentit. Profecto, cum in omnibus Mss. Excerpta dicantur e Victore vel Victorino, hi non possunt esse eius libelli auctores. Sub Victoris nomine memoratur a Paulo Diacono de gestis Langobard. lib. 2. cap. 18. etsi in quibusdam editionibus nomen *Victorini* legitur. Vossius autem p. 221. de Hist. latin. eum esse suspicatur, qui in vetere Inscriptione apud Gruterum, Theodosii Aug. temporibus praefectus urbi et iudex sacrarum cognitionum dicitur. Fuit et *Aurelius Victor* cognomento *primus*, utroque, cuius iam meminimus, antiquior, cuius verba laudat Iulius Capitolinus in Opilio Macrino. Prodiit hic Victoris liber de Caesaribus, Argentorati ap. Matth. Schurerum 1505. 8. una sc. cum superiori libello. Tum Venetiis apud Aldum 1516. 8. ad calcem Svetonii, atque cum aliis Historiae Scriptoribus ibid. 1519. fol. et apud Frobenium Basil. 1518. 1533. 1546. fol. ex recognitione Io. Baptistae Egnatii, inter Hist. Caes. scriptores. Praeterea apud eundem Frobenium 1530. 8. et Lugduni 1542. apud Gryph. nec minus Paris. 1543. et apud Rob. Stephanum, subiectus Script. Hist. Aug. et 1558. 16. ad calcem Iustini.

lini. Pictavii quoque ex *Eliae Vineti* recensione cum eius notis 1564. 4. et Lugd. 1585. 16. Henricus quoque Stephanus recensuit tomo secundo *Historiae Romanae scriptorum* a. 1568. 8.

V. Editiones universorum scriptorum Victoris hae sunt: 1. Antuerpiensis cum commentario *Andr. Schotti*, 1579. apud Plantin. 8. et 1582. 8. 2. Wecheliana tomo primo *Historiae Romanae scriptorum* ex recensione *Frid. Sylburgii*, Francof. 1588. f. 3. Hanovienſis cum notis *Iani Gruteri*, in tomo secundo *Historiae Augustae scriptorum*, 1610. fol. His accedunt aliae quatuor, quarum una Lugduni Batavorum prodiit a. 1671. 8. cum iconibus in aes incisus et notis Variorum, Dominici Machanei, Andr. Schotti, Eliae Vineti, Iani Gruteri etc. altera Parisiis cum interpretatione et notis *Annae Tan. Fabri* filiae in usum Delphini prodiit a. 1681. 4. tertia Traiecti ad Rhenum cum commentariis Schotti, sed huius non integris, ut Arnzenius notavit, Machanei, Gruteri, Fabri, et in Caesares Vineti atque Merici Casauboni, et iconibus viro- rum illustrium ex vetere numismatum penu depromptis et aere descriptis, indicibusque locupletissimis, curante *Samuele Pitisco*, 1696. 8. quartam curavit *Ioannes Arnzenius* Ictus cum notis integris Dominici Machanei, Eliae Vineti, Andreae Schotti, Iani Gruteri, nec non excerptis *Frid. Sylburgii* et *Annae Fabri* filiae, suisque minime contemnendis atque indice *Phil. Lud. Lotichii* Amst. 1733. 4. usus scriptis exemplis pluribus; quorum lectionibus ad emendandum textum est usus, quem tamen e Schotti editione expressit, sed eiectis eius emendationibus. Ad usus tironum, *Christianus Iuncherus* Coburgii 1703. 8.

Marianus Victorinus ad Epist. 21. S. Hieronymi scripsit in Bibl. Vaticana exstare Ms. *Aurelii Victoris*  
*Fabr. Bibl. lat. T. III.* I *Histo*

*Historiam persecutionum Ecclesiae usque ad Domitianum.* Sed eius fidem merito in dubium vocat eruditissimus Baluzius in calce notarum ad Lactantium de mortibus persecutorum T.2. Misc. p.462. Neque ex Hieronymo colligas, huiusmodi opus unquam scriptum fuisse ab Aurelio Victore, cuius historiam sibi mitti petit Hieronymus *propter notitiam persecutorum*, i. e. Caesarum: ita enim legitur ille locus in antiquissimis Codicibus, non *persecutionum*. Porro minime Christianus fuit Aurelius iste Victor.

VI. FLAVIVS f) EVTROPIVS Italus, Sophista, Constantini M. g) primum ab Epistolis, deinde Iuliani Apostatae expeditioni in Parthos sive Persas interfuit, eius ἡλικιώτης ὁμῆ καὶ αἰρεσιώτης dictus a Nicephoro Gregora, in Orat. de Constantini M. laudibus apud Lambecium T.VIII. p.65. ἐγὼ δὲ μάρτυρας ἔχων τῶν λεγομένων, μακρὰς ἰστορίας ἐκτε τῶν τῆς ὑμετέρας αὐλῆς ἀρχαίας καὶ πάνυ τοι πλείσας, ἐκτε τῶν θύραθεν σοφῶν, Ἑλλήνων δηλαδὴ καὶ Αἰγυπτίων, καὶ ὅσοι τῆς πάλαι Ῥώμης ἐγένοντο θρέμματα, μήκας ἕνεκα παρήμι. Μνηδῆσομαι δὲ ἐνὸς τένομα ΕΥΤΡΟΠΙΟΥ, βραχυλογία χρωμένε τὰ μάλιστα, τῷ δὴ καὶ πρότερον μετρίως ἐμνήσθην, καὶ ταῦτα ἀπεχθῶς ἔχοντος πρὸς Κονσταντῖνον διὰ τε τὸ τῆς θρησκείας ἀκοινώνητον καὶ πρόσγε διὰ τὸ ἡλικιώτην ὁμῆ καὶ αἰρεσιώτην Ἰβλιανὲ γενέσθαι. Post pauca: Ἑλ-

λην

f) Flavii praenomen Eutropio tribuimus auctoritate Caroli Sigonii et Balth. Bonifacii, etsi in editionibus et Mss. quos viri docti versasse se testantur, et apud veteres, qui Eutropii meminerunt, nullum occurrit. Italum vocamus, auctore Svida (nisi is hoc verbo innuere duntaxat voluit, eum latine scripsisse.) Sophistam vero eum eodem Svida et Codino. Idem

est Eutropius, quem *Chronographum* Ioannes Malalas appellat. In Mss. Codicibus appellatur V. C. quasi dicas Virum Clarissimum, vel Virum Consularem.

g) Vide Lambec. ad Georgii Codini excerpta de originibus Constantinopolitanis p. 147. edit. Paris. in fol. et Bandurii Imperium orient. p.459.

λην δ' ὦν καὶ ἀλλοφύλῃ θρησκείας τρέφειμος, παρέμι-  
ξε τοῖς λεγομένοις καὶ λέξεις, αἱ τὸν μὲν νῦν ὑγιαί-  
νεσιν, τὸ δὲ φαινόμενον ἀπόδεσιν ἱλληνικῆς περικλείας.  
Idem Eutropii meminerat superius his verbis, φησὶν ὁ  
σοφὸς ΕΥΤΡΟΠΙΟΣ, ὅς Οὐαλεντι μὲν σύγχρονος  
γεγονὼς, ἔλλην δ' ὦν τὴν θρησκείαν, ἔπειτα τὴν ἀρ-  
χαίαν Λατινικὴν διαλέκτῳ Ῥωμαϊκὴν ἰσορίαν ἀγώ-  
νισμα γλώττης ποιέμενος. Ammianus XXIX, 1. Qui-  
bus post haec cognita sequestratis, Eutropius Asiam  
Proconsulari tunc. (a. C. 371.) obtinens potestate, ut fa-  
ctiois conscius arcessitus in crimen, abscessit innocuus.  
Ad quae verba Henr. Valesius notat, huius Eutropii  
mentionem facere Libanium in vita sua p. 54. ubi de  
Festo loquitur Asiae Proconsule: περὶ τέττε μόνος πρὸς  
μόνον τὸν Βάλεντα εἰπὼν, ὡς ἐμέτε βαδῖως ἐν αὐτῷ καὶ  
τὸν Εὐτρόπιον ἔλοι. De eodem Eutropio loquitur Li-  
banius in libri IV: Epistola 191. ad Themistium, ubi  
eum Acacii Sophistae discipulum et fratris filium fuisse  
ait, ac nondum quidem Magistratum gessisse, sed brevi  
esse gesturum. Eundem Eutropium memorat Grego-  
rius Nazianzenus Epist. 137. et magnum Eutropium ap-  
pellat. In Epistola autem 138. eundem Proconsulem  
Asiae fuisse, non obscure significat his verbis: Ἐμοί τε  
πρὸς πᾶσιν οἷς τετίμηκας ἔσι τοιούτοις, ἡνίκα τὸν  
ὑψηλότατον εἶχες θρόνον, ἔχοντα τὸ ἐπίφθονον ἔτι  
κατὰ τὴν Ἀσίαν περιτυχὼν εἰ μέμνησαι, etc. Atque  
ut omnia praeteream beneficia, quibus me affecisti, cum tu  
summum Magistratum teneres, qui adhuc invidiam tibi  
creabat, reperto me in Asia, si memoria tenes, etc.  
Idem postea Praefectus Praetorio fuit anno Dom. 380.  
et 381. ut ex Codice Theodosiano colligere est. Ac  
nisi coniectura fallor, is ipse est Eutropius vir Cl. qui  
Breviarium Historiae Rom. satis eleganti sermone scrip-  
psit ad Valentem Aug. Haec Valesius vir doctissimus.  
Hinc non Christianum, qualis visus est Brodaeus ad An-  
tholo-

thologiam Epigramm. Graecor. pag. 319. aliisque bene multis, sed Ethnicum fuisse, colligit Lambecius lib. 4. de Bibl. Vindob. p. 56. et Franciscus Mottanus Vayerus libro de virtute paganorum Tom. 1. pag. 670. edit. in fol. Nam quae videntur in quibusdam editis Eutropii exemplis cum a gentilitatis nota liberare, (ubi scilicet Iesum Christum Deum et Dominum nostrum vocat) ea in scriptis codicibus desiderantur omnia. Quare fieri potest, inquit Latinus Latinus Bibl. sacro profana p. 79. ut a Paulo Diacono illa addita Eutropio fuerint, cuius, Pauli Foroiulienensis, nomen in codice Vaticano praenotari monet idem Latinus pag. 81. Ille igitur Eutropius iussu Valentis Imp. res Romanas ab urbe condita usque ad obitum Ioviani et annum V. C. 619. brevi narratione strictim complexus est, additis etiam his, quae in principum vita egregia exstiterunt.

Diversus autem est ab hoc *Eutropius Eunuchus*, qui Consul fuit a. 387. et 399. et denique ad poenam quaesitus, sub altari Christianorum delituit, cui ipse antea ius voluerat asyli abrogare. Confer S. Chrysostomi homiliam Tom. IV. edit. Ducae p. 482. quae incipit: αἰεὶ μὲν, μάλιστα δὲ νῦν. Alius quoque *Eutropius Presbyter*, cuius Epistolas duas ad duas sorores, ancillas Christi, memorant Gennadius de Script. Eccles. cap. 49. et Honorius Augustod. II, 49. Hunc cum nostro perperam confundunt etiam Trithemius, Possevinus, Andr. Hyperius de ratione studii Theolog. lib. 4. p. 570. et Goldastus ad Eginhardum de vita Caroli Magni p. 157. Alius quoque *Eutropius* protospatharius et Quaestor temporibus Zenonis et Anastasii, de quo Codinus n. 122. de Orig. CPol. Alius item *Eutropius* Christianus, ad quem Eustathius Antiochenus scripsit librum adversus Origenem de Engastrimytho, vocans

eans cum p. 351. *κατατίθεντον ἀνδρῶν*, et in limine libri *ἀπαρτερέσαστον τῆς ὁδοῦ τῆς κήρυκα*. *Eutropius* Episcopus Andrinopolitanus, Arianorum adversarius. *Eutropius* Christianus, Praefectus Praetorii Galliarum et Platonicae studiosus Philosophiae, ad quem scribit Sidonius lib. 3. Epist. 6. et de quo Tillemontius Tom. XVI. memor. Hist. Eccles. p. 209. seq. qui p. 248. etiam de *Eutropio* Episcopo Arausionensi, ad quem Sidonius lib. 6. Epist. 6. Alius denique *Eutropius Abbas*, cuius ad Petrum Papam, de octo vitiis principalibus, scriptum latine legitur in Bibl. Patrum edit. Lugd. 1677. T. 27. p. 480. Libro X. c. 8. haec sunt Eutropii verba: *Nimius religionis Christianae infector, (Iulianus) perinde tamen, ut cruore abstineret*. Simile exstat Ammiani de Iuliano iudicium, ex quo tamen vel hunc vel Eutropium Christi sacris addictum fuisse, haud firmiter colligas. Nonnulla ad verbum Hieronymus in Chron. ex Eutropio, vel Eutropius *h)* ex Hieronymo: nam uterque sub Valente scripsit. Prius tamen verisimilius crediderim.

VII. Exstat huius Eutropii *Breviarium i)* *Romanae Historiae* in X. libros distinctum dicatumque Valenti Augusto: sed in antiquioribus editionibus, Rom. 1471. Mediol. 1475. Venet. 1480. 1489. 1490. f. ad calcem Scriptorum Hist. Aug. item cum Paulo Diac. Paris. 1512. f. ap. Gormontium, Cracoviae *Mich. Coccinio* curante 1510. 4. Paris. 1513. per *Nic. Maillardum* etc. cum additamentis *Pauli Winfridi* Langobardi, qui Caroli M. aetate Diaconus Aquileiensis fuit, mirè interpolatum legitur.

I 3

*h)* Ita Pontacus p. 367. ad Eusebii Chron.

*i)* Suidas in *Καπίων* vocat *Ἐπιτομὴν Εὐτροπίου Ῥωμαίου ἐπιμένοντος Διβίου τὸν Ῥωμαίων. Ἐπιτομὴν qua Eutropius latino idio-*

*mate abbreviavit Livium Scriptorem Romanum.* Perperam Volaterranus haec verba sic accepit, ac si Capito Lucius Epitomen Livii concinnasset. Laudatur Eutropius etiam a Sarisberienſi VIII, 21. Policrat.

legitur. Omnes enim a Iano, primo Italiae Rege incipiunt et ex aliis multa admixta habent. Etiam in *historia Miscella* libri undecim priores, hos ipsos Eutropii libros a Paulo interpolatos exhibent, proximi vero quatuor auctorem agnoscunt eundem Paulum Diaconum, sextus porro decimus usque ad vigesimum quartum additi sunt a *Landulpho Sagne*, historiamque perducunt ad annum usque C. 806. uti recte in edit. Pithoei legitur (perperam in Gruteriana excusum est 706.) in quibus tota fere Anastasii Bibliothecarii Rom. historia Ecclesiastica ex Georgio, Theophane, aliisque Graecis Scriptoribus collecta continetur. Vide praeter P. Pithoei praefat. Vossium de Hist. latinis p. 292. Labbeum de scriptoribus Ecclesiasticis, Seldenum ad Eutychii Origenes Alexandrinas p. 153. etc. Neque in Landulpho tantum, sed et in iis, quae Paulo tribuuntur, Anastasii verba observare licet. Prodiit Historia Miscella ex recensione Petri Pithoei Basil. 1569. 8. et Henrici Canisii cura Ingolstadt. 1603. 8. Iani denique <sup>k)</sup> Gruteri opera inter scriptores latinos Historiae Augustae minores Hanov. 1611. fol. Merito autem mireris Dan. Guilhelmum Mollerum in diff. Circulari, quam de Paulo Diacono vulgavit Altdorfii 1686. sectione 13. audacter scribere, *non confundendam esse Historiam Miscellam cum octo libris, qui in nonnullis editionibus Eutropii post librum X. solent subiungi, praeterquam enim quod, ceu ad oculum contendenti ea invicem patebit, diversissima stili rerumque facies est, profecto dubitari etiam a viris eruditioribus solet, an iidem illi genuinus Pauli nostri sint foetus.* Sane certum est, octo istos libros, qui in temporibus Leonis Isauri Iconomachi desinunt, et Eutropio subiecti prodire Basil. 1532. fol. edente

<sup>k)</sup> In illis, quae ex Palatino Codice primus edidit Gruterus (ut libro XVI.) multa sunt suspectae fidei, quae scriptoris impe-

ritiam arguunt, notante Paschasio Quaesnello ad Leonem M. diff. 1. pag. 310.

edente Sigismundo Gelenio, et Genevae in collectionibus Scriptorum latinorum Historiae Romanae, quas infra lib. IV. recensemus, et inter scriptores Historiae antiquae a Dionys. Gothofredo collectos, et seorsim Lugduni curante Paulo Merula a. 1594. 8. certum inquam est, hos haudquaquam differre a libris Pauli Diaconi, qui in Historia Miscella Eutropium sequuntur, etsi valde interpolati ibi occurrunt, auctore, ut est credibile, eodem, qui reliquos libros addidit, Landulpho.

VIII. Ceterum primus Eutropium sincerum dare, et a Pauli interpolationibus separare conatus est *Io. Bapt. Egnatius*, ap. Aldum, primum 1516. ad calcem Svetonii, inter alios Rom. hist. scriptores, et 1521. 1524. 8. quae editio verbotenus repetita est a Iunta 1517. 8. et a Colinaeo Paris. 1529. 1531. 1539. 1540. et 1541. Sed nondum satis purus est hic textus ab antiquis interpolationibus. Post Egnatium feliciter *Antonius Schonhovius* Canonicus Brugensis e Msto Gandaveni Basil. 1546. 1552. 8. purgatum dedit: de qua editione sic Georgius Cassander:

*Hactenus Eutropii titulum nomenque: sed ipsum  
Nunc demum, lector, conspicias Eutropium.*

Post Schonhovium idem egit et puriorem fecit Eutropium *Elias Vinetus*, qui ex Msto Burdegalensi emendavit notisque illustravit Pictavii 1553. additis annotationibus suis. Vineto successit in Eutropio ornando *Glareanus*, edito cum annotationibus suis Eutropio Friburgi in Brisgavia a. 1554. Secundum has editiones dehinc edi coepit purus Eutropius et notis egregiis illustratus, ut Basil. 1559. Paris. 1560. 12. insertusque sic est pluribus historicorum Rom. corporibus, quas editiones nihil attinet commemorare. Secutus hos est *Paulus Merula* edito Eutropio cum Paulo Diacono Lugd. 1592. 8. usus Codice scripto Fr. Nansii, adiectis praeter



Henrici Glareani et Eliae Vineti notas, quae repetita est ibid. 1594. *Fridericus* vero *Sylburgius* non tantum T. I. Rom. Hist. scriptorum a. 1588. f. Eutropii breviarium sic castigatum edidit, sed et a. 1590. Tomo tertio scriptt. hist. graecorum minorum ex Bibl. Francisci Pithoei vulgavit ἀνένδοτον Metaphrasin Graecam *Paeanii*, 1) addito e regione Latino textu e Mf. Fuldensi castigato. Ad haec exempla textus aliquoties est repetitus Helmstadii ab *Chr. Heidmanno* 1621. 4. fqq.

Sed post hos inprimis bene de Eutropio meritus est *Christophorus Cellarius*, edito textu bene castigato, cum Var. Lectt. edd. superiorum, Metaphrasi Paeanii, et notis brevibus illis quidem, sed optimis: primum Cizae 1678. 8. quae deinde saepe repetita est, etiam magis castigata editio.

Eutropium etiam in usum Delphini edidit et illustravit *Anna, Taneguidi Fabri* filia, usa interdum etiam doctissimi parentis, quas laudat, observationibus Paris. 1683. 4. quae editio repetita est Oxon. 1696. 8. Exstat praeterea Eutropius et Aurelius Victor cum brevibus notulis *Tan. Fabri* ipsius, Salmurii primum a. 1667. 8. editus, atque inde Londini recusus 1705. 12.

Post hunc, Eutropium variis septem Mss. et edd. lectt. et brevibus notis illustratum una cum Paeanii Metaphrasi, Messala Corvino, Iulio Obsequente et Anonymi Graeci oratione funebri in Constantium Constantini

1) Mentio huius *Paeanii* in fragmentis antiquis de mensuris ac ponderibus ap. *Stéphanum Lemoinium* Var. Sacr. p. 502. Quis vero fuerit, vel quando vixerit, incertum est, etsi *Sylburgius* et *Huetius* suspicantur, Eutropio non multum fuisse iuniorem. Porro in Extremo libri ultimi mutila est *Paeanii* versio, ut alias minores lacunas praetereamus. Fuit olim

et alia quaedam Graeca Eutropii Metaphrasis auctore *Capitone Lycio*, Imp. Iustiniani temporibus antiquior; qua usus *Stephanus ἐδυνόγραφος*, qui Eutropium laudat in *Καρχηδών*, Io. Antiochenus et *Svidas*. Vide *Valesium* ad *Excerpta Peiresciana* p. 115. 118. Fallitur igitur Io. *Rualdus*, qui utramque inter se confundit animadversione 2. in *Plutarchum* p. 71.

tini M. filium edidit *Thom. Hearne* Oxonii 1703. 8. Hunc excepit *Sigebertus Havercampus*, cuius editio facta est Lugd. B. 1729. 8. In ea praeter *Paeanium* reperiuntur notae *Vineti*, *Glareani*, *Fabrae* et patris, *Hearnii*, denique selectae *Sylburgii*, *Cellarii*, item *Heumannii* obss. et suis, addito *Sexto Rufo* et aliis libellis.

Minores haec, sed bonae utique, sunt editiones *Laur. Reinhardi* et *Io. Frid. Gruneri*, sed haec tamen longe illa melior, accommodatae usibus iuventutis scholasticae: illa *Hafniae* 1752. 8. haec *Coburgi*, eod. anno; ubi tum Professor in Gymnasio merebat, nunc Theologus Halensis clarissimus. Sed ea post a. 1765. ibidem repetita est diligentius, et in recensendo textum et in illustrando. Omittimus editiones pueriles, cum notis germanicis.

Sed nemo maiori et iustiori cum apparatu et diligentia ad editionem novam curandam accessit, quam *Henricus Verheyk*, quae absoluta est Lugd. B. 1762. 8. In ea sunt omnia, quae in *Havercampiana*, *Cellarii* tamen notae integrae, et *Rufus Festus* solus: accessere ipsius notae, ubi res postulare videbatur, et Indices meliores: variae lectiones Mss. quos ipse contulerat, diligenter notatae: ut haec iam sine dubio optima sit editio. In praefationis altera parte est accurata de *Disputatore Romano* Disputatio, ad L. I. c. 12.

IX. Versio Graeca *Paeanii*, quam primum esse ab *Sylburgio* editam, ante diximus, extat scripta in Codice Bavarico CCXIII. Illa usus est *Nicephorus Gregoras* laudatus a *Lambecio* VIII. p. 66. qui nomen integrum putat esse *Capito Paeanius*. Sed fallitur. Duae enim diversae fuerunt Graecae *Eutropii* versiones; altera a *Capitone Lycio*, de quo vide *Reinesium* Epist. 2. ad *Hofmannum* pag. 9. altera a *Paeanio*, sive, ut malit *Lambecius*, *Paania*. Putat enim nomen illius esse non

Παιάνιος sed Παιονίος. In Libanii tamen Epistolis etiam nonagesima secunda earum, quas Rev. Ioannes Christ. Wolfius edidit, Παιάνιος appellatur. Paeonii versione Zonaras haud raro utitur, ut notatum Cangio notis ad Zonaram p. 27. Altera Graeca Capitonis interpretatione usum Io. Antioch. Malalam et Svidam, notat etiam Ludolphus Neocorus ad Svidam in *Αυξηλαίος*. Ceterum hanc versionem, alias non inelegantem, et usibus tironum, Eutropium tractantium, admodum utilem lectu, non semper accuratam et fidelem esse, dudum monuit Sylburgius in praef. ad eam et in notis: itemque Huetius de claris Interpretibus p. 216. *Gallice* Eutropius prodiit Paris. 1601. 12. *Anglice* vero Lond. 1564. 8. De versione *Hispanica* Amati Lusitani v. Bartoloccii Bibl. Rabbinicam T. I. p. 369. Nova versione *Gallica*, notis Criticis et Chronologicis illustrata, hunc scriptorem donavit *Lezaeus* (Mr. l'Abbé Lezeau) Paris. 1717. 12. v. *Ephemerides literar.* Paris. illius anni, mense Aug. p. 230. Nonnulla in illa interpretatione reprehendi videbis, ubi lubebit, in *Novellis Reip. litter.* a. 1718. p. 250. sq. *Hispanice* prodiit Antu. 1561. 8. interprete Io. Martino Corderio.

In extremo libro decimo aliud opus historicum promittit Eutropius. *Quia autem ad inclytos Principes venerandosque* (Valentinianum et Valentem) *perventum est, interim operi modum dabimus. Nam reliqua stilo maiore dicenda sunt, quae nunc non tam praetermittimus, quam ad maiorem scribendi diligentiam reservamus.* Sed huic eius instituto fata intercessisse videntur.



## CAPVT X.

DE

## A V S O N I O.

I. *Aufonii aetas et religio.* II. *Scripta.* III. *Editiones.*

I. **D**ECIMVS MAGNVS AVSONIVS a) Burdegalensis, Grammaticus et Rhetor doctissimus, Poëta vero suavis atque ingeniosus, Christi b) etiam sacris

a) Aufonii huius Pater Iulius Aufonius, Vafatenfis, Medicus Vafentini senioris. Eius libros de medicina memorat Marcellus Empiricus. Ferrur et illrus dictum, *beatum esse, non qui habet, quae cupit, sed qui non cupit, quae non habet.* Adde Ioseph. Scaligerum in Aufonii vita, et Vossium libro de Philosophia pag. 103. Io. Frid. Gronovium lib. 2. Observatt. c. 17. Quam bonus vir fuerit Aufonius ille pater, docet filius Epicedio in eum scripto, quo inter alia testatur, nonagenarium obiisse. Genealogiam integram vide parentibus subiectam p. 143. edit. Iacobi Tollii. Alius fuit Aufonius Sophista, de quo Svidas.

b) Olaus Borrichius Vir Clariss. in libro de Poëtis p. 73. et doctissimus Caveus parte 2. Hist. litter. scriptor. Eccles. p. 100. Christophorus item Hendreich in pandectis Brandenburgicis T. 1. p. 360. non dubitant Aufonium religione Ethnicum pronunciare: quin vir insignis doctrinae Ez. Spanhem. de Viu et Pr. N. T. II. p. 414. et Ludovicus Antonius Muratorius T. 1. anecdoron Biblioth. Ambrosianae

p. 114. neminem eruditionum dubitare, quod a religione Christiana alienus Aufonius fuerit. Adidit Borrichius, etiam propterea a Pontio Paulino amico identidem obiurgatum. Et p. 74. *Paulinus discipulus Aufonii, quem colebat ut praeceptorem, sed ut aversum a Christiana religione subinde increpabat.* At enim dubio procul fallitur vir doctus una cum Vossio, qui p. 55. Poët. latin. de Aufonio: *Poëta, inquit, fuit gentilis, quemadmodum ex Paulino liquet.* Viderur etiam pro Ethnico habere Baillerus in Iudiciis de Poëtis, tum Philippus Brietius synragmate de Poëtis latinis, quae sententia non minus a veritate est repulsa, quam quod Gaddio persuasum propemodum a Trithemio esse video, Poëtam hunc eundem Episcopum quoque extitisse Burdegalensem T. 1. de scriptoribus non Ecclesiast. p. 57. Christianum vero fuisse Aufonium, ut ad alia argumenta ex ipsius scriptis recurrere non sit necesse, idem Paullinus luculenter testatur, non increpaturus eum nisi Christianum, cum ait: *negant Camoenis nec patent Apollini dicata Christo pectora, alio loco*



am Varronianam tredecim annis praevertentis, c) respondet a. C. 379. testatur ipse Epigrammate 3. ubi Proculo promittit fastos Consulares Romanos a primis temporibus deductos ad suum usque Consulatum:

*Mille annos centumque et bis fluxisse novenos  
Consulis Ausonii nomen adusque leges.*

Et Epigrammate 2.

*Annis undecies centum coniunge quaternos,  
Undecies unumque, d) super trieterida nocte  
Haec erit aeternae series ab origine Romae.*

Fastos digessit Ausonius usque ad a. V. C. 1122. C. 382. Hinc Epigrammate 4.

*Haftenus adscripsi fastos: si fors volet, ultra  
Adiiciam. Si non, qui legis, adiicies.  
Scire cupis, qui sim? titulum, qui quartus ab imo est,  
Quaere, leges nomen Consulis Ausonii.*

Sed iam pridem isti Ausoniani fasti interciderunt.

II. Ausonii exstat 1. *Liber Epigrammatum*, cui praemittitur Theodosii e) Epistola, qua Ausonium parentem vocat, eumque rogat, ut scripta sua audacter ad se perferat, non minus patrocinii et amoris reperturus, quam docti Poëtae et scriptores quondam apud Augustum. Hanc Epistolam sequitur triplex praefatio, ver-  
su scripta, una ad Theodosium Imp. altera ad Syagrium,  
tertia

c) Vide Antonii Pagi Criticam Baronianam ad a. C. 362. n. 15. sq. Riccioli Chronologiam reformatam p. 164. et Perri Relandi fastos Consulares p. 464. Pagius consimili epocha cum Ausonio Arnobium quoque usum coniicit. De hoc Ausonii Consularu extat Disputatio *Corfina* edita Pisis 1764. 4.

d) Undecies unum i. e. undecim, quibus quatuor cum trieteride additi conficiunt duodeviginti.

e) Haec epistola praeter causam suspecta videtur Mariangelo Accursio, Caspari Barthio XII, 12. et LVIII, 3. Adversar. absurde auctorem suspicato Ascensium.

tertia ad Latinum Pacatum Drepanium, quem filium, i. e. discipulum appellat.

2. *Ephemeris*, sive *totius diei negotium*, f) vario carminis genere.

3. *Parentalia*, quibus carorum suorum, ut ipse loquitur, obitus commemorat.

4. *Commemoratio Professorum Burdegalenfium*.

5. *Epitaphia Heroum*, qui bello Troiano interfuerunt, adiecta a Guil. Cantero et aliis peplo Graecorum Epigrammatum in eosdem heroas, auctore Aristotele, sed ut Io. Tzetzes ad Hesiodum monet, non Stagirita. Addidit Ausonius alia *quaedam Epitaphia*, ut Niobes, Didonis, Diogenis Cynici etc.

6. *De XII. Caesaribus per Suetonium Tranquillum scriptis Monosticha* dicata Hesperio filio, et *de iisdem Caesaribus a Iulio Caesare usque ad Heliogabulum g) tetrasticha*. Haec saepius ad calcem Svetonii vulgata sunt.

7. *Clarae urbes* sive *Ordo nobilium urbium*, seorsim prodiit cum libro Hippolyti a Collibus de urbium incrementis. Etiam Pictav. 1565. cum commentario Eliae Vineti.

8. *Ludus sive sententiae Septem Sapientum* ad Latinum Drepanium Pacatum ProCos.

9. *Idyllia XX.* quorum primum est *Carmen Paschale*, Proco h) dictum, quod incipit:

*Sancta salutiferi redeunt solennia Christi.*

Neque

f) Hanc qui legerit, Christianum fuisse auctorem minime dubitabit. Vide edit. Tollii p. 96. 98. seq.

g) Scripserat in caeteros quoque Imperatores usque ad Theo-

dosium, sed reliqua tetrasticha perierunt.

b) Forte a Proconsule dictum, uti Idyllium VIII, est precatio Ausonii Consulis.

Neque confundi debet cum hypobolimaea, Aufonii-  
que nomine falso edita oratione paschali, versibus i)  
*Ropaliciis*, qui incipiunt:

*Spes Deus aeternae Stationis conciliator.*

Idyllii septimi in Bissulam, maior pars et lascivior periit.  
*Decimum* sive *Mosella* elegantissimum est, et cum se-  
lectis Tibulli Propertiique elegiis illustratum a Paulo  
Duizio, Mussiponti 1615. 8. et cum commentariis Mar-  
quardi Freheri separatim prodiit Heidelbergae 1619. f.  
Vide etiam Cl. Viri Conradi Sam. Schurtzfleischii diss.  
Historico politicas p. 520. seq. *Tertium decimum* est  
*cento Virgilianus Nuptialis et fescenninus*, de quo ite-  
rum infra IV. cap. i. Henricus Meibomius, qui hunc Cen-  
tonem cum Probae et Capiluporum suisque centonibus  
Virgilianis edidit Helmst. 1597. 4. satis se causae puta-  
vit in eo reperisse, ut Aufonium Christianum fuisse  
negaret et paganis audacter adscriberet. *Cupido Cruci*  
*affixus* ibidem dictus Idyllii sexti locum occupat, qui  
cum variorum notis editus est Hagae Comitum a. 1712. 8.  
ad calcem Pervigilii Veneris, de quo dictum est supra.  
Huius Idyllii sexti de Cupidine crucifixo locum in-  
signem v. 16. seq. *Fulmineos Semele* etc. illustrarunt Vi-  
ri Clariss. Oudinius S. I. et Ravionus de Varennes, Jour-  
nal des Savans 1718. p. 197. 205. Mem. de Trevoux 1717.  
p. 1181. 1189. *Gryphum ternarium*, sive Idyllion *un-*  
*decimum* illustravit Scaliger Epist. 199. Claudius item  
Minos Divionensis, Paris. 1574. 4. et Franciscus Syl-  
vius, Ambianus a. 1516. ac Franciscus Sanctius Brocen-  
sis

i) Versus *Ropalici* (non *Ropha-*  
*lici*) dicuntur, quod clavae more  
voces gradatim surgunt et augen-  
tur numero syllabarum, sive per  
singula vocabula singulis syllabis  
increfant, ut Homeri ille Iliad.  
libro tertio vers. 182. de quo prae-  
ter Eustathium Gellius XIV, 6.  
ὁ μάλιστα Ἀργεῖον μοιρηγενὲς ὄλ-

βιδάιμον. Calix ῥοπαλωτός ap.  
Dionem in Commodo p. 825. E.  
in clavae figuram formatus. Svidas  
in κύλιξ ῥοπαλ. Pro *Ropaliciis*  
versibus minus bene alii legunt  
*Enryphallicos*. Vide Bernhaldi Mo-  
nerae notas ad Menagiana Tom. 4.  
pag. 180.



sis una cum Ovidio in Ibin, Salamanticae 1596. 8. Graecis versibus expressit *Federicus Morellus* in historia numerorum, Parisi. 1609. 8. in qua etiam Adriani Turnebi carmen de binario, Pauli Huralti Hospitalii, Aquisgranensis Archiepiscopi, tetras, et eiusdem Morelli pentas seu quinariis. At Idyllium *decimum* quintum *de ambiguitate vitae* seorsum excusum est, cum commentario *Henr. Vagetii* Hamburg. 1637. 8. et cum distichis Catonis, aliisque prodit 1500. 4. Idem Idyllium Alcaicis versibus latinis expressum a *Salmonio Matrino* lib. V. hymnorum p. 187. Graeca metaphrasi donavit *Federicus Iamotius* p. 57. poematum. Idyllium Aufonii Graece redditum a Fed. Morello 1596. 12. Elegiam eiusdem argumenti scriptoris recentioris edidit Barthius XLV, 16. Advers. Ad *Idyllion de Viro bono*, sive Πυθαγορικὴν ἀρετὰν dissertatio Magni Danielis Omeisii lucem vidit Altdorfii 1706. 4. in qua et plura de Aufonio.

10. *Eclogarium variorum poematorum et Epigrammatum*, quorum pars, ut in aliis quoque Aufonii carminibus, expressa e graecis, quae in Scaligeri editione et aliis quibusdam adiuncta leguntur. Epigramma Graecum *Pofidippi* sive *Cratetis* Cynici, quod expressit Aufonius et amplificavit, una cum contrario *Metrodori* legitur in Anthologia Epigrammatum Graecorum lib. I. p. 27. seq. In Ms. Codice Antonii Eparchi, qui hodie servatur in Bibl. Regis Christianissimi, prius illud exstat sub *Heracliti* nomine, alterum *Democrito* tribuitur. Vide Bandurium ad antiquitates Constantinopolitanas p. 882. *Apophthegmata Graeciae Sapientum* cum Scholiis Erasmi, distichis Catonis et aliis quibusdam, Francofurti ad Oderam 8. *Carmen Paschale* cum notis *Speltini*, in collectione poematum *Speltini*, Erfurti 1501. 4.

11. *Liber Epistolarum XXV.* uti omnia hactenus enarrata, vario carminis genere. Idylliis et Epistolis nonnullis subinde Epistola in prosa scripta praemittitur.

12. *Oratio Panegyrica ad Gratianum Imp.* qua illi pro Consulatu gratias agit, saepenumero edita cum XII. Panegyricis, uti dictum est supra.

13. *Periochae in Homeri Iliadem et Odysseam,* quas emendasse se profitetur *Christianus Rittershusius* Epistola ad Iosephum Scaligerum T. 2. Sylloges Burmannianae p. 329.

14. In editione Vineti (sicut in nupera ad usum Delphini p. 418. sed in notis) leguntur etiam *tetrasticha in singulos menses;* quae Scaliger in sua omisit, at in Calectis Veterum Poëtarum edidit, sine auctoris nomine, quod et in sua veterum Epigrammatum latinorum editione fecit P. Pithoeus. In vetustissimo Calendario Romano, quod e Codice M. S. Bibliothecae Caesareae vulgavit Petrus Lambecius ad calcem libri quarti Commentariorum, et Graevius inseruit tomo octavo thesauri Antiquitatum Romanarum, Montefalconius tomo primo supplementi Antiquitatis explicatae, tetrasticha ista, quae Graevius et Franciscus Aufonii editor Aufonio haud indigna iudicant, imaginibus mensium singula sunt subiecta, illasque pulchre referunt. Confer Eustathium de Ismenes et Ismeniae amoribus libro quarto, ubi duodecim mensium imagines prisco more depictas describit.

III. E seculo quintodecimo notavimus editiones has: primam quidem *Venetam* a. 1470. fol. visam *Suchaeo*, Aufonii novissimo editori; alteram pariter *Venetam* a. 1474. ap. Tacinum de Tridino, quam in Bibl. du Boze notatam reperi, si numerus sine vitio fuit. Sequitur *Mediolanensis prima*, a. 1490. f. curata per *Ae. Fab. Bibl. lat. T. III.* K *milius*

*miliū Ferrarium*, hīstoriāe Professorem, qui de Codicis scripti, unde facta editio haec, vitiositate valde queritur, eum mancum et multis locis oblitteratum appellans, quam querelam et apud alios reperimus. Itaque et edd. primae non sunt plenae. Post hanc memoratur alia Veneta a. 1494, quam non vidimus, sed habemus aliam a. 1496. f. quae est prima *Georg. Merulae*, h. e. cum eius praefatione: nam recensio et emendatio textus est *Hieronymi Avancii*, ut Merula in illa praefatione dicit. A *Merula* autem accessere in fine quaedam Ausonii, ante non edita epigrammata, reperta a Fr. Nursio Mediolani. Haec editio repetita est Mediol. anno post, 1497. f. De Parmensi ed. a. 1499. nihil habeo, quod dicam. Sed initio sequentis seculi a. 1500. secuta est plenior editio per *Thaddaeum Vgoletum* Parmensem, Venetiis 4. cuius exemplum habuit Fabricius, ex cuius bibliotheca emtum nobis cognoscendum praebuit ill. *Hagedornius*: fuit olim Alciati, qui loca quaedam sua manu correxit. In hac editione accessere praeter illa Merulae, 1. alia quaedam *Epigrammata*. 2. *Epistola ad Paulinum*. 3. *Periothe Homérica*. 4. *Mosella*. 5. *Ludus VII. Sapientum*. 6. *Catal. nobilium urbium*. 7. *Sulpicia*. Haec, ait Vgoletus, a se e collatione Codd. diversorum addita esse: praeterea se multos versus confusos in ordinem redelegisse, integros addidisse e Codd. verba redundantia rescuuisse: in *Ludo VII. Sapp.* sibi codicem veterem et bonum a Tristano Chalco acceptum profuisse: *Mosellam* ex uno valde vitioso codice datum. Coniecturas se scripsisse in *Eclogas*, cum apud Regem Matthiam in bibliotheca esset: quae non prodire in lucem.

Huic proximam novi Lipsiensem 1515. 4. per *Rich. Crocum*, qui se profitetur Ausonii opera diligenter castigasse et in meliorem ordinem redelegisse. Sub tabula opusculorum Ausonii in capite libri est: subdentur ca-

stiga-

fligationes in universum opus ad calcem operis: sed eae in exemplo nostro nullae sunt, nec aliis visas et memoratas reperi. Fertur quoque editio Parisiensis a *Mich. Humelbergio* emendata, ap. Iodocum Badium Ascensium, *Hieronimi* etiam *Aleandri* castigationum spem facientem (vide Mich. Maettarii T. 2. annal. typographi p. 306.) a. 1517. 4. Eodem anno Aldus Aufonium vnk gavit 8. adde editiones, Basileensem *Valentini Curationis* a. 1523. Lugdunenses ap. Gryph. 1540. 8. et 1549. Parisiensem a Vineto castigatam, curante Vineti amico Iacobo Guppylo a. 1551. Lugdunensem Ludov. Miraei 1557. 8. Antuerpiensem Theodori Palmanni, minore forma a. 1567. Prae reliquis vero laudanda luculenta Aufonii editio, cura viri docti *Eliae Vineti* vulgata, Burdegalaë a. 1575. 4. una cum commentariis eiusdem a. 1580. eadem forma excusis, et post eius *k*) obitum a. 1590. 4. titulis quorundam exemplorum a. 1604 praefertentibus: in qua editione additae, praeter Scaligeranas animadversiones, notae Turnebi, Iunii, Canteri, Lipsii. Huic Vineto, antequam commentarii eius in lucem emitterentur, *Iosephus Scaliger* suos Aufonianarum lectionum libros II. inscripsit a. 1573. in quorum postremi capite ultimo, Poëtae vitam succincte narratam tradidit. Iidem deinde frequenter editi sunt cum Aufonio, non tantum Lugd. 1575. 12. sed et ap. Commelinum 1588. 8. et eodem anno et 1608. minore forma Genevae, alibi-

K 2

que

*k*) Obiit Vinetus a. 1587. Eius secundae editionis commentarii meminit Ios. Scaliger p. 403. Ep. gryphum ternarii Aufoniani expositurus ad Nic. Michaëlium: Scis quam non vulgaris eruditio sit in poematis Aufonii. In quibus Gryphus ternarii melioribus aevi nostri Grammaticis cruce[m] fixit, quamquam conatus omnium elusit rocordita et velo aenigmatum sumnota doctrina: Nam Sylvius Ambianus nihil nisi triviali moneta percussit.

*Bonus Vinetus non solum sibi sed et eruditioribus, etiam in iis quae plana sunt diffudit. Et quamvis in commentario secundo, quod post eius mortem recoctum est, multa de nostris lectionibus Aufonianis in suas diatribas transcripsit, nihil tamen quo doctioribus Aufonius familiarior feret, exprimit. Confer etiam, si placet, Thom. Crenii part. 4. animadvers. p. 11. seq. ubi et alia quaedam ad noticiam editionum Aufonii facientia.*

que ab eo tempore saepius, additis selectis Vineti notis et excerptis ex opere Adversariorum Adr. Turnebi et scriptis Philologicis Adr. Iunii, Guil. Canteri et Iusti Lipsii. Ante Vinetum et Scaligerum diatribas in Aufon. Qvidium et Solinum vulgaverat *Mariangelus Accursius* Rom. 1524. f. qui plagii postulatus, quod labores Fabricii Varani, Episcopi Camerini, sibi tribuisset, crimen illud a se removit hoc concepto iureiurando: *Quod Dii hominesque, fas fidesque audiat, sacramenti religione, et si quid est iureiurando sanctius, affirmo, idque rite pariter ac sine dolo malo dici, caeterisque accipi volo, me nec ullius unquam scripta perlegisse ac ne conspexisse quidem, unde vel tantillum lucubrationes nostras redimiri iuvareque datum fuerit. Quin imo laborasse, quoad eius fieri licuerit, ut si quippiam alterius, post observationem quoque meam editam, occurreret, e nostris protinus aboleremus. Quod si peierem, tum Pontifex periurio, malus autem genus diatribis contingat, usque adeo, ut si qua bona aut saltem mediocria in ipsis fuerint, imperitorum turba pessima, bonis leviuscula tricisque viliora censeantur: famae si qua manent muneris, vento evolent, proque vulgi levitate ferantur.* *Conradus Rittershusius* p. 113. ad Guntheri Ligurinum memorat exercitationes suas ad Aufonium, in quibus plura loca Nazarii et aliorum Panegyricorum emendaverit. Sed nec illae, nec *Casparis Barthii* animadversiones ad Aufonium, aut *Henrici Ernstii* notae atque variae lectiones unquam viderunt lucem, quod sciam; licet existant Rittershusii ad Panegyricos observationes quaedam, ut supra lib. 2. cap. 22. dicere me memini.

Ab eo tempore eleganter hunc scriptorem Lugduni Bat. 1671. 8. in lucem emisit *Iacobus Tollius* cum notis integris Scaligeri, et cuius in Mosellam, Marquardi Freheri,

Freheri, selectisque animadversionibus Accursii, (quam integras titulus, sed falso, promittit) Vineti, Barthii, Acidalii, I. R. Gronovii et Io. Georgii Graevii, de cuius postremi consilio Aufonium illustratum edendi occurrit quoque mentio in Epistola Benedicti Hoepferi Tubingensis, data a. 1673. 20. Mai. Editaque in semestri primo Annalium Academiae Helmst. 1722. 8. p. 185. In frontispicio editionis Tollianae abesse Epistolam Theodosii Augusti, et in opere ipso, Paulini ad Aufonium Epistolas, miratus Nicol. Heinsius Epistola ad Io. Frid. Gronovium T. 3. Sylloges Burmannianae pag. 541. 542. infinita adhuc notat superesse in Aufonio castiganda illustrandaque, atque inter alia laudat librum veterrimum Vossianum.

Denique in usum Delphini Aufonius illustrari coeptus est a *Iuliano Florido*, Canonico Carnotensi, de cuius Apuleio supra dixi. Illam editionem imperfectam relictam, Florido etiam 15. Sept. a. 1725. Parisiis extincto, recensuit, supplevit, emendavit, dissertationem, de vita et scriptis Aufonii, suasque animadversiones adiunxit *Ioannes Baptista Souhay*, Regiae Inscript. et humanior. literar. Academiae socius, usus etiam notis ineditis *Martini Desposii*, quae in Bibl. Regia Mstae asservantur. Paris. 1730. 4. v. Journal des Sav. 1730. Octobr. pag. 163. Journal litteraire T. 16. pag. 461. Acta Erud. 1732. p. 489.



## CAPVT XI.

DE

## RVFO FESTO AVIENO.

- I. *Avieni astas, patria, et non videri fuisse Christianum.*  
 II. *Metaphrasis Arati, et Dionysii Periegetae.*  
 III. *Orae maritimae descriptio.* IV. *Fabulae et alia.*  
 V. *Livius iambis ab eo expressus.* VI. *Breviarium*  
*de Victoriis ac provinciis pop. Rom.* VII. *De regionibus*  
*urbis Rom.*

I. **D**EVVS FESTVS AVIENVVS, patria fortassis Hispanus, ni coniecturae, ex Hispaniae et Hispanorum laudibus, et Punicis Himilconis annalibus, ab Avieno citatis petita, fallunt. Vide Nic. Antonium lib. 2. Bibliothecae, veteris Hispanae cap. 9. ubi Christianum quoque fuisse contendit Avienum, argumentis admodum levibus usus. Pro Hispania pugnat et Ramiresius ad Luitprandum, n. 204. Meo quidem iudicio non erraverit, qui Italum patria, et a Christiana religione dixerit alienum; praecipue si de hoc nostro accipiendum monumentum, quod Romae in villa Caesarini exscriptum dedit Sponius de aris ignotorum Deorum p. 41. et in Miscellaneis eruditae Antiquitatis p. 99.

R. Festus V. C. de se ad Deam Nortiam

*Festus Musoni soboles prolesque Avieni,*

*Vnde tui latices traxerunt Caesia nomen,*

*Nortia, te veneror lare cretus Vulsinensi,*

*Romam habitans gemino Proconsulis auctus honore,*

*Carmina multa serens, vitam insons, integer aevum,*

*Coniugio laetus Placidas numeroque frequenti*

*Natorum; exultans, vivax et spiritus illis:*

*Caetera composita fatorum lege trahuntur.*

San-

Sancto Patri Filius Placidus.

*Ibis in optatas sedes, nam Iupiter aethram*

*Plaudit, Feste, tibi, candidus ut venias.*

*Iamque venis, tendit dextras chorus inde Deorum,*

*Et toto tibi iam plauditur ecce polo.*

Aliam inscriptionem graecam in Rufum Festum Graeciae Proconsulem vide ap. Gruterum f. CCCCLXIV, 7. et Fabretum p. 742. Diversi ab hoc quatuor vel quinque Avieni, qui consulatum Romae gesserunt, et Avienus, ad quem exstant Ennodii Ticinensis Epistolae, item alter, ad quem exstat Epistola Ioannis II. Papae. Noster vero, quem admodum iuvenem inducit Macrobius in Saturnalibus, memorantque S. Hieronymus in Epist. ad Titum, ac Servius ad Georgic. p. 97. Theodosii iunioris, Marciani et Leonis Thracis temporibus (non vero Diocletiani, ut Petro Crinito visum) clarus, varia latino carmine composuit, quibus ingenii et doctrinae laudem consecutus est non vulgarem. v. et Burmann. Anth. T. I. p. 494.

II. Sed illis deperditis, exstat hodie, postremo forte loco ab auctore elaborata, sed scriptorum eius minime postrema, *Metaphrasis Arati*, versibus hexametris: quae primum prodiit Venetiis 1488. 4. cum eiusdem Metaphrasi Dionysii, sive Orbis terrae descriptione, Germanici Arato et scholiis, Ciceronis fragmentis Arateis et Sereni Sammonici carmine, apud Victorem Pisani, curante *Georgio Valla*, a) et eodem anno, ib. itidem in 4. apud Antonium de Strata Cremonensem; una cum Orbis terrae descriptione, et Germanici ac Ciceronis Arateis et Sereni libro de Medicina: deinde cum Arato et aliis illius Metaphrasibus ibid. apud Aldum 1499. fol. et Paris. 1559. 4. apud Guil. Morellum

K 4

cum

a) Christianus Daumius ad Paulinum Petrocorium p. 348. et de causis amissarum radicum Latinae.

linguae pag. 129. notat editionem hanc maxima parte expressam a Petro Pichoco.



cum eius castigat., et ex officina S. Andreae 1589. 8. Denique haec metaphrasis ab *Hugone Grotio* Syntagmati Arateorum inserta et notis illustrata est Lugd. Bat. 1600. 4. In eam non pauca Arato intacta Avienum inseruisse, idem Grotius observat, petita e Metaphrasi Germanici et Graecis Arati scholiastis, quos pag. 103. diligenter ab Avieno consultos haud ambigit, ac vicissim monet, Avieni lacinias quasdam Germanico etiam esse insertas. Arati optimum non solum paraphrastem sed etiam interpretem agere Avienum non diffitetur Iosephus Scaliger ad Manilium p. 51. Non alius est Avieni *liber de stellis*, quem *Elaviano*, eidem, ad quem scripsit Symmachus, ab eo dictum legas in Adversariis Luitprando suppositis p. 491, ubi plura de Avieno Ramiresius de Prado p. 492.

III. *Metaphrasis Periegeseos Dionysii Alexandrini* eodem hexametri carminis genere, quae cum *fragmento insigni descriptionis orae b) maritimae* a Gadibus ad Massiliam usque iambis elegantibus ab eodem Avieno post Periegesin compositae, et Probo c) cuidam, cognato suo, quem liberum instar diligere se ait, inscriptae, prodiit Venetiis a. 1488. 4. et longe emendatior inter vetera poemata, curante *P. Pithoeo*, Paris. 1590. 8. et 1599. 12. a quo tempore Madriti recusa sunt opuscula Avieni, quae exstant omnia, typis luculentis, sed vix usquam, quam Pithoeus ediderat, castigatiora, fabulas quidem haud dubie ex ipso Pithoei exemplo 1634. 4. edente

b) Pricaei notae in Avieni descriptionem orae maritimae lucem non adspexere, quas memorat ad Apuleii *Metamorph.* p. 95. Vehementer autem fallitur Baleus, qui oram maritimam fabularumque libellum non Avieno, sed Rufino cuidam Poëtae Britanno tribuit, castigatus ab Visserio c. 16, de origine Ecclesiar. Britannic. et Neco-

lao Antonio loco laudato. Plura orae maritimae loca emendat Martinus Opitius Libro variarum lectionum C. VII. et XI. edito Danstisci a. 1637. 4.

c) Hic videtur esse Sextus Petronius Probus, de quo consule si placet Reinesium *Epist. ad Hofmannum* p. 582. 584. 678. et in *Inscriptionum Syntagmate*.

edente ex Ramiresii Bibliotheca *Petro Melian*, in conventu Iuridico Guatimalensi Novae Hispaniae Regio, ut vocant, Auditore. Quod vero in Boecleri libello de scriptoribus Graecis et Latinis legitur, Avieni Metaphrasin Dionysianam in Scaligeri thesauro temporum editam reperiri, memoriae vel librarii hallucinatio est. Nam etsi Iosepho Scaligero constitutum erat Avienum recensere, et una cum suis commentariis edere, id tamen neque in thesauro temporum, neque alibi usquam praestitit, non magis quam Casp. Barthius, qui XLIX, 13. Adversar. novam Avieni promisit editionem, quamvis et hic quoque in iisdem Adversariis, aliquot capita, praeter illud, quod iam indicavimus, eius Metaphrasi Dionysianae impendit, nempe XXVIII, 16. et XLVI, 16. quemadmodum descriptionem orae maritimae illustrat XXVIII, 12. et 14. ubi etiam observat, Lud. Nonium in Hispania sua optime de pluribus locis huius poematis esse meritum, quod etiam vere affirmare licet de Petro de Marca, qui, in praeclaro marcae Hispanicae opere Avienum ipsum scriptorem luculentissimum vocat, poetam vero tam excellenti spiritu, ut nonnumquam se ipse vix videatur capere. Ad locum eius de templo Elagabali Emefeno Solis, vers. 1094. sqq. conferendus Salmasius ad Vopiscum, T. 2. p. 478. Nec alienum est a verisimilitudine, imo a vero etiam, quod Avienus illa de suo addidit, neutiquam ex integriori Dionysii Codice expressit.

IV. Sub eiusdem *Avieni* nomine extant *Fabulae Aesopi XLII.* elegis scriptae, et *Theodosio* cuidam inscriptae, quem, *Theodosi optime*, alloquitur. Sed auctoris nomen in Mss. variat. In nonnullis *Anianus* dicitur, in melioribus et pluribus *Avianus*, quod secuti sunt *Palmannus* et *Cannegieterus*, qui in Dissertatione de huius Aviani aetate et stilo disputat in hanc partem,

ut *Avianus* alius sit ab *Avieno*, vixeritque seculo Antoninorum: *Theodosium* putat fuisse privatum, amicum Aviani, non vel Imperatorem, vel Saturnaliorum auctorem, ut quibusdam viris doctis placuit. De Codicibus scriptis harum fabularum v. Canegieter. in praef.

Extat duplex Commentarius vetus in has fabulas: alter antiquior, non editus, quem habuit Barthius v. Advers. XXXIX, 7. inscriptus nomine Albini, incertum Carolini illius an alius: alter iunior, editus aliquoties sub *commenti* nomine in *Aviani fabulas*, nullius ille pretii.

Editio harum fabularum vetustissima est a. 1494. sine loci notatione, et alia Daventriae eodem anno sub titulo: *Aesopus moralisatus cum bono commento*. Alia extat Vlmenfis, sed quae tantum 27. fabulas habet; de qua v. Nilantii praef. ad suam harum fabb. editionem. Prima critice tractata editio est *Theodori Pulmanni*, additis Var. Lect. Antverp. 1585. 12. repetita Hanov. 1603. altera *Jf. Nicolai Neveleti* cum notis inter alios fabularum auctores Heidelb. 1610. Francof. 1660. 8. Sed ante Neveletum etiam *P. Pithoeus* ediderat inter poemata vetera Paris. 1590. quae editio repetita est Genev. 1620. Editae etiam sunt hae fabulae Lugd. Batav. 1603. et ibid. in Corpore Poëtarum vett. Lat. item ibid. 1607. inter alios, per *Petr. Rigaltium*, qui et libris scriptis usus est ad eam recensionem: de qua v. Canegieteri praef. ad Avian. p. 11. Repetita haec editio est Genevae 1628. ap. Tornaes. De Hispaniensi editione dictum ante, n. III. Prodiisse etiam reperimus Arnheimii 1649. 8. inter alias fabulas. Nostro seculo bis edidit *Maestrius* suo modo. Novissime a. 1731. 8. Amst. *Henr. Canegieter*, V. C. cum comment. selectis *Albini* Scholiastae, e Barthii advers. *Neveleti* integris et *Barthii*, denique suis. acc. diff. de aetate et stilo Aviani, in

in qua saepe phrasin eius contra Barthium et Neveletum defendit. Inter Mss. Gudianos fuit Commentarius in haec fabulas *Io. Cabeliavii*: qui inde ad Fabricium venerat. Ex eo excerpta lectionum edita sunt in Obsl. Miscell. T. IV. et V. In iisdem *Th. Wopkenfi* Adversaria in haec fabulas T. VII. seq. sive potius in notas Cannegieteri. Ei respondit hic T. VIII. p. 1-20. huic ille ibid. p. 278. f. In eodem volumine reperiuntur *Guieti* notulae in haec fabulas, quas servavit *Scheferus* in Anecdotis suis. Disticha epimythia, quae singulis Avieni fabulis subiunguntur, omnia supposititia esse *καὶ κατὰ νόμους*, et in Codice Galei nulla comparere, notat Richardus Bentleius ad Horatium p. 433. cui adde, quae a Cannegietero monentur p. 291. sq. Auctor glossarum ad Instit. lib. 3. tit. 26. commemorat *fabulam Aniani* (Avieni) *de societate leonina*. At nulla hodie legitur fabula huiusmodi, neque in editis, neque in tribus Codd. Mss. quos consuluit Rigaltius, ut ipse monet ad Phaedrum p. 409. editionis Burmannianae. Omnino fabularum hic liber videtur dudum interpolatus etiam aliorum fabulis additis fuisse.

Feruntur praeterea sub Avieni nomine 1. *breve carmen ad Flavium Murmeciū* V. C. quo malogranata mitti sibi rogat, fellito oris sapore affectus. Fallit Crinitus, qui lib. V. de Poëtis c. 80. hoc carmine Oram maritimam nuncupari Murmecio affirmat. 2. *Sirenium allegoria*, Avieno haud indignum poemation, *Iuliano* cuidam ab aliis adscriptum. Vide lib. 4. Vett. Epigramm. p. 127. 3. *Ad amicos, de agro suo*, inter Martialis Epigrammata libro IV. quondam editum, sed a P. Scriverio aliisque auctori suo restitutum. Vide Nic. Antonii Bibliothecam veterem Hispanam T. 1. p. 161. Occurrunt haec poematia in editione Arati Avieni Veneta a. 1488. et Madritensi Avieni scriptor. a. 1634. ut P. Pithoei Epigrammata vetera omittam, et Burm. Sec. Anthol.

V. Livium

V. Livium totum iambris expresserat Avienus, non poetam, et quibusdam visum, sed historicum: sed ea Metaphrasis intercidit. Memorat Servius ad X. Aeneid. 388. *Rhoeti de gente vetusta Anchemolum. Haec fabula in latinis nusquam invenitur auctoribus. Avienus tamen, qui totum Livium iambris scripsit, hanc commemorat* (in illa nempe Metaphrasi Livii, obiter) *dicens Graecam esse.* Male ex hoc Servii loco viri docti quidam affirmarunt, Virgilianas fabulas composuisse Avienum. Nam verba *Virgilium* et sunt spuria.

VI. Ni aetas obstarat, ad eundem Avienum cum Vossio de Hist. lat. conferri posset, *Breviarium de Victoriis ac provinciis populi Romani ad, d) Valentinianum II. Augustum*, prosa scriptum, et iam sub *Sexti Rufi*, iam sub *Rufi Festi* nomine vulgatum. Atenim qui sub Valentiniani I. Imperio senem se aevoque graviolem proficitur, idem, sub Theodosio, cum Macrobius sua scriberet Saturnalia, iuvenis esse non potuit. Itaque malo assentiri Nic. Antonio, qui lib. 2. Bibl. Ver. Hispanae c. 6. p. 261. Sextum Rufum breviarii auctorem a Sexto Rufo Avieno distinguendum duxit. Editiones huius libelli, tum in Dan. Guil. Molteri diss. de Sexto Rufo Altdorf. 1688. §. 22. tum apud Cl. Hankium, videri possunt, quibus addes Mediolanensem ad calcem Iustini, et Flori a. 1510. fol. apud Leonardum Vegium: Pithoeanam in operibus *P. Pithoei*, a Iosia Mercero collectis Paris. 1609. 4. p. 309. *Sexti*, sive *Festi Rufi*, V. C. Dictatoris Magistri militum *breviarium rerum gestarum Populi Rom.* editum est Brugis ex officina Hub. Goltzii 1565. 8. cum Var. Lect. Mss. ex libro membrana-  
ceo

d) Auctor illud Valentiniano obtulit extremis temporibus eius imperii post victoriam a Gothis parram. Vide Salmas. Epist. p. 21. Ex hoc Rufi Festi breviario ad verbum quaedam mutuatus est

Ammianus Marcellinus, ut in extremo libri XXII. observavit vir summus Henr. Valesius. Tornantes quoque Rufo usus est, ut Rufus Eutropio et Floro.

ceo Alvari Nonni, quem a. 1468. 24. Febr. obfuit Ioannes Carpenfis, Civis Ferrariae. Adde Rufi Sexti epitomen rerum geftarum Romanorum, cum Anonymo de aedificatione Venetiarum, editionem antiquam, f. l. et a. in 4. obviam in Bibl. Hulfiana T. 2. p. 422. tum Campodunenfem *Aggidii Lacarri* S. I. in, notitia Provinciarum Imperii, 1677. 4. et Cizenfem *Chriftophori Cellarii*, qui poft Pithoeum, Io. Cufpinianum, et Frid. Sylburgium insignem huic breviario operam navavit notasque addidit a. 1679. 8. et alteram eiufdem cum notis uberioribus Halae 1698. 8. cui editioni accelfit *Libellus vetuftus locorum Urbis, et Provinciarum*, quem *Ant. Schonovius* ediderat, fcriptum circa a. C. 390. In capita primus Sextum Rufum diftinxit *Jaqu. Gruterus*, qui inter alios Hift. Rom. fcriptores edidit Hannover. 1611. f. Etiam cum eruditis *Henr. Meibomii* notis, lucem vidit feperatim Helmft. 1588. 8. Cum Floro et Eutropio *Sextus Rufus* Germanice prodiit Bafil. 1536. f. *Italice* Florent. 1550. 8. cum Floro atque Ampelio Rom. 1672. 12. et *Gallice* Io. Constantino interprete Genev. 1580. 8. Sextum Rufum brevium hoc fnum Valenti a. C. 370. obtuliffe exiftimat Iac. Gothofredus ad legem *quisquis* p. 16. Conf. Io. Ge. Walchii praef. ad *Chrift. Cellarii* Epiftolas capite 3. et 8.

VII. Extat etiam fub Sexti Rufi nomine opufculum *de regionibus urbis Romae*, cum *P. Victoris* libello eiufdem argumenti, editum ab Onufrio, ut dixi infra libro IV. Etiam noviffime in Cl. Graevii thefauro Antiqu. Rom. T. III. in quo opere T. IV. etiam occurrit *Famiani Nardini* Roma antiqua ex Italica latine verfa, qui liber iufte inftar commentarii eft in haec *P. Victoris* et *Sexti Rufi* opufcula.



## CAPVT XII.

DE

## AMMIANO MARCELLINO.

- I. *Ammiani Marcellini aetas, et Historiarum libri.*  
 II. *Editiones.* III. *Excerpta Anonymi veteris Am-*  
*miانو subiecta.* IV. *Index Scriptorum ab Ammiano*  
*memoratorum.*

I. **A**MMIANVS MARCELLINVS, Antioche-  
 nus, a) homo graecus et militaris, sed doctus,  
 sub Constantio et proximis Imperatoribus usque ad  
 Theodo-

a) Antiochenum patria fuisse, H. Valesius demonstrat e Libanii ad Marcellinum Epistola. Ipse quidem expeditioni Iuliani Imp. in Parthos interfuisse se innuit. XXIV, 1. Gesnerus purebat hunc eundem esse cum Marcellino, a quo vitam Thucydidis Graece scriptam habemus. Quae opinio speciem veri accipit ex eo non parvam, quod Ammianus Marc. haud paucis in locis imitatur Thucydidem, et nonnulla ex eius libris mutuatus est, ut notavit Valesius. Viri docti illum vitae Thucydideae scriptorem putant eundem esse cum Marcellino Rhetore, cuius commentarii ad Hermogenem existant. Vide Vossium p. 253. de Hist. Graecis. Nostrum vero virum militem, et rebus gerendis vitaeque pragmaticae addictum, Rhetorem egisse, vix esse credibile. Quod est sane speciosum. Sed non est necessarium, Rhetorem intelligere de Rhetore scholastico et umbratico. Potuit enim sic dici, quia de arte oratoria scripsit, et forte

de oratoribus atque historicis clarioribus, cuius talis operis fragmentum Thucydidis vitam purabat esse Dukerus. Nam et Cicero de arte oratoria et Claris Oratoribus scripsit. Alius est *Marcellinus* et iunior, de quo Svidas et Damascio: ut praeteream Marcellinum notarium, qui, gesta collationis Carthaginienfis calamo excepit, e quibus contracta sunt, quae hodie habemus. v. Possid. in vita Augustini, c. 13. et Baluz. T. 1. Concil. p. 117. Alios quosdam Marcellinos refert Io. Glandorpianus p. 575. Onomast. Rom. Vndecim notat Dan. Guil. Molterus diff. de Ammiano Marcell. §. 8. Alrdorf 1685. De *Tullio Marcellino* Seneca Ep. 77. neque alius fortasse *Marcellius* de quo Epist. 29. *Ammianus* Poeta est apud Coelium Rhodiginum Lib. XVII, 11. Eius hoc est Epigramma:

Θάρρον ἦνς Λευκὸς κόρακος  
 πτηνᾶτε χελῶνας  
 Εὐραῖν, ἢ δόκιμον ῥήτορα  
 Καππαδόειαν.

Theodosium vixit: scriptor doctus ac diligens, nec absurdo iudicio, veritatis autem b) studiosissimus, composuit Romae, parum elegante licet dictione, c) Historiarum, sive *rerum gestarum*, d) a Nervae principatu ad excessum usque Imp. Valentis sive a. C. 378. libros XXII. e) Horum primis tredecim deperditis, soli aetatem tulerunt postremi duodeviginti, qui incipiunt ab a. C. 353. sive a facinoribus Caesaris Galli, propinquitate

De *Marcellino Narbonensi* Advocato Ausonius carmine 23. et Sidonius L. I. Ep. 13. Ammianum nostrum diligentem Thucydidis imitatore appellat H. Valesius ad lib. 21. cap. ult. Passim quaedam fuisse a Solino, observavit Salmastius: pertingissimum Gellii imitatore vocat Pricaeus p. 487. ad Milesias Apuleii. Quae vero sacra eum secutum opinemur? Christianum non fuisse, vix dubium videbitur legenti. Pro Christiano tamen habere viri doctissimi P. Pithoeus, et Claudius Chiffierius. Confer P. Baelii Lexicon in Marcellino nota B. At si Christianus fuisset, qui sub Christianis scribebat Imperatoribus, in Historia non ita dissimulasset suam religionem, ut Ethnicismo favere etiam videretur. Homo Ethnicus autem, Christianorum Principum auctoritate permotus, facilius potuit a se impetrare, ut ab iniquiore de Christianis iudicio abstineret. Neque probant seunichristianum, loca allata a Io. Laurentio Moshemio commentatione de turbata per recentiores Platonicos Eccles. §. 30. in diss. ad Hist. Eccles. pag. 163. seq.

b) Gabrieli Naudaeo Viro doctissimo, et ante eum Lud. Vivi visus est Ammianus interdum quaedam nimis exaggerare, et addere veritati complura, fidemque habere narrationibus parum verisimilibus: *on reconnoit par toute la suite de son Histoire qu'il étoit*

*fort sujet et alloué à croire, et amplifier de telles narrations, sur lesquelles je croy que Vives s'est en partie réglé, quand il à croire prononcé un tel jugement de son Histoire: Ammiani quod superest opus nec Oratoris omnino nec Historici.* Naudaeus in Apologia pro Doctis Magiae falso accusatis pag. 207. Locus Ludovici Vivis occurrit libro quinto operis surai de tradendis disciplinis. Vide et Barthium XLV, 2. Advers.

c) Salmastius praef. de Hellenistica p. 39. *Quis compositione magis est inconditus et intulutus quam Ammianus Marcellinus? quis phrasas nunquam usurpavit duriores, inconcinniores, ac rusticiores? ut homo Graecus, et militaris, qui voces tantum latinas teneret, quomodo collocandas essent nesciret, prorsus loquitur. Is tamen Tacito quo nihil est concinnius, nec compositum magis, longe lucidior. Sallustius etiam eo obscurior.*

d) Priscianus lib. IX. pag. 870. *Marcellinus rerum gestarum quarto decimo: tanquam licentia crudelitati indulta.* Locus est p. 4. edir. Paris. a. 1681, fol.

e) Claudius Chiffierius non contemnendis rationibus evincere conatur libros XXXII. ab Ammiano scriptos fuisse, et praeter primos tredecim (quos in Bibliotheca Poli Cardinalis obvios fuisse, incerta fama existit) etiam penultimum librum desiderari.



quitate Regiae stirpis (Constantii enim frater patruelis fuit) elati et adspirantis ad imperium. In Assyria se versatum, testatur XVIII, 6. p. 370. et expeditioni Iuliani Imperatoris in Parthos interfuisse XXIV, 1. XXV, 2, etc. Idem libro XIV. cap. 9. (ad a. C. 353.) *a Nisibi, quam tuebatur accitus Vrsicinus, cui nos obsecuturos iunxerat. Imperiale praeceptum;* et libro ac capite ultimo: *Haec ut miles quondam et Graecus, f) a principatu Caesaris Nerone exorsus ad usque Valentis interitum, pro virium explicati mensura. Opus veritatem professum nunquam (ut arbitror) sciens silentio ausus corrumpere, vel mendatio. Scribant reliqua potiores, aetate doctrinisque florentes. XXII, 9. in actibus Commodi Principis digessimus. XXII, 13. in actibus Magnentii meminimus. XXII, 15. quorum notitiam in actibus Hadriani, et Severi digessimus late. XXXIII, 5. Gordiani actus a pueritia prima exercituumque felicissimos ductus et insidiosum interitum digessimus tempore competentis. XXV, 8. in Traiani, et Severi actibus etc. g)*

II. Ammiani libros primus reperit is, qui tam multa alia veterum opera e tenebris eruit, Poggius. (v. Zeni Diss. Voss. T. I. p. 43.) In lucem autem primum typographorum formulas emissi sunt Ammiani libri XXIV. ad XXVI. Romae, A. Sabini Poëtae celeberrimi opera, a. 1474. fol. quam editionem Cl. Perizonius legavit Bibliothecae Leidenſi. Hinc Bononiae curante P. Castello (de quo hoc est Henr. Valesii iudicium ad XXII, 15. p. 339. *Diceret id consilium fuisse Castello, ut omnia contaminaret*) a. 1515. et Basil. anno post 1518. apud Io. Frobenium, ex editione Bononiensi fere expressi, in qua,

f) De Graecis qui Latine scripserunt diatribam promisit, Allarijus de Georgijs p. 350. quam dolendum est lucem haud vidisse.

g) Hic epistola Libanii ad Ammianum, tum inedia, inserta erat, quam, quia nunc inter Wolfianas edita est n. 230. omisimus.

qua, dicit, multas lacunas esse expletas a Castello. Liber XXVII. una cum proximis quatuor usque ad XXXI. primum lucem viderunt in editione Ammiani, quam curavit *Mariangelus Accursus* Augustae a. 1533. f. quinquies mille mendis scriptorem hunc liberasse se, professus. Eodem anno *Sigismundus Gelenius* eisdem libros, excepto postremo, et libri trigesimi pagina ultima, adiecit in editione Ammiani Basileensi. Gelenianam Basileensem secuta editio Rob. Stephani 1544. 8. Paris. et Basileensis a. 1546. apud Hieron. Frobenium, tum H. Stephani, aliaeque, et Sebast. Gryphii Lugd. 1552. 12. itemque ibidem 1591. f. et Francof. 1588. in Sylb. Collect. Hist. Rom. Insertus est etiam Ammianus Corpori Hist. Rom. Genev. 1609. 1653. f. Quemadmodum vero uni Gelenio plurimum debere Ammianum Valefius affirmat, ita idem notat, integros quandoque versus cum inseruisse, coniectura an ex fide codicis Msti, incertum. Vide ad lib. 22. c. 1. Ab eo tempore castigatum illustratumque Ammianum edidit *Ianus Gruterus*, qui primus in capita secuit, usus editione *Accursi* et variis Lectionibus Mss. Gall. et Vatic. in T. 2. hist. Augustae scriptorum Hanov. 1611. f. *Fridericus Lindebrogius* h) Hamb. 1609. 4. *Marcus Zuerius Boxhornius* Lugd. Bat. 1632. 12. cuius notas peculiari libello castigavit *Nic. Agardus* Sorae 1640. 4. repetito ibid. 1654. et idem, quem dixi, *Henricus Valefius* Paris. 1636. 4. Lindebrogii, et fratris notis auctioribus suas addidit *Hadrianus Valefius* ibid. 1681. fol. qui cum vetustis Codicibus Colbertinae Bibliothecae hunc scriptorem de integro commisit, et *Claudii Chiffletii* dissertationem de vita et scriptis Ammiani praefixit. Chiffletii libellus de vita Ammiani, et statu Reip. Constantino lucem viderat Lovanii

1627.

b) F. Lindebrogii Ammian. indicium expurgatorio Madritensi insertum est, quod miratur Matth. Zimmermannus in monumentis pietatis p. 458. *Fabr. Bibl. lat. T. III.* L

1627. 8. Denique *Iacobus Gronovius* V. C. Lindebro-  
gii, et Valesiorum notis iterum excusis novas observa-  
tiones, et variorum numerorum monumentorumque  
figuras, auctori maiorem lucem affusuras, adiunxit in  
praestantissima Ammiani editione Lugd. Bat. 1693. fol.  
quae minori typorum caractere ibidem simul vulgata  
in 4. Nuper vero, hoc ipso anno (1773.) hic Lipsiae  
textus huius editionis repetitus est ad usus studiosorum  
curante *Guil. Augusto Ernesti* 8. qui primum Notitiam  
Dignitatum addidit, quae in his libris occurrunt, illu-  
stratam ex ipso Ammiano et aliis scriptoribus, tum  
Glossar. latin. Ammianae, cuius cognitio, non modo  
ad ipsius Ammiani intellectum, sed omnino ad scien-  
tiam latinitatis novae illorum temporum, hoc est,  
ad intelligendos illius temporis scriptores, etiam eccle-  
siasticos, itemque leges, admodum necessaria est et  
utilis. Nam et in his Ammiani libris, sicut aliorum  
gentilium, sunt plura e latinitate Christiana. v. in Gloss.  
in v. *ecclesia, lex, mundus* etc. Rerum Index, qui  
est in ed. Gron. omissus est, quippe valde mancus, ne  
libri moles nimis augetur. In praefatione etiam in-  
dicata sunt loca insignia, in quibus sunt digressiones  
eruditae de variis rebus, quae etiam separatim legi uti-  
le est studiosis antiquitatis.

In *Hetruscum* sermonem vertit *Remigius Florenti-*  
*nus.* *Gallice* a. 1672. additis notis *Mich. de Marolles,*  
minus, ut videtur viris doctis, feliciter.

Exstant quoque *Marcelli Donati* in quaedam huius  
scriptoris loca animadversiones Venet. 1604. et T. VI.  
Lampadis artium Gruterianae, quas Hadr. Valesius in-  
dignas duxit, quas suae adderet editioni, sicut Gruteri  
notas. Ceterum *Iacobi Schegkii, Theodori Canteri,*  
et *Claudii Salmasii* in Ammianum commentaria aucto-  
rum fato intercepta sunt. *Salmasianarum observationum*

num in Ammianum specimen habes in eius Epistola IV. et VI. Gisbertus Cuperus habuit emendationes in Ammianum Salmasii manu ad Lindebrogii editionem adscriptas, quas descripserat Parisiis in Bibliotheca Menteliana.

III. In Valesii et Gronovii editionibus subiiciuntur *Excerpta vetera auctoris ignoti de Constantino Chloro, et aliis quibusdam Imp. tum excerpta de Odoacre, et Theodorico Rege Italiae, ex Chronicis antiquis deprompta*, et Hadr. Valesii dissertatio de hebdomo. Haec excerpta edita etiam sunt a Simone Pauli, Bibliopola Argentiaensi, in Miscellis antiquae Lectionis, Argentorat. 1670. 8.

#### IV. INDEX SCRIPTORVM, QVORVM MEMINIT IN HISTORIIS SVIS AMMIANVS MARCELLINVS.

<p><b>A</b>egyptiorum librorum mysticorum secreta auctoritas lib. 22. cap. 14. hierographicae literae 22, 15. bibliothecae in- aestimabiles in Serapeo Alexandriae, ad 70. vo- luminum millia sub Cae- sare combusta 22, 19. Aegyptii casus sinistros suis solent adsignare re- ctoribus 28, 5.</p> <p><i>Aesopus</i>, vide <i>Philistio</i>. <i>Africanus</i> homo disertus, causar. defensor assiduus a Valente occisus 29, 3.</p>	<p><i>Alexandri M.</i> testamentum 23, 6. dictum ad matrem, innocentis exitium po- scentem: aliam parens optima posce merce- dem, hominis enim sa- lus beneficio nullo pen- satur 14, 11. in amicis the- sauros se habere 25, 4. officia noctis tripartita, quietis, publicae rei et Musarum 19, 5.</p> <p><i>Alfenus</i> Ictus 30, 4. <i>Hi ut altius videantur iura callere, Trebatiam lo- quuntur et Castellium,</i></p>
--	---

- et Alfenum, et Auruncorum, Sicanorumque iamdiu leges ignotas, cum Evandri matre abhinc saeculis obrutas multis.*
- Ammonius Saccas, Plotini Magister* 22, 16.
- Amphiaras et Marcius, vates inclyti* 14, 1.
- Anatolius* 20, 11. (ubi vide not. Valesii) libellis respondens 20, 6.
- Anaxagoras* 17, 7. 22, 8. et 16.
- Anaxarchus* 15, 1.
- Anaximander* 17, 7.
- Andocides* 30, 4.
- Andronicus* a studiis liberalibus et claritudine carminum notus 19, 12.
- Annales veteres* 22, 16. 31, 13. annalibus replicatis 25, 9. cum scriptum sit in Antiquitatibus 22, 4. antiqui libri 23, 16. finit vetustas *id.* priscoe memoriae tradunt 22, 4. Veteres hoc arbitrantur 13, 6. obstupescat magniloquentia vetustatis 25, 3. obscura varietas 27, 4. veteris illius plebis multa facete dicta, memoria loquitur, et venusta 28, 4. Hunnorum gens monumentis veteribus leviter nota 31, 2. reviviscant tandem memoriae veteres 31, 4.
- Antiphon Rhamnufius, quem ob defensum negotium omnium primum antiqutitas prodidit accepisse mercedem* 30, 4.
- Antonius Orator* 30, 4.
- Apollonius Tyaneus* 21, 14. amplissimus philosophus 23, 6.
- Aprunculus Gallus Orator* 22, 1.
- Aratus* 22, 10.
- Archimedes* 26, 1.
- Areopagitae, Athenienses iudices tristiores, quorum aequitas Deorum quoque iurgia dicitur distinxisse* 29, 2.
- Aristaenetus* 17, 7.
- Aristarchus Grammaticae rei donis excellens* 22, 16.
- Aristides iusti vel Catonis disciplina* 30, 4.
- Aristoteles* 17, 7. 18, 3. 21, 1. fundens aureum flumen, Stagirae natus 27, 4.
- Astlepiades (Cynicus Philosophus)* 22, 13.

*Athana-*

- Athanasius* 3) Episc. Alex. 15, 7.
- Augustus* Imp. Graecos secutus anni inconstantiam correctâ turbatione composuit 26, 1.
- Auruncorum leges*, vide *Alfenus*.
- Bacchylides Lyricus* 25, 4.
- Brachmanorum* praeclasta ingenia 23, 6.
- Caesar* Dictator sub pelli- bus scribens 25, 2. eius dictum, *miserum esse instrumentum senectutis, recordationem crudelitatis* 29, 2.
- Callistenes* 18, 3.
- Callistratus* Orator, quem nobilem illam super Oropo causam perorantem Demosthenes Academia cum Platone relicta sectatus est 30, 4.
- Campanensis harsipex* 28, 1.
- Casellius* Ictus, vide *Alfenus*.
- Cassius*, infra in *Lycurgo*. Cassiana et Catoniana sententia 26, 10.
- Catoniana* sententia ebrietatem, furoris voluntariam speciem esse 25, 12.
- Cato Censorius* 14, 6. eius dictum, *magna cura cibi, magna virtutis incuria* 16, 5. *Tusculanus ibid.*
- Celsus* iam inde a studiis Atticis Iuliano Imp. cognitus 22, 6.
- Chaldaeorum arcana* 23, 6. eorum regioatrix Philosophiae veteris, ut inemorant ipsi, apud quos veridica vaticinandi fides eluxit *id.*
- Cicero* 27, 11. excellentissimus omnium, orationis imperiosae fluminibus saepe depressos aliquos iudiciorum eripiens flammis 30, 4. vide *Tullius* et *Didymus*.
- Codex* noxiarum artium a Lolliano Lampadii F. descriptus 82, 1.
- Coeranius* Philosoph. haud exilis meriti vir 29, 2.
- Comicus*, vide *Terentius*.
- Constantius* Imp. doctrinarum diligens affectator, sed cum a Rhetorica per ingenium defereretur obtusum, ad versificandum transgressus nihil operae pretium fecit 21, 16.
- L. 3 *Corne-*

3) Alius Athanasius favorabilis tunc auriga de quo XXIX. 3.

*Cornelliae leges* 19, 12.

*Crassus* Orator 30, 4.

*Ctesias* 30, 4. lege *Tessas*.

*Damasus* et *Vrsinus* de *Episcopatus Romani* sede rapienda contendentes 27, 3. *Vrsini* iterum ineminit 6.

*Delphidius* Orator acerri-  
mus 18, 1.

*Demetrius Chytras Alexandrinus*, cognomento Philosophus 19, 12.

*Democritus* 15, 1. *Abderita* 22, 8. eius dictum: *ambitiosani mensam fortuna, parcam virtus apponit* 16, 5. pecudum exta cum anatomicis rimatus 28, 4.

*Demosthenes* perpetuum Graeciae decus 30, 1. quo dicturo concursus audiendi causa ex tota Graecia fieri solitos monumentis Atticis continetur 39, 4. pro *Ctesiphonte* Oratio *id.* p. 596.

*Didymus Chalcenterus* multifscientiae scriptis memorabilis in sex libris ubi nonnunquam imperfecte Tullium reprehendit 22, 15.

*Dinarcus* 30, 4.

*Diogenes* ingenio, facundia forensi, suavitatque praestans 29, 1.

*Dionysii* tyranni versus absurdum et inconcinnum 15, 5.

*Doctrinarum diritas* (ma-  
lae artes praefagiorum) 26, 10. congesti innumeri codices, et acervi voluminum multi sub conspectu iudicum concremati sunt, cum essent plerique liberalium disciplinarum indices variarum et iuris 29, 1.

*Domitiani lex*, vetans castrari pueros 18, 4.

*Dorus* medicus scutarium 16, 6.

*Ephemeride* scrupulosius sciscitata discere ubi sit signum *Mercurii* etc. 18, 4.

*Epicurus* 30, 4.

*Epigonus e Lycia* Philosophus 14, 7. amictu tenuis Philosophus 14, 6.

*Epimenides* Cretensis solus purgare sufficeret Romanam 28, 4.

*Epirotes* ritus Christiani presbyter 29, 3.

*Eratosthenes* 22, 18.

*Esaias* quidam 28, 1. p. 156.

*Etruscorum* aruspicum responsa 25, 2.

*Eucat-*

- Eucærius* vir praeſtabili ſcientia literarum 29, 1.  
*Eufemon* 26, 1.  
*Euripidis* tragoediarum ſublimitate conſpici ſepulchrum in Arethufa 27, 4.  
*Eufebius*, Pittacas cognomento, concitatus orator 16, 7.  
*Eufathius* Philoſoph. 17, 5.  
*Exercitiales* libri Etruſcorum haruſpicum 23, 5.  
*Faſtorum* monumenta mundana 26, 2.  
*Comperta fatorum ſorte* 31. ult.  
*Frontinus*, infra in *Hymetio*.  
*Fulgurales libri* 23, 5.  
*Galba* Orator 30, 4.  
*Gallus* Poëta 17, 4.  
*Gallorum* Bardi, Evhages, Druidae 16, 6.  
*Geographi* 22, 15. deſcriptores gentium 23, 6. ut geographici ſtyli formarunt *id.* geographica perplexitate monſtrata 31, 2.  
*Georgius poſt Artemium* Episcopos Alexandrinus 22, 11.  
*Geſtorum* volumen Imperatori recitatum de more 29, 1.  
*Gorgias Leontius* 30, 4.  
*Concionatoria Gracchi* fiſtula 30, 4.  
*Graeca* quaedam arcana in Galliis edoctus Serapio 16, 12. fabuloſae naeniae Graecorum 31, 13.  
*Gratiani* Oratio 27, 6.  
*Hadriani* Imp. dictum 30, 8.  
*Hecataeus* 22, 8.  
*Heliodorus* fatorum per genituras interpres 29, 2. mathematicus 2.  
*Heraclitus* Epheſius 21, 19.  
*Hermapionis* liber ex quo obeliſcorum Aegyptiorum inſcriptiones 17, 4. Conf. Io. Marſhami Canonem Chronicum pag. 456. ſeq.  
*Hermes* ter maximus 21, 14.  
*Herodianus* artium miniſtiſſimus ſciſcitator 22, 16.  
*Herodotus* 22, 15.  
*Hefiodus Aſcræus* vates 14, 6.  
*Hierocles* filius Alypii, vicarii Britanniarum 26, 1.  
*Hilarius* et Patricius vaticinandi periti 29, 1. Hilarii accuſati apologia *id.* p. 55. 2. vid. et 31, 14.  
*Hipparchus* 29, 1.  
*Hippias Eleuſ* Sophiſta 16, 5.  
*Hiſtoriae praecepta* 26, 1.



*Homerus* 14, 6. 15, 8. 18, 5.

19, 4. 22, 14. 15. 23, 6. ter.

27, 8. 28, 1. 31, 14. fabulatur inflatus 22, 16. fabulosius canit 23, 6.

ex sempiternis Homeri carminibus intelligi datur 21, 14. Homeri perennis autoritas 27, 4.

*Hymetii* commonitorium ad Valentinianum, a Frontino consiliar. conceptum 18, 1.

*Hyperides* 30, 4.

*Hystaspes Magus* 23, 6.

*Incertus* auctor de fato 17, 12. opinantur quidam fatum vinci Principis potestate, non fieri.

*Inscriptio* Graeca veteris lapidis, octo versibus Graecis hexametris 31, 1. alia memorantur 31, 14.

*Iovinianus* Imper. mediocriter eruditus 25, 10.

*Isocrates* 30, 8.

*Iuba* Rex Punicorum confusus textu librorum 22, 15.

*Iuliani* Imp. volumen in-  
vectivum Antiocheae,  
sive Misopogon 22, 14.  
Oratio 23, 5. 24, 3. morientis 25, 3. Orationum  
Epistolarumque comi-

tas incorrupta 16, 5. Litorio Graecus 17, 11. eruditus, et studiosus cognitionum omnium Princeps 25, 4. et 21, 1. ubi de eius studio futura noscendi. Praesagiorum sciscitationi nimiae deditus, superstitiosus magis quam sacrorum legitimus observator 25, 4. Philosophus indagandae veritatis professor 22, 14. ad aemulationem Caesaris Iulii quaedam sub pellibus scribens; quum obscuro noctis, altitudine sensus cuiusdam Philosophi teneretur, vidit squalidius speciem generis publici, etc. 25, 2. dixit turpe esse sapienti, cum habeat animum, captare laudes ex corpore 25, 4. iura condidit non molesta, illud inclemens quod docere vetuit Magistros Rhetoricos, et Grammaticos, Christianos, ni transissent ad Numinum cultum 25, 4. obruendum perenni silentio quod arcebat docere magistros Rhetoricos et Grammaticos,

ritos, ritus Christiani cultores 22, 10. Alius Rusticus Iulianus *k*) Magister memoriae 32, 6.

*Iuvenalis*, infra in *Mario Maximo*.

*Leges Romanae* ex Lycurgi rhetris, et axonibus translatae 16, 5.

*Liberius* Christianae Legis antistes, aeternae Urbis Episcopus 15, 7.

*Lucilius* 26, 9.

*Lycurgi* rhetrae, et axones 16, 5. indicibus Cassiis tristior, et Lycurgis 22, 9. Lycurgi et Cassii, columnina iustitiae prisca 30, 8.

*Maiorum secta*, et studia 23, 6. conceptae precationes *id.*

*Manichaeorum superstitione* 15, 13.

*Maras* Diaconus Christianus 14, 9. eius litterae scriptae Graeco sermone ad Tyrrii textrini praepositum *id.*

*Marcianus* Orator 30, 4.

*Marcus vates*, vide *Amphiaraus*. Marcus harruspex 26, 1.

*Marci Antonini* Imp. di-

ctum ad Iudaeos 22, 5. ad illum: οἱ λευκοὶ βόες μάγκω τῷ Καίσαρι ἀντὶ νικῆσης, ἡμεῖς ἀπωλόμεθα 25, 4.

*Marinus* causarum defensor 28, 1.

*Mathematici* 15, 1.

Quidam detestantes, ut venena doctrinas, Iuvenalem, et Maximum curatior studio legunt, nulla volumina praeter haec in profundo otio contrectantes 28, 4.

*Maximus* Philosophus 22, 7. 25, 3. Ephesius, capite in patria truncatus 29, 1.

*Menandri* Comici versus duo de genio dato cuique homini 21, 14.

*Menon* 26, 1. videtur legendum *Meton*, licet Codex Colbertinae Bibl.

*Memon*.

*Meterii* Epistola 28, 6.

*Metrodori* (Philosophi) mendaciis avidius acquiescens Constantius ardore Patthicos succendit 25, 4.

*Mimiambos* commentantes *Musonius* Athenis Atticis Magister Rhetoric. 27, 9.

L 5

Si

*k*) Eodem capite etiam Eupraxii magistri memoriae mentio.

- Si *Numa Pompilius*, vel *Socrates* dicerent, non haberetur fides 16, 7. haec verba terruissent *Numae Pompilii* similes et *Catonum* 28, 1. *Numae*, *Socratis*, *Marii*, *Scipionis*, *Augusti* genius familiaris 21, 14.
- Oracula* 21, 14. 23, 5. 29, 2. effata *Delphorum* 19, 12. ut oraculorum loquitur fides 22, 11. ad *Phrygiam* obiturum se *Julianus* praescripta audierat forte 25, 3. *Interiturum me ferro, dudum didici, fide fatidica praecinente*, *Julianus* *ibid.* p. 421.
- Oratorum* forensium professio 30, 4.
- Orientalium* quorundam versutia 30, 4.
- Palladius* dictus in *Gallum Caesarem* quaedam composuisse 22, 3.
- Pasphilus* Philosophus 29, 1.
- Peregrinus* *Proteus* Philosophus 29, 1.
- Philippus* Orator 30, 4.
- Philistionis* aut *Aesopi* cavillationes 30, 4.
- Philosophi* 23, 5.
- Philoxenus* Poëta 15, 5.
- Phrynichi* tragiçi drama de *Mileto a Persis ad incitas* redacta 28, 1.
- Physici* 21, 1. 22, 15. 25, 10. periti mundanae rationis 28, 1.
- Piacularia arcana* a doctore malarum artium tradita 26, 3.
- Plato* 16, 5. 25, 4. amplitudo *Platonis* 30, 4. *Platonem* cum *Academia* reliquit *Demosthenes* 30, 4.
- Plato* opñionum insignium auctor amplissimus 23, 6. sermonum amplitudine, *Iovis* aemulus 22, 16.
- Plotinus* 21, 14.
- Poëtae* 20, ult. 22, 8. 15. 24, 6. 27, 11.
- Porcius Cato* 28, 4.
- Priscus* et *Maximus* Philos. cum quibus *Julianus* moribundus super animorum sublimitate perplexius disputavit 25, 3.
- Protagoras* *Abderita* 22, 8.
- Proteus* Philosophus, vide *Peregrinus*.
- Proverbium*: clitellae bovi impositae 16, 5. eandem incudem tundere 18, 4. crudelis, ut *Phalaris* 26, 10. *Busirin* veterem, et *Antaecum* imitatus et *Phalarin* 28, 1. *Alexandri*, vel

- vel Caesaris æquiparare itinera 28, 4. apud Cimmerios nati *id.* Cimmeriis in tenebris reptabamus 29, 2. scopulos Sirenios transgressurus *id.* οὐ δὲ νόει καὶ εἴφει τὴν τύλην *id.* Micones, et Lachetes (pro humilibus) cothurnati, et turgidi, ut Heraclidas illos Cresphontem, et Temenum putes *id.*
- Ptolemaeus* (Astrolog.) 20, 3. (Geograph.) 22, 8.
- Pythagoras* 15, 9. 21, 14. 33, ult.
- Rutilius* Orator 30, 4.
- Sallustius* (Historicus) 15, 12. alius cuius Epistola ad Iulianum memoratur 23, 5. alius *Sallustius* scutarius 29, 1. tribunus 29, 3.
- Vt Sapientes definiunt, nihil aliud est Imperium quam cura salutis alienae 29, 1.
- Saporis* Regis Regnum Epistola ad Constant. 17, 6.
- Scaevolae* 30, 4.
- Staurus* Orator 30, 4.
- Scriptores* antiqui docent 23, 6.
- Sibyllae* 21, 1. 33, 1. carmen Cumanum 22, 1. 23, 3.
- Sibyllae* oraculorum interpretes 30, 4.
- Sicanorum* leges 30, 4.
- Silvanus* caularum defensor 15, 7.
- Simonides* Lyricus 14, 6. 16, 5. alius Simonides Philosophus, Ammiani memoria severissimus 29, 1.
- Simplicius* Emonensis ex Grammatico Maximini, Vicarii consiliarius 28, 1.
- Socrates* aliquid sciens amplius, vult e vita discedere 28, 4.
- Solon* sententiis adiutus Aegypti sacerdotum, latis iusto moderamine legibus Romano quoque iuri maximum addidit moderamentum 22, 19.
- Sophocles* tragoediar. scriptor 25, 4.
- Stesichori* lyrici carmen audivit modulantem Socrates morti vicinus 28, 4.
- Symmachus* post Apronianum praefectus urbis inter praecipua nominandus exempla doctrinar. atque modestiae 27, 3.
- Synodus Athanas.* a sacramento removens 15, 7.
- Tagetici* s. *Tagetis* Thufci libri 17, 10. 21, 1.
- Tarqui-*

*Tarquitiani* libri in titulo  
de rebus Divinis 25, 2.

*Terentius* 14, 6. alius cuius  
mentio 27, ult. 30, 1.

*Theagenes* 29, 1. vid. *Theo-*  
*gnis.*

*Themistoclis* dictum 30, 8.

*Theodorus* notarius literis  
ornatissimus 29, 1. Epi-  
stola ad Hilarium *id.*

*Theognis* Poëta vetus, et  
prudens 29, 1.

*Theologi* et Poëtæ veteres  
17, 7. 21, 1. 14.

*Theopompus* 22, 9.

*Thucydides* 19, 5. auctor  
amplissimus. 18, 6. solere  
multa Ammianum de  
Thucydide mutuari, no-  
tat H. Valesius ad 21, 16.

*Timagenes* historicus dili-  
gentia Graecus et lingua,  
haec quae diu sunt igno-  
rata collegit ex multi-  
plicibus libris 15, 9.

*Tissas* Rhetor 30, 4.

*Trebatius* Ictus, vide *Al-*  
*fenus.*

*Tullius* 14, 2. 15, 5. 16, 1.

19, 12. 21, 1. 22, 7. 26, 9.

27, 4. 28, 1. 4. 29, 5. 31, 14.

defendens Oppium 30, 8.  
Brutum laudans 27, 9.

Fonteium defendens  
15, 12. Epistola ad Nepo-  
tem: *neque enim quic-*  
*quam aliud est felicitas*  
*nisi honestarum rerum*  
*prosperitas* 21, 16. in qua-  
dam ad Cornelium Nepo-  
tem Epistola Tullius  
testis reverendus 26, 1.  
pro Scauro 22, 15. Cluen-  
tiana 30, 4. vide supra,  
Cicero. Carcer Tullianus  
28, 1. p. 519. flosculi Tul-  
liani 29, 1.

*Valentiniani* Imp. Oratio  
26, 1. 27, 6.

*Versus Graeci* 21, 2. 29, 1.

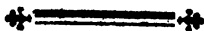
*Victor*, scriptor historicus  
21, 10. magister equitum  
27, 5. 30, 2. 31, 7.

*Virgilius* Mantuanus vates  
excelsus 15, 9. poëta  
praeclarus 19, 9. bucolic-  
orum postrema parte  
17, 4. versus eius 31, 4.

*Visorum interpretes* 23, 3.

*Zeno* Stoicus 14, 9.

*Zoroastres* Bactrianus 23, 6.



## CAPVT XIII.

DE

## VEGETIO.

I. *Vegetii aetas et liber de re militari.* II. *Editiones.*  
 III. *Liber de mulomedicina.* IV. *Scripta deperdita Vegetii.*

I. **LAVIVS VEGETIVS RENATIVS**, Vir illustis a) Comes scripsit ad Valentianum II. Augustum *Epitomen* b). *Institutorum rei militaris libris V.* c) ex M. Porcio Catone, Cornelio Celso, Paterno, d) Frontino, Varronis Navalibus et Constitutionibus Augusti, Traiani et Hadriani. vide lib. I. cap. 8. Videtur fuisse Christianus. Meminit illius praeter alios iuniores Petrus Blesensis Epist. 94. Sui ac superioris aevi instituta non raro confundere notat Lipsius lib. I. dialog. 2. de militia Romana, cui iunge Salmasium de re militari Rom. T. X. Thesauri Antiqu. Rom. Graeviani p. 1294. seq. qua re multi, in rebus ad militiam Rom. pertinentibus, decipi se passi sunt.

## II. Pro-

a) Comitem CPolitenum vocat Volaterranus, quod Scriverio et aliis quibusdam eruditis minus probatur. Naudaeus tamen in Bibliographia militari meminit binorum Vegetii Codicum Mss. Peirescianorum, e quibus editio Stewechiana et Scriveriana in quibusdam melior reddi possit, testatus, eos huiusmodi notis in principio et fine exornatos, quae suffragium ferre Volaterrano videantur. Patria Romanum fuisse affirmat Petrus Andlous lib. 2. c. 13. de Imperio Romano.

b) Quod putat Barthius XXVII.

Advers. et alibi Epitomen tantum librorum Vegetii atque adeo Epitomen Epitomes hodie superesse, minus verisimile videtur. Et nescio quomodo ille vir doctissimus nimis acutus erat inolfaciendis usquequaque Epitomis.

c) In Bibl. Simlero-Gesneriana referuntur libri IV. quia liber quintus, sive praecepta navalis militiae, quarto libro (poliorcetico) adhaerent in antiquis editionibus ante Scriverium, qui fide Codicum quorundam disiunxit.

d) De hoc Paterno consulendus Catanaeus ad Plinii lib. I. Ep. 22.

II. Prodiit primum Oxonii 1468, ut videtur, sub titulo: *Epitomae de re militari*, per primos in Britannia typographos: de qua ed. adi, si lubet Mermannum Vir. Cel. de Orig. typogr. p. 145. Secundum hanc editus est Romae 1478. 4. Ei proximam cognovi eam, quam nuspian memoratam vidi, nec a Stewechio, nec ab Oudendorpio (nisi vero est, sub nomine ed. veteris, commemorata a Stewechio) curatam illam Pisciae a. 1488. f. per Sigism. Rodt de Bitschi, sed curantibus fratribus Seb. et Raphaële de Orlandis: qui dicuntur, ad calcem, non passi esse diutius situ et squalore delitescere Vegetii librum: velut primi ederent. Sequitur altera *Romana* a. 1494. 4. repetitio, ut opinor, Romanae superioris: Bononiensis porro a 1496. repetita 1503. et hanc *Parisienses*, a. 1515. 1523. 8. sed deinde maior et picturis machinarum etc. ornata alia a. 1535. et 1553. luculenta, sed sine notis editio, cuius nos exemplum habemus. In his primum additi *Frontinus*, *Aelianus*, *Tacticus* ille, et *Modestus*: notarum nihil. A. deinde 1580. 8. apud *Colonienses* prodiit, castigatus a *Fr. Modio*, Critico egregio, additis etiam notulis. Sed primus operae pretium in hoc scriptore et corrigendo et illustrando fecit *Godeschalcus Stewechius*, qui pluribus libris scriptis et edd. pr. usus est, editionibus quidem Colon. Paris. et tertia, quam libro scripto aequat usu; item Romana, sed ex Modii notis: optime ille de Vegetio meritus et correctione et Commentario. Accessere *Frontini* libri Stratagematum cum *Modii* notis, *Aelianus*, *Modestus* et Polybiana Excerpta. Editio haec primum facta est Antverp. a. 1585. 4. repetita a. 1592. 8. et 1607. 4. ap. Rapheleng. Addidit *P. Scriverius* recensita a se M. Porcii Catonis ex libro de re militari et L. Cincii Alimenti ex libris eiusdem argumenti fragmenta, Claudii Aeliani *Tactica* ex interpretatione Theodori Gazae Thessalonicensis, Polybii tractationem de mili-

tia et castrametatione Romanorum ex libro VI. Historiarum, interprete *Iano Lascari* Rhyndaceno, *Hygini* Gromaticum sive de castrametatione librum, quem primus edidit e codice Sixti Arcerii; librum *Anonymi de rebus bellicis*, scriptum, ut videtur, ad Theodosium Aug. eiusque filios Honorium et Arcadium Caesares; *Modesti e)* libellum de vocabulis rei militaris ad Tacitum Augustum, cuius se iussu, Martii operis praecepta per diversos auctorum libros dispersa abbreviasse, affirmat; *Rufi* leges militares, ex interpretatione *Io. Leunclavii* Amelburni, *Sexti Iulii Frontini* scripta, de quibus supra lib. 2. c. 19. diximus, cum commentario *Augeni Urbici* in librum Frontini de qualitatibus agrorum, *fragmentis legum agrariarum et finium regundorum constitutionibus*. Editi praeterea Vegetii de re militari libri cum Frontino, Aeliano et Aenea, P. Scriverii castigationibus illustrati Lugd. Bat. 1644. 12. et iterum cum Stewechii, Modii et Scriverii observationibus, addito etiam Modesti libello, Vesaliae Clivior. 1670. 8. quam editionem non satis emendatam esse queritur Tho. Crenius V. C. in limine partis nonae animadvers. philolog. Vegetii de re militari synopsis dichotomica lucem vidit Halae Saxonum a. 1639. per *Christianum Queintzium*. Mf. Chorierii codicem, in quo Lib. I. cap. 5. legitur *proceritatem tironum III. C.* (i. e. *trium cubitorum*, pro quo editiones habent a *Cos. Mario*)

e) Hunc Modestum sunt qui Tacito Imp. et Vegerio ipso recentiorum faciant, licet Barthius II. 20. Adversar. et Gisbert. Cuperus exercit. 2. de elephantis in numis c. 5. p. 157. T. 3. Thesauri Sallengriani, non dubitant Modesti libellum verbatim a Vegetio exscriptum. Sed hoc si aiamus, minus videbitur, cum alios auctores passim laudet Vegetius, Modesti nomen suppressisse. Ac Mo-

desti libello nihil se unquam putidius vidisse Modius affirmat, cui suffragatur in Bibliotheca militari praestantissimus Naudaeus, Modestum vocans infelicem Vegetii Epitomatores. Prodiit Modesti libellus separatim Francof. 1602. 12. Antiquior longe Vegetio fuit *Iulius Modestus* Hygini (teste Svetonio) libertus, cuius de feriis laudat Macrobius, et *Librorum Quaestionum confusaneorum* Gellius.



*Mario) scio semper exactam*, laudat Gilbertus Burnetus in Epistolis de itinere suo p. 11. Sed legendum *ad incommam* sive *ad incomam*, ut in Codice Hittorpiano Steuchius reperit. Vide Salmasium ad Lampridii Alex. Severum c. 4. Cangii glossar. in *incoma*, et appendice ad calcem glossarii Graeci p. 115. Ruinarti acta selecta martyrum pag. 300. et Memorias Trevoltinas a. 1707. p. 434. seq.

Nostri aetate hos Vegetii libros diligenter tractaverat, et cum multis Mss. editionibusque veteribus contulerat *Franciscus Oudendorpius*: qui et suas Animadversiones per Dorvillium inferi passus est observationibus Miscellaneis a Dorvillio editis T. VI. p. 549. f. VII. p. 138. f. 368. f. 341. f. VIII. 239. f. IX. 74. f. 213. f. 397 — 312.

*Frid. Lindebrogii* notae in Vegetium ineditae sunt in Bibliotheca urbis Hamburgensis Ioannea. Commentarios politicos in scriptores militares atque adeo Vegetium quoque molitus fuit Gruterus, ut testatur in Epistola ad Scriverium, edita a nobilissimo Meelio p. 67. Scriverius ipse in litteris datis ad Iungermannum Idibus Martii 1607. *intra annum*, inquit, *ovv Oeω animadversiones novas et notas satis prolixas in Vegetium Frontinumque dare certum est, nisi stiterit per typographum.*

Gallice prodiit Vegetius per *Iacobum de Walhausen* a. 1616. additis figuris sive iconibus. Veterem Vegetii versionem Gallicam, fortasse *Io. Clopinelli*, qui sub Philippo IV. vixit, (v. Sorelli Bibl. Gallicam p. 195.) cui titulus *de l'art de Chevalerie*, memorat Salmasius Lib. de re militari Rom. c. 1. Prodiere etiam Vegetius, Frontinus et Modestus Gallice 1536. f. apud Christian. Wechel. In Catalogo Bibliothecae insignis Seidelianae Berolin. 1718. 8. p. 299. inter libros in quarto n. 735. memoratur *Grafen Flavii Vegetii Renati Tractat von der Ritter-*

*Ritterschaft und jungen Ritters: in teutschen von For-  
tificationen: mit vielen Kupfer-gezeichneten Werken.* et  
putaturque hic liber typis expressus esse in principis  
artis inventae. Post Germanice lucem vidit Vegetius  
August. Vindel. a. 1529. f. *Fünf Bücher der Ritterschaft.*  
Stewechfus, utrum illam antiquiorem, quod mihi vi-  
detur, an hanc Augustanam versionem intelligat, cum  
se dicit usum esse versionem teutonicam, multis annis ante  
vulgata, non pro certo dici potest. *Lusitanice* vertit  
Petrus, Dux Conimbricensis, idem qui Officia Cicero-  
nis in linguam illam transtulit. *Hispanice* Io. Venegas  
*Quixada*, cuius versionis Mss. meminit Nic. Antonius  
Tom. i. Bibl. Hispan. p. 607.

III. Exstant itidem sub *Vegetii* nomine, sed alte-  
rius utique, *Publii* nimirum *Vegetii*, artis Veterina-  
riae f) sive *Digestorum artis Mylomedicinarum* Libri IV:  
ipso titulo *Digestorum* indicante, esse haec collectanea,  
sive ab ipso Vegetio, sive ab alio, qui Vegetianis alia  
adderet. Primum hi libri Basil. 1528. 4. editi sunt per  
Ioh. g) Fabrum Emineum, typographum Iuliacensem,  
cum praef. Hermannii Comitis Nueuarii, praepositi pri-  
mariae aedis Colonienfis, ad Ferdinandum Hungariae  
et Bohemiae Regem: quae editio cum notis Mss. fuit  
in Bibl. Almeloventii: item cum antiquissimo Corbeienfi  
et

f) *Veterina* animalia dicuntur  
ad vecturam idonea, veluti *veste-  
rina* vel *vehetrina*, equi, asini, mu-  
li, quos generis *veterini* nomine  
complectitur Plin. VIII, 42. Hist.  
et XI. 46. et *veterina* pecori op-  
ponit X, 23. Vide Festum, No-  
niumque. Lucretius V. 888.

Ne forte ex homine et veterino  
semitis eorum

Conferi credas Centauros posse. —  
Fabr. Bibl. lat. T. III.

g) In Merklini Lindenio reno-  
vato p. 1037. male vocari videas  
*Is. Februm*: apud Vossium p. 79.  
de Philosophia perperam legitur  
*Iac. Fabri*. Idem ait se accepisse,  
libros illos Londini apud virum  
doctum extare Mstos alteraque  
parte auctiores. In Catalogo li-  
brorum Mss. If. Vossii inter Codi-  
ces latinos num. 115. video me-  
morari Vegetium de re Veterinaria  
editis auctiorem et emendatiorem.

M

et optimae notae codice, litteris uncialibus exarato (licet haecum hinc inde deformato) collata in Gudianam.

2. Prodiit deinde Vegetius e pluribus codicibus castigatus, curante *Sambuca*, Basil. 1574. 4. Ab illo tempore, quod quidem repererimus, editus hic liber non est, donec *Io. Matthias Gesnerus* ad recensendum hoc opusculum induci se passus est, partim per insignem illum locum, qui e *Columellae* libris de Re Rust. repetitus, in eo reperitur, partim per largam facultatem librorum scriptorum et excerptorum e libris scriptis, ei oblatorum, si eum librum addere Corpori Scriptorum de Re Rustica vellet. Itaque fecit: ei subiecit varietatem lectionis e libris illis collectam, admittis suis notulis. de Mss. v. praef. Gesneri ad Script. R. R. p. XVI. Locum *Columellae* illum insignem iam comparaverat cum libris *Columellae* et opem mutuam sibi praestare utriusque libros iusserat *Morgagni* in Epist. 3.

Novam operis editionem molitus est *Casp. Bartholinus*, Thomae filius, cum suis et *Io. Rhodii* notis: eiusque iam primum folium speciminis loco typis exscriptum est, una cum dedicatione ad Illustrem Virum Ant. Magliabechium. *Io. Rhodius* in Lexico Scriboniano p. 369. promisit se *Gargilii Martialis Veterinarii* nondum editi fragmentum cum *Publio Vegetio* emendatiore editurum: interea multa Vegetii mulomedici loca emendavit notis ad eundem Scribonium. Vegetium de mulomedicina, nec minus *Chironis Centauri*, *Abstyrri* et *Cl. Hemerotis* de arte Veterinaria Libros X. et *Oliverii Neapolitani* Librum de equis, Mf. fervabat Norimbergae *Gotfridus Thomafius*.

*Hetrusca* lingua prodiit Venet. 1543. 8. cum *Hippiatricis Graecis*, in eandem linguam versis, et *Laurent. Rusii* libro eiusdem argumenti. *Gallice* vertit praeter *Caro-*

*Carolus Stephanus*, teste *Crucimano* Bibl. Gal. p. 43.  
*Bernardus Podius* (du Poy Monclar.) *Lucensis* in *Bea-*  
*nio* Paris. 1563. 4. vide *Antonii Verderii Bibliothecam*  
*Gallicam* p. 117.

Auctores *Vegetius* laudat *Pelagonium*, *Columel-*  
*lam*, *Chironem* et *Absyrtum*. - *Absyrt* et *Pelagonii* no-  
 men occurrit etiam inter *Graecos Veterinariae* sive *Hip-*  
*piatricae* scriptores duobus libris collectos, et in *Géo-*  
*ponicis*.

IV. In *Bibliotheca Simlero Gesneriana* legi, *Vege-*  
*tium Praetextatum* *Aristotelis* priora et posteriora *Ana-*  
*lytica*, sive potius *Themistii* in illos commentaria, ta-  
 rino sermone tradidisse. Quod hauserunt ex *Boethii* li-  
 bro I. maiorum commentationum in librum *Philoso-*  
*phi regis explanatas*. Sed de illa versione, quia edita  
 non est, nihil habeo, quod dicam.





## CAP. V. T. XIV.

DE

## M. A. C. R. O. B. I. O.

I. *Aetas Macrobian.* II. *Comment. in Somnium Scipionis.*  
 III. *Libri Saturnaliorum.* Ibid. *de differentia verbi*  
*graeci et latini.* IV. *Nonnulla sub Macrobian nomine*  
*medita.* V. *Index Scriptorum.*

I. **MACROBIUS AMBROSIVS AURELIVS**  
**THEODOSIVS** a) Vir Consularis et illu-  
 stris, sacrique cubiculi praefectus, Honorii et Theo-  
 dosii iun. temporibus floruit, ut patet e Codice Theo-  
 dosiano lib. VI. titulo 8. ubi v. Gothofredum. Com-  
 mentarios in Somnium Scipionis respicit, Macrobius  
 subinde allegans Honorius Augustod. in Libris IV. de  
 Philosophia mundi et Libro de Solis affectibus. *Ma-*  
*crobius Theodosius* testem citat Zacharias Chytopoli-  
 tanus T. XIX. Bibl. Patrum, edit. Lugd. p. 859. *Macro-*  
*bium Grammaticum Romanum*, h. e. Romanis discipli-  
 nis

a) De patria eius, quae fuerit, non certo constat. Pro Graeco habere videtur Erasmus in Ciceroniano: *Aesopicam corniculam mihi nominas, ex aliarum pennis suos contexit censones. Itaque sua lingua non loquitur, etsi quando loquitur Graeculum latine ballutire creilas.* Romanum se ipse diserte negat praefat. in Saturnal. ubi aequi bonique consuli cupit, si sub alio ortum coelo Latinae linguae vena non adiuvet, vel si in suo sermone Romanis oris elegantia desidevetur. Non minus incerta res de religione Macrobian. Christianis eum annumerat Barthius p. 2258.

Adversar. contra homo Ethnicus dicitur Spanhemio dub. Evangel. T. I. p. 533. cui assentiri malim. Ambigui haerent Grotius ad Matth. II, 16. et Huetius p. 789. demonstrat. Ethnicum fuisse pluribus docet argumentis Io. Massonus Epistola de religione Macrobian et testimonio de infantibus Bethleemicis, subiuncta Eduardi Chandleri, Episcopi, libro Anglice edito Lond. 1723. 8. a vindication of the defence of Christianity from the Prophecies of the old Testament etc. (v. Bibl. raisonnée T. XIII. p. 450. seq.)

nis innutritum vocat Reinesius p. 460. Epist. ad Rupertum, qui p. 461. et 492. de eo plura. Patria Parmensem scribit Ricciolus in Almagesto, ubi recte reprehendit Genebrardum, Sansovinum et Thevetum, qui ad seculum secundum a nato Christo retulerunt, et confectores indicis Bibliothecae Vaticanae, qui ad decimum. *Macrobius Presbyter* est ap. Caveum de Script. Eccl. ad a, C. 344.

II. *Exstant eius commentariorum in Somnium Scipionis; a Cicerone descriptum, libri duo*, magna eruditione referti, ad Eustathium filium: quos Graece vertit, non Gaza, sed Maximus Planudes, cuius versione hactenus inedita usus Iacobus Cujacius, et in Thesaurο Graecarum Vocum Guil. Morellius. Reperitur in Bibliotheca Regis Galliae codice 683. teste Labbeo Bibl. nov. Mss. pag. 280. memoratur etiam in Catalogo Mss. Graecorum *b) Seguerii p. 12.* Commentarios illos partem esse Saturnaliorum, perperam ab illis divulgatam, notat Barthius ad Claudianum pag. 918. Idem pag. 791. *Somnii commentationem, partem esse Saturnaliorum suspicari faciunt manu exaratae membranae, in quarum antiquissimis reperi:* Macrobiani Theodosii Viri Consularis et Illustris Commentariorum tertiae diei Saturnaliorum liber primus incipit: *ut non in libros opus illud suum, sed in dies distribuisse videatur Macrobius; singulorum autem dierum operas aliquot libris distinxisse, quorum tertium occuparint hi de somnio Scipionis Commentarii.* Quae res et reliquorum tenori congruit, qui non aliter interiores Maronis sensus et doctrinam inquirunt, quam iste Marci Tullii. Potest autem, ut ante exordium tertii huius Saturnaliorum libri exciderit minutum quoddam Epistolium, quod hos Commentarios ordini Operis instituti conciliaverit;

M 3

tertius

b) In Celeber. Montefalconiſ Bibliotheca Caſſiniana p. 520.

tertius vero quartusque, ut hodie positi sunt, vix unum librum faciunt, ubi cum praecedentibus et sequentibus comparaveris. Nec tertius omnino secundum, talis quidem sequi debet: cum finis secundi dicat alterius dici operas apud Symmachum disceptandas esse, principium autem tertii de Votlii domo, ubi conventum fuerit, sermonem habeat. Omnino aliis libris inventis opus erit, ut is auctor concilietur ordini suo, quos inquirere adhortor, quibus talium copia est: utilis enim est scriptor, quomlibet aliorum exceptor: cum sic etiam non paucos doceat nullibi Antiquitatis alibi exstantia. De eo, quod ex Seneca, Gellio praecipue, tum ex Valerio Maximo et aliis scriptoribus, etiam quando non nominat, multa mutuatus est Macrobius, adi Jacob. Thomasiun de plagio §. 503. Hieron. Mercurialem III, 5. Var. Lect. et Guilhelmum Saldenum de libris pag. 167. 176. seq.

III. Saturnaliorum c) Conviviorum, sive variarum dissertationum super variis iucundae et reconditae doctrinae argumentis ad eundem Eustathium libri VII. veluti totidem dies, quibus ad convivia convenere, qui inter se colloquentes d) inducuntur, narrante ad Decium Posthumiano, *Vestius Praetextatus* e) Rex mensae, *Flavianus*, Q. Aurelii Symmachi frater, *Symmachus* ipse, *Cassius Decius Albinus*, *Furius Albinus*, *Eusta-*

c) Hos libros Saturnaliorum Macrobius intellige, quando in Petri Blesensis prologo commentarii de amicitia vides laudari librum Saturni, nisi Verrii Flacci Saturnum innui malis. Sed apud Marium Victorinum in 1. Rhetoric. Ciceronis p. 86. edit. Pirthoei pro Saturno lege Socratem. Est vero iudice Io. Sarisburiensi lib. 3. Policrat. cap. 10. Macrobius conspicuus in sententiis, in verbis floridus, et tota rerum varietate re-

dundans, ut in institutione convivii et dispensatione Socraticam videatur dulcedinem propinare.

d) De his consule Pontani asterium notarum ad Macrobiun p. 741. seq. et Macrobiun ipsum lib. 7. c. 4.

e) De hoc Praetextato v. Paulus Aringhus III, 16. Romae subterraneae, ubi tamen, Saturnalia illi a Macrobio dicata, praeter rem traditur.

*Eusebii, Nicomachus Avianus*, admodum adhuc adolelescens, *Evangelus, Eusebius Rhetor, Disarius Medicus, Horus et Servius Grammaticus*. Multa in his libris ex Gellio mutuatum Macrobius, et librum septimum fere integrum ex Plutarcho repetiisse observatum est, sed propterea plagiaris annumerandum esse non facile dixerim. Sub extremum libri septimi videntur quaedam ad operis absolutionem deesse.

IV. Prodiere haec Macrobij scripta Venet. 1482. 1492. et 1500. f. et 1513. f. Brixiae 1483. cuius editionis nos exemplum habemus, et iterum 1501. f. quae fuit apud V. C. Iac. Perizonium, et Bononiae 1501. Tum Florent. 1515. 8. e *Nic. Angelii* castigatione: quae est prima recensio critica: in qua tamen librorum scriptorum usus nullus fuit, ut e praefatione ipsius Angelii intelligitur: Basil. 1519. fol. ex emendatione Io. Rivii Veneti. Coloniae deinde lucem adspexere a. 1521. f. ex *Arnoldi Vesaliensis* recensione, qui lacunas supplevisse, Graeca addidisse, capita distinxisse, commata discriminaisse, innumera emendasse se proficitur nullo Msto Codice adiutum. *En tibi*, inquit in praefat. *Macrobius ex foedo nitidum, ex obscuro apertum, expeditum ex intricato, ex confuso digestum.* — — Nulla exemplarium vetustas, nullae chartae excussae pulveribus, nullae dispunctae membranae, ut fieri solet, nostram hanc opellam promoverunt: sed si quid praestitimus, id sedulo labore et crebris lucubrationibus elimatum est. Coloniae iterum a. 1526. f. et 1527. 8. prodiere. Secuta est mox Veneta ap. Aldum 1528. 8. per Donatum Veronensem, qui de suo labore honorifice quidem loquitur, sed nullis commemoratis praesidiis. Ultra quidem sphalmatum correctionem non processit multum, nisi per coniecturam. Sed princeps omnium veterum edd. est Basileensis 1535. fol. ita emendata et suppleta



e Codicibus insignibus Mss. a *Ioachimo Camerario*,  
 ut prope nullus versus expers esset emendationis, ut  
 ipse ait in praefatione ad Plautum: Prodiit porro Ma-  
 crobius saepe Lugduni apud Gryphios, ut 1532. 1542.  
 1548. 1550. 1555. 8. 1560. 1585. 12. Praefationis nihil  
 habent exempla Gryphiana a me visa: sed in titulo e  
 variis et antiquissimis Codd. recognitus et auctus Ma-  
 crobius dicitur: id quale sit, et quam late pateat, non  
 difficile est iudicare iis, qui huic professioni in editio-  
 nibus antiquis adfuerunt. Ceterum eodem, quo ul-  
 tima Gryphii prodit, anno, i. e. 1585. *Henr. Stepha-  
 nus* novam editionem curavit 8. in qua usurpati sunt  
 libri scripti, imprimis Pithoei a *Ludov. Carrione* col-  
 lati: omninoque castigatio facta per Carrionem videtur.  
 Nam in praefatione H. Stephanus, cum per laudes cal-  
 lide obtreclasset Camerario, dicit, Carrionem saepius a  
 Camerarii lectione discessisse, quam sibi placeret. Hic  
 idem H. Stephanus in praefat. primus spem fecit vul-  
 gandi e codice Pithoeano libri Macrobiani *de differen-  
 tiis et societatibus Graeci et latini verbi*, sive excerpto-  
 rum e libro Macrobiani huius argumenti, auctore *Io-  
 anne* quodam, forte, ut suspicabantur P. Pithoeus et  
 Jac. Vsserius in Epistolis Hibernicis, *Erigena* sive  
*Scoto*: nam idem est utrumque cognomen: qui tempo-  
 ribus Caroli Calvi vixit. Hic libellus seorsim primum  
 prodit Paris. 1588. 8. cum notis *Io. Obsopoei*, et inter  
 Grammaticos veteres a. 1605. editus est ab *Elia Putschio*.  
 Occurrit vero etiam in posterioribus Macrobiani editio-  
 nibus, Lugdunensi Bat. a. 1595. et 1628. 8. in qua prae-  
 ter *Io. Isaaci Pontani* notas, et *Io. Meursii* castigatio-  
 nes, auctorum a Macrobio allegatorum index est ad-  
 junctus. Lugdunensem editionem expressit Oxonien-  
 sis, in qua notae, quae in priore ad calcem voluminis  
 reiectae erant, verbis Macrobiani statim subiiciuntur.  
 Denique Lugduni Batavorum a. 1670. 8. Oxoniensis illa  
 repetita

repetita est; additis ad commentaria in Somnium animadversionibus *Jacobi Gronovii*, ad commentarios in Somnium Scipionis usi duobus Mss. et ad Saturnaliorum libros uno Ms. chartaceo Biblioth. Leidenfis Academiae, qui locis quibusdam in utroque opere, prior praesertim, non infeliciter lucem attulit, medicamque manum admovit. Idem in limine operis prolixa quaedam loca profert ex *Geometria Anonymi veteris*, quam inter schedas Parentis sui repererat, et ex alio Ms. gemini argumenti Anglicano, in quibus Macrobius Ambrosius Theodosius in testimonium citatur, et quorum uterque se prodit commentaria in Somnium Scipionis legisse. Gronovii editio recusa est Lond. 1694. 8. Editionem Patav. 1736. 8. quae diligentissime emendata in titulo dicitur, non vidimus. Nic. Heinsum et Petr. Lambecium in Macrobio emendando haud parum operae studiique posuisse constat ex libro VI de Bibl. Vindob. p. 266. ubi mentio Codicum antiquissimorum Neapolitani et Thuanci. Habeo exemplum editionis Colonienfis a. 1521. cui per totum in margine adscriptae sunt vel correctiones, vel varietates lectionis, vel utrumque genus, nam interdum Cod. ant. memoratur, manu elegante, sed nescio cuius. Lepidum est, quod ad calcem huius libri est. Scripsit ibi aliquis haec: *Décimo tertio Calendas Sept. a. 1537. posticum Augustinenfium Colmariae, stortationis ergo, Senatus consultum occludi curavit. Dii dent sanctulis istis meliorem mentem.* Adscripsit manus eadem, quae lectiones in marginibus: *et te imprimis o! stortator impudens.* — Habeo item exemplum ed. Gryphanae 1550. cui adscripta est Varietas lectionis e Mss. monasterii S. Galli. Nam fuit nobis quondam in animo, Macrobianae editionem novam parare, eiusque consilii causa magnum numerum editionum veterum collegimus. Sed, consilium ad effectum perducere, incurrentia saepe negotia alia et labores non siverunt.

*Gallicam* Macrobiani editionem molitus est de *Centuriis*, cui Lucretii et Apuleii versiones debemus, nescio an absoluerit.

In Colomesii Catalogo Mistorum II. Vossii, inter Codices latinos num. 39. occurrit fragmentum e Macrobiani *libris de differentia stellarum et de magnitudine Solis*. Et num. 48. *Sphaera Macrobiani*. Denique n. 91. *Macrobius de palliis quas sunt lapidum nomina*. Videndum sintne haec laciniae e Commentariis in Somnium Scipionis petita. Trotula, Macrobius, et Gilbertinus de secretis mulierum, Mss. exstiterunt Norimbergae apud D. Gottfredum Thomesium.

## V. SYLLABVS AVCTORVM, QVI MACROBIO NOMINATIM LAVDATI.

Ex editione Io. Isacii Pontani Lugd. Bat. 1628.

- |                                 |                             |
|---------------------------------|-----------------------------|
| <b>A</b> ccius Lucius pag. 189. | Antonius Gnipho 343.        |
| 154. 455. 456. 469. 471.        | Apollodorus 191. 235. 252.  |
| 472. 567.                       | Apuleius 5. 500.            |
| Asterianus Calvus 333.          | Apollonius 424.             |
| Actius 471. vide Acius.         | Aratus 367.                 |
| Aeschylus 244. 434. 435.        | Arbiter Petronius 5.        |
| 439. 446.                       | Archilochus 233.            |
| Africanus 313. 469. 471. 472.   | Archimedes 107.             |
| 483.                            | Aristomenes 439.            |
| Albinus Postumius 313.          | Aristophanes 333. 428. 439. |
| Alcaeus 438. 545.               | Aristoteles 140. 243. 292.  |
| Alcman, 552.                    | 431. 513. 590. notatus 147. |
| Alexander Aetolus 444.          | 538. 539.                   |
| Anaxandrides 441.               | Asclepiades 440.            |
| Antias Valerius 217.            | Asinius Pollio 171.         |
| Antipater Stoicus 238. 241.     | Asper 330. notatus 328.     |

Atta

- Atta* 309.  
*Atticus Capito* 218. 339. 536.  
*D. Augustinus* 278. 482.  
*Aulus Albinus* Cos. Rerum  
 Romanar. Graecus scri-  
 ptor 161.  
*Aurelius Cornutus* 432. no-  
 tatus *ibid.*  
*Boethus* vel *Boethos* 59.  
*Corn. Bathus* 331.  
*Gavius Bassus*, libro quem  
 de Diis composuit 192.  
 331.  
*Caecilius* 300.  
*Caelius* 174.  
*Cuius Caesar* 175.  
*Callias* 435.  
*Callimachus* 334.  
*Catrus Aferianus* 338.  
*Carminius* 434.  
*Cassius Hemina* 217. 228.  
 325. notatus 228.  
*M. Cato* 174. 197. 218. 298.  
 307. 328. 469. 479.  
*Catullus* 270. 453. 454.  
*Chrysiptus* 232.  
*Cicero* 175. 271. 301. 313. 352.  
 463. 464. 468. 479. 557.  
 568. 593. 594.  
*Cincius*, libro de fastis 209.  
 210. 212. 295.  
*Clodius Quadrigarius*, vi-  
 de *Q. Quadrigarius*.  
*Cleanthes* 233. 238. 245.  
 260.  
*Cloatius Verus* 308. 309. 311.  
 313. 329.  
*Cornificius* 193. 233. 237.  
 242. 260. 469. 473.  
*Critolaus* 177.  
*Demosthenes* 141. 273. 352.  
 476.  
*Didymus* 429. 430. 445.  
*Diodorus* 61.  
*Duodecim Tabulae* 173.  
*Dryton* 573.  
*Edictum Praetoris* 164.  
*Egeatius* de rerum natura  
 libro primo 471. 473.  
*Empedocles* 239. 508.  
*Ennius* 172. 448. 449. 450.  
 456. 459. et deinceps:  
 item 466. 471. 486. 487.  
*Epaphus* vir plurimae Le-  
 ctionis libro XVII. 329.  
*Ephippus* 443.  
*Ephorus* 428. 438.  
*Epicadus* 206.  
*Epicharmus* 437.  
*Epistetus* 206.  
*Epicurus* 480. notatus 540.  
*Erasistratus* 544.  
*Eratotheneus* 441. 547.  
*Etruscorum liber* 332.  
*Eupolis* 506. 547.  
*Euripides* 233. 239. 241. 261.  
 430. 431. 432. 442. 445.  
 494. 547.  
*Fab. Pistor.* 319.  
*Favorinus* 310.

- Remestella* 195.  
*Festus Pompeius* 322. 327.  
 334.  
*Fulvius Nobilior* 209. 217.  
*Furius* 451. 453. 466.  
*Furius Bibaculus* 271.  
*Gaius Bassus*, vide *Bassus*.  
*Gellius* 190. 228. 305.  
*Geminus*, aut *Geminus* 230.  
*Glaucippus* 216.  
*Granius Flaccus* 244. Lici-  
 nianus 230.  
*Herodotus* 533. notatus *ibid.*  
*Hesiodus* 40. 41. 105. 367.  
 530.  
*Heraclitus* 59. 80.  
*Higinus*, vide *Hyginus*.  
*Hipparchus* 59.  
*Hippocrates* 20. 29. 59. 252.  
 297. 508.  
*Homerus* 24. 34. 184. 208.  
 231. 233. 235. 238. 239. 249.  
 252. 260. 261. 312. 370.  
 usque ad p. 444. deinde  
 464. 465. 467. 491. 492.  
 497. 516. 532. 539. 553.  
*Horatius* 310. 424.  
*Hostius Poëta* libro secun-  
 do belli Histrici 465.  
 472.  
*Hyginus* aut *Higinus* 186.  
 325. 334. 430. 486.  
*Hyllus* libro de Diis 319.  
*Ilius* in Theatrante 470.  
*Iulius Caesar* 229. 231. 288.
- Iulius Festus* de verborum  
 significationibus libro  
 tertio decimo 334.  
*Iulius Modestus* 171. 196.  
 197. 229.  
*Iuvenalis* 339.  
*Corn. Labeo* 210. 229. 246.  
 324. 339.  
*Laberius* 286. 287. 288. 473.  
*M. Laelius* augur. 179.  
*Laevinus* 333.  
*Liber veterum Carminum*  
 439.  
*Licinius Macer* 197. 217.  
*Livius Andronicus* 472.  
*Lucanus* 122. notatus *ibid.*  
*Lucilius* 175. 304. 305. 452.  
 453. 466. 467. 584.  
*Lucretius* 451. 452. et dein-  
 cept 472.  
*Mallius* 195.  
*Marcus vates* 236.  
*Masurius Sabinus* 170. 172.  
 195. 330.  
*Martius* 313.  
*Menander* 5. 235. 442.  
*M. Messala* 193.  
*Metelli pontificis max.* In-  
 dex quartus 195.  
*Modestus*, vide *Iulius*.  
*Mummus* 195.  
*Musonius* 176.  
*Q. Mutius*, vel *Mucius* 168.  
*Naevius* 246. 309. 312. 452.  
 463. 472.

Nican-

- Nirander Colophonius* 442.  
 445.  
*Nigidius Figulus* 192. 193.  
 302. 324. 482. 486. 557.  
*Nisus* in commentariis fa-  
 storum 212.  
*Novius* 193.  
*Numenius* 7.  
*Octavius Herfenius* 342.  
*Oenopides* 237.  
*Oppius* 309. 311.  
*Orbilius* 286.  
*Orpheus* 238. 239. 245. 246.  
 264.  
*Pacuvius* 452. 473.  
*Panyasis* 443.  
*Papyrianus* ius 341.  
*Parmenides* 163.  
*Parthenius* 427.  
*Perfius* 39.  
*Pherecides* 235. 440. 444.  
*Phileas* 438.  
*Philemon comicus* 441.  
*Philochorus* 197. 334.  
*Pindarus* 425. 426.  
*Pisander* 367.  
*Piso* 210. 319.  
*Plato* 1. 22. 48. 52. 80. 100.  
 102. 138. 147. 233. 261. 274.  
 notatus 543. 544.  
*Plautus* 217. 301. 310. 340.  
 433. 440.  
*Plinius* 302. 364.  
*Plotinus* 36. 38. 53. 69. 70.  
 135. 232.  
*Plutarchus* 500.  
*Polemon* 436.  
*Pompeius Festus* 322. vide  
*Festus*.  
*Pomponius* 173. 469. 486.  
*Porphyrio* 11.  
*Porphyrius* 243.  
*Possidonius* 260. 261.  
*Posthumius Albinus* 313.  
*Val. Probus* 445.  
*Propertius* 596.  
*Protarchus Trallianus* 186.  
*Ptolemaeus* 78.  
*Publius* 273. 288. 289.  
*Pythagoras* 5. 7. 97. 157.  
*Q. Claudius Quadrigarius*  
 172. 175. 229.  
*Rutilius* 230.  
*Sallustius* 170. 294. 297. 364.  
 533. 593. 596.  
*Sammonicus Serenus* 236.  
 301. 302. 305.  
*Sappha* 441.  
*Scævola pontifex* 295.  
*Sisenna* 469.  
*Sophocles* 433.  
*Speusippus* 233.  
*Statius Tullianus* 334.  
*Ser. Sulpitius* 322.  
*Suevius poëta* 311. libro  
 quinto 452. 473.  
*Symmachus* 364.

Tar.

- Tarquinius* f) *Priscus* in  
ostentario arborario 313.  
*Tarquitii* liber ex ostenta-  
rio Tusco descriptus  
332.  
*Terentius* 584. 594.  
*P. Tertius*, vel *Tarcius*  
341.  
*Theocritus* 367.  
*Thsophrastus* 309.  
*Thucydides* 329.  
*Timotheus* 235. 552.  
*C. Titius* 229. 303. 319.  
*Trebatius* 229. 320. 322.  
326. 434.  
*Tuditenus* 217. 229. 230.  
*Varius* 452. 460.  
*Katinius* 271.  
*M. Varro* 167. 175. 184. 185.  
187. 195. 199. 205. 209.  
210. 211. 217. 227. 228.  
244. 290. 296. 299. 300.  
303. 324. 330. 331. 335.  
337. 342. 343. 468. 594.  
600.  
*Velius Longus* 329.  
*Veranius* 312. 317. 327.  
*Veratius Pontificalis* 330.  
*Vergilius Maro* 8. 11. 25.  
34. 40. 54. 58. 63. 65. 68.  
70. 73. 107. 112. 123. 124.  
132. 168. 186. 190. 218.  
235. 237. 247. 264. 269.  
311. 317. 345. et deinceps  
usque ad p. 488. deinde  
557. 567. 572. 584. 594. 682.  
*Verrius Flaccus* 190. 195.  
*Verus Cloatius* inordinato-  
rum (*ἀτάκτων*) libro se-  
cunde 329. libro quarto  
309. 311. 312. libro a Grae-  
cistractorum 308.  
*Vmbro* 226.  
*Xenagoras* in tertia histo-  
ria 436.  
*Xenon* primo Italicon 192.

f) Lege *Tarquinius Tuscus*



## CAPUT XV.

DE

CLAUDIO CLAUDIANO

ET

RUTILIO.

I. *Claudiani aetas.* II. *Poemata varia.* III. *Editiones.*  
IV. *Rutilii itinerarium.*

**C**LAUDIUS CLAUDIANUS Alexandrinus, auctore Svida, male modo Hispanus, modo Gallus et Florentinus traditus, sub Theodosio Magno sed maxime sub eius filiis Honorio et Arcadio floruit, a quibus a) statua est honoratus, cuius ipse mentionem facit in praef. B. Get. Eius inscriptio fuit quadam in domo Pomponii Laetr: quam reperias apud Gruter. pag. 3415. Eam nonnulli fraudis arguunt: sed in ipsa inscriptione vix reperias, ut opinamur, quod fraudem oleat. Poeta b) floridus et amoenissimi ingenii, sed Augustino lib. 5. cap. 26. de Civ. Dei teste a Christi nomine alienus, atque si Orosium VII, 35. audimus, *paganus per-  
vicacissimus c)* et Paulo Diacono lib. 12. iudice poeta *eximius*

a) Vide Bartheii Advers. XLIX, I. et 19. Valesium ad Evagrii lib. 1. c. 19. Et varia de Claudiano collecta in parte 13. Animadversionum Thomae Crenii.

b) Statuum infinitis locis imitatum esse notat Bartheii ad Claudianum p. 204.

c) Guil. Caveus V. C. parte 2. Hist. litterariae Scriptor. Ecclesiast. ex hinc iure aliquem inferre posse, quod Claudianus scriptis editis fidem

*Christianam oppugnaverit, etiam si in iis, quae supersunt, nulla vestigia deprehenduntur.* Sed argumentum hoc ab Orosii verbis petitur levius, quam ut eo facile duci se quis patiat. Christianum Poetam hunc Claudianum plerique suspicati sunt ex his quae de Theodosio scripsit:

O nimium dilecte Deo, cui militat aether,  
Et coniverti veniunt ad classica ventri.

Ita



*mius sed infidelis.* Vnde Barthio, qui Adversar. I, 7. et in notis p. 1070. Christianum cum Christophoro Landino facere non dubitat, adfentiri haud possum, quamquam et ipse mutavit sententiam, et eum paganum fuisse agnovit ad Claudianum pag. 204. Sed audiamus Nic. Antonium lib. 3. Bibl. vet. Hispanae c. 5. *Claudianus, poeta celeberrimus, Theodosii filiorum aequalis, inprimis remittendus est Aegyptiae suae genti et Alexandriae urbi, quam eius patriam cum Apollinaris Sidonius, qui Carmine ad Felicem cum Pelusiaco satum dixit Canopo, tam Suidas in Κλαυδιανός, ceterique ab iis noviores d)* laudant. *Florentini quidem cives e)* arrogant urbi suae parentem eius, suae originem, nullo autem vetustatis documento. *Aliis, f)* Aegyptium eum natalibus, Florentiae habitasse, extidit. *Genere tandem Hispanus audit apud Blondum, g)* cui statim credidit noster Tarafa, dum Theodosii res persequitur in tractatu suo de Hispaniae regibus, *h)* eaque res iam aliquibus videtur

Ita enim versus eius afferuntur ab Augustino, Orosio, Paulino Petrocorio, Paulo Diacono et iunioribus infinitis; licet Poëtae ipsius verba fuerint haec:

*O nimium dilecte Deo, cui militat alto*

*Aeolus, et rapidi ventant ad classica venti:*

d) Parrhasius in Claudiani vita, Petrus Crinitus cap. 86. de poetis Latin. Bergomensis lib. 9. Chron. Sabellicus ennead. 7. lib. 9. Vadianus de Poëtica, Vives ad Augustin. de Civ. Dei lib. 3. cap. 26. Petrus Mexia in vita Theodosii, Salmasius praef. in exercit. Plin. et alii a Barthio laudati in sua edit. *Hartius* de Rom. rer. scriptoribus, pro quo male apud Nic. Antonium p. 201. excusum *Stankius*.

e) Perrarcha, Politianus, Landinus, Collutius Salutaris, apud

Barthium in Claudiani vita, alii que apud Iulium Nigrum p. 126. Bibl. Florentinae, quos taxat Io. Lud. Brassicapus notis ad Politiani nutritiam. Et fortasse, si Franciscam Bivarium notis ad Pseudo Dextrii Chronicon pag. 415. audimus, laborant aequivoco. Habuit enim in amicitiis Claudianus sibi coniunctissimum Florentinum V. Cl. cuius apud Graecos de Re Rustica libri leguntur, et ad quem libros III. de rapto Proserpinae ipse dedit: Existat etiam elegia sub utriusque nomine, cuius initium: *Otia septem ageret cum cantibus Orpheus.* Inde factum est, ut unus idemque crederetur Claudianus et Florentinus, et hoc quasi prioris a patria cognomen.

f) Bergomensis lib. 9. Hartmannus Schedelius in Chron.

g) Lib. 7. Romae triumphantis.

h) Hispan. illustrato Tom. I.

tur maxime certa, ex quo *Pseudo Chronico Dextri Toletani* fuit insertum: Claudianus poeta ex Hispania oriundus Romae floret. Poetae originem tibi eius et aequali *Dextro* crederemus utique: novitio et abortivo *Toletanus* urbis partui erat credemus. Sed neque hic substitit theasonica mentiendi audacia. Nam quod ante aliquot annos erumpere fecit e lethaea abyssu *Gregorius Argaizius Lucroniensis Benedictinus, Hauberti Hispanensis Chronicon*, patriam quoque *Claudiani* apud nos constituit ad a. 391. n. i. Claudianus Poeta *Iulio-brigae* natus, Romae floret. Quod interpretatur *Argaizius Lucroniensis, Iulio-brigae*, id est, *Lucronii*; ut hinc verti in dubium possit, inventorisne *Antonii Lupiani*, an scholiastis *Argaizii Haubertus* ita primum conceptus fuerit. At egregiam se navasse operam in re comprobanda, tam *Bivarius*, quam idem *Argaizius* putant, quod Hispaniae laudes apud *Claudianum* saepius recurrentes collegerint. Cum vere id Hispanis Imperatoribus *Arcadio et Honorio, Augustaeque* familiae, urbane et obnoxie, ne dixerim adulatorie datum fateri satius sit. Adeo ut ex his qui ethnicum et idolorum cultorem cum *Augustino et Orosio* *Claudianum* iure credunt, non nemo existimet carminis illius in Christi laudem, quod incipit; *Christe potens rerum, auctorem quoque eum fuisse in Christiani Imperatoris gratiam compositi, quemadmodum de Triboniano* dicitur, tam recta et plura de religione Christianorum in *Pandectis Iustiniani, Imperatoris Christiani*, quantumvis paganum inseruisse. *Claudianum Poetam, Claudiani Philosophi*, cuius *Eunapius* meminit, filium esse suspicatur *Barthius* in notis p. 105.

Comitem Orientis fuisse *Claudianum*, esseque eum ipsum, ad quem exstat lex ii. Cod. Theodos. de Iudaeis, Coelicolis et Samaritanis, putat *Seldenus lib. 2. de iure*

Nat. et Gent. c. 3. Sic et Gothofredus ad l. c. In editis tantum vocavi Claudium, Gudius ad Gruterum annotavit. Sed sola Parisiensis sic habet.

II. Exstant i) eius 1. *De k) Olybrii et Probinii fratrum Consulatu Panegyricus scriptus* a. C. 395. Hunc, et ceteros Panegyricos Claudiani, etiam Plinii Epistolis subiecit H. Stephanus a. 1591. 12.

8. *In Fl. Mallium Theodorum*, Consulatus sui festos dies Mediolani celebrantem a. C. 399. Vide vitam Mallii huius scriptam ab Alberto Petro Rubenio Pauli F. et a Io. Georgio Graevio editam Traiecti 1694. 12. p. 58. et dicta supra lib. I. c. 18. §. 4.

10. II. *In Consulatum duplicem Flavii Stiliconis* Libri III. et liber *de bello Getico* sive Pollentino, hoc est praelio, quo Alaricum Stilico ad Pollentiam profligavit. Confer Philostorgium libro XII. Barthii notas ad Claudianum p. 182. 184. et Thomam de Pinedo ad Stephanum Byz. in Πόλλεντον p. 558. ubi adulatorii de-decoris exemplar in hoc Claudiani poemate exstare ait. Panegyricum in Stiliconem separatim cum Commentario edere in animo habuit. vid. et eius Claudian. p. 182.

7. *De*

i) De Claudiani scriptis atque editionibus consulendus Polycarpus Leyserus in hist. poetarum et poematum medii aevi Halae 1721. 8. p. 17. seq. sed in primum Gesnerus in Prolegomenis ad Claudiani editionem ab ipso curatam.

k) Numeri quos singulis poematis praemissos vides, respiciunt ordinem editionis Nicol. Heinsii. Caeterum primum hoc esse inter ea quae latino carmine Claudianus edidit, Barthius probat ex Epist. 4. ad Probinum:

*Romanos bibimus primum de Consule fontes,*

*Et Latiae cessit Graja Thalys togae.*

De Graecis quidem huius Poetae scriptis nihil exstat praeter pauca quaedam ex Anthologia inedita producta a Salmasio ad Hist. Augustam, et fragmentum Gigantomachiae, de quo vide etiam Benbi Epistolas pag. 429. seq. et duo Epigrammata de Crytallo. Ad Epigrammata nescio quis in margine notavit, eum origines Tarsi, Anazarbi, Beryti, atque Nicaeae scripisse. Οὗτος ὁ Κλαυδιανὸς ἐστὶν ὁ γραφὰς τὰ πάτρια Τάρσι, Ἀναζαρβῶ, Βηρυτῶ, Νικαίας. Vide Allatium de Georgiis p. 362.

7. *De bello Gildonico*, quod Consulatu quarto Honorii gestum est, *liber*, cuius altera pars, vel potius liber secundus, desideratur.

13. *Panegyris, Serenae Reginae*, Coniugi Stiliconis, dicata.

14. *Palladii et Celerinae Epithalamium*, a milite Claudiano scriptum.

3. 4. 12. *Consulatum tertium et quartum et sextum Honorii Augusti* tres Panegyrici, a. C. 395. 398. 404. In *Consulatum quartum Honorii Augusti* commentario illustravit V. C. Io. Casp. Kuhnus Argent. 1707. 4. Mariangelus Accursius diatriba in Ausonium, proferens locum ex Claudiano in sextum Honorii Consulatum, testatur, se ex vetustis exemplaribus hunc Poëtam, dum Germaniam Sarmatiasque peragraret, septingentis fere mendis inter equitandum liberasse.

5. 6. *In nuptias Honorii Augusti et Mariae* Carmen heroicum, cum quibusdam fescenninis, Alcaico et Anacreontico versuum genere.

15. *Raptus Proserpinae Libri III.* ad 1) Florentinum, quod opus eximium fatis prohibitus Poëta non videtur ad umbilicum perduxisse. Hos libros habuit Fabricius ex vetere editione in 4. sine anni notatione et loci excusos separatim. *Gaufridi Viteracensis* Commentario in illos usus est Theodorus Pulmannus. Eisdem post *Ianum Parrhasium* Mediolan. 1500. fol. de qua ed. vid. Saxium Hist. literar. Med. pag. 608. et 1505. 4. Paris. 1517. 4. Basil. 1539. 4. et saepe aliis locis, v. Gesnerus l. c. p. XIX. XX. uberius notis, sed parum utilibus, illustravit Nic. Biffius, m) Nobilis Bergomensis, quibus vitam Poëtae praemisit Mediol. 1684. f.

N 2

qui

l) Si Gyraldum sequimur; hic est Florentinus, cuius fragmenta occurrunt in Graecis Geoponicis.

m) Acta Eruditorum a. 1685. pag. 557.

qui Commentarius italice scriptus, cum Versione Italica eiusdem repetitus est Lucae a. 1751. f. Hoc poema et alia quaedam Claudianeae Gallico carmine feliciter reddidisse *Franc. Pipinum* tradit Franc. a Cruce Cenomana Bibl. Gallicae p. 102. Italico carmine donavit etiam *Marcus Antonius Cinucci*, Senensis a. 1542. quamquam lucem demum vidit Venet. 1608. 8. recusum n) Senis 1715. 8. Anglice reddidit *Hughesius* Londini 1715. Versibus ludicris Gallicis turpare ausus est *Carolus Coipeau d'Assouci*.

16. *Gigantomachia*, o) quam Graeco etiam carmine descripsit Claudianus, ex quo versus quosdam profert Arsenius Monembasiae Archi-Episcopus in Apophthegmatis Graece editis Leonique Decimo ab auctore dicatis p. 137. b. et ex eo Barthius in notis ad Claudian. 938. Nic. Heinsius p. 236. Ceterum Gigantomachiae quoque latina pars extrema desideratur, quae e Graeco versa est vel ab ipso Claudiano, vel ut Nic. Heinsius p. 241. suspicatur, ab alio temporum istorum scriptore. Idem quoque sibi persuadet de Epistola ad Hadrianum et Idylliis nonnullis, qualia Phoenix, histrix, torpedo, Nilus et Magnes. *Vt enim aliquid Claudianicum*, inquit, *in illis facile agnoscas, ita languent numeri plerumque etc. Nec accesserim iis, qui seni et effoeto ista excidisse opinantur.*

17. *Epistolae IV.* ad Hadrianum, Serenam, Olybrium et Probinum. *Tria item Epistolia* sive *Epigrammata* ad Gennadium Procos. Aeternalem et Maximum, quorum duo postrema Nic. Heinsius inter ea, quae Claudiani haud videntur, reiecit.

18. *Epi-*

n) Giornale de' letterati d'Italia Tom. 21. p. 468. et Tom. 26. p. 280. seqq.

o) Hieronym. in Esaiæ XXVII. *Pulchre quidam Poëta in Gigantomachia iussit: Quo fugis Encelade?*

*quoscumque accesseris oras, sub Iove semper eris.* Respicit iterum in Amosi V. Macrobius lib. 1. Saturnal. c. 20. *Hercules creditur et Gigantes interemisse quum Caelo propugnaret quasi virtus Deorum.*

18. *Epigrammata et Poëmatia XLVII.* hoc est *Idyllia VII.* Phoenix, histrix, torpedo, Nilus, Magnes, Aponus et Pii fratres, tum *Epigrammata* de mulabus Gallicis, de fene Veronensi, de apro et leone, descriptio armenti, de concha, de crystallo, septem latinae et bina Graeca (ex libro IV. Anthologiae) Graecum itidem εἰς μιμάδα γηραίωσαν (al. μαχλαίδα, conf. Iac. Gronovii notas ad Arrianum de Alexandro p. 198.) εἰς δῆλον τυπηθέντα παρ' αὐτῶν, de Polycaeste et perdice, de Zona equi regii missa Honorio a Serena Regina, de Zona missa Arcadio, de chlamyde et frenis, de freno, phaleris et cingulo equi, Honorio a Serena missis, Deprecatio ad Alethium quaestorem, in Curetium duo *Epigrammata*, in Iacobum Magistrum Equitum. Claudiani *Phoenicem* cum amplissimo commentario ab Ignatio Bracci vulgatum Italice Maceratae a. 1622. laudat Crescimbenius in *Historia Poëseos Italicae* lib. V. p. 362. Ad *histricem* conferendus Ezech. Spanhemius notis ad Callimachum p. 199. *De fontibus Aponi*, habetur etiam inter scriptores de balneis Venet. 1553. f. Leo Allatius de Georgiis p. 362. testatur in Msto *Epigrammatario Graeco* ad Claudiani Graeca *Epigrammata* notari in margine: ἔτος ὁ Κλαυδιανός ἐστὶν ὁ γράψας τὰ πάτρια Ταρσῶ, Ἀναζαρεβῶ, Βηρυτῶ, Νικαίᾳς. Hisce Heinsius subiicit, Claudiano, ut ipse quidem putat, minime tribuenda: In podagrum: ad Aeternalem: ad Maximum, qui mel misit: Rimanti telum ira facit, sive de iracundo: de locusta fragmentum: de balneis Quintianis: in Theodorum Mallium et Hadrianum praefectos p) Praetorii Italiae anno C. 401. Descriptionem portus Smyrnenfis: descriptionem Insulae, sive, *Est in conspectu longe locus*: de quadriga marmorea: Fragmentum duorum versuum: *Sordidus ex humeris etc.*

N 3

de

2) Vide vitam Mallii scriptam ab Alb. Petro Rubenio p. 69. 71.

de paupere amante, bina Epigrammata: in sepulcrum speciosae: de birro castoreo: Carmen paschale: *eis τὸν Σωτῆρα: eis τὸν δεσπότην χριστόν*: laus Christi: miracula Christi: in Sirenas. Ex his *Carmen paschale, laus Christi q)* et *miracula Christi* alterius Claudiani (Mamerci) vel S. Damasi Papae sunt, *et* Barthio aliter visum, cum Poëtam, ut diximus, accensebat Christianis. vide Martium Milesum Sarazanum ad carmen nonum Damasi p. 167. Cum notis G. B. Speltini prodierunt etiam Erfurti 1501. 4. in collectione poematum Speltini. Ab eodem Barthio p. 1071. seq. tria afferuntur Epigrammata, *de aquila, laus Liberi et in Marsum*, quae Claverius primus ediderat, et Barthius, tertio excepto, non indigna Claudiano arbitratur.

2. et 9. *In Rufinum r)* libri II. *Libri II. in Eutropium Eunuchum*. Illos novissime separatim Anglica metaphrasi donavit interpres doctus *William King*, praemissa praefatione isagogica ad poëtam nobilem Alexandrum Pope, Lond. 1730. cui iungenda eiusdem Wilhelmi Kingii, Icti Hiberni de Rufino commentatio Anglice edita obviaque in eius remains sive reli-

quis

q) In quibusdam Codicibus Damasi nomen praeferre ait Colomelius ad Gyraldum de poëtis p. 259. Damaso etiam tribuit Antonius Delrius in calce coniecturarum ad Claudianum. Aubertus Miraëus auctario de Scriptoribus Eccles. p. 8. *Augustinus lib. V. c. 26. de C. Del. et Orosius VII, 35. dicunt Claudianum a Christi nomine alienum fuisse. Exstat quidem inter eius opera insigne poema de Christo, sed quidam putant illud esse Claudiani Mamerci*. In Honorii Imp. gratiam Christiana scripsisse Ethnicum Claudianum, idoneis probari velim argumentis.

r) De hoc Rufino, uti de Eutropio quoque, fuse Zosimus libro V. et Philostorgius XI, 3. seqq. Cete-

rum fallitur Auctor pandectarum Brandenburg. qui Tom. I. p. 76. *Alani Anti-Claudianum* ait oppositum esse Claudiani Rufino, cum sit poema Theologico Philosophicum; quod auctor vocavit Anti-Claudianum, h. e. poema certans Claudianeis illisque haud inferius, perinde ut *ἀντίθεος* est *Θεῶν ἡμιόλος*. In Codicibus quibusdam Mss. etiam in Lipsiano, inscribitur: *Anti-Claudianus Alani de Anti-Rufino*. In editione, quam habeo prae manibus, Amstervpiensi a. 1621. 8. titulus est: *Cyclopaediae Anti-Claudianae, seu de officio Viri boni, libri IX. heroico carmine conscripti*. Alia de hoc poemate vide, si lubet, in Polycarpi Leyseri historia poematum medii aevi pag. 1012. seq. Obiit Alanus hic a. C. 1294.

quis postumis, editis Londin. a. 1732. 8. *Critick upon a favourite Ministry, particularly that of Rufinus, favourite of the Emperor Theodosius, and his character. rendered into verse from Claudian.* Denique hinc Claudiani scriptis subiici solent laudes *Herodis* ab Anonymo Poëta Heroico carmine decantatae. Ut omittam epigrammata in Nic. Heinsii notis pag. 274. 275. vulgata, quae inscribuntur de Dulcio, de Hippopotamo. Quae in mensa de Sardonyche lapide, et Euclerius Comes. In Codice Vaticano Nic. Heinsius reperisse se testatur *Epithalamium Laurentii*, Claudiano indignum, versuum LXXXVII. *de liberalibus*, VI. versuum, *Laudem Martis*, versuum XII. *de Iunonalibus*, III. versibus et quidem mutilis.

III. Editio Claudiani princeps Veneta a. 1470. memoratur a Thoma Dempstero, notis ad Corippum; dubito an vere, cum a nemine praeterea visam aut memoratam viderim. Etiam Heinsius se negat vidisse, et fide Dempsteri eam commemorat. Sed si extat, ei proxima est, a *Barnaba Celsano* curata, Vicentiae anni 1482: qua usus est Nic. Heinsius, repetita ibid. 1496. f. sed ea non habet minora Claudiani poemata. Has infecuta *Parmensis Thaddaei Vgoleti* 1493. 4. quae est prima recensio Critica, et ipsa aliquoties repetita, sed Venetiis, ut 1495. et 1500. 4. cuius exemplum nos habemus. Vetus est Codd. antiquis, imprimis vetustissimo e Germania ad corrigendum et explendum. Addidit et alia carmina, quae in superiori ed. non erant. Volebat et alterius Claudiani opera addere: sed ad Regem Mathiam vocatus abicere consilium coactus est. Est igitur haec vere princeps editio. Cum notis post *Io. Camertis* prodiit Claudianus, etiam e libris antiquis correctio, Viennae 1510. 4. Neutra editio inspecta Nic. Heinsio, vel, qui eos p. 1360. Adversariorum vi-



dere optabat Barthio. Sine commentariis postea Claudianus excusus est ap. Iuntam Flor. 1519. 8. ap. Aldum a. 1523. 8. quorum neuter Camertis exemplo usus est: fortasse nec Cod. scr. Asulanus quidem in praef. Ald. ait, se e fragmento vetustissimo edidisse *Carmen in Her-culeum*, et Epigramma *in Sirenas*: sed utrumque iam erat in ed. *Camertis*. Tum eadem forma Parisi, 1530. ap. Colinaeum, prodiit nitide admodum: Basileae 1534. apud Mich. Isingrinium, castigatus studio Mich. Bentini, et Io. Honteri Coronensis: cui ed. nescio an multum tribuendum sit, cum ille Bentinus non laudetur Erasmo, Lugd. 1538. et 1551. 8. cum notis *Delrionis*. Eo tempore coeptus est edi in officina Gryphiana, Lugd. primum a *Sebastiano* 1548. 16. in qua P. Crinitus adhibitus est, dein per eius heredes 1561. 12. denique *Antonium* 1589. 12. 1598. 12. quae sunt merse repetitiones primae illius: nam et in ultima *Petro Crinito* tribuitur cura textus. Porro ex *Theod. Pulmanni* recensione, etiam cum *M. Antonii Delrionis* notis, Antwerp. ap. Plantin. 1571. 1585. 1596. et deinde saepius 12. quae tum fuit recensio accuratissima: post eae, quae ap. Raphelengium factae sunt 1603. 1607. 12. Cum *Stephani Claverii*, *Parrhasii* et *Delrionis* notis et Io. *Tornorupaei* s) commentario ad carmen de tertio, et quarto Consulatu Honorii prodiit Parisi. 1602. 4. cum *Th. Dempsteri* annotatis, Flexiae 1607. minore forma, non magnae rei, Heinio indice, qui uberiores eiusdem, quem promisit, commentarium luce donatum haud esse annotat. De *Claverii*, *Delrionis* et *Dempsteri* notis videndus P. Burmannus Sec. in praefatione editionis suae: in qua editione eae integrae et uberiores prodierunt. Sunt et multae aliae forma minori variis

ii

s) Ioannis Tornorupaei, non indocti, et admodum industrii lucubrationes in Claudianum desiderare se scribit Barthius ad Sta-

tium Tom. 3. p. 392. sicut *Claverii* Claudianum ex Cuiacii et aliis Mss. emendatum, notisque illustratum laudat ad Stat. Thebaid. p. 407.

in locis, quae se ex Codd. optimorum fide factas iactant, quas omnes commemorasse inutile sit. Eo fere tempore animum ad Claudianum et emendandum et illustrandum adiecit, adhuc iuvenis *Casp. Barthius*, cum cuius observationibus vix viginti annos nati primum Hanov. prodiit 1612. 8. iterum secundis curis *Casp. Barthii* Francof. 1650. 4. Neque recusa est haec editio a. 1654. sed novum tantum, ut solet a Bibliopolis fieri, titulum praefixum ostendat. Basin textus sui fecerat *Barthius* *Raphelengianam* editionem, omnium tum emendatissimam, a *Iosepho Scaligero*, ut persuasum esse ait viris eruditis, castigatam. Sed omnium optime, et accuratissime edidit *Nic. Heinsius* Lugd. B. 1650. 12. (nam ed. 1641. commentitia est) saepe illa repetita: sed optima est ed. a. 1665. 8. in qua notae altera fere parte auctiores sunt. Eodem tempore prodire Schrevelianae cum notis Variorum, Amstel. 1659. 1665. 8. et denique Parisiensis cum interpretatione et notis *Guilelmi Pyrrhonis*, in Academia Cadomeni doctoris Eloquentiae, in usum Delphini 1677. 4. Sed *Heinsius* tertium ad recensendum et illustrandum Claudianum accessit: quae curae tertiae a *Petro Burmanno* secundo, V. C. prolatae in editione Claudiani eximia, quae Amstel. 1760. 4. prodiit hoc titulo: *Cl. Claudiani Opera*, quae extant, omnia ad membranarum fidem castigata, cum notis integris *Delrii*, *Claverii*, *Demstéri*, auctoribus *Nic. Heinsii*, et ineditis *Petr. Burmanni*. Accedit Sylloge Var. Lect. ex ingenti numero Mss. a *Nic. Heinsio* collatorum digesta: subiungitur *Laëtantii* Elegia de Phoenice, vulgo Claudiano adscripta cum curis secundis *Nic. Heinsii* et adnotationibus *Petri Burmanni* scilicet. Nempe *Petrus* ille *Burmannus*, tot poetis et aliis scriptoribus editis clarus, etiam Claudianum edere voluit cum suis et istis *Heinsii* et ceterorum notis: quo ante opus editum mortuo, rem suscepit e fratre nepos, qui

et ipse addidit multa, quibus Claudiano prodesse: imprimis illam Syllogem Var. Lect. et notas ad Lactantii Phoenicem, quibus et Oudendorpianae insertae sunt Anno ante (1769.) Io. Matthias Gesnerus Lipsiae ediderat Claudiani Carmina, 8. 2. Vol. solis suis notis, ad bene intelligendum poetam comparatis, egregiis illis et doctis, interposita inter textum et notas varietate Lectionis meliore et insertis iudiciis criticis, etiam coniecturis quibusdam Criticorum. Praemissa sunt Prolegomena copiosa et erudita de rebus omnibus ad Claudianum ipsum, eius Carmina et editiones pertinentibus, et adiectus Index copiosissimus.

IV. Versiones Carminum Claudiani multae extant, primum omnium *Anglice* L. Digges Lond. 1628. 4. et *Italica*, quae tamen Metaphrasis potius est Nic. Bergani Venet. 1716. 8. tum singulorum Carminum, imprimisque plures libri *de Raptu Proserpinae*. Biffi quidem versionem iam supra memoravimus. Alias videat, qui volet, ap. Gesnerum in Proleg. Claud. p. XXII.

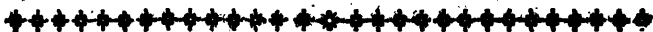
V. CLAUDIUS RUTILIUS NUMATI-  
ANUS Gallus, tribunus militum, Vir Consularis, Urbique praefectus, et Magister officiorum, sive Magister palatii, Honorio (v. 164.) imperium tenente, a. Urbis ut ipse innuit, 1169. h. e. a. C. 416. vel 417. sive potius Honorio, ut ipse dicit v. 164. scripsit de *Reditu suo*, sive *Itinerarii* libros II. versibus elegis, ad Rufium Venerium Volusianum, in praefectura Urbana successorem, ut creditur nonnullis: <sup>1)</sup> sed id est incertum. Nam eum alloquitur quidem v. 417. et ei gratulatur praefecturam, sed inde non sequitur ei hoc carmen dedicasse. Id poema in monasterio Bobiensi sua aetate inventum tradit  
Raph.

<sup>1)</sup> Sirmond. ad Sidonium pag. 103. et 17. Henricus Noris T. I. Opp. pag. 1327. Ioannis Ottonis Menckenii Bibliotheca virorum multae et scriptis illustrium pag. 39a. seq.

Raph. Volaterranus. Ethnicum fuisse patet e v. 383. 439. f. Posterioris libri maxima parte amissa, quae huius insignis poematis supersunt, primus edidit post *Pet. Summontium*, qui Neapoli vulgaverat, *To. Bapt. Pius*, inscripsitque: *Poëma de laudibus Urbis, et Etruriae, et Italiae*, Bononiae 1520. 4. in aedibus Hieronymi de Benedictis, ac dicavit Leoni Pontifici, praemisso carmine elegiaco non ineleganti. Onufrius deinde Panvinus Rutilium a *Gabr. Faerno* recensitum adiecit commentariis suis de urbe Imp. et civitate Romana Venet. 1558. et Paris. 1588. 8. *Iosias Simlerus* additis Onufrianae et Bononiensis edit. Variis Lect. praelo iterum subiecit Basil. 1575. 12. una cum Aethici Cosmographia, aliisque, quae supra in Mela indicavimus. Hinc *Ioseph. Castalio* suis adnotationibus illustratum castigatius edidit Rom. 1582. 8. *Petrus* quoque *Pithoeus* inter poemata vetera Paris. 1590. 12. recensuit et paucas quasdam emendationes subiunxit. Porro Lugd. a. 1616. cum *Theodori Sizmanni* animadvers. recudi curavit *Iust. Zinzerlingius*. Quem secutus *Casp. Barthius*, addito Commentario, primus in Germania edidit Francof. 1623. 8. Luneburgi 1721. etiam *Christianus Frid. Schmidius*. *Theodorus Iamsonius ab Almslovecu* cum omnium memoratorum castigationibus, et notis, animadversionibus *Graevii* et suis edidit Amst. 1687. 12. Sed omnium optima editio est *P. Burmanni*, cum variorum et suis notis, inter Poëtas minores T. II. Leidae 1731. 4. Loca quaedam Rutilii illustrantur in Miscellaneis Observationibus *Dorvill.* III. p. 363 — 369.

Rutilius ipse de se v. 21. et 157. seq. Lib. I. et 563. f. de aetate sua Lib. I. v. 135. et de parente suo praetore Tusciae v. 173. sq. Huic, ut videtur, Rutilio est inscripta Comoedia *Querolus* ad *Plautinae Anulariae* exemplum composita, incerto auctore. Pro Claudio Rutilio

lio Numatiano alii malunt Munatium. Vide Vossium de Hist. et Poëtis Latinis. In celebranda lib. i. v. 47. seq. Roma, Claudiani vestigiis insistere notatur a Barthio VI, 12. Advers.




## CAPVT XVI.

DE

## SYMMACHO.

I. *Symmachi aetas.* II. *Epistolas.* III. *Editiones.* IV. *Index eorum, ad quos scripsit Symmachus.*

I.  AVRELIVS SYMMACHVS Romanus, Vir Consularis et praefectus Vrbis, causae gentium adversus Christianos pertinax et ingeniosus assertor, Valentiniani II. Theodosii et filiorum tempora ingenio suo illustravit, inter praecipua, Ammiano iudice XXVIII, 4. exempla doctrinarum et modestiae numerandus. Laudat Symmachum et Socrates V, 14. Histor. Eccles. Ausonius Epist. 17. rotunditatem orationis Sidonius Apollinaris libro et Epist. prima. Macrobius lib. V. c. 1. *Quatuor sunt genera dicendi, copiosum in quo Cicero dominatur, breve in quo Sallustius regnat, siccum quod Frontoni adscribitur, pingue et floridum in quo Plinius secundus quondam, et nunc nulla veterum minor noster Symmachus luxuriatur.* adde Barthium ad Statium T, 2. p. 350. Symmachos alios ab Epistolarum scriptore ita distingues ex Reinesio Epist. ad Bosium p. 133. 141. Sirmondo ad Sidonium p. 34. et ad Ennodii VII, 25. Iac. Gothofredo in prosopographia Codicis Theodos. p. 386. Petro Relando in fastis consulari.

fularibus etc. 1) L. Aurelius Symmachus, qui Consul fuit cum Gallicano a. C. 330. 2) L. Aurelius Avianus Symmachus praefectus Vrbi a. C. 364. De hoc Valesius ad Ammiani XXI, 12. p. 282. seq. 3) Huius filius, scriptor Q. *Aurelius Symmachus*, Romanus, ProCos. Africae a. C. 370. Consul a. C. 391. et Praefectus Urbis a. C. 384. in qua praefectura urbana Epistolas ad Imperatores libro decimo comprehensas exaravit. Pontificem etiam fuisse observat Iuretus ex Epist. Lib. I, 41. 45. II, 36. et IX, 99. Hinc fortasse *virum religiosum* appellat Radulphus Ardens, licet illud etiam elogium potuit mereri, quod pro suae cultu religionis summis eloquentiae viribus decertavit. Vitam huius Symmachi in *Io. Philippi Barri* gratiam composuit *Iacobus Gothofredus*, qui eam Lexico Symmachiano, electis, et Calligraphiae Symmachianae praefixit Neapoli Nemetum 1617. 8. 4) Q. Flavianus Memmius Symmachus, nostri filius unus, praefectus Vrbi a. C. 415. 5) Q. Aurelius Symmachus Consul a. C. 446. cum Aetio tertium Consule. 6) Q. Aurelius Memmius Symmachus (superioris nepos fortasse) qui Consul fuit a. C. 485. pater Rusticianae, secundae *Boethii* uxoris. Ad hunc Symmachum data Epistola 31. Alcimi Aviti, nec non Ennodii lib. VII, 25. 7) Huius nepos Q. Aurelius Anicius Symmachus, Consul cum Boethio fratre, celebris Boethii filius uterque, a. C. 522. 8) Symmachus Graecus scriptor ἐν πρώτῳ νόστῳ citatur a Tzetta ad Lycophronem: Idem fortasse quem laudant Schol. Aristophanis Etymol. M. in βλιμάζεν, et Svidas in ἀμαξίς et ὑπταίριον. De Symmacho Samaritano, Graeco librorum sacrorum Vet. Test. interprete dixi lib. 3. Bibl. Graecae c. 12. §. 10. Huius ut opinor Symmachi (non nostri Q. Aurelii) imitatore Helvidium vocat Genadius c. 32. de scriptor. Eccl. ideo nempe, quod Mariam coniugio iunctam fuisse contendens, ad Symmachi

chi Ebionitae errorem propius accedere visus fuit. Symmachi Medici, centum comitati discipulis mentio apud Martialem V, 9. VI, 70. VII, 17. Alius Symmachus ὁ λογογράφος, Senator, Praetoris Symmachii F. qui memoratur Olympiodoro ap. Photium Cod. LXXX. p. 114. Alius item Symmachus Papa Romae urbis ab a. 498. ad 514. et Symmachus Attaliae in Lydia Episcopus, qui interfuit Synodo Ephesinae a. C. 449.

II. Perdita eius Oratione in Vettium Agorium a) Praetextatum, cuius meminit lib. 1. Epist. 52. aliisque scriptis, exstant *Epistolarum ad diversos libri X.* post eius obitum editi a filio, Q. Flavio Memmio Symmacho V. C. quorum liber postremus, Plinii iunioris imitatione exhibet Epistolas scriptas ad Imperatores. Nam omnino Plinium imitati sunt illis temporibus Epistolarum scriptores. Ex his apparet receptam maxime tunc tituli formulam fuisse, *Clementia vestra*, Epist. 23. 24. 26. 27. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 40. 42. 46. 48. 51. 53. 54. 55. 56. 59. 60. 61. 65. 67. 68. 69. 70. 73. 74. 76. 80. 83. Occurrit etiam Epist. 1. *Celsitudo Tua* et *Excellentia Tua*: saepissime vero *Numen Vestrum* Epist. 22. 23. 25. 26. 27. 28. 30. 32. 33. 34. 37. 38. 41. 45. 47. 48. 49. 53. 54. 58. 60. 62. 65. 69. 71. 76. et *Majestas Vestra* Epist. 39. 41. 50. 54. 57. 60. 67. 71. 76. 83. sic *Vestra Benignitas* Epist. 30. *Vestra mansuetudo* Epist. 33. 49. 54. 56. 72. 75. 80. et *Tranquillitas Vestra* Epist. 53. *Serenitas Vestra* Epist. 28. 44. 75. 82. 83. *Pietas Vestra* Epist. 73. 83. *Aeternitas Vestra*, vel *Tua* Epist. 26. 28. 30. 34. 38. 42. 45. 46. 49. 51. 53. 54. 56. 58. 61. 67. *Perennitas Vestra* Epist. 26. 33. 38. 40. 42. 44. 45. 48. 52. 56. 60. 63. 65. 66. 69. 70. Illud adiici oportet, inquit V. C. Christoph. Aug. Heumannus Tom. III. poeciles lib. 3. p. 496. *solenne Symmacho esse, ita aliqui Imperato-*

a) De hoc Agorio vide Sponii Miscell. p. 149.

*rem: Domine Imperator, atque si plures, Domini Imperatores. Apparet hinc denique, titulum Serenitatis iam Imp. Theodosii M. tempore usitatum, sed non ita crebro usurpatum fuisse, adeoque nondum fuisse ordinarium Imperatoris titulum.*

Libri decimi Epistola LXI. est celebris illa *relatio pro ara Victoriae*, Valentiniano, Theodosio et Arcadio oblata, cum eam tollere de Curia Romana decrevisset Imperatores: de qua re plura dicuntur alio loco: sed fructus expers, et ab Ambrosio primum alia epistola valide confutata, quae Symmachianae solet addi. Haec Symmachi epistola dedit locum multis libris Christianorum, in quibus argumentum tractaretur, quod Symmachus inprimis erat usus, cum diceret, religionem Christianam esse causam malorum publicorum et lapsi imperii Rom. ex quo genere sunt Prudentii libri in Symmachum, Augustini de Civitate Dei, Orosii Historia. Nam fuit hoc argumentum diu inter Christianos iactatum, in quo paenae omnes, qui laudem scribendi peterent, elaborarent.

Epistolas Symmachi etiam adversarii eius, ut orationis elegantis exempla laudavere. Et illis quidem temporibus, erant laude dignissimae: sed tamen illius seculi vitia in iis conspicua sunt, inprimis affectatio argutiarum, etiam a Plinianarum epistolarum imitatione. Ceterum ad illius temporis historiam, et latinitatem cognoscendam multum profuit, itaque et Gothofredo in Comm. ad Cod. Theodosianum profuere.

III. Prima Symmachi editio Argentinensis, ex officina Io. Schotti, impensis vero Georgii Maxilli, (alias Vbelin) I. V. Doctoris, Episcopalis curiae Argentinensis signatoris, a. 1510. 4. cui additae Epistolae Magni Turci, interprete Laudino, equite Hierosolymitano.

Haec



Haec ceterum editio neutiquam integra est, sed sub titulo: *Symmachi Cos. Romani Epistolarum familiarium liber editus post eius obitum a Q. Flavio Memmio, eiusdem Symmachi filio*, tantum exhibet Epistolas CCCXVII. cum in editionibus infecutis exstent DCCCCLXV. distributae in libros decem, quorum in Argentoratensi illa nullum vestigium, ut nec servatus ordo, nec inscriptiones additae Epistolis. Pleniorē editionem qui curavit, reprehendit errorem eorum, qui Epistolas istas tribuerunt iuniori longe Symmacho, Boethii focero. Ad mancā illam editionem respiciens Iacobus Cuiacius libro V. Observationum c. 7. Epistolam Symmachi in illa desideratam proferens, *tot sunt fere*, inquit, *non editae, quot editae, quarum, si quis typographus poposcerit, facturi copiam sumus libenter, ut istius nunc facimus*. Haec editio Basil. 1549. 8. curata est. Ab eo tempore triumviri clarissimi egregiam Symmacho operam navaverunt *Franciscus Iuretus, Iacobus Lectius, et Caspar Scioppius*. Sed Iuretiana, qua notas quidem principatum habet. Et ille erat ita ad eam rem aptissimus, ut erat in libris iuris veteris veratissimus. *Iureti* editio lucem primum adspexit Parisi. 1580. cuius notae auctiores factae in ed. altera 1604. 4. *Iac. Lectii* notae Iuretiani adiunctae Genev. 1587. 1599. 8. Textus Lectii repetitus est 1601. ad fanum S. Gervasii 12. Lectii textus melior est Iuretiano. Lacunae quaedam expletae sunt, multa correctae e libris scriptis, plura etiam in ed. sec. cum plures Codices nactus esset. Interdum tamen fatetur, se et coniecturam secutum esse. Cum *Scioppii b)* notis prodire haec epistolae Moguntiae 1608. 4. Denique *Philippus Pareus* aliquoties recensuit, electa Symma-

b) Scioppius suas in Symmachum animadversiones surripuisse dicitur Oberro Gifanio. Vide vitam Scioppii confutationi fabulae Burdonum praemissam p. 161. seq.

Philippi Parei litteras ad Tossanum in monumentis Palatinis a. 1701. 4. Francosurti vulgatis parte a. p. 462.

Symmachiana, et Symmachianum Lexicon adiecit, Neapoli Nemetum 1617. 1628. Francof. 1642. 8. *Parentis*, Daumio iudice, multis in locis Symmachum corrumpit potius, quam corrigit. Non contemnendam tamen operam posuit in lexico, electis, et calligraphia Symmachiana. Prodierunt quoque Symmachi Epistolae Lugd. Bat. 1653. 12. In Bibliotheca Iac. Oisellii fuerunt Io. Cabelianii, in Symmachum notae MSS. Saepè etiam castigavit *Martinus Lippius* Iusti patruus, ut omittam *Bonaventuram Vulcanium*, qui Symmachi editionem promisit praef. ad Isidori origines. Novam Symmachi editionem molitus est etiam *Christianus Guintzius*, Rector scholae Hallensis, cui suas in Symmachum observationes misisse se testatur Reinesius p. 244. Epist. ad Rupertum. *Italica* versio Epistolarum Symmachi, interprete Io. Antonio Tedeschi, eodem, a quo Plinii Epistolas Italice versas habemus Romae 1724. 4. *Giornale de' letterati d' Italia* T. 36. p. 398.

#### IV. INDEX EORVM, AD QVOS EPISTOLAS SCRIPSIT SYM- MACHVS.

- |                                   |   |
|-----------------------------------|---|
| <b>A</b> gorio Praetextato 1, 44. | <i>Anchio</i> 8, 73. leg. <i>Antiocho</i> . |
| 55. 74.                           | <i>Andronico</i> (Graeco poëtae)            |
| <i>Albino</i> 8, 25.              | 8, 22.                                      |
| <i>Alexandro</i> 9, 27.           | Versus in Anicium Iulia-                    |
| <i>Allevio</i> 8, 15. 9, 65.      | num 1, 2.                                   |
| <i>Almachio</i> 8, 2.             | <i>Antiocho</i> 8, 41.                      |
| <i>Alpidrio</i> 7, 68. 69. lege   | <i>Antonio</i> 1, 89-93.                    |
| <i>Alypio</i> .                   | <i>Apollodoro</i> 8, 13. 9, 14. 51.         |
| <i>Alypio</i> 7, 66-71.           | <i>Arcadio Augusto</i> , infra in           |
| <i>Ambrosio</i> 3, 30-37.         | <i>Theodosio</i> , et <i>Valenti-</i>       |
| <i>Amicis</i> , Romam 8, 61.      | <i>niano</i> .                              |
| <i>Fabr. Bibl. lat. T. III.</i>   | Q Attalo                                    |

- Attalo* 7, 16-25.  
*Attico* 7, 30-34.  
*Aventio* 8, 40.  
*Aurelio* 9, 22.  
*Ausonii* 1, 32.  
*Ausonio* 1, 13-31. 33-42.  
*Auxentio* 9, 5.  
*Basso* 9, 20. 24.  
*Bauthonii* 4, 15. 16.  
*Caeciliano* 8, 14. 9. 50. 58.  
*Callistiano* 8, 43.  
*Capreolo* 8, 7.  
*Carterio* 8, 16. 9, 7. 31.  
*Celfino Titiano fratri* 1, 62-73.  
*Censorino* 8, 27.  
*Chrysocomae* 8, 37.  
*Constantii ad Symmachum* 10, 79.  
*Constantio Domino semper illustri, et per cuncta magnifico, meritoque sublimi, ac praecellso* 10, 78. 81.  
*Decio* 7, 35-60.  
*Dionysio* 8, 64. 9, 4.  
*Dynamio* 8, 67.  
*Eudoxio* 8, 31.  
*Eupraxio* 4, 58-65.  
*Eusebio* 8, 8. 34. 9, 55.  
*Eusignio* 4, 66-74.  
*Eutropio* 3, 46-53.  
*Fabiano (al. Flaviano)* 9, 19.  
*Felici* 5, 47-54.  
*Flaviano fratri, per totum librum secundum.*  
*Florentino* 4, 50-55. vide *Minervio*.  
*Fratribus* 7, 72-80.  
*Fruftiano* 8, 3.  
*Geminiano* 9, 15. 56.  
*Gratiano Augusto* 9, 2-21.  
*Gregorio* 3, 7-22. 8, 26.  
*Helpidio* 5, 78-98.  
*Hephaestioni* 5, 34-37.  
*Herculio* 8, 66.  
*Hesperio* 1, 75-88.  
*Hierophanti* 5, 1. 2. 3.  
*Hilario* 3, 38-42.  
*Honorii Imp. ad Symmachum* 10, 72. 75. 77. 80. 82.  
*Honorio semper Augusto* 10, 71. 73. 76. 83.  
*Iamblichio* 10, 2.  
*Ianuario* 9, 32.  
*Incerto* 8, 1. 11. 20. 39. 42. 52. 55. 71. 72. 9, 5. 33. 48. 53. 63. 67-134.  
*Ioanni* 8, 35.  
*Iovio* 8, 30. 50. 9, 59.  
*Irenaeo* 8, 10. 11. 12. infra, *Pacato*.  
*Iuliano Rustico* 3, 1-9.  
*Iustiniano* 8, 33.  
*Iusto* 9, 49.  
*Lampadio* 8, 63. 65.

- Leoni* 9, 30.  
*Leporio* 8, 53, 9, 10.  
*Litini* 5, 72-77.  
*Lolliano* 8, 4.  
*Longiniano* (al. *Longiniu-*  
*us*) 7, 93-101.  
*Lucillo* 8, 21.  
*Macedonio* 7, 26. 27. 28.  
 29.  
*Magnillo* 5, 17-33.  
*Matcello* 9, 11. 23.  
*Martiano* 8, 9. 23. 54. 58.  
 73.  
*Mariniano* 3, 23-29.  
*Maximo* 9, 28.  
*Maximiniano* 8, 24.  
*Maximiliano* 8, 48. 51. 55.  
 seq.  
*Messalae* 7, 81-92.  
*Minervio* 4, 35-49.  
*Minervio, Protadio, et*  
*Florentino* 4, 56. 67.  
*Namellio* 3, 10-16.  
*Neoterio* 5, 38-46.  
*Nicomachi filiis, per totum*  
*librum sextum.*  
*Olybrio, et Probino* 5,  
 67.  
*Pacato* 8, 12. 9, 61. 64-71.  
 supra, *Irenaeo*,  
*Palladio* 9, 1.  
*Pastinato* 8, 44.  
*Paterno* 5, 58-66.  
*Patricio* 7, 61-65.  
*Patruisio* 7, 105-128. 8, 18.  
 19.  
*Perpetuo* 9, 12.  
*Petronio, et Patruino* 7,  
 102. 103. 104.  
*Versus in Petronium Pro-*  
*biantini* 1, 2.  
*Pierio* 8, 45.  
*Poemenio* 9, 54.  
*Pompejæ* 9, 18.  
*Pompejano* 9, 8.  
*Presbyterorum ex parte Bo-*  
*nifacii, ad Honorium*  
*Imp.* 10, 74.  
*Priscilliano* 8, 5.  
*Probino* 9, 60. vide *Oly-*  
*brio.*  
*Probo* 1, 56-61.  
*Promoto* 3, 74-80.  
*Protadio* 4, 17-34. vide  
*Minervio.*  
*Quintiliano* 8, 36, 9, 57.  
*Ricomeri* 3, 54-69.  
*Romano* 8, 28. 56. 59. 70.  
*Romulo* 8, 38. 62. 9, 62.  
*Versus in Aradium Rasi-*  
*num* 1, 2.  
*Rufino* 3, 81-91. 8, 17.  
*Sallustio* 5, 55. 56. 57.  
*Salvio* 8, 29.  
*Sapidiano* 9, 16.  
*ad Secularem* 9, 66.  
*Servio* 8, 60.  
*Severo* 8, 6.

- Sibidio* 7, 129. 130. 131.  
*Siburio* 3, 43. 44. 45.  
*Stiliconi* 4, 1-14.  
*Strategio* 8, 46.  
*Syagrio* c) 1, 94-107.  
*Symmachi patris* 1, 2.  
*Symmatho patri* I. 1. 3-12.  
*Symmacho filio* 7, 1-15. ad  
 praeturam filii, invita-  
 tio 8, 71. 72.  
*Theodoro* 5, 4-16.  
*Theodosio Seniori*, Imp.  
 10, 1.  
*Theodosio semper Augusto*  
 10, 23. 24. 25. 33. 36-40.  
 43. 44. 45. 47-53. 55. 60.  
 62-69. infra, in *Valen-*  
*tiniano*.  
*Theodosio*, et *Arcadio*  
 semper Augustis 10, 26-30. 32. 41. 42. 46. 54.  
 70.  
*Timasio* 3, 70. 71. 72. 73.  
*Titiano* 8, 68.  
*Valentiniano semper Au-*  
*gusto* 10, 22. 31. 34. 36.  
*Valentiniano*, *Theodosio*,  
 et *Arcadio semper Au-*  
*gustis* 10, 35. 61.  
*Valeriano* 8, 69. 9, 13.  
*Valerio* 8, 47. 57. 9, 26.  
*Versus in Valerium Pro-*  
*culum* 1, 2.  
*Varo* 9, 29.  
*Venusto* 9, 17.  
*Vicario Hispaniarum* 9, 21.  
*Vincentio* 9, 9. 25.  
*Vitali* 8, 49.  
*Vrbico* 8, 32.  
*Zenodoro* 9, 3.

c) Hic est *Africanus Syagrus* cir-  
 ca a. C. 381. Praefectus Praetorio,  
 idemque Poëta insignis de quo  
 praeter Savaronem et Sirmondum

ad Sidonium, Dominicus de Co-  
 lonia in Hist. literaria Lugdun.  
 T. I. parte 2. p. 118. seqq.



## CAPVT XVII.

DE

## MARCIANO CAPELLA.

I. *Marcianus Capella.* II. *Eius aetas et libri.* III. *Editiones.* IV. *Coniectura de loco ipsius.* V. *Index Scriptorum a Marciano laudatorum.*

I. **M**ARCIVS MINEVS a) FELIX CAPELLA b) patria, ut Cassiodori testimonio viri docti docuerunt, Madaurensis, etsi in libri ultimi extremo ipse praedicat se urbis Elissae alumnum, unde eum Carthagine vixisse; vel saltem educatum fuisse cognoscimus; et Grotius in notis tradit, omnes libros scriptos Carthaginensem facere: Vir proconsularis fuit,  
O 3 diver-

a) Io. Sarisburiensis lib. 2. c. 19. Policratici: *quorum neutrum, teste Mineio, Astrologiae regulis invenitur adversum.*

b) Capellam ab acumine ingenii ita dictum esse ait Iacobus Gaddias de scriptoribus non Ecclesiasticis T. 1. pag. 145. Fuerunt autem alii quoque hoc nomine, ut 1) Capella elegorum poeta, de quo Ovidius IV, 16. e posito: *clauderet imparibus verba Capella modis.* 2) Iulius Capella (Κάπελλος) cuius meminit Flavius Iosephus in vita sua p. 1000. 3) De alio Iuvenalis V, 155. *Discit ab hirsuto iaculum torquere Capella;* ita enim legendum cum Yvone Villiomaro p. 137. 4) Antistius Capella literator qui Commodum Imp. teste Lampridio c. 1. docuit. 5) Capella, a quo *ruta Capelliana*, Martial. XI, 32. 6) G. Alburius

Capella VI. Vir, in veteri Inscriptione apud Gruterum p. 350. 5. Ceterum falli puto Glandorpium, qui in praeclaro opere, quod Onomasticon Romanum inscripsit pag. 338. scribit *Capellam patre natam Felice, e Martis curia, unde illi cognomen Marciano.* Aliud certe sibi volunt Capellae verba in extremo libri ultimi:

— — — atque e Martis curia  
Felici inquit sed Capellae flamine  
Inducta rabidum quem videre secula

Iurgis caninos blateratus pendere  
Proconsulari iura dantem culmine

Ipsoque dudum bombinatore flosculo

Decerptum falce iam canescenti  
rota

Beata alumnum urbs Elissae quem videt.

diversus a Marciano ICTO, quem Alexandri Severi temporibus celebrem fuisse constat. Eum commemorat Scotus, qui et Erigena, libro tertio de divisione naturae p. 147. 148. Honorius Augustodunensis lib. 2. de Philosophia Mundi cap. 5. ubi Hispanum videtur innuere, fortasse Carthagine Hispaniae, non Africae, ortum ratus. Meminit et libri de nuptiis Mercurii et Philologiae Petrus Blassensis Epist. 101. et auctor libelli de disciplina scholarium (non Boethius, sed Thomas Cantipratanus) reponit inter scriptores indagandos memorialique cellulae commendandos. Gregorius Turonensis libro decimo historiarum extremo: *Quod si te, sacerdos Dei quicumque es, Marcianus, noster septem disciplinis erudit, id est, si te in Grammaticis docuit legere, in Dialecticis altercationum propositiones advertere, in Rhetoricis genera metrorum agnoscere, in Geometricis terrarum linearumque mensuras colligere, in Astrologicis cursus siderum contemplari, in Arithmeticis numerorum partes colligere, in Harmoniis sonorum modulatione suavium accentuum carminibus concrepare: si in his omnibus ita fueris exercitatus, ut tibi stilus noster sit rusticus, nec sit quoque deprecor, ut avellas, quae scripsi.* Ex quo loco praelectos in scholis et iuventuti ediscendos propositos Capellae libros colligunt viri eruditi, quod ex Ioanne Sarisberienfi etiam et Nicolao de Clemangia observat Barthius p. 32. ad Claudianum, ubi exinde factum opinatur, ut tot mendis contaminata scripta Marciani, carmina praecipue, ad nos pervenerint, cum toties descripta novis semper erroribus per librarios corrumperebantur, quibus exosa erant omnia, ad rem, ut opinio erat, non facientia, nec tot modi et genera metrorum cuiusquam fere captum subibant, consuetudine accedente, quae paganismum talibus indeclinabilem adscriberet. Ad verba Capellae, quibus Pegaseo se gurgite haurire ait, idem Barthius

Barthius p. 8. ad Britonem annotat, *tempestate pluviam sane et luculento vase hausisse.* Adde pag. 110. Eodem Barthio iudice, Marcianus Capella *medii aevi scholas tenuit, adolescentiae praefectus: itaque ultra nativa vitia institutis passim corruptus est.* Tota potius distorta et sribiliginibus perita. Solinum in *Geographicis*, aliorum aliis artibus exscribit, unde et ii et ipse potest corrigi. *Rhetoricam etiam et Dialecticam Musicanque alibi κατὰ λέξιν saepe offendes.* Vitam Marciani ineditam e Mss. vetustissimo reperimus in Barthii *Advers. L. CXX. c. 13.* adhuc inedito.

II. Scripsit Romae, ut par est credere, temporibus c) Leonis Thracis, cum iam ipse aetate proventus esset. Sed scripsit, ut est mos Afrorum, dictione aspera, semibarbara, d) quandoque et difficili, profla oratione, sed interiectis passim varii metri carminibus, unde *Satyra* liber dicitur: quod scribendi genus longe felicius postea imitatus Boethius est, e) et in Marciano quoque.

O 4

c) Aliquanto Iuniorum facit Vossius lib. de Poësis Latin. et de scient. Mathem. Christianus fuisse videtur Barthio p. 517. *Adversar.* quod Gregorii Turonensis quoque testimonio videtur confirmari.

d) Vossius lib. 1. de Analogia cap. 7. *Mire hallucinatur* (Ramirefius de Prado ad Martial.) cum scriptorem hunc semibarbarum appellat bonum latinitatis auctorem. Lud Vives lib. 3. de ratione dicendi iudicium ferens de Sidonio ac Capella, eorum proflam absurdissimam esse, versum non penitus reiiciendam affirmat.

e) In veterrimo Mss. Bibl. Laurentianae, libris Boethii de consolatione Philosophiae hic prolo-

gus praemittitur teste Io. Mabilonio, qui dicitur compositus, vel a Q. Fabio Cos. vel a Boethio ipso, vel quod est verius a quodam Scorigena, id est, discipulo Boethii. *Tempore Theodorici Regis insignis auctor Boethius claruit, qui virtute sua consul in urbe fuit. Cum vero Theodoricus Rex voluit Tyrannidem exercere in urbe ac bonos quosque in Senatu neci daret, Boethius eius dolos effugere gestiens, quippe, qui bonis omnibus necem parabat, videlicet cum litteris ad Graecos missis nitebatur urbem et Senatum ex eius impiis manibus erueri et eorum subdere defensionem; sed postquam a Rege reus Maestatis convictus est, insus est retrudi in carcerem, in quo repositus hos libros per Satyras edidit imitatus videlicet Marcianum* Feli-



quoque doctrinae et ingenii vestigia non proletaria ostenduntur. Satyra haec Capellae novem libris absolvitur, quorum duo priores continent Philosophiae ἀποδείξεις, sive delectabilem fabulam de nuptiis f) Philologiae et Mercurii, a quibus pag. 16. merito excludit discordiam ac seditionem, quas Philologiae semper inimicas fuisse vere affirmat. Reliqui septem, singuli singularum artium liberalium laudes ac praecepta complectuntur, atque, ut Gregorii Turonensis verbis supra relatis utar, in grammaticis docent legere, in Dialecticis altercationum propositiones advertere, in Rhetoricis persuadere, in Geometricis terrarum linearumque mensuras colligere, in astralogicis cursus siderum contemplari, in arithmeticis numerorum partes colligere, in harmoniis sonorum modulationes suavium accentuum carminibus concrepare.

III. Hoc Satyricon Iustiniani Imp. temporibus dicitur emendasse *Securus Melior Felix*: qua de re vide Vossium de Hist. Lat. p. 713. et Sirmondum ad lib. I. Ennodii Epist. 19. Expositionem Mf. Io. Scoti a. C. 875. defuncti in Capellam memorat Labbeus pag. 45. Bibl. novae Mss. *Alexandri Necham* clari circa a. C. 1230. commentarium Lelandus p. 214. de Scriptōribus Britannicis. *Remigii Autifiodorensis* (vixit circa a. 888.) commentarios in Marcianum Capellam manu exaratos habuit

Felicem Capellam, qui primus libros de Philologia et Mercurii nuptiis eadem specie poematis conscripserat: sed iste (Boethius) longe nobiliori materia et facundia praecellit, quippe qui nec Tullio impar sit, nec Virgilio in metro inferior floruit.

f) Conf. Wowerii commentarium de Polymathia cap. 15. et

Marqu. Gudii Epistolas pag. 211. Memoratur Felicis Capellae liber de nuptiis Mercurii et Philologiae a Fulgentio de pisco sermone in coelibatum. Anonymi carmen latinum de nuptiis Mercurii et Philologiae memorat Labbeus, Bibl. nova Mss. pag. 66. Ad Capellae exemplum Io. Boreus scripsit nuptias Icti et Philologiae, Paris. 1651. 4.

habuitque Perizonius, legavitque Bibl. publicae Leidensi. Msum Capellae codicem: optimae notae, qui locis etiam, Grotio iudice, desperatissimis medetur, *glossis* ineditis illustratum, memorat Io. Frid. Gronovius Epistola ad Casparem Hofmannum, inter Epistolas Georgii Richterii p. 56r. Glossae huiusmodi Mss. servantur etiam Lipsiae in Bibl. Amplissimi Senatus. Vt vero hodie extet, et legi possit, acceptum ferimus *Thaddaeo g) Vgo* Ito, quem minores Quintiliani declamationes in lucem protraxisse supra diximus. In praefatione quidem ad Ausonium dicit, se antiquissimum eorum librorum Codicem scriptum e Bibliotheca Veneta habere. Prodiit primum Vicentiae a. 1499. per Henricum de S. Vrso, cura Francisci Vitalis Boddiani, qui in Epistola ad Ioannem Chaeregatum Episcopum Catharensensem supra duo millia errorum emendasse se testatur, adiutum libris scriptorum, unde sua hauserit Capella. Vicentinam excepit editio Mutinensis a. 1500. fol. per Dionysium Berthocum Regiensensem. Basileae quoque editus est Capella apud Henricum Petri anno 1532. fol. et Lugduni 1539. 8. sumtu haeredum Simonis Vincentii excusa a Matthia Bonhomme, atque cum Isidori Originibus aliisque scriptis veterum, et Bonav. Vulcanii Scholiis Basil. 1577. fol. Praestantissima haecenus editio *Hugonis Grotii* est, qui et editionem 1592. *h)* memorat, et admodum puer, annos non plures 14. natus scriptorem

O 5

hunc

g) Vide Laur. Pignor. pag. 59. Epist. Medicum codicem Capellae Mf. laudat Politianus cap. 59. Misc. Io. Scori (Erigenae) expositio in Marcianam Capellam exstat in Bibl. Cottoniana. Alibi ut in Bibl. sereniss. Regiae Angliae, occurrit commentarius Dunchanz Pontificis Hibernensis.

h) Editio Lugdunensis haec fuit

in Biblioth. clariss. Almeloventii. Grotius vero Marcianum suum dedicavit Condeco Principi, effigiemque libro suam praefixit hoc adscripto disticho:

*Quem sibi quindepis Astypaea sa-  
cravit ab annis,*

*Talis Hugenius Grotius ora-  
ferq.*

hanc recensuit, notisque illustravit Lugd. Bat. 1799. 8. Multa adhuc restant in Marciano, quae Delio notatore indigere videntur. Ea emendaturum et illustraturum se promisit Theodorus Gorallus, sive, qui sub hoc nomine latet, *Ioannes Clericus* Bibl. Sol. T. III. p. 368 sed non perfecit rem. Idem in animo habuit *Josephus Wasse*, i) Cantabrigiensis (ille, cui praecelaram Sallustii editionem debemus). Librum novum in tomo secundo septem antiquae musicae autorum edidit et emendavit vir clarissimus *Marcus Meibomius*, Amstel. 1652. 4. Amicus et civis Gyraldi, quem ille dial. 4. de Poëtis ait commentarium in Capellam scribere coactum esse, ni fallor, fuit Baptista Guarinus. Non pauca Capellae loca emendavit illustravitque praeter Salmasium ad Solia. *Th. Munckerus* notis ad Mythologos latinos, memorans etiam glossam interlinearem, quae huic scriptori in veteribus libris adiuncta legitur: item pluribus locis e Mf. Vossii Cod. emendavit *H. I. Arzenius* in Mife. c. 17-18. In Catalogo Bibl. Carpzovianae parte 2. pag. 141. fertur editio Lugdunensis a. 1658. 8. hoc titulo: *Martiani Capellae artes liberales ad mentem veterum explicatae*. Capellam frequenter imitatur Saxo Grammaticus, ut docet Stephanus, prolegomenis ad Saxonem c. XIX. et in notis passim. Celeberrimo Huetio iustigante illustris *Leibniti*us de Marciano Capella cum notis in usum Delphini edendo cogitavit, nec a proposito destitisset, nisi per malevolorum malitiam, quae in chartam coniecerat, clam surrepta fuissent, ut tradit auctor elogii Leibnitiani inserti Actis Eruditorum a. 1717. p. 327. Fertur in quibusdam Bibliothecis, *Vdalrici Bavenbergensis epitome artis discendi*, sive *Rhetoricae*, ex variis auctoribus, Cicerone potissimum, Quintiliano, et

Capella

i) Ex Clariss. Wassii litteris memoriae Trevoltinae a. 1716. p. 180. *J'ai préparé pour l'impression La-*

*rance, et Marcianus Capella con-*  
*foré avec de bons Mss.*

Capella decerpta ad Godeschalcum, quem in proemia versibus leoninis scripto in hunc modum alloquitur:

*Hanc Godeschalce tibi nostro carissime cordi  
Immo pars animae, rerum dulcissime, nostras  
Dimidiumque fere, vigili collecta labore  
Offerimus. Nugis rogo non offendere nostris etc.*

Idem hic est Vdalricus, ex cuius Codice diplomatico nonnulla vulgavit Grotius in Divis Bambergensibus et in veteribus pro Gregorio VII. opusculis, integrum ex Caesareo Codice edere promiserunt Lambecius *k)* et Nesselius, ex Ms. Zwetaleusi Bernardus Pez. *l)*

IV. In transcurso hic subiicere iuvat coniecturam de loco Capellae, quem vir summus Ios. Scaliger pag. 113. ad Eusebium negat se unquam assequi potuisse. Libro 3. p. 58. *Z vero literam Appius Claudius detestatur, quod dentes mortui dum exprimitur imitatur.* Nempe Z, iuxta Verrium aliosque Grammaticos, componitur ex *d* et *s* incipitque a littera *d* uti X. a littera *c*. *Dr* itaque pronunciatum imitatur dentes mortui compressos. Sed haec ab hoc loco nimis aliena sunt, quare institutum nostrum prosequamur.

## V. INDEX SCRIPTORVM A MARCIANO CAPELLA LAUDATORVM.

*Ad paginas edit. Grotianae.*

**A**ccius in Pelopidis 62.      menta 25. adyta 35. 274.  
Aegyptiorum com-      saxa stellae idem.  
*Aeschi-*

*k)* Vide Lambecii Catalogum scriptorum edendorum p. 48.      316. 432. a. 1718. p. 345. et a. 1721. ubi Pezii thesaurus anecdotorum recensetur.  
*l)* Acta Erud. a. 1717. pag. 30.

- Aeschines* 138.  
*Aesopi* apologi 184.  
*Agrippa* 203.  
*Amphiaræus* vates 40.  
*Anaxagoras* Physicus 192.  
*Caelius Antipater* 201.  
*Appius Claudius* 58.  
*Aratus* 287. ubi al. *Strato*,  
 al. *Orator*, ut Cicero  
 intelligatur, qui Aratum  
 latina metaphrasi dona-  
 vit.  
*Palladis aures atque Ar-*  
*cadiam participare af-*  
*sensionem* 139. *Arcadi-*  
*cum, ac Medinum sa-*  
*pis* 189.  
*Arcefilas* 46.  
*Archimedes* 46. 191. 289.  
*Aristoxenus* 46. 313.  
*Aristoteles* 46. 94. 96. 238.  
*Antemidorus* auctor (Geo-  
 graph.) 198. 199. 218.  
*Asclepiades* 314.  
*Asclepio* Græcia adscribit  
 Medicinam 39.  
*Astræus* 275.  
*Augustus* Imp. 200.  
 Frequentissimi auctores  
 non probant 75.  
*Belus* inventor disciplinae  
 fideralis 226.  
*Biantis Prienæi, f. Pri-*  
*enæ sententia* μή-όρος.  
*λύρας, καίον γνάθο*  
 272.  
*Caelius Antipater* 201.  
*Cæsar* duobus volumini-  
 bus Catonem accusans  
 152. lex ab eo lata 158.  
*Carmen* ab effuso per va-  
 ticia carmine memo-  
 rata 40.  
*Carneades* 94.  
*Cato* 144. Catonem Tul-  
 lius laudans et duobus  
 voluminibus Cæsar ac-  
 cusans 152.  
*Catullus* non insuavis poë-  
 ta 51.  
*Chaldaea miracula* 36.  
*Chrysippus* 94.  
*Cicero* 138. 140. 141. 158.  
 159. 160. 161. 162. 163.  
 164. 165. 166. 168. 169.  
 170. 171. 172. 173. 174.  
 175. 176. inter utrum-  
 que culmen sectatorum  
 (Rhetoricae) praenitet  
 Tullius meus, qui non  
 solum in foro, Senatu,  
 rostrisque grandiloquæ  
 facultatis maiestate to-  
 nuerit, verum etiam  
 ipsius artis praecepta  
 commentus libros quam-  
 plures saeculorum usi-  
 bus consecrarit 139. Ca-  
 tonem

tonem laudans 152. citatur in Academicis 168. pro Caelio 153. in Caecinniana 172. pro Cluentio 164. 171. pro Cornelio 164. 171. in Cornelianam primam 160. pro Deiotaro 162. pro Fonteio 175. in Hortensio 140. pro Ligario 169. 171. pro Milone 141. 145. 149. 164. 168. 172. 176. in Muræniā 172. Philippicā 158. primā 154. tertiā 158. in Pisonem 161. 166. 178. de rege Ptolemaeo 172. pro Quintio 182. eadem Quintianā 183. in Rhetoricis 123. in Rosciana 140. 153. pro Rullo 183. in Scauriana 140. 153. in Verrem 144. 153. 158. 159. 160. 164. in Verrinis 168. 173. septima Verrinarum 163. Versus in quos invita Ciceronis oratio incurrit 168. Tulliana in castra abibis quo nec osor invidens, nec livor ater te sequatur praecluem 187.

*Claudius* Imperator 55.

*Corax* Rhetor 138.

*Cornelius* 201.

*Damon* Musicus 313.

*Democriti* Physici ortu Abdera opidum decoratum 212. circumfusus atomis Democritus videbatur 46. Abderita senex 27.

*Demosthenes* 138.

*Dicaearchus* 192.

*Ennianum* distichon 15. versus 167.

*Epicurus* 46.

*Eratosthenes* 289. 274. doctissimus 194. per menses regios Ptolemaei certus de stadiorum numero redditus 194.

*Etruria* suadebat, hoc est, Etrusca disciplina 36.

Hetrusci 42. 309.

*Evagrium* citharistam secuti poëtae 8.

*Euclides* 191. libri eius Geometrici laudantur 234.

*Eudoxus* quidam 201.

*Fronto* 138.

*Gracchi* 138. Tiberius Gracchus in Mancinum 147. item in alia causa *ibid.*

*Grammatici* 104. 114. 166. 167.

*Hanno* 201.

*Heraclitus* 21. 46.

*Hermagoras* Rhetor 142. 146.

*Hero-*

- Herophilus Medicus* 314. *Lucinius* 60.  
*Hipparchus* 193. 274. scriptorum veritate res  
 Astronomicas completas 277.  
*Homerus* 46. eius sepulchro veneranda Naxo  
 insula 213. coecutientis Maeonii suaviloquam  
 senectutem secuti poëtae 2. coeci poëtae gra-  
 jus versus 5. 138.  
*Horoscopa*, vel *Horologica vasa* 194.  
*Hortensius* 179.  
*Hypasius (Hippasus)* exorlus harmoniacam vim  
 mortalibus cum evulgaret 317.  
*Indicae prudentiae vates*, accolaeque montis Vm-  
 bracii 28.  
*Isidorus (Characenus)* 198. 200.  
*Isocrates* 138.  
*Laurentis assertionis effamina* 96.  
*Lex Papia Pompejaque m)* 47.  
*Linus* 46.  
*Livii historia* 180.  
*Lucanus* 78.  
*Lucilius* 60. *Lucinius* 60.  
*Lucretius* 60. 74. 80.  
*Lyfias* 138.  
*Marfyas Lydius* 313.  
*Marcianus* 1. 336. *Felix* 336. 272. 189. *Capella* 336. 272.  
*Milefias* delicias poëticae diversitatis p. 25. memo-  
 rat ad Apuleium respiciens.  
*Mopsus vates* 40.  
*Nump* (nomen corruptum ut videtur) 17.  
*Oracula* 161.  
*Orpheus* 46. Thracius ci-  
 tharista 314. 312. Phasius  
 senex 36. Orpheus, Am-  
 phion, Arionque doctissi-  
 mi aurata omnes testu-  
 dine consonantes flexa-  
 nimum pariter edidere  
 concentum 307.  
*Osiris* 32. 43. 49. *Vini*  
*usum reperit apud Aegyptios*, ut vitem *Dio-*  
*nyfus apud Thebas*: *frumentum Isis in A-*  
*gypto Triptolemus apud*  
*Atticos docuere. Ea-*  
*dem Isis lini usum se-*  
*mentemque monstravit,*  
 commi-

m) Papia Poppaea. Vide Augustinum de Legibus Rom. p. 1241.  
 T. 3. thesauri Ant. Rom.

- comminuendus fragis*  
*farrisque fragmenta Pi-*  
*lumno signat Italia* 39.  
*Ovidius* 273.  
*Parmenides* 95.  
*Phaësenis* 36. h. e. *Orphei*.  
*Pherecydes*, infra *Syr*.  
*Pygmaei* auscultari in ipso  
 astruendi limine non de-  
 dignor 274.  
*Plato* 32. 45. 46. 95. 140.  
*Timaei* sui caliginosa  
 discriminans 270. au-  
 reum *Platonis* flamen  
 96.  
*Plinius* 138.  
*Poëtarum licentia* 75.  
*Poëtae* 205.  
*Ptolemaeus* 274. in Geo-  
 graphico opere 198.  
*Ptolemaei mensores regii*  
 194.  
*Ptolemaeus stellae nomen*  
 quae aliis *Canopus* 282.  
*Pythagoras* 32. 313. 270.  
 197. prudens *Samius* 25.  
 coelestes numeros repli-  
 cans 46. abacus *Pytha-*  
*gorae* 237.  
*Pythagorei* 312.  
*Pythear Massiliensis* 194.  
*Regulus* 138.  
*Romulus* (i. e. *Romanæ*  
 linguae usus) literaturae  
 nomen *Grammaticae* ad-  
 scripsit 50. vocales *Graeci*  
 septem *Romulus* sex,  
 usus posterior quinque  
 commemorat 52. *Ro-*  
*muleis* virtutibus *Gra-*  
*jam* aestimans *levita-*  
*tem* 96. *Romuleae* *Vocis*  
 examina *id*.  
*Sallustius* 75. 169.  
*Serenus* 169.  
*Servius Nobilis* 193.  
*Sibylla* 5. duae *Erophila*  
*Trojana* et *Symmachia*  
*Erythraea*, *Cumis* etiam  
 vaticinata 40.  
*Simonides* praecepta me-  
 moriae invenisse perhi-  
 betur, poëta idemque  
 philosophus 177. •  
*Socratis* *Platonisque* am-  
 plitudo 95.  
*Sofanxi* inter togatos elo-  
 quentia insignes laudan-  
 tur 138.  
*Stoica sophismata* 94.  
*Strato*, supra in *Arato*.  
*Syrii* cuiusdam (*Pherecy-*  
*dis*) de animorum im-  
 mortalitate 36. sicut *Sy-*  
*rus* quidam adstruit 41.  
*Tages* 39. 204.  
*Thales Cretensis* 314.  
*Thales Milesius* 46.  
*Terentius* 158. 160. 161. 175.  
*Hecyra* 168.



- Theodorus Byzantius* (Rhetor Graecus) 181.
- Theophrastus* 312. 314.
- Themacydes Pythagoricus* 254.
- Thucydides* 207.
- Tissas Rhetor* 138.
- M. Terentius (Varro)* 190. ubi Geómetriam illustrasse innuitur Varro 205. 214. 314. Terentii prima Dialecticam in Latinam vocem pellexit industria, ac fandi possibilitatem per scholas Aufonias comparavit 95.
- Verres* 147.
- Versus* de potenti Oratore: δευῶς. ἀνὴρ τὰ χαλεκὰ καὶ ἀναίτιον αἰτιώμετο 138. Ride si sapias o puella ride 273.
- Virgilius Mantuanus* vates 46. noster Maro 60. 63. 67. 68. 90. 91. 92. 160. 165. Romuleus vates 193. versus, Virgiliani 12. 22. 34. 63. 64. 166. 197. 239.
- Vocabula sono ignota, veterum ritus voce mentis inclamans* 45.
- Xenocrates* 314.
- Zeno* 46.



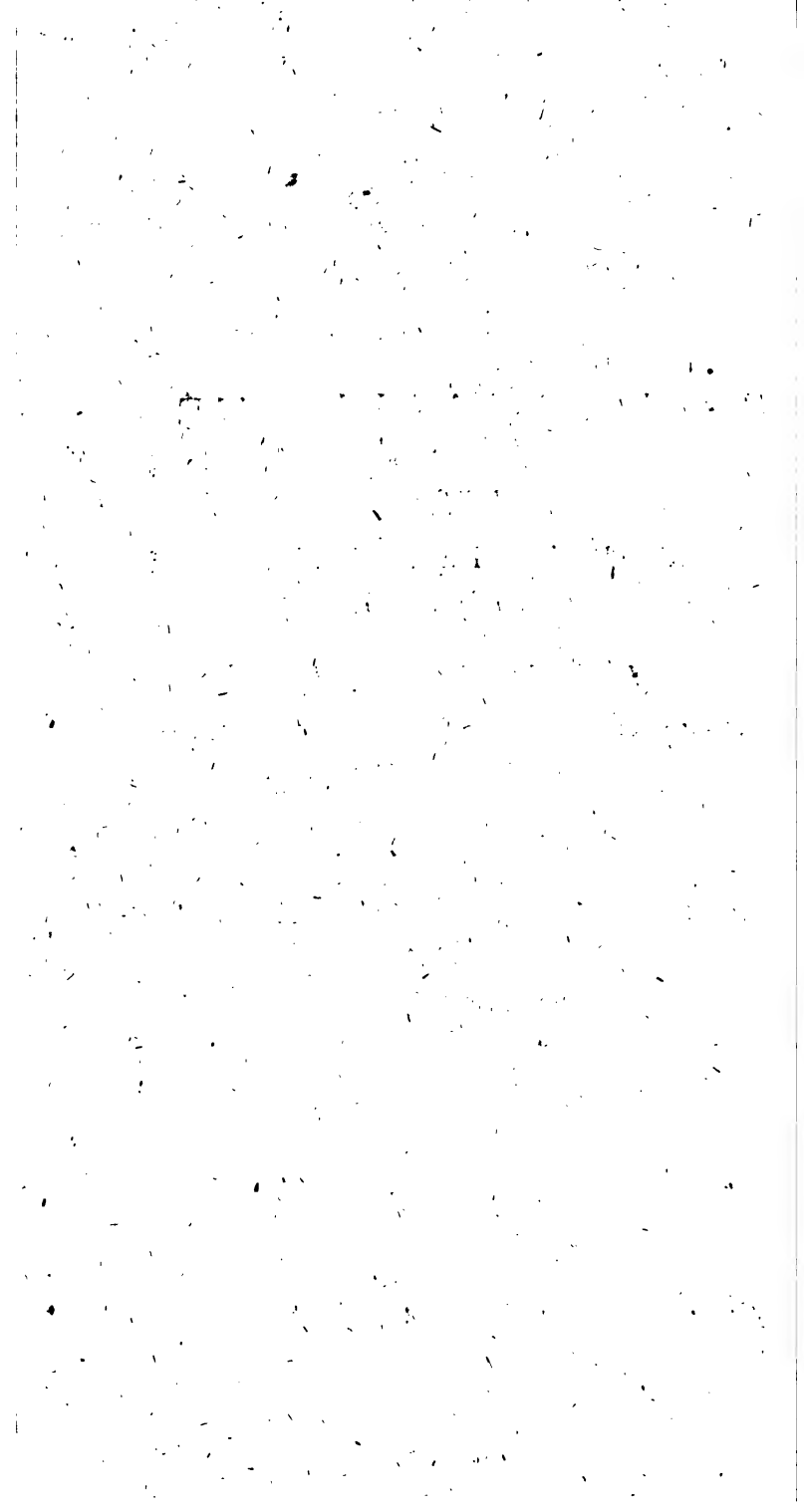
# BIBLIOTHECAE LATINAE

SIVE

## NOTITIAE AVCTORVM VETERVM LATINORVM

### L I B E R IV.

*De Fragmentis variisque Collectionibus  
veterum Scriptorum et Operum  
Latinorum.*





# CAPVT I


DE

## ENNII, LVCILII,

ET

### ALIORVM VETERVM POETARVM FRAGMENTIS, ET COLLE- CTIONIBVS.

I. *Fragmenta Ennii.* II. *Lucilii.* III. *Veterum Poëtarum Latinorum a Roberto et Henrico Stephanis collecta.* IV. *Tragicorum.* V. *Comicorum.* VI. VII. *Epigrammata, et Poëmatia vetera a P. Pithoeo collecta.* VIII. *Catonis disticha.* IX. *Fragmenta Poëmatia, et Epigrammata vetera a Clariss. Almeloveenio, et aliis collecta.* X. *Petronii appendix.* XI. *Corpus Poëtarum latinorum.*

I.  ENNIUS, patria Rudius a) e Calabria, Poëta  
eximius, quanquam temporum vitio durior,  
sed quem ingenium atque eruditio, ut cum Catone lo-  
P 2 quar,

a) Patriam Ennii plerique viri docti habent Rudiam prope Tarentum, de qua Christophorus Cellarius T. I. notitiæ orbis p. 901. Pro illa sententiâ pugnat singulari diff. Io. Bernardinus Tafurus, patricius Neritinus et in notis ad Antonium Galateum de situ Iapygiæ pag. 88. seqq. et tomo sexto Sylloges, cui titulus *raccolta d'opuscoli scientifici et filologici* T. VII. p. 146. seqq. Venet. 1732. 12. At

Dominicus de Angelis Rudiae hoc tribuit alteri, quæ duobus Alezio (Lecce) millibus distat, in diff. Italice edita de patria Ennii Rom. 1701. 8. et Neapoli 1712. 8. licet titulus Florentiam referat, ac novissime in Sylloge iam memorata T. V. sub init. *Rudinum* pro Ennio posuit Ausonius Idyllio XII. Vnde Rudinus ait: *Divum domus altisonum cael.*

quar, in maximum decus, atque in excelsissimam claritudinem sublimavit; Scipioni Africano perdilectus, cuius

*Haerebat doctus lateri, castrisque solebat  
Omnibus in medias Ennius ire tubas.*

Natus est a. V. 513. C. Claudio Centhone, et M. Sempromio Tuditano Coss. Vide Pontacum ad Eusebii Chron. p. 459. et de Ennii patria p. 468. Generis quoque nobilitate efferre se Ennius potuit, quod a Messapo Rege repetebat, unde ποιητὴς ὁ Μεσσάπιος dicitur Aeliano apud Svidam in Ἐννίος. Vide Kusterum ad Svidam T. 1. p. 747. et Henningi Forelii diatribam de Ennio, editam Vpsaliae 1707. 2. Obijt septuagesimo aetatis anno, Urbis 585. Quod in Ferreti Musis lapidariis III, 47. p. 217. legitur velut Ennii Epitaphium, deflexum est et compositum ex Ciceronis Tusculanis L. I. c. 15. et 49. et c. 20. de senectute.

*Adspicite o cives senis Ennii imaginis urnam (Cic.  
formam)*

*Hic vestrum pinxit maxima facta Patrum.  
Nemo me lacrimis decoret, neque funera fletu,  
Faxit. cur? volito vivus per ora virum.*

Scriptorum Ennii princeps fuit opus *Annalium* Rom. libris XVIII. In libros descripsisse *Quintum Vargontejum*, colligas e Svetonio c. 2. de Grammaticis, ad quem locum Casaubonus e Gellii XII, 5. observat, Annales istos solitos ad populum legi in theatro, quique id facerent, dictos *Enniastas*. Male XL. liber in quibusdam Festi Codd. memoratur: neque enim plures scripsit quam XVIII. De tempore, quod singulis Annalium libris Ennius fuit complexus, videndus Merula p. 54. 55. Primum Hexametros latinos composuisse Ennium notat p. 93. et 599. ex Diomede. Mar-  
tialis

tialis V. 10. *Ennius est lectus salvo tibi, Roma, Marone:* quorum verborum haec est sententia, vivi ac spirantis Virgilii non fuisse tantam famam, quantum postumo Aeneidos poemate merito ab omnis tulit posteritatis iudicio, sed tunc Ennii eam adhuc gloriam viguisse, at libenter legeretur ab omnibus, et nemo cogitaret de praeferendo ei Marone. Cetera scripta Ennii sunt: *Phagetica, Epigrammata, Scipio, Epicharmus, Ase-tus*, et aliae *Satyrae, Protrepticus*, et *Praecepta*: tum Tragoediae *Achilles, Ajax, Alcestis, Alcmaeon, Alexander, Andromache, Andromeda, Athamas, Cressphontes, Cressae, Dulorestes, Erecteus, Eumenides, Hectoris lustra (λύτρεα) Hecuba, Iliona, sive Polydorus, Iphigenia, Medea, Melanippe, Nemea, Phoenix, Telamon, Telephus, Thyestes*. Comoediae vero: *Amphithrasto, Ambracia, Pancratiastes*. Denique *Eve-merus*, sive sacra Historia Evemerii, soluto sermone conversa. De Satyris Ennii videndus Casaubonus lib. 2. de Satyrica poesi c. 2.

Ex his scriptis, deperditis omnibus, fragmenta colligere instituerat *Lud. Vives*, ut ipse profitetur ad Augustinum de Civ. Dei II, 21. Post hic labor susceptus est a *Stephanis* duobus, e tragoediis autem a *Mart. Delrione*. Sed diligentissime fragmenta Enniana collegit primus, digessit, commentarioque pererudito illustravit *Hieron. Columna*, politissimi vir ingenii, et Nobilis Romanus, ad Ioannem Filium Neapoli 1590. 4. Hunc secutus *Paulus Merula* Ennianorum *Annalium* fragmenta diligentissime congeffit, cumque suis animadversionibus vulgavit Lugd. Bat. 1595. 4. Columnae editionem, quae rarissima fuerat, nitide recudi curavit H. Wetstenius Amstelod. 1707. 4. recensente *Francisco Hesselio*, qui eruditorum virorum emendationes undique conquisitas, et ad tragoediarum fragmenta notas

Vossii, Delrionisque opinationes, et denique fragmenta Annalium e Merulae collectione (omissis eius animadversionibus) adiunxit. Merulae collectionem Italice vertit *Bernardus Philippinus*, inter cuius opuscula Romae a. 1659. 8. edita habentur etiam Ennii versus, quos imitatus est Virgilius, collati cum Maronis versibus a pag. 724-757. Fallitur autem Campanella, qui p. 189. de libris propriis, ait, fragmenta Ennii fraudem subolere.

Ennium passim laudat Cicero, et, Vitruvio IX, 3. iudice, *quicumque litterarum iucunditatibus instructas habent mentes, non possunt non in suis pectoribus dedicatum habere sicuti Deorum, sic et Ennii Poetae simulacrum. Alterum Homerum* vocabat Horatius. Iosephus Scaliger in Scaligeranis p. 136. *Ennius*, ait, *Poeta antiquus magnifico ingenio. Utinam haberemus integrum, et amissemus Lucanum, Statium, Silium Italicum, et tous ces garçons là.* Fuit et alter Ennius iunior, qui de literis syllabisque, item de metris et de augurandi disciplina scripsit. Sveton. c. i. de Grammaticis.

H. C. LVCILIVS Suesianus Auruncanus, Eques Romanus, magnus avunculus Magni Pompeji, decessit anno aetatis 46. Itaque *senex* dicitur Horatio, pro veteri. Primus Lucilius condidit stili nasum, ut ait Plinius praef. h. e. satyras scripsit. Hinc apud Martialem XII, 69. *Lucilius esse laboras*, i. e. vis satyras componere. Ausonius ad Tetradium satyrarum scriptorem Epist. 15. *Rudes Camoenas qui Suesias praevenis, aevoque cedis non stilo.* Solitum verba in versibus suis audacius disiungere ac discerpere, ut *cere comminuit brum*, perstringit Eugenius Toletanus carm. 23. T. XII. Bibl. Patrum edit. Lugd. p. 348.

Fragmenta ex *Libris XXX. Satyrarum, Epodis, Hymnis, Serrano et Numularia* comoedia, post *Stephanos*

*phanos*, ex quorum collectione fragmenta subiecta sunt Dan. Heinſii Horatio, diligentius collecta, digeſta ſcho- liſque illuſtrata a *Franciſco Douſa*, Iani filio, cento- nibus quibuſdam Lucilianis adiectis, prodire Lugd. Bat. 1597. 4. Nam exempla, quae habent in titulo *Editio ſecunda* Amſt. 1661. 4. tantum titulum reſuſum habent. Non pauca Luciliana emendant atque illuſtrant Ianus Guilelmus lib. 2. Veriſimilium c. 1. 2. 7. 6. 10. Ianus Rut- gerſius Venuſinar. lectionem c. 15. et Iuſtus Rycqui- us in Centuria nova Episto- larum, Episto- la ſexta ad Ludo- vicum Saregum Lovan. 1615. 8. Fragmenta Lucilii col- legerat et *Ioſephus Iſaacs*, Romae, ut tradit Paulus Co- lomeſius ad Gyraldi Dialogum IV. de poëtis pag. 193. Num *vitam Scipionis Africani maioris* ſcripſerit Luci- lius, diſquirentem vide Baelium in Lexico, qui recte notat, poëtæ huius fragmenta, poſt Douſæ laborem etiamnum indigere, ut ab alio quodam viro docto plus lucis accipiant. Librum de vita et ſcriptis Livii Andro- nici, Naevii p. 8. Ennii p. 14. Cæciliii Stati p. 13. Pacu- vii p. 36. Attii p. 41. Attilii p. 46. Lucilii p. 48. et Afranii p. 56. et M. Porcii Catonis p. 59 — 110. edidit Caſpar Sagittarius Altenburg. 1672. 8.

III. *Fragmenta veterum poëtarum Latinorum*, Accii, *Valer. Aeditui*, *Alphei Aviti*, *Albini*, *Afranii*, *Petronii Arbitri*, *Baſſi*, *M. Furii Bibaculi*, *C. Licinii Calvi*, *Cæciliii Stati*, *Q. Catuli*, *C. Helvii Cinnae*, *Ennii*, *Furii*, *A. Galli*, *Corn. Galli*, *Getulici*, *De- cimi Laberii*, b) *Laureae Tullii*, *Porcii*, *Licinii*, *Livii* c) *Andronici*, *Lucilii*, *Aemilii Marci*, *Domitii Marſi*, *Cn. Matii*, *Naevii*, *Pacuvii*, *C. Pedonis Albinovani*, *L. Pomponii*, *Septimii*, *Publii Syri*, *A. Sereni*, *Corn. Severi*,

P 4

b) De Laberio vide, ſi placet, Clariff. Bælii Lexicon, et quæ di- xi lib. I. cap. 16.

c) De Livii Andronici ſcriptis vide etiam Merulam ad Ennium pag. 216.



*Suorū, Sueri sive Succi, C. Ticiadi, Titimii, Trabean, Turpili, T. Valgii, d) Ferii, M. Varronis, Varronis Atreacini.* Haec a Rob. Stephano et Henrico filio collecta digestaque prodierunt Paris. 1764. 8. Hanc Stephanorum collectionem vidisse se testantur Autores Ephemeridum literarum Germanicae editarum Lipsiae 2. 1710. p. 1007 manu Dionysii et Iacobi Gothofradi emendatam et supplementam. Exstat exemplum hoc in Bibl. publica Amplissimi Senatus Lipsiensis. Eadem fragmenta cum emendationibus Miss. Iani Doussae habuit celeberrimus Perizonius, qui legavit Bibliothecae publicae Leideni.

Terentium brevi excepit *L. Afranius*, scripsitque *togatas*. Commemorant Grammatici ex his eius fabulis: *Abducta* Fest. Non. *Aequalibus* Charif. Non. *Auctione* id. *Auguribus* id. *Brundisynis* id. Charif. Fest. Priscian. *Buccone adoptato* Non. *Cinerario* Charif. Non. Priscian. *Compitalibus* Svet. Macrob. Cassiod. Non. Priscian. *Consobrinis* Gell. Fest. Charif. *Crimine* Non. *De ditione* Charif. *Deposito* Non. *Divortio* id. *Emancipato* Charif. Fest. Non. Priscian. *Epistola* Fest. Non. *Excepto* id. *Fratriis* Non. Prisc. *Homine* Non. Prisc. *Ida* Fest. *Incendio* Non. Prisc. *Inimicis* e) Non. *Liberto* id. *Marito* id. *Materteris* Charif. Non. *Megalensibus* Non. *Nomine* Gell. Macrob. *Obolofate* Fest. *Pantaleonte* Charif. *Patella* Prisc. ex Aruntio. *Pompa* Charif. Non. *Privigno* vel *Privigna* Fest. Non. *Prodigo* Non. *Proditto* Fest. et Priscian. *Promo* Fest. Non. *Purgamento* Non. *Repudiato* Charif. Fest. Non. *Rosa* f) Non. Isidor. *Sella* Gell. Macrob. *Simulante* Donat. Non. *Sororibus* Charif. Non. *Suspecta* Fest. Prisc. Non. *Talione* Charif.

d) T. Valgii Rufi fragmenta collegit Broekhusius in exquisitis suis ad Propertium notis p. 376. seq.

e) Male *Imis* apud Non. in fessere.

f) al. *prosa*.

Charif. Prisc. *Temerario* Charif. *Thaide* Aufon. Non. *Virgine* Macrob. Fest. Non. *Vopisco* Non. Haec ex Christophori Wase exercitatione tertia animadversio-  
num Nonianarum.

*Caecilius Statius*, Comoediarum scriptor Ennio  
suppar, anno post eum diem obiit, V. C. 586. Cum  
Coelio Antipatro Sidonio a quibusdam confunditur.  
Novator fuit verborum, unde malum eum latinitatis  
auctorem Cicero Or. II, 10. appellat. Principatum ta-  
men illi inter Comicos tribuit Volcatius Sedigitus apud  
Gellium N. A. XV, 24. Excelluit enim in *πάθεισιν*,  
ut in *ἡδεσιν* Terentius. Caecilium Terentius cito est  
consecutus, quippe quorum Comoedias quasdam no-  
vas idem L. Ambivius Turpio Comoedus egit. Lau-  
datur Caecilius in *Aeschione* g) Fest. *Amphitruone* Non.  
*Andria* id. *Androgyno* h) Fest. *Apollumenis* Non. *Ario-  
lo* Fest. *Asoto* Non. *Calchis* id. *Carine* Fest. *Chryso*  
Gell. *Cratino* Prisc. Fest. *Dardano* Non. *Davo* Fest.  
*Demonidatis* Non. *Emporo* id. *Epiclero* Prisc. *Epinau-  
smache* Prisc. Non. *Epistolae* Prisc. *Eratosthene* Do-  
nat. *Exule* Non. *Fallacia* id. *Foeneratore* vel *obolofate*  
id. *Filumena* id. *Gamo* Fest. *Harpaxomene* Charif. Do-  
nat. Non. *Hephaestione* Non. et Cicero de senectute.  
*Hymnide* Charif. Fest. Non. Cicero de finibus. *Hypo-  
bolimaeo* *Aeschino* Gell. Non. *Hypobolimaeo* *Chaere-  
strato* Fest. *Hypobolimaeo* *Rastraria* Non. *Meretrice*  
vel *Moletrice* id. *Metaene* Fulgent. *Nauctero* vel *Peti-  
tore* Non. *Notho* *Nisafone* id. *Paufmacho* id. *Peribaea*  
*Rastraria* id. *Plocio* Cic. de senectute, et Gell. *Proga-  
mo* Non. *Pugile* Fest. *Subditio* vel *Hypobolimaeo* Gell.  
Non. *Symbolo* Non. *Synaristosis* Gell. Non. *Synephebis*  
Cic. de natura Deorum et de senect. Non. *Titthe* id.

P 5

Trium.

g) Reines. II, 1. pag. 125. Var.  
Lect. *Aethone*.

b) Male al. *Andronico*.

*Severi, Suetonii sive Succi, C. Tucidæ, Titinnii, Traiani, Turpili, T. Valgii, d) Varii, M. Varronis, Varronis Attacini.* Haec a Rob. Stephano et Henrico filio collecta digestaque prodierunt Paris. 1564. 8. Hanc Stephanorum collectionem vidisse se testantur Autores Ephemeridum literariorum Germanice editarum Lipsiae a. 1710. p. 1007 a manu *Dionysii et Iacobi Gothofredi* emendatam et suppletam. Exstat exemplum hoc in Bibl. publica Amplissimi Senatus Lipsiensis. Eadem fragmenta cum emendationibus Mss. *Iani Doufas* habuit celeberrimus Perizonius, qui legavit Bibliothecae publicae Leidensi.

Terentium brevi excepit *L. Afranius*, scripsitque *togatas*. Commemorant Grammatici ex his eius fabulis: *Abducta* Fest. Non. *Aequalibus* Charif. Non. *Auctione* id. *Auguribus* id. *Brundusinis* id. Charif. Fest. Priscian. *Buccone adoptato* Non. *Cinerario* Charif. Non. Priscian. *Compitalibus* Svet. Macrobi. Cassiod. Non. Priscian. *Consobrinis* Gell. Fest. Charif. *Crimine* Non. *De ditione* Charif. *Deposito* Non. *Divortio* id. *Emancipato* Charif. Fest. Non. Priscian. *Epistola* Fest. Non. *Excepto* id. *Fratriis* Non. Prisc. *Homine* Non. Prisc. *Ida* Fest. *Incendio* Non. Prisc. *Inimicis* e) Non. *Liberto* id. *Marito* id. *Matrteris* Charif. Non. *Megalenfibus* Non. *Nomine* Gell. Macrobi. *Obolofate* Fest. *Pantaleonte* Charif. *Patella* Prisc. ex Aruntio. *Pompa* Charif. Non. *Privigno* vel *Privigna* Fest. Non. *Prodigo* Non. *Proditto* Fest. et Priscian. *Promo* Fest. Non. *Purgamento* Non. *Repudiato* Charif. Fest. Non. *Rosa* f) Non. Isidor. *Sella* Gell. Macrobi. *Simulante* Donat. Non. *Sororibus* Charif. Non. *Suspecta* Fest. Prisc. Non. *Talione* Charif.

d) T. Valgii Rufi fragmenta collegit Broekhusius in exquisitis suis ad Propertium notis p. 376. seq.

e) Male *Imis* apud Non. in facessere.

f) al. *prosa*.

Charif. Prisc. *Temerario* Charif. *Thaïs* Aufon. Non. *Virgine* Macro. Fest. Non. *Vopisco* Non. Haec ex Christophori Wase exercitatione tertia animadversio-  
num Nonianarum.

*Caecilius Statius*, Comoediarum scriptor Ennio  
suppar, anno post eum diem obiit, V. C. 586. Cum  
Coelio Antipatro Sidonio a quibusdam confunditur.  
Novator fuit verborum, unde malum eum latinitatis  
auctorem Cicero Or. II, 10. appellat. Principatum ta-  
men illi inter Comicos tribuit Volcatius Sedigitus apud  
Gellium N. A. XV, 24. Excelluit enim in *πρόθεσιν*,  
ut in *ἡδεσιν* Terentius. Caecilium Terentius cito est  
consecutus, quippe quorum Comoedias quasdam no-  
vas idem L. Ambivius Turpio Comoedus egit. Lau-  
datur Caecilius in *Aeschione* g) Fest. *Amphitruone* Non.  
*Andria* id. *Androgynus* h) Fest. *Apollumenis* Non. *Ario-  
lo* Fest. *Asoto* Non. *Calchis* id. *Carine* Fest. *Chryso*  
Gell. *Cratino* Prisc. Fest. *Dardano* Non. *Davo* Fest.  
*Demandatis* Non. *Emporo* id. *Epicleto* Prisc. *Epinau-  
smache* Prisc. Non. *Epistolae* Prisc. *Erato* Fest. Do-  
nat. *Exule* Non. *Fallacia* id. *Foeneratore* vel *obolofate*  
id. *Filumena* id. *Gamo* Fest. *Harpazomene* Charif. Do-  
nat. Non. *Hephaestione* Non. et Cicero de senectute.  
*Hymide* Charif. Fest. Non. Cicero de finibus. *Hypo-  
bolimaeo* *Aeschino* Gell. Non. *Hypobolimaeo* *Chaere-  
strato* Fest. *Hypobolimaeo* *Rastraria* Non. *Meretrice*  
vel *Moletrice* id. *Metacne* Fulgent. *Nauctero* vel *Peti-  
tore* Non. *Notho* *Nicasione* id. *Pausimacho* id. *Peribaea*  
*Rastraria* id. *Plocio* Cic. de senectute, et Gell. *Proga-  
mo* Non. *Pugile* Fest. *Subditio* vel *Hypobolimaeo* Gell.  
Non. *Symbolo* Non. *Synaristosis* Gell. Non. *Synephebis*  
Cic. de natura Deorum et de senect. Non. *Titthe* id.

P. 5

Trium-

g) Reines. II, 1. pag. 125. Var.  
Lect. Aethons.

h) Male al. Andronico.

*Triumpho* Gell, *Fest. Venatore* Non. *Vmbris* vel *Diomedes* in *Vmbris* Non. Priscian.

De *Aemilio Macro* eiusque scriptis consulendus Ianus Broukhufius ad Tibullum pag. 274. seq. *Laureae Tullii* liberti Ciceronis carmen in thermas Ciceronianas servavit Plinius XXXI, 2. Suppar Terentii fuit *Sex-tus Turpilius* Comicus, qui laudatur in fabulis, *Boethuntibus* Non. *Canephoro* id. *Demetrio* Diomed. Non. *Demiurgo* Cic. Non. *Epiclero* Non. Prisc. *Hetaera* Non. *Lemniis* id. *Leucadia* vel *fugitivis* Cic. Non. *Lindia* Non. Prisc. *Paraterusa* id. *Paedio* Non. *Philopatro* id. *Thrasyleone* Non. Cic. *Veliterna* Serv. Non. Isid. Dicta Turpili apud Nonium emendat Ianus Guilielmus lib. 2. Verisimilium cap. 21. et 23.

IV. *Fragmenta veterum TRAGICORVM* Latino-rum, post Stephanorum et *Martini Delrionis* i) industriam, diligentius collecta sunt a *Petro Scriverio*, cum praemissis auctorum, qui Tragicos laudant, testimoniis, et subiectis castigationibus, notisque uberioribus *Gerh. Io. Vossii* Lugd. Bat. 1720. 8. Notae hae Vossii recusae sunt in ipsius operibus iunctim editis Amst. 1703. fol. tome quarto.

1. Occurrunt in hac collectione fragmenta ex *Livii Andronici* k) *Achille*, *Adone*, *Aegistho*, *Aiace*, *Andromeda*, *Antiopa*, *Centauris*, *Equo Troiano*, *Helena*, *Hermiona*, *Inone*, *Laodamia* sive *Protesilaodamia*, *Tereo* *Teucro* laudato, et quae, non addito Tragoediae nomine, allegantur.

2. Ex

i) In parte prima Syntagmatis tragoediae Latinae, cuius alteram partem Senecae tragoediae constituunt Antverp. a. 1594. 4. Paris. 1607. 1620. 4.

k) Ex *Odyssaea* et *Comoediis* Li-

vii nihil hoc in opere assertur. Idem puta de scriptis caeterorum Tragicorum, quae non sunt Tragoediae. De Livio hoc opere pretium est consulere alterum T. Livium VII, 2. Hist.

2. Ex *Q. Ennii* Achille, Achille Aristarchi, Aiace, Alcmaeone, Alexandro sive Alexandra, Andromacha, Andromacha Molotto, Andromeda, Athamante, Crephonte, Duloreste, Erechtheo, Eumenidibus, Hectoris Lytris, Hecuba, Iliona, Iphigenia, Medea Exfule, Medo, Menalippa f. Menalippo et Menalippa Nemea, Phoenice Scipione, Telamone, Telepho, Thyeste, et incertis eiusd. Ennii Tragoediis.

3. Ex *Cn. Naevii* Aegistho, Alcestide, Danae, Duloreste, Equo Troiano, Hectore, Hesiona, Iphigenia, Lycurgo, Phoenissis, Protefilaodamia et incertis. Obiit a. V. C. 550. licet Varro vitam eius longius produxerat. Vide Ciceronem in Bruto cap. 15.

4. Ex *M. Pacuvii* Anchise, Antiopa, Armorum iudicio, Atalanta, Chryse, Dulorestre, Hermiona, Iliona, Medo, Medea, Niptris sive Niptra, Paulo, Periboea, Phinidis, Pseudone, Tantalo, Teucro, Thyeste et incertis. *Pacuvius* hic Ennii poetæ ex filia nepos, picturam Romae exercuit et fabulas venditavit, deinde Tarentum transgressus prope nonagenarius diem obiit, ut narrat Prosper in Chronico p. 697.

5. Ex *L. Attii* sive *Accii* Achille, Aegistho, Aeneadis sive Decio, Agamemnonidis, Alcestide, Alcmaeone, Alphesiboea, Amphitruone, Andromacha, Andromeda, Antenoridis, Antigona, Argonautis sive Medea, Armorum iudicio, Astyanacte, Athamante, Atreo, Artomedia, Bacchis, Bruto, Chrysippo, Clytemnestra, Decio seu Aeneadis, Deiphobo, Diomede, Duloreste, Epigonis, Epinausimache, Erigona, Eriphyla, Eurysace, Phinidis, Hecuba, Helenibus, Ilona, Medea Exule seu Argonautis, Meleagro, Menalippe seu Menalippo, Minotauro, Myrmidonibus, Neoptolemo, Niptris, Nyctegresia seu Nyctegerfia, Oenomaos, Paride, Pelepidis, Persidis, Philoctete, Phinidis, Phoenissis,

nissis, Prometheo, Stasiastis sive Tropaeo, Telepho, Tereo, Trachiniis, Thebaide, Troadibus et incertis. Fragmenta Phoenissarum exhibet et illustrat Ianus Guil-  
 elmius ante Metaphrasin suam latinam Phoenissarum  
 Sophoclis, e quo sua Attius expressit, Rostoch. 1579. 8.  
 Idem Guilelmus nonnulla Attii fragmenta emendat  
 lib. 1. Verisimilium cap. 6. et 21.

6. *Versus Tragici, interprete l) M. Tull. Cice-  
 ro, Fragmenta Ilii ex Tragoedia Theutrante, C. Gra-  
 nii (Graji vel Gracchi) ex Peliadibus, Memoris m) vel  
 Memenii ex Hercule, C. Iul. C. Strabonis ex Adralto,  
 Sempromii Gracchi ex Atalanta et Thyeste, Q. Lutatii  
 Catuli ex Alcmacone, Varii ex Thyeste, n) C. Cilnii  
 Maecenatis ex Octavia et incerta Tragoedia, Ovidii  
 Nasonis ex Medea, Pomponii Secundi o) ex armorum  
 iudicio, Atreo, et Tragoediis incertis, Rutilii Gemini  
 ex Astyanaeste,*

7. Denique leguntur fragmenta incertorum tragi-  
 corum, et pars tragoediae Medae, quam Virgilianis  
 versibus expressit *Osidius Geta, sive Ovidius* potius, ut  
 supra lib. 1. c. 15, annotatum.

Non omittenda, quae p. 185. occurrunt *Attio Tra-  
 gico Trabeaeque Comico* afficta a M. Antonio Mureto,  
 et pro genuinis habita a Ios. Scaligero ad Varronem de  
 Re

l) Eisdem exhibet et cum Grae-  
 cis superstitiis confert H. Ste-  
 phanus in Lexico Ciceroniano, de  
 quo libro dictum supra in Cice-  
 rone.

m) *Memoris* Tragici mentio ap.  
 Martial. XI, 16. seq. et Fulgentium  
 de prisco sermone.

n) Ianus Guilelmus verisimi-  
 lium lib. 1. c. 5. emendat et illu-  
 strat versus C. Cilnii Maecenatis  
 allatos ab Isidoro XIX, 32. Origini-  
 um sive Etymologicon. Confer.  
 Rigaltii Vnusinas lectiones c. 3.

o) Terentianus Maurus; in tra-

gicis iunxere choris hanc saepe di-  
 ferti Annaeus Seneca et Pomponius  
 ante Secundus. Io. Lelandus de  
 scriptoribus Britannicis pag. 19.  
 Annis ab hinc tribus, aut eo am-  
 plius, auctiori veterum librorum  
 interfuit. Hic ego non carbones sed  
 thesauros inveni, nempe Oresten  
 tragoediam antiquissimi sed auctoris  
 haecenus mihi incerti nominis, non  
 iambicis senariis, verum, quod ad-  
 miraberis, hexametris heroicis accu-  
 ratissime scriptam; coniectura tan-  
 tum est. opus a Pomponio Secun-  
 do poeta conscriptum.

Re Rustica p. 212. edit. p) a. 1573. Nic. Serrario p. 326. notar. ad Epist. 99. Bonifacii Archiep. Moguntini, Conr. Rittershusio pag. 296. 297. ad Oppianum, Augusto Buchnero in Thesaur. Basil. Fabri vocè *Praefica*, et D. Frid. Rappolto p. 2219. Opp. Theolog. Similem fraudem a Mureto alibi commissam, notat Lipsius ad Senecae Epist. 58. ubi de versu sub Afranii nomine adducto, q) *Gaudebit sapiens, laetabuntur caeteri*: dubitat an ipse eius autor sit Muretus. H. Vossius ad Catullum p. 46. versui, quem sub Pacuvii nomine in testimonium idem Muretus citaverat: *pro imperio sic falsifusus vestro excubet*; haec subiicit: *Mera haec est impostura, cum iste versiculus nusquam alibi exstet, nec Pacuvium sed Muretum habeat auctorem. Mirum fraudem hanc non detectam fuisse a Scaligero, cui merito suspectae esse debuerant merces sub quocunque demum titulo e tam dolosa prodeuntes officina, utpote qui adulterinis huius viri versibus deceptum se fuisse optime novit. Sed profecto tanti fuit apud Scaligerum ponderis Mureti facundia, ut his quoque ab eo passus sit se decipi. Fuit Q. Trabea inter Comicos veteres non infimae notae. Eum in octavum locum Volcatius Sedigitus apud Gellium XV, 24. coniicit. De eo Varro apud Charisium lib. 2. extremo: *νάδη vero et Trabea et Atilius**

p) In recentioribus edit. Scaliger omisit, fraudem vero ultus est hoc epigrammate:

*Qui rigidae flammæ evaserat ante  
Tolosae  
Muretus, fœnos vendidit ille  
mibi.*

Muretus illum locum expresserat e Graeco Philemonis apud Plutarchum consolatur. ad Apollonium et Stobaeum in florileg. ferm. 108. p. 447. edit. Grotii. Vide Mureti poemata p. 50. edit. Lips. Colomæii cimelia literar. cap. 19. Baudii amoris p. 466. seq. Baelii Lexicon edit. a. in *Trabea*, et Aegid. Meng-

gium cap. 83. Anti-Bailleti, qui cap. 148. et 153. eiusd. operis gloriatur, se similiter epigramma Hetruscum supposuisse Tasso, quod Costartus, alique peritissimi caeteroqui talium iudices, non dubitarint esse illius Principis Poetarum Italorum. Adde Miscellanea eiusdem Menagii Hetrusco sermone edita p. 85. Similis fucus Iano Doucie filio factus ab Hieronymo Grosloio Lisleo notatur in Baudii amoribus p. 463.

q) Afranius apud Nonium in *cupido*: *Amabit sapiens, cupient curri*



*Atilius et Caecilius facile moverunt.* Hoc liquet ex imaginibus irae et inanis laetitiae apud Cic. de finibus II, 4. Tusc. IV, 31. Laudare creditur Trabeam in *Ergastulo* Nonius c. 2. sed Pomponio asseritur bis, in *rarenter* et *villitari*. Causa erroris est, quod vocabulum *trabes* ad Ennii fragmentum revocandum: *Sed quasi ferrum aut lapis Durat rarenter gemitum conatur trabem*: e quo fecere *Trabeam* Palmerius et alii. Sed et illa lectio vitiosa est, legendumque *trahere*, ut et editur in *Fragm. Ennii* p. 242. ed. Hessel. *Pomponii* nomen excidit; ut vidit Adrianus Iunius. nec exstat ullum e *Trabeae* fabulis nomen: nam *Harpaga* sive *Harpacem*, subditivam Muretus r) prolem Scaligero, pro genuina venditavit, Comoediam scilicet ex Euripide versam. v. et Christophorum Warium exercitatione tertia animadversionum Nonianarum.

V. COMICI veteres Latini hi fere sunt: *Sutrius, Succius, Dossennus, Afranius, Atta, Titinnius, Livius, Aquilius, Acuticus, Iuventius, s) Naevius, t) Caecilius Statius, Plautus, Licinius, Terentius, L. Pomponius, Turpilius, Trabea, Luscius, Ennius*. Vide Ianum Rutgerium lib. IV. Var. Lect. cap. 19. Plerorumque horum fragmenta collecta sunt ab utroque Stephano in volumine, cuius iam fecimus mentionem. Praeter quod idem Henricus Stephanus minore forma una cum Sententiis Comicorum Graecorum vulgavit Sententias selectas

r) Non diffitetur hoc Muretus ipse ad calcem hymnorum suorum sacrorum in edit. Aldina a. 1575. 8. p. 56. seq. Confer. Iac. Thomasi notam ad Mureri poemata p. 50. Mich. Maettarius de vitis Stephani p. 366. sq. Vicissim sub Mureri nomine Epistolas supposuisse edidisseque Lambinus a Mureto arguitur: vide Menagiana Tom. 4. p. 222. seq. Tamen sancte licet id

affirmanti Mureto viri docti non credunt.

s) De hoc praeter Rutgerium IV, 19. Var. Lect. viri docti ad Gellium XVIII, 12.

t) In quibusdam Codd. *Novius*, ut apud Tertullianum c. 4. de pallio, *inter sullanos Novios coronandus*. Diversi fuere, et probe inter se distinguendi Comici *Novius* eoque longe antiquior *Naevius*.

selectas Latinorum, *Afranii, Caecilii, Naevii, Plauti, Pomponii, Sexti, Turpili et Terentii*, adiectis, quos in certas classes digessit, *Publii Syri* mimis Paris. 1569. ab Aldo quoque Manutio, Pauli filio, Comoedia *Philodoxius u)* vulgata est, Ascanio Persio dicata, paucis foliis constans, nec digesta in versus, quam *Lepidi* Comici veteris esse, et ex antiquitate eruisse sc̄ ait, Lucae 1588. 8. At enim falsus est Manutius, qui lusum Leonis Baptistae Alberti non dubitavit Comico antiquo tribuere.

*L. Pomponius Bononiensis*, quo tempore Tullius virilem togam sumsit, inclaruit. Laudatur in his fabulis: *Adelphis* Non. *Aeditum* Gell. Non. *Agamemnone supposito* Non. *Aleonibus* id. *Anulo posteriore* id. *Aruspice* id. *Afinaria* id. *Atreo* id. *Augure* id. *Buccone adoptato* id. *Buccone auctorato* Charif. *Citharista* Non. *Prisc. Campanis* Non. *Capella* Charif. *Coena* Charif. *Collegio* Non. *Concha* id. *Cretula vel petitore haerede* id. *Decuma fullonis* Non. *Fest. Decumis* Non. *Dogali* id. *Dotata* id. *Ergastulo* id. *Fullonibus* id. *Gallis transalpinis* Gell. *Maerob.* Non. *Hirnea pappi* Non. *Kalendis Martiis* Macro. *Lare familiari* Prisc. *Lenone* Charif. *Maccis geminis* Non. *Maccis geminis prioribus* Charif. *Macco* Non. *Macco milite* Charif. *Macco sequestre* Non. *Maevia* Gell. *Macro.* *Majali* Non. *Medico* id. *Munda* id. *Nuptiis* id. *Pannuceatis* id. *Pansa Pappi* (al. *sponsa Pappi*) id. *Pappo Agricola* id. *Pappo praeterito* id.

*Partis*

a) Pseudo *Lepidi Philodoxius* lusum fuisse creditur *Leonis Baptistae Alberti*, Florentini. Vide *Raphaelen du Fresne* in vita *Leonis Baptistae Alberti*, praemissa eius tribus libris de pictura, et tractatu de statua Paris. 1651. f. Comoediam iucundissimam vocat, et *Carolo Aricino* tribuit *Albertus de Ryb* in *margarita poetica edita*

Rom. 1475. f. Vide *Diarium Venetum*, *Giornale de' letterati d'Italia* Tom. X. p. 481. Ibidem legas editum a. 1580. et in *Actis Eruditorum* anni 1707. pag. 528. a. 1583. Sed reponendum 1588. Ita et in *Cinelli Bibl. volante* et in *Galleria di Minerva* Tom. V. pag. 101. 171.

*Partis* id. *Patruo* id. *Philosophia* id. *Pictoribus* id. *Piscatoribus* id. *Pistore* id. *Pinthone Gorgonio* id. *Placenta* id. *Portaria* s. *Portetra* id. *Porto* id. *Praecon posteriori* id. *Praefectio morum* id. *Prostibulo* id. *Quinquatribus* id. *Rustico* id. *Sarcularia* id. *Satyræ* Prisc. *Synephebis* Charif. *Syris* Non. *Vacca vel marsupio* Prisc. *Vernionibus* Non. *Verre aegrotò* id. *de Vite* id. *Epigrammata* scripsisse testatur Varro de latina lingua. Quod Msti praeferunt de *Arista*, Mercerus ad Non. legit *Citharista*, Salmasius maluit *Hetaerisca*, ut sit eadem cum *Prostibulo* fabula.

De *Fabio Doffeno* Comico consulendus Io. Marius Mattius libro tertio Opinionum cap. 25. p. 506. T. IV. Miscell. Gaudentii Roberti. T. *Quinctius Atta* Togatarum scriptor, Cicerone tricesimum iam annum agente defunctus, scripsit *Aedilitiam* Gell. Diomed. *Aquas calidas* Non. *Conciliatricem* Gell. Non. *Gratulationem* Non. *Lucubrationem* id. *Megalsia* Serv. in 7. Ecl. *Socrum* Prisc. *Supplicationem* Macrobi. *Tironem proficiscentem* Prisc. item *Satyras* Diomed. Macrobi. et *Epigrammata* Non.

*Titinius* (ita scribendum, non *Titinnius*) togatarum scriptor, an fuerit ex equestri genere Titiniorum, an libertus M. Titinii Praetorii, ad quem Cicero librum epistolarum scripserat, qui hodie desideratur, incertum est. "Hñ nulli quam *Titinio et Terentio servare convenit*, inquit Varro quinto de L. L. apud Charisium lib. 2. extremo. Scripsit *Barathrum* Charif. Fest. Non. *Barbatum* Fest. Non. Prisc. *Caecum* Charif. *Ferentina-tem Psaltriam* Fest. Non. Prisc. *Fullones* Non. *Geminam* Non. Prisc. *Hortensum* Charif. *Ham rubram* Non. *Iurisperitam* Charif. *Praeliam* Charif. Non. Prisc. *Pri- vignum* Non. *Pullam* Fest. *Quintum* Non. Prisc. *Setinam* Charif. Fest. Non. *Tibicinam* Charif. *Vopiscum* Non. *Velit-*

*Veliternam* id. Aliquid etiam *de Medicina* tradidisse, e Q. Sereno Sammonico colligit Christophorus Wase exercit. 3. animadvers. Nonianarum, cui haec debentur.

VI. EPIGRAMMATA *vetera*, quorum pleraque nunc primum ex antiquis Codd. et lapidibus, alia, sparsim ante hac errantia, iam undecunque collecta, emendatius vulgata, distinctaque sunt in libros IV. quorum 1. ad sacra et mores spectantia, 2. Elogia, 3. Epitaphia et tumulos, 4. miscellanea et omissa complectitur Paris. 1590. 12. apud Dionysium Durallium, et Lugduni sumtu Genevensis typographi Iacobi Chouet 1596. 8. ex Bibliotheca et cum emendationibus P. Pithoei. Nomina auctorum, quae Epigrammatis in ista collectione (dubia non raro fide) praefiguntur, haec sunt: *Ablavii Cor.*, *Albii Tibulli*, *Alcimi Alcinoi*, *Asclepiadii*, *A. Septimii Sereni*, *Asmeni*, *Avieni*, *Basilii*, *Callimachi*, *C. A. Romuli*, *C. Caecilii Plinii Secundi*, *Cassii Firmiani Symphorosi*, *C. Cassii x)* *Parmensis*, *C. Cilnii Maecenatis*, *C. Helvii Cinnae*, *Citerii Siodonii Syracusani*, *C. Iulii Caesaris*, *C. Licinii Calvi*, *C. Naevii*, *Cornelii Celsi*, *Cornelii Severi*, *C. Silonis*, *C. Sulpicii Apollinaris y)* *Carthaginensis*, *D. Laberii Mimi*, *Epideti*, *Domini Evariantii z)* sive *Eugenii*, *Eucheriae Poëtriae*, *Euphorbii*, *Euriali Morani*, *Eusebii*, *Eusthenii*, *Focae Grammatici*, *Furii*  
Biba-

x) Sub huius nomine Poëmation, quod *Orpheus* inscribitur, primus edidit Achilles Statius ad Suetonium de claris Rhetoribus cap. ult. Sed eruditus suspicio est Achillem ipsum id effinxisse, tamen in Bruciis repertos et a Sertorio Quadrimano sibi communicatos affirmat. Cum Nathanis Chytraci commentariolo occurrit ad calcem Galatei, quem Italice scripsit Ioannes Casa et Chytracus

latine edidit Francof. 1575. 8. Idem poëmation cum Graeca Matthiae Bergii Metaphrasi Rittershausius inseruit suis ad Phaedri librum tertium notis.

y) De hoc Baelius in Lexico T. 5.

z) Huius versus de ambiguis sive hybridis animalibus solent etiam edi in calce Petronii cum Q. Ciceronis de mulierum lenitate et Pentadii de vita beata,

*Bibaculi, Gerberti, Germanici Caesaris, Hadriani Imperatoris, a) Hilasii, Iuliani, Iulii Flori, L. Annaei Senecae, L. Apuleji, Laureae Tullii, C. Lucilii, M. Annaei Lucani, Maximiani, Iulii Modesti, M. Paucii, M. Terentii Afri, M. Tullii Ciceronis, M. Valerii Martialis, Palladii, Pentadii Pompejani, Porphyrii Poëtae, Porcii Licinii, P. Ovidii Nasonis, P. Syri mimi, P. Virgilii Maronis, Pulicis, Puppii Poëtae, Q. Aurelii Symmachi, Q. Catuli, Q. Ennii, Regilani, Rufi Festi Avieni, Sex. Aurelii Propertii, Sulpiciae, Sulpicii Luperi Servasti iunioris, Tullii Marci, Valeriani, Val. Catonis Grammatici, Varronis Terentii et Atacini, Vitalis Mimi, Volcatii Sedigiti, Romani sive Vovianii.* Carmen quod lib. III. Epigramm. exstat pag. 70. et incipit: *Vrbs cecidit de qua si* etc. longe integrius ex codice antiquo edidit Martinus Opitius c. 13. Var. Lect. *Calvus* in *Io.* laudatur a Servio in 8. Eclog. Pseudo *Cassii* Orpheus, velut repertus a Petro Victorio, in lucem datus fuit a G. Fabricio ad Horatii lib. I. Epist. 4. et separatim prodit 1585. 8. apud Wechelium, cum Nathanis Chytraei commentario. Laudat Cassii ingenium Horatius lib. I. Sat. 10. v. 62. et lib. I. Epist. 4. v. 3. memorat et Plinius 31. 2. Epistolam eius ad Antonium. De illo Cassio Parmensi v. Io.

a) Hadriani Imp. Epigramma in equum Borysthenem integrius et emendarius exhibet magnus Cassendus in vita Peirescii ad a. 1629. Epitaphium Sorani Ducis, e Gerardi Goldenhaurii Noviomagi historia Batavica, affert Hieron. Wolfius ad Historica Svidae latine a se reddita p. 33.

Ille ego Pannoniis quondam notissimus oris  
Inter mille viros primus fortisque Batavos  
Hadriano potui qui iudice vasta  
profundi

*Aequora Danubii cunctis transire  
sub armis  
Emissumque arcu dum pendet in  
aere telum  
Ac redit, ex alia fixi fregique  
sagitta.  
Quem neque Romanus potuit neque  
barbarus unquam  
Non iaculo miles, non arcu vin-  
cere Partus.  
Hic situs, hic memori saxo mea  
facta sacraui.  
Viderit anne aliquis post memora  
facta sequatur,  
Exemplo mihi sum, primus qui  
causa feci.*

v. Io. Conradus Dietericus in vita Augusti pag. 121. seq. *Evantii* Acrostichon in funus genitoris sui Nicolai exstat inter Eugenii carmina T. II. Opp. Sirmondi p. 886. et Tom. 12. Bibl. Patrum edit. Lugd. p. 347. Nomen unius hominis est *Sulpicius Lupercus Servastus*, quod commatibus in tria distraxit in priore editione typographus. Qui inter poëtas ibi memoratur Pulex, est *Pulex de Custozza* Vincentinus, qui medio saeculo XIV. claruit. Vide Menagiana T. IV. p. 432. 439. ubi epigrammatis in hermaphroditum variae metaphraeses.

VII. POEMATIA *vetera* cum Epigrammatibus istis ab eodem Pithoeo collecta et emendata *b)* haec sunt:  
1. Q. Ennii *c)* *Phagesiorum fragmentum* p. 215. ubi ex Scaligeri emendatione inscribitur *Hedypatheticorum*, in aliis *Hedephageticorum*. Io. Pricaeus ad Apuleji Apologiam p. 103. titulum illius Poëmatis Enniani putat fuisse *Ἡδυφάγικα* vel *Ἰχθυοφάγικα*, cui adsentitur Colomesius ad Gyraldi dialogum IV. de Poëtis, licet ibi excusum est *Phagetica*, quemadmodum hic titulus scribitur apud Hieron. Columnam in Ennii fragmentis.

2. C. Laberii *Mimi Prologus* p. 225.

3. P. Virgilii Maronis *Culex ad Octavium*.

4. *Eiusdem Ciris*.

Q 2

5. *Elegia*

*b)* Quibus praefixus est asteriscus, habentur in appendice Virgilii, notis illustrata a Ios. Scaligero et Friderico Lindembrogio. Quibus vero subiectus asteriscus est, occurrunt in eadem appendice, inter Caralecta veterum Poëtarum, habentque adscriptas paginas editionis Lugd. Bat. 1595. 8. Adde, quas de hac appendice dicta sunt supra in Virgilio.

*c)* *Phagesia* vocat etiam Vossius

IV, 32. Idolatr. De festo huius nominis vide Meursium in Graecia feriata. Parrhasius vero Epist. 65. titulum Enniani poëmatis contendebat esse *Hedypathian*, nam et Arcestrati Geloi *ἡδυπάθειαν* allegat Athenaeus. Salmasio etiam Ennius visus est scripsisse *ἡδυπάθεικα*. At II. Casaubono ad Apulejum *ἡδεστα ἢ φαγικά*. De voce *ἡδυπάθεια* confer etiam Svidam in *Ἀθήναιος* et *χαρμός*,

5. *Elegia ad Valerium Messalam.*

6. *Cornelii Severi Aetna.*

7. *Incerti Moretum*, forte A. Septimii Sereni (Severi) uti ante Barthium Weitziūque coniecit Ios. Scaliger, cum Scholiis variorum passim collectis prodiit Paris. 1542. 8. Aliud eadem inscriptione *Succi* five *Succi* Poëma memorat Macrobius lib. 2. cap. 9. Saturnal.

8. *Valerii Catonis diras*, etiam a Marco Zuerio Boxhornio, sed admodum iuvene, cum notis editae inter Satyricos veteres minores: quo nomine ipsi venit, praeter haece diras et Sulpiciae Poëtriae Eclogam *de edicto Domitiani*, *Epistola* sive *Satyra de lite*, quam, post Henr. Stephanum d) et Casp. Barthium, Poëtae veteris esse credidit, cum auctorem habeat Mich. Hospitalium, celebrem illum Franciae Cancellarium, a. C. 1573. extinctum, inter cuius Epistolas idem carmen saepius prodiit et novissime Amst. 1732. 8.

9. *C. Pedonjs Albinovani Equitis Rom. Elegia de morte Drusi Neronis ad Liviam Augustam.*

10. *Eius.*

d) H. Stephanus Epistolis, Dialogis brevibus, Oratiunculis et Poëmatibus Graecis latinisque ex penū variorum utriusque linguae Scriptorum collectis subiecit Satyrā, quam elegantissimam, haecenusque ineditam vocat, quae inscribitur *Lis*. Prodiit illē Stephanus liber a. 1577. 8. Hinc eandem tanquam non contemnendum antiquitatis monumentum Adversariis suis inseruit Caspar Barthius lib. 7. cap. 17. et c. 18. notis illustravit. Boxhornii Satyrici minores lucem adspexerunt Lugd. Bat. 1633. 12. novennio post Barthii adversaria. Etiam a. 1653. eundem errorem erravit Io. Priscaus p. 54. ad Apologiam Apuleji: Boxhornius vero de hoc la-

psu monitus a Io. Frid. Gronovio, ita ad eum rescripsit a. 1634. p. 41. Epist. Gaudeo indicium a te mihi factum fuci, quem Stephanus vir cetera candidissimus et doctissimus editis omnibus fecit. Quamquam ut libere scribam quod sentio, magis credo Hospitalium satyrā illam hic aut ibi a se repperam edidisse, quam ipsummet composuisse, praesertim cum sciam ab eruditissimis nullis (Barthium respicit, cuius veteres membranae non raro sunt libri impressi et vulgares) inmembris lectam fuisse. Mihi quidem nullum est dubium, quin satyra illa Hospitalium, integerrimum non minus quam summi ingenii virum habeat auctorem.

10. *Eiusdem in obitum C. Cilnii Maecenatis duas elegias.*

11. *Eiusdem Pedonis de navigatione Drusi Germanici fragmentum.*

12. *Q. Ciceronis de XII. signis Zodiaci p. 245.*

13. *P. Ovidii Nasonis Halieuticon fragmentum, saepius etiam editum cum reliquis Ovidii scriptis.*

14. *Gratii Cynegeticon, de quo supra lib. I.*

15. *M. Annaei Lucani Catalecion de laude Calpurnii Pisonis.*

16. *C. Iulii Solini Polyhistoris Ponticon fragmentum p. 246. quod in suis quoque ad Solinum Prolegomenis ex Ms. Regio vetustiss. emendatum exhibuit Claudius Salmasius, uti supra suo loco dictum a nobis fuit.*

17. *Sulpiciae Poëtriae Satyra sive Ecloga de edicto Domitiani, quo Philosophos urbe exegit p. 247. Haec primum ex Ms. edita est, a Thaddaeo Vgoletto in eius Aufonio, a. 1500, 4. cum Pithoei notis etiam subiecta Iuvenali, quem cum Veterum Scholiis variorumque notis edidit Corn. Schrevelius: et a Mich. Hadrianide cum Iani Doussae patris commentario exhibita ad calcem Petronii Arbitri, ut infinitas alias editiones iam omittam. Ceterum fuerunt, qui hanc Eclogam perperam dicerent esse Aufonii, forte, quod inter eius Opuscula ediderat Thaddaeus Vgoletus: quod institutum Aldus et omnes paene ceteri secuti sunt. vide Barthium XIX, 16. Advers. Iul. Caes. Scaligerum in hypercritico, et Ianum Brukhufium p. 384. ad Tibullum et 402. Prodiit etiam ex Georgii Merulae recensione Argentorat. 1509. 4. cum Georgii et Tiphernatis et aliorum carminibus: denique cum aliorum et suis notis edidit inter Poëtas minores P. Burmann. T. II. p. 408.*



18. Q. Sereni Sammonici de Medicina carmen.

19. M. Aurelii Olympii Nemesiani e) Carthaginien-  
sis Poëtae Cynegeticon.

20. Eiusdem Nemesiani Eclogae Bucolicae IV.

21. T. Calpurnii Siculi ad Nemesianum Bucolicae  
Eclogae VII.

22. P. Optatiani f) Porphyrii ad Constantinum  
Imp. vicennalia celebrantem V. C. 326. et huius ad Por-  
phyrium Epistola, cum laboriosissimo eiusdem ad Con-  
stantinum panegyrico, versibus scripto, quos difficulti-  
bus nugis per me lector accenseat, i. e. per Acrostichi-  
des et similes lusus. Eo carmine, quod exul scripse-  
rat, perfecit, ut ab exilio revocaretur, auctore Hie-  
ronymo in Chron. Christianus fuit, etsi quidam,  
propter familiares Poëtis, quibus passim tititur, Ethni-  
cismos, hoc negaverunt. Vide Tillemontium T. 4.  
Hist. Imperator. p. 607. Beda de arte metrica: *Repe-  
riuntur quaedam et in insigni illo volumine Porphy-  
rii Poëtae, quo ad Constantinum Augustum misse, me-  
ruit de exilio liberari. Quae quia pagana erant, nos  
tangere non libuit.* Carmen nonum quidem satis de-  
monstrat, Porphyrium hunc a Christi sacris alienum  
minime fuisse. Nam hoc carmine litterarum artifi-  
cium non inodo Monogramma primarum duarum lit-  
terarum nominis Christi refert, quali usus est in la-  
baris suis Constantinus M. sed praeterea hosce versus:

*Omnipotens genitor, tuque o divisio mixta,  
Filius atque Pater et Sanctus Spiritus unum,  
Faveas votis.*

Hoc

e) De Sereno, Nemesiano et  
Calpurnio dictum est supra suo  
loco.

f) Longe diversus hic Porphy-  
rius a Porphyrio Philosopho et  
hoste Christiani nominis. Hinc Ba-

ronium qui eos confudit, castigat  
Ios. Scaliger ad Eusebium p. 250  
et Lucas Holstenius c. 4. de vita  
et scriptis Porphyrii. Porro Ba-  
ronius ipse hunc errorem suum  
retrahat ad a. C. 325.

Hoc carmen primum a Pithoeo editum, ex Marci Velferi editione, qui illud e Pauli fratris Codice recensuit, separatim lucem vidit Augustae Vindel. 1595. fol. et cum eiusdem Velferi, item Daumli notis subiectum est Operibus Velferi a Christophoro Arnoldo, Norib. 1682. f. *Epigrammata* eius commemorantur a Fulgentio 2. Mythol. et de continentia Virgiliana. In *Aram Pythiam* eius extat Encyclopaedia f. Commentarius *Petri Liceti*, Genuensis, Patav. 1630. 4. Etiam nonnulla, quae inter Petroniana leguntur, huic Porphyrio viri docti tribuunt. Ionsius III, 15. de script: Historiae Philosophicae p. 290. scribit, huius Porphyrii *Epigrammata* plurima Graeca citari lib. V. Anthologiae. Ionsium sequitur Tillemontius p. 352. At libro V. Anthologiae p. 534. seq. occurrunt *Epigrammata* plurima non Porphyrii, sed *Christodori Thebani* in *Porphyrium*, Calchantis filium, factionis Venetae celebrem in ludis Circensibus agitatore, a nostro longe diversum, cuius statuem ex aere Imperator poni CPoli in Hippodromo iusserat. Sed idem hic est, ut creditur, Optatianus, qui deinde fuit Praefectus Urbis Romae a. 329. et 333. Vide Tillemont. T. IV. Hist. Imp. p. 352. Idem observat quoque p. 351. poëma, quod cum Epistola Constantino Porphyrius obtulit, diversum fuisse ab hoc quod habemus: similiter etiam Poëma, pro quo gratias agit, quodque laudat Imperator, *fratrem charissimum Porphyrium* appellans. At certe eiusdem fuisse generis atque artificii, declarant verba: *Vix hoc custoditum pluribus fuit, qui modis quibusdam artibus innexi litterarum, distinctionibus versuum, qui ita medium corpus propositi occulte intermeant, ut oculorum sensus interstincta colorum pigmenta delecent, hoc tenere propositum, ut haesitantiam carmini multiplex legis observantia non repararet. Gratum igitur hoc mihi dicationis tuae munus fuit etc.* Porphyrii huius

difficiles lusus poëticos imitatus *Rabanus Maurus* in opere mirifico de laudibus Crucis, quod et separatim est editum Phorcheimii in aedibus Thomae Anselmi 1503. f. sub illustri Principe Christofero Badenn. et inter Rabani opera Tomo I. Colon. 1626. fol. nec non *Abbo g*) Floriacensis (quem ex Porphyriano Codice exemplar sibi fuisse Aimoinus in Abbonis vita testatur) Epistola ad Othonem I. Imp. quam hoc loco adponere iuvat ex clariss. Viri Polycarpi Leyseri historiae poëtarum mediæ aevi p. 302.

OTTO VALENS CAESAR NOSTRO TV CEDE COTVRNO  
Te felix atavis quoT coelo sydera lucent  
Te dominum sibi Saxo Tulit, et roma notavit  
Orbis et ipse capit, Solo contentus alumno

Virtutum titulis et Vir cognosceris adV  
Ac domitor patriae pAcis sectator in aula  
Lumen ubique micans iubar Lucendo velut Sol  
Ergo Dei solita reddEntur sancta benignE  
Nec deerit virtus omNis, qua gratia culmen  
Scandit. et occultiS — — vEnia causiS

Certe nos Omnes tibi Caesar ne Scius et nunc  
Austriacos quae terra manet cerealis opima  
Et foecunda secu pollet satis ubere glebaE  
Summis cara viriS ac saevis plena coloniS  
A patris imperio non Absit ismaelitha  
Rexit cum solers et Regnans induperator

Nunc auguste tuum poNam venerabile nomiN  
OTTO VALENS CAESAR NOSTRO TV CEDE COTVRNO  
Solut enim regnans absens, o caesaris haeres  
Totus avo similis, si Te nova vita resignat  
Rex fuit ille potens Romanae legis amator  
Omne decus patriae soliO prognatus avito  
Tem-

g) A. C. 1004. 13. Nov. interfectus a Vasconibus.

Tempora pacis erant, Tali dum iure vigere  
 Vir tantus quem sic dVxi describere versV  
 Cur ergo nAtale tuum, Cur contrAhis et nunc  
 Exulis in Bellis defers pia deBita pompaE  
 Dum vates Bonus opto Dari mirabilis istud  
 Expander Opus, ipse mEum tractAbilis inde  
 Caesar ut invictis sCuto munitus et ex hoc  
 Omnibus utilior, mirO datus ante triumphO  
 Terribilis clemens tuTo diadema risti  
 Vultus avi patrisque tVi praeclarus amictV  
 Rursus uterque fuit diko sub tempore Victor  
 Nunc unum vivens dignum cum patre vocamen  
 OTTO VALENS CAESAR NOSTRO TV CEDE COTVRNO

23. *Phoenix*, *Elegia incerti auctoris*, carmen, Erasmo h) iudice, non inconcinnum per Musas, neque fastidiendum, quod Firmiano Lactantio tribuunt Xystus Betulejus, Aubertus Miraens, et qui notis atque emendationibus illustravit Nic. Heinsius, et antiquissimum Msturn exemplum Reginae Sveciae Christinae, testatur Nic. Heinsius in literis ad Sirmondum T. 4. Opp. Sirmondi p. 726. Nonnulla huius carminis illustravit Nic. Agardus, tunc admodum iuvenis, Hafniae 1647. 4. Petrus Lambecius Tom. 2. Commentariorum de Bibl. Vindobonenfi Var. Lect. ex Mss. Caesareo edidit, suspicaturque, a Lactantio iuvene, adhuc a Christi sacris alieno fuisse compositum. Ethnici hominis esse videtur etiam Iacobo Thomasio libro de Stoica Mundi exustione p. 106. et Michaeli Thomasio ad Lactantium. *Venantio Fortunato* adscribere maluerunt Casp. Barthius, Sam. Bochartus et alii: at Iac. Sirmondus notis ad Theodulfum p. 302. *Theodulfo Aurelianensi*. Mihi verisimillima videtur Petri Lambecii opinio.

Q5

24. Mar-

h) In Proverbio, *Phoenix* varior.

24. *Marcelli viri illustris ex Magistro officiorum Theodosii Sen. Aug. in librum Marcelli de Medicina carmen*: quod nonnulli *Vindiciano* cuiusdam tribuunt, sub cuius nomine saepe memorat Barthius. de eo v. Burmannus in nota prima ad hoc carmen, inter Poëtas minores ab ipso cum notis aliorum et suis editum, T. II. pag. 389. Subiici solet libro iam dicto Marcelli Empirici.

25. *Rufi Avieni descriptio orbis terrarum, ex Dionysio Periegete expressa latinis versibus hexametris.*

26. *Eiusdem Avieni orae maritimae descriptio Iambis.*

27. *Avieni ad Theodosium* (Maerobium forte, ut supra notavi) *Aesopicae Fabulae XLII.* scriptae hexametris et pentametris versibus.

28. *Licentii i) ad Augustinum praeceptorem carmen, quo eum ad edendos de Musica libros hortatur.* Occurrit in Epistola Augustini XL. quae vigesima sexta est in T. 2. novae edit. quam Parisiis curavit Thomas Blampinus cum aliis Benedictinis congregat S. Mauri. Porro falluntur Gyraldus, Vossius, Borrichius, Bailletus, Brietius, qui Hipponensem fuisse affirmant Licentium, cum fuerit Tagastius, civis Augustini. Plura de hoc vide sis apud Aegid. Menagium cap. 98. Anti-Bailleti.

29. *Ru-*

i) Hunc Licentium loquentem inducit S. Augustinus libris de Ordine, et Christianum fuisse docet lib. 1. cap. 8. poëticaeque admirabiliter deditum lib. 1. cap. 2. et 3. qui Pyrami et Thisbes, et alios huiusmodi amores carmine cantasset c. 5. et 8. Academicae defensor Philosophiae c. 4. De eodem lib. 2. contra Academicos cap. 3. quam totam fabulam, nam

subito Aesopus factus sum, Licentius tibi (alloquitur Romanianum, Licentii parentem) carmine suavius indicabit. poeta est enim paene perfectus. Cap. 4. ait, Augustinus, tractatione librorum Virgilii, quos Licentio interpretatus fuerat, illum ita fuisse inflammatum in poëticum studium, ut reprimendus aliquantulum videretur. Adde lib. 3. c. 1. et 4.

29. *Rutilii Claudii Numantiani Gallii V. C. P. P. ad Venerium Rufum itineraria duo.* De his supra suo loco.

30. *Prisciani periegesis*, ex Dionysio Alexandrino versibus hexametris latinis expressa.

31. *De ponderibus et mensuris libellus*, hexametro itidem carmine, cum Celso et Sereno Samonico saepius editus, quem nonnulli *Remno Favino*, plerique Q. *Rhemnio Fannio Palaemoni*, quidam et *Prisciano* tribuunt. Barthius quidem modo huic, modo illi, Advers. I, 15. coll. XXI, 6. Recusus cum *Eliae Vineti* notis Parisiis 1565. 8. et T. XI. thesauri Antiquitatum Romanarum Graeviani p. 1693. seq. cum notis *Rob. Constantini* exstat ad calcem Celsi ac Sereni, Lugd. 1566. 8. et cum notis aliorum et suis P. *Burmamnus* inter Poëtas minores T. H. p. 396. edidit.

32. Incerti Auctoris *de defectu lunae, sive de astronomia* fragmentum, quod incipit *Tu forte in luco laetus vaga carmina gignis.* Subiicitur in Mss. Astrologiae Isidori, et *Fulgentium* auctorem praefert titulus ex coniectura minus verisimili. *Varronis* forte *Atacini* esse coniiciebat Pithoeus, et Petrus Danielis apud Turnebum XIX, 3. Adversar. Sed vide, quae contra disputat Salmasius p. 1131. ad Solinum edit. Paris.

33. *Coelii Firmiani Symposii aenigmata centum.* Ea sed et, una cum *Iosephi Castalionis* notis, Phaedro Io. Meursii et variorum aenigmatum k) veterum Graecorum latinorumque collectioni iuncta prodire Lugd. Bat. 1610. 8. His non addita esse a Pithoeo *Aldhel.*

k) Veterum aenigmatum, scirporum, griphorum, logogriphorum varia exempla collegit Athanasius Kircherus T. 2. Oedipi Aegypt. parte I. p. 27. seq. Vide etiam, si lubet, quae de aenigmatibus praeclare Vossius lib. 4. Instit. Orator. c. 11. themate 3.

*Aldhelmi* 1) aenigmata, dolet Reinesius Advers. LVIII, 1. Primus reperit *Io. Nobletus* Sec. XV. primus edidit *Io. ach. Perionius* Paris. 1538. f. ut alii tradunt 1533. Alia facta est editio a *Ioach. Camerario* in Elem. Rhet. quorundam horum aenigmatum, sed e Cod. Ms. nam et auctorem facit *Sumphorium*, et discrepant valde ab ed. Perionii. Porro edita sunt in Reusneri Aenigmatographia, et a *Nic. Caussino* Hieroglyphicis Horapollinis, sed ex ed. Camerarii. Sed omnium novam editionem dedit *P. Pithoeus*, e Ms. in Collectione hac, quam recensemus. Huic proximus fuit *Ios. Castalio* Anconitanus, qui e Ms. castigavit ediditque Rom. a. 1581; quae editio repetita est ibid. 1597. 12. additis Scholiis suis. Hanc editionem repetiit ad calcem Phaedri sui *Conr. Rittershusius* Lugd. Bat. 1598. 8. repetita est etiam Duaci 1604. 8. Tum *Christianus Iunkerus* Phaedro suo subiunxit Lips. 1700. 12. item *Io. Georg. Walchius* Lips. 1713. 12. Sed hae duae pueris destinatae fuere editiones: at viris doctis ea, quae ab *Chr. Aug. Heumanno* curata est, Hanoverae 1722. 8. sub hoc titulo: *L. Caecilii Firmiani Lactantii* Symposium, s. C. Epigrammata tristicha, aenigmatica, quae vero suo auctori reddidit, ope Codd. Mss. repurgavit, suisque et Castalionis, Barthii, Frid. Besslii, aliorumque notis illustravit C. A. H. notae et ad criticam rationem comparatae sunt, et ad intelligendi facultatem. Symposii aenigmata cum Phaedri et Gabriae fabulis Germanico carmine reddere conatus est Ienae a. 1712. I. G. A. cui sub nomine Melandri delitescere placuit. *Symposii* meminit Aldhelmus. Scotus m) qui a. C. 709. obiit, in prologo

1) Aenigmatum Aldhelmi versus mille, una cum aliis poematis vulgavit Martinus Delrio Mogunt. 1601. 8 recusa T. 13. Bibliothecae Patrum edit. Lugdunens. p. 27. seq.

m) Aldhelmi nomen puto etiam restituendum Anonymo Mellicensi de scriptoribus Eccles. c. 72. ubi editum est: *Achellinus Episcopus nonnulla elidit scripta quae appellantur aenigmata.* Aldhelmi poeti-

logo secundo aenigmatum, *Symposius* poëta metricae artis peritia praeditus occultas aenigmatum propositiones exili materia sumtas ludibundis apicibus legitur scinisse, et singulas quasque propositionum formulas tribus verbis terminasse. Sigebertus Gemblacensis de scriptoribus Eccles. cap. 132. *Aldhelmus* Episcopus imitatur *Symposium*, qui per prosopociam qualitates singulorum rerum exprimens scripsit librum aenigmatum metricae. *Symposius* ipse in limine aenigmatum, ea in Saturnalibus luisse se non diffitetur.

*Haec quoque Symposius de carmine lufit inepto,  
Sic tu Sexte doces, sic te dehiro magistro  
Annua Saturni dum tempora festa redirent etc.*

*Symposii* poëtae nomen praeferunt diserte Codices Msti, quos evolverunt Franciscus Basvelus et Ioseph. Castalio. Inter epigrammata vetera P. Pithoei lib. 1. huic *Symposio* etiam ex fide manu exarati Codicis tribuitur carmen de livore, quod incipit: *livor tabificum malis venenum*; nec non alterum de fortuna, *O fortuna potens ac nimium levis*. Neque alioqui *Symposii* nomen inauditum esse constat veteri memoria. Nam fuit et *Sympōsius* quidam Seleuciensis in Isauria Episcopus, qui interfuit Concilio CPol. a. C. 381, nec non *Symposius* Episcopus Hispanus in Synodo Caesaraugustana a. 380. et Toletana a. 400. condemnator Priscillianistarum, cum quibus antea ipse fecerat. Non potui igitur a me impetrare, ut cum viro clarissimo Christoph. Augusto Heumanno *Symposii* poëtae nomen confictum esse mihi

ea opuscula edidit Martinus Delrio Mogunt. 1601. 12. in quibus post monosticha paraenetica 199. incerti scriptoris, sequuntur cum prologo duplici Aldhelmi aenigmata hexametra tetrasticha XX. pentasticha XIV. hexasticha XIII. septenis comprehensa versibus XIX. octonis X. novenis XI. de-

nis. et pluribus XIII. Recusa sunt haec, et alia Aldhelmi T. 13. Bibl. Patrum edit. Lugdun. Loca nonnulla illustrantur emendanturque in Keineli ad Daumium Epistolis p. 344. seq. De Aldhelmo ipso vide Acta Sanctorum ad 25. Maii Tom. VI. p. 77. seqq.



mihi persuaderem, aut crederem, aenigmata haec nihil aliud esse, quam Lactantii Symposium, quod ab adolescentulo scriptum Hieronymus c. 80. de scriptoribus Eccles. testatur. Neque Symposium Lactantii hexametris versibus scriptum fuisse tradit Hieronymus, sed *ὁδοποιήσιον*, nec satis aptum titulum aenigmati huiusce putem esse symposium sive convivium, nec simplicem levemque coniecturam tot argumentis ac testibus opposuerim, licet illam novitate sua placuisse video praestantissimis Diarii Bremensis n) nec non Berolinensis o) auctoribus. Symposii aenigmata non inveniuntur, ut recte Vossius p. 86. de poetis; itaque libenter illa videbo a laudato Heumanno in nova quam parat eorum editione illustrata: 'quamquam Gyraldus haud magni ea fecisse videtur, vel potius ea integra ne evoluisse quidem. Nam in libello, quo aenigmata veterum exponit, Symposii nusquam meminit, tantum sub extremum libelli p) aenigma, explicans Alexidis poetae, *sed enim, inquit, his diebus recitavit mihi amicus meus aenigma tribus hexametris de somno, quod et hic tibi ut adscribam dignum visum est* (ex Symposio, aenigma XCVII.)

*Sponte mea veniens varias ostendo figuras,  
Fingo metus vanos nullo discrimine veri;  
Sed me nemo videt nisi qui sua lumina claudit.*

*Recitavit et alia, quae frigidiuscula cum essent, sunt visa indigna relatu.* Miror itaque quod Vossius de Symposio subiungit: *Sed praeter ea quae excusa habemus, supersunt alia satis frigida, aliqua etiam obscura: quae idcirco omissa. Et propter ista sic Lilius scripserit,*

n) Bibl. Philologico Theolog. Bremens. Tom. 3. p. 379.

o) Bibl. Germanique a. 1720. T. 2. p. 152. Et est certe elegans et speciosa coniectura, in primis

ex eo, quod in conviviis genus oblectationis fuit in aenigmatibus proponendis et solvendis. E.

p) T. 2. Opp. p. 635.

perit, qui conspexerat opus integrum. Ex auctione  
librorum Keilmanniana nactus sum Symphosii (quem  
Symposium editor appellat) aenigmata XLVII. edita a  
Francisco Basuelo Basileae 1563. 8. In hac editione ut  
multa vitiose, ita quaedam rectius leguntur quam in  
recentioribus. Sic statim in praeludio ad Sextum ma-  
gis mihi probatur versu octavo.

*Tum verbosa cohors studio sermonis ineptum  
Nescio quas passim magno de nomine nugas  
Est meditata diu.*

In aliis editionibus est *studio sermonis inepti*. Sed fri-  
gidius est, studio sermonis inepti nescio quae meditari.  
At facilius intelligitur, studio sermonis, hominem ver-  
bosum multa ineptum, hoc est inepte, meditari. In eo-  
dem praeludio:

*Ponere diverse vel solvere quisque vicissim.*

Ita rectius, ni fallor, quam quod in aliis editionibus  
*quaeque vicissim*. Sed haud dubie melius versu praelu-  
dii ultimo:

*Da veniam lector, quod non sapit ebria Musa.*

Pro quo Iosephus Castalio dedit: *quid non capit ebria  
Musa.*

Aenigmate primo vers. 2. *diversa et munera fungor*  
non est contemnendum pro illo vulgato *diverso et mu-  
nere fungor*.

Aenigmate 2. *Dulcis Amica dei, ripis vicina pro-  
fundis.*

4. *Virtutes magnas de viribus afferro parvis.*

*Pando domus clausas, iterum recludo patentis etc.*

6. *Est domus in alto, sedes est semper in imo.*

14. *Nondum natus eram, nec eram genitricis in aluo.*

18. *Sed mihi consilium de coelo nascitur ipso.*

19. *Raucifonans ego sum etc.*

22. *Provida sum vitae, duro non pigra labori etc.*  
*Nec gero multa simul, sed congero magna vicissim.*  
 23. *Sed cito submovear falso conterrita vento.*  
 24. — *non certo nomine dictus.*  
 27. *deest.*  
 28. *Vix mihi dat nomen primo de tempore notis etc.*  
*Sed redeo in tenebris nec — movebo diebus.*  
 31. *Sed prius est fatum lethi quam lucis origo.*  
*Sic solos manes ipsos mihi duco parentes.*  
 35. *Custodi pecoris tremula respondeo voce.*  
 37. *Conf. si generis generi non apta propago.*  
 42. *In terra nascor etc.*  
 47. *Deest et eiiciendus utique videtur versus:*  
*Cum mihi peccandi meritum natura negavit.*  
 48. *Non. Myrrham sed Succinum, tituli loco inscribit.*  
 Versus ultimus legitur sic:

*Laetus honor fundi tristis sed magna doloris.*  
 Ad calcem subiicitur nescio cuius scriptoris aenigma  
 plumae scriptoriae:

*Sum carnea, ut quae nata sum de carnibus*  
*Nutrita carne, a carne demptae sed statim*  
*Nec forma carnis nec mihi est substantia.*  
*Pars sum tamen carnis cum incipio crescere.*  
*Perfecta sic et vera res sum postea.*  
*Bonum et malum patro, a meipso nil valens.*  
*Mox ut mihi cultro rescinditur caput,*  
*Evelliturque lingua, comparata sum*  
*Ad imbibendum mox liquorem, quo meum*  
*Rostrum irrigatum praeter omnem tum moram*  
*Ostendit an laetum sit, ira an percitum.*  
*Nunc reddo concordēs Duces et Principes,*  
*Nunc inter illos excito discordiam.*  
*Iam grata, mox ingrata dico amantibus.*  
*Amore iam languentibus spem suggero.*

*Pugna.*

*Pugno, gravesque saepe rixas concito,  
Pacem fero, sciuntur nova per me undique.*

*In me licet non ulla sit malignitas,  
Tamen malorum causa sum fere omnium.*

*Nunc ergo dic, quae sim, coniector optimo.*

Ioannis Nobletii, qui saeculo XV. fuit, centiloquium aenigmatum memorat Trithemius de Script. Eccles. c. 783. Egeberti aenigmata rusticana Sigebertus c. 146. de Script. Eccles. Tathwini Archi-Episc. Cantiorum, qui a. C. 734. obiit, aenigmata laudantur a Io. Balaeo: Tulli nescio cuius aenigmata hexasticha a Labbeo p. 63. Bibl. Mss. De Graecis aenigmatum scriptoribus Basilio Megalomite, Georgio Aphye, Euthymio et Michaelae Psello dixi Volum. X. Biblioth. Graecae pag. 539. Editionem Aenigmatum Aldhemi Basil. 1557. Lipenio in Bibl. Philosophica memoratam non vidi. Meguntina autem Delrionis a. 1601. non in 8. est, sed in 12. secuta Antverpiensem a. 1600. De caeteris Aldhemi poëmatiis, ineditis maximam partem, consulendus Polycarpus Leyserus in historia poëtarum medii aevi, pag. 199 — 203. Lipsiae in Bibl. Amplissimi Senatus exstant Mss. Aldhemi poëtae aenigmata, versus in laudem Solis, quaestiones aenigmatum Rhetoricae artis, Epigrammata ex libro Ovidii Nasonis de somnio, quod viderat. Idem eiusdem ex libro Metamorphoseon Aëtae in cervum, et alia carmina. Liber de laude virginitatis, versibus scriptus hexametris, lucem vidit Daventriae per Iac. Fabrum, diversum a Stapulensi, 1512. 4.

34. *Elegia Cornelii Galli* nomine in Italia ab Aldo Manutio Pauli F. vulgata, quae incipit; *Non fuit Ar-  
sacidum* etc. nec genuina Pithoeo videtur.

35. *Eiusdem Galli Epigrammata tria.*

36. *Maximiani Etrusci Poëtae Elegiae VI.* falso eiusdem Cornelii Galli nomine saepius editae, uti dictum est supra.

*Fabr. Bibl. lat. T. III.*

R

37. In

37. *Incerti Scriptoris versus in laudem Solis.* Incipiant: *Dum mundum natura potens terramque dicaret.*

38. *Pasiphae fabula* q) metris omnis generis eorum, quae ap. Horatium reperiuntur, ab antiquo Poëta composita. Hanc illustrat Doufa III, 8. praecedaneor. ad Petron. Occurrit apud Rufinum de metris.

39. *Severi Rhetoris* carmen Bucolicum genere Choriambico, quod vulgo ex insulsi alicuius Grammaticastri glossemate inscribunt, *de mortibus bouum.* Primus repererat Vahetus, a quo acceptum Pithoeus cum Vet. Galliae Theologorum opusculis vulgavit. Paris 1586. 8. Ab eo tempore insertum Bibliothecis Patrum, sub inscriptione *Severi Sancti Rhetoris et Poëtae Christiani.* Neque vero Auctor est *Caecilius Severus* vel *Severus Sulpicius*, sed *Severus Sanctus Endelechius* Aquitanicus, Paulini r) familiaris, de quo plura vide apud Christianum Daumium in Epistolis ad Reinesium pag. 23. 24. Idem est, de quo in Codice Ms. Vaticano Apuleji: *Ego Sallustius legi et emendavi Romae feliciter Olybrio et Probino Cons. (a. C. 395.) in foro Martis controversiam declamans Oratori Endelechio.* Vide Sirmondum ad Sidonii lib. IV. Epist. 8. T. I. Opp. p. 940. Carmen Endelechii, in quo mentio *luis mortis bouum atque hominum*, de qua v. Ambrosium hom. 10. in Lucam. cf. Baron. ad a. C. 576. separatim editum, et notis illustratum est a Io. Weitzio et Wolfg. Sebero Francof. 1612. 8. et cum eorundem notis, et *Iac. Gronovii* (ut videtur) praefatione Lugd. Bat. 1715. 8. Denique cum selectis *Weitzii*, *Seberique*, et novis suis vulgavit eruditus vir *Gerhardus Outhovius* ad calcem libri de iudiciis Iehovae, quem edidit Groningae 1721. 8.

40. *Vespas*

q) Hoc Poëmatum primus editit Cruquius. *Rufini* V. C. nomen tanquam auctoris illi praefigitur in edit. Petronii, quam curatam habemus a Goldasto.  
r) Is est 9. ad Sulpicium ait, se scripsisse monitu eius Panegyricum Theodosio Imperatori.

40. *Vespaë* 1) *Iudicium Coci et pistoris* de primatu inter se contendentium, iudice *Vulcano*. Incipit: *Terræ varias cunctas quæ traditis artes*.

Agmen Poëmatum a Pithoeo collectorum claudit 41. *Domitii Marfi in Cicuta de Baviæ curatore Oſtaſichon*. Denique post caſtigations notasque ſuas Pithoeus ſubiunxit prætermiſſa quædam e Beda, et aliis.

VIII. DIONYSII CATONIS *Diſticha* 1) de moribus ad ſiliam, in quatuor libros diſtincta, quibus parvulus olim initiari ſolitus teſtatur Io. Sarisberienſis lib. 7. Policratici c. 9. ut virtutis inſtructio, et uſus teneris ebibitus animis non facile aboleretur. Laudat etiam Iſidorus in gloſſis, voce *officiperdae*, Hincmarus Remenſ. Tom. 2. p. 476. et Gauſfredus in poëtria nova: *Ethicus unde Cato*, nemo ſine crimine vivit. Quæ ætate ſcripta ſint, tam eſt incertum, quam conſtat elegantia, utilia, et Valentiniani Imp. temporibus antiquiora eſſe, inferiora autem ætate Lucanæ Poëtæ. Iam enim laudantur a Vindiciano Medico in Epistoſa ad Valentinianum Imp. Viciffim in limine libri ſecundi horum diſtichorum legendus commendatur, præter Virgilium, Macrum, et Naſonem, etiam Lucanus. Hinc Catoni 2) vel Cenſorio, vel Vticenſi, nemo niſi temere adſcripſerit. nam quod a Gellio lib. XI. cap. 2. laudatur *M. Catonis Carmen de moribus*, ab illis diſtichis plane fuit diverſum, ut ex iis, quæ inde ad-

R 2

fert

1) Veſpam verſificatorem non illepidum laudat Barthius LI. 7. 10. et 13. Adverſ. ubi loca quædam illius illuſtrat.

2) Alii horum diſtichorum auctorem faciunt nescio quem *Oſtavianum*, *Tullianum*ve ad ſidem Chriſtianam converſum, vel *Ioannem Clotomium*, quorum nominum haud magna apud me eſt auctoritas. Vide Io. Saubertum libro

de ſacrificiis c. 1. et Caſp. Sagittarium in vita Catonis p. 106. ſq. quæ opiniones unde natae ſint, item unde *Clotomii* nomen natum. vid. diſputantem Cannegiererum Diſp. poſt commemoranda cap. 4. ubi et c. 2. varias eruditorum de auctore opiniones memorat.

\*) Vignol. Marvillius Tom. 1. Miſc. Hiſtorico literar. p. 56.

fert idem Gellius, apparet: de quo Boxhornius proprium libellum scripsit a. 1635. Neque validis argumentis nituntur, qui *Senecae* vindicant. *Ausonii* x) autem esse nequeunt, cum *Ethnicus* y) ista scripserit, Ausonius vero Christi sacris fuerit initiatus. *Octavianum*, nescio quem, auctorem facit Goldastus notis ad paraeneticos veteres p. 104. et alibi. Gerh. Io. Vossii coniectura est, *Catonis* nomen Distichis praefixum esse ab argumento, quod tractant, non ab auctore, cuius non minus nomen, quam aetas nos fugiat. Confer Aug. Buchnerum part. 3. Orat. 5. et 6. in quo licet exemplo uti, quod sic Martinus Ravaltus a. 1536. latine et Gallice edidit *Catonem Principum*, cuius meminit Franciscus a Cruce Bibl. Gall. p. 316. Sic sententiae monostichae Marbodei Redonensis p. 1634. Opp. inscribuntur: *Proverbia Catonis Philosophi*. Cl. Cannegieterus in Diss. de qua mox, c. 18. probabiliter disputat, eum Constantini saeculo priorem vixisse, et non Christianum fuisse capp. superioribus, quibus contra Boxhornii argumenta pro Christianismo auctoris disputat.

Antiquissima, quod quidem sciam, editio est Augustana a. 1475. sub titulo: *Catonis Magni Ethica*, commentario morali instructa a *Philippino de Pergamo*, qui Sec. XIV. extremo vixit. Exemplum eius fuit nuper

x) Ausonio tribuunt Io. Baptista Pius in praef. ad Euripidem Guil. Canterus, Popma, et alii, quos refellit Scaliger II, 32. lectionum Ausonian. Sub Ausonii nomine prodierunt etiam Rostoch. 1572. 8.

y) Qui Christiani esse scriptoris arbitrantur, (ut Bonifacius XV. 8. Hist. ludicrae,) eos roto errare coelo, vere pronuntiavit Ios. Scaliger in Lect. Ausonianis, et Gerh. Vossius notis ad Velle-

jum Paterculum, quorum iste animadversiones etiam in Catonis Disticha promisit. Argumentum autem, quo Boxhornius in Quaest. XIV. Romana p. 78. illa Scriptori Christiano vindicare contendit, quod nempe caede victimarum sacra facere Deo vetant, nimis lubricum est; cum idem Pythagoricis quoque, et innumeris aliis visum fuerit Ethnicis. At homo Christianus non scripsisset: *Tuare Deum plac.* Et: *Stultitia est, morte alterius sperare salutem.*

nuper apud Schwarziū Altorfinum. Altera est et ipsa Augustana a. 1485. Sequitur Argentinensis a. 1487. cum Comm. *Rob. de Evromodio*: Norib. 1494. Veneta 1495. Lugd. 1497. item cum *Philippini* Comm. Prodiere et inter auctores octo morales Lugd. 1507. fol. et 1520. 4. Prodiisse et Lipsiae 1517. 4. reperi, et quidem cum Erasmi Scholiis: sed id verum esse non potest, cum praefatio Erasmi scripta sit Lovanii 1523. Sed cum illis Scholiis post prodire Colon. ap. Eucharium 1528. Paris. 1552. e vetustissimo exemplo correctā cum Planudis versione Antw. 1568. cum Ausonio, *Pulmanni* Scholiis ornata. Neapoli Nem. 1598. cum versione Italica: Tremoniae per *Arn. Westhovium* 1592. cum praef. et lemmatibus Io. Sturmii: Florentiae a. 1604. cum *Io. Mariae Ferratii* Comm. item eodem a. Franequerae, cum Planudis versione et Erasmi Scholiis. *Petri Scriverii* editio, serio, ut ait, castigata est ad calcem ed. Amst. 1644. Sed his edd. omnibus praestat, quam cum Graecis Metaphrasis Maximi Planudis, Ios. Scaligeri, Matthaei Zuberi \*) et Io. Mylii, Germanica a)

R 3

vero

\*) Haec Graeca Zuberi Metaphrasis existat quoque in editione Hanovienſi a. 1619. 8. in qua praeterea adiuncta sunt disticha itidem moralia perquam elegantia Michaelis Verini Minoricensis Hispani abstinentissimi iuvenis, quae lucem viderant Moguntiae a. 1536. 8. Lugd. 1547. etc. Vide de hoc Verino Vossium lib. 2. de arte Grammatica c. ult. et Colomesium Bibl. selectae p. 164. Pocciantus p. 166. de Scriptor. Florent. docet Florentinum fuisse. Eius disticha moralia viderunt lucem primum Florentiae a. 1487. quo ipso ille diem obiit. Zuberum acriter perstringit Reinarius Episc. ad Nesteros p. 36.

a) Ante Opitium, cuius Meta-

phrasis prodit Vratislav. 1628. 8. Germanicis rhythmis reddiderat Abraham Mörterius a Wittenburg. Francof. 1590. 8. Post Opitium Germanicis versibus Melch. Diericus Procopius in collectione vernacula selectorum carminum Moraliū p. 73. Francof. et Lipsiae 1720. 8. Gallicis versibus transtulit Maturinus Corderius, qui dicavit Rob. Stephano et Loissellus: item Petrus Grosnerius Paris. 1543. *Les mots dorés du sage Caton*. Pibracius quoque in tractatibus suis Gallice editis Catonis huius legit vestigia. Benedicti Burg Archidiaconi Colchesteriensis *Anglica* ex Gallico Metaphrasis excusa Westmonasterii 1483. fol. memoratur a Michaelae

Maet-



verò Martini Opitii, curis secundis adornavit *Christianus Daumius*, qui Opitii etiam notis suas addidit, plurimorumque veterum ac recentiorum testimonia de hoc opusculo praefixit, Cygnae 1672. 8. Idem *Daumius incerti Veteris Poëtae Monosticha* a Pithoeo lib. I. Epigrammatum veterum vulgata, et disticha selectiora ex *Salutari*, medii barbariae aevi Poëmate, et *S. Columbani* Abbatis *carmina* ex Goldasti editione subiecit cum suis notis, Inter illa Columbani (quae Sirmondus etiam Eugenio Toletano subiecit, et Patricius Flamingus Ord. Minor, Lovanii vulgavit) p. 230. edit. Daumii Monosticha occurrunt, quae Aldhelmo a quibusdam, ab aliis rectius tribuuntur *Alcuino Flacco*. Praeterea ut id obiter moneam, Iacobus Vsserius in Epistolis Hibernicis Paris. 1666, 4. p. 4. seq. edidit *Epistolam eiusdem Columbani et carmen Rhythmicum* quod incipit: *Mundus iste transit et quotidie decrescit*. Vide et Iomabillonium T. I. Musei Italici p. 216. seq. Nunc vero princeps est editio ab *Ottone Arnzenio* curata Traj. ad Rhen. a. 1735. 8. quae praeter ipsius notas habet etiam Erasmi, Scaligeri, Opitii, Barthii, Daumii, Wachii, Metaphrasin Graecam Planudis, Scaligeri, Zuberi et Mylii, item Diss. Boxhornii et Cannegieteri Rescripta Boxhornio de Catone, in qua de auctore multa differuntur contra Boxhornium et alios, Catonis versus plures contra B. reprehensiones defenduntur, et multa vel emendantur vel illustrantur. Voluit ipse edere haec disticha; sed eum laborem post Arnzenio detulit cum omni apparatu librorum suorum.

IX. FRAGMENTA *quaedam* VETERVM POETARVM, ab aliis praeterita, vel minus emendate edita.

Maettario in annalibus typographiae p. 172. Nescio, diversa ab hac sit, quam in Codice membra-

naceo Ms. servasse accepi Ioannem Morum Episcopum Eliensis.

ta, una cum opusculis suis, sive Antiquitatum e sacris profanarum specimine vulgavit *Theodorus ab Almelo-veen*, Amst. 1686. Vbi habes quaedam *Accii*, *Aelii*, *Afranii*, *Attæ*, *Caecilii*, *Licinii Calui*, *Cornuti*, *Domitii*, *Ennii*, *Hostii*, *Laberii*, *Laevii* sive *Laelii*, *Livii Andronici*, *Aemilii Macri*, *Mariani* sive *Mari- ni*, *Mummii*, *Nævii* atque *Novii*, *Pacuvii*, *Pompo- nii*, *Porcii*, *Suecii* sive *Suevii*, *Titinnii*, *Valgii*, *Vari* et *Volcatii*.

*Nævius* bello Punico primo stipendia fecit: deinde propter dicacitatem a triumviris coniectus in vincula, cum ex iis per tribunos plebis esset liberatus; (v. Dou- sam p. 145. explanationum Plautinar.) scripsit carmen de bello illo versibus Saturniis, continente volumine, quod C. Octavius Lampadio in 7. libros divisit. Sve- ton. de Grammaticis cap. 2. Confer Merulam ad Ennii fragmenta. *Tragoedias* eius, *Alcefidem* laudat Varro, Non. *Danaen*. Non. *Hestonam* Gell. *Iphigeniam* id. *Leontaid*. *Lycurgum* Non. Prisc. *Protesilaodamiam* iid. *Sirenæ* Non. *Comoedias Acontizomenon* Charis. *Agidonem* Varro. *Agitatoriam* Charis. Fest. *Agrypnun- tas* Non. *Apellam* Prisc. *Ariolam* Non. Prisc. *Asstogia- lam* Non. *Aululariam* id. *Carbonariam* Prisc. *Clasti- dium* Varro. *Colacem* Terent. Non. *Corollariam* Cha- ris. *Cosmetriam* Varro, Diomed. *Dementes* Diomed. *Demetrium* Varro. *Diobolariam* Fulgent. *Equum Tro- ianum* Macrobian. *Erulariam* Non. *Figulum* Charis. *Fre- tum* Varro. *Glaucamam* Prisc. *Gymnasticon* Non. *Ithy- phallum* Gell. *Lampadionem* Varro. *Ludum* Cic. *Lu- pum* Fest. *Pacevum* Non. *Pellicem* id. *Personatam* Fest. *Philemporon* Fulgent. *Proiectum* Diomed. *Quadrige- minos* Non. *Romulum* Varro. *Sanniones* Non. *Staleg- mum* Donatus in Terent. *Stigmatiam* Varro. *Tarentil- lam* Charis. Fest. *Testiculariam* Prisc. *Tribacelum* Do- nat. in Terent. *Tuniculariam* Fest. Scripsit et Saty-

*ram*, Fest. item Epicum carmen *Iliada*, vel *Iliada Cypriam*, Charif. Prisc. Lulit et *Erotopaegnion*, si Nonio fides, nisi *Laevii* potius sit, perinde ut *Alceftis* et *Protesilaodamia*. De illius *Erotopaegnii* auctore confer etiam Scaligerum II, 27. lectionum *Atsonianarum*, et *Salmasium* p. 942. ad *Solinum*.

*Novius* centum et quinquaginta annis *Naevio* iunior, *Sullanae* dictaturae vicinus in scena viguit: Eum laudant Grammatici: in *Agricola* Non. *Andromacha* Servius I. Georg. *Afinio* Non. *Bubulco cerdone* id. *Bucula* id. *Decuma fullonis* id. *Decumis* id. *Depaticis* id. *Duobus Dossennis* Fest. *Dotata* Non. *Equuleo* Prisc. *Euryface* Non. *Exodio* id. *Ficitoribus* id. *Filonico* id. *Fullonibus* vel *fullonibus feriatis* Tertull. de pall. Non. *Gallinaria* Non. *Geminis* Non. Prisc. *Hetaera* id. *Ligartata* Gell. *Lignaria* Gell. Prisc. *Macco* Non. *Macco copone* id. *Macco exule* id. *Malevolis* id. *Maevia Medica* id. *Militibus Pometinensibus* id. *Mortis et vitae iudicio* id. *Optione* id. *Pappo praeterito* id. *Parco* Gell. Non. *Paullo* Non. *Paedio* s. *παῖδιω* id. *Phoenissis* Fest. *Pico* id. *Pracone posteriore* Non. *Pullis escam* vel *Pullis* id. *Quaestione* id. *Surdo* Fest. *Tabellariae* Non. *Togularia* Fest. *Triperdita* Non. *Vindemiatoribus* id. *Virgine praegnante* id. *Zona* id. Haec *Christophorus Wase* exercitatione secunda stricturarum *Nonianarum* Oxon. 1685. 4. Sed in hoc *Wasiano* Catalogo vitiosa sunt quaedam nomina, quaedam et omissa. v. Catalogum fabularum, quas *Nonius Marcell.* memorat, in Ind. ed. *Merceri*: in quo et ipso *Nonius* vitiose est pro *Novius*, ut est semper in textu *Noniano*.

Idem *Almeloveenius* EPIGRAMMATA et POEMATATA VETERA, (150.) ad exemplum P. Pithoei, ex scriptis post Pithoeum vulgatis, *Reinesii*, *Sponii*, *Salma-*

Salmafii, Barthii, aliorumque collegit, et inter Amoenitates Theologico Philologicas vulgavit ibid. 1694. 8. Hac ratione se levaturum quodammodo credidit iacturam, quam passi sumus perditis collectionibus *Iusti Lipsii*, qui lib. 2. cap. 18. Elector. affirmat, se adolescentem fragmenta veterum scriptorum collegisse distincta classe quadruplici, Oratorum, Historicorum, Poëtarum, Miscellorum: sed furto ablata ab *αφίλω* quodam *φίλω*; unde animum in illo opere pergendi postea abiecerit, maxime postquam intellexerit, Ianum Doufam eundem laborem serio elaborare. Sed vir bonus Almeloventius, ut in aliis institutis, non multum praestitit. *Flavius Ptolemaeus* cy quoque corpus veterum Epigrammatum editurum se professus est, et *Ianus Doufa Pater*, *Hieronymus Columna*, et *Paulus Merula d)* fragmenta Poëtarum collecta et annotationibus illustrata in scriniis habuerunt. De *Nicol. Peirescii* studio in veteribus Epigrammatibus colligendis plane singulari memorat Guil. Cambdenus Epistola 137. A *Zacharia Pisterio* collecta veterum poëtarum fragmenta fuere in Biblioth. Petri Francii V.C. Praeterea *Caspar Barthius* non tantum testatus est, se vetera Epigrammata, nec pauca numero, nec vilia pondere habere, quibus Pithoeana collectio locupletior fieri posset, tam ex lapidibus priscis, quam ex codicibus caecis Advers. XV, 1. et XXXVI, II. Sed et lib. XLIV, 19. corpus vastum omnium Poëtarum latinorum in lucem emittere promisit cum notis et accuratioribus de vita Poëtarum Dissertationibus. His addes denique *Claudianum Salmasium, e)* qui in notis ad Hist. Augustam meminit collectionis veteris latinorum Epigrammatum, quam manu exaratam acceperit a *Ioanne Lacurnaeo*.

R 5

Eadem

e) Vide Flavii Observationes cap. 95. T. 1. Lampadis Artium Gruerianae.

d) Almeloventius in praef.

e) Colomes. Bibliotheca selecta pag. 191.

Eadem est, quam apud Salmasium vidisse se testatur Borchornius p. 30. Epist. *Antonium Augustinum* Episcopum Ilerdensensem fragmenta latinorum Poëtarum perquam diligenter congeffisse, scribit Fulvius Ursinus in Virgilio cum Graecis scriptoribus collato p. 7. et 73. 91. Etiam Ianus Broukhufius ad Tibull. p. 381. a  *Davide Hogstratano* V. C. expectare nos brevi iussit fragmenta veterum Poëtarum,  *Ioni Dousae* et aliorum virorum doctorum egregiis observationibus illustrata. Mittimus alios.

Sed nuper hanc Spertam ornandam suscepit *Petr. Burmannus* Secundus, edito primum 1747. Prodromo quodam Anthol. Epigr. lat. edendae, deinde ipsius Amst. 1749. Tomo primo sub hoc titulo: *Anthologia vet. lat. Epigrammatum et poematum, s. Catalecta Poëtarum latinorum in Libros sex digesta, ex marmoribus et monumentis Inscriptionum vetustis et Mss. Codd. eruta, primum a Ios. Scaligero, Petr. Pithoeo, Fr. Lindenbergio, Almeloventio aliisque colligi coepta: nunc autem ingenti ineditorum accessione locupletata, continuiorem in ordinem disposita, et nonnullis virorum doctorum notis excerptis illustrata, cura Petr. Burmanni secundi*, qui perpetuas Adnotationes adiecit. Hic tomus continet libros tres: reliquos Tomus secundus exhibet, qui a. 1773. prodiit, cum Mantissa Adnotationum ad Tomum primum. Accessere duae Epistolae *Maianfi* ad ipsum de inscriptionibus metricis, quae in diversis Hispaniae locis vel extiterunt olim, vel hunc adhuc extant, subiectis quibusdam Epigrammatibus, a *Ios. Finestresio* Icto Barcinonensi missis *Maianfio*: item Epistola *Io. Schraderi* V. C. in qua sunt coniecturae et correctiones in Epitaphia Tomi secundi. Hoc opus omnes alios huius generis libros obscurat, atque inutiles reddit, tum quod unum habet omnia, tum notas eruditissimas: cuius etiam praefatio de toto hoc genere collectionum legenda est.

X. ERRORES VENEREI sive PETRONII ARBITRI APPENDIX, Variâ Erotica, aliaque poëmata et Epigrammata incertorum auctorum complectens, quæ a *P. Pithoeo* editioni Petronii Patissonianæ a. 1587. primum subiecta, deinde iuxta edit. Lugdun. Frello-  
nianam et *Simonis Abbes Gabbemas a Mich. Hadrianide* exhibita ad calcem Petronii, quem cum variorum anim-  
adversionibus elegantissime excudi curavit Amstelod.  
a. 1687. 8. Insunt hæc:

*Priapeia*, sive *diversorum Poëtarum in Priapum*  
*lusus*, Epigrammata obscœna LXXXVII. cum integris,  
Ios. Scaligeri, Casp. Scioppij f) et Frid. Lindenbrogii  
commentariis, aliorumque notis. Dictum de hac συ-  
νταγμα̃ supra in *Virgilii Catalectis*.

*Pervigilium Veneris* sive carmen trochaicum de  
vere, quod variorum notis illustratum Meursius parte 2.  
exerc. Critic. p. 143. Catullo; Ios. Scaliger Q. Catulo  
Vrbicario, cuius apud Iuvenalem mentio; Senecae Flo-  
ro tribuit Barthius ad Claudian. p. 147. edit. primæ et  
XVI, 6. Adversar. aliisque in locis; Lipsius Augustei  
ævi Poëtæ, Salmasius et Menagius Poëtæ mediæ æ-  
tatis Solino supparis, alii *Luxurio*, g) qui Carthagine  
vixit

f) Scioppius ab inimicis repre-  
hensus propter obscœnas impuri-  
tates, quibus commentarium suum  
repleverat, affirmavit, auctorem  
eius esse non se, sed Goldastum,  
qui sub suo, Scioppij, nomine il-  
lum vulgasset. Credat hoc, qui  
volet, Oporino Grubino, sive ipsi  
Scioppio in Amphoridibus Sciop-  
pianis p. 102. seq.

g) Salmasius ad Hist. Augustam  
profert huius Luxurij Epigramma  
hactenus ineditum:

*Quo festinus abis gula impellente  
sacerdos?*

Plura eius Epigrammata inedita

apud P. Scriverium vidisse se te-  
statur Nic. Heinsius ad Claudia-  
num p. 262. qui Luxorium vocat.  
*Luxurij*, Poëtæ veteris Christiani  
nonnulla etiam mecum communi-  
cavit Nobiliss. Christophorus Wol-  
tereck, Glückstadtensis. Vide  
itidem, quæ Ahnelovenius Poë-  
matis veteribus inferuit p. 10. sqq.  
et auctor Ephemeridum Lipsien-  
sium, editarum Germanice a. 1710.  
pag. 1010. seq. nec non quæ ad  
Claudiani Idyllium de Apono  
p. 852. Nicol. Heinsius, ex epi-  
grammatis Luxurij ineditis, quæ  
apud Petrum Scriverium vidit,  
illud

vixit sub Traſimundo Vandalorum Rege. Idem carmen tum ex Lipſii recenſione lib. 1. cap. 5. elect. cum eius notis, tum auctius ex Mſto Claudii Salmaſii exhibetur a *Petro Scriverio* in collectione variorum opusculorum, quae *Baudii amores* *h)* inſcripſit, Lugd. Bat. 1638. 8. additis notis P. Pithoei, Iani Douſae F. Io. Weitzii, Salmaſii et Scriverii; in cuius poſtremis animadverſionibus carmina nonnulla *Flori* *i)* et aliorum ex membranis Salmaſii inferuntur. Paulus quoque Colomesius ad Gyraldi dialogos de Poëtis pag. 507. Iosephi Scaligeri obſervationes in Pervigilium Veneris naſtum ſe teſtatus eſt ex apographo Sarraſii. Sed illarum editionem acerbus eximii viri obitus intercepit. Idem carmen emendatum cum notis ſubiicitur poëmatis Io. Ludovici Praſchii, Norib. 1666. 12. Cum commentario *Andreae Rivini* prodiit ſeparatim Lipſ. 1645. 4. et cum Scriverii et aliorum notis ac Rivini commentario Hagae 1712. 8. addito Cupidine crucifixo Auſonii. Gallicam Metaphraſin memorat Io. Clericus Tom. 24. Bibl. Select. p. 225. Alia recentior *Nic. Stephani Sanadonis*, S. I. cum notis, (quales eiufdem viri docti exſtant in Horatium) Pariſ. 1728. forma minore, *traduction d'une ancienne hymne ſur les fêtes de Venus*. Latinis e regione poſitis. De Pervigilii vocabulo quo ſacrum noctur-

illud de aquis calidis Carnenſibus integrum proferens: tum quae in tomo tercio theſauri novi Antiquitatum Romanarum Sallengriani p. 165. et 234. ſeq. illuſtris Cuperus in diſſ. de elephantis in ruinis. Caeterum in Mſto Codice Salmaſii inter pervigilium Veneris atque Luxorii huius poëmatis interſunt paginae 48. in fol. Vide Menagiana Tom. 3. p. 14. et 81. nec non Tom. 4. p. 310. edit. Amſtelod.

*h)* Baudii amores ex una eademque editione in titulo iam

Hagam, iam Lugdunum Batavorum, iam Amſtelodamum referre videas.

*i)* Flori Poëtae, qui ſub Hadriano vixit, mentio apud Spartianum. Hunc Salmaſius eundem eſſe exiſtimabat cum L. Annaeo Floro, cuius breviarium Hiſtoriae Romanae habemus. Fuit et ſaeculo IV. poſt natum Chriſtum quidam Flori nomine Diaconus Lugdunenſis, cuius verſus edidit Mabillonius Tom. 1. Analect. pag. 388. ſeq.

nocturnum innuitur, vide Petronium Burmanni p. 72. Addam et hoc, quod Pervigilium Veneris et Ausonii Cupidinem crucifixum Anglico translatus carmine dedit Thomas Stanlejus Lond. 1651.

*Florida* sive *Flori Poëtae de qualitate vitae* versus trochaici, qui itidem cum Lipsii, Pithoei et Scriverii notis inter Baudii amores occurrunt.

Epigrammata *Valerii Aeditui*, *Porcii Licinii*, *Q. Catuli*, *C. Caesaris Octaviani Augusti*, *C. Cilnii Maecenatis*, *Gallieni k) Imp.*, *L. Pomponii*, *Afnii Galli*, *P. Virgilii Maronis*, *C. Plinii*, *L. Apuleji*, *Petronii Afranii*, *Alcimi*, *Claudii Claudiani*, *V. C. Licinii Calvi*, *Regiani*, *Sentii Augurini* et incertorum.

*Rufini V. C. Pasiphaae fabula ex omnibus metris Horatianis*, cum notis Gabbemae.

*L. Apuleji ἀνέχομενος* ex Menandro, cum Scioppij, Gabbemae, aliorumque notis. Hoc Poëmation primus una cum aliis veterum aliquot eiusdem fere argumenti Epigrammatis vulgavit Claudius Binetus, de quo mox: postea in praecidaneis suis ad Petronium illustravit Ianus Douša Pater lib. 3. cap. 7. Habes illud etiam in variis Apuleji editionibus uti Wowerii, Colvii, Elmenhorstii; et ad calcem Priapeorum cum Scioppij notis. In libro, quem Baudii amores inscribi diximus, notis P. Scriverii illustratum legitur, qui vel supposititium vel infimae aetatis esse censet. Tanquam genuinum Apuleji, in testimonium citat Hugo Grotius ad Iacobi IV, 2. Elmenhorstio visum est, recentioris Itali foetum esse. Gabbema vero et Hadrianides exhibent iambos non minus lascivos Iacobi Durantii Casellii, quibus illis Apulejanis contradicit. Extant in eius variis lectionibus lib. 2. q. ult.

*Ausonii*

k) Vide Eustathij Swertii Analecta lib. I. c. 10.



*Ausonii cento nuptialis* e Virgilianis versibus confarctatus ad Paulum, et eiusdem *Cupido cruci affixus* ad Gregorium Filium, quae utraque inter Ausonii scripta saepius vulgata et in Baudii amoribus cum Mariangeli Acursii, Eliae Vineti, Io. Brodae, Ios. Scaligeri, Cl. Salmasii et Scriverii notis, tum in calce Petronii a Mich. Hadrianide, Gabbemae, Pontani, aliorumque animadversionibus illustrata exhibentur. Locum in Ausonii Cupidine cruci affixo illustratum videre licet in Memoriis Trevoltinis a. 1714. pag. 469. et a. 1717. p. 1181. 1189.

Eiusdem *Ausonii Rosae, Elegia*

*De Priapismo sive propudiosa libidine Cleopatrae 1) Reginae eiusque remediis Epistola Heraclii Imperatoris* ad Sophoclem Philosophum, pro expositione libri scripti tabulis aeneis, inventique ad caput Cleopatrae Reginae in suo sepulchro.

*Sophoclis Sophistae* ad Heraclium. *C. Antonii Cos.* ad Q. Soranum de incontinentia libidinis Cleopatrae Reginae. *Q. Sorani* ad Antonium Cos. de modo medendi ardorem eiusdem Cleopatrae. *Cleopatrae* ad Q. Soranum. *Q. Sorani* ad Cleopatram de medendo ardore libidinis. Has sex Epistolas commentitias ex Bibl. Goldasti primus Patavii ediderat, et Priapeis a se illustratis subiecerat Casp. Scioppius.

Denique appendicem hanc Petronii claudit Tobiae Gutberlethi carmen trochaicum, quod a Gabbema inscribitur, *per angusta ad angusta*.

Ceterum huius Collectionis basis est alia antiquior *Claudii Bineti* Bellovacensis edita Pictavi 1579. è libro Msto

1) Auctor Scholiorum ad *τετραβιβλιον* Ptolemaei lib. 3. p. 88. Πολλαῖς τῶν γυναικῶν γίνεται συναΐδης τῆς συλλήψεως, κλοπιμένης τῆς μήτρας καὶ αἰ-

τὴν συνερχομένης καὶ ἀναρπαζόμενης τὸ ἐν τοῖς ἐξω μέρεσι σπέρμα, εἰς τὸ κύκλον καὶ εἰς τὸ βάλανος, καθὼς Κλεοπάτρα φησί.

Misto Bibliothecae Bellovacensis, et alia Iac. Guiacii facta, addidis plurimis aliis, quae Florentiae et Romae in Bibliotheca Vaticana repperat, ut in praefatione tractat, et subinde in notis: eaque editio profuit Doufae et aliis in his epigrammatis corrigendis. v. Burmannum Sec. V. Cel. in praefatione Anthol. p. XXXIV. cui huius collectionis, nunquam nobis visae, notitiam debemus.

**XI. CORPVS OMNIVM VETERVM POETARVM LATINORVM** secundum seriem temporum digestum et quinque libris distinctum, praefixa uniuscuiusque Poetae vita, Genev. 1611. 4. 2. voluminibus, quibus continentur: Fragmenta *m)* *Livii Andronici* et *Q. Ennii*. *M. Accii Plauti* Comoediae XX. Fragmenta *Cn. Naevii*, *Q. Novii*, *M. Pacuvii*, *Statii Caecilii*, *L. Accii*, *Pub. Terentii* Comoediae VI. Fragmenta *C. Lucilii*, *Sex. Turpilii*, *Cn. Matii*, *L. Afranii*, *Q. Trabeae* et *Cic. Licinii Imbricis*. Hactenus liber primus. *T. Lucretii Cari* de rerum natura libri sex, Fragmenta *L. Pomponii Attellanarum Poetae*, *Decii Laberii*, *Q. Catuli*, et *Attae*, *Pub. Syri*, *Porcii Licinii* et *C. Valerii Aeditui*. *C. Valerii Catulli* Poematum et Epigrammatum liber ad Cornelium Nepotem. Fragmenta *Corn. Licinii Calvi*, *C. Helvii Cinnae*, *M. Furii Bibaculi*, *Pub. Terentii Varronis Atacini*, *C. Ticiadae*, *Furii Antiatis*, et *Laureae Tullii*. Hactenus secundus liber. , *P. Virgilii Maronis Bucolica*, *Georgica* et *Aeneis* praemissa Virgilii vita a *Donato* scripta, variisque de Virgilio testimoniis. *Q. Horatii*

*m)* Norit Lector, fragmenta in hoc corpore petita esse ex collectione Rob. et Henrici Stephanorum, quam paulo ante recensuimus. Deinde non pauca poemata praetermissa, uti *Gratii Cynegeticum*; *Germanici Arates*, *Phae-*

*dri fabulas*, *Rutilii Itinerarium*, *Avieni et Prisciani Periegesin* etc., ut minora poemata, Epigrammata et fragmenta complura, et Poetas innumeros Christianos, et saepius aevi, omittam.

*ratii Flacci* Odarum libri IV. Epodon liber, qui clauditur carmine seculari pro impèrii Romani incolumitate: libri duo Satyrarum. Epistolarum libri totidem, et de arte Poëtica liber ad Pisones. *Fragmenta pauca T. Valgii.* *Albii Tibulli* Elegiarum libri IV. Libellus elegiarum sub nomine *Cn. Cornelii Galli*, et carmen Lyricum, quod incipit, *Lydia bella puella candida.* *Sex. Aurelii Propertii* Elegiarum libri IV. Fragmenta pauca *L. Varii.* *P. Ovidii Nasonis* Libri VI. Fastorum. Tristium libri V. De Ponto libri IV. Ibis ex edit. *Andreae Naugerii.* Consolatio ad *Liviam* de morte *Drusi.* Epistolae XIV. Heroidum. Amorum libri III. de arte amandi, totidem: libri II. de remedio amoris. Fragmentum de medicamine faciei. *Nux. Somnium,* Epigrammata duo, fragmentum *Halievticon.* *Pulex.* *Philomela.* *Metamorphoseon* libri XV. Fragmenta pauca *Domitii Marci,* *C. Germanici Augusti.* *Caesii Bassi et Aemilii Macri.* *L. Annaei Senecae* Tragoediae X. Fragmentum *C. Asinii Galli.* *A. Persii Flacci* Satyrae VI. Fragmenta *Corn. Severi*, qui Poëta sub Augusto floruit, et male a quibusdam confunditur cum *Cassio Severo* Oratore. *M. Annaei Lucani* Pharsaliae libri X. subiecta *Io. Sulpicii Veruliani* appendice, et querela de interitu Poëtae, opere nondum perfecto. Eiusd. *Lucani* Poëmation ad *Calpurnium Pisone*m, *Ovidio* falso adscriptum, *Adr. Iunii* beneficio auctori suo redditum et emendatum, Lib. VI. cap. i. Animadvers. Fragmenta exigua *Cn. Getulici*, et *C. Pedonis Albinovani.* Haëtenus liber tertius, quo volumen prius clauditur, *P. Statii Papinii* Silvarum libri V. *Thebaidos* libri XII. *Achilleidos* libri II. *Silii Italici* de bello Punico secundo libri XVII. *C. Valerii Flacci* Argonauticon libri VIII. *D. Iun. Iuvenalis* Satyrarum libri V. *M. Valerii Martialis* Epigrammata in Amphitheatrum *Caesaris*, Epigrammatum libri XIV. Fragmenta

menta *Auli Sereni*. *Rufi Fefli Avieni* fabulae 42. *Alphii Aviti* fragmentum. *Alcimi Aviti* Archiepiscopi Viennensis poëmatum sacrorum libri V. quorum 1. est de Origine mundi 2. peccato protoplastorum 3. de sententia Dei in peccatores 4. de diluvio mundi 5. de transitu Israelitarum per mare rubrum. Eiusdem de consolatoria castitatis laude ad Fuscinae sororem. Fragmenta pauca *Septimii Afri*. *T. Calpurnii Siculi Eclogae VII.* ad Nemesianum Carthaginensem. *M. Aurelii Olympii Nemefiani Cynegeticon et Eclogae IV.* Hactenus liber IV. *Cl. Claudiani* de raptu Proserpinae libri III. In *Rufinum* libri II. In *Eutropium* libri totidem. De bello Gildonico liber, alius de bello Getico, in tertium, quartum et sextum consulatum Honorii, et in *Mallii Theodori* Consulatum panegyricum. Libri III. de laudibus Stiliconis. De *Proбини et Olybrii* fratrum Consulatu panegyricum. In nuptias Honorii Imp. et *Mariae*, *Laus Serenae uxoris Stiliconis*, aliaque minora carmina et Epigrammata. *D. Magni Ausonii Burdegalensis* Epigrammata 141. *Ephemeris*, *Parentalia*, commemoratio Professorum *Burdegalensium*, *Epitaphia Heroum*, qui bello Troiano interfuerunt et aliorum quorundam, Epigrammata de XII. *Caesari-bus*, *Ordo nobilium Urbium*, *Ludus VII. Sapientum*, *Idyllia XX.* *Eclogarum et Epistolarum XXIV.* liber. *Damasi* Episcopi Romani elegiae de *Paulo Apostolo*, *Agnete Martyre*, *Apostolo Andrea*, *Agatha Martyre*, de *Felice*, de nomine *Iesu*, de *Christo*, de ascensione *Christi*, et de cognomentis *Salvatoris*. *Iuveni* *Historiae Evangelicae* libri IV. *Aurelii Prudentii Clementis* *Psychomachia*, liber *Cathemerinon*, *Peristephanon*, *Apotheosis*, *Hamartigenia*, contra *Symmachum* liber, et *Enchiridion* *historiarum Vet. et Novi Testamenti*. *Pontii Paulini carmen* de *Io. Baptista*, et III. *Epistolae Venantii Honorii Clementiani Fortunati libri IV.*

*Fabr. Bibl. lat. T. III.* 8 poëma.

poëmatum: 1. de partu virginis, 2. de Christi Iesu beneficiis, 3. de vita hominum, 4. de certaminibus et miraculis piorum. *C. Sollii Sidonii Apollinaris*, quae inter eius Epistolas carmine scripta occurrunt, et Panegyrici, Epithalamia, aliaque poëmatia et Epigrammata. *Mauri Terentiani* de literis, syllabis, pedibus et metris carmen, in quo liber quintus atque adeo tota haec collectio desinit.

CHORVS Poëtarum lustratus et illustratus, sive idem corpus poëtarum latinorum emaculatum et in duos choros sacrorum profanorumque digestum, cum notis prodiit Lugduni 1616. 4. curante *Alexandro Fichet* on) Iesuita, qui nomen suum tum dissimulatum prodidit in arcana studiorum omnium methodo p. 223. Haec editio, obscenos versus expungit, caeterum auctior prior est, adiectis poëtis *Manilio*, *Columella*, *Boethio*, *Sereno Sammonico*, *Rhemnio*, *Mario Victore*, *S. Paulino*, *Sedulio*, *Aratore*, *Prospero Aquitanico*, *Ennodio*, *Idylliis Cypriani*, *Lactantii*, *Hilarii*, *Dracontii*, fragmentisque *Senecae* et *Petronii*: et adiuncto museo sive indice duplici Rhetorico et Poëtico in omnes Poëtas, Kalendario item veteri Pontificio et rustico Romanorum cum *Ficheti* notis p. 1171-1208. Exstat et tertia corporis Poëtarum Latinorum editio a. 1627. primae anni 1611. vestigiis insistent.

Denique auctius longe et e melioribus editionibus expressum 2. Volum. in fol. typis nitidis, Lond. 1713. apud *I. Nicholson*, *B. Tooke* et *I. Tonson*, cum indice poëtico Farnabiano descriptionum, imaginum, rerumque dedit Clarissimus Vir *Michael Maettarius*, atque

\*) *Dominicus de Colonia* hist. literaria de Lyon Tom. 2. p. 708. *Le P. Fichet en purgeant le Corpus Poëtarum, semble avoir porté la délicatesse un peu trop loin. On*

*en pourra juger par ce seul traité Catulle dans son Passer commence ainsi: Lugere o Veneres Cupidinesque! le Pere lui fait dire: Lugere alia tuum chori frequentes.*

atque Sereniss. Subaudiae Duci, Francisco Eugenio dedicavit hoc titulo: *Opera et fragmenta veterum Poëtarum Latinorum, Profanorum et Ecclesiasticorum.*

Volum. I.

*M. Accius Plautus* pag. 1.

*Publ. Terentius* 225.

*Tit. Lucretius* 293.

*C. Val. Catullus* 342.

*Publ. Virgilius Maro* 359.

*Q. Horatius Flaccus* 442.

*Alb. Tibullus* 494.

*Sext. Aul. Propertius* 508.

*P. Ovidius Naso* 534.

*Gratius Faliscus* 754.

*M. Manilius* 758.

*Phaedrus* 786.

*Iun. Moder. Columellae* de cultu hortorum liber 800.

Volum. II.

*L. Annaeae Senecae* tragodiae p. 805.

*Aul. Persius Flaccus* 884.

*M. Ann. Lucanus* 890.

*Silius Italicus* 940.

*P. Papinius Statius* 1015.

*C. Valerius Flaccus* 1107.

*D. Iun. Iuvenalis* 1142.

*Sulpicia* . . 1167.

*M. Val. Martialis* 1168.

*Maurus Terentianus* 1247.

*Palladii Rutilii Tauri* de insitione liber, ad Paphilum 1267.

*M. Aur. Olymp. Nemesianus* p. 1269.

*Tit. Calphurnius* 1274.

*Dec. Ausonius* 1280.

*Ruf. Fest. Avieni* periegesis, ora maritima et fabulae 1325. et Arati Metaphrasis p. 1551.

*Cl. Claudianus* 1343.

*Rutilius Claud. Numatianus* 1410.

*C. Soll. Sidonius Apollinaris* 1415.

*Mart. Min. Fel. Capella* 1442.

*A. Manl. Torq. Sev. Boetius* 1449.

Authores, quorum Fragmenta et varia quaedam opuscula, ex Rob. Stephani, Petri Scriverii, Ios. Scaligeri, et P. Pithoei Collectaneis potissimum decerpta sunt.

*Liv. Andronicus* p. 1456.

*Quint. Ennius* 1457.

*M. Acc. Plautus* 1470.

*Cn. Naevius* 1473.

*Mar. Pacuvius* 1479.

*St. Caecilius* 1484.

- Luc. Accius* p. 1487.  
*Caietanus Lucilius* 1496.  
*Sex. Turpilius* 1507.  
*Cn. Matius* 1509.  
*Ln. Afranius* 1510.  
*Quint. Trabeas* 1514.  
*C. Licinius Imbrex* 1514.  
*Quint. Novius* 1514.  
*Ln. Pomponius* 1515.  
*Dec. Laberius* 1517.  
*Quint. Catulus* 1519.  
*Quint. Atta* 1520.  
*Pub. Syrus* 1520.  
*Por. Licinius* 1523.  
*Val. Aedituus* 1524.  
*C. Licinius Calvus* 1524.  
*C. Helvius Cinna* 1524.  
*M. Furius Bibaculus* 1525.  
*P. Ter. Varro Atacinus* 1525.  
*C. Ticius* 1525.  
*Furius Antias* 1526.  
*Laur. Tullius* 1526.  
*T. Valgius* 1526.  
*Lu. Varius* 1527.  
*Dom. Marsus* 1527.  
*Caes. Bassus* 1527.  
*Aem. Macer* 1528.  
*C. Rabirius* 1528.  
*C. Asin. Gallus* 1528.  
*Cornelius Severus* 1528. et  
 1583.  
*Pomponius Secundus* 1529.  
*Cn. Getulicus* 1529.  
*Sex. Haena* 1529.  
*C. Peido Albinovanus* 1530.  
 et 1589.  
*Volc. Sedigitus* 1530.  
*Sentius Augur.* 1530.  
*Aul. Serenus* 1530.  
*Septimius Afer* 1531.  
*M. Ter. Varro* 1531.  
*Titinius* 1541.  
*Sueuius* 1542.  
*Albinus* 1542.  
*Alphius Avitus* 1543.  
*Ilius* 1543.  
*C. Granius* 1543.  
*Memor, al. Memmius* 1543.  
*(C.) Iulius (Caesar Strabo)* 1543.  
*Sempronius Gracchus* 1543.  
*Varius* 1543.  
*Cil. Maecenas* 1543.  
*P. Pomponius Secundus* 1543.  
*Rutilius Geminus* 1543.  
*Incerti Tragici* 1543.  
*M. Tullius Cicero* 1545. et  
 1548.  
*Germanicus Caesar* 1547. et  
 1563.  
*Seneca Philosophus* 1566.  
*Petronius Arbiter* 1567.  
*Petronius Venusianus* 1573.  
*Petronius Antigenides* 1573.  
*Petronius Hilarius* 1574.  
*Petronius Levita* 1574.  
*Alcimus* 1574.

- Eugenius* p. 1574.  
*Evantius* 1574.  
*Q. Cicero* 1574.  
*Pentadius* 1574.  
*P. Virgilii Iuvenilia, etc.* 1574.  
*P. Ovidius* 1582.  
*Incerti Auctoris Moretum* 1587.  
*Val. Cato* 1588.  
*Incerti Auctoris Copa* 1589.  
*M. Ann. Lucani ad Pisonem* 1590.  
*Q. Serenus Samonicus* 1592.  
*Incerti Auctoris Phoenix* 1599.  
*Marcellus* 1600.  
*Ruffinus de metris* 1601.  
*Prisciani periegesis* 1632.  
*Coel. Symposius* 1609.  
  
 Poëtae Ecclesiastici.  
*Q. Sept. Flor. Tertullianus* p. 1525.  
*Caecilius Cyprianus* 1537.  
*Iuvenius* p. 1539.  
  
*Hilarius* 1559.  
*Marius Victorinus* 1561.  
*Ambrosius* 1563.  
*Cl. Marius Victor* 1567.  
*Damasus* 1579.  
*Aur. Prudentius Clemens* 1580.  
*Pontius Paulinus* 1640.  
*Proba Falconia* 1654.  
*Sedulius* 1660.  
*Epigrammata e Barthii Advers. X, 9.* 1673.  
*Liberii et Belisarii de Sedulio acrostichides* 1673.  
*Honorii I. Pont. R. de Apostolis Christo ascendente obstupescantibus* 1673.  
*Alcimus Avitus* 1673.  
*Venantius Honorius Fortunatianus* 1693.  
  
 Ad calcem subiiciuntur omissi.  
*Cornelius Gallus.*  
*Maximianus.*  
*L. Apuleius.*





## CAPUT II.

DE

HISTORICORVM FRAGMENTIS  
ET COLLECTIONIBVS.

- I. *Fragmenta Historicorum collecta ab Ant. Augustino et Fulvio Ursino, ab Antonio Riccobono et Aulonio Popma.* II. *Corpus Historiae Romanae scriptorum.* III. *Scriptores a Sylburgio iunctim editi.* IV. *a Grutero, Blancardo et aliis.* V. *a Dionysio Gothofredo.* VI. *Onufrio Panvinio.* VII. *Collectiones quibus titulus Resp. Romana.*

I. **F**RAGMENTA HISTORICORVM ab Antonio Augustino collecta et a Fulvio Ursino emendata, cum Ursini ad Sallustium, Caesarem, Livium, Vellejum, Tacitum, Svetonium et reliquos Historiae Augustae scriptores observationibus, edita sunt Antverpiae a. 1595. 8. Insunt fragmenta Q. Fabii Pictoris, et Fabii Maximi Serviliani p. 3. 8. C. Licinii Macri p. 12. Sempronii Asellionis p. 14. L. Coelii Antipatri p. 20. Q. Claudii Quadrigarii p. 28. Clodii Licinii sive Claudii, qui C. Acilii annales Romanos ex Graeco latine vertit, p. 29. L. Cincii Alimentis p. 30. Cn. Gellii p. 33. ubi et L. Calpurnii Pisonis et Poëtarum M. Pisonis et L. Pisonis mentio. Fragmenta L. Cassii Heminae p. 41. L. Cornelia Sisenae p. 54. Sisenae fragmenta Christophorus postea Colerus inseruit notis ad Sallustium. Eadem pluribus locis emendat Elias Putschius in Variis Lect. Mss. L. I. cap. 2. quaedam etiam illustrat Ianus Guilelmus Verisimil, III, 10.

Sed et *Antonius Riccobonus* ad calcem libri de Historia collegit fragmenta *M. Porcii Catonis Censorini*, *Q. Claudii Quadrigarii*, *L. Sisenae*, *C. Crispi Sallustii*, *M. Varronis*, *Fabii Pistoris*, *Pisonis Frugi*, *C. Fannii*, *L. Coelii Antipatri*, *Sempronii Asellionis*, *C. Licinii Macri*, *Valerij Antiatii*, *L. Cassii Heminae*, *Q. Aelii Tuberonis*, *C. Oppii*, *Cornelii Nepotis*, *P. Nigidii*, *M. Valerii Messalae*, *Fenestellae*, *Atteji Capitonis*, *Masurii Sabini*, *Tuditani*, *Cn. Gellii*, *L. Cornelii Syllae*, *L. Cincii Alimentii*, *Iulii Hygini et Sammonici Sereni*. Venet. 1568. 8. Basil. 1579. 8. *Annalium Fannianorum* compendium scripserat *Brutus*. Vide Cic. XII, 5. ad Atticum. De hoc *Fannio* dissertationem edidit *Altorfii* 1691. *Dan. Guil. Mollerus*, in qua et alios *Fannios* refert post *Glandorpium* in *Onomastico*. Exstat et eiusdem *Molleri* de *Q. Fabio Pictore* diss. ibid. 1689. in qua §. 13. recte post *Vossium* observat, *Sigonium* ad *Livii* lib. XXII. non scribere, se historiam *Q. Fabii* (ut verba *Sigonii* accepit *Pighius*) sed *Appiani Hannibalica* legisse apud *Lud. Beccatellum*.

*Aufonius* post *Popma* fragmenta *Historicorum* a. 1620. 8. collegit. Nomina illorum sunt: *Q. Fabius Pictor*, *Q. Fabius Servillianus*, *L. Cincius Alimentus*, *C. Acilius*, *C. Fannius*, (de quo *Baelium* consules in *Lexico*,) *Vennonius Scribonius Libo*, *M. Porcius Cato*, *A. Posthumius Albinus*, *Cn. Gellius*, *Sex. Gellius*, *L. Calpurnius Piso Frugi*, *Lutatius*, *L. Coelius Antipater*, *Q. Aellus Tubero*, *P. Rutilius Rufus*, *P. Sempronius Asellio*, *Clodius Licinius*, *L. Licinius Macer*, *L. Cassius Hemina*, *Claudius Quadrigarius*, *Q. Valerius Antias*, *Cn. Aufidius*, *L. Cornelius Sisenna*, *M. Terentius Varro*, *Q. Hortensius Ortelus*, (de hoc quoque, ubi voles, *Baelium* consules) *T. Pomponius Atticus*, *Cornelius Nepos*, *L. Fenestella*, *Tanufus Geminus*,

*minus, Domitius, Cn. Egnatius Verinus, et M. Octavius.* Hæc collectio *fragmentorum historicorum* subicitur sine notis editioni Sallustii Amstelodamensi 1661. 12. sed Cantabrigensi 1710. 4. cum notis *Popmæ*, novisque *Iosephi Waffii* curis, item *Cortianæ* ex edit. *Waffiana*, et *Havercampianæ*.

II. CORPVS HISTORIAE ROMANAE SCRIPTORVM LATINORVM VETERVM primus edidit *Henr. Stephanus* 1568. 3. Voll. 8. admittis tamen et graecis, *Dione* et *Herodiano*. Insunt post *Sigonii* *Falsos Consulares*, et eius in hos *Commentarium*, *Velleius*, *Svetonius*, *Scriptores VI. Hist. Aug.*, *Pomponius Laetus*, (de quo mox) *Egnatii* Lib. III. de *Caesaribus*, *Ammianus* et *Eutropius*. Aliud prodiit Genev. 1609. f. 2. volum. et ibid. 1653. In volumine primo post *Barth. Marliani* de Origine urbis Romae diatribam, et annotata quaedam, nescio cuius auctoris, de Graecorum Latinorumque mensuris, ponderibus et numis, exhibentur *Livius*, *Pseudo-Messala Corvinus* de progenie Augusti, *Flori* libri VI. *Velleius Paterculus*, *Sex. Aurelius Victor* de Romanae gentis origine, de Viris illustribus, de Imperatoribus, et *Scriptores Hist. Augustae*, *Sexti Rusti* sive *Rusti Festi* *Breviarium*, *Eutropii* libri X. cum octo libris additionum *Pauli Diaconi*, *Magni Aurelii Cassiodori Chronicon*, *Jornandes* de Regnorum ac temporum Successione, *C. Iul. Caesaris* et *Hirtii* commentaria, *C. Crispi Sallustii* coniuratio *Catilinae*, bellum *Iugurthinum*, fragmenta, et *Porcii Latronis* oratio in *L. Sergium Catilinam*. Haecenus Tomus prior;

*Messalæ* libellus prodierat edente *Iac. Bedroto* ad calcem *Flori* edit. Colon. 1540. 8. et praemissus *Livio* Paris. 1552. f. Exstat etiam in tomo posteriore scriptorum *Hist. Aug.* *Iani Gruteri*, et in *Gothofred. Hist. ant.*

Sepa-

Separatim etiam a se recensitum vulgavit *H. Meibomius* Senior Helmstadii 8. sine anni indicio. cf. Dan. Georg. Molleri diss. de M. Messala Corvino, Altdorf. 1689. p. 14. et Io. Conradum Dietericum in vita Augusti pag. 169. Spurius et inferioris aetatis esse, nunc dubitet. Deperdita Messalae, quem *exactissimi ingenii in omnes studiorum partes et latini utique sermonis exactissimum observatorem* vocat Seneca Contröv. 12. scripta sunt: *liber de littera Samatoria, liber de Romanis familiis, indignatio, libri de auspiciis, orationes et declamationes.* Obiit a. V. C. 765. Plura de illo Nic. Faber ad Senecae Controvers. 12.

In posteriore volumine occurrunt *Svetonius, Tacitus, Spartianus*, et reliqui Histor. Augustae scriptores quinque, *Ammianus Marcellinus* et *Iustinus*. Hisce, praeter *P. Victoris* de regionibus urbis Romae libellum, accedunt nonnulla scriptorum recentium, *Pomponii Laeti*, qui vero nomine *Iulius Sanseverinus* vocabatur, Compendium Hist. Rom. ab interitu Gordiani iunioris, usque ad Iustinianum III. a) *Io. Baptistae Egnatii* de Romanis Caesaribus libri III. cum viri docti supplemento ad Rudolphum II. *Andreae Alciati* de Magistratu et civilibus militaribusque officiis Romanorum: denique nescio cuius recentioris scriptoris libellus de origine, forma et magnitudine Romae.

III. In *Historiae Romanae Scriptoribus* a *Friderico Sylburgio*, qui notas breves etiam addidit, in tres tomos, quorum postremus Graecos scriptores complectitur, digestis et recensitis Francof. 1588. f. praeter scripta Veterum Latina superiore collectione memorata habetur libellus incerti auctoris *de XIV. regionibus urbis*  
S 5 *Romae,*

a) Hoc Compendium primura mortuus est, v. Diarium Venetum est Venet. 1598. 4. de Laetorum ereditorum Ital. Tom. 22. to ipso qui Romae eodem anno p. 366. sq.

*Romae*, qui Notitiae dignitatum imperii occidentis praemittitur a *Pancirolo*, et diversus est a *Rufi Festi* et *P. Victoris* eiusdem argumenti. Addidit etiam *Sylburgius* opusculum *Iulii* sive *Lucii Exsuperantii*, scriptoris antiqui, sed non satis exploratae aetatis, de *Marii*, *Lepidi* et *Sertorii* bellis civilibus. Vicissim omisit recentium scriptorum opuscula, excepto compendio *Iulii Pomponii Laeti*. b) Alios *Exsuperantios* vido ap. *Papebrochium* in *Actis Sanctor.* T. 7. Mai. p. 261.

*Historiae Rom. Epitomae* T. II. prodire Florent. 1723. 8. Insunt T. I. *Florus*, *Velleius*, *Victor*, T. 2. *Rufus Festus*, *Messala*, *Eutropius*, *Svetonius*, *Paulus Diaconus*, *Cassiodorus*, *Iornandes*, *Exsuperantius*, *Fasti Capitolini*, et *Auctor incertus*, de ponderibus et mensuris.

IV. *Historiae Augustae* Scriptorum primus Corpus dedit *Aldus* Venet. 1518. et 1519. 8. In primo volumine insunt *Svetonius*, *Victor*, *Eutropius*, *Paulus Diaconus*: in altero *Nervae*, *Traiani*, *Adriani* vitae e *Dione*, G. Merula interprete, *Sex Scriptores Hist. Aug.* libri *Egnatii* de Caesaribus, et annotationes in illos scriptores, *Aristidis* Or. de laudibus *Romae*. *Scip. Carteromacho* interprete, et *Conflagratio Vesuvii* e *Dione*, interprete Merula. Pars posterior repetita est a Iunta Florentiae 1519. 8.

Post

b) *Iulii Exsuperantii* ille libellus repertus fuit ad calcem *Salustii* de bello *Catilinae*. et *Iugurthino* in Mss. *Petri Pithoei*, unde ex *Salustii* historiarum libris breviarum quoddam esse creditur, et a *Iosepho Waffio* et *Corio* subiunctus esse *Salustio* in nova editione *Cantabrig.* 4. *Exsuperantius* quidam *Dertonensis* Episcopus subscripsit *Concilio Aqu-*

lezensi a. C. 387. *Exsuperantius* de *Gallicia* *Lucensis* conventus municipii *Celenis*, interfuit *Concilio Tolitano* a. 400. sed hi nihil ad nostrum. At hic noster fortasse idem cum *Exsuperantio*, quem memorat *Rutilius* *itinerar.* lib. I. v. 213. De *S. Exuperantio* *Archiep.* *Ravenate* *Agnelli* librum *Pontificalem* p. 254. seq.

Post Aldum novum Corpus tale curavit et edidit *Erasmus* Colon. 1527. f. Insunt praeter *Suetonium* et sex *Scriptores Hist. Aug. Victor, Eutropius, Paullus Diaconus, Ammianus, Pompon. Laetus, I. B. Egnatius. Historiae Augustae Scriptores latini minores a Iano Grutero collecti*, Mss. Palatinorum ope emendati et notis illustrati Hanov. 1611. fol. hi sunt: *Florus, Velleius, Suetonius, Spartianus* cum reliquis quinque, *Ammianus Marcellinus, Iulius Exsuperantius, Aurelius Victor, Paulli Diaconi et Landulphi Sagacis Historiae Miscellae libri XXVI. Iornandes de Regnorum temporumque successione et de rebus Geticis, Paulli Warnefridi libri sex de rebus gestis Langobardorum, et Sexti Rufi breviarium.* Saepius etiam iunctim excussi scriptores nonnulli minores Romanae Historiae, ut anno 1607. e Raphelengii officina *Florus, Aurelius Victor, Festi Rufi breviarium, Messalae Corvini libellus, Chronicon Cassiodori et Eutropius.* Similiter Lugd. Bat. 1648. 12. volumen, quod Historiae Romanae Epitome inscribitur, e museo *Nic. Blancardi*, complectitur *Florum, Velleium, Aurel. Victorem, Rufum Festum, Messalam, Eutropium cum Paulo Diacono, Chronico Cassiodori, Iornande de regnorum successione et Iulii Exsuperantii libello de Marii Lepidi ac Sertorii bellis civilibus.*

V. *Antiquae Historiae ex XXVII. auctoribus contextae libri IV. opera Dionysii Gothofredi* Lugd. 1591. 12. 2. volum. In hac collectione reperies *Berosi Chaldaei de antiquitatibus libros V. Manethonis Aegyptii supplementa ad Berosum et Io. Annii Viterbiensis Chronologiam Hetruscam, Metasthenis Persae de iudicio temporum et Annalium Persarum, Philonis Iudaei breviarium de temporibus, Xenophontem de aequivocis, Archilochi Epitheton de temporibus, Myrsilum de origine*

gine Tyrrhenorum et Italiae, *Catenis* fragmenta de originibus, *Sempronii* de visitatione et chorographia Italiae, *Q. Fabii Pictoris* de aureo seculo et origine urbis Romae ac vocabulis eius, et libros duos de Romulo, Fragmentum itinerarii *Antonini Pii*, *Grimoaldi* Volturnae sive Etruriae Praefecti Excerpta quaedam de ipsa Etruria. Merito mirantur Eruditi Gothofredum haec Anniana commenta in suum antiquae historiae corpus sine censura admisisse. Porro apud eum sequitur *Messalae Corvini* libellus de progenie Augusti ad eundem Augustum, de quo ante. *Livii Epitoma-tor*, qui *Gothofredo* videtur Augusti Imperator. temporibus scripsisse, *Flori* libri IV. Historiae Romanae, *Sexti Rufi* breviarium, *Eutropius*, *Ausonii* carmina de XII. Caesaribus, *Sextus Aurelius Victor* de viris illustribus ex veteribus libris auctus, de origine gentis Romanae, Excerpta ex libro *Sexti Aurelii Victoris* de vita et moribus Imp. ab Augusto usque ad Theodosium ex edit. A. Schotti, historia abbreviata de Caesaribus ab Octaviano Augusto ad consulatum decimum Constantii Augusti et Iuliani, *Cassiodori* chronica ad Theodoricum Regem, *Paulli Diaconi* de rebus gestis Romanorum libri ad Eutropii historiam additi, e *Suida* Excerpta, *Pomponii Laeti* Historiae Romanae compendium ab interitu Gordiani iunioris ad Iustinum III. e Volaterrani libro 3. et 13. Anthropologiae de vitis Imperatorum, *Ioannis Baptistae Egnatii* Romanorum Principum libri III. et denique appendix *Sexti Aurelii Victoris*. Notabit autem lector libros hosce ab Epitome Livii usque, nec una serie integros exhiberi, sed ita sibi invicem permixtos esse, ut ex singulis iunctim congesta appareant, quae ad unius aetatis vel Caesaris historiam pertineant.

VI. Cum *Onophrii Panvinii Veronensis* Augustiniani libris tribus commentariorum *de urbe Imperio et civitate Romana* Venetiis 1558. editi sunt *Sexti Rufi* et *P. Victoris de regionibus urbis Romae*, et *Rutilii Claudii Numantiani Itineraria duo*. In Parisiensi editione a. 1588. 8. accesserunt *Origo gentis Romanae* incerto auctore, c) quae incipit: *Primus in Italiam creditur venisse Saturnus, Sex. Iul. Frontini de aquae ductibus urbis Romae libri II. Eiusd. de coloniis*, nunc primum editus, *Legis Mamiliae, Rosciae, Alleniae, Peducaee capita quaedam de agris assignatis et constitutionibus limitum: locus de coloniis ex libro I. Velleji Paterculi*: sed et haec hypobolimaea quae Annii Viterbiensis vulgaverat: *M. Porcii Catonis Originum liber I. Q. Fabii Pistoris de aureo seculo et origine urbis Romae libri II. C. Sempromii de divisione Italiae. Myrsilii Lesbii de origine Italiae et Tyrrenorum libri 2.* Haec quatuor postrema opuscula ab autore esse dicuntur, autoritatis licet et fidei dubiae, antiquitatis tamen non omnino contemnendae.

VII. Exstat etiam minore forma collectio duplex, quae inscribitur *Respublica Romana*; in altera occurrunt Vellejus, Florus, Aurelius Victor, Eutropius, Cassiodori Chronicon etc. in altera haec recentiorum scriptorum opuscula studio *Petri Scriverii* collecta exhibentur: *Andreae Dominici Flocci* ad Brandem Cardinalem Placentinum (qui creatus erat a. C. 1411.) de potestatibus Romanorum libri II. qui antea falso *L. Fennestellae* nomine circumferebantur, editi primum Coloniae 1539. 8. cum Scholiis *Matthiae Bredenbachii*. Primus sub Flocci nomine edidit Aegidius Witsius Brugensis

c) Eadem est, quae saepissime postea prodit sub nomine *Aurelii Victoris*, ut dictum supra in Vi-

ctoris, et cum A. Schotti notis exstat etiam ad calcem Antiquitarum Rom. Dionysii Halicarnassensei, in edit. Wecheliana et Lipsiensis.



lis a. 1561. 8. Flocco iampridem vindicaverat Flavius Blondus in Hetruria, Gyraldus dialogo IV. de poëtis, qui legerat Epistolam Flocci ad Cardinalem, quam in edd. omiffam dolet *Simon Leeuius*, in libro de origine et progressu Iuris Civilis Rom. in quo et hic libellus sub *Fenestellae* nomine est cum notis. Is *Fenestellae* quidem esse putat, sed interpolatum a Flocco e Plinio et Gellio. *Pomponii Laeti* de Magistratibus et Sacerdotibus Romanis ad Pantagathum libri II. *Raph. Volaterrani* de eodem argumento ex comment. Urbanor. lib. 29. *Andr. Alciati* liber de Magistratibus et officiis Rom. *Petri Nannii* de comitiis Rom. ex lib. X. c. ult. Misc. *Iusti Lipsii* commentariolus de Magistratibus Vet. Pop. Rom. *Iani Guilelmi* et *Georgii Vauchopii* de eodem argumento, denique *Appendix* de Romae statu hodierno et Pontificis auctoritate ac relictibus, ex variis autoribus collecta.

Libris quatuor Antiquitatum Romanarum *Philippi Caroli* Francof. 1670. 12. excusis subiiciuntur iidem Pseudo *Fenestellae* libri II. de potestatibus sive Magistratibus Romanorum, *Pomponii Laeti*, *Raphaelis Volaterrani* et *Henr. Bebelii* de Romanorum Magistratibus et Sacerdotibus libelli et *Valerius Probus* de interpretandis literis antiquis Romanorum. d)

Nuperrima Collectio scriptorum latinorum veterum Historiae Romanae facta est Heidelbergae, tribus tomis a. 1743-48. in f. curante *Bennone Caspare Haurifio*. Scriptores ipsi non ordine iusto digesti sunt. Nam tomus primus cum habeat *Livium*, alter cum *Messala*, *Corvino*, *Floro*, *Vellejo*, *Victore*, *S. Ruso*, et *Eutropio*, habet *Paullum Diat. Cassiodorum*, *Iornandem*, *Str. Hist. Aug. Ammianum* etc. tertio sequuntur *Suetonius*

d) Hic in ed. Fabric. additus *Lenwen*) collectione: sed, quia est Catalogus libellorum ceterorum, qui sunt in illo *Levii* (*van*) emisimus.

*tonius, Tacitus, Julius Caesar* etc. cum quibusdam recentioribus, *Lactio, Egnatio, Alciato*. Ceterum et notae plures accessere et numi, et aliae antiquarum rerum figurae.

De *Historicis Latinis* praeclarum opus *Gerhardi Ioannis Vossii* a. 1627. primum in lucem editum et auctius a. 1651. Lugduni Bat. atque inde iterum in Germania Francof. 1677. in 4. ac denique inter eius opera tomo quarto Amst. 1703. fol. reculum, extat. In illud notae et animadversiones *Christophori Sandii* prodierunt Amst. 1677. 12. *Ioannis vero Hallervordi* Regiomontani spicilegium Ien. 1672. Vtraque recusa Hamb. 1709. 8. cum *Bernardi a Mallincrot* centuriis circiter quinque *Paralipomenon* de historicis Graecis, et *Lud. Nogarolae* diatriba de *Viris illustribus* genere *Italici*, qui Graece scripserunt. Ab eo tempore praeclara ad *Vossii* librum tertium de historicis Latinis, natione *Italici*, (a *Petrarcha* usque) animadversa et paralipomena, auctore nobilissimo atque eruditissimo viro *Apostolo Zeno*, inserta sunt *Diario Veneto* eruditorum *Italiae*, tomo nono et sequentibus, quae ex *Italico* idiomate verti *Latine* et separato volumine edi ex usu studiosorum erat. Prodiere separatim sub *Disputationum Vossianarum* titulo, sed *italice*, Venet. 1753. 4. voll. duobus: suntque plenae egregiis observationibus et lectu dignissimae. *Petri Criniti* de historicis Latinis ineditum librum memorat *Vossius* p. 673. *Ludovici Iacobi a S. Carolo* paralipomena inedita de historicis Graecis et Latinis *Claudius Sarravius* p. 266. seq. Epist. Magis etiam dolendum *Thomae Reinesii* ad *Vossium* observationes non vidisse lucem, de quibus ipse in Epistolis ad *Hofmannum* p. 33. 311. etc. Dolendum quoque, vanam fuisse spem, quam fecit editio *Amstelodamensis* a. 1688. Opusculorum *Mythologicorum, Physicorum et Ethicorum Thomae Galei*, in qua, ad *Palaephatum*, promittitur *Vossius* de  
Histo-

Historicis Graecis et Latinis duplo auctorior, cum tamen in secuta a. 1703. nihil accesserit secundae a. 1651. Inter Epistolas aliorum ad Vossium, quae Vossii Epistolis subiiciuntur, duodenonagesima est *Arnoldi Buchallii*, in qua nonnullae ad libros de historicis Latinis observationes. Non contemnenda etiam, quae annotavit *Io. Fabricius* T. 2. Bibliothecae suae p. 478. 501. *Francisci Motthani Vayerii* de Historicis e) Graecis et Latinis liber Gallice editus Paris. 1646. 4. inter eius opera T. 1. edit. in f. 1656. et T. 3. edit. in 12. Paris. 1669. reperitur. *Martini Hankii* de Romanarum rerum scriptoribus liber I. Lips. a. 1699. 4. et liber II. a. 1675. 4. perinde ut eius liber de scriptoribus Byzantinis a. 1677. 4. diligenter et laboriose conscriptus est, fuitque illo tempore in eo genere optimum opus. *Balthasaris Bonifacii* de quadraginta Romanae historiae scriptoribus, cum *Caroli Sigonii* iudicio, et *Adriani Politi* ordine historiae Romanae legendae, ne alias editiones commemorem, prodiit Helmstadii 1624. 4. et exstat quoque cum *Petri Angeli Bargaei* libello, quo ordine scriptores historiae Romanae legendi sint. Nam *Sylvii Conradi* iudicium de Latinae historiae scriptoribus Rom. 1639. minore forma editum non vidimus. *Marquardi* vero *Freheri* f) Directorium historicorum, sed medii potissimum aevi, utilissimum, ex quo cognoscere licet, ubi praecipui Chronologi, Annalium scriptores et historici incipiant et ubi desinant, cum eius collectione scriptorum Germanicorum prodiit Francof. 1624. 1637. f. id a pluribus post repetitum est, etiam *Struvio*, sed nude; erat enim

e) Historici Graeci de quibus differit *Vayerius*, sunt Herodotus, Thucydides, Xenophon, Polybius, Diodorus Sic. Dionysius Halicarnassensis, Iosephus, Arrianus, Appianus, Dio Cassius, Herodianus, Zosimus, Procopius, Agathias. Latini Sallustius, Cae-

far, T. Livius, Vellejus Paternulus, Q. Curtius, Tacitus, Florus, Svetonius, Iustinus, et Ammianus Marcellinus.

f) Quae hinc sequuntur, usque ad finem capituli, huc non pertinent, nec quis ea hic quaerat. Reliqui tamen intacta.

enim brevissimum, vix duarum plagularum: at separatim cum auctario locupletissimo egregii viri *Io. Davidis Koeleri*, Altorf. 1720. 4. iterumque 1734. plenius, subiuncta Casparis Sagittarii diff. de praecipuis Historiae Germanicae scriptoribus. Nuper vero etiam recensum est cum multis accessionibus Goettingae 1772. 4. per *Ge. Christophorum Hambergerum*, additis scriptoribus historicis, qui ab superioribus vel ignorati aut praetermissi essent, vel tum nondum editi fuissent: nec termini mediæ aevi servati sunt. *Degorei, Whear* relationes hiemales de ratione legendi utraque historias Civiles et Ecclesiasticas prodierunt Oxon. 1625. 1637. 1662. Cantabrig. 1680. et cum *Nic. Horfmanni* et *Edmondî Bohnii* supplementis Lond. 1685. 8. iterumque editae in Germania, Noriberg. 1662. 8. et novissime Tubingae, insigniumque *Io. Christ. Neu* accessionum volumine duplici et tertio, mantissa de rerum Germanicarum scriptoribus locupletatae. *Io. Andreae Bosii* dissertationibus de prudentia et eloquentia civili comparanda Ienae 1677. 4. et cum *Thom. Crenii* notis in tomo 2. methodorum Lugd. Bat. 1696. 4. addita est eiusdem Bosii notitia scriptorum historiae universalis, g) Ien. 1698. 4. curante Georgio Schubarto; *Ioannes* item *Henricus Boeclerus* in Bibliographia historico politico Philologica a. 1677. 8. data praelis et emendatius atque cum insignibus accessionibus V. C. *Ioannis Gottlieb Krause* recusa Lipsiae 1715. 8. non pauca Vossio praeterita nos docent. *Io. Iac. Battierii* sive *Iac. Christophori Iselii* dissert. de Historicis Latinis melioris aevi, Basil. 1697. Historici, Chronologi et Geographi celebres literarum ordine descripti a *Martino Zeilero*, Vlm. 1652. 8. *Lancelotus Voisin de la Popeliniere*, nomine suo praeterito, Paris.

g) De his etiam Edward Simson in perasceve ad Chronicon Catholicum, Oxon. 1652. fol.

Parisi. 1599. 8. Gallice vulgavit *Historiam Historiarum* sive *Historicorum*, *l'Histoire des histoires*. Novissime omne punctum tulit, qui notitiam delibatam *Historicorum* omnis generis studiosis offert *Langlet du Fresnoy* <sup>b)</sup> in methodo discendae historiae, Gallice edita Parisi. 1713. 8. recusa mox Bruxellis, et cum *Io. Burch. Menkenii* auctario ubere ac selecto, Lipsiae 1714. 8. atque Italice <sup>c)</sup> Venet. 1716. 8. et cum novis ex divite *Menkenii* penu additamentis, Germanice <sup>d)</sup> Lipsi. 1718. 8. Post et in Francia multo et supra modum auctior liber editus est Parisi. 1734. 1735. 12. Vol. 9. et 1749. Supplem. Voll. 3. et nuper a. 1772. Parisi. 12. Voll. 15. per quendam *Bouet*. Longum esset commemorare, qui *Historicos* omnis gentis et recentiorum maxime temporum commemorarunt, solum indicem quidem texentes ut *Paulus Bolduanus* in *Bibliotheca historica*, Lipsiae 1620. 4. *Stephanus Praetorius* in *Catalogo historicorum*, Viteberg. 1597. 8. *Gabriel Bucelinus* parte 2. nuclei *Historiae universal.* Augustae Vindel. 1664. 12. *Georgius Draudius* in *Bibl. classica*, et in *Bibl. philosophica* *Martinus Lipenius*: praeter hos vero *Philippus Glaeser* in admonitione de recte legenda historia et catalogo *historicorum* Argentor. 1629. 4. *Thomas Dempster* in iudicio de omnibus omnium gentium et temporum *historicis*, Parisi. sine nomine auctoris: *Io. Bodinus* ad calcem *Methodi histor.* *Antonius Possevinus* in *Bibl. selecta* libro XVI. *Iacobus Gordonus* in *Chronologia* etc. iam commemoratus *Burchardus Gotthelf Struvius* in *Bibliotheca historica* secundum monarchias, regna, secula et materias distincta Ien. 1705. 8. *Christianus Gryphius* de scriptoribus *historicis* seculi XVII. res cuiusvis gentis *Europae* illustrantibus Lipsi. 1710. 8. et *Ioannes Hubnerus* Biblio-

<sup>b)</sup> Journal des Sav. 1713. T. 2. p. 207. Deutsche, Acta Eruditor. Tom. 2 p. 1045. Neuer Bücher-Saal XXXVII. p. 9.

<sup>c)</sup> Giornale de' letterati d'Italia T. 27. p. 464.

<sup>d)</sup> Acta Eruditorum 1719. pag. 184.

Bibliotheca historica, scripta Germanice, cuius Centuriae octo viderunt lucem, prodiit Lips. 1515-1720. 12.

Specialem Bibliothecam historicam nullam neque locupletiolem sol aspexit, neque accuratorem aut melius digestam evolverunt eruditi, quam *Gallicam* in lucem datam a *Iac. Longo (le Long)* presbytero sacri Oratorii francice Paris. 1719. f. De aliis, qui ante illum in eodem argumento versati fuerunt videndus ipse n. 6545. seqq. ubi etiam n. 6553. mentionem facit isagoges in historiam scriptorum Historiae Gallicae, quam dedi Hamburg. 1708. 8. in qua 1) *Andreae du Chesne* Bibliotheca Chronologica scriptorum ab originibus regni Francici ad sua usque tempora (ex edit. Paris. 1663. 12.) 2) *Christiani Gryphii* de scriptoribus seculi XVII. res Gallicas spectantibus, ex opere tunc adhuc inedito: et 3) *Hermanni Dieterici Meibomii* de Gallicae historiae periodis et scriptoribus disputatio.

Bibliothecam historicam *Hispanicam Lusitanamque*, merito aliquis adhuc desideret etiam post subsidium, quod Nic. Antonius in indice ad Bibliothecam suam Hispanam T. 2. p. 604. suppeditavit.

*Germanicam* Bibliothecam historicam, longe adhuc absumus, ut similem vel plenam aequae, vel tam bene digestam accuratamque habeamus: licet specimen quoddam pridem edidit *Mich. Hertzius* Erfurt 1679. f. et *Io. Georgius Eccardus* a. 1705. 8. *Gotfrid. Ruhlmannus* in Epistola data a. 1715. ad sereniss. Principem Schwartzburgicum suadet in singulorum Principum aulis, liberisque Rebuspubl. Bibl. scriptorum de rebus patriis studiose colligendam esse, et ipse spem Bibliothecae historicae amplissimae et pulcherrimae in lucem aedendae fecit. Partes etiam attigerunt nonnulli, ut *Palatinam* nuper *Ge. Christ. Iohannis* de scriptoribus d historiam Palatinam cognoscendam facientibus,

ante Dan. Parei historiam Palatinam, reculam Francof. 1717. 4. *Suevowirtebergicam*, *Ge. Conr. Pregizerus* in parte secunda Bibl. Suevowirtebergicae ad calcem patris Io. Vlrici Pregizeri Sueviae et Wirtenbergiae sacrae, Tubing. 1717. 4. p. 439. seqq. Etiam de *Silesiacae* historiae scriptoribus ineditis exstat Epistola *Gotfridi Rohni*, Vratislav. 1693. 4. et *Christ. Rungii* Miscellaneorum fasciculi tres Olsnae 1712. Brigae 1713. et Vratislav. 1714. 4. Et scriptores de rebus Silesiacis notavit *Godfridus Dewerdeck* prolegomenis ad introductionem in rem Silesiae numariam, quam Germanice vulgavit Iauravii 1711. 4. Et Bibliothecam Silesiacam expectare iussi sumus a *Io. Casp. Eberto*, cuius specimen est in Novis literariis Hamburg. a. 1705. p. 287.

De scriptoribus rerum *Hungaricarum*, *Dav. Czwitingerus* in specimine Hungar. literatae, Frf. 1711. 4.

De *Danicarum* rerum historicis pauca sunt, quae *Io. Svaningius* attigit in prolegomenis ad Chronologiam Danicam, Hafniae 1650. fol. p. 28. seq. *Andreae* autem *Vossii*, *Claudii Lyschandri*, *D. Hæstoris Godfridi Maffii* et *Ottonis Sperlingii* promissae lucubrationes et affectae non viderunt lucem. Itaque primus in hoc genere operae pretium fecit Rev. Nic. Pet. Sibberen, cuius Bibl. Hist. Dano Norwegica prodiit Hamb. 1716. 8.

De *Anglicanae* historiae periodis et scriptoribus brevis exstat, sed erudita diss. *Herm. Diet. Meibomii* Helmst. 1702. 4. iustum vero opus *Guil. Nicolsoni* Bibl. historica Anglicana, tribus volum. in 8. a. 1707. primum, et deinde auctior uno volum. Lond. 1714. f. utraque edit. Anglice.

Eidem *Nicolsono* debemus Bibl. historicam *Scotiae*, the Scottish historical library Lond. 1702. 8.

*Belgicae* Biblioth. historicae loco est *Adriani Pars* index Batav. Belgico idiomate editus Lugd. B. 1701. 4.

*Polonicarum* rerum Historicos non indiligenter persecutus est Nobiliss. Vir *Sam. Ioach. Hoppius*, schediasmate

mate literario de scriptoribus historiae Polonicae, Dan-  
tisci 1707. 4. quod auctius deinde cum *Gabr. Grodeckii*  
et *Val. Schlieffii*, Patricii Gedanensis auctario et annotatt.  
praemissum est Io. Duglossi Hist. Pol. Lips. 1711. f.

De Historicis *Venetis*, qui auctoritate publica res se-  
reniss. illius Reip. tradiderunt, *Apostolus Zenus* in mu-  
seo Minervae Venetae (Galleria di Minerva) Tom. I.  
pag. 165 — 168.

*Historiae naturalis* scriptorum Bibliothecam dedit  
qui multis et ipse curiosis et diligentibus scriptis eam  
locupletat quotidie, V. C. *Ioannes Jacobus Scheuchze-  
rus*, Tiguri 1716. 8.

Scriptores *Historiae Ecclesiasticae*, qui commemo-  
raverunt multi sunt, quos laudant Io. *Andreas Bosius*  
in schediasmate de comparanda notitia scriptorum Ec-  
clesiasticorum Ien. 1673. 4. et in tomo tertio methodo-  
rum Thomae Crenii Lugd. B. 1699. 4. *Caspar Sagit-  
tarius* introductione in Historiam Ecclesiasticam Ien.  
1694. 4. (quam altero tomo locupletavit Rev. D. *Ioan-  
nes Andreas Schmidius* Ien. 1718. 4.) *Thom. Ittigius* in  
schediasmate de auctoribus, qui de scriptoribus Eccles.  
egerunt Lips. 1711. 8. cum notis V. C. *Christiani Ludo-  
vici* edito: nec non prolegomenis ad Seculi I. selecta  
capita, Lips. 1709. 4. ubi recentiores Annalium et Hist.  
Eccles. scriptores et in praefat. ad seculum II. Lips.  
1711. ubi veteres persequitur. Vide etiam sis quos lau-  
do praefat. ad T. V. Bibl. Graecae Hamb. 1712. 4.

Denique *Historiae litterariae* scriptorum notitia  
petenda ex *Philippi Labbei* Bibliotheca Bibliothecarum  
toties recusa, quae post bina *Antonii Teisserii* volu-  
mina Genev. 1686. et 1705. 4. novo etiam studio Viri  
alicuius docti suppleri ac locupletari desiderat.







## CAPVT III.

DE

VARIIS MONVMENTIS  
ANTIQVIS LATINIS.

- I. *Specimina veterum scripturarum.* II. *Inscriptiones antiquae.* III. *Fasti Capitolini.* IV. *Monumentum Ancyrantum.* V. *Octavii Caesaris Aug. fragmenta etc.* VI. *Monumenta varia antiqua.* VII. *Numi antiqui.* VIII. *Libri Lintei.*

**A**d latinas literas pertinent etiam monumenta antiquitatis Rom. latina, de quibus adeo ad consilium huius operis dicendum videtur. Initium faciemus a literis ipsis et scripturis antiquitatum Rom. variis.

I. SPECIMINA VETERVM SCRIPTVRARVM ex codicibus Mss. per varias aetates incredibili industria collegit et tabulis LX. digessit *Ioannes Mabilonius* libro quinto operis eximii de re diplomatica, editi Paris. 1681. fol. Adde *Eduardi Bernhards* literaturam a) charta maiore patente vulgatam Oxonii a. 1689. Habes etiam nonnulla huc spectantia, apud *Danilem Papebrochium* in Actis Sanctorum propylaeo ad Tom. 2. b) Aprilis, et in *Claudii Molineti* Historia atque

a) Eduardi Bernhards literaturam illustris Vir Ezech. Spanhemius recudi curavit (non integram tamen, quod dolendum) in editione Londinensi operis sui de usu et praestantia numismatum, T. I.

diff. I. p. 80. §2. et 114. Obiit Eduardus Bernhardus a. 1697. 12. Ianus Spanhemius vero a. 1710. aetatis 81.

b) Dan. Papebrochii S. I. Tomus secundus Act. Sanctorum Aprilis

que fortuna litterarum Romanarum et variis monumentis antiquis descripta Paris. 1684. Gallice, tum in *Georgii Hickesi* doctissimo et admirandae industriae atque ingenii opere, quod linguarum veterum septentrionalium thesaurum Grammatico Criticum et Archaeologicum inscripsit Oxon. 1705. fol. in *Id. Iac. Scheuchzeri* specimine alphabetorum edito Tiguri 1730. fol. et in *Godefridi Abbatis* Chronico Gottwicensi, de quo Acta Erud. 1734. p. 97. seq. tum eadem et fere maiori Copia Benedictini in opere praestantissimo Nouveau Traité diplom. inpr. T. III. porro alii, qui e Mss. libros edidere, inprimis *Blanchinus* in Evangeliariorum T. IV. *Caylus* in Recueil d'Antiquitez, *Chishul* in Antiquitatibus Asiaticis, ut alios mittam.

Mabillonium quidem in assignanda diplomatum antiquitate lapsum et incertas proposuisse regulas dubiaeque fidei Archetypa, contendit *Bartholomaeus Germon* S. I. in disceptatione de veteribus Regum Francorum diplomatibus et arte secernendi antiqua diplomata vera a falsis Paris. 1703. 12. Respondit Germonio, licet praeterito adversarii nomine, Mabillonius in supplemento librorum de re diplomatica, in quo archetypa in his libris proposita ipsaeque regulae denuo confirmantur, novisque speciminibus et argumentis asseruntur et illustrantur, ibid. 1704. fol. Germonii secunda adversus Mabillonium disceptatio lucem vidit Paris. 1706. 12.

T 4

Mabil-

Aprilis lucem vidit Antw. 1675. f. in cuius propyleo pag. XVI. seq. legitur etiam Alexandri Wilhelmii ad Papebrochium Epistola, qui Wilhelmus nonnulla de litterarum latinarum characteribus antiquis notavit ad Diptychon Leodienſe, Leodii 1659. fol. quem admodum et Henricus Noris ad Cenotaphia Pisana Venet. 1681. f.

Ab Papebrochio erudito viro tradita quaedam, de dignoscendis antiquis diplomatibus confutaverat Mabillonius, ita ut Papebrochius ipse agnosceret, et per litteras gratias ageret, quas deinde a Germonio ex eadem S. I. oppugnatus publici iuris Mabillonius fecit.

Mabillonii causam interim alacriter defensionibus triumviris eruditissimis *Iusto Fontanino* Foroiulienfi in Vindiciis antiquorum diplomatum Rom. 1705. 4. *Theodorico Ruinarto* in Ecclesia Parisiensi vindicata Paris. 1706. 12. et *Petro Coustant* in Vindiciis Mssorum Codicum, ibid. 1706. 8. Denique Germonius novas disceptationes a. 1707. 12. edidit, quibus Fontanino et Ruinarto respondere conatur et *Dominico Lazzarino* atque *Antonio Gatto*, qui editis Epistolis Germonium ut certissima quaeque labefactare conantem perstrinxerant. Poterunt etiam consuli, quae adversus γρηγορη-  
 ρα diplomatis Lindaviensis eiusque υπερωπιστην Wagnereccium disseruere Heiderus atque Conringius et alii: Emanuelis vero Schelstrateni librum, quo modum ex forma characterum sive latinorum sive graecorum vetustatem scripturae dignoscendi tradere instituerat, una cum auctore intercidisse, dolendum est. De illa controversia, quae bellum diplomaticum dici solet, praeter M. Antonium Gattum aliosque supra nominatos, consulenda *Scipionis Marantae* Messanenfi ex-  
 postulatio in Bartholomaeum Germonium pro antiquis diplomatibus et codicibus Mss. Messanae 1709. 8. Epistolae item octo, s. dialogi Gallice editi hoc titulo: *Histoire des contestations sur la Diplomatique, avec l'analyse de cet ouvrage, composé par le R. P. Dom Jean Mabillon*. Paris. 1708. 12. *Lazzarini Murri* to-  
 parchae responsio ad Germonium Romae a. 1705. edita et illustrissimae Principi Vallimonturrensi dicata. Defensio eiusdem a Caietano Lombardo Philosopho et Medico Neapolitano Venet. 1708. 8. Acta Eruditorum Tom. 4. supplement. pag. 354. *Germonii* de veteribus haereticis Ecclesiasticorum Codd. corruptoribus Paris. 1713. 8. et Petri Coustant Benedictini, vindiciae veterum Codicum ibid. 1715. 8. Plura dabunt Mich. Hertzius in dissert. de fide diplomatum, Simon Fide-  
 ricus

ricus Hahnus <sup>c)</sup> in praefatione ad diploma fundationis Bergensis, differens de artis diplomaticae instauratoribus, Magdeb. 1710. 4. Io. Petrus Ludewig prolegomenis ad scriptores Bambergenses et ad tomum primum reliquiarum Mss. atque diplomatum. omnis aevi, Hall. 1710. 8. v. et Io. Bapt. Sollerii S. I. Epistolam Ludewigio oppositam in Actis eruditis Francorum Germanice editis parte XIII. p. 37. Sed v. omnino Baringii Clavem Diplomaticam, in qua scriptores de diplomatibus, et ad bellum diplomaticum pertinentes diligenter commemorantur pag. 113. seqq. item Benedictinos in novo opere diplomatico. Post deperditam Schellstrateni de antiquis literarum Graecarum latinarumque characteribus lucubrationem, interim, quod ad Graecas attinet, fruimur pulcherrimo Bernhadi Montefalconii opere, quod Palaeographiam Graecam inscripsit et Paris. 1708. fol. in lucem edidit: ad cuius calcem subiuncta dissertatio erudita de priscis Graecorum ac Latinorum literis auctorem habet Nobilissimum Virum Io. Buhierium, Senatus Divionensis praesidem.

II. INSCRIPTIONES ANTIQVAS omnis generis inde ab instaurandarum literarum tempore multo magno labore conquifivere, atque etiam in lucem edidere; de quibus universe videnda P. Burmanni praefatio ad editionem secundam Thesauri Inscriptionum et Hesselius in praef. ad Gudii Inscr. Initium fecit maxime Cyriacus Anconitanus, multis ea de causa itineribus susceptis, cuius *Itinerarium* e Mss. edidit Laur. Mehus Flor. 1742. 8. qui de eius inscriptionibus et qui ex eius collectione profecere, videndus in praef. pag. LIX. seq. Sed inscriptionum ab eo facta collectio tandem ipsa prodiit Rom. 1749. f. quamquam et antea dudum quaedam collectio earum (sunt 200.) sed f. l. et a. prodierat.

T 5

rat. v. eundem Mehm l. c. p. LX. f. Sed praeter hunc maxime *Iocundus Veronenſis* in eo genere elaboravit, v. de eo Echardi Bibl. Dominicanorum T. II. pag. 36. praeterea *Sebaſt. Maccius*, de cuius inedita collectione v. Mabillon Muſ. Ital. T. I. p. 176. 205. f. *Andr. Alcizus*, cuius Sylloge inedita fuit in Bibl. Guſtavi Schroederi Altonaviae vendita a. 1724. *Petrus Sabinus* et alii.

Sed primus Collectionis talis edendae conſilium cepit *Conr. Pentingerus*, collectae ex urbe et territorio Auguſtae Vindel. eaque collectio in illa ipſa urbe prodit a. 1505. f. Secutus eſt *Hutichius* Mogunt. 1520. f. qui ex agro fere Moguntino collegerat: *Ioa. Mazochius*, qui a variis collectas inſcriptiones edidit Romae 1521. f. Hunc porro *Apianus* et *Amantius*, Profeſſores Ingolſtadienſes, Ingolſt. 1534. f. cum Melanthonis ad Amantium epiſtola: in qua collectione multas ſpurias eſſe notavit Auguſtinus in Dial. de num. 7. etc. Dial. XI. quod vitium utique illis prioribus inprimis collectionibus fere commune eſt. Mittimus, qui non ex inſtituto, ſed per occaſiones in ſcriptis ſuis quaſdam edidere, qui ſunt multi.

Hos vero longe ſuperavit omnes *Martinus Smetius*, adiutus ille a *Car. Cluſio*. Ea collectio cum in Lipſii manus veniſſet, ab eo edita eſt Lugd. B. 1588. f. Hunc viciffim *Ianus Gruterus*, adiutus maxime a Ioſ. Scaligero et Velfero, Heidelb. 1603. 2 Voll. cum indicibus immenſo labore a Scaligero conſectis, quorum rationem plerique poſtea ſunt ſecuti. Spuriae ad calcem ſunt reiectae et additae *Notae*, quae dicuntur Tironis. Eius operis ſecunda editio facta eſt Lugduni in Bat. ut ante dictum 1707. ex Gudii maxime correctione, et cum pluribus notulis eiufdem et *Gracvii*, etiam *Holthemi*, qui et Indices auxit, ut alia mittamus. Supplementum notarum Gudianarum e Gudiano exemplo v. Act.

x. Act. Erud. T. V. Suppl. p. 4 — 37. Extat et exemplum Gruteriani operis plenum *Reinesii* notis in Bibl. Cizensi.

Sed ille ipse *Reinesius* Corpus novum Inscriptionum e variis libris, in his *Gualteri* Inscriptionibus antiquis Messanae a. 1624. 4. editis, collegit, et commentario illustravit, quod post mortem eius prodiit Lips. 1682. f. Atque is adeo initium fecit addendarum notarum. Paulo post *Iac. Sponius* a. 1685. in *Miscell. Antiqu.* partem destinavit Inscriptionibus, quibus et notas addidit, itemque ante ediderat a. 1683. multas in *Recherches curieuses de l'Antiquité*. Sed maiora praestitit *Raph. Fabrettus* in Inscriptionum antiquarum explicatione edita Rom. 1699. (in nostro exemplo est 1702. f.) idque opus ad intelligendas inscriptiones omnis fere generis imprimis utile est. Is vero multas sumsit e collectione, quam fecerat *Io. Bapt. Donius* Florentinus, quaeque in Bibl. Barberiniana servabatur. Ea collectio 6000. amplius inscriptiones habebat, quae cum in manus *Gorii* nuper venisset, is delectas, h. e. quae nondum a Grutero, Fabretto aliisque, aut vitiose editae erant, proprio volumine cum notis edidit Flor. 1731. f. opere imprimis commendando iis, qui hoc genus monumentorum antiquorum bene cognoscere et tractare volunt. Similem collectionem fecerat *Marq. Gudius*, quam ille edere in animo habebat. Sed cum morte praeventus esset, iacuit illa inedita; donec tandem a *Fr. Hesselio* ederetur Leovardiae 1731. f.

Sed hi, quibus et *Ferretum* addere possis, qui *Musas lapidares* edidit Veronae 1672. f. universum genus inscriptionum complexi sunt: alii peculiaria quaedam genera edidere, de quibus mox dicemus. Ex illis autem et his omnibus Corpus novum, Gruteriana forma, facere instituerat *Stipio Maffaeus*, quod qui haberet, ceteris

teris carere posset: de quo instituto dixit ad calcem opusculi de *Siglis Graecis*. Sed id vel consilium vel promissum non habuit exitum, siue ipse victus immenso labore abiecit consilium, siue morte praeventus est. Succedere operi voluit *Lud. Ant. Muratorius*, sed et ipse abiecto consilio, edidit Supplementum Collect. superiorum Mediol. 1739. f. T. 4. Id opus multos censores severos expertum est, *Hagenbuchium* inprimis in Epp. Epigraphicis, item *Saxium*, *Leichium*, *Hultmannum*, etiam defensores. nec negari potest, multa inesse vitia, saltem ab negligentia: sed tamen et multum boni habet, ineditas multas inscriptiones, inprimis in Classe Consulari, in qua et Fastos Consulares fecit et illustravit, item Legum et SCtorum, multasque bonas notas, etc. ut id opus in magno pretio habendum sit. Eius porro supplementa dare instituit *Seb. Donatus*, quorum *Tomus I.* prodiit Lucae 1764. f. quod opus ubi absolutum erit, poterunt studiosi huius antiquitatis contenti esse Gruteriano, Muratoriano et Donatiano hoc opere.

His iam subiiciemus notitiam aliarum collectionum clariorum, quae aliquod genus inscriptionum complectuntur. Ex his, inprimis clarae sunt, ut *Marmora Oxoniensia*, ex Arundellianis, Seldenianis et aliis collectionibus digesta, maximam partem Graeca, ceterasque non latinas mittamus, *Norisi* Pisanae, Venet. 1681. f. *Gorii* Hetruscae, Flor. 1726. 3. Voll. *Olivierii* Pisaurenses Pis. 1738. f. Veronenses *Maffei*, in Museo Veronens. 1749. f. Taurinenses 1743. f. Beneventanae *Io. de Vita* 1754. f. ad calcem Antiquit. Benev. Patavinae *Sertorii Vrsati* Patav. 1612. et in marmoribus eruditis Patav. 1669. et 1688. 4. cuius operis alterum tomum edidit aepos *Io. Antonius* Italice Patav. 1719. 4. item *Io. Salmonii* Patav. 1701. 4. *Bernardini Scardeonii* Basil. 1560. f. *Iac. Phil. Thomassini* Patav. 1649. et 1654. 4. Brixianae *Osavii*

*Octavii Rubei* Brix. 1616. quarum auctarium dedit *Fortunatus Vinaceus* a. 1693. 4. Huc pertinent etiam *Phil. a Turre* Monumenta veteris Antii Rom. 1699. 4. *Car. Caes. Malvasiae* marmora Felsinea Bndn. 1690. 4. Extat et parva Collectio Inscr. vet. lat. nescio cuius, ap. Mabillon. in Anal. T. IV. p. 483. seq. Huc etiam referas *Octav. Falconerii* Inscr. Athleticas Rom. 1668. 4. Sunt etiam multae latinae in *Porokii* Inscriptionibus collectis in itineribus eius editis Lond. 1752. in fol. et *Vignolii* Inscr. selectae ad calcem libri de Column. Antonini Pii. Tum nuper *Odericus* Rom. 1765. 4. ad calcem diss. e Bibl. Camaldulensium Syllogen Inscriptionum edidit cum notis.

Aliud genus est eorum, qui per occasiones rerum antiquarum et monumentorum aliorum edidere inscriptiones; aut etiam singulas, quae quidem aliquid haberent, quod eas insignes faceret. Ad illud genus pertinent, quae olim a *Fabricio* in Roma, et nuper in *Liberatorum Liviae Columbario* repertae, et a *Blanchino* primum Veron. Romae 1727. f. deinde a *Gorio* editae sunt Flor. 1727. f. item quas *Aringhius* et *Bofius* in Roma subterranea, et *Boldettus* in opere praeclaro de Coemeteriis Christianorum Rom. edidere, *Caylus* in Recueil d'Antiquité, *Maffaeus* in historia diplomatica et Antiquitat. Galliae, ut alios mittamus: sunt enim permulti: ex hoc est *Iac. Sirmondi* explanatio inscriptionis, omnium illius antiquissimae latinae, quae *L. Scipionis Barbati* F. elogium habet (T. V. Opp. Sirm.) etiam ab *Hieronymo Aleandro* illa illustrata in comm. in tab. cum solis effigie Rom. 1616. *Mazochii* comm. in mutilum Amphitheatri Campani titulum, in quo et aliae Campanae inscriptiones illustrantur, Neapol. 1724. 8. *Matth. Aegyptii* in Scutum de Bacchanalibus, quod et *Maffaeus* in historia diplomatica illustravit.

Plures



Plures huiusmodi libellos ad aliquam inscriptionem reperiens in Museo Minervae Venetae et Ephemeridibus Acad. Inscr. et B. L.

Vsus inscriptionum talium est multiplex, grammaticus, historicus, chronologicus: illi universum genus servit, his imprimis leges, SCta, inscriptiones in memoriam rerum gestarum factae; quibus adeo plurimum historiae antiquae scientia debet: in quo tamen necessarium est genuinas a spuris discernere posse, et tenere modum observationum ex illis colligendarum; item tenere intelligentiam notarum, quae in iis occurrunt, collectae illae et explicatae a *Sertorio Vrfato*, opere proprio, Patav. sed de hac re legantur a studiosis, quae sunt scripta a nobis in *Archaeol. literaria* P. II. cap. 2. Voluit Gudianus de hac re iustum commentarium, similem Spanhemiano de Vsu Numismatum, scribere, sed morte praeventus perficere opis non potuit: de quo v. Leibnitii Opera T. VI. p. 257. Proderit in hanc partem legisse, quae viri docti libris propriis super inscriptiones scripsere, ut *Hagenbuchius* in Epistolis Epigraphicis Tiguri 1747. 4. et *Hultmannus* in Misc. Epigraphicis, et commentarios Criticos ad historiam et chronologiam pertinentes, ut Scaligeri in *Euf. Tristani*, *Pagii*, *Tillemontii*, *Norisi* etc.

III. FASTI CAPITOLINI, sive reliquiae tabularum d) marmorearum Romae a. 1547. in foro e terra effossae, in ordinem redactae (erant enim fractae in partes multas) et Alex. Farnesii Cardinalis iussu et instituto in palatio Capitolino repositae, quibus Magistratum, bellorum, triumphorum, aliarumque rerum memorabilium tempora ab anno urbis conditae 120. ad

d) De vetustissimo more res memoriae mandandi in saxis et columnis vide Campegium Vitrin-

gam V. C. lib. I. observationum sacrarum p. 35. seq. et qui memorantur Bibl. Graecae L. I. c. II.

ad a. 765. indicantur, prodierunt primum eiusdem Cardinalis cura per *Barth. Marlianum* 1549. 8. ita, ut lacunae exempli authentici, quas vetustas fecerat, explerentur illae quidem; sed literis, figura et colore diversis ut discerni supplementa ab antiquis et genuinis possent. Id institutum deseruere editores sequentes, *Franciscus Robertellus* Venet. 1555. 4. et *Onufrius Panvinius*, qui vulgavit in appendice suorum fastorum Venet. 1558. f. n. 2. qui repetiti sunt Heidelb. 1588. fol. Occurrunt etiam apud Gruterum Inscr. p. CCLXXXIX. seq. atque in Tomo secundo Annalium *Stephani Vinandi Pighii*, a *Andrea Schotto* suppletorum et illustratorum, in thesauro Antiquitatum Romanarum Graeviano, volumine undecimo. Hos Fastos *sub Verrii Flacci nomine* non dubitavit edere *Onufrius*, quia Svetonius cap. 17. de illustribus Grammaticis refert, *Verrium* fastos a se ornatos et marmoreos parieti incisos publicasse. Conf. Vossium p. 104. 239. de Hist. latinis et Hankium lib. 1. de Romanarum rerum Scriptoribus p. 203. Sed res est incerta.

Ceterum hi Fasti dedere occasionem viris doctis. *Fastorum Consularium* concinnandorum, atque etiam illustrandorum. Initium fecit *Car. Sigonius* cuius Fasti Consulares cum commentario prodire primum a. 1556. f. Venetiis, aliquoties post etiam in Germania repetiti, denique in operibus Sigonii Mediolani a. 1732. f. T. I. cum notis *Ioseph. Mariae Stampae*, de quo post. Secutus est *Onufrius Panvinius* in L. V. Fastorum Rom. et Commentariis in eos, de quibus ante commemoravimus. Hunc *Marlianus*, editis Rom. 1560. f. An alibus Consulium ad Tiberii Caes. usque aetatem: item *Jub. Golzius*, cuius Fasti magistratuum Rom. usque ad obitum Augusti, e numis, marmoribus etc. restituti rugis Flandr. a. 1566. est post Antv. 1617. f. prodire, addito etiam Catalogo Cons. ab Augusti morte ad Iustianiani

niani Imp. tempora: add. Pighius ante memoratus. Postea plures in his fastis constituendis, emendandis explendis laboravere, tum propriis libellis, tum in Annalibus aut Commentariis historicis, inprimis rerum Ecclesiasticarum, ut *Baronius*, *Bassiagi*, *Tillemontius*, *Petavius* in Doctr. temporum, inprimisque *Ant. Pagius* in praeclarissimo Criticae Baronianae opere, cuius etiam Dissertatio Hypatica huc pertinet, edita Lugd. 1692. 4. ut Card. *Norisi* Epistola Consularis, ad hanc crisin admodum necessariae et utiles in parte Fastorum Consularium ea, quae ad Caesarum tempora pertinet. Et idem *Norisi* ad calcem operis de Epochis Syro-Macedonum Fastos Consulares ad a. V. usque 1100. e Ms. libro Bibl. Vindobonensis cum Dissertatione edidit. Per similes occasiones in Fastis Consularibus egregie laboravere proxims temporibus tres. Princeps *Franc. Blanchinus* Tom. II. Anastasii ab ipso editi; alter *Muratorius* in Thesauro Inscr. T. II. in classe V. consulari: qui *Blanchinianos* Fastos inseruit, et, ubi poterat, ex inscriptionibus vel correxit vel locupletavit, inprimis Consulibus suffectis: tertius *Ios. Maria Stampa* ad Car. Sigonii Fastos: qui, ut nunc est, primum inter Fastorum editores locum tenet, ut ii iam aliis pro basi esse possint.

Sed addendum est etiam de iis, qui separatim *Fastos Consulares* ad usus studiosorum edidere. Primum igitur *Theodorus Iansonius Almelovenius* Amst. a. 1705. 8. edidit Fastos Consulares, eosque duplices, ut ita dicamus: primum, qui proprie dicerentur, in quibus Consulum paria secundum seriem temporis ponerentur: deinde secundum ordinem, quem nomina facerent: ut unusquisque consul, quo anno fuerit in illo magistratu, facile reperiri posset: qui est proprie index Alphabeticus consulum, utilis ille studiosis. Secutus autem est rationem Varronianam in definiendis annis urbis

urbis Romae, ut Panvinius et alii: cum Pighius alii-  
que sequantur rationem Catonianam, quae anno uno  
ferius initium urbis facit. Repetitus est liber Amste-  
lod. 1740. 8. cura Io. Ludov. Vhlui, qui exemplo usus  
est, in quo Almeloventius plura correxerat, etiam ad-  
diderat: correxitque ipse inprimis perperam comme-  
morata testimonia, addiditque appendicem Fastorum  
Relandinorum, in qua Fasti graeci et latini a libris Mss.  
et *Brensmanni* epistola de Coss. qui in Pandectis me-  
morantur: et alia. Non tacendi etiam sunt Fasti Con-  
sulares *Petr. Relandi* ad usum studiosorum Iuris; sive  
in utroque Cod. Theodosiano et Iustiniano, qui fra-  
tre *Hadr. Relandi* Ultrai. 1715. 8. editi sunt: opus egre-  
gium et bene elaboratum. Reperimus plures, qui  
idem institutum persequi se dicerent, Mediobarbum,  
Massonum, et alios: sed eos commemorasse nil prodest.  
*Hagenbuchius* etiam V. C. Epistolam Consularem se  
dicit meditari in epistolis epigraph.

IV. MONUMENTVM ANCYRANVM habet  
narrationem de rebus Augusti Imp. quam ipse a se scrip-  
tam ante Mausoleum suum in Campo martio duabus  
columnis lapideis statuerat. Eam inde descriptum po-  
suerunt Ancyranı in Cappadocia in templo ipsi sacratio:  
ubi repertum est primum ab *Ant. Verantio (Wranz)*:  
e cuius apographo editum est in Leunclavii Pandectis  
Turcicis, et Gruteri Inscript. p. CCXXX. Proxime ab  
hoc describi curavit *Busbekius* in legatione Turcica a.  
1553. (v. Epist. eius 1. Leg. Turc. p. 87.) e cuius apogra-  
pho editum est in Aurelio Victore A. Schotti a. 1579.  
tum in Iani Rutgersii Variis Lect. p. 163. seq. et in variis  
Svetonii et Victoris editionibus, ut in Aurelio Victore  
Sam. Pitisci, et ad calcem Svetonii Graeviani, additis  
Iussi Lipsii et Isaaci Casauboni castigationibus, conie-  
cturis et notis. Cum vero *Daniel Cossionus* post *Bus-*  
*Fabr. Bibl. lat. T. III.* V bekium

hekium et Verantium idem monumentum denuo ipse accuratius lustrasset, nec pauca, quae Busbekium, vel eius amanuensem, fugerant observans plenius et emendatius descripsisset, post Cossioni mortem eas Schedas tractus Iacobus Gronovius, monumentum Ancyranum ex eisdem haud paulo emendatius vulgavit, et cum notis Memoriae Cossionianae subiecit Lugd. Bat. 1695. 4. Cossioni et Jac. Gronovii emendationes annotatae quoque sunt in nova Inscriptionum Gruteri editione pag. CCXX. et monumentum ipsum in Io. Guil. Baieri fil. historia monumenti Ancyrani, Ienae 1703. 4. Ab eo tempore recensitum denuo prodiit tomo secundo itineris Pauli Lucae in Graeciam et Asiam minorem Paris. et Amst. 1714. 12. et in itinere postumo *Ios. Pittonis Turnefortii* accuratius etiam Cossioniano T. 2. p. 578. seq. editionis, quae post Parisiensem prodiit Amstelod. 1718. 4. Ad extremum illud monumentum a se inspectum et cum editis exemplis collatum edidit accuratius ceteris *Ed. Chishul* Britannus, notisque eruditis instruxit in *Antiquitatibus Asiaticis* p. 170. seqq.

V. OCTAVII CAESARIS AVGVSTI, non magis imperio rerumque gestarum magnitudine, quam amore literarum, eruditione, ingenio et scriptis illustrissimi Fragmenta, quotquot reperire potuit, collegit, et in variis suis lectionibus edidit notisque illustravit Ianns Kutgersius lib. 2. cap. 19. p. 135. seqq. Scripta *Augusti*, quorum fragmenta ista sunt, fuere *Epistolae* p. 136. *Codicilli* p. 149. *Edita* p. 150. *Rescripta Bruto de Catone* p. 152. *Hortationes ad Philosophiam* p. 153. *Orationes funebres* ibid. *Carmina* p. 154. *Mandata de administranda Rep.* p. 157. *Commentaria ad Agrippam et Maecenatem* p. 156. *Breviarium Imperii* p. 156-166. *Rationarium Imperii e)* p. 158-168. *de Vita sua libri tres.*

e) De eo v. Lambec. Comment. Bibl. Vindob. II. p. 73. Eandem λογικον

*tredecim* p. 158. *Index rerum a se gestarum* p. 163. *Ta-*  
*stantium* p. 163. *Mandata de funere suo* p. 160. De-  
 scripsit et orbem terrarum, ut ex Itinerario Antonini  
 colligunt viri docti, nec non ex Plinio, qui Augusti  
 ordinem in partitione Italiae sequi se negat: sed non  
 alio opere factum id videtur ab Augusto, quam in Bre-  
 viario Imperii. Fescenninos versus in Pollionem com-  
 posuisse constat a Svetonio, qui Pollio interrogatus,  
 cur non responderet, *non facile est, inquit, in eum scri-*  
*bere, qui potest proscribere.* Superfunt et fescennina  
 quaedam Augusti in Antonium, in Catalectis Poëtar.  
 Conf. quæ viri docti ad Martial. XI, 21. Præterea cum  
 libris XIII. de vita sua, *tragoediam f) de Aiace et*  
*Achille* memorat Svidas. Sed illam non absolvisse nec  
 edidisse, sed delevisse ipse Augustus testis est: qui a Lucio  
 tragoediarum scriptore interrogatus, quid ægeret Ajax  
 eius, *in spongiam, inquit, incubuit,* ut narrat Macro-  
 bius libro secundo Saturnal. capite 4. quo toto ioci Au-  
 gusti referuntur, ut strategemata a Polyaeno VIII, 24.  
*Tribus Augusti voluminibus,* quæ memorat Svetonius  
 cap. 101. Dio libro 56. *quartum* adiungit, præcepta et  
 consilia Tiberio et Reip. data, *ἐντολὰς καὶ ἐπισκῆψεις*  
*τῷ Τιβερίῳ καὶ τῷ κοινῷ.* Adde Iac. Pontani Philo-  
 caliae Lib. IV. cap. 13. *Acta temporum Divi Augusti* ci-  
 tat Plinius lib. XIII, cap. 13. *Ad pag. 162. Rutgerfii* in  
 V 2 fragmen-

λογαρχίῃ παλαιῶν καὶ νέαν  
 Mftam legerat in Bibliotheca Re-  
 gis Christianiffimi Salmafius vid.  
 p. 808. ad Solin. edit. Parif. nota-  
 veratque, in illa Augusto tribui,  
 quod demum obtinuit post Con-  
 ftantini M. tempora sub Valenti-  
 niano. Sed frequens hic Graecu-  
 lorum error est (ut notat Iac. Go-  
 thofredus Tom. 2. Cod. Theodof.  
 p. 451. de hoc ipfo fcripto agens)  
 quorumcunque Auguftorum, i. e.  
 Imperatorum inftituta ad primum  
 Auguftum referre, atque inde

magnas nugæ fuper addere. No-  
 viffime Iac. Gronovius ex Schedis  
 parentis fui novæ editioni com-  
 mentarii illius de feftertiis adiecit  
 duplex rationarium, Graec. lat.  
 unum Caef. Augufti, alterum re-  
 centius Alexii Comeni Lugd. Bat.  
 1691. 4. poft minus accuratam lo-  
 cis nonnullis pæfpaucis editionem  
 Monachor. Benediétinorum, cum  
 verfione Bernhardi de Montfau-  
 con, viri doctiffimi, in Analectis  
 Graecis, Parif. 1688. 4. p. 321.

f) Male interpres *tragoedias.*

fragmentis Augusti Imp. adde hunc locum Servii ad Eclog. IX. *Bacchus Macer circa horum octavam, stellam amplissimam, quasi lemniscis coronatam, ortam dicit, quam quidam ad illustrandam gloriam Caesaris iuvenis pertinere existimabant. Ipse animam Patris sui esse voluit, etque in Capitolio statuam, super caput auream stellam habentem, posuit. Inscriptum basi fuit ΚΑΙΣΑΡΕΙ ΗΜΕΙΣ ΔΕΩ. Sed Vulcanius Aruspex in Concione dixit, cometem esse, qui significaret exitum noni saeculi et ingressum decimi; sed quod invitis Diis secreta eorum pronunciaret, statim se esse moriturum; et nondum finita oratione in ipsa concione concidit. Hoc etiam Augustus in libro secundo memoriae vitae suae complexus est.* (Et hoc fragmentum additum est collectioni Rutgerianae repetitae ab Fabricio Hamb. 1727. cum monumento Ancyrano, in libro, qui inscribitur *Imp. Caesaris Augusti Temporum notatio, genus et scriptorum fragmenta.*) Sed novam editionem Fragmentorum horum cum notis exspectare nos iussit; *Vitus Maria Giovenazzius* in notis ad Livii Fragmentum nuper repertum p. XLIX. De eruditione et eloquentia Augusti operae pretium est consulere C. V. Io. Guil. Bergeri specimen Rhetorices Augustae, Viteb. 1710. 4. De legibus ab Augusto conditis Ioannem Conradum Dietericum in Augusti vita pag. 207. seq. Gieslæ 1666. 4.

VI. MONUMENTA VARIA ANTIQVA a *Giorgio Fabricio* collecta, et in libris duobus Antiquitatum edita Basileae a. 1549. 8. apud Oporinum, ut plures posteriores editiones omittam. In libro primo sunt *Formulae testamentorum* g) *L. Cuspidii, Galli Faconii Lucundi et Sempronii Tucidani*: Caput ex testamento *M. Me-*

g) L. Cuspidii testamentum cum recentibus Petrarchae, Iac. Piccolomini, Iovis Rapacii, et Iq. Ciceronis III, 10. p. 148. seq. Boccacii testamentorum formulae exhibet Aldus Manutius ad officia

*M. Megonii M. F. Corn. Leonis: Testamenta ludicra Sergii Polensis Parasiti et Grunnii h) Porcelli, Testamentum Q. Laelii Tiburtini, et Mimi. i) Libellus Aelii Hadriani Imp. Velii Fldi, Fl. Vespasiani, et decimi Secundini Formula contractus edita ante in Italia ex Bibl. Andr. Alciati. (v. eundem Briffonium libro sexto.) Lex aedificantium, et Lex dedicatae arae: Testamentum terminorum inter Genuenses et Viturios: aliud item inter Fovencularios et Ausurios, Decreta antiqua XXI. Elogia vetera XIII. In libro secundo Epitaphia antiqua varia LXXI. versibus scripta, et Calendarium vetus Romanum haecenus ineditum. De Instrumento plenariae securitatis, quod vulgavere Briffonius et Naudaeus, dictum supra in Caesare. Ad calcem libri praeclari de Roma Georgius Fabricius Basil. 1540. 1549. et 1560. 8. subiunxit libros duos Antiquita-*

V 3

tum,

b) Huius etfi ludicri testamenti meminit Hieron. Prooem. in Esaiam, et Apologia in Rufinum. Descriptum fuit primo Moguntiae a Io. Alexandro Bracciano, et a Georgio Fabricio: postea correctum locis aliquot ex antiquissimo exemplari invento Memmelebi in Thuringia ad Vnstrum. Edidit quoque Ottomarus Luscinius in Grunio suo Sophista, Argentor. 1522. 8. et Gesnerus de quadrupedibus pag. 1032. Legitur praeterea in appendice inscriptionum Gruteri p. XVIII. et in calce adagiorum Erasmi aliorumque edit. Hanov. 1617. et 1643. tum in Taubmanni commentario ad culicem Virgilii pag. 146. et Dornavii Amphitheatro sapientiae Socraticae iocoseriae T. 2. p. 48. ubi et *testamentum Sergii Polensis parasiti*. Occurrit et apud Vavassorem de ludicra dictione p. 291. et in Tenzelii dialogis vernaculis mensuris anni 1696. p. 191. Lambecius de antiquae lib. 3. comment. de Bibl.

Vindobonensi inseruit, et notis illustravit, qui p. 360. seq. minus verisimiliter suspicatur, totum esse Satyricum, eiusque autorem sub Grunnii nomine voluisse perstringere Gordianum interfectum a Philippo Arabe. cf. de hoc testamento, Salmasii specimen confutationis animadversionum Des. Heraldi p. 239. seq. et Valesium ad Ammian. XXVII, 4. p. 534. edit. Paris. 1681. Idem Lambecius T. 2. eorundem commentarior. p. 984. *Testamentum asini* ridiculum ex vetere Ms. vulgavit et T. 3. p. 349. 363. impugnat, quae de Corocottae nomine scripserat Salmasius p. 238. seq. ad Solinum, edit. Traiect.

i) Plerasque horum et aliorum testamentorum veterum formulas reperiet Lector in eximio opere Barnabae Briffonii de formulis et solennibus pop. Rom. verbis libro septimo p. 674. seq. De *γυναικῶν* testamenti Everhardi consule Lucam Dacherium praefatione tomii XII. Spicilegii.



tum, quibus, in editione Basil. 1587. 8. liber tertius accessit, sive potius liber secundus, multum auctus ab auctore, in duos digestus, exhibetur. In *primo* libro sunt formulae testamentorum libelli, Formulae, Leges, Instrumenta, Interdicta, Decreta, Elogia. In *altero* et *tertio* Inscriptiones sepulcrales, item Anathemata, Calendaria. *L. Cuspidii testamentum*, quod perinde, ut Epitaphium Claudiani, confinxit Pomponius Laetus, est in huius Collectionis principio, exstatque et in appendice thesauri Inscript. Gruteri p. 19. Prodiert Basileae in 8. sine anni nota, *L. Cuspidii testamentum*, cum instrumento fines agri inter Genuenses et Viturios, statuente L. Caecilio Q. F. et Q. Mutio Q. F. Coss. et formata contractus Bebii Porcae, Sempronii testamento militari, breviariorum rerum L. Sicinii Dentati, Q. Fabii Max. et L. Metelli, Pompeique Magni: adiunctis quibusdam antiquis epigrammatibus et inscriptionibus. Titulus libelli est: *ex venerandis Antiquitatis reliquiis exemplum Instrumenti Romani etc. Testamentum ludicrum Grunnii Corocottae Porcelli* n. VI. ediderat Ottomarus Luscinius, Argentorati 1522. 8. ad calcem Dialogi, quem inscripsit Grunnium, in quo disserit, utrius natura ad virtutem et felicitatem propius accedat, hominis an bruti animantis. Idem ex Lambecii editione occurrit etiam in Clarissimi Almelovenii notis ad Apicium lib. VIII. c. 7. p. 236. Caput ex *testamento M. Megonii* n. 4. est in Gruteri thesauro p. CCXV. Et testamentum Grunii Porcelli in appendice p. XVIII. *Testamentum Ermentrudis matronae* ap. Mabillonium de missa gallicana p. 463. Caesarii Arelatensis testamentum in Petri Saxii Pontificio Arelatensi pag. 100. seq. Aquis sextiis 1629. 4. Formulas quasdam testamentorum sequioris aetatis s. Saeculi XIII. et XIV. vulgavit Antonius Matthaeus post A. Alciati paraenesis contra vitam monasticam Lugd. B. 1708. 8. Arnaldi de Auxio,

Cardi-

Cardinalis a. 1320. Baluzius in actis veteribus ad vitas  
Paparum Avenionensium pag. 379. Nic. de Freanville  
Cardinalis a. 1321. p. 409. Reginae de Gutto Comitissae  
Armaniacensis p. 462. Delphinae de castro novo p. 758.  
Petri de Iudicia Cardinalis p. 780. Petri Flandrini Car-  
dinalis p. 928. et alterum falsatum p. 933. 934. Guil. de  
Chanaco Cardinalis p. 952. Petri de Croso p. 1008. et  
1015. Anglici Episcopi Albanensis p. 1021. Guil. Cardi-  
nalis de Agrifolio p. 1071. Petri de S. Martiale, Archi-  
episc. Tolosani p. 1076. Ioannis de Murolio Cardina-  
lis p. 1092. S. Domnuli Cenomanensis T. 3. Act. San-  
ctor. Maii XV. 611. seq.

VII. Latinis literis etiam profunt NUMI VETE-  
RES ROM. unde et in Bibliotheca Latina locum ha-  
bere debent libri, qui eorum notitiam, intelligentiam  
et usus ad literarum, imprimis latinarum, studia tra-  
dunt. Et hos usus quidem ipsos egregie demonstravit  
*Ezech. Spanhemius* in immortalis opere de usu et prae-  
numismatum, Diss. imprimis secunda, in qua de gram-  
maticis rebus quaedam traduntur, decima et seqq. quae  
ut totum opus ad compendium redactae sunt ad usus  
iuvenum a duobus, *Froelichio* sub nomine ficto *Debiel*,  
qui tamen historicas modo res persecutus est, Viennae  
Austr. a. 1733. 8. deinde *Hanthaler* in Exercitationibus  
de Numis pro tironibus Noriberg. 1735. 4. qui liber ta-  
men et ad institutiones rei numariae referri potest.

Initium numorum edendorum factum in Germa-  
nia per *Io. Hutichium* in Vitis Caesarum a. 1525. et ite-  
rum 1534. in quo exemplo numi consulares accessere,  
quem deinde in aliis generibus plures secuti sunt. Pri-  
mus operae pretium fecit *Hub. Golzius* in Thesauro  
rei antiquario et aliis libris numariis a. 1575. seqq. qui  
deinde in unum Corpus redacti prodierunt Antverp. 1608.  
et 1620. f. Voll. 5.

Post eum certatim viri docti numos protulere vel varii generis, vel unius, eosque commentariis illustrare, vel per occasiones varias, in operibus historicis, vel commentariis in scriptores veteres, imprimis latinos, quos magno numero ad temporum seriem enumerat *Anselmus Bandurius* in Bibliotheca Numaria, ad calcem operis de numis Impp. Occid. inde a tempore Traiani Decii, repetita et aucta I. *A. Fabricii* cura Hamb. 1759. Sed ille subsistit in anno huius seculi septimo: post quem multi alii huius generis libri prodire,

Ad nostram rationem pertinent, qui de numis Romanis Commentarios dedere, vel *Caesareis*, vel *Consularibus* vel *Urbicis* et *Colonicis*. E' primo genere sunt *Mediobarbus*, cuius opus primum prodit Mediol. 1683. f. iterum auctius et correctius ibid. 1730. f. per *Argelatum*: *Valens* cuius Paris. 1697. f. *Bandurius*, Paris. 1718. fol. Voll. 2. *Morellius* Amst. a. 1752. f. Voll. 3. Hoc genus etiam illustrat *Tristanus* in Comm. in hist. Impp. Paris. 1644. f. Voll. 3. In altero genere sunt *Patinus* Paris. 1663. f. *Valens* Amst. 1703. f. Voll. 2. et *Morellius*, cuius opus ab *Havercampo* editum est Amst. 1734. f. Voll. 2. In tertio idem *Valens* Paris. 1697. f. *Harduinus*, cuius tamen opus est sine figuris, pertinetque, ut illud, etiam ad Graecas, Paris. 1689. 4. in operibus selectis, et nuper *Peregrinus* (*Pellerin*) Paris. 1763. 4. T. III. quorum primus ad numos Europaeorum urbium pertinet, ut secundus ad Africanarum.

Sed multi latini numi etiam editi et illustrati sunt ab iis, qui Musea numaria describere: ex quo genere et *Liebi* Gotha numaria, Museum reginae *Christinae* ab *Havercampo* editum 1742. S. *Genovesae* a Cl. *Molineto* Paris. 1690. Florentinum a *Gorio* Flor. 1740. f. Voll. 3. Bodlejanum a *Fr. Wise* Oxon. 1750. f. opus egre-

egregium et ad intelligendam rem numariam utilissimum: cui addemus *Haymii* Thesaurum Britannicum a. 1720. latine factum Vindob. 1762. 64. 4. Voll. 2. cum appendicibus duabus. Item ab aliis, qui libros numarios non certi generis edidere, quos h. l. commemorari nil attinet. Vnum *Io. Iac. Gesnerum* commemorabimus, qui universa illa genera uno opere complexus est Tiguri 1738. f. Multos etiam latinos numos e vario genere rariori edidit et explicavit *Peregrinus (Pellerin)* in eximiis operibus numariis nuper editis Parisiis, in pr. in Miscellaneis numariis et Supplementis.

Sed huius generis studiosis proderit legisse aliquem, qui in universum de re numaria et eius scientiae comparandae modo scripsere: ex quo genere sunt *Savotus*, *Patinus*, *Rinkius*, nostras in Tr. de cognitione rei numariae, valde laudatus Bandurio in Bibl. num. p. 77. *Jobertus*, etiam latine factus a *Iunkero*, sed inprimis editio facta a *Bimardo*, cum eius notis egregiis Paris. 1739. 12. Voll. 2. denique *Th. Mangeart* in Introd. ad cognitionem rei num. francice edita Paris. 1663. f. opere copioso et erudito. Adde *Barthelemus* Essai d'une Palaeographie numismatique in Comm. Acad. Inscr. et literar. b. Tom. 24. cuius summam exhibet *Mangeart* pag. 3. sqq. item inprimis *Augustini* Dialog. de Antiquitat. Rom. et Hisp. in numis, latine factos a *Schotto* Antwerp. 1617. fol. opus utilissimum tractaturis numos latinos.

Locum etiam dabimus eodem, ut numis, modo et genere, in Bibliotheca hac latina, GEMMIS SCALPTIS: sed eam ipsam ob causam valde angustum: nam ad intelligendam quidem linguam latinam nihil prosunt, nisi quoad iuvant intelligentiam eorum locorum

rum apud Latinos, in quibus talium operum mentio est: quod tamen ipsum magis ad antiquitates illustrandas pertinet: propter quam causam si esset de iis h. l. dicendum, de omni genere antiquitatum latinarum, et operum antiquorum dicendum esset. Ceterum si quis desideret super et hoc et ceteris generibus cognoscere, quae tractaturo scriptores latinos prodesse possint, adeat ille nostram Archaeologiam literariam c. 5. et seqq. nam profecto saepe doctissimi viri, inscitia istorum operum atque artium ipsarum lapsi sunt, quod tamen et iis ipsis saepe accidit vicissim inscitia latinitatis, qui ista opera tractavere scribendo.

VIII. EX LIBRIS PONTIFICVM LINTEIS *excerpta* commemorat Is. Vossius ad Catullum. Pro Reliquiis *ex tabulis marmoreis actorum k) urbis diurnorum* habent Reinesius et Dodwellus, qui ex apographo Vossiano edidit, et notis suis uberioribus illustrata praelectionibus Cambdenianis subiecit, non illa tantum exhibens, quae Pighius, Reinesius et in altera Svetonii editione Cl. Graevius vulgaverant, sed alteram quoque partem hactenus ineditam. Dodwelli praelectiones Cambdenianae lucem adspexere Oxon. 1692. 8. Sed Acta diurna et fastos, horumque apographa, libros linteos, et Annales maximos, inter se confundi a Dodwello, probe notavit Clariss. Burmannus ad Svetonium. Annales quidem a diurnis actis perspicue distinguit Tacitus Annal. XIII, 31. *Fasti* sola nomina Magistratuum, *Annales* etiam res gestas maioris momenti, *diurna* res etiam leviores ac quotidianas complectebantur.

k) De hisce actis vide Lipsium ad Taciti lib. V. Annal. Fuere et *Acta Senatus*, *Acta Caesarum*, *Acta publica populi Romani* etc. de quibus idem Lipsius et Dodwell. prae-

lect. Cambden. p. 390. seq. *Acta belli et brevia* sive *breviaria* de quibus Stewechius ad Veget. lib. 2. cap. 19.

bantur. *Linteos libros Magistratuum* (ex publicis tabulis eburneis Magistratuum) descriptos ab Annalibus Pontificum distinguit Livius IV, 7. et 20. et in aede Monetae servatos, atque a Q. Tuberone et Licinio Macro subinde laudatos testatur. Meminit iterum IV, 13. Alius est de quo X, 38. *Ibi ex libro vetera linteo lecto sacrificatum.* Linteï libri in quibus Acta imperatorum consignata erant, memorantur in Vopisci Aureliano c. 1. et 8. De *fragmentis* his, quae velut *ex libris linteis Pontificum* magni faciunt viri docti, ita scribit Marcus Vellerus Epist. 50. ad Camerarium p. 840. *Rittershusii iudicium de linteis Pontificum libris expectabimus. Ego plane tecum sentio, haec fragmenta neque coloris neque succi esse pro aetate, quam affectant.* Adde pag. 851. Pighius quaedam illorum vulgaverat in Annalibus, et Reinesius pag. 340. Inscript. Ex Actis Senatus a. V. C. 585. specimen apud Graevium notis in Svetonii Caesarem p. 778. seq. Sed omnino commentitia et spuria esse illa fragmenta docet Wesselingius in Probabilibus c. 19. cuius dictis adde disputata in Excursu nostro (I. A. E.) primo ad Svetonium.





## CAPVT IV.

DE

COLLECTIONIBVS GRAMMA-  
TICORVM LATINORVM.

## S E C T I O I.

**S**ub initia inventae typographiae, cum undique libri e latibulis suis protraherentur veteres, ut per novae artis formulas in manus multorum venirent, etiam Grammatici plures libri reperti sunt. Volaterranus Lib. IV. extr. narrat, plures repertos in monasterio Bobienſi 1494. Eos igitur, maiores quidem illos, ut Feſtum, Priscianum et alios separatim edidere, ut qui iusta volumina implerent: minores autem plures in idem volumen compegere, sed tamen interdum et maiores. Ex hoc genere notavimus nos quidem exempla haec.

Venetis s. a. editi a *Nic. Ienson*, quam editionem non vidimus. Insunt iidem, qui in editione Veneta 1500.

A. 1483. Brixiae una prodire *Nonius*, *Festus* et *Varro*, sed ita, ut singuli separatim haberi possent. nam unicuique in calce addita est nota loci et temporis.

A. 1500. Venetiis Grammatici veteres prodire *Phocas*, *Priscianus*, *Caper*, *Donatus*, *Sergius* et alii in fol. e Iensoni exemplo.

A. 1504. *A. Ianus Parrhasius* dedit Collectionem Grammaticorum, fere ad rem poëticam pertinentium, Mediol. f. Insunt hi: 1. *Probi Institutum Artium*.

2. *Marii*

2. *Marii Victorini* de Quantitate syllabarum. 3. *Donati* prima ars. 4. *Servius* ad Aquilinum, de naturis ultimarum. 5. *Sergius* in artem Donati primam. 6. *Attilii Fortunatiani* ars. 7. *Donatiani* de metris Horatianis fragmentum. (in titulo operis error est: nam *Attilii* libello tribuitur nomen de metris Horatianis, et sequenti: eiusdem generis fragmentum.) 8. Item *Cassii Bassi*. 9. *Terentianus* et 10. *Beda*.

Hic Parrhasius etiam alios detexit, ut patet e Collectione anni 1509. facta Vicentiae in fol. In qua insunt 1. *Probi* instituta artium. 2. Eiusdem *Catholica Corn. Frontonis* de nominum verborumque differentiis. 3. *Phocas* de flatili nota et de adspiratione libellus. Qui libri omnes a *Parrhasio* tunc primum editi sunt. Praemissa est etiam Probi libris Parrhasii praefatio ad Senatum Vicetinum, et altera Frontoni ad Fratrem. E prima discimus illorum librorum codicem veterrimum repertum a *Georgio Merula*, qui post huius mortem in Parrhasii manus venerit.

A. 1510. Mediolani in fol. prodit Collectio, quae habet *Nonium Marcellum*, *Festum Pompejum* et *Varonem*, per *Io. Baptistam Pium*, qui hos scriptores, valde ante corruptos vehementer, accurate a se correctos dicit.

A. 1515. Mediolani Corpus Grammaticorum prodisse reperi, de Consilio Iani Parrhasii pristino; nam tum iam abierat Mediolano Vicentiam (a. 1502.) in eo esse *Diomedem*, *Phocam*, *Priscianum*, *Asperum*, *Donatum*, *Probum*. Haec est editio, in qua, ut Gesnerus in Bibl. tradit, *Charisii* opus sub *Donatiani* nomine edit. Sed erravit forte et confudit cum hac alteram Mediolanensem a. 1504. in qua aliquid est sub *Donatiani* nomine. Opus hoc non vidimus, ut iudicare possimus.



A. 1516. Parisiis ex officina Ascensii prodiit Corpus Grammaticorum duodecim per *Theodorum Bellouacum*. Sunt autem hi: 1. *Diomedis* libri III. 2. *Rhemnii Palaemonis* ars secunda. 3. *Asperi* iunioris ars. 4. *Aelii Donati* editio prior et posterior, item de barbarismo, vitiis et tropis. 5. *Servius Honoratus* in secundam Donati editionem. 6. in eandem *Sergius*. 7. *Phocas* de nomine et verbo, item de aspiratione. 8. *Caper* de orthographia et latinitate. 9. *Agroetius* de orthographia et proprietate. 10. *Probi* institutiones artium: eiusdem Catholica. 11. *Cornelius Fronto* de differentiis vocum. 12. Grammaticus alter de punctis et accentibus.

A. 1519. Venetiis prodiit Grammaticorum Collectio, in qua *Dionedes*, *Probus*, *Fronto*, *Phocas*, *Max. Victorinus*, *Priscianus*, *Caper*, *Agroetius* et alii. Memoratur et alia Venetiis 1522. fol. quam non vidimus. Videtur saltem esse repetitio prioris.

A. 1527. 8. prodiit alia talis Collectio Basileae: in qua sunt 1. *Rhemnii Palaemonis* Summa Grammatices. 2. *Terentius Maurus* de orthographia. 3. *Aelius Donatus* de barbarismo, pedibus, tonis. 4. *Servius* in Donatum et de Syllabarum quantitate. 5. *Marius Victorinus* de enunciatione literarum, orthographia et metris Comicis. 6. *Q. Papinii Praetextati* breve fragmentum de orthographia. 7. *Cornelius Fronto* de differentiis verborum.

*Io. Caesarius* tres Grammaticos, *Asperum* iun. *Aelium Donatum* et *Phocam* edidit Lips. 1527. 8. deinde hos ipsos iterum et tertio recognitos et scholiis illustratos Friburgi in Brisgovia 1533. 8.

A. 1569. *Georg. Fabricius* Lipsiae 8. edidit Grammaticorum veterum libellos de proprietatibus et differentiis sermonis latini, quae collectio repetita est a filio

filio eius *Io. Fabricio* Lipsi. 1610. 8. quae et subiecta est *Isidori Origg.* a *Bonav. Vulcanio* et *Gothofr. auct. L. L.* Ante *Fabricium* talem collectionem, sed minus plenam, dederat *Henr. Loffius* Francof. 1569. 8.

Ex officina Sanct-Andreana 1589. 8. prodiit *Corpusculum Grammaticorum*, in quo insunt: *Fulgentii* *Expositio continentiae Virgil.* *Iunius Philargyrius* in *Bucol.* et *Georg. Virgilii*, *Veliut Longus* et *Cassiodorus* de orthographia.

Sed hae Collectiones parvae sunt. Posthaec, pluribus talibus libris paullatim inventis, maiores factae sunt. In quibus amplissimae sunt duae, altera sub titulo *Auctorum Linguae Latinae*, altera sub *Grammaticorum Latinorum*. In his quae insunt, h. l. recensere binus.

## S E C T I O II.

DE

### AVCTORIBVS LATINAE LINGVAE A DIONYSIO GOTHOFREDO EDITIS.

**A** VCTORES LATINAE LINGVAE in unum redacti corpus, adiectis notis *Dionysii Gothofredi*, *Genev.* 1595. 1602. 1622. 4. Insunt in hac Collectione haec:

I. *M. Terentii Varronis* quaecunque supersunt ex libris XXIV. de lingua latina. Ea pridem collegerat *Marcus Vertranius Maurus*, cumque notis suis et *Varronis* vita ediderat *Lugd.* 1563. 8. De *Antonii Augustini* emendationibus, *Ios. Scaligeri* coniectaneis et *Adriani Turnebi* notis ad hos libros dictum supra c. de *Varrone*.  
Etiam

Etiam a *Casp. Scioppio* recensiti prodire Ingolstadii a. 1605. 8. ut omittam editiones in opere Perotti, quod Cornu copiae inscribitur, Florentinam item et Basileensem cum castigationibus *Mich. Bentini*, et Pseudo-Catonis Originum libro, 1536. 8. Codicem Varronis Mf, Vossianum laudat Io. Frid. Gronovius lib. 1, observationum p. 12. et alibi.

2. *M. Verrii Flacci*, a) sub August. Imperatore Grammatici celeberrimi, *fragmenta*.

3. *Sexti Pompeji* b) *Festi*, qui sub Christianis Imperatoribus, ut par est credere, floruit, Verriique Placci libros c) contraxit, certe scripsit post Martialem, quem commemorat in *Vespa*. Nam argumentum, quo Vossius probare conatur, Festum iis temporibus scripsisse, quibus sacra crux in honore habita est, quia nempe in voce, *supparus*, ad nunc *supparos*, inquit, *appellamus vela linea in crucem expansa* etc. non adeo certum esse videtur, quoniam labari usus etiam sub

a) De *Verrio* v. Sveton. c. 17. de Grammaticis. Scripserat varia, ut libros rerum memoria dignarum, de obscuris Catonis, Saturnum, Epistolas, Carmina etc. Denique de verborum significatione opus, quod Festus in Epitomen redegit. De *Festis* eius dictum capite superiore §. 1.

b) Sextus Pompeius Festus a Paulo Diacono, *Pompaeus Festus* bis, semel *Iulius Festus* a Macrobio appellatur lib. 3. Saturnal. *Festum Pompejum* laudat quoque *Charisius* lib. 2. p. 196. *Festi Postumi*, ut aequalis sui mentio apud *Gellium* lib. 19. c. 13. Noct. Attic. Confer *Barthii Adversar.* II, 3. Sub Pompeji nomine commemoratur *Theodulfo Aurelian. Carm.* IV, 17. et *molio Pompejum*, *modote, Douate, legebam*.

c) Festus in profanum, postquam Verrii sententiam memoras-

set; cuius opinionem, inquit, neque in hoc neque in aliis compluribus refutare necesse est, cum propositum habeam ex tanto librorum eius numero intermorta iam et sepulta verba atque ipso saepe consistente, nullius usus, aut auctoritatis, praeterire, et reliqua quam brevissime redigere in libros admodum paucos, ea autem, a quibus dissentio, et aperte et breviter, ut sciero, scripta in his libris meis inveniuntur, qui inscribuntur PRISCORVM VERBORVM CVM EXEMPLIS. Quod opus Festi diversum fuisse notat *Scaliger* et *A. Dacerius* (contra *Antonii Augustini* sententiam) ab eo, cuius reliquias habemus et quod de verborum significatione inscriptum fuisse, e Macrobio constat. Adde Festum ipsum in *Tatium*. Ceterum in praesenti quoque Verrii a Festo passim reprehenditur.

sub Impp. Ethnicis fuit, vide Lambec. III. pag. 378. c. Tertullianus ipse, cuius locum profert ad Festi verb Dacerius, sub Ethnico Imp. scripsit.

Festi loca quaedam emendat Io. Meursius p. 103. sq. Critici Arnobiani, et Piccartus in periculis Criticis. Lipsiae in Bibl. Amplissimi Senatus exstat Ms. *Pompeji Festi de interpretatione linguae latinae*; et in extremo: *Finis Pompeji Festi, quem Pomponius correxit*: Codex non antiquus et parum distincte exaratus, tamen continet quaedam, quae in editis frustra quaeras, ut monet auctor Ephemeridum literariarum Lipsiensium a. 1710. p. 1014. Paulum non raro verba Festi interpolata ad aevi sui consuetudinem traxisse, observat Gollastus in notis ad Eginhardum de vita Caroli M. p. 173. ubi, laudato Pauli Stephani Codice probo et antiquo, id in notis ad Festum demonstraturum se promisit. Vide et quae monet Ioannes Seldenus curis secundis ad sectionem 3. de decimis, ad calcem Io. Clerici in Pentateuchum pag. 638. et D. Io. Diecmannus in Specimen notarum ad glossarium latino-theoticum Rabani Mauri p. 58. seq. Sibrandus Siccama apud Struvium fasc. VI. pag. 18. *in Festum quoque quaedam meditatus sum, sed de perfectione despero, nisi me latior otii et quietis aura afflaverit.*

Prodiit Festus primum Mediolani 1471. f. cuius editionis exemplum fuit in Bibliotheca Cl. du Boze. A qua editione proxima est facta Venet. 1472. f. per Nic. Ienson Gallicum, atque iterum ibidem 1474. fol. per Ioannem de Colonia. Porro Romae 1475. fol. apud Henr. Reynhar. Reperi etiam notatam editionem sine loco et anno. Hinc Parmae 1480. fol. et Brixiae 1483. fol. per Boninum de Boninis de Ragusia, atque eodem anno Venetiis f. per Octavianum Scotum Moletienssem, cum Nonio et Varrone de lingua Latina. In Catalogo Bibliothecae Barberinae perperam traditur

Festus cum notis Vulcanii legi in eius thesauro utriusque linguae edito Lugd. B. 1600. f. nam in illo tantum pag. 754 — 758. inter alia Grammaticorum scripta breve legitur excerptum e Festo de verborum differentiis.

Huius inquam Festi *Fragmenta a Fulvio Vrsino edita et schedae a Pomponio Laeto relictæ; Eiusdem librorum XX. d) de Verborum Veterum significatione reliquiae* cum *Pauli Diaconi* ex iisdem Epitoma, coniunctae et in unum corpus digestae sunt ab Aldo Manutio, Achille Maseo, denique ab Antonio Augustino, praemissa etiam *Pauli Epistola ad Carolum M. Imp.* Illa Pauli Epitoma primum saepius prodierat, tum alibi, tum ad calcem Cornucopiae Nicolai Perotti. Melior, ordinatior et locupletior *Antonii Augustini*, Episcopi Ilerdensis, editio cum animadversionibus prodiit Venetiis 1560. 8. in qua ea, quae Pauli sunt et quae Festi, posita in margine nota distinguuntur, et Verrii Flacci fragmenta praemittuntur. Hanc Augustinianam editionem repeti iussit et castigat, doctissimis illustravit *Ios. Scaliger e)* Paris. 1575. 8. subiectis etiam seorsim notis, quae in Veneta editione antea prodierant. Ab eo tempore *Fulvius Vrsinus* Fragmenta ipsa Festi, qualia Manil. Rallus, homo Graecus, sed latinis literis excultus, et Pomponius Laetus habuerant, et a Rallo acceperat Politianus, (v. c. 73. Misc.) a Pomponio Laeto Io. Bapt. Pius (v. annot. posterior. c. 16.) ex Farnesii Cardinalis Bibl. publicavit, et cum notis suis edidit Romae 1581. 8. f) Scabigeri et Vrsini editiones iunxerunt et utriusque notas adiecerunt Heidelbergenses 1583. 8. Denique luculentam emendatam

d) Divisionem quae in vulgaris libris occurrit, qua singuli libri singulas continent litteras, Aldi esse non Festi notavit Dacerius in praef. Quae vero Macrobius e libro tertio decimo Iulii Festi profert III, 1. Saturnal. ea hodie le-

guntur in libro Festi duodecimo divisionis Aldinae.

e) Non Iulius Caesar Scaliger, ut legas in quaesitis Oratoriis Bohuslai Balbini p. 119.

f) Yvo Villibinarus sive Iosephus Scaliger in locos controversos

datam et elegantem Festi editionem debemus *Andreae Dacerio*, qui in usum Delphini illustratum edidit Paris. 1681. 4. De prioribus autem hoc fert iudicium: *Pauca eorum praestitit Antonius Augustinus, quae praestare potuisset. In multis divinus Scaliger: sed dum ingenio suo nimis indulget, saepe nubes captat, et nil minus quam Festum interpretatur. Fulvius Vrsinus reliquis felicior, utiliorem operam navavit, sed sic etiam Festum non tam emendatum quam emendandum et emendari facilem tradidit.* Dacerii editio recusa, curante Io. Clerico V. C. Amst. ap. Huguetanos 1699. 4. adiectis notis integris, quae singulis paginis substernuntur, Ios. Scaligeri, Fulvii Vrsini et Ant. Augustini, una cum fragmentis et schedis atque indice novo. Codicem vetustum Festi habere se testatus est Polydorus Virgilius in sylloge proverbiorum. Illustrandum novo studio Festum a pluribus iam annis in se susceperat vir doctiss. *Henr. Cannegieterus*: sed, ut ex Actis Erud. 1732. p. 52. patet, illud consilium, nescio, qua de causa, abiecit.

## INDEX AVCTORVM OMNIVM, QVI A FESTO CITANTVR, ITEM CARMINVM, FOEDERVN LEGVM ET ALIORVM MONVMENTORVM.

Prior numerus paginam editionis Dacerianae; posterior  
paginae versum indicat.

**A** *elius* 113, 4. 240, 9. 241, 5. *Aelius* in duodecimo signi-  
291, 7. 376, 14. 430, 7. ficationum verborum  
512, 13. 585, 7. 572, 7.

X 2

*A. lius*

Ios Roberti Titii p. 7. *Annon Sex. Pompejus Festus indignis modis acceptus esse visus est, quod ab homine Gallo illustratus magni studiorum favore exceptus est. Itaque Romae editus cum iisdem castigacionibus alijs nunc esse censetur pro-*

*pterea quod prioris editoris nomen dissimulatum est, quanguam eadem plane editio est paucis admodum iisque leviter immutatis, ita tamen ut tam levi mutatione non magis latere possit industria prioris editoris etc.*

*Aelius* in explanatione carminum Saliarium 245, 6.

*Aelius Gallus* 251, 7. 272, 8. 277, 11. 284, 1. 311, 9.

337, 16. 342, 17. 358, 8.

399, 3. 425, 3. 433, 9. 436,

3. 453, 17. 467, 17. 500, 4.

512, 9. 528, 4. 496, 19.

Idem libro primo signi-

ficationum quae ad ius

pertinent 359, 15. Idem

libri II. significationum

verborum quae ad ius

pertinent 475, 6. 574, 9.

*Aelius Stilo* 223, 4. 246, 3.

265, 11. 271, 1. 261, 13.

312, 18. 341, 4. 357, 9.

470, 17. 473, 16. 479, 1.

517, 6. 540, 6. 560, 7. 572,

8. 592, 6.

*Afranius* 38, 10. 93, 7. 255, 4.

295, 18. 465, 8. 513, 14.

527, 8. 549, 2. 560, 9.

570, 9. 575, 5. 582, 3.

Idem in Abducta 497, 10.

in Brundusina 472, 6. in

Consobrinis 564, 15. in

Emancipato 437, 8. in

Epistula 412, 1. 420, 13.

542, 8. in Ida 343, 13. in

Materteris 260, 2. in Pri-

vigno 381, 7. 505, 12. in

prodito 438, 1. in promo

565, 12. in repudiato 441, 2.

505, 3. in simulante 289, 6.

in suspecta 289, 4. in vir-

gine 245, 3. 547, 9. 579, 9.

in . . . 438, 1.

*Agathocles* Cyzicenarum

rerum conscriptor 455,

1. 7.

*Alcimus* 454, 4.

*Alfus* libro primo belli

Carthaginienfis 218, 14.

*Annius* 575, 2.

*T. Annius Luscus* in ea

quam dixit adversus Tib.

Gracchum 483, 10.

*Antigonus*, Italicae histo-

riae scriptor 454, 6.

*Antistius Labro* 246, 19.

305, 5. 333, 17. 355, 14.

361, 6. 394, 15. 438, 8. 9.

491, 11. 492, 16. 499, 4.

533, 8. idem in libro de

officio Auguris 438, 9. in

libro iuris Pontificii 536,

15. in Commentario iu-

ris Pontificii 269, 19.

388, 3. idem libro IX. de

iure Pontificali 377, 16.

idem libro X. Commen-

tarii Iuris Pontificii 377,

16. idem lib. XI. de Iu-

re Pontificio 391, 1. idem

in Commentario XV.

Iuris Pontificii 512, 4.

*Antonius Cniphos* 421, 9.

*Apol-*

- Apollodorus* in Euxenide 454, 3.  
*Apollonius* 275, 15.  
*Appius Claudius* 315, 21.  
*Appius pulcher* 438, 6. 517, 2. idem, in libro auguralis disciplinae 516, 2.  
*Appii sententiae* 533, 20.  
*Aristarchus* interpres Homeri 275, 13.  
*Aristophanes* Grammaticus 238, 5.  
*Arrius* 575, 1.  
*Artorius* 376, 15. 565, 11. 573, 4.  
*Asinius Capito* 224, 1.  
*Atejus Capito* 238, 14. 237, 7. 356, 9. 386, 6. 447, 14. 525, 19. idem in libro VI. Pontificali 250, 1.  
*Atejus Philologus* 265, 10. 291, 11. 531, 7. 579, 4. 583, 5. idem in Collectaneis 312, 7. et si ibi *Atius* non *Atejus* vocatur. Idem in libro Glossematorum 301, 18.  
*Atellani antiqui* 490, 8.  
*Atta* in . . . 393, 13.  
*Attius qui et Accius* 250, 1. 406, 7. 441, 15. 443, 22. 519, 13. 559, 17. 585, 12. idem in Amphitrione 319, 9. 428, 3. 500, 21. in Andromacha 546, 6. in Bacchis 318, 9. 527, 12. in Chrysippe 452, 6. 547, 2. in Diomede 280, 3. in Helenibus 244, 17. 375, 18. in Io 573, 10. in Menalippo 285, 12. 375, 1. 422, 12. 452, 4. in Neoptolemo 420, 15. 557, 2. 571, 11. in Oenomaos 289, 2. in Philocteta 567, 11. in Phinidis 573, 2. idem Annal. XXVII, 239, 7.  
*Aufustius* 161, 1.  
*Augurales libri* 461, 12. 482, 5. 520, 6.  
*Caecilius* 48, 10. 381, 6. 416, 19. 498, 2. 556, 9. 577, 8. idem in Aeschione 309, 14. in Aethrione 289, 5. 498, 2. in anagnorizomene 549, 7. in androgynq 556, 9. in Andronico 529, 6. in Carine 436, 17. 524, 12. in Davo 375, 19. in Epistola 224, 15. in Gamo 575, 5. in Hymnide 279, 3. 378, 4. 497, 6. in Hypobolimaes 423, 19. 529, 6. 579, 10. in Hypobolimaes Chaerestrato 285, 13. in obolostate 509, 4. in pugile 278, 5. in Triumpho 541, 8.  
*C. Caesar* in commentariis 290, 11.



*Calidius*, in oratione in Q.

*Caecilium* 543, 3.

*Callius* Agathoclis Siculi,  
qui res gestas conscripsit

455, 10.

*Cannius*, sive *Canius* 590, 8.

*Carmen antiquum* 150, 1.

*Carmen Augurale* 502, 9.

516, 2. vid. not.

*Carmen Cn. Martii Vatis*

274, 4.

*Carmen Nerei* 288, 14. 513.

1. 513, 19. 573, 4.

*Carmina Saliaria* 46, 2.

230, 9. 320, 1. 335, 7.

341, 4. 347, 14. 361, 13.

383, 11. 467, 5. 502, 9.

517, 2.

*Cato, M. Porcius Cato*

15, 11. 19, 14. 42, 6. 83, 6.

86, 3. 90, 3. 145, 11. 147.

9. 152, 3. 155, 1. 157, 5.

200, 8. 214, 3. 5. 217, 2.

240, 4. 8. 241, 2. 247, 6.

248, 8. 249, 6. 252, 15.

264, 1. 273, 13. 274, 7.

291, 17. 331, 1. 375, 11. 14.

377, 14. 388, 4. 395, 11.

427, 8. 532, 1. 550, 12. 586,

14. 588, 1. 590, 12. 13. 593,

13. 595, 4. 8. 596, 8.

idem adversus Marcum

Acilinum quarta 333, 19.

id. contra Annium 547, 7.

contra Oppium 404, 3.

de Magistratibus vitio

creatis 274, 10. de foe-

neratione legis Iuniae

987, 9. de potestate Tri-

bunitia 275, 2. de re A.

Atili 517, 12. de spoliis

ne figerentur nisi quae

de hostibus capta essent.

444, 4. in commentariis

iuris civilis 250, 3. in

consulatu 234, 3. in dif-

fertatione consulatus

426, 8. in dissuadendo

legem quae postea reli-

cta est 511, 18. in dissua-

sione de rege Attalo et

de vectigalibus Asiae

357, 10. in ea adversus

X. homines 276, 7. in

ea quae est contra Cor-

nelium apud populum

441, 17. in ea quae est

de coniuratione 371,

16. in ea qua legem

Orchiam dissuadet 336,

13. in ea quam habuit

apud equites 309, 9. in

ea quam habuit ne quis

consul bis fieret 329, 3.

in ea quam scripsit . . .

273, 13. 326, 4. in ea

quam scripsit aediles

plebis sacrosanctos esse

471, 5. in ea quam scri-

psit

psit cum ediffertavit Fulvii nobilioris cénfuram 446, 9. in ea quam scripsit cum proficisceretur in Hispaniam 269, 2. in ea quam scripsit de L. Veturio, etc. 524, 15. in ea quam scripsit in M. Coelium si se appellavisset 261, 8. 375, 11. 520, 1. in ea quam scripsit de suis virtutibus contra Thermum 310, 11. 313, 1. 372, 8. 440, 12. in ea quam scripsit L. Furio 593, 13. in epistola ad . . . 224, 15. in epistularum 363, 14. in lib. de re militari 337, 3. 377, 14. 385, 2. 501, 11. 535, 2. in M. Caccilium 80, 1. in oratione de auguribus 375, 19. in oratione de fundo oleario 394, 17. in oratione in Q. Sulpicium 263, 7. in oratione quam habuit de indigetibus 500, 10. in oratione qua egit de signis et tabulis 427, 8. in oratione quam scripsit ad lites Censorias 338, 5. 365, 10. in oratione quam scripsit de . . . 333, 11. in oratione quam scripsit de sa-

crilegio commissio 382, 20. in Q. Thermum 421, 1. in Q. Thermum de X. hominibus 297, 6. 468, 16. 522, 5. ibi Cato Thermum accusabat quod decem homines liberos interfecisset, in Poenorum quarto 237, 16. in suafione legis Voconiae 424, 7. in suafione ne legi Orchiae derogaretur 296, 27. Origianum libro primo 276, 18. 310, 13. 463, 16. 538, 1. lib. III, 314, 2. IV, 228, 1. VII, 248, 8. 493, 15. Pro C., 528, 9. Pro L. Caesetio 545, 9. 10.

*Cato Catonis nepos* 214, 9.

*Catullus* 353, 4. idem ad coloniam 549, 6. idem de Berecynthia et Atti 419, 7.

*Cephalon Gergithius* 453, 20.

*Cincius Alimentus* 161, 7. 251, 3. 250, 2. 264, 7. 265, 10. 284, 3. 291, 7. 297, 13. 389, 3. 430, 5. 511, 9. 578, 8. 594, 2. idem in libro de comitiis 328, 5. in lib. de consulum potestate 370, 8. in lib. de verbis priscis 426, 4. 452, 10. 488, 9.

- in lib. fastorum 432, 2.  
 in lib. de officio iuris-  
 consulti 536, 12. in lib. II.  
 de officio iurisconsulti  
 289, 16. 478, 15. in lib. II.  
 Mystagogicon 576, 8.
- Cicero* 298, 20. 560, 12. 567,  
 4. lib. I. de oratore 459,  
 10. lib. I. de gloria 308, 4.  
 de universitate 277, 8.  
 in Pisonem 498, 7. lib. I.  
 in Verrem 429, 15. lib.  
 IV. in Verrem ibid. lib.  
 II. Philippicarum 460,  
 19. pro domo ad Ponti-  
 fices 432, 10.
- Cloätius Verus* 297, 13. 316.  
 11. 344, 2. 470, 17. 512,  
 13. 540, 6. idem in libris  
 sacrorum 245, 5.
- Commentarii augurales*  
 479, 9.
- Commentarii sacrorum*  
*Pontificalium* 426, 10.
- Commentarii sacrorum* 217,  
 13. 272, 16. 562, 11.
- Coelius historiarum* lib. 301,  
 14. idem lib. VII. 573, 8.  
 idem pro se apud popu-  
 lum 314, 3.
- Cornelius*, vide *Sisenna*.
- Cornificius* 241, 8. 262, 10.  
 291, 6. 312, 16. 315, 8.  
 399, 15. 429, 1. 558, 9.
- Corvinus* pro *Liburnia*  
 555, 7.
- Critolaus* 474, 9.
- Curvatus* 241, 2. 267, 1. 291,  
 7. 580, 11.
- Diocles Peparethius* 456, 6.
- Edictum Praetoris* 358, 12.
- Ennius* 22, 6. 31, 9. 37, 16.  
 52, 6. 95, 8. 9. 100, 9. 101,  
 6. 8. 111, 7. 112, 5. 159, 15.  
 190, 11. 200, 9. 206, 3.  
 233, 4. 10. 239, 2. 12. 14.  
 17. 244, 16. 249, 19. 255,  
 2. 256, 6. 17. 265, 17. 293,  
 4. 9. 11. 295, 11. 296, 20.  
 297, 16. 317, 3. 379, 11.  
 393, 9. 405, 2. 422, 3. 12.  
 426, 9. 429, 6. 433, 1.  
 439, 2. 445, 10. 450, 4. 16.  
 470, 7. 475, 5. 482, 15. 16.  
 489, 13. 499, 1. 506, 1.  
 507, 1. 516, 17. 518, 25.  
 519, 6. 523, 3. 527, 14.  
 540, 13. 545, 15. 16. 547,  
 1, 10. 552, 4. 6. 559, 11.  
 562, 1. 566, 13. 19. 572,  
 1. 9. 553, 11. 575, 1. 581,  
 14. 587, 6. 594, 20.
- Ennius* in *Annalibus* 549, 5.  
 lib. I. annal. 262, 10. 309,  
 19. 341, 3. 437, 3. 482, 8.  
 518, 25. 529, 4. 545, 16. 17.  
 II, 289, 7. 342, 16. 407, 17.

- 450, 5. 17. 545, 18. 572, 1. 578, 9. lib. III, 379, 7. 516, 17. 519, 1. IV, 414, 25. V, 299, 6. VI, 270, 10. 546, 5. VII, 411, 12. 482, 10. 519, 2. 572, 11. VIII, 298, 1. 299, 7. X, 278, 8. XI, 519, 2. XII, 408, 1. XVI, 270, 11. 379, 13. 407, 15. 414, 26. 432, 19. 522, 2. 583, 10. XVIII, 297, 16. idem in fabulis, in Achille 536, 9. in Achille Aristarchi 381, 1. in Aiace 579, 16. in Alexandro 399, 15. 529, 5. 557, 1. in Andromacha 491, 18. in Andromeda 406, 12. 596, 11. in Asota 572, 13. in Cresphonte 406, 11. 428, 4. in Erectheo 274, 11. in Hectoris Lytris 428, 5. in Iphigenia 293, 13. in Telamone 296, 20. in Telepho 256, 17. in Thyeste 538, 4.
- Euhemerus* 552, 9.
- Fabius pictor* 394, 14.
- Foedus Gabiorum cum Romanis* 84, 4.
- Foedus Latinum* 261, 11.
- Galatas scriptor* 456, 2. vide not.
- Glossematorum scriptores* 265, 11.
- Gracchus* 337, 9. idem de legibus a se promulgatis 318, 12. idem in ea quae est de lege Minucia 317, 17. in ea quam conscripsit de lege M. Iunii Penni et peregrinis. 445, 7. in ea qua usus est cum circum conciliabula iret 360, 14. in oratione in P. Popilium posteriore 229, 5. in P. Popilium 308, 8.
- Granius* 449, 4.
- Hesiodus* 183, 9.
- Hippocrates Medicus* 44, 6. vide not.
- Historiae Cumanae compositor* 454, 8.
- Homerus* 274, 16. 284, 2. 291, 2.
- Hostius* in belli Histrici libro 485, 8. idem in belli Histrici lib. I, 567, 8.
- Incertus historiarum scriptor* 558, 2.
- Incertus scriptor* 400, 17. 547, 17. 550, 4. 9. 11. 551, 11. 13. 14. 18. 595, 10.
- Iulius* de feriis 432, 8.
- Iulius* in Adraсто 385, 13.
- Labeo*, vide *Antistius*.
- X 5 *Laelius*,

- Laelius*, C. Laelius in ex  
quam pro se dixit 483, 11.  
idem pro se apud popu-  
lum 296, 24.
- Lembus Heraclides* 455, 13.
- Licinius Imbrex* 298, 2.
- Leges duodecim tabularum*  
254, 7. 261, 11. 271, 5.  
331, 11. 358, 1. 408, 1.  
420, 1. 463, 10. 478, 11.  
481, 18. 517, 6. 532, 3.  
550, 7. 558, 11. 569, 13.  
584, 1. 593, 5. 594, 6.
- Leges Laurentium* 37, 12.
- Leges Numae* 20, 2. 300, 12.  
306, 13. 324, 17. 333, 7.  
421, 11. 447, 15. 566, 14.
- Lex annaria* 29, 13.
- Lex Censoria* 379, 14.
- Lex L. Papirii Tribuni*  
469, 5.
- Lex rivalicia* 507, 4.
- Lex Romuli et Tatii* 352, 9.
- Lex Servii Tullii* ibid.
- Lex Siliorum* 392, 1.
- Lex Tribunitia prima* 467,  
15.
- Lex unciaria* 595, 6.
- Livius Andronicus* 7, 3.  
28, 12. 112, 1. 117, 2.  
125, 11. 163, 13. 301, 19.  
377, 10. 413, 6. 429, 10.  
516, 6. 9. 527, 20. 528, 1.  
533, 2. 551, 7. 583, 6.
- idem in Centauris 342,  
17. in Gladiolo 331, 20.  
in Lydio 488, 10. in Odyf-  
sea veteri 273, 8. 276, 9.  
280, 14. 305, 7. 574, 1. in  
Periboea 572, 8. in pri-  
mo 407, 4. in Virgo  
280, 4.
- Lucanus* 49, 2.
- Lucilius* 55, 5. 68, 6. 118, 2.  
158, 6. 219, 2. 225, 9.  
233, 5. 242, 3. 275, 18.  
282, 3. 331, 8. 21. 341, 14.  
349, 2. 393, 1. 409, 9.  
410, 14. 414, 2. 423, 5.  
427, 2. 6. 437, 17. 448, 5.  
452, 8. 462, 2. 481, 8.  
488, 19. 492, 1. 507, 3.  
516, 5. 519, 18. 504, 9.  
528, 17. 532, 15. 535, 14.  
16. 18. 20. 551, 3. 557, 8.  
560, 1. 568, 13. 589, 2.  
594, 1. 18. idem Satyra-  
rum lib. . . . 519, 20. idem  
lib. II. 280, 7.
- Lucretius* 112, 4. 245, 10.  
298, 2. 319, 4. 323, 20.  
337, 7. 407, 5. 486, 4. 589,  
10. idem lib. II, 272, 11.  
472, 7. 578, 9. 583, 11.  
idem lib. IV, 278, 2. V,  
538, 12.
- Manilius* 504, 1.
- Marcus vates* 279, 2.

*Martius*

*Martialis* 589, 14.

*Messala, Valerius* 501, 9.  
523, 15. idem in explanatione auguriorum 228,  
4. idem in explanatione duodecim tabularum 330,  
16. 402, 11. 478, 16. 579, 9.  
idem in libro de dictis inuolute 478, 16.

*Naevius* 19, 4. 32, 5. 52, 4.  
57, 9. 91, 15. 98, 11. 204,  
8. 288, 16. 325, 14. 334,  
11. 339, 10. 342, 4. 348, 3.  
364, 13. 463, 15. 464, 14.  
472, 17. 479, 5. 7. 517, 9.  
534, 1. 546, 1. 570, 7. 8.  
573, 5. idem in Ariolo  
314, 1. in Lupo 428, 1. in  
Lycurgo 297, 7. in Nau-  
tis 548, 10. in Satyra 411,  
11. in Tarentilla 8, 7. in  
carmine belli Punici 411,  
10. in belli Punici libro  
480, 9. 537, 9. 548, 9.

*Nicostratus* in libro qui in-  
scribitur de Senatu ha-  
bendo 496, 7. *Novius* 559,  
10. idem in duobus dos-  
senis 564, 12. in funere  
564, 13. in Machocopo-  
ne 278, 4. in Phoenissis  
489, 15. in Pico 464, 14.  
in Surdo 564, 14. in To-  
gularia 416, 20.

*Opilius Aurelius* 151, 5. 245,  
8. 269, 12. 272, 4. 410, 12.

421, 7. 478, 9. 479, 1.  
494, 8. 523, 5. 560, 7.  
567, 5. 568, 13. 584, 3.  
590, 10.

*Oppius* 512, 16.

*Ovidius* 473, 1. vide not.

*Pacuvius* 141, 5. 160, 2. 183,

11. 225, 2. 247, 16. 297, 4.  
352, 2. 383, 6. 427, 3. 441,  
6. 473, 2. 4. 513, 12. 523,  
2. 573, 1. 575, 8. 585, 13.  
589, 3. idem in Antiopa  
574, 6. in armorum iu-  
dicio 424, 4. 443, 19. 24.  
574, 18. in Atalanta 505,  
13. 595, 13. in Chryse 521,  
6. in Duloreste 521, 1. in  
Hermiona 430, 13. 557, 12.  
in Iliona 338, 16. 441, 10.  
595, 12. in Medo 318, 8.  
382, 7. 547, 7. 573, 1. in  
Niptris 500, 14. 539, 2.  
in Teucro 338, 20. 382,  
10. 425, 10. 428, 6. 482, 14.  
557, 12.

*Panurgus Antonius* 288, 17.

*Paulus Apostolus* 48, 7.

*Platon* 520, 4.

*Plautus* 19, 15. 29, 9. 41, 9.  
48, 5. 53, 3. 59, 1. 60, 1.  
65, 6. 69, 5. 80, 5. 82, 9.  
84, 1. 89, 4. 94, 4. 96, 3.  
98, 10.

98, 10. 99, 11. 101, 9. 102,  
13. 103, 3. 109, 3. 10.  
116, 6. 121, 10. 127, 12.  
148, 4. 165, 8. 166, 3.  
170, 11. 179, 9. 185, 3.  
188, 11. 189, 11. 190, 7.  
225, 6. 251, 3. 254, 11.  
262, 15. 263, 2. 277, 2.  
288, 1. 300, 4. 302, 20.  
303, 4. 5. 327, 1. 336, 3.  
15. 339, 5. 8. 9. 368, 3.  
380, 1. 382, 16. 394, 19.  
399, 6. 17. 423, 12. 27.  
431, 7. 443, 9. 470, 2.  
488, 22. 518, 2. 22. 522, 1.  
10. 534, 10. 535, 4. 540, 9.  
542, 4. 552, 1. 553, 4. 564,  
3. 570, 3. 10. 574, 13. 587,  
13. 590, 2. 594, 11.  
idem in Artemone 269,  
14. 423, 18. 547, 14. in asini-  
naria 309, 3. in Astraba  
426, 1. 539, 3. in Aulula-  
ria 290, 1. 360, 9. 423, 8.  
489, 4. 564, 3. in Bacchi-  
dibus 260, 10. 263, 5. in  
Carbonaria 521, 13. in Ca-  
fina 99, 3. 269, 18. 275, 7.  
289, 1. 437, 10. 460, 9. in  
Clitellaria 586, 20. in  
Condalio 375, 4. in Cur-  
culione 269, 17. 303, 5. 331,  
18. 404, 2. 525, 16. 85, 9.  
in Dyscolo 290, 18. in

Epidicio 1350, 2. 423, 14.  
in foeneratrice 270, 12.  
410, 14. 518, 2. 529, 11.  
539, 7. 545, 8. in Hortulo  
535, 4. in Menaechmis  
407, 14. 451, 4. in Mer-  
catore 500, 11. in Milite  
glorioso 547, 5. 584, 4.  
in Mostellaria 265, 15.  
in Nervolaria 244, 19.  
263, 6. 302, 10. 317, 14.  
378, 5. 536, 19. in parasi-  
to pigro 265, 14. in Per-  
sa 536, 17. in Phasmate  
271, 7. 547, 6. in Pseu-  
dolo 260, 3. 280, 2. 302,  
22. 380, 8. 407, 14. 550, 6.  
580, 8. in Rudente 222, 3.  
470, 4. 545, 9. in Saty-  
rione 71, 5. 276, 17. 532,  
13. 450, 2. in Scythie li-  
turgio 584, 5. in Syro  
542, 9. 571, 5. in Trinum-  
mo 437, 13. in Trucu-  
lento 265, 16.

*Polemon* 474, 7.

*Pompejus Sextus* 288, 6.

*Pomponius* 467, 3. idem in  
adelphis 526. 11. in De-  
cima 564, 12. in Fullo-  
nia 548, 7.

*Pontifex libri* 306, 11.  
567, 7.

*Praetoris edictum* 358, 12.

*Precatio auguralis* 523, 15.

*Quin-*

*Quintius Atta* 41, 7.

*Rituales Etruscorum*, libri,  
450, 19.

*Sallustius* in *Catilina* 555, 4.

*Sallustius* lib. I. historia-  
rum 296, 25. lib. IV. 537,  
13. 555, 6. *Santra* 113, 5.  
291, 5. 410, 12. 415, 19.  
522, 14. idem libro se-  
cundo de antiquitate ver-  
borum 289, 21, 424, 14.

*Scævola* 341, 18.

*Q. Mucius Scævola* 271, 6.

*Scipio Pauli F. Africanus*  
*Aemilianus* ad populum  
240, 15. idem alibi 427, 5.  
idem in ea oratione quae  
est de imperio D. Bruti  
360, 13. in oratione quam  
scripsit postquam ex A-  
frica rediit 409, 16. cum  
pro aede Castoris dixit  
442, 2.

*P. Servilius Augur* 525, 20.

*Servius Filius* 251, 11.

*Servius Tullius* in descri-  
ptione centuriarum 375,  
6. idem descriptione  
classium 377, 21.

*Sinnius Capito* 246, 4. 264,  
9. 271, 4. 275, 19. 288, 9.  
291, 19. 320, 2. 217, 11.  
23. 449, 11. 466, 6. 476,  
8. 481, 5. 505, 2. 506, 7.  
549, 10. 565, 7. 585, 3.

idem in eo quem de reo  
inscribit 447, 19.

*Sisenna* 234, 8.

*Cornelius Sisenna* historia-  
rum libro quarto 491, 19.

*Sulpicius Servius* 311, 7.

331, 11. 359, 1. 594, 3.

idem in oratione pro  
*Aufidia* 257, 7.

*Sulpicius Galba* 449, 12.

*Sulpicius Rufus* 478.

*Tarquinius* in libro quem  
inscripsit de ... 421, 6.

*Terentius* 6, 10. 30, 5. 89, 6.

159, 7. 310, 15. 390, 5.

495, 3. 5. 546, 2. idem in

*adelphis* 382, 9. in *An-*

*dria* 513, 8. 10. in *Heau-*

*tontimoroumeno* 490, 5.

in *Phormione* 463, 12.

490, 5. 560, 11. 585, 8.

*Titinius* 65, 8. 246, 14. 298,

5. 329, 1. 331, 17. 338, 2.

448, 8. 541, 12. 542, 6.

559, 11. 565, 13. 591, 10.

idem in *barathro* 516, 14.

in *fabula Quinta* 316, 13.

in *Prilla* 491, 1. in *Setina*

248, 9. 313, 18. 429, 10.

*Turpilus* in *Demetrio* 271,

7. 560, 14.

*Valerius Flaccus* 460, 18.

*Valerius Massala*, vide  
*Massala*.

*Val-*



*Valerius Valentinus* inioso carmine 561, 2.

*Valgius* 494, 4.

*Varro* 106, 6. 131, 5. 249,

1. 306, 9. 356. 12. 13.

458, 3. 466, 4. 480, 2.

552, 9. 563, 4. 585, 7.

in libro antiquitatum primo 254, 8. 452, 20. in li-

bris de vita populi Ro-

mani 434, 1. lib. I. Epi-

stolicarum quaestionum

249, 2. lib. V. Epistoli-

carum quaestionum 511,

6. lib. VI. rerum huma-

narum 366, 12. 375, 7.

VII, 544, 5. VIII, 499, 7.

*Varro Atacinus* in Europa

133. vid. not.

*Veranius* 254, 1. 303, 20.

304, 15. 322, 13. 379, 5.

idem in libro auspicio-

rum de comitiis 429, 19.

in libro priscarum vo-

cum 258, 2.

*Versus antiquus* 522, 7.

523, 1.

*Versus Graecus antiquus*

530, 9.

*Versus Ianualii, Iunonii,*

*Minervii* 46, 3.

*Virgilius* 35, 7. 112, 5. 131,

3. 150, 17. 272, 10.

317, 7. 338, 5. 13. 569, 4.

idem in Bucolicis 19, 6.

332, 5. idem II. Georgi-

corum 538, 5. IV. Georg.

343, 1. VIII. Aeneidos

519, 11.

4. *Nonii Marcelli*, Peripatetici g) Tiburtiensis compendiosa doctrina ad filium sive de varia significatione verborum liber, distinctus in capitula undeviginti. Marcellum Marcelli F. Grammaticum Narbonensem memorat Aufonius Epigr. 19. qui utrum cum *Nonio Marcello* quicquam commune habeat, docti viderint. Illum Peripateticum dici mirum, quanquam et alios Peripate-

g) Ita vulgo legitur in editis quibusdam. Forte *Grammatici* reponendum pro *Peripatetici*. Pro *Tiburtiensis* alii scribunt *Tiburticensem*. Ex cap. 12. de doctorum indagine locum affert Priscianus libro VI. qui ibi hodieque exstat in voce *stricturae*. Ceterum auctorum, quos citat Nonius, vix

quisquam est multo iunior Apulejo. Bene autem observat H. Vossius p. 212. ad Catullum; solenne esse eruditis, multis in locis saepe non intellectis insultare huic Grammatico, optime si quisquam promerito de lingua latina. Idem p. 56. meminit suarum observationum ad hunc scriptorem.

ripaticos quosdam libenter ad Grammaticam demississe se constat. *Scriptor est variae et antiquae lectionis, ut nemo alijs. exstet aequae locuples. Deprompsisse poterat, ut observat doctissimus Vir, Christoph. Wase, ex Tiburte Bibliotheca, a Gellio bis memorata, ut quae in Herculis templo fuerit, atque sub id tempus libris compluribus instructa (ut appareat Lipsii coniectura minime vana, Hadriano Caesari eo secessu gaudenti illud tribuentis) appellatur enim Tiburticensis.* In vocum tamen interpretationibus saepe delirare, notat post alios Muretus in Var. Lect. tum alibi, tum IV, 13. Ludolphus Kuflerus diatriba de verbo *cerno* p. 81. 91.

Prodiit Nonius primum a. 1471. f. sine indice loci et typographi, tum Venet. 1476. fol. per Nicolaum Ienson, et Parmae 1480. f. cum Varrone, deinde Brixiae 1484. f. nec non Mediolani 1500. f. cum Festo et Varrone, et Paris. 1519. f. et Venet. 1483. f. et 1496. nec non Herbipoli sine anni nota per Georg. Laurentium in fol. et Brixiae 1483. fol. quam editionem memorat Mich. Maettarius pag. 174. Annal. typograph. et cum Festo ac Varrone Venet. 1496. f. tum saepius ad calcem Perotti Cornu copiae Venet. 1492. et apud Aldum h) 1514. Tufculani 1522. Basil. 1518. etiam 1526. eidem Perotto subiectus cum castigationibus Mich. Bentini. Præterea eximiam præ ceteris Nonio operam præstitit *Adrianus Iunius*, Antv. 1565. 8. cuius editionem manu Iosephi Scaligeri collatam cum duobus Mstis, et a capite ad calcem pluribus eiusdem castigationibus et annotatis refertam, cum in manus meas incidisset, (F.) intuli in Bibliothecam Venerandi D. Io. Friderici Mayeri, quae pluri-

b) In editione Perotti cornu copiae Aldina 1513. f. Nonii compendia tertiam fere partem non ante impressam habent, additam opera Iocundi Veronensis, qui in

Gallia Nonium cum antiquis contulit exemplaribus. Adiunctus praeterea longus de generibus tractatus.

pluribus eiusmodi abundabat cimeliis: unde post in Bibliothecam I. G. Bergeri, ex hac in Mermannianam venit. Editio Nonii Parisiensis a. 1583. 8. Iunium fere sequitur, sed in calce exhibet notas ad Nonium ex variis doctorum scriptis undecunque congestas, cum indice accuratiore auctorum a Nonio commemoratorum. Denique post Dionys. Gothofredum optimam et emendatissimam Nonii editionem cum notis selectissimis, et si suppresso nomine suo, dedit doctissimus et elegantissimus *Iosias Mercerus* Paris. 1614. 8. Petrum quoque Scriverium novam Nonii editionem parasse didici ex ineditis Gothofredi Iungermanni et Scriverii ipsius ad Eliam Putschium litteris. Francisci Guieti notas ad Nonium ipsius manuscriptas habere se retulit Menagius in *Menagianis* p. 301. Idem in *Originibus Gallicis*, vocabulo *As*, laudat editionem Nonii Sedanensem i) quam non vidi. Et fortasse Parisiensem Merceri intelligit: sane locus, quem commemorat, eadem pagina editionis Parisiensis exstat. Philippus Pareus in litteris ad Tossanum scriptis 24. Ian. 1643. testatus fuit, habere se Nonium cum Ms. Palatino collatum sedulo, ac nova prorsus methodo recensitum, editurumque, si vita superesset. Nonium a Pomponio Laeto castigatum discis ex *Diario Veneto* eruditorum Italiae T. 22. p. 395. *Thesaurum mendorum* vocat Nonium Ianus Guilelmus II, 21. Verisimilium, quo in libro complura Nonii loca emendavit. Conferendae etiam *Christoph. Wase* striurae et animadversiones Nonianae, quarum tres sectiones sive Exercitationes evolvi editas Oxon. 1685. 4. Adr. Iunius VI, 8. seq. Animadvers. et p. 410. seq. Epist. Io. Meursius in Critico Arnobiano VI, 11. et III, 2. etc.

Nonium

i) Parisiensem editionem a. 1614. fortasse Sedanenses recuderunt, vel eidem editioni (ut interdum fit) in diversis exemplis duarum diversarum urbium nomina inscri-

pta sunt, nam Sedanensis quoque ut audio annum 1614. 8. prae se fert. Notarum se auctorem prodit Iosias Mercerus pag. 87. *quod moni in Aristocritum.*

Nonius cum Mf. Palatino collatus a Philippo Parco,  
fuit in Bibliotheca Marquardi Gudii.

# INDEX AVCTORVM QVI LAVDAN- TVR A NONIO.

*Ad paginas editionis Paris. 1614. 8.*

**A**ccius pag. 235. vers. 2.  
305, 7. 473, 7. Achille  
98, 5. 110, 12. 277, 29.  
504, 28. Aegistho 89, 26.  
110, 32. 112, 2. 170, 5. 257,  
30. Aeneadis, aut Decio  
22, 14. 75, 2. 98, 11. 123, 13.  
126, 15. 139, 20. 174, 20.  
185, 23. 200, 30. 224, 12.  
258, 4. 484, 5. Agamem-  
nonidis 146, 29. 260, 20.  
Alcmaeone 16, 21. 116, 11.  
132, 9. 181, 19. 184, 33.  
293, 23. 470, 9. 487, 23.  
28. Alphefiboea 15, 9.  
73, 26. 136, 19. 279, 25.  
280, 4. 469, 23. 485, 23.  
497, 3. 512, 10. Amphi-  
tryone 1, 28. 39, 21. 116, 5.  
146, 16. 165, 20. 179, 19.  
224, 10. 255, 30. 292, 11.  
469, 5. 516, 4. Androma-  
cha 515, 13. Andromeda  
20, 27. 64, 8. 72, 8. 95, 26.  
109, 27. 174, 22. 178, 16.  
395, 26. 422, 14. 424, 3.  
*Fabr. Bibl. lat. T. III.*

425, 11. 487, 11. Annali-  
bus 193, 25. Antenoridis  
127, 2. 138, 32. 341, 16.  
512, 29. 513, 24. Antigona  
104, 15. 165, 3. 352, 18.  
375, 22. Armorum iudi-  
cio 72, 28. 96, 22. 120, 28.  
143, 21. 173, 30. 237, 21.  
257, 15. 276, 31. 362, 3.  
416, 5. 485, 13. 487, 14.  
521, 6. Astyanacte 95, 7.  
136, 17. 159, 8. 172, 6.  
357, 7. 417, 12. 425, 9.  
467, 17. 471, 21. 485, 21.  
487, 18. 511, 3. 518, 11.  
Athamante 56, 12. 315, 19.  
323, 33. 416, 12. 470, 20.  
488, 33. 500, 3. 524, 24.  
Atreo 202, 13. 210, 30.  
281, 6. 415, 26. 505, 7.  
Automedia 323, 10. Bac-  
chis 116, 13. 132, 12. 136,  
27. 143, 29. 144, 11. 213,  
11. 244, 16. 342, 24. 458,  
13. 467, 25. 489, 5. 560,  
18. Chrysippo 153, 33.  
Y 261,

261, 10. 475, 23. Clytem-  
nestra 178, 11. 219, 13.  
226, 8. 488, 12. 521, 27.  
Deiphobo 139, 2. 314, 20.  
534, 3. Didascalico lib. I.  
341, 19. 514, 21. II, 165,  
22. 178, 22. VIII, 194, 19.  
Diomede 89, 15. 159, 14.  
181, 21. 238, 9. 18. 292,  
10. 322, 23. 338, 22. 351,  
29. 470, 25. 511, 22. 522,  
32. Duloreste 479, 15.  
Epigonis 16, 5. 75, 31.  
153, 31. 158, 6. 160, 3.  
185, 20. 192, 5. 200, 14.  
230, 24. 342, 12. 426, 28.  
472, 20. Epinausimache  
2, 21. 9, 26, 110, 30. 158,  
3. 192, 2. 227, 30. 233,  
17. 257, 6. 261, 16. 307, 9.  
479, 10. 485, 15. 495, 21.  
500, 2. 519, 8. Erigona  
20, 11. 75, 31. 85, 13. 159,  
19. 226, 22. 279, 11. 315,  
10. 341, 24. 398, 19. 469,  
18. 498, 5. Euryface 6, 32.  
12, 6. 14, 26. 15, 6. 73, 27.  
111, 4. 173, 27. 184, 30.  
193, 2. 225, 33. 230, 21.  
256, 16. 259, 25. 267, 16.  
325, 7. 341, 12. 355, 10.  
356, 18. 445, 8. 495, 20.  
499, 32. 509, 27. 522, 25.

Iliona 382, 9. 505, 11. Me-  
dea 12, 8. 16, 10. 16. 89, 9.  
90, 8. 159, 11. 179, 26.  
237, 33. 307, 18. 323, 12.  
362, 5. 422, 32. 467, 19.  
30. 504, 9. Meleagro 15,  
31. 39, 5. 72, 3. 111, 23.  
115, 9. 124, 32. 125, 3.  
166, 20. 184, 32. 292, 20.  
308, 8. 9. 317, 16. 336, 28.  
470, 16. 482, 27. 483, 11.  
499, 10. 503, 6. Menalippo  
15, 28. 85, 3. 154, 18. 219,  
2. 233, 16. 234, 23. 249, 2.  
485, 33. 500, 13. 521, 8.  
Myrmidonibus 109, 31.  
120, 33. 137, 33. 234, 8.  
261, 24. 262, 15. 396, 31.  
433, 2. 501, 33. Neoptole-  
mo 73, 19, 204, 12. 258,  
5. 281, 4. 341, 30. 424, 2.  
469, 16. 493, 14. 501, 4.  
505, 6. Nyctegresia 166,  
18. 227, 27. 315, 20. 336,  
29. 397, 5. 484, 6. 485, 31.  
500, 5. 503, 2. 505, 15.  
Nypttris 223, 2. Oenomaio  
15, 25. 73, 23. 120, 31.  
205, 33. 231, 4. 352, 16.  
357, 12. 395, 22. 469, 4.  
482, 25. 485, 7. Parergon  
libro I, 61, 24. Paride 206,  
12. Pelopidis 132, 33.

174, 10. 452, 28. 485, 29.  
 Philocteta 16, 28. 91, 5.  
 179, 32. 318, 6. 323, 15.  
 324, 26. 346, 18. 469, 31.  
 512, 12. Phinidis 20, 30.  
 84, 29. 200, 32. 205, 10.  
 463, 14. 489, 7. 503, 28.  
 504, 31. Phoenissis 13, 20.  
 16, 3. 85, 10. 101, 19. 174,  
 2. 185, 8. 19, 292, 19. 398,  
 3. 416, 8. 426, 10. 481, 30.  
 Pragmaticis 150, 11. 12. li-  
 bro I. 156, 5. Prometheo  
 17, 20. 208, 2. Stasiastis  
 vel Tropaeo 20, 24.  
 334, 33. 337, 16. 524, 5.  
 Telepho 13, 23. 136, 22.  
 154, 7. 174, 13. 216, 3.  
 227, 31. 307, 27. 347, 14.  
 352, 8. 426, 24. 485, 8.  
 488, 3. 11. 503, 20. Tereo  
 96, 27. 111, 26. 173, 33.  
 256, 20. 259, 7. 279, 22.  
 355, 12. 425, 22. 463, 23.  
 467, 29. 519, 6. Thebaide  
 144, 16. Troadibus 447,  
 20.

*Aemilius Macer* Theogo-  
 niae libro I. 518, 25.

*Afranius* 378, 9. 557, 16.  
 Abducta 257, 31. 374, 33.  
 Aequalibus 81, 17. Au-  
 ctione 76, 19. 104, 20. 111,  
 21. Augure 78, 32. 393, 14.

512, 21. Auguribus 152, 27.  
 Brundisina 97, 29. 123,  
 16. Buccone adoptato  
 126, 12. Cinerario 116, 32.  
 Compitalibus 39, 26. 496,  
 27. Crimine 124, 17. 126,  
 12. 480, 12. Deposita 90,  
 9. Divortio 20, 2. 21, 32.  
 87, 22. 110, 13. 126, 24.  
 174, 28. 185, 28. 343, 21.  
 393, 26. 394, 2. 475, 20.  
 509, 23. 513, 19. 515, 30.  
 Emancipato 89, 10. 109,  
 17. Epistola 8, 27. 19, 4.  
 102, 14. 207, 32. 221, 23.  
 256, 25. 260, 15. 279, 12.  
 376, 6. 382, 20. 409, 33.  
 410, 2. 482, 9. 503, 13.  
 540, 13. Excepto 138, 13.  
 154, 11. 160, 15. 216, 11.  
 232, 25. 238, 24. 316, 9.  
 317, 19. 318, 4. 403, 20.  
 498, 15. 523, 13. 15. 535,  
 30. 541, 10. Fratriis 28, 33.  
 64, 24. 73, 29. 32. 131, 27.  
 142, 2. 174, 30. 33. 280,  
 25. 291, 3. 306, 17. 309, 17.  
 393, 32. 397, 22. 398, 20.  
 434, 13. 477, 12. 497, 29.  
 504, 17. 540, 32. 544, 31.  
 Homine 64, 23. 78, 18.  
 96, 17. 218, 30. 359, 4.  
 375, 5. 421, 19. 518, 9.

- Imis 306, 25. Incendio 497, 28. 502, 10. 505, 24.  
 78, 33. 268, 2. 270, 6. 529, 6.  
 392, 16. 473, 23. 518, 7. *Agellius* Historiarum lib. I.  
 Inimicis 477, 27. Liber- 194, 5.  
 to 150, 27. 307, 3. Mari- *Antistius Labeo* 52, 4.  
 tis 507, 29. Matertera 149, *Apulejus* 68, 27. libro lu-  
 26. 392, 19. Materteris dicorum 68, 29.  
 41, 4. 124, 21. 267, 32. 514, *Aristoteles* 441, 5.  
 30. Megalensibus 515, 21. *Atejus Capito* coniectaneis  
 Pompeia III, 30. Privigno 54, 30.  
 3, 12. 21, 27. 28, 29. 33, 31. *Atta* Aquis Caldis 133, II.  
 76, 9. 125, 24. 216, 3. 139, 7. Conciliatrice 140,  
 219, 26. 235, 30. 246, 17. 22. Epigrammatis 202, 28.  
 308, 13. 333, 15. 342, 15. Gratulatione 496, 32. Lu-  
 352, 25. 407, 25. 409, 19. cubratione 468, 22.  
 434, 8. 488, 29. 493, 9. *Caecilius* 80, 32. 101, 23.  
 503, 9. 512, 5. 513, 33. 114, 16. 119, 18. 153, 14.  
 Prodigio 397, 6. Promo 197, 32. 229, 6. 233, 8.  
 76, 7. III, 13. Prosa 450, 464, 21. Aeschino 106, 23.  
 II. Purgamento 515, 9. Aethrione 536, 12. An-  
 Simulante 124, 5. 246, 14. dria 152, 26. Afoto 139,  
 267, 26. 29. 496, 28. 511, 6. 18. 258, 10. 471, 17. 474,  
 Sororibus 187, 3. Suspecta 3. 475, 5. 507, 6. 517, 19.  
 6, 8. 39, 23. 103, 10. 174, Calcis 491, 15. Dardano  
 8. 186, 4. 358, 6. 466, 26. 392, 14. Demandatis 124,  
 504, 13. 519, 18. Thaide 9. Embono 246, 12. Ephe-  
 516, 7. Virgine 89, 33. sione, five Aethrione 1,  
 124, 19. Vopisco 2, 3. 12, 20. Exfule 75, 25. 399, 26.  
 21. 28, 25. 28. 40, 14. 97, Fallacia 127, 18. 147, 30.  
 21. 110, 2. 146, 32. 217, 332, 9. 430, 17. 511, 26.  
 30. 230, 2. 135, 23. 262, 30. 512, 7. 514, 8. Fpene-  
 16. 280, 23. 337, 20. 362, ratore 150, 2. 543, 28.  
 12. 427, 32. 433, 28. 478, Harpazomene 10, 23.  
 16. 490, 2. 493, 2. 496, 4. 128, 15. 155, 17. 200, 20.  
 497, 28. 502, 10. 505, 24.  
 529, 6.

*Hymnide* 79, 2. 134, 14.  
 135,

135, 3. Hypobolimaea rafiraria 16, 19. 40, 5. 89, 17. 147, 6. 176, 8. 505, 26. Hypobolimaeo, quae eadem subditivus 178, 17. Imbris 159, 15. 188, 15. 194, 11. 465, 5. 525, 3. Meretrice 202, 16. 536, 10. Nauclero 12, 32. 126, 26. 506, 5. Nothoniacafione 97, 25. 325, 2. 11. Oboloflate, quae eadem cum foeneratore 98, 7. 154, 13. 277, 26. 279, 30. 508, 14. Pausimacho 3, 15. 127, 15. 334, 8. 515, 23. 548, 15. Philumena 197, 28. 304. 27. Plocio 84, 4. 97, 19. 124, 23. 146, 14. 155, 3. 164, 25. 199, 10. 209, 10. 220, 7. 447, 14. 297, 27. 314, 18. 468, 25. 484, 32. 502, 13. 513, 7. Portitore 118, 33. Progamo 346, 13. Subditivo, quae eadem cum Hypobolimaeo 204, 33. 514, 33. Symbolo 280, 2. Synaristofis 370, 14. Synephebis 200, 21. Syraculis 96, 28. 176, 33. 391, 22. Titthe 118, 12. 183, 23. 196, 10. 258, 33. 270, 7. 483, 5. Venatore 42, 27. 483, 28.

*Caellus Antipater* 29, 10. Annali libro I, 87, 6. 113, 8. 129, 23. 176, 9. 208, 6. 405, 28. 508, 25. IV, 98, 29. V, 205, 12. VI, 137, 16. 157, 18. VII, 89, 4. 108, 10. 508, 33.

*Caesar* 198, 11. quum fuafit Plautiam rogationem 354, 10.

*Calvus* 198, 11.

*Cassius Hemina* in Annalibus 149, 4. lib. I, 325, 8. 515, 19. II, 67, 21. 101, 28. 267, 10. III, 90, 24. 133, 5. IV, 62, 24. 183, 22. 205, 13. 483, 4. 514, 17. de Cenforibus libro II, 346, 20.

*M. Porcius Cato* 54, 6. 16, 30. Originum lib. 187, 23. 229, 10. lib. I, 64, 18. 67, 30. II, 152, 24. 208, 4. IV, 87, 18. 100, 13. V, 151, 6. 363, 9. Carmine de moribus 465, 17. de bello Carthaginenfi 89, 29. de falsis pugnibus 187, 28. in diffuafione de foeneratione 64, 19. dere Floriana 168, 29. contra Furium 153, 10. lege Baebia 470, 26. Deletorio 137, 24. fuafione in legem



- populi 87, 15. de re milita-  
 ri 204, 32, 463, 5. 554, 28.  
 de moribus Claudii Ne-  
 ronis 63, 23. in Panfam  
 151, 13. praeceptis ad fi-  
 lium 143, 8. de praeda mi-  
 litibus dividenda 475, 13.  
 510, 21. in Sercia 200, 23,  
 in Thermum 63, 26. de  
 tribunis militum 67, 20.  
 195, 2. in Veturium 100,  
 21. pro Veturio 149, 3.  
 de virtutibus suis 441, 23.  
*Catullus Veronensis* 108, 13.  
 198, 11. 517, 4. 546, 26.  
 in Priapo 134, 24.  
*M. Tullius Cicero* 55, 5,  
 65, 8. 225, 12. 240, 2. 279,  
 8. 368, 4. 371, 7. 405, 32.  
 in Oeconomicis 161, 2.  
 449, 32. Epistolarum ad  
 Atticum lib. II, 509, 20.  
 III, 214, 3. IV, 90, 2.  
 IX, 379, 5. XV, 479, 19.  
 ad Brutum 264, 5, 421, 29.  
 lib. I, 421, 30. VII, 296, 8.  
 VIII, 527, 26. ad Caesa-  
 rem 270, 20. lib. I, 270,  
 15. 287, 25. 305, 10. 320,  
 2. 336, 22. 369, 31. 413,  
 30. II, 32, 17. 340, 16. III,  
 286, 12. 436, 26. ad Cae-  
 sarem iuniorem 356, 22.  
 362, 26. lib. I, 238, 3. 239,  
 22, 252, 19. 256, 2. 269, 3.  
 19. 273, 6. 283, 33. 298, 20.  
 327, 5. 328, 20. 356, 13.  
 371, 8. 380, 30. 383, 8.  
 410, 13. 436, 19. 538, 24.  
 ad Caesarem iuniorem  
 lib. II, 33, 14. 22. 288, 25.  
 322, 12. 344, 21. 389, 28.  
 394, 8. 462, 12. 539, 4.  
 III, 426, 12. ad Calvum  
 469, 10. ad Cassium 259,  
 24. 291, 9. lib. I, 278, 5.  
 ad Catonem 264, 33. 273,  
 32. 438, 33. ad Curionem  
 109, 16. ad Dolabellam  
 421, 33. ad Filium lib. II,  
 275, 17. ad Hirtium 212,  
 15. lib. II, 204, 13. V, 37,  
 25. VII, 437, 30. IX, 450.  
 3. ad Panfam lib. I, 126,  
 17. 509, 17. III, 92, 31.  
 ad Pompejum IV, 293,  
 20. 22. ad Senatum 274,  
 3. ad Varronem Episto-  
 la Paeti 83, 30. Oratione  
 pro Sex. Roscio 194, 9.  
 486, 27. in Verrem 132, 7.  
 214, 5. 265, 26. 286, 15.  
 393, 6. in Verrem divi-  
 natione 33, 27. 248, 31.  
 257, 25. 279, 5. 283, 21.  
 284, 29. 290, 27. 299, 25.  
 349, 21. 360, 33. 383, 4.  
 390, 25. 404, 3. 407, 18.

- 412, 3. Actione I. 33, 10.  
 269, 25. 270, 18. 276, 33.  
 288, 33. 350, 10. Actione  
 II. 34, 5. 239, 21. 244, 24.  
 246, 22. 248, 28. 254, 32.  
 258, 14. 264, 11. 269, 5.  
 271, 20. 272, 10. 273, 14.  
 279, 27. 283, 7. 288, 14.  
 294, 21. 299, 13. 321, 4.  
 324, 10. 327, 31. 337, 23.  
 351, 33. 356, 10. 365, 31.  
 374, 17. 409, 3. 413, 10.  
 436, 24. 462, 16. de Prae-  
 tura Siciliensi 141, 20.  
 273, 23. 303, 7. 339, 11.  
 371, 26. 404, 18. 529, 16.  
 Frumentaria 209, 10.  
 244, 15. 281, 33. 288, 4.  
 340, 18. 373, 7. 408, 17.  
 de signis 34, 14. 19. 213, 27.  
 221, 20. 241, 17. 242, 3.  
 253, 19. 278, 21. 287, 31.  
 298, 2. 299, 4. 18. 327, 18.  
 359, 11. 368, 26. 373, 21.  
 33. 381, 29. 396, 3. 523, 5.  
 de suppliciis 78, 15. 221,  
 31. 237, 32. 242, 30. 249,  
 25. 253, 28. 255, 12. 262.  
 3. 268, 25. 271, 26. 293.  
 16. 297, 5. 303, 12. 311, 15.  
 326, 26. 329, 31. 350, 14.  
 358, 28. 360, 20. 363, 30.  
 368, 32. 369, 6. 379, 32.  
 411, 28. 459, 16. 541, 19.  
 25. pro Cluentio 10, 27.  
 pro Rabirio 51, 31, in Ca-  
 tilinam 119, 12. 406, 16.  
 536, 20. lib. I, 335, 25. de  
 lege agraria 434, 29. pro  
 Plancio 129, 14. 203, 24.  
 pro Coelio 209, 27. de  
 Provinciis Consularibus  
 160, 30. in Pisonem 120,  
 23, in Caesarianis 437, 9.  
 pro Marcello 239, 2. Phi-  
 lippicis 289, 3. Philippi-  
 carum lib. I, 30, 13. 222,  
 14. 253, 13. 299, 8. 327, 23.  
 385, 23. II, 86, 30. 209, 8.  
 287, 12. 291, 6. 293, 7.  
 333, 18. 374, 4. 383, 11.  
 387, 13. III, 34, 26. 271, 6.  
 285, 30. 346, 8. IV, 373,  
 29. VI, 273, 21. VII, 386,  
 20. X, 404, 27. XI, 406,  
 33. XII, 282, 26. 298, 33.  
 300, 13. XIII, 349, 27.  
 356, 5. XIV, 182, 8. 312,  
 28. in Clodium 537, 4.  
 538, 11. in Clodium et Cu-  
 rionem 339, 23. 434, 21.  
 465, 13. pro Cornelio lib.  
 II, 188, 29. pro Callio 63,  
 17. pro Manilio 434, 31.  
 de Oratore 142, 14. 188,  
 33. 383, 15. 400, 23. 415, 6.  
 433, 11. 513, 31. 554, 16.

- lib. I, 71, 5. 72, 5. 130, 21.  
 26. 174, 24. 180, 17. 24.  
 211, 19. 230, 32. 251, 22.  
 259, 19. 299, 21. 322, 27.  
 428, 4. 450, 15. 512, 14.  
 II, 33, 16. 54, 23. 68, 20.  
 71, 9. 80, 11. 92, 19. 101, 9.  
 113, 29. 117, 3. 130, 23.  
 29. 32. 142, 16. 148, 19.  
 162, 10. 164, 8. 165, 27.  
 31. 170, 2. 173, 24. 175.  
 24. 177, 33. 180, 28. 198,  
 15. 228, 21. 22. 293, 31.  
 305, 22. 338, 19. 339, 33.  
 344, 15. 384, 13. 392, 12.  
 400, 27. 485, 26. 491, 31.  
 501, 13. III, 16, 7. 56, 16.  
 82, 20. 92, 24. 100, 13.  
 107, 10. 122, 17. 128, 23.  
 135, 24. 142, 21. 23. 162,  
 14. 175, 27. 188, 25. 189,  
 6. 8. 259, 21. 281, 11. 290,  
 21. 303, 9. 373, 26. 450,  
 20. 25. 470, 11. 472. 2. 480,  
 9. 502, 17. in Oratore 53.  
 15. 55, 33. 59, 31. 60, 8.  
 15. 21. 25. 69, 4. 115, 27.  
 130, 14. 17. 132, 20. 133,  
 32. 142, 10. 161, 11. 177,  
 9. 18. 28. 30. 188, 21. 207,  
 12. 13. 209, 23. 211, 9.  
 281, 9. 340, 4. 459, 24.  
 460, 29. 491, 11. 525, 8.  
 546, 17. Consulatus lib.  
 202, 22. II, 204, 7. de Re-  
 publica 260, 12. 301, 6.  
 321, 17. 342, 4. lib. I, 85,  
 19. 109, 11. 195, 9. 203, 19.  
 233, 21. 239, 10. 244, 20.  
 263, 30. 274, 26. 276, 6.  
 286, 10. 289, 9. 367, 27.  
 423, 3. 426, 9. 439, 7.  
 477, 32. 526, 6. II, 42, 30.  
 43, 5. 60, 28. 33. 61, 7.  
 72, 30. 228, 19. 263, 14.  
 292, 32. 299, 30. 300, 24.  
 342, 29. 359, 15. 373, 25.  
 429, 13. 491, 16. 526, 8.  
 III, 19, 32. 109, 4. 125, 21.  
 132, 17. 262, 22. 318, 15.  
 323, 16. 324, 15. 364, 8.  
 374, 25. 431, 14. 498, 13.  
 522, 27. 534, 14. IV, 5, 14.  
 20, 13. 23, 18. 24, 2. 8. 17.  
 21. 159, 12. 174, 5. 194,  
 26. 234, 12. 293, 24. 306,  
 4. 308, 33. 343, 18. 362, 9.  
 4. 423, 5. 430, 33. 469, 14.  
 499, 12. 500, 8. 519, 13.  
 V, 37, 24. 201, 29. 233, 25.  
 337, 31. 417, 7. 497, 19.  
 521, 11. lib. de Republica  
 lib. VI, 25, 5. 42, 4. 85, 17.  
 125, 13. 256, 23. 290, 15.  
 398, 26. 409, 26. 424, 28.  
 492, 3. 501, 27. 512, 23.

517, 32. 519, 15. de legi-  
bus lib. I, 307, 2. II, 347, 9.  
Hortensio 22, 21. 30, 20.  
41, 31. 42, 8. 81, 28. 105, 8.  
118, 25. 128, 4. 155, 13.  
170, 29. 193, 9. 194, 13.  
201, 33. 204, 5. 216, 12.  
235, 18. 240, 31. 241, 12.  
253, 24. 254, 7. 264, 14.  
269, 21. 22. 270, 26. 271,  
30. 274, 5. 275, 31. 284,  
32. 288, 8. 22. 289, 19.  
297, 33. 300, 32. 307, 6.  
313, 21. 315, 21. 28. 321,  
15. 329, 5. 19. 337, 25. 33.  
338, 9. 343, 11. 356, 6.  
364, 22. 371, 21. 372, 10.  
383, 22. 384, 20. 385, 31.  
386, 9. 390, 14. 395, 14.  
396, 23. 399, 15. 24. 401,  
8. 31. 402, 15. 407, 4. 409,  
17. 411, 27. 418, 10. 419,  
17. 428, 2. 438, 14. 23. 480,  
17. 498, 30. 521, 18. 527,  
31. Academicarum quae-  
stionum lib. I, 43, 28. 65,  
12. 148, 26. II, 65, 20. 69,  
7. 104, 3. 121, 32. 162, 29.  
33. 395, 3. 474, 26. 545,  
15. III, 65, 15. 33. 123, 4.  
419, 6. IV, 65, 24. 28. 69,  
12. 80, 14. 99, 20. 102, 25.  
107, 26. 117, 10. 122, 20.

139, 33. 163, 5. 164, 13.  
189, 12. de finibus bono-  
rum et malorum 37, 31.  
70, 22. 74, 26. 177, 5. 282,  
12. 324, 29. 378, 29. 599,  
16. lib. I, 35, 26. 36, 14.  
129, 31. 345, 27. II, 70,  
19. 78, 19. 121, 25. 167,  
27. 217, 6. 396, 10. 550,  
20. III, 141, 15. 232, 29.  
234, 20. 417, 29. IV, 35, 6.  
91, 19. 113, 15. 164, 4.  
225, 24. V, 15, 19. 43, 27.  
70, 25. 91, 13. 107, 8. 113,  
20. 145, 17. 161, 20. 177, 8.  
190, 33. 191, 5. 211, 17. 224,  
17. 232, 8. 256, 29. 271, 17.  
282, 32. 308, 22. 309, 25.  
416, 9. 495, 3. Tuscula-  
narum quaestionum 295,  
6. 415, 11. 457, 5. lib. I,  
66, 6. 15. 107, 28. 121, 5.  
122, 18. 161, 8. 202, 3.  
203, 15. 264, 30. 269, 12.  
272, 32. 273, 8. 341, 30.  
353, 8. 355, 2. 375, 27.  
401, 26. 471, 27. 479, 29.  
500, 32. II, 32, 12. 69, 15.  
92, 26. 105, 28. 189, 17.  
259, 17. III, 26, 26. 29, 31.  
47, 11. 66, 20. 92, 30. 122,  
25. 29. 416, 32. 443, 14.  
481, 30. 493, 23. 545, 24.

- 550, 23. IV, 16, 25. 32, 14.  
 60, 10. 85, 7. 93, 2. 103,  
 16. 18. 115, 18. 132, 5.  
 134, 5. 242, 27. 175, 31.  
 178, 28. 181, 2. 227, 11. 270,  
 8. 443, 25. 444, 2. 8. 498, 2.  
 542, 19. V, 41, 27. 80, 16.  
 82, 26. 93, 5-8. 16. 103, 26.  
 114, 28. 115, 30. 122, 32.  
 129, 6. 134, 3. 160, 29.  
 161, 23. 163, 7. 174, 18.  
 176, 24. 235, 19. 241, 10.  
 251, 23. 266, 7. 268, 9.  
 277, 13. 286, 7. 292, 29.  
 312, 31. 319, 18. 335, 17.  
 336, 20. 355, 2. 357, 10.  
 402, 20. 431, 20. 444, 15.  
 22. 457, 27. 550, 27. de  
 Natura Deorum lib. II,  
 17, 6. 185, 10. 203, 8.  
 218, 24. 219, 22. 235, 10.  
 263, 25. 309, 5. 351, 13.  
 364, 11. 410, 12. 417, 17.  
 431, 27. 432, 18. 478, 21.  
 548, 2. III, 20, 15. 90, 4.  
 96, 30. de Divinatione  
 190, 10. 265, 28. de Fato  
 35, 6. Timaeo 30, 28.  
 198, 27. de officiis 68, 17.  
 107, 7. 349, 23. 431, 22.  
 435, 16. lib. I, 17, 8. 24,  
 27. 29, 5. 22. 26. 30. 2. 41,  
 7. 132, 25. 226. 16. 234, 15.  
 17. 241, 3. 6. 244, 18. 258,  
 21. 259, 12. 261, 32. 265,  
 31. 272, 25. 285, 18. 294,  
 32. 304, 31. 314, 26. 315,  
 16. 25. 317, 4. 323, 19.  
 324, 22. 336, 3. 338, 26.  
 339, 13. 29. 340, 14. 346,  
 20. 355, 28. 356, 32. 358,  
 17. 359, 24. 40. 364, 19.  
 379, 24. 389, 25. 33. 409,  
 19. 416, 30. 417, 27. 427,  
 6. 435, 22. 28. 471, 25. 31.  
 498, 25. 27. 519, 32. II,  
 31, 4. 41, 11. 76, 22. 105,  
 2. 127, 33. 185, 2. 303, 13.  
 21. 246, 18. 249, 16. 250,  
 26. 259, 33. 264, 7. 266,  
 31. 268, 14. 19. 21. 30.  
 269, 15. 274, 16. 275, 14.  
 280, 32. 283, 13. 288, 18.  
 296, 25. 298, 6. 301, 21.  
 330, 26. 348, 30. 351, 23.  
 356, 25. 371, 19. 379, 19.  
 381, 31. 402, 25. 407, 19.  
 438, 4. 490, 10. 499, 26.  
 527, 29. III, 27, 10. 36, 6.  
 37, 4. 41, 26. 99, 3. 105, 5.  
 109, 6. 112, 14. 118, 18.  
 22. 128, 8. 11. 147, 32.  
 196, 14. 201, 31. 210, 15.  
 213, 4. 228, 3. 235, 33.  
 238, 7. 29. 244, 28. 251, 18.  
 253, 9. 354, 33. 255, 26.

- 257, 11. 264, 23. 266, 14. 269, 30. 270, 12. 274, 23. 279, 14. 280, 15. 283, 26. 284, 3. 285, 33. 287, 13. 288, 5. 294, 16. 298, 26. 299, 26. 300, 2. 302, 20. 308, 26. 309, 9. 31. 310, 8. 26. 314, 11. 315, 8. 326, 14. 330, 8. 345, 13. 346, 23. 347, 28. 29. 348, 22. 349, 4. 351, 11. 353, 3. 356, 29. 361, 3. 369, 15. 371, 5. 10. 372, 8. 379, 28. 383, 33. 384, 8. 18. 385, 26. 386, 26. 390, 19. 391, 27. 396, 26. 400, 4. 402, 9. 403, 16. 413, 4. 18. 419, 3. 428, 31. 462, 14. 463, 30. 464, 3. 484, 23. 486, 21. 488, 20. 496, 6. 535, 32. de Amicitia 206, 31. 426, 6. 440, 25. de Senectute 2, 10. 30, 19. 33, 24. 34. 13. 41, 33. 42, 11. 16. 22. 76, 26. 82, 10. 91, 10. 100, 27. 105, 17. 165, 30. 170, 33. 193, 14. 30. 225, 26. 227, 6. 636, 4. 244, 31. 246, 26. 270, 32. 273, 12. 276, 2. 283, 14. 294, 24. 301, 3. 309, 33. 315, 2. 312, 13. 329, 32. 332, 22. 343, 23. 346, 10. 347, 4. 11. 16. 349, 9. 363, 31. 371, 28. 372, 25. 378, 24. 383, 24. 395, 9. 400, 33. 401, 10. 407, 33. 409, 29. 417, 23. 419, 7. 433, 32. 436, 28. 482, 16. 488, 22. 524, 31.
- Cinna* 202, 31. Epigram-  
matis 87, 27.
- Cornelius Celsus* 195, 5.  
222, 7.
- Crassus*, five potius *Cn.*  
*Matius*. Iliad. XVI. 475,  
14.
- Ennius* 64, 31. 129, 25. 134,  
13. 20. 29. 140, 25. 158, 20.  
190, 20. 192, 13. 194, 23.  
195, 24. 196, 29. 197, 7. 9.  
198, 2. 205, 28. 211, 9.  
214, 11. 215, 7. 216, 28.  
221, 8. 223, 30. 230, 15.  
245, 27. 435, 13. 530, 3.  
536, 31. 555, 16. Annali  
lib. III, 38. 155, 21. lib. I,  
120, 2. 306, 23. 378, 15. 18.  
516, 16. III, 51. 14. VI,  
150, 6. VII, 106, 30. 116,  
7. 385, 16. VII, 150, 16.  
151, 25. 217, 11. IX, 66,  
27. 95, 32. 110, 7. 150, 31.  
217, 12. 472, 7. X, 370, 22.  
XI, 149, 32. 195, 13. 483, 3.  
XIII, 195, 20. XVI, 219,  
12. XVII, 134, 19. 222, 33.  
XVIII, 63, 8. *Ashille*  
147,

147, 22. 166, 22. 169, 2.  
 267, 21. Achille Aristar-  
 chi 472, 30. Aiace 393,  
 13. Alcmaeone 127, 14.  
 Ambracia 87, 33. 183, 4.  
 469, 24. 471, 18. Andro-  
 macha 504, 15. 515, 26.  
 Andromache molotto  
 292, 8. 402, 3. 505, 10.  
 Andromeda 20, 27. 76,  
 2. 165, 11. 169, 22. 183, 17.  
 384, 33. Cresphonte 144,  
 15. 471, 9. Cupiuncula  
 155, 31. Duloreste 90, 11.  
 Erechtheo 290, 17. Eu-  
 menidibus 292, 15. 306,  
 28. 475, 3. 505, 18. He-  
 ctoris lytris 111, 14. 222,  
 32. 355, 15. 399, 8. 407, 22.  
 467, 31. 469, 26. 472, 27.  
 489, 28. 490, 7. 504, 32.  
 311, 8. 518, 18. Hecuba 115,  
 34. 116, 28. 153, 28. 203,  
 24. 224, 7. 342, 25. 466,  
 27. 474, 30. 494, 3. 504,  
 6. 507, 18. Medea 84, 33.  
 170, 10. 297, 18. 467, 14.  
 470, 4. Medea exfule  
 39, 3. 261, 18. 292, 17.  
 Menalippa 170, 13. 176, 3.  
 246, 11. 469, 6. Nemea  
 183, 13. Pancratiafte 506,  
 3. 513, 11. 517, 15. Phoe-  
 nice 91, 7. 507, 22. 511, 5.  
 512, 6. 514, 13. 518, 15. Sa-

tyrarum lib. I, 474, 22.  
 510, 10. II, 147, 10. III, 33,  
 7, 66, 25. 87, 32. IV, 470,  
 13. Telamone 85, 23.  
 160, 5. 172, 19. 475, 24.  
 504, 4. 505, 33. Telepho  
 15, 12. 232, 24. 342, 14.  
 429, 4. 490, 11. 537, 27.  
 Thyeste 90, 14. 97, 31.  
 110, 14. 255, 25. 261, 13.  
 268, 11. 369, 25.

*Fabius Pictor* lib. XVI,  
 544, 24. rerum gestarum  
 lib. I, 518, 28. iuris pon-  
 tificii libro III, 518, 29.

*Fenestella* Annali lib. 221,  
 33, II, 154, 20. XXII,  
 385, 9.

*Furius* poematis 145, 10.  
 148, 18. 188, 8.

*Gadullius Gallicanus* 198, 5.

*Gallus* poematis 133, 22.

*Grajus vel Granius* in Pe-  
 liadibus 202, 20.

*Higinus* 518, 27.

*Homerus* 50, 18. 29. 32. 33.  
 62, 18. 211, 10. 464, 23.  
 527, 4. Iliad. γ. 19, 8.  
 ζ. 531, 8. ψ. 10, 5. Odyf-  
 sea 39, 11. 99, 12.

*Horatius* 134, 23. 196, 31.  
 221, 5. Carminum lib. I,  
 255, 19. IV, 203, 29. Ser-  
 monum lib. II, 120, 6.

*Labr-*

*Laberius* 74, 15. 100, 9.  
106, 20. 122, 9. 490, 20.

*Anna Peranna* 90, 22.

*Aquis caldis* 119, 24. *Au-*

*lularia* 108, 7. *Beloni-*

*ftria* 104, 25. *Callis* 140,

23. *Carcere* 214, 20. *Ca-*

*tulario* 122, 11. *Centena-*

*rio* 107, 32. *Colace* 481, 5.

*Compitalibus* 46, 10.

212, 9. *Cophino*, sive

*Caprino* 70, 5. 140, 32.

141, 2. 544, 32. *Fulloni-*

*cis* 208, 19. *Hetaera* 108,

6. 151, 27. *Imagine* 119,

17. *Lacubalerna* 90, 32.

*Lateloquentibus* 150, 25.

220, 31. *Mereo* 517, 2.

*Nuptiis* 126, 30. *Panili-*

*cis* 114, 12. *Paupertate*

53, 25. 212, 5. 21. *Scyla-*

*ce* 491, 5. *Sedigito* 114,

29. 464, 33. *Sororibus*

172, 29. 196, 25. 248, 5.

*Tucca*, vel *Tusco* 80,

26. 135, 5. 137, 26. *Vir-*

*gine* 74, 7. 84, 12. 543,

26.

*Licinius Macer* 260, 5. *An-*

*nal.* lib. I, 63, 12. II, 52, 8.

*Epistola ad Senatū*

259, 2. *Onithogonia* 220,

18. *Rerum Romanarum*

lib. XXI, 221, 11.

*T. Livius* 196, 15. 207, 29.

368, 25. lib. IX, 194, 20.

XXII, 197, 19.

*Livius Andronicus* 190, 21.

197, 31. 231, 30. 509, 29.

544, 23. *Achille* 365, 26.

473, 21. *Aegistho* 24, 5.

110, 29. 127, 30. 132, 32.

158, 29. 166, 28. 176, 14.

335, 21. 386, 22. 512, 31.

*Aiace* 127, 16. *Antrōme-*

*da* 62, 21. *Antiopa* 170,

16. *Equo Troiano* 475,

10. *Hermiona* 111, 12.

*Odyssæa* 475, 15. 493, 19.

*Tereo* 153, 26. 334, 7.

475, 32. 515, 29.

*Lucilius* 4, 12. 17, 15. 43, 15.

72, 11. 94, 5. 102, 22. 106,

32. 120, 17. 195, 4. 198, 7.

205, 29. 207, 19. 208, 12.

212, 4. 214, 6. 219, 28.

223, 27. 224, 3. 226, 6.

266, 27. 321, 20. 449, 25.

31. 501, 23. 536, 7. 546, 25.

*Satyrarum* lib. I, 5, 30.

31, 23. 117, 22. 158, 8. 159,

22. 24. 161, 17. 174, 26.

258, 30. 345, 6. 427, 5.

497, 10. 500, 18. 521, 30.

536, 27. 540, 26. II, 4, 31.

10, 15. 33, 25. 19. 37, 14.

65, 29. 86, 14. 102, 9. 20.

129, 28. 167, 22. 187, 19.

218, 28. 261, 27. 268, 5.

291, 31. 335, 14. 539, 21.

III, 21,



- III, 21, 2. 13. 25. 28. 38.  
 27. 63, 9. 123, 25. 150, 17.  
 164, 32. 173, 16. 206, 15.  
 216, 5. 217, 15. 279, 18.  
 396, 13. 456, 5. 485, 22.  
 489, 12. IV, 16, 30. 81, 26.  
 158, 16. 206, 27. 207, 26.  
 208, 17. 231, 7. 257, 17.  
 393, 28. 427, 11. 457, 17.  
 458, 5. 477, 8. 478, 33.  
 489, 15. V, 11, 8. 13. 25.  
 133, 13. 154, 27. 158, 33.  
 173, 17. 201, 2. 9. 209, 2.  
 235, 28. 261, 4. 281, 16.  
 341, 32. 363, 26. 392, 2.  
 445, 28. 455, 14. 497, 11.  
 515, 3. 546, 30. 552, 18.  
 VI, 21, 19. 68, 29. 78, 5.  
 103, 29. 111, 18. 125, 10.  
 136, 30. 137, 23. 159, 30.  
 160, 8. 181, 28. 189, 33.  
 212, 12. 281, 22. 324, 5. 363,  
 5. 498, 7. 8. 500, 21. 540, 27.  
 VII, 19, 24. 21, 24. 30.  
 23, 3. 95, 15. 110, 10. 139,  
 5. 169, 31. 200, 16. 215, 3.  
 258, 31. 346, 15. 351, 25.  
 395, 28. 398, 31. 450, 12.  
 457, 18. 496, 17. 506, 7.  
 553, 2. VIII, 4, 10. 81, 5.  
 84, 11. 119, 21. 217, 21.  
 427, 25. 489, 21. 533, 27.  
 IX, 18, 22. 19, 26. 67, 13.  
 149, 24. 165, 17. 166, 12.  
 212, 32. 216, 15. 260, 27.  
 286, 32. 308, 17. 428, 9.  
 445, 22. 455, 16. 498, 9.  
 502, 33. 503, 15. X, 219,  
 10. 235, 3. 396, 17. 512, 18.  
 517, 30. 553, 4. XI, 8, 23.  
 18, 17. 22, 30. 79, 26. 181,  
 29. 212, 8. 227, 33. 276, 23.  
 305, 29. 338, 11. 344, 30.  
 394, 22. 506, 20. XII, 149,  
 7. 363, 8. 512, 20. 513, 2.  
 XIII, 204, 18. 216, 17.  
 261, 5. 281, 24. 398, 23.  
 425, 14. 15. 511, 16. 519,  
 12. XIV, 17, 24. 18, 32.  
 184, 17. 219, 6. 220, 20.  
 230, 18. 426, 4. 470, 23.  
 477, 10. 481, 22. 519, 10.  
 533, 20. XV, 2, 27. 16, 31.  
 22, 5. 9. 27. 56, 6. 114, 7.  
 124, 16. 213, 19. 344, 28.  
 397, 27. 445, 18. 447, 7.  
 479, 3. 490, 24. 533, 14.  
 536, 28. 537, 9. 538, 3.  
 XVI, 98, 19. 201, 4. 17.  
 235, 4. 422, 33. 513, 5. 14.  
 XVII, 7, 2. 25, 32. 26, 11.  
 134, 33. 143, 6. 214, 17.  
 362, 7. XVIII, 113, 7.  
 328, 8. 445, 31. 544, 11.  
 XIX, 12, 4. 56, 5. 149, 34.  
 176, 12. 196, 12. 358, 2. 11.

396, 19. 405, 3. 436, 31. 200, 18. 213, 33. 297, 28.  
 XX, 19, 3. 67, 14. 137, 29. 238, 12. 22. 253, 23. 270,  
 151, 4. 201, 21. 427, 30. 2. 275, 5. 12. 19. 284, 30.  
 490, 31. XXII, 67, 4. 210, 286, 6. 288, 30. 296, 24.  
 28. 215, 5. 255, 14. XXV, 301, 14. 16. 302, 23. 308,  
 123, 26. XXVI, 18, 6. 23, 24. 330, 12. 331, 10. 358,  
 14. 38, 4. 7. 12. 16. 18. 23. 32. 360, 10. 362, 14. 366,  
 28. 74, 20. 23. 29. 78, 13. 30. 368, 17. 370, 28. 371,  
 88, 26. 28. 32. 33. 96, 4. 18. 374, 23. 382, 22. 383,  
 97, 7. 11. 103, 32. 110, 18. 13. 384, 25. 401, 29. 407,  
 26. 117, 32. 125, 33. 126, 30. 420, 5. 463, 8. 472, 15.  
 5. 138, 25. 158, 11. 165, 13. 477, 29. XXVIII, 25. 15.  
 14. 183, 31. 186, 30. 33. 31, 29. 36, 32. 37. 3. 74, 13.  
 191, 19. 214, 27. 238, 25. 121, 7. 153, 17. 175, 22.  
 243, 31. 249, 5. 250, 19. 33. 206, 25. 226, 24. 237,  
 253, 15. 254, 6. 265, 4. 6. 239, 14. 248, 24. 249, 3.  
 268, 29. 269, 7. 271, 29. 250, 33. 268, 32. 265, 8.  
 272, 23. 33. 275, 22. 281, 278, 10. 279, 3. 280, 10.  
 14. 283, 24. 289, 12. 291, 289, 26. 30. 296, 15. 308,  
 7. 293, 4. 294, 7. 297, 12. 28. 318, 18. 320, 27. 380,  
 31. 324, 12. 327, 25. 330, 9. 30. 33. 332, 30. 340, 25.  
 14. 337, 11. 351, 2. 7. 353. 365, 33. 384, 17. 390, 4.  
 11. 359, 13. 360, 21. 366, 21. 391, 25. 394, 24. 396, 5.  
 367, 10. 372, 6. 373, 2. 381, 403, 25. 407, 3. 410, 7.  
 24. 382, 31. 388, 16. 394, 414, 7. 14. 417, 32. 420, 9.  
 28. 396, 9. 406, 23. 408, 25. 478, 28. 492, 22. 496, 19.  
 420, 27. 436, 7. 437, 13. 20. 506, 23. 555, 25.  
 17. 23. 491, 29. 497, 30. XXIX, 24, 12. 27, 9. 30,  
 499, 18. 502, 8. 521, 2. 27. 31, 18. 36, 5. 10. 18.  
 526, 13. 528, 9. XXVII, 25. 27. 74, 4. 10. 97, 4.  
 21, 5. 27, 6. 29, 6. 28. 37, 110, 23. 171, 5. 172, 14.  
 8. 15. 18. 22. 28. 88, 7. 9. 186, 27. 220, 3. 225, 5.  
 17. 138, 18. 21. 196, 18. 234, 26. 238, 11. 240, 8.  
 245,

- 245, 11. 18. 248, 8. 252, 14.  
 269, 29. 271, 22. 272, 12.  
 274, 15. 282, 27. 283, 29.  
 287, 8. 288, 11. 289, 2.  
 290, 2. 291, 18. 294, 22.  
 298, 4. 300, 20. 301, 10.  
 303, 14. 311, 24. 313, 12.  
 16. 315, 30. 317, 28. 318,  
 21. 325, 32. 330, 21. 24.  
 331, 4. 339, 14. 350, 30.  
 32. 352, 4. 357, 17. 358,  
 24. 360, 24. 28. 364, 4. 14.  
 369, 32. 372, 24. 379, 18.  
 381, 7. 382, 3. 383, 19.  
 384, 5. 399, 13. 405, 12. 16.  
 418, 7. 472, 5. 11. 489, 16.  
 527, 27. XXX, 10, 20. 33,  
 2. 34, 31. 35, 10. 20. 21. 23.  
 31. 81, 27, 31. 83, 12. 96,  
 10. 117, 34. 118, 0. 121, 3.  
 125, 6. 30. in erratis 140,  
 13. 143, 19. 31. 151, 12.  
 157, 12. 160, 17. 21. 173,  
 21. 175, 12. 15. 180, 3.  
 181, 31. 209, 3. 233, 31.  
 235, 17. 240, 3. 249, 14.  
 264, 4. 266, 3. 269, 20.  
 272, 13. 273, 27. 274, 11.  
 21. 275, 2. 277, 31. 278,  
 7. 33. 283, 23. 284, 14. 23.  
 285, 6. 287, 27. 29. 289,  
 16. 292, 13. 296, 5. 297,  
 24. 298, 32. 300, 28. 303,  
 17. 20. 306, 20. 317, 7.  
 319, 16. 320, 22. 321, 5. 27.  
 323, 31. 326, 32. 327, 11. 14.  
 330, 4. 16. 335, 30. 340, 22.  
 341, 5. 343, 9. 344, 23. 348,  
 5. 21. 350, 7. 12. 18. 25.  
 354, 20. 366, 8. 370, 18.  
 371, 26. 373, 9. 380, 7.  
 382, 21. 385, 2. 4. 30. 387,  
 26. 388, 15. 23. 399, 23. 401,  
 6. 17. 402, 6. 408, 9. 32.  
 409, 9. 413, 13. 420, 21.  
 25. 462, 24. 27. 478, 27.  
 484, 31. 493, 26. 32. 33.  
 505, 20. 522, 19. 523, 19.  
*Lucilius* Epodis hymnis  
 107, 31.  
*Lucretius* 17, 10. 103, 27,  
 158, 18. 197, 3. 229, 2.  
 245, 5. 310, 33. 408, 19.  
 453, 7. 458, 14. lib. I.  
 115, 8. 175, 6. 184, 9. 13.  
 203, 33. 204, 3. 205, 8.  
 224, 9. 225, 19. 252, 27.  
 274, 32. 314, 28. 327, 2.  
 379, 12. 381, 25. 408, 21.  
 411, 2. 505, 4. 506, 32.  
 II, 6, 6. 80, 27. 115, 7.  
 131, 7. 136, 11. 158, 32.  
 160, 12. 172, 17. 181, 26.  
 184, 21. 188, 10. 205, 22.  
 208, 22. 248, 3. 255, 20.  
 278, 15. 402, 13. 482, 4.  
 503, 18. 27. 511, 13. 517, 25.  
 III, 72, 12. 73, 6. 77, 32.

- 94, 2. 103, 8. 124, 8. 159, 27. 181, 5. 184, 10. 199, 4. 298, 8. 307, 6. 341, 23. 420, 31. 424, 25. 446, 5. 481, 27. 515, 15. IV, 73, 8. 95, 30. 173, 15. 190, 23. 192, 26. 199, 33. 209, 17. 218, 20. 230, 13. 231, 14. 241, 30. 247, 11. 252, 8. 319, 15. 413, 15. V, 13, 7. 10, 12. 18. 74, 17. 80, 30. 134, 8. 221, 18. 225, 20. 227, 24. 234, 3. 415, 31. 450, 9. 457, 15. 487, 3. 504, 8. 506, 15. VI, 14, 7. 136, 14. 157, 33. 181, 27. 203, 28. 205, 25. 227, 26. 394, 17. 19. 425, 5. 482, 24. 487, 4. 18. 495, 17. 506, 11. 12.
- Mafurius Sabinus* lib. XVII. 168, 23.
- Matius* 106, 25. 167, 17. *supra Crassus*.
- Memmius* 194, 32.
- Menander* 120, 16.
- Naevius* 110, 17. 120, 16. 200, 24. 205, 27. 207, 20. 214, 9. 306, 7. *Carmines* 361, 16. *Carmines belli Poenici* 197, 15. *belli Poenici libro II.* 335, 3. 474, 6. III, 76. 5. 116, 30.
- Fabr. Bibl. lat. T. III.*
- IV, 90, 28. 97, 18. 183, 15. 468, 27. VI, 211, 4. 267, 18. 325, 6. 515, 10. 33. VII, 474, 16. *Agrypnuntibus* 65, 5. 150, 22. *Assitogiola* 155, 25. *Danae* 124, 13. 138, 15. 186, 22. 262, 24. 291, 5. 366, 4. 459, 25. 469, 33. 473, 31. 504, 2. 518, 2. *Erotopaegnion* 133, 8. *Laevii potius*. *Erularia* 151, 2. *Gymnastico* 136, 7. 159, 6. 224, 25. 279, 33. 392, 24. 421, 25. 486, 32. *Iphigenia* 370, 25. *an Ennii?* *Lycurgo* 6, 16. 9, 23. 14, 22. 73, 17. 84, 32. 109, 25. 124, 27. 29. 159, 7. 191, 18. 33. 192, 30. 213, 10. 225, 2. 259, 6. 322, 33. 334, 31. 476, 9. 481, 29. 485, 6. 487, 9. 540, 6. 547, 29. 548, 27. *Pacæbo* 552, 17. *Pellico* 223, 21. *Protesilaodamia* 116, 7. 209, 30. *Livii potius*. *Pullis* 72, 22. 139, 24. 513, 21. *Quadrigenis* 153, 21. *Sannionibus* 218, 30.
- Nigidius* 35, 33. 51, 20. 53, 24. 100, 6. 441, 15. *Comment. Grammatic.* 21, 21. 40, 24. lib. IX, 127, 10. X, 437.

- X, 437, 28. XI, 379, 3.  
 XVIII, 40, 15. XIX, 507,  
 14. XX, 104, 30. XXV,  
 144, 19. de diis 211, 30.  
 I, 147, 25.
- Novius* 108, 22. 150, 18. 220,  
 26. 483, 20. *Agricola* 81,  
 24. 165, 25. 500, 28. *Afi-*  
*nio* 476, 5. *Bubulco* cér-  
 done 89, 31. *Bucculo*  
 507, 8. *Colace* 64, 9. 376,  
 12. 462, 32. *Decuma* 37,  
 22. 170, 8. 374, 31. *Decu-*  
*mis* 109, 19. *Depaticis*  
 507, 3. 509, 4. *Dotata* 219,  
 31. 505, 29. *Eriface* 495,  
 24. *Exodio* 39, 27. 96, 19.  
 116, 24. 245, 28. 515, 24.  
*Filonico* 148, 32. *Fullo-*  
*nibus feriatis* 81, 22. 221,  
 3. 233, 19. *Gallinaria* 2, 19.  
 4. 6. 342, 9. *Geminis* 510,  
 15. *Hetaera* 505, 31. *Mac-*  
*cis* 200, 9. *Macco exfule*  
 4. 8. 210, 23. 336, 12. 416,  
 4. 518, 14. *Malevolis* 474,  
 5. *Malevolo* 126, 20. *Ma-*  
*nia medica* 154, 21. 221, 2.  
*Militibus Pometinensi-*  
*bus* 25, 11. 212, 30. 224, 27.  
*Mortis et vitae iudicio*  
 479, 8. *Optione* 149, 28.  
*Pappo praeterito* 4, 29.  
*Parco* 113, 10. *Paullo* 510, 9.
- Pedio* 316, 5. 6. 455, 13.  
 500, 15. 539, 20. 540, 11.  
 23. 548, 25. *Praecone po-*  
*steriore* 210, 25. *Quae-*  
*stione* 474, 13. *Tabella-*  
*ria* 218, 26. *Tripertita*  
 218, 15. 517, 22. *Vinde-*  
*miatoribus* 156, 11. 473, 25.  
*Virgine praegnante* 508,  
 20. 516, 20. *Zona* 481, 21.  
 488, 25. 512, 4.
- Pacuvius* 98, 17. 172, 32.  
 197, 33. 204, 30. 477, 16.  
*Antiopa* 64, 30. 73, 13.  
 139, 22. 221, 6. 238, 13.  
 447, 17. 19. *Armorum*  
*iudicio* 89, 12. 124, 2. 126,  
 22. 246, 5. 261, 12. 19.  
 416, 2. 473, 14. 475, 17.  
 507, 25. *Atalanta* 65, 2.  
 85, 5. 109, 29. 116, 17.  
 159, 33. 181, 33. 226, 32.  
 257, 33. 262, 9. 322, 17.  
 355, 27. 378, 6. 381, 8. 429,  
 5. 450, 29. 481, 31. 486, 5.  
 490, 14. 495, 26. 505, 14.  
 507, 26. 512, 27. *Chryse*  
 39, 31. 74, 2. 75, 11. 89,  
 23. 101, 26. 127, 4. 127, 4.  
 142, 30. 144, 10. 165, 18.  
 246, 9. 415, 33. 467, 15.  
 469, 8. 474, 33. 484, 11.  
 488, 14. 508, 28. *Dulorestes*  
 7, 5. 13, 28. 23, 10. 38, 31.

- III, 7. 115, 10. 123, 30. 125, 5. 237, 6. 146, 19. 160, 10. 179, 14. 181, 22. 184, 5. 237, 11. 260, 10. 262, 30. 292, 24. 307, 10. 342, 3. 343, 16. 352, 10. 355, 17. 424, 6. 477, 26. 490, 16. 491, 24. 497, 15. 505, 2. 510, 25. 522, 7. Erotopaegnion lib. II. 121, 17. Hermiona 20, 17. 72, 32. 73, 12. 77, 33. 87, 25. 88, 19. 96, 2. 33. 113, 32. 116, 14. 132, 28. 178, 13. 234, 24. 237, 5. 280, 27. 316, 19. 393, 3. 470, 27. 496, 30. Iliona 16, 18. 75, 13. 88, 3. 97, 14. 98, 14. 104, 6. 124, 24. 183, 20. 359, 2. 470, 7. 475, 28. Medo 6, 28. 73, 21. 74, 25. 77, 25. 79, 4. 170, 19. 176, 5. 178, 10. 246, 4. 324, 33. 467, 24. 506, 17. Nyptra 40, 31. 52, 32. 77, 23. 248, 21. 375, 6. Paullo. 490, 5. 507, 27. Periboea 1, 32. 3, 2. 15, 17. 22, 16. 23, 8. 84, 22. 136, 33. 153, 23. 178, 7. 185, 26. 213, 12. 228, 17. 237, 3. 262, 28. 292, 6. 336, 25. 353, 14. 406, 9. 430, 15. 467, 33. 471, 6. 472, 22. 476, 12. 477, 3. 495, 28. 498, 11. 501, 21. 505, 22. 521, 9. Teucro 74, 31. 115, 20. 121, 15. 152, 29. 154, 3. 155, 5. 159, 18. 169, 24. 185, 4. 243, 5. 306, 31. 33. 407, 32. 414, 2. 290, 18. 506, 27. X, 262, 11. *Plautus* 8, 29. 9, 20. 97, 10. 100, 25. 119, 25. 120, 11. 145, 13. 14. 180, 12. 184, 4. 205, 4. 220, 11. 222, 5. 447, 18. 461, 30. Abroico 196, 33. Acaristione 157, 6. Amphitruone 9, 9. 18, 7. 31, 30. 33. 34, 8. 38, 9. 41, 24. 43, 14. 16. 18. 44. 13. 18. 23. 28. 29. 57, 24. 76, 18. 88, 22. 99, 9. 105, 22. 128, 17. 22. 148, 9. 12. 159, 3. 167, 2. 171, 8. 9. 175, 17. 178, 27. 179, 17. 30. 182, 26. 183, 10. 191, 21. 198, 32. 200, 25. 213, 6. 224, 31. 225, 6. 227, 17. 231, 2. 24. 233, 10. 15. 237, 8. 247, 7. 261, 28. 262, 25. 266, 22. 272, 29. 278, 9. 285, 25. 295, 10. 301, 27. 29. 321, 19. 331, 16. 342, 6. 351, 16.   
L 2 352.

- 352, 27. 354, 33. 359, 17.  
 361, 6. 362, 19. 21. 364,  
 15. 369, 28. 388, 10. 391,  
 19. 393, 11. 12. 410, 14.  
 439, 8. 453, 26. 30. 454, 3.  
 456, 13. 18. 460, 15. 462,  
 22. 473, 33. 480, 20. 487,  
 31. 496, 9. 498, 3. 502, 14.  
 504, 19. 513, 6. 521, 31. 528,  
 23. 543, 10. 16. 546, 28.  
 Afinaria 3, 6. 28. 31. 22, 23.  
 24, 31. 31, 11. 43, 25. 44,  
 14. 33. 45, 7. 72, 14. 16.  
 76, 30. 79, 9. 128, 27.  
 144, 27. 146, 2. 4. 151, 15.  
 22. 30. 153, 19. 157, 26.  
 186, 11. 187, 5. 190, 15.  
 192, 17. 198, 24. 215, 27.  
 225, 15. 227, 22. 232, 18.  
 233, 6. 247, 12. 250, 10.  
 255, 31. 262, 7. 266, 20.  
 28. 271, 2. 285, 22. 293, 5.  
 296, 6. 305, 27. 308, 2.  
 309, 12. 313, 2. 333, 10.  
 11. 344, 6. 349, 32. 359,  
 27. 361, 11. 375, 11. 16.  
 381, 32. 383, 2. 387, 27.  
 393, 20. 394, 13. 31. 402,  
 18. 412, 20. 414, 18. 19.  
 438, 17. 439, 19. 31. 454,  
 8. 16. 470, 6. 471, 33. 472,  
 13. 476, 14. 478, 30. 483,  
 9. 493, 10. 501, 9. 529, 2.  
 532, 33. Astraba, quae et  
 clitellaria 62, 33. 69, 33.  
 376, 8. Aulularia 5, 9. 21.  
 17, 29. 43, 7. 45, 10. 16.  
 19. 23. 75, 5. 81, 33. 85,  
 32. 86, 2. 95, 12. 98, 26.  
 105, 25. 115, 5. 120, 4.  
 123, 18. 128, 30. 33. 134,  
 11. 136, 25. 138, 30. 139,  
 31. 144, 32. 151, 32. 152,  
 4. 8. 164, 16. 171, 32.  
 172, 22. 207, 23. 210, 9.  
 217, 28. 29. 225, 8. 229, 32.  
 232, 27. 234, 19. 240, 11.  
 250, 11. 251, 8. 254, 9.  
 266, 18. 272, 6. 273, 28.  
 274, 13. 275, 10. 278, 17.  
 279, 16. 284, 8. 25. 290,  
 33. 293, 12. 304, 23. 310,  
 4. 313, 25. 317, 29. 318, 7.  
 320, 16. 322, 9. 332, 31.  
 340, 23. 342, 8. 348, 24.  
 359, 33. 360, 5. 369, 18.  
 374, 12. 375, 7. 19. 381,  
 10. 395, 20. 396, 7. 15.  
 400, 6. 433, 33. 454, 19.  
 27. 30. 33. 455, 4. 8. 469, 2.  
 476, 17. 483, 19. 487, 16.  
 21. 496, 15. 22. 500, 30.  
 509, 7. 10. 11. 525, 2. 529,  
 5. 530, 27. 538, 13. 541,  
 30. 32. 543, 23. 30. 548,  
 16. 549, 27. 29. Bacchidi-  
 bus

bus 6. 4. 13. 11. 13. 75, 7.  
 32. 83, 28. 102, 7. 172, 31.  
 173, 2. 333, 33. 334, 3.  
 342, 19. 421, 15. 474, 32.  
 476, 19. Captivis 7, 29.  
 72, 21. 95, 18. 19. 136, 4.  
 143, 14. 146, 6. 157, 31.  
 164, 20. 191, 26. 220, 13.  
 291, 14. 335, 10. 422, 8.  
 482, 3. 484, 9. 498, 21.  
 512, 25. 533, 3. 552, 15.  
 Carbonaria 221, 13. Ca-  
 sina 6, 26. 7, 13. 20. 11, 26.  
 50, 10. 98, 25. 135, 8. 308,  
 12. 333, 13. 334, 23.  
 396, 33. 476, 24. 483, 33.  
 Cistellaria 63, 33. 72, 19.  
 84, 16. 102, 18. 108, 17.  
 164, 18. 171, 18. 190, 9.  
 198, 25. 415, 15. 423, 16.  
 482, 2. 499, 30. Colace  
 545, 20. Cornicularia 63,  
 14. 134, 28. 32. 147, 27.  
 220, 15. Curculione 8, 7.  
 19. 96, 15. 126, 11. 199,  
 11. 218, 5. 6. 12. 290, 7.  
 331, 28. 376, 9. 421, 17.  
 510, 17. 552, 12. Epidico  
 8, 21. 33. 40, 9. 102, 29.  
 103, 2. 123, 31. 173, 8.  
 278, 19. 355, 25. 499, 3.  
 508, 13. 539, 11. 15. 18.  
 31. 540, 2. 5. 10. 18. 20.

548, 12. 19. 24. 33. Frivo-  
 laria 66, 33. Medico pa-  
 rasito 84, 8. 200, 11. 551, 6.  
 Menaechmis 1, 25. 3, 8.  
 22, 9. 13. 24, 25. 38, 15.  
 72, 25. 89, 19. 108, 27.  
 138, 23. 191, 11. 192, 19.  
 255, 6. 333, 32. 338, 13.  
 343, 29. 422, 12. 423, 25.  
 449, 25. 455, 11. 467, 12.  
 468, 13. 15. 476, 25. 497,  
 7. 499, 31. 519, 25. 537,  
 33. Mercatore 115, 32.  
 137, 12. 163, 10. 166, 6.  
 175, 18. 176, 27. 191, 31.  
 200, 5. 223, 14. 233, 7.  
 394, 16. 401, 20. 421, 24.  
 449, 30. 476, 8. 482, 21.  
 533, 31. 534, 12. Milite 4,  
 26. 5, 24. 9, 11. 30. 31, 17.  
 34, 30. 103, 5. 120, 26.  
 146, 12. 157, 5. 203, 5.  
 207, 18. 230, 8. 254, 24.  
 305, 6. 12. 306, 14. 334,  
 22. 342, 22. 343, 12. 373,  
 32. 415, 19. 21. 456, 33.  
 467, 21. 476, 29. 486, 16.  
 499, 5. 549, 7. Mustellaria  
 55, 22. 79, 30. 81, 18. 108,  
 2. 198, 20. 202, 26. 239,  
 16. 361, 29. 381, 2. Nervo-  
 laria 127, 26. 169. 8. Persa  
 10, 2. 9. 13. 11, 6. 87, 20.



150, 5. 154, 30. 179, 23.  
 210, 18. 258, 21. 342, 21.  
 447, 2. 468, 20. 479, 17.  
 495, 16. 510, 23. Plocino  
 149, 9. Poenulo 11, 26. 33.  
 52, 30. 104, 10. 22. 123,  
 23. 126, 28. 137, 20. 166,  
 7. 173, 11. 181, 18. 199, 15.  
 20. 258, 12. 392, 21. 397,  
 3. 23. 407, 11. 424, 20.  
 446, 33. 507, 11. 510, 30.  
 33. 533, 3. 11. 12. Pseudolo  
 11, 20. 20, 12. 84, 18. 19.  
 97, 17. 164, 30. 184, 30.  
 227, 20. 331, 29. 334, 19.  
 335, 29. 394, 32. 422, 30.  
 423, 30. 466, 26. 500, 17.  
 501, 10. 503, 26. 536, 24.  
 Rudente 70, 30. 142, 33.  
 143, 3. 145, 8. 151, 10.  
 155, 28. 158, 27. 170, 25.  
 221, 28. 245, 7. 291, 29.  
 307, 4. 392, 28. 406, 4.  
 511, 10. 519, 24. 533, 20.  
 21. Scematico 334, 6. Sti-  
 cho 5, 27. 11, 30. 192, 15.  
 210, 22. 292, 4. 468, 21.  
 470, 8. in Erratis 509, 26.  
 511, 20. 515, 17. 533, 24.  
 Tiberio 134, 28. Tri-  
 nummo 12, 18. 54, 15. 73,  
 3. 81, 19. 84, 25. 109, 15.  
 123, 20. 144, 8. 192, 21.

206, 28. 212, 28. 304, 24.  
 306, 15. 322, 5. 356, 2.  
 374, 28. 384, 10. 423, 32.  
 468, 30. 475, 7. 484, 26.  
 486, 24. 497, 8. 33. 511, 2.  
 525, 28. Truculento 5, 11.  
 12, 28. 67, 3. 80, 25. 89,  
 20. 123, 32. 139, 11. 154, 33.  
 217, 33. 457, 14. 21. 467, 11.  
 476, 33. 499, 9. Vidularia  
 104, 13. 123, 33. 138, 28.  
 220, 27. 258, 28. 468, 31.  
 476, 22. 508, 8.

*Pomponius* 219, 30. 234, 30.  
 509, 30. Adelphis 96, 18.  
 Aedituo 75, 15. Aga-  
 memnone supposito 473,  
 4. Agricola 503, 8. Aleo-  
 nibus 147, 4. 166, 30. 408,  
 33. Anulo posteriore 508,  
 10. Aruspice 516, 18. Asi-  
 na, vel Asinaria 246, 15.  
 514, 5. Atellana 53, 23.  
 Atreo 144, 22. Auctora-  
 to 516, 14. Augure 479, 6.  
 Buccone adoptato 155, 2.  
 178, 19. 479, 27. 508, 2.  
 Campanis 513, 9. Citha-  
 rista 127, 7. Collegio 104,  
 12. Concha 38, 33. 292,  
 26. Conditionibus 507,  
 9. Cretula vel Petitore  
 206, 17. 474, 9. Decuma  
 fullonis 4, 17. 105, 14.  
 182,

182, 13. Dotata 104, 24.  
 511, 31. Ergastulo 164, 27.  
 186, 2. Fullone 504, 26.  
 Fullonibus 472, 32. He-  
 rede Petitore 504, 24.  
 511, 18. Hirnea Pappi 40,  
 19. Maccis geminis 75,  
 27, 150, 20. 154, 25. 469,  
 20. 470, 30. 506, 24. 508,  
 23. Macco sequestre 508,  
 9. Maiali 183, 3. 473, 17.  
 476, 2. Medico 166, 2.  
 Munda 474, 12. 21. Nu-  
 ptiis 39, 12. Pannuceatis  
 18, 20. 31. 19, 5. 22. 39, 7.  
 143, 26. 416, 15. 537, 8.  
 Panfa, vel sponsa papi-  
 pola 275, 23. 469, 20.  
 Pappo agricola 477, 6.  
 486, 18. 498, 4. 517, 28.  
 Pappo praeterito 468, 7.  
 Parthis 479, 10. Patruo  
 474, 24. Philosophia 514,  
 23. Pictoribus 16, 33. 17,  
 14. 19. 280, 18. 323, 27.  
 356, 8. 482, 8. Piscatoribus  
 344, 13. 484, 4. 488, 16.  
 Pistore 81, 21. 146, 25. 483,  
 23. 517, 20. Pintone Gor-  
 gonio 508, 5. Placenta  
 209, 6. Porcaria vel por-  
 cetra 40, 28. Porto 231,  
 13. Praecone posteriore  
 2, 24. 17, 21. 19, 31. 20, 7.  
 83, 4. 342, 10. 500, 25.

518, 17. 523, 11. Praefecto  
 morum 118, 15. 507, 32.  
 Prostibulo 18, 2. 11. 15.  
 83, 33. 146, 23. 224, 33.  
 394, 14. 456, 3. Quinqua-  
 tribus 226, 19. Rustico  
 513, 26. Sarcularia 13, 2.  
 Syris 11, 5. 154, 17. Ver-  
 nionibus 505, 17. 506, 29.  
 Verre aegroto 112, 5. 178,  
 24. 515, 5.

*Propertius* Eleg. lib. III.  
 169, 29.

*Publilius* putatoribus 133, 9.

*Claudius Quadrigarius* 228,  
 10. 471, 20. Annalibus  
 29, 8. 90, 17. 212, 17. 480,  
 14. lib. I. 222, 2. 508, 17.  
 II, 154, 33. 359, 5. 514, 10.  
 517, 21. III, 97, 33. 475,  
 26. 508, 30. 516, 11. IV,  
 76, 11. 418, 2. V, 472, 17.  
 VI, 267, 21. 511, 25. VII,  
 119, 32. VIII, 477, 6.  
 XVI, 122, 14. 465, 3.  
 XXI, 510, 19. Rerum Ro-  
 manar. lib. XII, 535, 25.  
 Oratione in Quintum  
 Gallum 208, 27.

*Sallustius* 60, 23. 92, 8. 199,  
 3. 310, 12. 442, 22. 453, 3.  
 5. 489, 25. 512, 16. 524, 10.  
 Historiarum lib. I. 31, 26.

140, 28. 206, 16. 229, 4.  
 231, 17. 264, 17. 276, 16.  
 282, 20. 286, 16. 452, 32.  
 526, 11. 530, 30. II, 53, 2.  
 101, 15. 127, 27. 172, 10.  
 177, 22. 180, 21. 202, 8.  
 215, 32. 222, 22. 280, 20.  
 310, 21. 315, 5. 385, 3.  
 398, 7. 449, 28. 497, 25.  
 530, 32. 534, 31. 535, 2.  
 538, 21. III, 7, 7. 22, 18.  
 116, 20. 137, 9. 186, 13.  
 235, 14. 239, 4. 281, 31.  
 314, 23. 323, 4. 406, 10.  
 456, 14. 489, 9. 502, 2.  
 534, 18. 26. 538, 32. 553,  
 22. 27. 32. 554, 33. IV, 95,  
 22. 132, 22. 138, 4. 186,  
 19. 258, 23. 260, 31. 318,  
 28. 321, 24. 366, 11. 489,  
 26. 492, 30. 535, 9. 15.  
 554, 20. 556, 18. V, 138,  
 9. 236, 18. 397, 13. VI,  
 495, 33. Catilinae bello  
 113, 5. 242, 18. 249, 30.  
 265, 21. 304, 18. 309, 11.  
 27. 310, 5. 317, 32. 322,  
 24. 30. 341, 13. 351, 22.  
 353, 32. 364, 16. 371, 13.  
 390, 24. 398, 17. 419, 26.  
 427, 3. 431, 8. 433, 18. 20.  
 439, 25. 442, 18. 453, 20.  
 484, 15. 489, 32. 499, 15.

521, 15. 554, II. 30. Iugur-  
 thino bello 6, 3. 14, 32.  
 82, 3. 110, 5. 129, 20. 185,  
 14. 209, 31. 257, 20. 259,  
 15. 260, 16. 24. 294, 2.  
 295, 5. 306, 6. 316, 8.  
 322, 3. 325, 28. 343, 4.  
 353, 29. 33. 366, 2. 395,  
 33. 396, 21. 399, 33. 400,  
 17. 407, 29. 416, 29. 424,  
 8. 425, 24. 492, 25. 498,  
 22. 24. 522, 33. 552, 28.  
 553, 13. 19. 554, 15.

*Santra* de verborum anti-  
 tiquitate 170, 22. lib. III,  
 117, 19. Nuntiis Bacchis  
 78, 28. 104, 17.

*Sempronius Asellio* Histo-  
 riarum lib. IV. 481, 5.

*Serenus* 61, 31. 223, 25. in  
 Opusculis 210, 20. 258, 3.  
 4. 431, 19. 467, 23. lib. I.  
 539, 19. Ruralibus 212, 25.

*Sisenna* 127, 29. historia-  
 rum lib. I. 168, 9. 187, 32.  
 376, 26. II, 57. 28. III, 57,  
 32. 58, 3. 70, 32. 80, 5. 82,  
 6. 101, 6. 7. 125, 17. 126, 9.  
 130, 2. 7. 11. 135, 31. 141,  
 23. 27. 31. 162, 2. 188, 17.  
 230, 19. 236, 26. 348, 15.  
 361, 19. 363, 3. 367, 32.  
 448, 33. 480, 33. 484, 17. 19.

- 491, 26. 492, 28. 502, 25. 26.  
 516, 29. 527, 13. 534, 11.  
 535, 3. 538, 29. 552, 19.  
 553, 16. 25. 555, 22. 556,  
 4. 8. IV, 10, 25. 40, 10.  
 58, 7. 14. 19. 68, 15. 23.  
 73, 15. 92, 22. 24. 26. 31.  
 92, 2. 98, 33. 99, 6. 107,  
 15. 18. 22. 113, 24. 26.  
 115, 12. 127, 5. 133, 2.  
 142, 5. 145, 21. 159, 16.  
 161, 26. 31. 162, 4. 7.  
 195, 27. 33. 205, 17. 207,  
 5. 8. 222, 26. 255, 16. 256,  
 7. 257, 12. 258, 6. 26. 263,  
 11. 264, 29. 273, 3. 274,  
 28. 277, 11. 289, 14. 294,  
 8. 296, 33. 339, 16. 354, 6.  
 356, 28. 361, 27. 363, 17.  
 364, 6. 376, 28. 400, 31.  
 423, 8. 429, 14. 449, 5.  
 10. 18. 471, 22. 495, 11.  
 502, 19. 514, 6. 516, 31.  
 522, 17. 534, 21. 28. 536,  
 4. 556, 6. 9. 13. 21. V,  
 87, 2. 93, 31. VI, 486, 30.  
 VIII, 392, 8. XXIII,  
 468, 10.
- Terentius* 36, 19. 172, 15.  
 222, 7. 223, 11. 262, 14.  
 393, 10. 409, 20. 426, 20.  
 499, 20. *Adelphis* 31, 3.  
 59, 14. 96, 7. 190, 11.  
 222, 10. 232, 16. 236, 16.  
 243, 12. 269, 28. 284, 21.  
 285, 10. 294, 29. 298, 18.  
 305, 26. 339, 18. 348, 19.  
 367, 23. 372, 5. 31. 373, 4.  
 16. 380, 14. 388, 9. 397, 14.  
 399, 11. 408, 23. 438, 9.  
 463, 11. 481, 26. 493, 16.  
*Andria* 29, 30. 39, 15. 17.  
 59, 17. 73, 11. 215, 26. 219,  
 20. 232, 22. 237, 25. 242,  
 12. 252, 29. 256, 12. 262,  
 19. 271, 25. 275, 25. 280,  
 8. 11. 285, 21. 291, 2. 301,  
 20. 309, 21. 317, 25. 30.  
 322, 15. 324, 6. 351, 18.  
 360, 11. 361, 33. 363, 26.  
 366, 6. 369, 30. 375, 15.  
 378, 22. 379, 16. 383, 10.  
 384, 24. 393, 19. 399, 6.  
 402, 21. 404, 16. 409, 16.  
 412, 14. 436, 11. 446, 29.  
 484, 2. 493, 12. 499, 21.  
 512, 2. 523, 4. *Eunucho*  
 32, 24. 27. 32. 33, 5. 61, 6.  
 165, 8. 190, 12. 235, 32.  
 240, 6. 249, 13. 256, 4. 10.  
 264, 2. 25. 270, 29. 279, 19.  
 296, 4. 13. 299, 20. 301, 12.  
 304, 14. 33. 318, 9. 324, 17.  
 337, 19. 349, 28. 358, 19.  
 359, 9. 364, 10. 365, 30.  
 382, 28. 30. 388, 25. 399,

22. 410, 19. 413, 13. 493,  
 22. 496, 10. 519, 4. 524,  
 29. 528, 7. Heautontimo-  
 rumeno 7, 24. 175, 3.  
 182, 11. 231, 27. 239, 27.  
 243, 33. 246, 24. 250, 17.  
 251, 21. 32. 252, 31. 254,  
 30. 256, 31. 264, 31. 278,  
 23. 32. 285, 15. 288, 2.  
 296, 22. 299, 11. 15. 302,  
 26. 309, 29. 314, 10. 318,  
 19. 320, 33. 351, 30. 373,  
 5. 14. 389, 26. 419, 21.  
 420, 14. Hecyra 24, 4.  
 32, 3. 184, 25. 253, 7.  
 270, 4. 291, 17. 295, 32.  
 296, 32. 325, 21. 382, 19.  
 385, 28. 414, 33. 468, 32.  
 483, 22. 495, 19. 518, 15.  
 Phormione 11, 22. 24,  
 29. 31, 9. 24. 39, 32. 87,  
 30. 103, 22. 25. 110, 21.  
 117, 30. 165, 6. 189, 18.  
 249, 21. 254, 4. 255, 10.  
 269, 2. 9. 17. 33. 271, 18.  
 276, 27. 282, 8. 287, 10.  
 293, 3. 296, 29. 337, 8.  
 344, 2. 363, 2. 370, 13.  
 371, 15. 381, 6. 386, 12.  
 407, 16. 410, 27. 420, 13.  
 496, 25. 501, 19. 525, 5.

*Titinnius* 210, 5. 221, 16.  
 304, 20. 455, 33. 536, 23.

Barbato 3, 20. 499, 7. 552,  
 25. Fullonia 111, 10. 153,  
 25. 245, 31. Fullonibus  
 81, 14. 98, 24. 217, 20.  
 224, 23. 233, 5. 305, 4.  
 366, 16. 369, 21. 406, 17.  
 470, 2. 483, 18. Gemina  
 81, 12. 94, 33. 157, 15. 17.  
 192, 10. 232, 21. 256, 14.  
 306, 29. 392, 15. 406, 1. 19.  
 420, 7. 486, 16. 495, 14.  
 497, 5. 510, 6. 12. Haru-  
 bra 476, 31. Proelia vel  
 Prilia 71, 33. 102, 9. 179,  
 22. 277, 25. 278, 12. 290,  
 8. 352, 6. 375, 3. 503, 33.  
 517, 13. Privigna 157, 8.  
 Pfalltria 224, 21. 324, 16.  
 331, 27. 496, 14. 504, 22.  
 Quinto 98, 8. 277, 16. 23.  
 439, 13. 481, 20. 482, 32.  
 507, 16. Setina 19, 17. 87,  
 12. 123, 10. 144, 6. 186, 23.  
 204, 29. 227, 14. 249, 18.  
 503, 3. 548, 11. 552, 13.  
 Varro 95, 5. 131, 33. 157,  
 10. Veliterna 2, 17. 217,  
 18. 277, 4. 316, 2. 332, 5.  
 355, 7. 391, 20. 467, 10.  
 495, 13. 509, 25. 536, 19.

*Trabea* Ergastulo 515, 28.

*Tubero* histor. lib. I. 376,  
 31. XIV, 481, 9.

*Turpi*

*Turpilius* 229, 5. 542, 18.*Boethuntibus* 23, 5. 179,

24. 332, 28. 342, 2. 429,

20. 518, 4. *Canephoro* 63,

19. 116, 9. 392, 26. 491, 7.

*Demetrio* 124, II. 216, 7.

278, 2. 322, 18. 337, 3.

352, 19. 397, 29. 408, 27.

424, 5. 427, 28. 466, 7.

488, 18. 491, 2. 497, 18.

*Demiurgo* 2, 32. 8, 25.

15, 16. 226, 12. 236, 16.

342, 26. 483, 25. 491, 18.

*Epiclero* 84, 21. 96, 24.

215, 28. 321, 21. 332, 19.

357, 23. 398, 5. 477, 15.

495, 25. 497, 12. 501, 17.

*Hetaera* 127, 12. 182, 5.

186, 8. 468, 18. 470, 33.

483, 27. 491, 8. 514, 27.

526, 2. 549, 10. *Lemniis*

14, 29. 256, 22. 259, 28.

363, 15. 533, 15. 534, 7.

*Leucadia* 21, 25. 75, 29.

102, 31. 173, 4. 174, 3.

182, 3. 201, 24. 262, 12.

277, 8. 321, 22. 322, 21.

325, 4. 334, 11. 408, 29.

467, 28. 496, 18. 522, 26.

534, 5. *Lindia* 3, 10. 187,

30. 212, 33. 333, 14. 343,

15. 352, 21. 397, 30. 399,

19. 482, 5. *Paraterusa* 132,

14. 139, 17. 186, 6. 358,

23. 399, 28. *Pedio* 40, 7.

85, 21. 255, 22. 305, 32.

470, 28. 475, 30. 489, 30.

497, 14. 500, 7. 22. 501, 6.

514, 15. 522, 5. *Philopatro*

1, 30. 22, 13. 132, 3. 229,

33. 260, 8. 281, 25. 282,

10. 321, 14. 358, 4. 422,

19. 429, 21. 484, 28. 525,

31. 638, 7. *Thrasyleone*

95, 10. 146, 18. 213, 8.

215, 30. 304, 26. 321, 11.

355, 13. 477, 18. 481, 28.

488, 27. 524, 27. *Veli-**terna* 539, 23.*Varro Atacinus* 191, 22.*M. Terentius Varro* 55, 4.

59, 21. 66, 28. 79, 28.

122, 5. 193, 13. 206, 23.

223, 15. 450, 7. 520, 18.

de *sermone latino* lib.III. 54, 4. 318, 24. de *lin-**gua latina* lib. V, 64, 13.

VI, 376, 14. XVIII, 127,

22. de *re rustica* lib. I.

19, 27. 52, 22. 53, 24. 61,

12. 15. 20. 29. 33. 62, 51.

80, 21. 83, 16. 93, 24. 94,

7. 10. 114, 4. 118, 4. 147,

14. 148, 5. 163, 13. 16.

189, 21. 197, 23. 25. 211,

33. 225, 9. 228, 32. 302,

11. 403, 8. 414, 21. 26.  
 444, 30. 477, 25. 491, 9.  
 500, 33. 502, 20. 546, 3. 6.  
 9. 550, 30. 33. III, 239,  
 30. XX, 519, 22. de vita  
 populi Romani 424, 13.  
 lib. I. 11, 13. 15, 21. 21, 6.  
 23, 22. 43, 9. 32. 44, 7.  
 55, 23. 59, 6. 62, 12. 63,  
 29. 67, 24. 68, 32. 83, 19.  
 86, 6. 114, 20. 135, 16.  
 152, 16. 162, 17. 22. 177,  
 24. 189, 25. 30. 228, 13.  
 236, 27. 287, 19. 321, 33.  
 341, 26. 484, 20. 490, 27.  
 494, 7. 11. 530, 26. 531,  
 18. 23. 31. 540, 33. 522, 5.  
 542, 22. 544, 4. 6. 9. 545,  
 28. 546, 13. 33. 547, 5.  
 16. 22. 548, 29. 551,  
 10. 17. 23. 27. 30. II, 23,  
 28. 56, 31. 57, 3. 77, 3.  
 112, 26. 156, 16. 180, 31.  
 182, 19. 287, 15. 302, 5.  
 322, 10. 465, 26. 481, 13.  
 485, 17. 494, 15. 498, 17.  
 519, 28. 528, 13. 18. 529,  
 23. 532, 7. 12. 18. 542, 26.  
 27. III, 57, 7. 68, 2. 94,  
 15. 117, 27. 149, 13. 163,  
 20. 32. 244, 33. 358, 14.  
 518, 30. 520, 8. 26. 529, 29.  
 535, 20. 537, 15. 24. 544,  
 15. 547, 31. 549, 32. 550, 4.  
 552, 22. 553, 5. 555, 12.  
 IV, 67, 7. 77, 12. 145, 28.  
 147, 17. 149, 19. 163, 28.  
 205, 19. 245, 14. 284, 16.  
 398, 11. 454, 22. 465, 32.  
 466, 3. 495, 30. 499, 23.  
 501, 14. 525, 13. 17. 541,  
 20. de Republica lib. I.  
 218, 12. XX, 161, 7. Rerum  
 Humanarum 418, 8. lib. I.  
 52, 17. II, 75, 19. III, 90,  
 19. XIV, 479, 13. XVI,  
 100, 12. XX, 59, 2. 80, 7.  
 92, 10. 14. 142, 8. 214, 33.  
 222, 16. 18. 345, 4. 394, 5.  
 425, 33. 471, 4. XXIII,  
 216, 22. 24. Rerum Divi-  
 narum 197, 5. 510, 4. lib. I.  
 115, 3. 156, 9. 197, 11. 13.  
 III, 334, 25. IV, 222, 4.  
 VII, 473, 10. XI, 194, 17,  
 220, 22. XIV, 50, 15. 480,  
 2. XVI, 318, 26. Quae-  
 stionum Plautinarum lib.  
 II. 9. 17. Disciplinarum  
 lib. V. 435, 9. VIII, 195, 11.  
 551, 14. de proprietate  
 scriptorum 334, 28. de  
 compositione Satyrarum  
 67, 15. de sceniis origi-  
 nibus libro III. 194, 8.  
 Epistola ad Caesarem 56,  
 29. 423, 6. in Epistola Lu-  
 lii

lii Caesaris 263, 4. ad Fabium 493, 28. ad Fusium 117, 6. 144, 3. 425, 18. ad Marullium 545, 5. ad Ser. Sulpicium 112, 30. ad Varronem 26, 14. 167, 24. Epistola latina 141, 17. 419, 11. lib. I. 121, 11. II. 473, 20. Ab originibus, *περὶ ἀνθρώπων φύσεως* 82, 23. 114, 26. 156, 18. 24. 171, 26. Agathone 4, 18. 46, 30. 47, 3. 99, 18. 167, 5. 187, 10. 247, 18. 345, 7. 357, 2. 400, 14. 436, 15. 521, 23. Aiace stramentitio 513, 28. Ἀμμων μετρεῖς, *περὶ Φιλαργυρίας* 117, 15. 179, 11. 395, 30. 552, 29. 553, 9. Andabatis 35, 4. 46, 21. 135, 13. 241, 26. 267, 11. 384, 32. 419, 9. 426, 30. 483, 6. 486, 6. Anthropopoli, *περὶ γενεθλιακῆς* 174, 15. 226, 14. 379, 9. 471, 11. 504, 10. 552, 7. Armorum iudicio 427, 28. 477, 21. Baiis 154, 7. Bimarco, bimargo, vel vimarco, *περὶ τρέπας* 17, 16. 25, 8. 55, 10. 70, 10. 92, 4. 100, 29. 107, 5. 111, 24. 153, 8. 167, 20. 168, 13.

180, 10. 13. 196, 27. 201, 5. 210, 10. 223, 6. 229, 23. 242, 15. 248, 17. 383, 26. 448, 15. 20. 480, 24. 485, 2. 530, 21. 533, 8. 543, 13. Caei (an Cael.) lib. II. 195, 30. Caprino praelio, *περὶ ἡδονῆς* 267, 23. 302, 25. 361, 24. Cato vel de liberis educandis 77, 6. 17. 81, 2. 88, 11. 94, 19. 22. 108, 20. 25. 30. 131, 4. 133, 19. 141, 33. 162, 26. 167, 31. 168, 4. 179, 7. 201, 12. 211, 21. 213, 15. 309, 29. 352, 28. 363, 11. 367, 20. 395, 5. 447, 32. 480, 5. 481, 16. 494, 19. 22. 26. 29. 502, 22. 520, 29. 532, 23. 542, 32. 552, 4. Cave canem 75, 22. Columna Herculis *περὶ δόξης* 82, 32. Cosmotoryne, *περὶ φθορᾶς κόσμου* 3, 24. 5, 5. 83, 10. 157, 24. 224, 14. 234, 6. 503, 30. 537, 28. 538, 16. Cras credo, hodie nihil 112, 9. 139, 10. 26. 206, 20. Cygno *περὶ τραφῆς* 230, 25. 485, 10. 497, 21. Desultorio, *περὶ τῆς γράφου* 503, 23. 534, 24. Endymionibus 47, 7. 231, 33. 249,



- 249, 9. 250, 12. 282, 2.  
 349, 5. 356, 27. 408, 4.  
 543, 18. Ephebo, vel Synephebo, *περὶ ἐμπονῆς* 156, 32. 210, 12. 226, 18. 324, 20. 355, 19. Ephemeride 71, 19. *Ἐπιτάφιον*, ἢ βῆς *περὶ τάφον* 102, 5. 416, 18. Erratione 91, 2. Est modus matulae, *περὶ μέθης* 5, 16. 28, 19. 83, 23. 146, 9. 172, 25. 544, 27. 545, 3. 11. 22. Eumenidibus 9, 4. 11, 10. 35, 16. 49, 20. 22. 26. 56, 13. 86, 27. 102, 10. 105, 12. 106, 2. 110, 2. 6. 121, 8. 122, 27. 152, 33. 153, 3. 6. 181, 9. 199, 16. 201, 11. 25. 233, 12. 236, 24. 242, 24. 33. 245, 23. 250, 14. 253, 5. 255, 15. 264, 20. 267, 9. 272, 3. 285, 23. 295, 25. 328, 11. 334, 13. 344, 11. 334, 13. 344, 11. 26. 345, 10. 349, 13. 355, 23. 31. 356, 15. 367, 30. 381, 19. 386, 29. 390, 9. 392, 4. 394, 9. 421, 7. 434, 23. 451, 33. 452, 4. 9. 480, 26. 29. 31. 487, 26. 498, 32. 520, 3. 528, 3. 529, 13. 537, 30. 540, 14. 543, 32. 549, 12. 21. 550, 15. *Εὐρεν ἡλοπαῖς τὸ πῶμα*, *περὶ γεγαμηκότων* 399, 31. 478, 4. 526, 15. *Ἐχω σέ*, *περὶ τύχης* 72, 10. 179, 6. 228, 6. 342, 33. *Ἔως ποτὲ*, *περὶ ὠρῶν* 27, 17. 216, 19. Flaxtabulis *περὶ ἐπαρχιῶν* 27, 3. 28, 7. 82, 13. 219, 16. 391, 30. 458, 33. Gallo Fundanio, de Admirandis 71, 26. 205, 30. 217, 2. 218, 18. 220, 11. Gerontodidascalo 8, 28. 19, 11. 47, 19. 23, 27. 55, 7. 86, 8. 10. 112, 22. 166, 15. 190, 29. 195, 16. 214, 29. 261, 7. 267, 7. 314, 30. 337, 13. 440, 13. 441, 20. 543, 11. Gloria, vel Inglorio, *περὶ φθόνου* 148, 3. 325, 16. *Γνωθὶ σεαυτὸν* 25, 23. 49, 15. 69, 28. 135, 26. 140, 11. 16. 148, 14. 169, 14. 243, 23. 259, 9. 267, 2. 283, 31. 312, 5. 374, 13. 402, 27. Hecatombe, *περὶ θυσιῶν* 27, 15. 23. 131, 12. 18. 213, 23. 466, 28. 504, 12. 521, 13. Hebdomadon 528, 26. lib. I. 145, 5. Hercules tuam fidem 47, 28. 32. 468, 5. 533, 7. Hercule Socra-

Socratico 168, 16. 529, 8.  
 542, 14. idem Attii quod  
 Titii 40, 2. Ἰπποσύνη  
 36, 29. Lege Maenia 79,  
 21, 106, 6. 10. 171, 11.  
 207, 21. 225, 29. 243, 20.  
 369, 10. 382, 10. 397, 31.  
 Logomachia 182, 16. Lon-  
 ge fuit qui suos fugit 204,  
 23. 271, 10. Manio 87, 11.  
 113, 12. 125, 32. 131, 16.  
 133, 27. 30. 147, 11. 160,  
 7. 161, 5. 168, 19. 183, 5.  
 185, 16. 201, 7. 211, 13.  
 225, 10. 226, 4. 237, 14.  
 274, 18. 442, 32. 448, 25.  
 480, 4. 487, 12. 540, 29.  
 543, 20. 33. 545, 12. Mar-  
 cipore 46, 2. 8. 12. 79, 15.  
 16. 82, 33. 105, 33. 126,  
 13. 133, 17. 158, 21. 178,  
 29. 213, 29. 214, 24. 254,  
 20. 318, 33. 344, 14. 358,  
 20. 26. 451, 3. 9. 16. Mar-  
 copoli, περὶ ἀρχῆς 18,  
 24. 81, 9. 199, 21. 209, 19.  
 234, 4. Meleagris 48, 8.  
 99, 27. 187, 15. 205, 15.  
 236, 32. 253, 3. 30. 286,  
 18. 323, 22. 384, 3. 492,  
 13. 536, 30. 553, 29. 555,  
 20. Modio 5, 18. 17, 25.  
 55, 19. 30. 70, 16. 93, 12.  
 20. 96, 13. 119, 9. 141, 5.

161, 16. 176, 18. 22. 180, 7.  
 229, 25. 354, 3. 362, 31.  
 365, 14. 448, 30. 536, 33.  
 549, 24. 550, 17. Mutuum  
 muli scabunt, περὶ ψω-  
 ρισμῶν 115, 20. 157, 21. 228,  
 25. 235, 7. Mysteriis 14, 3.  
 24, 33. 46, 26. 76, 16. 99,  
 13. 280, 29. 392, 28. Octo-  
 gesti, περὶ νομισμάτων  
 20, 19. 78, 10. 171, 21. 510,  
 27. 513, 16. Oedipothye-  
 ste 473, 28. Ὀνος λύρας  
 5, 32, 7, 16. 16, 22. 30, 30.  
 42, 32. 56, 9. 23. 79, 32.  
 80, 2. 88, 4. 93, 15. 100,  
 31. 101, 2. 141, 10. 171,  
 29. 176, 20. 31. 182, 31.  
 183, 7. 215, 15. 17. 230,  
 30. 372, 29. 483, 12. 555,  
 4, 30. Papiapapae, περὶ  
 ἐγκωμίων 19, 5. 26, 17. 21.  
 29. 83, 15. 135, 22. 213,  
 25. 218, 22. 281, 29. 322,  
 6. 456, 6. 478, 8. 495, 29.  
 539, 12. Pappo vel iudice  
 12, 22. Parmenone 28, 9.  
 79, 7. 19. 86, 15. 152, 10.  
 178, 31. 193, 4. 213, 13.  
 240, 33. 251, 9. 267, 13.  
 347, 30. 374, 7. 424,  
 10. 428, 19. 451, 25.  
 486, 12. 494, 32. Περὶ  
 αἰρέσεων 94, 24. 171, 14.

- 351, 27. *Περὶ ἐξαγωγῆς*  
 117, 24. 336, 31. 345, 22.  
 352, 23. 400, 10. 458, 23.  
*Περὶ κεραυνῶν* 28, 16. 263,  
 19. *Periplu lib. I.* 171, 19.  
 192, 7. 316, 14. *Periplu*  
*lib. II. περὶ φιλοσοφίας*  
 131, 22. 392, 33. 455, 18.  
*Pränso parato* 482, 19.  
 488, 6. *Prometheo libe-*  
*rato* 27, 24. 28, 4. 71, 22.  
 101, 32. 120, 20. 172, 3. 8.  
 199, 26. 217, 23. 378, 9.  
 417, 13. 492, 18. 497, 23.  
 539, 26. *Pseudolo Apol-*  
*line, περὶ θεῶν ἀνα-*  
*γνώσεως* 468, 3. 478, 12.  
*Quinquatribus* 69, 18. 71,  
 16. 86, 4. 99, 24. 145, 2.  
 190, 25. 229, 16. 254, 11.  
 260, 18. 314, 12. 337, 5.  
 371, 23. *Sardis vaenali-*  
*bus* 496, 33. *Sciamachia,*  
*περὶ τυφῶν* 10, 18. 131, 25.  
 202, 5. 489, 17. *Sera pa-*  
*recte* 104, 28. *Serrano,*  
*περὶ ἀρχαιρεσιῶν* 16, 12.  
 71, 13. 137, 3. 164, 22. 193,  
 19. 259, 31. 292, 22. 334,  
 16. 455, 21. 477, 23. *Sel-*  
*quiulyffe* 28, 12. 31, 30.  
 45, 2. 48, 31. 49, 2. 83, 25.  
 86, 17. 99, 31. 131, 14. 179,  
 2. 208, 14. 242, 32. 247,  
 23. 248, 15. 276, 8. 299, 32.  
 321, 29. 344, 8. 367, 17. 29.  
 368, 28. 401, 12. 405, 20.  
 451, 28. 492, 5. 518, 21.  
 538, 14. 512, 11. *Sexagefi*  
 49, 8. 69, 24. 86, 20. 24.  
 100, 2. 3. 106, 16. 112, 24.  
 158, 23. 167, 7. 12. 187, 20.  
 200, 26. 212, 27. 214, 13.  
 216, 14. 225, 22. 283, 18.  
 328, 23. 359, 19. 403, 27.  
 407, 9. 422, 22. 451, 17.  
 460, 7. 480, 22. 503, 10.  
*Tanaquile* 166, 26. *Τα-*  
*φῇ Μενίππας* 27, 20. 48,  
 13. 18. 25. 86, 19. 106, 13.  
 129, 4. 140, 5. 152, 14. 19.  
 22. 169, 10. 214, 30. 217,  
 16. 231, 5. 248, 10. 12. 251,  
 30. 309, 15. 318, 11. 333, 24.  
 416, 21. 488, 8. 491, 21. 492,  
 15. 542, 3. 544, 17. *Testa-*  
*mento, περὶ διαθηκῶν*  
 77, 27. 158, 14. 478, 18.  
*Tithono, περὶ γήρας*  
 123, 7. 156, 21. 193, 7. 199,  
 28. 343, 3. 433, 24. *Τὸ ἐπὶ*  
*τῇ Φακῇ μῦρον, περὶ ἐν-*  
*τελείας* 71, 30. 156, 27.  
 216, 8. *Τὸ πατὴρ τὸ πα-*  
*δίων, περὶ παιδοποιίας*  
 9, 15. 77, 21. 281, 12. 344,  
 3. *Trithodite, tripyllo,*  
*περὶ ἀρετῆς κτήσεως* 4,  
 14. 105, 30. 166, 10. 208, 9.  
 410, 4. *Tripallo, περὶ*  
*ἀρε-*

ἀρεσνότητος 131, 36. Vae  
victis, περὶ φιλονεικίας  
82, 17. 156, 13. 492, 8. 500,  
9. Vinalibus, περὶ ἀ-  
φροδισίων 8. 2. Virgula  
divina 7, 15. 47, 14. 223,  
31. 264, 26. 332, 10. 336, 8.  
27. 478, 10. 529, 10. 537,  
11. 538, 27. 550, 12.

*Virgilius* 49, 14. 53, 19. 80.  
23. 103, 13. 191, 14. 192, 29.  
196, 21. 23. 198, 23. 199, 6.  
200, 13. 204, 27. 211, 25.  
220, 9. 222, 7. 224, 2.  
225, 18. 229, 7. 231, 9. 11.  
247, 14. 268, 17. 274, 9.  
297, 14. 307, 24. 314, 14.  
335, 7. 376, 21. 23. 24.  
377, 4. 397, 26. 405, 5.  
421, 22. 427, 18. 432, 23.  
439, 12. 440, 19. 442, 23.  
24. 27. 446, 25. 26. 455,  
30. 526, 18. 33. 528, 5.  
536, 22. 545, 18. 556, 27.  
Culice 211, 26. Bucolicis  
58, 30. 169, 4. 198, 8. 199,  
31. 200, 3. 206, 5. 210, 7.  
211, 25. 28. 215, 20. 219,

3. 223, 26. 239, 12. 246,  
20. 247, 27. 250, 15. 251,  
14. 252, 7. 254, 27. 255, 4.  
265, 2. 5. 17. 276, 4. 277,  
10. 20. 278, 29. 279, 7.  
280, 13. 284, 5. 288, 16.  
289, 7. 11. 293, 27. 310, 18.  
311, 6. 14. 312, 19. 30.  
313, 27. 33. 326, 24. 25.  
331, 20. 25. 32. 332, 18. 26.  
335, 12. 13. 336, 51. 338,  
3. 5. 343, 14. 346, 30. 347,  
6. 348, 17. 349, 11. 353, 2.  
357, 31. 360, 30. 366, 25.  
373, 19. 377, 20. 380, 23.  
381, 17. 382, 24. 387, 15.  
388, 26. 389, 11. 13. 390,  
6. 392, 3. 399, 21. 400, 3.  
403, 2. 406, 7. 409, 11. 15.  
420, 23. 446, 6. 449, 17.  
453, 11. 461, 14. 464, 29.  
465, 9. 471, 29. 499, 28.  
524, 14. 15. 527, 18. 545,  
8. 32. 547, 28. 548, 23.  
549, 14. 19. Georgicis 230,  
6. 271, 33. Georgicorum  
libri singuli, et Aeneidos,  
*locis quam plurimis.*

5. *Fabii Planciadis Fulgentii de prisco sermone ad  
Chalcidium.* Hoc opusculum una cum Nonio emendatum  
edidit Adr. Iunius et Ios. Mercerus, ut alias editiones <sup>k)</sup>  
iant

<sup>k)</sup> Vide si placet supra in Hygino et Chalcidio.

iam omittam. Phil. Labbeus T. I. Biblioth. novae Mss. p. 668. huic libello praefixam Epistolam vulgavit ex codice, ni fallor, Vaticano, quam cum brevis sit, hic apponam. *Fabii Planciadis Fulgentii incipiunt Expositiones* (Vulcanii Codex addit, *Virgilii Expositio*) *Sermonum antiquorum cum testimoniis. Ne te tuarum praeceptionum serie, Domine, quicquam curtaſſe inobedientia putaretur, libellum, quem de abstruſis sermonibus parare iuſſiſti, in quantum memoriae entheca ſubrogare potuit, abſolutum tribuimus, non tam phaleratis sermonum ſtudentes ſpumis, quam rerum manifeſtationibus dantes operam dilucidandis.* Nescio, quare hoc epistolium, in aliis editionibus obvium, omiſerint Dionysius Gothofredus et Hadrianus Iunius.

6. *Iſidori Hiſpalenſis* 1) *Episcopi Originum ſive Etymologiarum libri XX.* prodierunt ſeorſim Auguſt. Vind. 1472. fol. Venetiis 1483. Baſil. 1489. f. Pariſ. 1509. 1520. etc. Deinde iunſti Marſiano Capellae et ſcriptis veterum de differentiis et proprietate ſermonis latini, una cum ſcholiis Bonav. Vulcanii Baſil. 1577. f. Denique inter Iſidori opera Pariſ. 1580. fol. per *Margarinum de la Bigne*, et Madrit. 1599. ac denique accuratius Pariſ. 1601. cum notis variis cura *Io. Griali*, opera *Iacobi Breulii*, Monachi S. Germani a Pratis, ſed et cum iſſdem notis Colon. 1617. f. Notas Griali minime ambitioſas, ſed doctiſſimas vocat Barthius ad Britonem p. 344. Operae pretium eſſet recudi ſubſtratis per ſingulas paginas eruditis *Io. Griali*, Hiſpani, notis, in quibus egregia lux illi ſcriptori ex Petri Ciacconii, quem Chaconem vocat, Antonii Auguſtini, Bonav. Vulca-

1) In Bibl. Renati Moreau ſuit Codex Iſidori Originum quibus additae erant tres Epistolae Iſidori ad Braulionem et Braulionis ad Iſidorem, quae in editis deſiderantur. Vide Labbei Bibl. nov. Mss. p. 217. qui p. 277. etiam reſert libros duos *Synonymorum* Iſidori iunioris exſtare in Bibliotheca Regis Chriſtiſſimi Codice 513.

Vulcanii et aliorum virorum doctorum et ipsius Griali observationibus. Idem Grialus passim notat, Isidorum, insistere vestigiis scriptorum, superstitem hodie Solini, Servii, Sergii, Lactantii, aliorumque, quos de nomine non laudat. De Isidori Hisp. Originibus ita Lucas Tuden-  
 sis in eius vita T. I. Act. Sanctor. April. pag. 333. *In hoc libro in trivii eruditione Isidorum praeditum cernes eloquentia; hic in quadrivii investigatione perfectum admireris in Matheos disciplina: hic corporis salutem tueri ac restaurare docendo theoricum practicumque reperies: hic Methodicam, Empiricam, Logicamque m) discernendo Apollinem, Aesculapium et Hippocratem novissime n) perpendes: hic Phoronei, Trismegisti, Solonis et Pompilii instituta retractando, iuris invenies peritissimum: hic iura, leges edictis et decretis inferendo instruxisse putabis Iustinianum: hic Ephemerides, epactas, idus et Kalendaria, annales et historias distinguendo Pherecydem et Iosephum edidisse probabis: hic chronicam prosequendo Eusebium, Hieronymum et Orosium lectitasse clamabis.* Omitto caetera, quibus ipsi Salomoni Isidorum non modo aequat sed praefert. In eadem Vita p. 346. exstat Braulionis ad Isidorum Epistola, qua librum Etymologiarum sibi ab eo mitti expetit.

## CASPARIS BARTHII INDEX SCRIPTORVM IN ISIDORI ORIGI- NIBVS LAVDATORVM.

**A**chatesius o) Milesius Aegyptii picturam excogitarunt umbra hominis lin-  
 lib. I. cap. 38. circumductam XIX, 16.  
 Aelius VIII, 7.

Aa 2

Aemi-

m) Logica sive rationalis secta Medicorum. Vide Celsi praef.

n) Lege novisse.  
 o) Lege Hecatæus.

- Aemilianus (Palladius)* XVII, 1. 10.  
*Aemilius (Macer)* XII, 4.  
 et 7.  
*Aesculapius* IV, 3. Medici-  
 nae inventor VIII, 11.  
*Aesopus* I, 39.  
*Afranius* XII, 8. XX, 2.  
*Africanus* II, 21.  
*Afri* I, 31.  
*Alcmaeon* I, 39.  
*Ambrosius* XI, 3.  
*Ammonii* Episcopi Alex.  
 Canones Evangeliorum  
 VI, 15.  
*Amphion* III, 15.  
*Anacreon Tejus* I, 38.  
*Apicius* XX, 1.  
*Apollo* III, 21. v. *Oracula*.  
*Apostolus (Paulus)* XIX, 8.  
 IX, 6. 8.  
*Appius Coetus* I, 37.  
*Appulejus* II, 28. VIII, 11.  
 fin.  
*Aquila libertus Maecena-*  
*tis* I, 21.  
*Arcefilas* VIII, 6.  
*Archilochus* I, 38. bis.  
*Aristoteles* I, 1. 5. 28. II, 2.  
 22. 25. 26. 27. 31. III, 70.  
 VIII, 6. 9. XI, 3.  
*Artigraphi* II, 9.  
*Asclepius* I, 38. frequen-  
 tissime et elegantissime  
 usus metro Asclepiadeo.
- Atlas excogitator Astrolo-*  
*giae* III, 24.  
*Atta* VI, 8.  
*Iulius Atticus* XVII, 1.  
*Augustinus* VI, 6. XVI, 4.  
*Augustus* I, 24. V, 36.  
*Boëthius* II, 25. fin. III, 2.  
*Brutus* I, 23.  
*Cadmus* I, 3.  
*Caecilius* X, 3. XIX, 4.  
*Iul. Caesar* IV, 12. XI, 2.  
*Canones Conciliorum* VI,  
 16,  
*Carmentis* I, 4.  
*Cato* XV, 2. XVII, 1. XIX, 2.  
 de innocentia sua XX, 3.  
 censorius II, 12.  
*Catullus* VI, 12.  
*Celsus* XVII, 1.  
*Cicero* I, 28. II, 2. 5. 6. 9. 13.  
 21. 25. 26. 29. 30. 31. V,  
 25. 26. VIII, 6. IX, 1. 4.  
 X, 12. 15. 17. XI, 1. XII, 2.  
 7. XIV, 6. 8. XVIII, 1.  
 XIX, 1. 23. 24. 29. pro Va-  
 lerio Flacco XII, 7. in  
 Prognosticis, et matuti-  
 nos exercet acredula can-  
 tus XII, 7. secundo de  
 Republ. X, 11. Oratione,  
 quam habuit contra  
 competitores in toga  
 candida XIX, 24. Phi-  
 lippicis XIX, 29. in To-  
 picis XIV, 8.

- Cinna* VI, 12. XIX, 24. 33.  
*Colophonius Poëta* I, 38.  
*Columella* XVII, 1.  
*Comici* V, 26.  
*Conciliorum Canones* VI,  
 16. Nicaeni, CPol. Ephe-  
 fini et Chalcedonensis,  
 ibid.  
*Cyrilli Alex. Cyclus* Pa-  
 schalis VI, 17.  
*Dares Phrygius* I, 41.  
*David Rex* I, 38. V, 24. XI,  
 1. XII, 6. XIII, 4. XX, 9.  
 in Psalterio dicitur III,  
 20. Psalmista XX, 9.  
*Democritus* VIII, 6. 9.  
 XVII, 1.  
*Demosthenes* I, 39.  
*Didymus Chalcenteros* VI,  
 7.  
*Dionysius Lintrius* I, 15.  
*Dionysius Stoicus* VIII, 6.  
*Dioscorus Alex. Episcopus*  
 VI, 16.  
*Donatus* I, 15. 32. 36.  
*Dracontius* XII, 2.  
*Ennius* I, 25. 35. bis 38. IX, 1.  
 X, 19. XI, 1. XV, 1. XVII,  
 9. XIX, 1. 2. ter. Notae  
 tachygraphicae ab En-  
 nio repertae I, 21. hexa-  
 metros latinos primus  
 fecisse traditur I, 38.  
*Epicurus* VIII, 6.  
*Epistola ad Hebraeos* VI, 2.
- Eratosthenes* IX, 2.  
*Esaias* IV, 9. XI, 1. XIV, 3.  
*Esdras* I, 41. VI, 3.  
*Evangelistae* I, 35. XI, 1.  
 Canones Evangeliorum  
 VI, 15.  
*Evangelium* IX, 5.  
*Eusebius* I, 43. V, 28. VI, 5.  
 15. 17.  
*Ezechiel Propheta* I, 3. IV, 9.  
 XV, 1.  
*Flaccus* XIX, 32.  
*Fronto* XV, 2. fin.  
*Galenus* XX, 2.  
*Gallice taxea, lardum* XX, 2.  
*Gennadius* VI, 5.  
*Gorgias* II, 2.  
*Gracchus* II, 26. IX, 1. XIX,  
 32.  
*Hesiodus* XVII, 1.  
*Heraclitus* VIII, 6.  
*Hermagoras* II, 2.  
*Hermes trismegistus* VIII,  
 11.  
*Herodotus* I, 41.  
*Hieremias* XIX, 23.  
*Hieronymus* II, 43. V, 28.  
 VI, 1. 5. 6. VII, 1. XIII, 21.  
 de virginitate conser-  
 vanda XX, 3.  
*Hippocrates* IV, 3. VIII, 9.  
 XIV, 6.  
*Hippolyti Episcopi Cyclus*  
 Paschalis VI, 17.  
*Historia* XIX, 1. lege *Hister*.



- Homerus* I, 20. 38. VIII, 8.  
 II. XI, 3. XIV, 2. XVII, 9.  
 XIX, 30.  
*Horatius* I, 28. 39. IV, 12.  
 V, 16. VI, 1. VIII, 7. II.  
 fin. X, 1. XI, 2. XII, 1. XV,  
 8. XVI, 5. VIII, 7. XIX, 1.  
 12. 24.  
*Idis* pastor Agrigentinus,  
 inventor fistulae III, 20.  
*Ioannis* Apocalyptis VI, 17.  
*Job* I, 38. XI, 1.  
*Iosephus* III, 24. VI, 1.  
*Iuba* apud Mauros ut Deus  
 cultus VIII, 11.  
*Juvenalis* III, 21. V, 16. VIII,  
 7. XII, 2. XV, 5.  
*Juveni* hemistichion, prae-  
 terito eius nomine I, 12.  
*Leogaras Syracusanus*, pri-  
 mus διπλῆν apposuit ver-  
 sibus Homericis I, 20.  
*Linus* III, 15.  
*Livius Andronicus* XIX, 4.  
*T. Livius* VIII, 11. IX, 2.  
*Lucanus* I, 3. III, 40. 70.  
 VIII, 7. 9. IX, 2. ter. 3.  
 X, 12. XI, 3. XII, 4. 7. ter.  
 XIII, 21. XIV, 8. XV, 7.  
 XVII, 7. XVIII, 1. 3. 7.  
 XIX, 3.  
*Lucilius* I, 32. XV, 8. XIX,  
 4. 12. 30.  
*Lucretius* IX, 5. XII, 2. XIII,  
 4. II. bis. XIV, 1. XIX, 14.
- Macer* XII, 4. et 7.  
*Maeconas* XIX, 32.  
*Mago* XVII, 1.  
*Martialis* XII, 1. 7. XIII, 21.  
 XX, 2. 14.  
*Martius vates* VI, 7.  
*Memmia* (al. *Emmia* vel  
*Mnemia*) *Timothoë* (al.  
*Cymothoë*) temporibus  
 Ennii hymnos scripsit  
 in Apollinem et Musas  
 I, 8.  
*Mercurius* lyrae inventor  
 III, 21. trismegistus VIII,  
 11.  
*Metrophanes* gratiam Mi-  
 thridatis obsequendo  
 promeritus II, 11.  
*Monatius* X, 13.  
*Moses* I, 38. 41. V, 1. VI, 7.  
 XVI, 24.  
*Nacvius* V, 26. IX, 1. XII, 1.  
 II. 12. fin. XIV, 8. XIX,  
 22.  
*Nicomachus* III, 2.  
*Nigidius* XI, 1. XX, 2.  
*Numa* V, 1.  
*Oracula* I, 33. 38.  
*Origenes* VI, 6.  
*Orpheus* III, 21.  
*Ovidius* VI, 7. VIII, 11. XI,  
 1. 2. 3. 4. XII, 4. bis 7.  
 XIII, 21. XVII, 7. XVIII,  
 2. in fastis VIII, 11.  
*Pacuvius* XIII, 21.

- Palamedes* I, 3.  
*Palladius*, vide *Aemilianus*.  
*Pamphilus* VI, 5.  
*Paulini* versus allegantur nomine eius praeterito IX, 2.  
*Paulus* Apostolus I, 9. IV, 9. V, 24. VI, 1. VII, 13. IX, 1. XII, 7.  
*Paulus* Ictus V, 14.  
*Perfius* I, 3. 23. V, 16. VI, 10. VII, 7. XII, 4. XVII, 7. 9. XVIII, 4. XX, 5. 10.  
*Petronius* V, 26.  
*Pherecydes* I, 37. 38. 41.  
*Philargyrius* I, 21.  
*Phoroneus* V, 1.  
*Pindarus* VI, 1.  
*Plato* I, 1. II, 24. III, 11. 70. VIII, 6.  
*Plautus* I, 38. 39. V, 26. IX, 1. 3. fin. X, 20. XII, 5. XV, 5. XVI, 24. XIX, 2. 5. 23. 24. 31.  
*Plinius* XII, 2. ter. 4. 6.  
*Poëta incertus* I, 3. XII, 2. 7. vide *Martialis* et *Paulinus*.  
*Pomponius* Poëta Christianus Virgilianis versibus inter caetera filii sui otia Tityrum in Christi honorem composuit I, 38.  
*Porphyrus* II, 25.
- Proba* uxor Adelphii centonem ex Virgilio de fabrica mundi et Evangeliiis plenissime expressit I, 38.  
*Prosper* VI, 17.  
*Proverbium*, Rex eris si recte facias IX, 3.  
*Prudentius* VIII, 9. XIX, 33.  
*Ptolemaeus* Rex et Astrologus III, 25.  
*Publius* XIX, 23.  
*Pythagoras* I, 3. III, 2. VIII, 6. XII, 4. XIV, 6.  
*Quintilianus* II, 2.  
*Rutilius Rufus*, vide *Satilius*.  
*Sabinorum* lingua *quiris* hasta dicitur, unde *Quirinus* et *Quirites* IX, 2.  
*Sallustius* I, 43. IX, 3. 4. XI, 1. XIII, 18. 21. XIV, 1. 6. 7. XV, 1. XVIII, 2. 12. XIX, 23. 24.  
*Salomo* XIX, 1. 26.  
*Salvius* Grammaticus I, 4.  
*Satilius Rufus* de vita sua p) XX, 11.  
*Scipio* II, 21.  
*Sedulius* XX, 4.  
*Sibylla* IX, 2. XIV, 6.  
*Simonides* I, 3. 38. bis.  
*Solon* V, 1.  
*Sotades* I, 38.

A a 4

Statius

p) Lege *Rutilius Rufus* de vita *Scipionis*.

- Statius* III, 70. XIV, 8.  
*Svetonius* VIII, 7. XII, 1. 2.  
*Symmachus* VI, 3.  
*Syro* sermone bases nomen  
 petrae fortissimae XIX,  
 10.  
*Tages* VIII, 8.  
*Terentianus* I, 38.  
*Terentius* I, 35. 36. 39. II, 9.  
 10. 21. 30. VIII, 7. X, 16.  
 17. XI, 1. 2.  
*Tertius Persanius* I, 21.  
*Thales* II, 24. VIII, 6.  
*Theodosianus Codex* V, 1.  
*Theodotion* VI, 3.  
*Theophilus Alex.* VI, 17.  
*Timotheoë*, vide *Memmia*,  
*Tisianus* II, 2. IX, 2.  
*Tiro Tullius* I, 21.  
*Turpilius* XIX, 4.  
*Valgius* XIX, 4.  
*Varro* I, 3. 26. 38. II, 23.  
 IV, 8. 11. 12. VI, 4. 6. VIII,  
 6. 7. 9. IX, 2. X, 13. XI, 1.  
 bis 3. XIII, 1. 18. XIV, 6. 7.  
 8. 9. XVI, 1. 13. XVII, 1. 7.  
 XVIII, 16. 50. XX, 10. 11.  
 de vita populi Rom.  
 XX, 11.  
*Verrius Flaccus* XIV, 8.  
*Victorinus* II, 9. 25. 28. 29.  
*Victorinus Episcopus* VI,  
 17.  
*Virgilius* I, 7. 18. 20. 35. 36.  
 38. 39. II, 4. 20. 21. 30. III,  
 20. 21. 70. V, 27. 31. 36.  
 VI, 7. 13. 18. VIII, 7. 8. 11.  
 bis IX, 1. 2. ter, 3. ter.  
 X, 3. bis 6. ter. 9. 11. 15. 18.  
 19. XI, 1. XII, 6. 7. 8. XIII,  
 7. 18. 21. XIV, 6. XV, 6.  
 XVII, 1. 2. 3. 4. 6. 7. quin-  
 quies 9. XVIII, 1. 2. 4. 5.  
 7. 12. 15. XIX, 1. 2. 22. 24.  
 28. 33. XX, 1. 2. 5. 12. 15.  
*Zeno* VIII, 6.  
*Zenodotus Ephesus* I, 20.  
*Zoroastres* VIII, 9. IX, 2.

IN EIVSDEM ISIDORI LIBRIS PRIMO  
 ET TERTIO DIFFERENTIARVM, q) SIVE  
 DE PROPRIETATE SERMONIS LATINI  
 CITANTVR.

**A**ccius lib. III, cap. 610. *Augustinus* III, 215. 432.  
*Afranius* III, 86. 500. 578.

Cato

q) Liber primus ex Agroetio tins primum lucem vidit in edi-  
 magnam partem expressus. Ter- tione Madritensi a. 1599. In Mill.  
 Codd.

- Cato* III. 5. 220. 437. pri-  
mus de differentiis ser-  
monum apud Latinos  
scripsit. *praef. libri 3.*  
*Cicero* I, 84. III, 17. 118. 159.  
179. 191. 194. 437. 459.  
507. 587.  
*Ennius* III, 218.  
*Hieronymus* III, 299. 431.  
*Hilarius* III, 578.  
*Homerus* III, 341, 448.  
*Iuvenalis* III, 38.  
*Livius* r) III, 148.  
*Lucanus* III, 513.  
*Lucilius* III, 589.
- Melissus* s) Grammaticus  
III, 373.  
*Ovidius* I, 182.  
*Pacuvius* III, 47, 244.  
*Palaemon* III, 534.  
*Placidus* III, 99.  
*Plautus* III, 87, 159.  
*Sallustius* I, 32, III, 38. 179.  
420. 423. 516.  
*Stoici* III, 71. 264.  
*Terentius* III, 507.  
*Varro* III, 459. 524.  
*Virgilius* I, 84. 109. 251.  
III, 17. 19. 47. 58. 71. 76.  
268. 338. 485. 529. 561.

7. *Grammaticorum Veterum, Cornelii Frontonis, Nonii Marcelli, Agroecii, Aelii Donati, Aruntii t) Celsi, Fl. Sospatri Charisii, Q. Asconii Pediani, Marrii Servii Honorati, Sex. Pompeji Festi, Q. Terentii u) Scauri et Agellii de differentiis et proprietate Latini sermonis Excerpta.* Eadem cum Isidori Originibus edita esse iam dictum a Bonav. Vulcanio. Partem quoque subiecit Aufonius Popma libro suo de verborum differentiis Lugd. Bat. 1606. 8. ut alias editiones omit- tam. Prodiere et Venet. 1511. 1522. Francof. 1566. per Lucam Lossium, et ex *Ge. Fabricii* recensione 1565. et 1569. v. Sect. I, etc. Libri quoque tres de differentiis

A a 5

et

Codd. hos libros longe alios legi  
notat Barthius, idque se osten-  
disse specimine quod edidit XXXII,  
1. et XXXIX, 6. et 14. Advers.

r) Add. Barthii Adv. p. 1783.

s) Helius Melissus ex Gellii  
XVIII, 6. adde Barthii Adversa-  
ria p. 1465.

t) Aruntius iste Celsus, Gram-

maticus olim clarus Virgilium et  
Terentium Scholiis interpreta-  
tus est, sed quae non tulere ae-  
tatem.

u) Scauri magnum olim nomen  
inter Grammaticos: unde Aufo-  
nio Staphilius dicitur, *Grammati-  
cus ad Scaurum atque Probum*, in  
Professoribus Burdigalensibus.

et proprietatibus verborum, Isidoro Hispan. auctore, in postremis eius editionibus exstant, quem ex Agroecio pleraque repetisse notat Goldastus ad Valerium de bona disciplina p. 54. Hoc opus e Codice Petri Danielis parum emendate editum a *Margarino de la Bigne* inter opera Isidori Paris. 1580. ut notat Barth. Adv. XXXII, 6. XXXIX, 14. accuratius edidit Petr. Pantinus et Rolandus Vicelius Madriti 1599. et inde alii Opp. Isidori editores. Exstant et verborum Latini sermonis differentiae collectae et editae a *Daniele Achrelio*, Aboae 1692. 8. pag. 59. *Vocum aliquot apud Terentium Explicatio*, e veteribus membranis ab eodem Vulcanio primum edita p. 550. Occurrit etiam in calce Terentii editionis Lindenbrogianae p. 583.

8. *Calendarium vetus Romanum*, quod in marmore incisum Romae repertum est in aedibus *Maffaeorum*, etiam *Colotianum* appellari solitum, a Dionys. Gothofredo exhibetur cum Pauli Manutii Patris expositione et diatriba de ratione veterum dierum, prout in antiquis quibusdam Ovidii editionibus post libros Fastorum legitur. Idem Calendarium exstat in *Iac. Mazochii* inscriptionibus urbis Romae anno 1521. et in Gruteri inscriptionibus pag. CXXXIII. atque in Guil. Fleetwoodi Sylloge p. 54. seq. praeterea in Fabricii Roma P. II. pag. 167. itemque e Codice Io. Cuspiniani in *Phil. Guadelindi* Fastis Ovid. Vien. 1513. de quo v. Velferi Ep. 29. et 31. ad Ios. Scaligerum. Reperitur porro in fronte Anaptyxeos Fastorum Ovidianorum, auctore Carolo Neapoli: et una cum Petri Ciacconii notis Antwerp. 1574. excusis: in Ios. Scaligeri lib. IV. de emendatione temporum p. 232. qui Hemerologium, ab Augustino emendatum, appellat: et apud Seldenum III, 15. de iure Nat. et gentium, in Rosini Antiqq. Rom. IV, 2. T. VIII. Thes. Graeviani Ant. Rom. denique ante Io. Bapti.

Baptistae Belli diatribam de Pharfalici conflictus mense et die, reculam cum praefatione V. C. Leonh. Schurtz-fleischii Viteberg. 1705. 4. Ceterum huic Calendario, quod ad Ovidianos Fastos illustrandos adhibetur, nihil fidem habet barbarumque iudicat Pontedera V. C. in Enarr. et Emend. Antiqu. Rom. et Gr. pag. 398. Sed scriptores de hoc argumento vide in Menologio meo sive libello de mensibus, quem edidi Hamb. 1712. 8. quibus alii addi possent. Sed non est necesse.

Aliud Calendarium Romanum Amiterni effossum est, quod cum minutis notis in lucem dedit *Purpurinus a Faventia*, Secretarius Coelestinorum Ordinis S. Benedicti, Neapoli 1680. 4. aliud item sex mensium ex antiquis fastorum Ovidii membranis est in editione Heiniana ac Cnipplingiana, et in Graevii Thes. Antiqu. Rom. pag. 89. qui in praefat. loca quaedam illius e Ms. castigat.

Calendarium Constantii x) temporibus circa a. C. 354. compositum, et Valentino cuidam dictum a *Furio Dionysio Philocalo*, vulgatum est a *Io. Georg. Herwarto*, et ante Anaptyxin fastorum Ovidianorum Caroli Neapolis, atque in Vranologio Petaviano pag. 67. praeterea ad calcem libri quarti commentariorum Lambecianorum, de Bibl. Vindob. additis e Ms. Codice Vindobonensi iconibus mensium in aes incisis, quibus tetrasticha Ausonii in menses ex asse respondent. Lambecii editionem cum eiusdem notis et iisdem antiquis iconibus nitide descriptis aere, recudi curavit laudatus Graevius Tomo VIII. Hoc idem Calendarium, sed mutilum, et iconibus destitutum, ex Rosweidi schedis a Bollando y) acceptum edidit *Aegidius Bucherius* pag.

x) Al. Constantini a. C. 325.

448. mensem Ianuarium et ex aliis mensibus excerpta quaedam dat Bollandus praef. ad Tom. 1. *Act. Stor. Ianuar.* p. XLIV.

y) Ex Laterculo Ptolemaei Silvii ad Eucherium Episcop. a. C.

pag. 275. seq. in Comm. in Victorini aliorumque Canones Paschales. *Rosiacidus* idem descripserat e Codice Fabricii Peirescii, et de eo illustrando cogitabat. v. Gassendum in Peirescii Vita ad a. 1617. et 1620. Ceterum id Calendarium valde suspectum est Pontederæ l. c. p. 399. ut alterum de quo mox.

Calendarium *Rusticum* Colotianum five Farnesianum, cum aliorum duorum Calendariorum veterum fragmentis vulgavit notisque illustravit *Fulvius Ursinus* Rom. 1587. 8. et cum eius notis Graevius T. VIII. Thes. A. R. inferuit: at sine notis dedit Car. Neapolis in limine Anaptyxeos fastorum Ovidii et Gruterus in inscript. p. CXXXVII. CXXXVIII. Sed hoc Calendarium esse nullius pretii et barbaræ originis docet *Pontedera* V. C. in Antiquitat. Gr. et Lat. Enarrationibus et Emendationibus Epist. 46. p. 393.

Calendarium *Vetus Romanum*, compositum sub Valente Imp. et cum commentario *Hieron. Aleandri* editum, v. et apud Fletwodum pag. 60. Adde Calendarium Demsteri in paralipom. ad Antiqu. R. Rosini: Calendarium *Petavii*, cum ortu occasuque stellarum ex Ovidii Fastis, Columella XI, 2. et Plinii XVIII, 26. 30. *Gassendi* Calendarium Romanum compendiose expositum T. 5. Opp. Sibrandi Tetardi Siccamæ præcidanea in fastos Calendares Romanorum, qui liber Campis 1599. 4. editus occurrit in T. VIII. Thes. Graeviani una cum Demsteri, Petavii et Gassendi Calendariis, Petrique Violæ, Lillii Gyraldi, Hadr. Iunii et aliorum eruditorum virorum de hoc argumento commentationibus. *Francisci Blondelli* Historia Calendarii Romani Gallice prodiit Paris, 1682, 12. qui Romuli Calendarium exhibet p. 41. Numæ Pompilii p. 47. Calendarium Iulianum p. 65. Ecclesiasticum vetus p. 139. Gregorianum denique p. 259.

9. *De nominibus impossitis ex Constantini Censura* fragmentum, quod *Tito Probo* tribui notat *Dionysius Gothofredus*. Idem enim est, quod in quibusdā *Valerii Maximi* editionibus pro libri decimi Epitome occurrit. Adiectus est *Caroli Sigonii* recentioris, sed longe doctissimi scriptoris, *libellus de nominibus Romanorum*.

10. *Valerii Probi* 2) *Berytii Grammatici de notis Romanorum interpretandis* libellus. Hunc primus, quantum scio edidit *Io. Bonardus* Presbyter Veronensis Venet. 1501. 4. adiunctis aliis quibusdā, quae huic nil attinent. Sed post Gothofredum ex Mss. longe auctiorem vulgavit notisque illustravit *Henricus Ernestius* Sorae 1674. 4. in cuius editione plurima Probo adiecta reperiuntur, sed quae a genuinis Ernestius asterisco distinxit. Idem Probi libellus sine illis additamentis saepius editus est, ut *Oppenheimii* a. 1510. 4. cum *Pomponii Laeti* de Magistratibus, Sacerdotiis, et Legibus Romanis, praemissa *Iac. Symphelingii* praefatione ad *Theodor. Gresmundum*. Occurrit etiam in *Codice Theodos. Iac. Cuiacii*, in fronte inscriptionum a *Iacobo Mazochio* collectarum, in parte tertia topographiae et Antiquit. Rom. *Boissardi* et aliorum, *Francos.* 1627. f. in *Antiquitatibus Romanis* *Philippi Caroli* et in *luculento Claudii Dausquei* opere de Orthographia latini sermonis, quod prodiit *Tornaci* 1632. f. *Parisi.* 1677. fol. T. I. p. 165.

Hic

2) *Sertorius Vrsarus* existimavit hunc scriptorem fuisse Christianum, aut certe Christianorum monumenta perlustrasse. Et *Dausqueius* in *Animadvers.* ad hunc libellum pag. 191. contendit notas hasce Probi diversas esse a *Commentario*, quem *Gellius* XVII, 9.

ait satis curiose a Probo factum, de occulta litterarum significatione *Epistolarum Iulii Caesaris*. De notis ταχυγράφων, quae σημεῖα ἐν βραχείαι τύποις πολλῶν γραμμάτων δύναμιν ἔχοντα, appellat *Plutarchus*. vide, si placer, supra in *Seneca*.



Hic Probus sub Nerone ad Domitiani usque tempora vixit. vide Norisium ad Cenotaphia Pisana p. 464. ubi notat, Epigramma Martialis ab hoc Grammatico laudari (in Grammaticis Putschii p. 1463.) et Gellium testari III, 1. et 15. XIII, 13. et 19. se cum quibusdam locutum, qui Valerium Probum differentem audierant. In libro de notis sub litera I legas etiam, *in foro Traiani*. Sed cum in litera S etiam scribatur *Sev. Severus Augustus, Armenius, Parthicus*, utrumque ei libro ab alia manu additum fuit, vel alium plane auctorem libellus habuit. Vita eius est apud Svetonium in libello de Grammaticis, in fine.

II. *Notae Iuris a Magnone collectae* inscriptaeque Carolo M. Imp. Harum notarum usum ad cavendas fraudes et rixas pridem aboleverat Iustinianus C. de vet. iure enucl. l. 1. §. 13. Ita loco σημείων γράμμασι λυτοῖς uti iussit Basilii Imp. teste Cedreno. Confer Francisci Hotomanni notas iuris.

*Petri Diaconi de notis literarum more Romano liber* ad Conradum Imp. Rom.

*De notis ponderum et mensurarum sive de minutis ex Demetrio Alabaldo.*

*Incerti auctoris antiqui de notis literarum singularem et distinctum contractus scriptarum.*

Haec scripta de notis, excepto Magnonis, sed contra addito Bedae libro, de quo mox, primum nitide edita sunt Venetiis in aedibus Ioan. Tacuini a. 1525. 4. In fine addita sunt varia, de legibus iuris Pontif. XII. tabb. etc. ritibus Rom. item Inscriptiones plures. Praeter Gothofredum et Eliam Putschium iunctim cum observationibus edidit *Frider. Lindenbrogius* Lugd. Bat. 1599. 8. Ceterum locus de notis veterum a multis recentioribus illustratus est. Qui volent eum cognoscere,

ut

ut monumenta antiqua inscriptionum, numerum etc. intelligere possint, adeant *Aldum Manutium* in veterum notarum explanatione, qui libellus etiam a Gôthofredo additus est, *Barthol. Amanium* et *Petrum Apianum* in abbreviationibus vetustorum monumentorum, *Torellum Sarainam* Veronensem de interpretatione litterarum antiquarum, Veron. 1540. Indices Gruterianis inscriptionibus subiectos, *Wolfg. Lazium* de ratione legendi litteras abbreviatis in monumentis, *Io. Evelynum* tractat. Anglico de Numismatis p. 190. sq. *Casp. Hamelarium* in notis numismatum integre repraesentatis, *Hubertum Goltzium* de notis singularibus et implexis in numismatibus et fastis, in thesauro rei antiquariae, Antv. 1618. f. *Io. Prettenium* de notis atque sigillis antiquorum, Citzae 1660. 12. et, qui instar omnium est *Sertorii Vrsati* nobilis Patavini commentarium de notis Romanorum, quo nihil est in hoc genere locupletius, et quo notae, quotquot reperiri poterunt collectae litterario ordine digestae et explicatae una cum Vrsati observationibus exhibentur Patavii 1672. fol. et Tomo undecimo thesauri Antiquitatum Romanarum Ioannis Georgii Graevii, qui in praefat. nonnulla in hoc Vrsati commentario castigat, plurimaeque notare se potuisse testatur, quae reservaverit tomoe inscriptionum, satis ut ait ponderoso, quem ibidem in lucem editurum se recipit vir praestantissimus. Sed plura monet, omninoque quid in opere Vrsati desiderandum sit, docet *Maffei* in libro de siglis Graecorum p. 10. Epitome operis Vrsati edita est, Hagae Com. 1636. 12. Exstat et talis in calce Marmorum Oxoniensium, Oxonii 1676. f. Vfus est Vrsatus ineditis laboribus Comitum *Iacobi Zabarellae*, *Octaviique Ferrarii* et *Io. Rhodii* notis Iulii Caesaris et Augusti. Etiam de siglis veterum singularem librum edidit *Io. Nicolai*, antiquitatum in Academia Tubingensi Professor Lugd. B.

1703. 4. Sed omnium diligentiam in hoc genere fortasse vicisset *Christophorus Woltereck* Gluckstadtensis, qui Vrsati operi, in alterum tantum aucto, Graecas quoque siglas (longe, quam dedit Io. Valens ad calcem numismatum Graecorum, maiori numero, addere volebat, si ei absolvere opus contigisset.

12. Denique sequitur *Bedae Venerabilis Presbyteri brevis tractatus de computo sive loquela per gestum digitorum*, qui in novissima operum Bedae editioe Colonienſi a. 1688. legitur T. 1. p. 127. cum Glossis Brideferti Ramesiensis, sed admodum ieiunis, Scholiisque Io. Noviomagi. In Corpusculo libellorum de notis, (de quo supra n. 10.) exhibetur figura arcus, in cuius sigmate, s. curvatura exhibentur Siglae merae: in medio figura mulieris attollentis manum dextram, digitis flexis partem et erectis, adscriptumque est: In arcu Romae Sibylla sculpi fecit has literas; quae postea per Bedam declaratae sunt. Libellum hunc primus, e Cod. scripto Bibl. S. Emerani Ratisponensi, cum figuris edidit Io. Aventinus Ratisp. 1532. paullo post *Elias Vinetus* etiam doctis notis illustravit Paris. 1565. 8. hinc Graevius cum iisdem notis inseruit tomo undecimo thesauri Antiqu. Rom. p. 1699. In non paucis ab usu veterum recedere observat Barthius II, 12. Advers. Addi potest ad hoc argumentum cognoscendum Rabani Abbatis Fuldenſis liber de computo, quem edidit Steph. Baluzius T. I. Miscellaneorum p. 10. seq. et Nic. Smyrnaei numerorum notatio per gestum digitorum, quam Graece et Latine cum Beda de indigitatione Parisiis 1614. 8. vulgavit Frid. Morellus, post Morellum Petrus Possinus Rom. 1673. fol. ad calcem catenae Patrum Graecorum in Marcum et Spicilegii sui Evangelici, qui putabat, se primum hunc libellum edere, ex Carol. de Montchal Bibliotheca: idem Possinus notas, nescio cuius, et figuras, σχηματισμῶν χειρολογισμῶν in aë incisas addi.

addidit p. 449. seqq. Ex Graeco illo libro Nic. Smyrnaei Bedam videri transtulisse, quae de hoc argumento scripsit, notatum Salmasio est in Epistolis p. 101. Ex eodem libro, tabella in aes incisa, a. 1544. Paris. figuras digitorum expressas vulgavit Io. Bogardus. Liber eiusdem argumenti Graece scriptus a Nicol. Smyrnaeo *ἡ φρασὶν τῶν δακτυλικῶν μέτρων*; Possini spicilegio Evangelico et Alex. Mori Notis ad Novum foedus atque Ramiresii Pentecontarcho, additus est Hamb. 1712. 8.

Plura de hoc more per digitos sive *δακτύλων καμψess*, ut Alciphron Epistola 26. loquitur, computandi vide ap. Erasmus in Scholiis ad Hieron. 1. in Iovinian. Pierium libro 28. Hieroglyph. Wowerium cap. 7. Polymathiae; Antonium Nebrissensem c. 16. quinquagenae, (qui huc etiam trahit Prov. III, 16. parum vero similiter;) Francisci Sanctii paradoxa p. 75. seqq. Gyraldum Dialogismo 2. Colvium ad Apuleji apologiam, Gruterum lib. 1. c. 8. suspicion. Grangaetum aliosque ad Sat. 10. Iuvenalis; Pareum elect. Plautiq. pag. 89. seqq. le Moyne notis ad varia sacra p. 805. seqq. et Petrum Bungum Bergomatem in Mysteriis numerorum p. 473. seq. Meminit et Xiphilinus in M. Antonio p. 266. et Svidas in *Ἀρβαξάκιος*. Dio Chrysostomus. IV. de regno. 1. 74. *αἰεὶ κινῶν τὰς δακτύλους, ἥτοι τὴν αὐτῆς λογίζομενος ἐστίαν, ἢ τῶν ἄλλων τινός*. Huc pertinet etiam quodammodo loquela per digitos, de qua vide Isidorum Hisp. lib. I. Orig. c. 25. et Dan. Guil. Molleri dissertationes tres de manuloquio, pediloquio et oculiloquio Altorf. 1702. Io. Ludov. de la Cerda, Adversar. acr. c. LII. Quintilianum Burmanni p. 111. 1024. Marianum Capellam lib. 7, p. 236. Hugonem Menardum d. Sacramentarium S. Gregorii M. p. 51. et Barthium 177. ad Claudianum et 1116. Caussinum de eloquentia IX, 8. Harduinum ad Plinii XXXIV, 7. Scipionem *Fabr. Bibl. lat. T. III.* *Bb* *Gen-*

Gentilem ad Apuleji apolôgiam p. 429. seq. G. G. Leibnitiū in collectaneis etymologicis II. p. 384. seq. ubi de signis, quibus usi pro loquela Cistercienses in Abbatia Loccumenſi; Io. Bonifacium in arte loquendi per signa, *l' arti de' cenni*, Vicentiae 1616. etc.

13. In calce huius collectionis Gothofredinae post indices comparet etiam *Liber Glossarum*, ex variis Glossariis, quae sub *Isidori Hisp. a)* nomine circumferuntur. Editus fuerat cum aliorum glossariis. Exstat et ad calcem operum Isidori. Multas harum Glossarum emendant et illustrant, Cerda cap. 141. adversar. sacr. Turnebus et Barthius in Adversar. Reinesius in Var. Lect. Meursius in exercitatt. Criticis, Gebhardus in crepundiis, Matthias Martinus in Lexico, in Etymologico Vossius, Cangius in glossario, et alii passim. Novissime glossarium Isidori a Io. Georgio Graevio emendatum, eiusque notis, et Cl. Almeloventii collectaneis illustratum lucem adspexit ad calcem Lexici praeclari Etymologici, quod iam semel iterumque in lucem prodierat auctore Matthia Martino, G. Io. Vossii praeceptore Traiecti ad Rhen. 1697. f. cuius editionis exemplaria quaedam praeferunt in titulo Amst. 1701. f. addita Io. Clerici Etymologica dissertatione.

*Excerpta Pithoeana ex veteribus Glossis.*

*Excerpta differentiarum a Iacobo Bongarsio legato Regio communicata, incipiunt: de proprietate sermonum vel rerum.*

Praeter

a) Isaacus Vossius Epistola ad Nic. Heinſium data a. 1638. T. 3. Sylloges Burmannianae pag. 558. Mitto Isidori glossas, altera parte antiquiores, quas e Bibliotheca Guilielmi Noomsii τῷ μαναγίτῳ accepi.

Aliud quoque addidi glossarium, quod videtur esse MACRI cuiusdam, mihi sane ignoti. Disquires ipsi, quid bonae fragis inde possit teneri. Multa sane cum Papiā habet communia.

Praeter has *Glossas*, in quibus collectio Gothofredi definit, exstant latino Graeca et Graeco-latina glossaria antiqua vulgata primum ab *Henrico Stephano* Parisi. 1573. f. ex Mf. Bibl. Monasterii S. Germani, post a *Bo-nau. Vulcanio* Lugd. Bat. 1600. f. denique a *Carolo Lab-beo* Parisi. 1679. f. cum emendationibus et notulis. In his plurima recondita utriusque linguae vocabula, et sepulta oblivione significationes exponuntur: unde passim ad illa doctissimos quosque tanquam ad oraculum recurrere et in iis evolvendis illustrandisque operam suam collocare videas: sed eorum usus multas cautiones habet, et non nisi doctissimo cuique patet. Cangius prolegomenis ad glossarium mediae latinitatis putat eorum frequentem usum olim fuisse in Gallia, aetate utriusque Hincmari, Remensis Archi-Episcopi, et Episcopi Laudunensis. Praetereo *Cambrense glossarium* Cerdac laudatum, et *Onomasticon Petri Danielis*, e quo excerpta ap. Turnebum XXVIII. 5. seq. Adv. Glossaria item, quorum editionem ad Isidorum pollicitus est doctissimus Graevius, aliasque glossas veteres varias Mss. ad quas hinc inde provocant in scriptis suis Scaliger, Salmasius et alii eruditi. Ut enim omittam, quod de collectoribus non constat; non unius auctoritatis sunt et pretii, infinitaeque varietatis. Pleraeque ordine litterarum Alphabetico digestae sunt, alia etiam per capita et materias, more Nonii Marcelli, et nomenclatorum: quale est, quod laudat Bochartus i. Hierozoici p. 803. Glossarium Mf. quod fuit apud Guil. Folnerium, laudat Merula ad Ennium p. 165. 192. De glossariis quibusdam et lexicis apponere hoc loco iuvat observationes quasdam D. Ioannis Diecmanni ex specimine eius notarum b) ad glossarium Latino Theoticum Rabani Mauri, cuius Codex scriptus est in Bibl. Vindobonensi.

b) Pag. 3. seq. prodierunt Brem. 1721. 4-

**Catholicon.** Est ingens Lexicon Latinae linguae, a *Ioanne de Balbis*, Nobili Genuensi, (unde etiam *Ianuenfis*, vel *de Ianua*, id est, Genua, ex istorum temporum more, de quo Barth. *ad Guil. Brit.* pag. 248. cognominatur) et Ord. Dominici Monacho, congestum absolutumque a. C. 1286, adeoque, quia expressum auctoris nomen habet, male a B. Placcio *Theatr. Anonym.* p. 352. ex non recte intellectis Caelii verbis, inter anonyma scripta relatum: quod dudum tamen ab aliis quoque factum esse, ex Rainoldi *Praefat. de libr. apocryph. I.* 399. apparet. Exhibet hunc auctorem nobis Ambrosius de Altamura *Biblioth. Dominican.* p. 55. 56. imperite ab illo Ioannem de Genua p. 152. b. 501. a. distinguens. Imperitius Bibliotheca Simlero-Frisiana unum in quatuor, Ioannem nempe *Baldum* (scribere *Balbum* sive *de Balbis* debuit) pag. 404. a. Genuensem p. 443. a. de Ianua, et Ianuensem pag. 460. b. dissecuit. Auctorem *Catholici*, et Io. de Ianua, ut diversos scriptores, Borrichius etiam *Append. de Lexic. Lat. et Graec.* p. 41. 42. commemorat. Iocularem errorem Galli, cui Ioannes *de Ianua* Gallice *Jean de la Porte* dictus est, Menagiana III, 62. referunt, quem a Casanovio *Orig. Ling. Gall.* p. 88. b. 97. a. commissum video, qui eum alioquin recte de Ianua, vel Ianuensem, vocare solet. De opere ipso v. Dufresne *Praefat. Gloss. Lat.* p. 38. 39. et Bayle *Dictionn. Hist. et Crit. I.* 457. Varias eius editiones c) Bibliotheca Aprisiana pag. 612. 613. et Ianus Gregor. Betulius (Io. Ge. Burchardus) *Epist. ad amic.* p. 74. recensent; a quibus mea abit, nullum vel anni, vel loci, vel typographi nomen ostendens, eaque de ratione inter primas referenda, nec alia ab illa, de qua Biblioth. Saraziana I, 184. *Summa quae vocatur Catholicon, edita a Ioanne de Ianua, sine loco et tempore editionis, attamen circa 1482. charta magna. Rarissima.*

c) Mihi ad manus est editio Lugd. 1506. fol.

*riffima.* Eandem quoque a Cl. Bunemannō *de Bibl. Mindenſi Lit. D. 31.* indicari puto. Primam omnium a Fausto eiufque genero Schoeffero, licet non nominatis, impreſſam eſſe, Naudaeus, in libro, *Jugement de tout ce, qui a eſté imprimé contre le Cardinal Mazarin* p. 175. refert. Frithemius etiam apud Tenzelium *Dial. menſtr.* 1692. p. 688. librum primum, quem Guttenberger et Fauſt excuderunt, *Catholicon* fuiſſe ſcribit. Primam *Catholici* editionem, quae annum notatum habet, eſſe Moguntinam, a. 1460. ex Cheſſlerio, *Ephemerides Pariſienſes* (*Journal des Scavans* 1695. p. 225.) obſervant. Editionem Auguſtanam a Gunthero Zainero, Reutlingenſi a. 1469. excuſam recenset V. C. Chriſtianus Gottlieb Schwarzius. d) De libri huius raritate Daumius *Epist. ad Reineſ.* p. 254. conqueſtus eſt. *Catholiconis* a recto *Catholicon* Latino-Barbaros declinaſſe Voſſ. *L. 7. de vit. ſerm.* p. 369. b. notat.

Gloſſarium duplex Latino-Francicum, Carolo M. inſcriptum, a Boxhornio in *Hiſt. univerſali* p. 452. ſeq. primum ex Mſ. editum,

Gloſſae Mſſ. Florentinae, Voſſius *L. 2. de vit. ſerm.* 7. p. 96. ad eas provocans, vocat *vetus Gloſſarium Latino-Theotiſcum*, quod in *Bibl. eſt Ducis Florentini*.

Gloſſarium, vel liber Gloſſarum, ex variis Gloſſariis, quae ſub *Iſidori* nomine circumferuntur, collectus, et a Dion. Gothofredo calci *Auſtorum Latinae linguae, in unum redactorum corpus*, annexus. *Il y a beaucoup de ratifferie*, aiunt Scaligerana II, 126. Adde Barth. VII, *Adverſ.* XVI, 13. XIX, 22. XXVI, 15. LV, 9. Anton. *Bibl. vet. Hiſp. I.* 272. b. Dufreſne *Praef. Gl. Lat.* p. 33. Praeclare de illis undecunque emendandis Cerda *Adverſ. ſacr. C.* 141. p. 317-339. meruit, ſed eius induſtriam in emaculando et exquisitis notis inſtruendo

Bb 3

hoc

d) Fränkische Acta XIV. pag. 84.



hoc Glossario, Io. Georg. Graevius nimium quantum superavit, a qua illius egregia opera insigne ornamentum 1709. editioni Ultraiectinae *Lexici Philologici Martini* accessit. Plane aliae, et auctore, quem praeferrunt, digniores, sunt Isidori Glossae Mss. quibus ex Biblioth. Petri ac Francisci Pithoeorum acceptis Savarus usus est, et inde non parva in suas ad Sidonium Apollinarem notas transtulit.

Glossae *Keronis*, a Goldasto *Rerum Alamann. Tom. II. pars I.* emissae. Pro illarum vero auctore Cl. Eccardus tum in literis privatis, ad B. Stadenium nostrum 1712. 26. Ianuar. scriptis, et mox eodem anno in *neuen Bücher-Saal* excusis, tum Not. ad *hymnum magnum Theotisc.* p. 13. tum vero maxime ad *Catech. Theot.* p. 51. 52. Notkerum Balbulum, aliis Latinis et Theotiscis scriptis clarum, habet, et ex *Notkero*, ablata prima syllaba, *Kero* factum sentit. Sed cum mihi quidem nondum ulla necessitas appareat, quae alium a Kerone huius Glossarii auctorem quaeri iubeat, et Keronis nomen non tantum inter nomina propria fuisse, ex Goldasto *Rerum Alam. II. 98.* constet, sed ab eodem quoque Keronis Angiensis Synonyma I, 138. alibique laudentur, istud heic quoque tam diu servandum censeo, donec has Glossas Keronis, a Notkero diversi, esse non possit, clarissimis argumentis edoceamur. Nam ut maxime, in eius ad tempora Pipini, Caroli M. Parentis, relati aetate Goldastum errasse, largiar; hic tamen lapsus Keroni fraudi esse non debet, ut ea propter ipsum Keronis hisce Glossis praescriptum nomen in suspicionem vocetur veniat.

*Excerpta Pythoeana ex veteribus Glossis* vocantur a Dion. Gothofredo, qui illa Glossis Isidori, de quibus supra, subiecit: cuius etiam modum, nomen Pithoe per y scribendi, retinui, adoptatum toties a Lipsio in  
Epist

*Epist.* et Barthio passim *ad Statium*, immo quoque Gallis ipsis, ut Salmasio *de modo usur.* pag. 878. 880. Heraldio *ad Arnob.* p. 283. Bauldri *ad Lactant. de mort. persec.* p. 164. b. receptum. Rubenius etiam 2. *Electior.* 26. pag. 74. *Glossulas Pythoeanas* appellat. Ceterum auctorem ipsum se *Pithoeum* scribere, non ignoro, et alias ita quoque scribo. *Haftenus B. Diecmannus*, Nactus et ipse sum ex Gudiana auctione glossarium vetus minime contemnendum, in membrana scriptum ante annos quingentos, et in fine mutilum.

*Nestor Novariensis*, cuius Lexicon habeo excusum Argentinae 1507. fol. citat Vgutionem, Gasparinum, Mamotrectum, Tortellium, Britonem et Catholicon, quod omnium Vgutionis errorum silvam haurire scribit in voce *auctor*.

*Mamotrectus* e) liber expositivus vocum difficultiorum in Bibliis Latinis, anthiphonis et hymnis, Legendis Sanctorum et homiliis, quem servo editum in folio sine anni et loci nota. Finitus liber ab auctore a. C. 1466. Excusus etiam Venetiis 1476. f. per Franciscum de Hailbrun et Nicolaum de Francfordia socios, etiam Argentinae 1489. fol. In MSto Gothanae Bibl. hos versus folio ultimo legi testatur Rev. D. Ernestus Salomo Cyprianus in Catalogo Codicum illius Bibl. manu exaratorum p. 8.

O vos qui nostis, quid perferat ille laboris  
Qui se scribendo castigat tempore crebro,  
Affiduis precibus memores sitis, precor eius  
Qui promptus librum conscripsit et edidit illum.  
Et tu, Nate Dei, miserere, flagito, mei.  
Nam tua pro gloria feci haec omnia.

Bb 4

Cele-

e) Praef. quia morem gerit talis poterit appellari. quasi *μαμμό- decursus*, paedagogi, qui gressus dirigat *pervulerum Mamotrectus* *sgentros*. confer Miscellanea Lipsiensia T. VII. p. 64. seq.

Celeberrimi Cangii glossarium mediae et infimae Latinitatis, editum primum Parisi 1688. et deinde his Francofurti recusum a. 1722. longe auctius Parisiis prodit a. 1733. f. T. 6.

*Petri Heliae* de verbis raris *κατὰ σοφείαν* Lexicon metricum Mf. in membrana exstat Erfurti in Biblioth. Collegii Amploniani. Testis et Reinesius pag. 682. Epist. ad Hofmannum. Seculi undecimi Grammaticus dicitur eidem Reinesio notis ad Petronium p. 297. edit. Petr. Burmanni. Frequenter laudatur a Vincentio Belloyacensi.

Voces latino barbaras explicant recentiores scriptores, Pithoei, Vignonius, Vrstisius, Freherus, Goldastus, Colvenerius, Watfius, Frid, Lindenbrogius in variis scriptis, Guil. Somnerus, f) Chifletius in glossario Salico, Ioannes Seldenus, Abrahamus Whelochus, Ioannes Lydius in glossario ad Nicolaum de Cleman-gis, Gerhardus Ioannes Vossius in libris de vitiis Sermonis, quorum quinque posteriores in noviss. edit. nuper accesserunt; Henricus Speelmannus et Cangius sive Carolus Fraxinetus in Glossariis, qualia etiam moliti fuerant Ioannes Meursius et Guilielmus Noomsius Arlanderveniae Dominus. Paralipomena ad Cangii sive du Fresnii glossarium Latinum subiiciuntur eius glossario mediae Graecitatis. Etiam nonnullas Cangii lapsus emendat Hadr. Valesius in Valesianis.

a) Somneri glossarium contractum exhibet Matthias Zimmermannus p. 640. seq. Analect.



## S E C T I O III.

DE

GRAMMATICIS A PUTSCHIO  
EDITIS.

GRAMMATICI VETERES Hanov. 1605. 4. collecti et emendati vulgatique a doctissimo iuvene *Elia Putschio* Antverpiensi, qui, notas additurus, paulo post a. 1606. cum vix quinque viginti annos natus esset, Stadae in flore aetatis obiit. Operis editioni praefuit *Gothofr. Iungermannus*, inscriptumque est Iosepho Scaligero, qui humanitatis et benevolentiae plenissima a) Epistola Putschio gratias egit, cuius autographum, et Putschii Grammaticos manu ipsis hinc inde emendatos, habeo ex munere Nobilissimi D. Rutgeri Rulandi Consulis Hamburgensis. Caspar Barthius in litteris ad Daumium: *De Putschii Grammaticis facio tibi utenti. Sed nisi et illas editiones habueris, quas maxima licentia correxit Putschius, ad scripturarum veterum excerpta, non poteris confidere unius paginae lectioni: et id potissimum in Prisciano, cuius Graeca, ut et Latinorum auctorum exempla, usu reperi, esse inconstantissimae fidei. Magnam decus et commodum amiserunt litterae in Notis b) illius bene docti Iuvenis, quas si scripisset et expolivisset, infinitae bonae res lucem haberent. Expertus sum in Charisio, magni pretii scriptore, quid desit mihi, cum recurrere ad nullum omnino subsidium datur.*

Bb §

In

a) Inter editas Scaligeri Epistolas est 404.

b) Notas illas a Iungermanno post Putschii obitum in nova Grammaticorum editione vulga-

tas fuisse, traditur in Diario Lipsiensi cui titulus Neuer Bücher-Saal parte XXXII. p. 551. Sed nec notae illae nec nova Grammaticorum editio lucem viderunt.

In Putschii collectione haec scripta continentur, quorum aliqua Putschius ipse fatetur vix digna fuisse editione:

I. *Flavii Sosipatri Charisii Institutionum Grammaticarum* ad filium, *libri V.* ex codice Iani Doussae aucti, suppleti et emendati p. 1 — 270. Desunt tamen adhuc libri primi capita tria primora et Libri V. omnia praeter cap. de Idiomatibus. Forte ista fuere in Ms. Romano, quem Curius Lancillotus se vidisse testatur. Nam quae ille profert testimonia e Charisio, quae sunt triginta amplius, eorum ne unum quidem est in vulgatis exemplis. G. Fabricius quidem suspicatur, cum alium Grammaticum legisset, et ex eo ista protulisset, cui falso adscriptum fuerit *Charisii* nomen. Hos libros primus repererat *Ianus Parrhasius* in Bibl. Seripandi, editos Neapoli 1532. f. et per Georg. Fabricium Basil. 1551. 8. ap. Frobenium, quae editio exstat in Biblioth. Leideni passim notata manu Iosephi Scaligeri. Lovanii quoque in Bibl. Societatis Iesu occurrit Charisius cum Mss. collatus a Laevino Torrentio. Fragmentum Sosipatri cum aliis opusculis Lipsiae a Georgio Fabricio editum Vulcanius quoque subiecit glossariis sive thesauro utriusque linguae, Lugd. Bat. 1677. f. Meminit Sosipater inter alios plus vice simplici *Cominiani*, et plurima ex eo refert: cuius copiam a Goldasto sibi promisit et inter Grammaticos edere voluit Putschius, ut didici ex huius Epistola ad Andream Schottum. Sed recte hac de re addubitare se, nec prius id credere, quam vidisset, vel Putschio redditum rescivisset, scripserat Scaliger in Epistolis ad eundem Putschium ineditis. De Fl. Sosipatro Charisio ita Georgius Fabricius in praef. ad editionem Frobenianam 1551. 8. *Flavium Sosipatrem Charisium natione fuisse Campanum, reliquique Christianum, professione Grammaticum, et*  
*Urbis*

*Urbis magistrum, ex ipsius libris colligimus. Imitatum esse in scribendo cum Plinium Secundum, qui novissimis annis sub Nerone libros de re grammatica copiosos edidit: tum praeter caeteros Iulium Modestum et Comminianum, ipse satis indicat, et docent nomenclaturae autorum, quorum non modo exemplis et auctoritate, sed etiam testimoniis ac fide, sua de arte praecepta confirmaverit atque comprobarit. In multis sane locis eadem et apud Charisium et apud Diomedem leguntur, neque solum similitudine exemplorum conveniunt, ut in tractatione figurarum maxime: verum etiam in pluribus aliis de tota arte praeceptionibus similia tradiderunt. Etsi autem tempus aetatis, quo Charisius floruerit, nondum potuerit satis cognosci, coniectura tamen haec mea est, ipsum esse Diomedem priorem et antiquiorem, propterea quod Charisius Diomedis nullo in loco meminerit: ex quo si tam multa paene de verbo transcripisset, non tacuisset illius nomen per tot libros, praesertim cum is candor in Chariso appareat, ut ne finitionem quidem, aut interpretationem voculae sumpserit de alio, quam non ad suum autorem ingenue atque aperte retulerit: quod equidem in Diomedem observare non potuimus, qui ex eodem Comminiano, quem noster adducit, videtur non pauca transtulisse, Comminiani aequae atque Charisi mentione penitus omissa. Quamobrem, ut Macrobius furtorum Gellianorum certis clarisque indiciis esse convictum scimus: ita Diomedem suspitione culpa liberare non possumus, accusare tamen non audemus, quod fortasse alii facient, qui plus auctoritatis et virium ad victoriam fuerint consequuti. Testimoniis Charisi ex veteribus nituntur Priscianus et Ruffinus (nisi fallit titulus libelli, qui de comicis metris scriptus circumfertur) ex recentioribus ante editionem, usi eiusdem doctrina et praeceptis sunt, ambitiose propemodum, Ianus Parrhasius, et Pierius Valerianus,*

*literati*

*literati et diligentes viri. Nemo certe ex vetustis est, Prisciano Caesariensi excepto, qui de arte scripsit, et ad nostram aetatem pervenit, Grammaticus, qui plures et antiquiores adducat ipso Chgriso auctores, idque illi facile factu extitit, in urbe Roma, in qua nobiles bibliothecae doctis omnibus patebant, et furore Gothico nondum erant laceratae et everSAe, quales fuerunt in Palatino, Augusti: in Capitolino, Maiorum appellata; in Viminali Vlpia; ad Vallem Quirinalis, Traiana; nam Octaviam incendium urbis consumpserat, altero post Vesuvii in Campania conflagrationem anno. Atqui progressu temporum et Barbaris omnia vastantibus, hoc quoque Charisi opus (ut alia multa) perierat, quod patrum memoria a Iano Parrhasio inventum, et iniquitate fortunae ac hominum invidia pene rursus oppressum, in lucem edidit ante sextum et decimum annum Ioannes Pierius Cyminius Cosentinus de studiosis eo nomine non male meritis; qui cumulare potuisset illud beneficium, si in edendo maiorem adhibuisset curam et diligentiam, neque maluisset manuscripti codicis vitia etiam atque errata imitari. Liber autem, quia Longobardicis characteribus exaratus fuit, ut qui cum inspicere testantur, a non exercitata librario difficilius legi potuit, unde similitudine notarum deceptus, plurima menda invexit; quae non pauca nos deprehendimus et sustulimus. Debemus tamen Pierii studia ac benevolentiae, eiusque erga rempublicam literariam amorem, et virtutem civis conservati merito praedicamus. In eundem Charisium Io. Lucretius Oeslander:*

Καὶ σὺ μάλ' ἐξέφυγες τὸν λήθης χάλκεον ἔδον  
 Σωσίπατρί η̄ελίῳ ἐς Φάος ἐρχόμενος.  
 Θερσήσας πρόμολ' ἐν πάντων ἐπεὶ ἐξοχος ἐσσί  
 Γραμματικῶν, μέγα θάυμ' ἐσσομένοισι λή-  
 πων.

2. *Diomedis c) de oratione, partibus orationis et vario Rhetorum genere libri III.* ad Athanasium, emendati ex Mss. Fuldano et Claudii Puteani p. 270 — 529. Prodiit Diomedes primum, quantum scimus, cum Phoca, Capro, Agraetio, Donato, Servioque Venet. 1491. et 1522. f. et (quam editionem Bibl. Leidenſi legavit eruditiss. Perizonius,) 1495. et 1511. f. ex recensioſione Ioannis Rivii, quae editio cum Mſ. collata exſtat in eadem Bibl. Leidenſi, et Pariſ. 1507. 4. et Mediol. 1515. f. inter alios Grammaticos. v. Sect. I. et Colon. 1518. ibidemque 1523. 4. cum praefatione Hermanni Buschii, qui pauca quaedam emendavit: plura *Ioannes Caesarius* Colon. 1536. 8. Lips. porro 1541. 8. cum Donati de octo orationis partibus et barbarismo. Post Putſchium multa quoque Diomedis e Mſſ. Codicibus caſtigavit Caſpar Scioppius in ſuſpectis lectionibus. Dedicavit Diomedes opus ſuum de partibus orationis, de oratione eiufque ſtructura et de genere metrorum, trino digeſtum libello, nescio cui *Athanaſio*, cuius excellentem facundiam praedicat. E Grammaticis commemorat Varronem ad Probum.

3. *Prisciani d) Caesariensis e) Commentariorum Grammaticorum libri XVIII.* p. 5. ad Iulianum, non Apoſtatam, ut putavit Auguſtinus Dathus, ſub quo ne vixit quidem, ſed Coſ. et Patricium, illum forte, qui Novel-

c) Alius, ut videtur, eſt *Dipmedes Scholaſticus* cuius commentaria inedita Graeco ſcripta in Dionyſium Thracem exſtant in variis Bibliothecis Angliae, Galliae, Italiae. Occurrunt etiam in Codice Holſteniano Bibliothecae Hamburgeniſis Ioanneae.

d) Alius eſt *Theodorus Priscianus*, de quo infra in Medicis: alius quoque cuius mentio occurrit apud Symmachum X, 36. Epist. alios v. in Glandorpii Onomaſt.

Addi poſſent: *Priscianus* Lydus, de quo v. Biblioth. Gr. III, 9. 15. *Priscianus* Episcopus ap. Damasum Ep. 3. *Priscianus* Ep. Sebaſtenus in Palaestina, qui Concil. Conſt. 381. interfuit etc. In Mſſ. antiquis *Præſcianus* reperit Hadr. Valeſius. (in Valeſianis p. 192.).

e) Non quia ibi natus, ſed quia ibi didicerit, Caesariensem dictum, cum Romae natus eſſet, putabat Bapt. Guarinus.



Novellas in Epitomen contractas latinitate donavit, uti Goltzio visum: etsi hoc negat cum Cuiacio, Antonio Augustino et Alciato, Iac. Gothofredus. Praeceptorem habuerat Theoctistum, quem magna cum laude commemorat aliquoties lib. 6. p. 701. *quod a Probo praetermissum, doctissime praeceptor noster attendit Theoctistus, omnis eloquentiae decus, cui, quicquid in me sit doctrinae, post Deum imputo.* Et lib. 18. pag. 1134. *teste sapientissimo Domino et Doctore nostro Theoctisto, quod in institutione artis Grammaticae docet.* Paulus Warnefridus de gestis Longob. L. I. c. 25. sub Imp. Iustiniano, post laudatum Cassiodorum et Dionysium Exiguum: *Tunc quoque apud Constantinopolim Priscianus Caesariensis Grammaticae artis, ut ita dixerim, profunda rimatus est.* Eadem legas in libro XVIII. Historiae eiusdem Pauli ad Eutropium additae. Citatur etiam Priscianus Grammaticus ab Agobardo adversus Fredegisum, T. 14. Bibl. Patrum edit. Lugd. p. 272. Fuit autem Priscianus clarus rei Grammaticae scientia, eamque ob causam Professor Grammaticae constitutus cum stipendio in Aula Imperatoris, adeoque Christianus. Ceterum in hoc Prisciani opere multa Putschius emendavit: in primis Graeca pleraque ex Scaligeri codice restituit in libris 17. et 18. qui sunt *περὶ συντάξεως*, adhibitis etiam Gruteri, Bongarsii, Hoeschelii f) et Rit-

ters-

f) Hoeschelius in litteris Id. Novemb. 1604. scriptis Putschio offert Ms. Codicem Augustanum summae *Magistri Petri Eliae* in Priscianum, si forte excerpta ex illo edere operae pretium sit. Eiusdem mentio in litteris ad Iungermannum post Epistolas Hottomanni a Clariss. Meelio editas p. 455. liber membranaceus calamo exaratus in Bibliotheca Augustana. Etiam inter Codices Mss. Bibl. Ioanneae Hamburgensis in fol. num. XCVIII. Codex vetustus exstat membranaceus libros XIV. Pri-

sciani complexus. *Prisciani Ars Grammatica Viro eloquentissimi Grammatici Caesariensis. Scripsi ego Theodorus Dionysii V. D. Memorialis sacri Scrinii Epistolarum et adiutor V. M. Quaestoris in urbe Roma CPolitana, die Cal. Octobris, indictione quinta Olibrio Viro Clarissimo Cos.*

*Me legat, antiquas qui vult proferre loquelas,*

*Qui me non sequitur, vult sine lege loqui.*

Initio libri IV. Theodorus iste Priscianum doctorem suum vocat.

tershulli Mss. Lacunas quasdam relictas ex Pauli Petavii Senatoris codice promisit expleturum se in notis; at illae, ut dixi, praemature eius fato intercepta sunt, p. 529 — 1215. Eiusdem *partitiones versuum XII. principalium* sive primi cuiusque in singulis libris *Aeneidos* p. 1215 — 1286. hae in editionibus vulgo in 12. libellos distinguuntur. *Liber de accentibus* p. 1286 — 1299. *De Declinatione nominum* pag. 1299 — 1319. *De versibus comitis*, p. 1319 — 1330. in hoc ex Mss. Scalligeri et Bongarsii non pauca emendata. Opus inchoatum magis, quam pro dignitate rei iustis numeris absolutum, iudice Chr. Waffio in Senario sive de licentia poetarum p. 4. *De praeexercitamentis Rhetoricae* ex Hermogene p. 1330 — 1343. ex edit. Francisci Pithoei inter antiquos Rhetores. *De figuris et nominibus numerorum et de numis ac ponderibus ad Symmachum liber* p. 1343 — 1366. ex edit. Eliae Vineti, g) qui cum Hotomanno de re numaria Romanorum prodierat Paris. a. 1585. 8. recusus iterum T. XI. thesauri antiquitatum Romanarum Graeviani.

Excerptio *Rhabani Mauri* de arte Grammatica Prisciani exstat Tomo primo eius operum (Colon. 1627. f.) p. 28 — 50. ad Lucilium, quem puerorum dulcissimum appellat p. 39. et 46. Prisciani compendium atque diligentem expositionem adornavit *Petrus Helias*, h) quem sequi se profitetur Vincentius Bellovacensis libro secundo speculi doctrinalis. Huius Heliae expositionem continebat, fortasse apud Schelium Hamb. volumen, sine auctoris nomine, scholiorum in Priscianum. Incipit: *Priscianus habet materiam voces, non quascunque, sed latinas* etc. Est Codex spissus in membrana, 4. Heliae Compendium metricum ex Prisciano maiore

g) Vinetus omnibus Prisciani rum Antiqu. Rom. XI. P. 1677. scriptis emaculandis operam suam. h) De hoc saeculi undecimi addixerat. Vide Graevii thesaur. Grammatico dictum supra.

maiore 1) Ms. in variis Bibliothecis reperitur. Incipit: *Sicut ab esse rei soliti rem promere dicunt Philosophi.* Vide Polycarpi Leyseri historiam poëtarum et poematum medii aevi p. 2067. seq. De Theodoro Dionysii Memoriali, qui Prisciani, doctoris sui, Grammaticam manu sua scripsit CPoli a. 527. et 536. unde plures deinde Prisciani Codices Mss. derivati sunt, videndus Reinesius ad Inscriptiones veteres p. 413. Ioannis de Garlandia (medio Seculo XI.) liber de Orthographia ex Prisciano, versibus hexamëtris leoninis Mstus est in Bibl. Guelpherbytana; cuius initium affert I. c. Leyserus p. 340. Codicem Ms. Prisciani Bibl. Academiae Leidensis antiquissimum, Longobardicis exaratum litteris, commemorat Iacobus Gronovius apud Grævium in notis ad Svetonii Claudium p. 816. Longe plures huius scriptoris Codices Msti in una illa Bibliotheca, sed et in aliis, privatis quodque, reperiuntur. Insignis Codex Ms. e seculo XII. est in Bibliotheca Cremsifanensi Ord. Benedict. in Austria. Sed habent hoc fere omnes, ut graecas voces et loca græca scriptorum omittant, de quo queritur etiam Putschius, Iosephi Scaligeri; Gruteri et Bongarsii Codicibus usus. Non parvum volumen implent Prisciani Grammatica praecepta; quoniam, inquit, in tanta operis materia impossibile est aliquid perfectum breviter exponi. Spatii quoque veniam peto, quamvis ad Herodiani scriptorum pelagus, et ad eius patriis

1) Priscianus maior est Priscianus de partibus Orationis, sive libri XVI. priores. Priscianus minor, idem de Syntaxi, seu libri duo postremi, ut annotavit Iacobus Fellerus in Catalogo Mss. Bibl. Paulinae Lipsiensis pag. 290. ubi Heliae compendium commemorat, quemadmodum et p. 332. Alio sensu Priscianum maiorem et minorem distinguit Caesar Egastius Bulaeus T. 1. Hist. universi-

tatis Paris. p. 516. et Adr. Bailletus in iudiciis eruditorum Gallice editis Tom. 3. p. 42. les ouvrages de Priscien étoient d'un grand usage dans l'université de Paris jusqu'au treizième siècle, et on y voyoit sa petite Grammaire ou ses rudimens, qu'on appelle l'alphabet dans les basses classes; et sa grande, qu'on appelloit le Grand Priscien dans les hautes.

patris Apollonii *spatiosa volumina, meorum compendiosa sunt existimanda scripta librorum.* Tamen Ludovico Vive, apud Gesnerum, iudice, *loquacissimus auctor, nimis multa praecepta accumulat, etiam reprehensus valde a Laurentio Valla.* Sed defenditur bene a Vossio lib. 2. de analogia c. 22. qui cum Prisciani causam adversus Vallam egisset, subiungit: *Haec eo lubentius pro Prisciano contra Vallam attulimus, quia is perpetuus est in tuendo Fabio, sugillando Prisciano; adeo quidem, ut nec libro primo in Bartholomaeum Facium scribere dubitavit, Priscianum vix idoneum esse, qui sit Quinctiliani, velut Agamemnonis, aut Aiacis, aut Diomedis, aut Hectoris auriga, plusque hunc artis Grammaticae, dum Oratorem instituit, per transennam aperuisse, quam ex suo ingenio illum omnibus suis libris, omni suo studio, omni sua aetate. Quare recte de eo Raphaël Volaterranus lib. XXI. Quinctiliani, inquit, inprimis admirator simul et imitator, maledicus aliqui in omnes.*

Prisciani Grammaticae editiones, sed minus emendatae et integrae, exstant permultae, prima a. 1470. f. sine loci nota, quam pro nitida et venusta laudat Maetarius T. I. pag. 70. Annal. typogr. quemadmodum et p. 100. alteram itidem sine loci notatione, a. 1472. fol. Has secuta Veneta Ioannis de Colonia 1476. f. Exstat et Veneta altera eiusdem anni impensis Marci de Comitibus, tertiaque a. 1481. f. et quarta a. 1485. 4. (quae servatur in Bibliotheca Academiae Leidensis) nec non quinta 1488. f. cum commentariis *Ioannis de Aingre*, sexta cum iisdem commentariis, et in librum de accensibus notis *Dan. Caietani* 1496. f. Has secutae Lipfenses sine commentariis per Wolfg. Molitorem 1496. 4. et minore forma: Veneta 1509. f. cum Comm. *Io. de Aingre*: Parisina apud Ascensum 1515. fol. Veneta *Fabr. Bibl. lat. T. III.* Cc septi-

septima apud Aldum 1527. 8. Coloniensis, cum Rufino de metris, apud Eucharium Cervicorum, Coloniae 1528. f. et Florentina 1525. 4. ap. Iuntam, addito Rufini de metriis Comicis libello. Titulus habet: *Prisciani aurea opera, nunc primum vere restituta*: quis curam habuerit, non memoratur. Memoratur et alia Florentina a. 1554. 4. quae ab H. Casaubono cum Mf. collata exstat in Bibl. Academiae Lugd. B. et Basileensis a. 1568. 8. His omnibus licet longe praestet editio Putschiana, praecipue ob Graeca restituta, lacunas expletas, et emendata loca innumera: tamen passim operae pretium fecerit qui vetustiores editiones conferre non neglexerit. Laudantur a Prisciano *Caesar*, doctissimus artis Grammaticae, *Censorinus*, doctissimus artis Grammaticae, *Servius*, in commento, quod scripsit in Donatum etc.

Liber *de accentibus* Paris. 1526. 8. prodiit ap. Rob. Stephanum. *Prisciani Epitome*, auctore *Georgio Trapezuntio* Mf. est in Biblioth. Regis Christianissimi n. 1972. teste Labbeo: nescio an diversa ab epitome Prisciani, quae prodiit Venet. 1522. vel a compendio de octo partibus orationis, edito Aug. Vindel. 1537. 8. *Caroli Stephani* Latinae linguae cum Graeca collatio ex Prisciano prodiit Paris. 1554. 8. Liber Prisciani *de naturalibus quaestionibus* ad Cosroem Persarum Regem, citatur a Vincentio Bellovacensi XXI, 56. speculi Historialis, et nostro tribuitur etiam a Volaterrano et aliis. Simlerus quidem in Bibl. narrat Cosroi Regi Persarum inscriptum librum Prisciani de naturalibus quaestionibus extitisse ap. Matthaeum Dresserum. Puto autem versum esse ex Graeco alterius Prisciani Lydi, qui Agathiae p. 60. laudatus, de rebus Physicis Cosrois temporibus scripsit. Liber *de praexercitamentis Rhetoricae ex Hermogene*, praeter editionem *Francisci Pithoei* in Rhetoribus antiquis, quam Putschius secutus est, prodiit

prodiit Venetiis a. 1523. et Paris. ap. Colineum. 1526. nec non Argentorati a. 1526. 8. Prima editio Eliae Vineti qua librum Prisciani *de figuris et nominibus numerorum et de numis ac ponderibus* recensuit, emissâ est Parisiis 1565. 8. Rationes numeralium notarum quas reddidit Priscianus, confutavit Benedictus Iovius, et lib. X. parergon iuris cap. 25. Andreas Alciatus. Priscianum *de laude Anastasi* Imp. Neapoli in Bibl. Augustinianorum offendisse se refert Mabillonius T. 1. Musei Italici p. 111. De Metaphrasi periegeleos Dionysianae, quam ad Priscianum alii, alii ad Rhemnium Palaemonem referunt, dictum supra in Rufo Festo Avieno. Auctorem huius *periegeleos*, sive metaphraseos Dionysianae, nescio quem *Priscianum Favonium* facit Casp. Barthius ad Claudianum p. 87. et 128.

4. Q. Rhemni Fannii Palaemonis Vicentini *ars Grammatica* est p. 1366 — 1386. Hanc Prisciano laudatam, primus e situ protulit Iovianus Pontanus, ut ipse testatur his versibus, quibus Palaemonem loquentem inducit:

*Grammaticae partes, casus et nomina monstrat  
Ars mea, quoque modo dictio tota fluat,  
Quidve sequens, possis verborum noscere formas,  
Aut quonam fuerint verba premenda iugo.  
Caetera sunt parvo carptim memorata libello,  
Plenius ante artes quae docuere meae.  
At me confectum caris turpique senecta,  
Rodebat murum dente timenda cohors,  
Sensissetque iterum crudelia fata Palaemon,  
Iuisset pietas ni Ioviane tua.  
Cuius nunc meritis optata perfruor aura,  
Antoni doctos iussus adire lares.*

rimum autem Basileae lucem vidit a. 1527. 8. in volumine grammaticorum Latinor. veterum, de quo supra Sect. I.

*Palaeemonem*, qui Grammaticam Romae olim imperitantibus Tiberio Claudioque docuit, sed arrogantis et infamis omnibus vitiis, commemorat Svetonius de Grammaticis illustribus c. 23. Memoravere et Plinius et Quintilianus et Hieronymus in Chronico.

5. *M. Valerii Probi Grammaticarum Institutionum libri II.* p. 1386 — 1494. Hos libros duos cum aliis quibusdam vulgaverant Ianus Parrhasius Vicentiae 1509. f. et Badius Ascensius Paris. 1516. f. v. Sect. I. sed in hac editione Putschius multa restituit ex Ms. Iac. Bongarsii. Liber secundus ibi et in summis paginis Putschianae editionis inscribitur *Catholica*, sive de Catholicis nominum et verborum rationibus. Sic Herodianum Grammaticum Graecum in primo Catholicorum laudat Priscianus lib. 6. p. 723. Caelestinum alloquitur auctor in versibus operi praemissis, quos Putschius omisit

*Accipe nostra tuis audacibus edita iussis,  
Caelestine potens, — — —*

*Eiusdem de notis Romanorum interpretandis libellus* p. 1494 — 1549.

*Notae iuris a Magnone collectae ad Carolum M. Imp.* p. 1542 — 1579.

*Petri Diaconi de notis litterarum more Romano, liber ad Conradum I. Imp.* p. 1579 — 1639.

*Notarum Veterum explicatio ex Papias Glossario* p. 1639 — 1666.

*Notarum iuridicarum explanatio ex veteribus membranis* p. 1666 — 1683.

*Notae numerorum et ponderum ex antiquo codice* pag. 1683. De Probo et reliquis notarum scriptoribus v. supra ad Gothofr. Collect. Papias natione Lango- bardus vixit Sec. XI. scripsitque sub Henrico III. ad a.

1053. ut auctor est ipse in verbo *aetas*. Eius Lexicon Catholicum seu Vocabulista, sive, ut a Th. Bradwardino et ab ipso in praef. appellatur, *Elementarius* scriptus ab eo in usum filiorum, ad quos est epistola praeposita, editum est primum, quod scimus, Mediol. 1476. fol. et si parum emendate, per Dominicum de Vespolate, cum Bonini Mombratii praemisso carmine. Secutae sunt aliae Venetiis 1485. per Fr. de Bonetis, 1491. et 1496. Inter multa, vulgaria et inepta, passim lectorem praeclara quaedam docet, quae alibi frustra quaeruntur. Novam eius editionem molitus est Io. Lydius, ut e Io. Isaaci Pontani litteris ad Steph. Stephanium refert Th. Crenius parte XI. animadvers. De hoc Papias *k)* eiusque interpolatore, *Nestor* Novariensi, et aliis glossarum auctoribus semipriscis, Werdeni gemma gemmarum, Vincentio Bellovacensi lib. I. speculi doctrinalis c. 49. Britone, Ioanne *l)* de Ianua, Simone Ianuensi, Ugutione sive Hugvitione Pisano etc. vide Stephani praefat. ad Forum Rom. inprimisque Cangium in Prolegomenis ad Glossarium mediae Latinitatis. Ab eodem petes notitiam ceterorum scriptorum Latinorum mediae aetatis, quos in hac Bibliotheca consulto omisimus, et quorum ille luculentum indicem immortalis operi suo praefixit. *Nestor Dionysius* Novariensis, Ordinis Minorum, cuius supra facta mentio, vixit circa a. 1400. illiusque dictionarium Ludovico Sfortiae dicatum prodiit a. 1488. recusum deinde Paris. 1496. nec

Ce 3

non

*k)* Papias abbreviatus a Martino de Arenis a. 1307. in Codice uteano, quem memorat Labbeus Bibliotheca nov. Mss. pag. 45. Papias recte citatur testis a Fuggerio in Lexico voce *Abadir*, si auctor Tom. 16. Bibliothecae universal. pag. 129. cum representans se se nescire quis qualis ille sit: *je ne say qui est ce Pa-*

*pias que l'on etti ici en matiere de mythologie.*

*l)* Hic Io. Balbus de Ianua seu Ianuensis (Genuensis) cum Iacobo de Voragine Ianuensi sive Genuensi Archiepiscopo, neutiquam confundendus, Catholicon suum absolvit a. C. 1286. editum Vener. 1487. Vide Baelii dictionarium Historico Criticum in *Balbus*.



non Argentorati 1502. et 1507. f. ap. Io. Prufs., ex Ioannis Tacuini recensione.

6. *Phocae Grammatici* (quem Constantinopoli post Priscianum Grammatices Professore fuisse tradunt) *Ars* de nomine et verbo ex Puteani Ms. emendata p. 1683 — 1687. Eiusdemque *de aspiratione*, quem libellum primus cum Probi Grammaticis institutionibus vulgavit Parrhasius, p. 1687 — 1726. reperiturque et in aliis collectionibus v. supra Sect. I. Eius dodecastichon, quod arti praemittitur, habes etiam in veteribus Epigrammatibus Petri Pithoei lib. 4. p. 125. In iisdem lib. 2. p. 58. et 60. et 45. seq. quemadmodum etiam in Catalectis Virgilii Poetae habentur fragmenta ex Vita Poetae, scripta versibus a Phoca.

*Aspri Iunioris m) Grammatici ars* p. 1726 — 1733.

7. *Aelii Donati ars, sive editio prima* p. 1735 — 1843. *de litteris, syllabisque pedibus et tonis, editio secunda* p. 1743 — 1767. *de octo partibus orationis*. Leguntur et in Bedae operibus, statim in limine tomi primi incunabula Grammaticae artis Donati, sive de partibus Orationis lib. 1. per quaestiones et responsiones, et lib. 2. p. 14. seq. qui est hic ipse a Putschio vulgatus. Donati *Ars* primum ter excusa, sed literis incisus tabulis ligneis Harlemi per Laur. Costerum; de quibus edd. diligentissime scripta v. in Mermannii Orig. typograph. p. 107. 218. ubi et specimina tabulis aeneis expressa reperiuntur. Hinc Moguntiae edita est per Io. Fust, 1450. 4. item ligneis tabulis, et post in Italia, in monasterio Sublacensi, per Sweinheim. et Panartium, pariter literis ligneis fixis, item circa 1500. 4. in Belgio f. l. et a. eodemque

tem

m) Asper Grammaticus antiquior memoratur apud S. Augustinum c. 17. de utilitate credendi et a Charisio ac Prisciano laudatur. Etiam Velius Longus apud Scholiastem Statii Velius Asper Longus.

tempore Noribergae per Hieron. Hoelzel. item 1500. 4. Moguntiae per Io. Schoefferum, de quibus edd. v. eundem Mermannum l. c. p. 215. 235. etc. — Haec *Ars* graece versa a *Planude* Ms. extat in Bibl. Bodlei. inter Codd. Baroccianos. *Herm. Buschii* Comm. in artem et de octo partibus prodiit 1511. 4. v. Burcardi vitam H. B. pag. 218. cum versione Polonica et Germanica prodiit Cracoviae 1559. 8.

*De barbarismo, n) Soloecismo, Schematibus et Tropis* p. 1767 — 1779. Haec Donati in pluribus Grammaticorum collectionibus, atque alia separatim saepe prodire. A Caesario emendata lucem adspexerunt una cum Diomede Basil. 1527. Colon. 1536. 8. Lips. 1542. 8. Libellum de octo partibus emendavit et illustravit Henricus Glareanus: Putschius vero omnia ex edit. Basileensi 1527. et Bongarsii libris emendata exhibuit. Exstant praeterea Scholia Donati in Virgilii Aeneida et Terentium, cum utriusque Poetae vita, de quibus dictum suo loco. Etiam ad Donatum referri videas argumenta in libros Metamorphoseon Ovidianarum. Fuit Donatus, ut est notissimum, Orator et Grammaticus insignis Romanus, praeceptor B. Hieronymi, qui eum laudat tum alibi, tum in cap. 1. Ecclesiastici, ubi hoc eius dictum affert: *Percant, qui ante nos nostra dixerunt.* Quod hodie incassum quaeres in eius ad Terentium commentariis. Sed non hoc solo argumento constat, illa non minus truncata quam interpolata ad nos pervenisse. *Donati* vitam ex schedis Petri Danielis, qui eam ex veteri Codice Regis Galliae descripserat, licet otiosi abortum ingenii et nulla fide dignum, C c 4 insul-

n) *Flodogarium* in Donati Barbarismos, et *Pompeium* in Donatum quo usus est Carrio e Bibl. Coloniensi, Putschius libenter Grammaticis suis adiunxisset, si Mssos horum scriptorum Codices

nancisci potuisset. *Smaragdi* Abbatris de Etymologia Verbi et in Donatum aliaque ad Grammaticam spectantia memorat Labbeus Bibl. nov. Mss. p. 44.

insulsumque ac ridiculum, quia brevis est, hoc loco addemus.

Ineipit Vita Donati Grammatici.

Flaccius Rebius Minutio Rutilio salutem.

*Rogatus a consodalibus vitam Donati Grammatici breviter commentavi, esset ne cuiquam incognita nobiscum degentium, tibi que obtuli legendam. Ita enim se habet eius vita et conversatio, ut subiecta docet narratio. Donatus natione Romanus, Grammaticae professionis industria claruit, σύγχερος ut fertur Rhetoris Vistorini. Hic perpauculo conductus peculio cuiusdam viduae capellas paucinmero pascendas excepit, Septa sibi ab urbe miliario secundo vindicans. Huic operae pretium infatigatum promulgare labor est. Hic dum in alendis capellis moraretur, aestu, calente tempore, laborabat intolerabili, utpote capillorum ab aure usque ad aurem defensione privatus. Et quia remotior erat a Tiberi, sitim sibi ingruentem lacunis e eloaca fluentibus capellarum quoque temperabat urina. Hiemis autem tempore, solo canente pruina, carice \* compacto solabatur tugurio. Frequentius autem humi accubitabat sub divo, permodico obsonatus edulio, quae nimirum frugalitas non innata sed egestate concreverat. Quia vero effoetis visceribus paene cutis desuper lapsae rigebat, frigoris ut vitaret enormitatem, partim teterima, partim rufa inducebatur pellicia. Oculum autem et iuramentum Martis ademit, quod persolvit ut peculatus aboleret infamiam, quadam namque die Aelium ingressos consistorium digna sibi nata capillatio cum magno pudore delituit, quem ita quidam graeco lepore insultans suapte aggressus est — quod dicitur Latine, cede loco rustice modicarum opilio ovium. Qui maturato rediens, discendae pueritiae studens Aedili innotuit Ciceroni, a quo toga donatus est, quod erat signum*

*signum libertatis. Eadem igitur tempestate Aemilius Senator hominem exivit, cuius in locum pileatus meruit surrogari, et a Cicerone ordinatim sextum in Senatu subiit locum. Igitur quia habitum corporis eius breviter perstrinximus, libet per singula eum paene membra designare. Erat quippe statura pusillus, capite rotundo in modum vesicae porci, capillis admodum rasis et scabiosis atque melancholico humore madentibus. Facie adeo rustica, uno oculo luscus, altero lippus, collo gracili et grosso, brachiis brevibus et contractis, genibus latis, tibiis oppido curtis et grossis, pedibus latis, et spissis, et quid mirandum, omnia habitudine servo consimilis. Hic calceumaco caput fovens, super quavis ratione consultus breviter omnia et furibunde explicabat, ita ut nec quidem a discipulis interrogari auderet. Quocirca dum saepe furore perstreperet, quippe cui a naso obscoenitas defluebat assidua, Senatu pulsus, cuiusdam macellarii famulatio susceptus est. Plura pudet referre. Obiit XIV. Kal. Ianuarii et proiectum est cadaver eius in fossam quo peregrini aggregabantur.*

Explicit Vita Domini Donati Grammatici.

8. *Servii Marii Honorati in secundam Donati editionem* interpretatio pag. 1779 — 1799. Cum Donati opusculis edidit Rob. Stephanus, Paris. 1543. 8.

*De ratione ultimarum syllabarum liber ad Aquilinum* pag. 1797 — 1815. emendatus ex Mss. Bongarsii. In quibusdam Mss. tribuitur *Basilio*, nescio, cui. *Servii* Ms. caput de accentibus commemoratur in *Christ. Walsii* senario pag. 62.

*Ars de pedibus versuum sive centum metris* pag. 1815 — 1826. emendatus ex iisdem Mss. Hoc centimetrum, Albino o) ab auctore inscriptum, Aldus Venetiis

Cc 5

edidit

o) Hic videtur esse filius Caecurnalibus suis loquentem Macro-  
cinnae Decii Albini quem in Sa-  
bius inducit una cum Servio.  
cf. Sel-

edidit cum Horatio. Subiicitur etiam operi verificatorio Io. Despauterii et Iac. Henrichmanni Grammaticis institutionibus Lipsiae 1510. 4. excusis. Recensuit etiam *Ioachimus Camerarius* et cum Eutychio Grammatico, Marioque Victorino edidit Tubing. 1537. 4. De Commentariis Servii in Virgilium dictum supra de Virgilio.

9. *Sergii Grammatici in primam Donati editionem commentarium* p. 1826 — 1838.

Eiusdem *in secundam editionem commentarium* pag. 1838 — 1856.

Plerique hunc Marium Sergium eundem esse putant cum Servio. Ceterum haec in Donatum commentaria cum aliis quibusdam antiquis Grammaticis impressa fuerant Basileae a. 1527. 8. et Paris. ap. Rob. Stephanum etc.

10. *Ars Cledonii* sive *Celdonii Romani*, Senatoris, CPolitani Grammatici, ex Mss. Francisci Pithoei in lucem edita p. 1856 — 1939. Huius Celidonii nomen Colomesius p. 295. ad Gyraldum latere putat sub nomine *Sidonii Grammatici*, cuius fragmentum de vocibus animantium in aliquot glossis Mss. Boxhornii legebatur, ipso teste ad Plautum p. 565. edit. 1645.

11. *Maximi Victorini de re Grammatica sive de Orthographia* liber p. 1939 — 1955.

Eiusdem

cf. Seldentum lib. 1. de Synedriis c. 10. et Io. Andreæ Bosium de Pontificatu maximo Imperatorum Rom. p. 35. seq. Epistolam Servii ad Albinum Centimetro praemissam a Mss. Vaticano vulgavit Philippus Labbeus T. 1. Bibl. nov. Mss. p. 66. *Clarissimo Albino Servius Grammaticus Tibi hunc libellum, praetextatorum decus Albine. Nam licet Patris Avique quibus*

*maximam reverentiam literae debent quotidie arguaris exemplo, ibique pubescas quo calle ad Musarum sacra venit, non tamen coelo suo tantum Numina perfruantur. Saepe humiles locos ac vilia pauperum tecta subierunt. Quare laboris mei velim faveas voto, indulgeas audacia. Quod si secus cesserit, in cupiditatem devotionis interpretabor eventum nocendi. Vale.*

Eiusdem *de carmine Heroico* p. 1955 — 1963.

*De ratione metrorum commentarius* p. 1963 — 1975.  
Prodierat una cum aliis Basil. 1527. 8.

12. *D. Aurelii Augustini Hipponensis Episcopi de re Grammatica* liber p. 1975 — 2018. In editionibus incipit his verbis: *Omnia nomina tredecim*, quod convenit cum principio libri de Grammatica, quod Augustinus ipse confirmat lib. 1, c. 6. Retractationum. At Benedictini in noviss. Augustini edit. Tom. 1. testantur, verba illa libro de Grammatica, qui hodie fertur, recens praefixa esse, neque in Mss. p) reperiri. Pluribus iidem argumentis confirmant, eum non esse Augustini, adeoque in Appendicem tanquam spurium retulerunt.

13. *Ars P. Consentii V. C. de duabus orationis partibus nomine et verba* p. 2018 — 2075. ex Mss. Bongarsii, (in quo titulus est: *Ars Consentii V. C. Quinti Consularis quinque civitatum, de duabus partibus orationis, nomine et verbo*) plus dimidia parte auctior, quam olim edita fuerat a Sichardo Basil. 1528. 4. in volumine, quod inscribitur *disciplinarum liberalium orbis*, quod praeter hunc Consentium continet Cassiodorum de Rhetorica, Dialectica, Arithmetica, Geometria, Musica et Astronomia: cum Apuleji (non integro) libello de syllogismo Categorico ex Bibl. Heresfeldensi, et Cenforino de die Natali. A Francisco Robortello etiam vulgatum, in Epistolis Mss. ad Putschium tradit Andreas Schottus. Hunc Consentium viri docti appellant Grammaticum CPolitanum. Fuit et Consentius, ad quem exstant Sidonii Apollinaris Epistolae.

14. *Flacci*

p) Tillemontius in vita Augustini Galliae edita sive T. 13. memor. Ecclesiast. observat Benedictinos alibi negare se ullos huius libri Mssos Codices usquam vidisse. Grammaticum tamen hunc

librum Augustino ipse quoque ab- indicat tum propter alias rationes, tum quod per dialogos scriptus non est, quod de suis affirmat Augustinus.

14. *Flacci Alcuini sive Albini Caroli M. Imp. Magistri Grammatici* pag. 2075 — 2143. Praeter hanc Grammaticam et dialogum de Rhetorica ex libro Alcuini de septem artibus, nihil fere eius exstat. Inserta postea reliquorum Alcuini operum collectioni ab Andrea Quercetano Paris. 1617. f.

15. *Eutythis Grammatici, discipuli Prisciani, de discernendis coniugationibus* libri II. ex Ms. Wowerii aucti et emendati pag. 2143 — 2191. prius legebantur ex edit. Ioachimi Camerarii Tubingae 1537. Ex huius Eutythis de aspiratione quaedam leguntur apud Cassiodorum cap. IX. de Orthographia.

16. *Cornelius Fronto* de differentiis vocabulorum p. 2191 — 2203. Editus ante in variis Collectionibus Grammaticorum. v. Sect. I. et in Gothofr. Auct. L. L. n. 7. v. supra Sect. II.

17. Incerti auctoris *de differentiis vocum*, editus ex Ms. Bongarsii p. 2203 — 2214.

Haec utraque opuscula inter auctores latinae linguae edidit etiam Dionysius Gothofredus Genev. 1602. 1622. 4. v. supra in eius AA. L. L. n. 7.

18. *Valius Longus q)* *de Orthographia* p. 2214 — 2239.

A Scholiaste Statii ad lib. 2. Achilleidis v. 41. *Valius Asper Longus* appellatur. Ante iam Hadriani tempora floruisse hunc Grammaticum, docet Norisius in Orthographia p. 135. edit. Viteb. Prodierat Romae primum 1587. 8. deinde cum Fulvii Vrsini notis ad Servium, Cassiodoro de Orthographia et aliis quibusdam ex officina Sanct-Andreana a. 1589. 8. In castigationibus sive notis ad Longum, quas Commelinus subiecit,

q) Ex hoc pleraque repetit Isidorus lib. I. cap. 26. Originum.

iecit, profitetur, se adiutum a Francisco Iunio. Ceterum prius quam editus esset, tritus fuit a viris doctis, ut testatur Io. Baptista Pius annotationum posteriorum r) capite 4. ubi *Verrium Longum* appellat. In lucem, inquit, e pulvere latibulo extractus pridem a viro literatissimo *Georgio Merula*, qui *Mediolani* docuit. *Copia Verrii huius Merulae, contigit ex libraria Bobienfi, characteribus Langobardis ferme exolefcentibus in scripturam Romanam reformatis. Ad me venit id opusculum munere Alexandri Gabuardi Parmensis, auditoris mei, cum publice Mantuae docerem, iuvenis antiquitatis studiosissimi.*

19. *Flavii Capri Grammatici vetustissimi de Orthographia* libellus, e Ms. Bongarsii restitutus p. 2239 — 2246.

Eiusdem *de verbis dubiis* primum editus ex Ms. Bongarsii p. 2247 — 2250.

Hunc Caprum Agroecius multis litterarum operibus celebratum et in commentande Cicerone praecipuum vocat. Memorat et Hieronymus 2. in Rufin. *quia in Capri commentariis huiusmodi figuram reperit.* Capri Orthographiam memorat Lupus Ferrariensis Epistola 20. etiam Charisius. Eius libros *enucleati sermonis et dubii generis* Servius in X. Aeneid. Pauca illa, quae huius Capri restant, ediderant Veneti 1491. 1511. 1522. fol. et Parisienses 1516. f. cum aliis quibusdam Grammaticis.

20. *Terentii Scauri s) de Orthographia* ad Thefeum, ex libro Bongarsii, notis Ranconeti et Petri Scriverii, restitutus p. 2250 — 2266.

Hunc

r) Tome 1. Lampadis artium Gruterianae p. 396.

s) Scaurum una cum Harmonio, Clarano, Aspre et Varrope

laudas Aufonius Epist. 18. Clarani, mentio etiam apud Senecam Epist. 67. et Martialem X, 21. una cum Medesto.



Hunc libellum Adamus Petri Basil. 1527. 8. vulgavit ex Ms. Codice Laurissano, quem communicavit cum eo Io. Sichardus. Scaurus iste Hadriani Imp. tempore clarus Grammaticus Gellio et Aufonio laudatur.

21. *Agroetius de Orthographia, proprietate et differentia Sermonis* ad Eucherium Episcopum, veluti supplementum libri *Capri* de eodem argumento, recensitus ex Ms. Bongarsii p. 2266 — 2275. Prodierunt hi libelli cum Isidori libris Originum ex editione Vulcanii, et in aliquot Collectionibus Grammaticorum veterum.

22. *Magni Aurelii Cassiodori Senatoris de Orthographia* liber p. 2275 — 2322. cum Aldi Epitome Orthographiae a *Carrione* Antv. 1579. 8. et cum Velio Longo aliisque editus ante est in officina Sanct-Andreana a. 1589. 8. in qua editione Commelini etiam castigationes sive notae breves adiectae sunt. Hunc vero librum ex variis Grammaticis collegit et anno aetatis 93. edidit Cassiodorus. Nomina veterum Grammaticorum sunt: Annaeus Cornutus, Velius Longus, Curtius Valerianus, Papirianus sive Papirius Praetextatus, Adamantius Martyrius, Eutyches, Caesellius Orthographus, Lucius Caelius Vindex, Priscianus. Laudat etiam Terentium Varronem, Donatum et Phocam.

Eiusdem *de arte Grammatica, ad Donati mentem, fragmentum* p. 2322 — 2327. Ex libro de septem discipulis, vulgatum quondam seorsim a Ioann. Sichardo cum Consentio Basil. 1528. 4. ut editiones inter reliqua Cassiodori opera omittam.

23. *Beda Sacerdos de Orthographia* ex Ms. Bongarsii primum editus p. 2327 — 2350. diversus a libello eiusdem argumenti, qui Bedae vulgo adscriptus inter eius opera saepius prodiit, et infra a Putschio exhibetur.

Eius.

Eiusdem *de metrica ratione liber unus* p. 2350 — 2383. qui similiter inter eius opera non semel lucem adspexit.

24. *Terentiani Mauri*, Carthaginiensis, t) *de litteris, syllabis, pedibus et metris carmen* ad Bassinum filium et generum Novatemum (vide v. 278.) omni elegantiarum genere conditum et amabili quadam ingenii amoenitate temperatum, vario poematis genere p. 2383 — 2450. Incertum est, utrum hic sit *Postumius Terentianus*, cui Longinus dicavit librum suum aureolum de sublimi dictione, vel quem Syenes u) in Aegypto praefectum celebrat Martialis lib. 1. Epigr. 87. etsi utrumque videtur Vossio lib. de Poëtis Latinis. Si Septimius Poëta, cuius plus simplici vice Terentianus meminit, idem est cum Septimio Severo, ad quem exstat carmen Lyricum in quarto Sylvarum Statii (ita persuasum Gyrardo dialog. X. de poëtis) Martialis aetati propiorem oportet esse Terentianum: non diu enim post hunc Septimius scripsisse se duobus locis significat.

*Dulcia Septimius qui scripsit opuscula nuper.*

Atque iterum:

*Nemo tamen culpet, si sumo exempla novella,  
Nam melius nostri servarunt metra minores,  
Septimius docuit quo ruris opuscula libro etc.*

*Terentiani Mauri* meminit S. Augustinus VI, 2. de Civitate Dei: *Iste igitur vir tam insignis excellentisque peritiae, et quod de illo etiam Terentianus elegantissimo versiculo breviter ait, vir doctissimus usquequaque Varro.* Idem libro de utilitate credendi cap. 17. *Nulla imbutus poetica*

t) Carthaginiensem esse negat T. Faber ad Longinum Maurum patria se ipse fuisse docet p. 87. edir. Brissaei:

*Maurus item quantos potui cognoscere Graecos?*

u) Sane in fronte editionis Parisiensis ap. Simonem Colinaenum a. 1531. 4. cum notis Nic. Brissaei Montivillarii dicitur *Terentianus Maurus Nilivae Syenes praefectus.*

*poëtica disciplina, Terentianum Maurum sine magistro attingere non auderes. Asper, Cornutus, Donatus et alii innumerabiles requiruntur, ut quilibet Poëta possit intelligi.* Mentio etiam apud Ennodium lib. VIII. Epistola 29. et apud Victorinum libro tertio de metris, qui Terentiani vestigiis libenter insistit, p. 2578. pro *Aniano* legendum *Terentianus*, ex quo etiam Septimii Sereni illud affert:

*Quando flagella ligas, ita liga,  
Vitis et ulmus uti simul eant.*

Apud Terentianum est, *quando flagella iugas, ita iuga*, quod placet. Citatur etiam Terentianus Maurus de literis a Rabano Mauro de arte Grammatica T. I. p. 39. Caeterum Carmen illud Terentiani saepius prodiit tum seorsim tum in corpore Poëtarum. Primum cum Alfonso lucem adspexit Mediolani a. 1497. fol. repertum in monasterio Bobiensi a Ge. Merula. Emendavit post Georgium Merulam, Ianum Parrhasium et Nic. Briffaeum, *Iacobus Micyllus* Francof. 1584. 8. quam editionem Putschius est secutus, iunctos habens cum brevibus Commelini notis, *Marii Victorini* quatuor libros de quibus dictum supra, et Servii de pedibus versuum, accentibus et quantitate Syllabarum libros duos.

25. *Ars Grammatica Marii Victorini x) de Orthographia et ratione metrorum* p. 2450 — 2623. Inter alios Grammaticos, et cum Eutyche Grammatico Tubing. 1537. 4. ex edit. Ioach. Camerarii et Basil. 1527. 8. cum aliis Grammaticis prodierat. Edidit et cum Mauro Commelinus; eius editionem Putschius secutus fuit.

26. *Mar-*

x) *Maximum Victorinum* Grammaticum, a Mario Victorino Rhetore diversum, edidit Ioachimus

Camerarius cum *Eutyche* et Servii opusculis, Tubing. 1537. 4. recensum 1584. 8.

26. *Marii Plotii* (Sacerdotis, ut vocatur in Ms. Isaaci Vossii) *ad Maximum Simplicium Cl. V. de metris liber* ex Ms. Andreae Schotti et Io. Wowerii primum editus p. 2623 — 2663. Habuit et Ms. Hadrianus Iunius, ut refert ipse in notis ad emblemata sua, eumque editurum promisit in literis ad Georgium Fabricium inter Iunii Epist. p. 457. Editionem curare voluit etiam Iosephus Scaliger.

*Ars Caesii Bassi de metris* p. 2663 — 2671.

27. *Attilii Fortunatiani* y) *ars et de metris Horatianis* p. 2661 — 2706. Fragmentum huius Fortunatiani de metro Sotadeo occurrit in Grammaticis institutionibus Aldi Manutii et in aliis collectionibus Grammaticorum.

28. *Commentarium Rufini V. D. Grammatici Antiochenensis in metra Terentiana* ex Ms. Scaligeri restitutum p. 2706 — 2715. Saepenumero prodiit cum Prisciani operibus. Eiusdem alia quaedam leguntur inter Rhetores antiquos Francisci Pithoei. Crediderim etiam, eius Rufini esse fabulam Pasiphaes, metris omnis generis Horatianis elaboratam, et a Cruquio primum editam.

29. *Censorino adscriptum fragmentum de metris* p. 2715 — 2727. Lud. Carrio primus a Censorini libro de die Natali separatim edidit Paris. 1583. ut supra dictum. Censorinum inter Grammaticos laudat Casiodorus.

30. *Ambrosii Macrobiani Theodosii de differentiis et societatibus Graeci latinique verbi libellus* pag. 2727 — 2775. tantum excerpta quaedam sunt ex Macrobiani opere  
a Ioan.

y) Gyrardo dialogo 2. de Poëtis dicitur *Donatianus*. Apud Vossium vero de Poëtis Graecis p. 65. male editum est, *Attilius Fortunatianus de arte Medica*, pro *Metrica*.

2 Ioanne quodam, forte *Erigena*, sive, ut rectius dici notat ad Iamblichum Galeus, *Herulo* sive *Heruligena Scoto*, ita enim suspicabatur P. Pithoeus et post Pithoeum Vossius in Aristarcho. Vide, si placet, quae supra in Macrobio dicta sunt.

31. *Libellus Bedae vulgo inscriptus de Orthographia* p. 2775 — 2803. aliquoties editus inter Bedae Venerabilis opera T. I. p. 53. seq.

Denique succedunt *Indices* auctorum a Grammaticis in testimonium citatorum, vocum Graecarum, rerumque et verborum.

Si nova huius operis, iam rarioris, editio fieret, addi possent *Nigidii Figuli* fragmenta ex eius Commentariis Grammaticis, quae collegit Rutgerfius in Var. Lect. III, 16. p. 260. Sed multo magis *Mallii Theodori* Liber de Metris, quem e Ms. Bibl. Guelferbytano edidit Iac. Frid. Heusingerus primum Guelf. 1755. deinde iterum, acceptis var. lectionibus Mss. Paris. Lugd. Bat. 1766. 8. cum notis, et quibusdam fragmentis veterum aliquot scriptorum ex eadem Bibliotheca.

## SCRIPTORVM ET LIBRORVM NOMINA QVAE AB HIS AVCTORI- BUS REFERVNTVR.

*Ex editione Putschiana.*

**A**cilius Glabrio p. 2680,  
19.

Lucius Accius 47, 33. 61, 9.  
70, 32. 75, 14. 830, 44.  
487, 41. 752, 33. 793, 40.  
1319, 12. 2255, 10. 2456,

26. 2522, 14. 2707, 23.  
2220, 28. Annalib. 710, 7.  
718, 36. primo 654, 5.  
Alceſtide 867, 44. 893,  
19. Andromeda 882, 5.  
2738, 10. Argonautis  
1325,

- 1325, 24. Atreo 698, 2. 873, 7. Bacchis 182, 23. 1896, 9. Clytemnestra 863, 27. Deiphobo 861, 3. 904, 12. Didascalorum 114, 31. primo 709, 30. nono, 195, 24. 603, 38. Eriphyla 699, 45. Epinausimache 101, 17. 695, 38. Hecuba 716, 7. Ione 677, 46. 685, 3. 2187, 4. Medea 761, 25. Neoptolemo 960, 47. Persidis 1325, 33. Phoenissis 1325, 38. Prometheo 685, 34. Soradicorum 1. 890, 3. 5. Troadibus 685, 48. Telepho 887, 39. 1325, 45.
- Aelius Stilo* 64, 28. 104, 33.
- Aemilius Mater* 49, 9. 55, 26. 78. 182, 42. 108, 11. 366, 33. Annal. XVI. 805, 18. Ornithogonias secundo 371, 26. Theriaco quinto 61, 46.
- Aemilius Porcina*, uti lex Aemil. abrogetur 863, 43.
- Aeschines* 1171, 6. 1175, 33. 1212, 40. ἐν τῷ κατὰ Κτησιφώντους 1175, 42. 1199, 4. 1203, 25. ἐν τῷ Ἀλκιβιάδῃ 1101, 3.
- Aeschylus* 562, 16. 1521, 15. 2580, 18. ἐπτα ἐπὶ Θήβαις 2328, 17.
- Afer* pro Taurinis 118, 24.
- L. Afranius* 118, 22. 488, 4. 1713, 34. 2524, 22. 27. 83. 20. Aequalibus 214, 24. Brundulinis 80, 17. 879, 35. Cinerario 214, 3. 804, 23. Compitalibus 659, 18. Consobrinis 183, 6. 184, 10. 189, 31. Deditioe 81, 36. Emanicipato 177, 37. 180, 12. 183, 8. 185, 26. 41. 190, 9. 12. 191, 21. 192, 38. 193, 9. 23. 194, 11. 195, 6. 196, 5. 214, 11. 37. 41. 703, 42. Fratribus 838, 10. Homine 694, 24. 890, 33. Incendio 697, 15. Matreteris 180, 34. Pantaleo 95, 42. 96, 4. Parella 607, 39. Pompa 77, 32. Prodito 618, 13. Repudiato 186, 46. 187, 40. 191, 1. 195, 19. 22. Sororibus 180, 19. Suspecta 694, 26. 717, 11. Talione 113, 20. 659, 8. Temerario 84, 19. Vopisco 89, 37. 177, 31. 182, 15. 184, 30. 186, 42. 190, 5. 191, 19. 193, 10. 194, 14. 197, 1. 198, 1.
- Agellius* 773, 14. noctitum
- Atticarum* sexto 713, 6. nono 705, 45.
- Albinus* rerum Romanarum
- Dd 2

- rum primo 741, 6. de  
metris quem puto eun-  
dem cum *Alcuino* 1959,  
23.  
*Alcaeus* 731, 81. 2610, 14.  
*Alcaeus* ἐνδυμίωνι 1173, 4.  
*Alcmaeon* 1328, 24. 30.  
*Alcman* 546, 22. 547, 1.  
2522, 29.  
*Alexis* ἐλένης ἀρπαγῇ  
1182, 25.  
*Alpheus Avitus* libris ex-  
cellentium 2437, 44. se-  
cundo 823, 43. 947, 14.  
1136, 10.  
*Alpheus Philologus* 792, 30.  
*Anacreon* 731, 3. 1328, 10.  
2446, 12. 2567, 27.  
*Andocides* ἐν τῷ περὶ μυ-  
σηρίων 1182, 37.  
*Ambrosius* 2345, 36. 2777,  
16. 2787, 39.  
*Annaeus Florus* ad Divum  
Hadrianum 38, 35. 99, 11.  
113, 11.  
*Annius* 2578, 25.  
*Antimachus* I. Thebaidos  
723, 4.  
*Antiphon* ὁ λυγαρχικῷ 1203,  
19. πολιτικῷ 1187, 27.  
*Antoninus* Grammaticus  
2197, 46.  
*Antonius Major* 468, 451.  
*Apollonides* 1345, 48.  
*Antonius Rufus* 2237, 29.  
*Apollonius* Grammaticus  
533, 15. 574, 42. 581, 14.  
675, 31. 833, 38. 909, 38.  
934, 31. 941, 10. 969, 7.  
973, 39. 1035, 10. 32. 1095,  
38. 1110, 38. 1113, 46.  
1114, 19. 32. 1243, 24. 1257,  
9. tertio περὶ συντάξεως  
1134, 14.  
*Apollonius Rhodius* Argo-  
nauticon tertio 731, 5.  
*Appius Coecus* 792, 42.  
*Apulejus Platonius* 220,  
21. de Deo Socratis 885,  
95. Epitoma 708, 18.  
Hermagorae primo 615,  
46. 634, 32. 724, 34.  
898, 6. Phaedone 887, 25.  
892, 38. Proverbiorum  
lib. secundo 114, 22.  
*Arator* 2351, 44. 2355, 10.  
2366, 39.  
*Arati Φαινόμενα* 480, 26.  
*Archilochus* 480, 34. 482,  
26. 502, 47. 1329, 21.  
2422, 39. 2437, 21. 2438,  
4. 2525, 21. 2551, 34.  
2555, 22. 2562, 43. 2565,  
23. 2566, 5. 2572, 28.  
2585, 18. 44. 2588, 33.  
2680, 7.  
*Arctinius* 473, 29.  
*Aristarchus* Grammaticus  
93, 15. 1106, 47. 1065, 10.  
*Ariston*

*Ariston* 2449, 36. 2451, 11.

*Aristomenes* Βονθοῖς 1202, 28.

*Aristophanes comicus* 472, 20. 486, 16. 1104, 15. 1174,

1. 1190, 14. 1198, 17.

2433, 18. 2521, 12. 2545,

8. 2580, 18. 2707, 28.

*Babyloniis* 1181, 6. Βα-

τράχοις 1171, 29. 1183, 3.

*Βονθοῖς* 1104, 49, 1194,

27. Γήρα 1191, 45. ἐσθήνη

1206, 36. ἐκκλήσιαζέ-

σδus 1196, 8. Γεωργοῖς

1212, 35. ἰππεῦσι 1187,

34. 1198, 37. 1205, 14.

Σφηξίν 1174, 8. 1178, 4.

*Aristophanes* Grammati-  
cus 93, 10.

*Aristoteles* 713, 47. 2323, 35.

2449, 40. 2561, 24.

*Aristoxenus* 2485, 25.

*Aruntius Celsus* 307, 4. ubi

tamen Claudius legitur

607, 41. 644, 36. 630, 3.

688, 4. 708, 30. 774, 32.

780, 12, 962, 20. 2061, 25.

ad Plautum 190, 31. ad

Terentium 185, 28. 189,

19. 190, 16. 197, 15. 35.

*Asellio Sempronius* histo-

riarum tertio 668, 11. de-

cimo quarto 195, 31. re-

rum Romanarum qua-  
dragesimo 176, 2.

*Afinius Pollio* 46, 10. 64,

29. 77, 40. 119, 35. 792,

37. 793, 38. ad Caesarem

108, 31. contra maledicta

Antonii 61, 4. de Provin-

ciae heredibus 59, 28. in

Valerium 75, 34.

*Asmonius* 1321, 36. in arte

Grammatica ad Con-

stantinum Imperatorem

890, 23.

*Asper* Grammaticus 113, 5.

879, 26. 902, 47. 1254, 15.

2265, 34. ad Sallustium

177, 23. 187, 6. 191, 25.

192, 42. 45. Commenta-

rio in Terentium 2705,

38.

*Astyages* 546, 6.

*Atta* Togatarum scriptor

Aedilitia fabula 487, 39.

Socrus 764, 33. Tyrone

proficiscente 828, 13.

*Atticus* Philologus 102, 16.

πινάκων tertio 105, 33.

*Attidas* Hymenaeo 673,

15.

*Attilius* 215, 4.

*P. Aufidius* 793, 3.

*Aufusus* 792, 32.

*Augustus* 187, 21. 2456, 42.

ad Antonium 103, 40.

Dd 3 in



- in testamento 80, 33. ad Virgilium 901, 11.
- Aurelius Augustinus* 2343, 44. 48. 2788, 1. 2789, 12. 30.
- Aurelius Opilius* 64, 18. 791, 47.
- Aurelius Caesar* ad Frontonem secundo 198, 4.
- Bacchylides* 1328, 45.
- Bassus* ad Neronem 2707, 2.
- Bassus* II. Lyricorum 897, 5.
- Bibaculus* 102, 11. 482, 31.
- M. Brutus* 195, 28. de officiis 83, 26. 679, 22. ad Caesarem 105, 11. Epistolis 383, 6. 863, 46. laudatione Appii Claudii 364, 32. de patientia 378, 33.
- Caecilius Statius* 80, 21. 98, 10. 104, 39. 181, 1. 215, 4. 336, 10. 378, 45. 379, 3. 380, 47. 488, 5. 678, 47. 2292, 34. 2574, 34. 2707, 25. Cratino 726, 31. Epiclero 699, 23. 772, 13. 889, 22. Epistatomo 760, 28. Epistola 695, 37. Harpazomene 117, 16. Hymnide 185, 39. 378, 38. in Hypoboliniaeo 107, 2. 679, 43. Quinto 717, 23. 740, 27. 827, 35. Vmbris 697, 13. 888, 22.
- L. Caelius* 40, 12. 101, 42. 112, 2. 195, 28. 792, 34. 793, 27. 2243, 22. historiarum primo 182, 36. 183, 1. 193, 38. 607, 47. 801, 31. 886, 16. 960, 11. 24. quinto 960, 13.
- M. Caelius* de vestitu et vehiculis 960, 5.
- Q. Caepio* in Marcum Acmilium Scaurum de lege Varia 174, 30. 177, 2. 198, 38.
- C. Iul. Caesar* 95, 27. 98, 14. 112, 2. 195, 18. 366, 1. 544, 28. 48. 2284, 17. de analogia 69, 42. 114, 13. 107, 18. 36. 708, 16. secundo 86, 9. 104, 43. 109, 43. 114, 6. 117, 34. Anticatone priore 694, 18. 717, 25. 740, 25. 960, 14. Auguralibus 719, 26. belli Gallici quinto 770, 26. apud milites de commodis eorum 395, 10. ad Pisonem 60, 46. Epistolarum ad Ciceronem 101, 14.
- Caesar Germanicus Arato* 769, 42. 1358, 15.
- Luc. Caesar* 791, 30.
- Caesar Vopiscus Strabo* 2456, 22. contra Sulpicium 659, 5. 713, 31.
- Caesius*

- Caesius Bassus* 513, 13. de metris 1957, 42. 2435, 40.
- Caius* 375, 33. primo Institutorum 726, 22.
- Callimachus* 482, 3. 542, 11. 544, 46. 2676, 32. 2680, 5. in Aetiis 551, 8. *αἰτίων* tertio 572, 39.
- Callinous Ephefius* 2555, 22.
- Licinius Calvus* 61, 26. 466, 8. 2456, 38. ad amicos 59, 13. ad C. Caesarem 2456, 39. Carminibus 78, 17. 120, 13. Epithalamio 658, 42. in decimo 1394, 48. 1405, 4. in Vatinius 198, 36. ad uxorem 372, 16.
- Canutius* 792, 4.
- Flavius Caper* 94, 5. 118, 15. 19. 179, 12. 599, 6. 606, 23. 607, 8. 629, 29. 633, 31. 659, 23. 673, 7. 9. 861, 44. 686, 7. 17. 713, 25. 716, 9. 752, 25. 796, 16. 772, 11. 797, 41. 47. 830, 38. 873, 1. 879, 34. 885, 37. 886, 13. 888, 27. 894, 47. 899, 22. 902, 8. 922, 25. 989, 30. 992, 9. 2707, 30. de Latinitate 175, 41. 186, 6. ad Afellionem 176, 24. ad Mostellarium Plauti 176, 1.
- L. Cassius Hemina* 767, 14. secundo annalium 868, 25. tertio 903, 25. 943, 31. quarto 733, 44. quinto 1254, 23. secundo historiarii 379, 10.
- Abtius Cassius Severus* 368, 42. 791, 26. ad Mecaenatem 80, 32. 759, 40. Epistola de Dolabella 99, 7. ad Tiberium secundo 370, 35. 872, 17.
- M. Porcius Cato* Cenforius 73, 51. 79, 2. 99, 21. 178, 5. 181, 30. 184, 46. 193, 13. 195, 4. 34. 196, 13. 213, 36. 289, 24. 47. 468, 39. 600, 43. 623, 9. 713, 14. 719, 44. 960, 46. 1855, 36. 2459, 46. epistola ad filium 718, 37. 761, 34. de oratore ad fil. 558, 30. de agna pascenda 599, 3. 711, 44. 989, 30. de ambitu 668, 21. 693. 46. contra C. Pisonem 901, 7. ad Magnum 362, 35. ad populum de triumpho 600, 45. de habitu 70, 10. de sacrificio commissio 696, 25. Adversus Tiberium Sempronium Longum 724, 48. contra Q. Thermum 603, 34.

- 789, 33. 909, 9. in M. Caecilium 644, 37. de consulatu suo 179, 37. 193, 32. 195, 43. 106, 21. 43. 46. 197, 18. 21. 198, 17. Dierum dictarum de consulatu suo 181, 44. 47. 184, 14. 22. 185, 45. 186, 37. 187, 9. 190, 27. 41. 191, 12. 193, 42. 194, 11. 204, 10. de Macedonia liberanda 601, 12. de moribus Claudii Neronis 694, 39. de Ptolemaeo minore 601, 12. de re militari 760, 27. de multa contra L. Furium 186, 32. 189, 15. 192, 25. de vestitu et vehiculis 694, 10. 717, 28. de L. Veturio 684, 4. 789, 35. 886, 15. in Legis Meviae suasionem 943, 33. ne quis iterum consul fiat 601, 2. pro L. Antonio 868, 20. pro L. Caesare 892, 42. pro Lusitanis Hispanis 98, 29. ut basilica aedificetur 828, 12. ut plura aera equestria fiant 97, 16. 750, 29. ut praeda in publicum dividatur 785, 16. Originibus 69, 37. 78, 21. 106, 16. 733, 30. Originum primo 55, 16. 629, 33. 668, 6. 694, 27. 696, 32. 716, 12. 717, 13. 762, 12. Secundo 64, 12. 70, 46. 181, 43. 647, 18. 659, 16. 717, 16. 871, 6. 903, 18. 1254, 21. Tertio 56, 5. Quarto 710, 10. 797, 10. Quinto 864, 25. 886, 45. Oratione qua suavit in senatu 762, 19. Historiarum secundo 191, 46.
- Cato Nepos* de actionibus ad populum ne lex sua abrogetur 602, 32.
- Catullus Veronensis* 108, 34. 223, 41. 335, 6. 482, 30. 546, 33. 673, 10. 741, 24. 2440, 24. 2444, 28. 2447, 34. 2596, 9. 2598, 38. 2599, 13. 2676, 24. Hendecasyllabis 75, 36.
- Censorinus* 544, 20. 38. 2321, 31. de accentibus 977, 44. 993, 34. 45. 994, 22.
- Charisius* 698, 45. 708, 15. 870, 15. 879, 25. 880, 42. 881, 39. 885, 7. 886, 23. 889, 38. 894, 30. 900, 42. 902, 24. 48. 906, 16. 962, 20. 1254, 16. 2706, 40.
- M. Tullius Cicero* 20, 21. 23, 18. 53, 4. 54, 6. 59, 25. 74, 39. 84, 44. 103, 40. 107,

107, 43. 111, 22. 114, 41.  
 187, 1. 189, 10. 34. 190,  
 11. 191, 3. 193, 7. 12. 21.  
 48. 194, 30. 32. 195, 11.  
 13. 201, 4. 9. 20. 29. 34.  
 202, 4. 24. 48. 203, 4. 23.  
 207, 33. 251, 5. 294, 8.  
 304, 35. 305, 7. 318, 47.  
 363, 13. 364, 44. 373, 11.  
 383, 41. 386, 27. 33. 32.  
 387, 6. 14. 31. 38, 388, 10.  
 389, 9. 394, 10. 25. 397, 6.  
 407, 8. 414, 24. 31. 439,  
 28. 441, 22. 443, 2. 460,  
 21. 461, 17. 41. 462, 22.  
 464, 12. 466, 26. 468, 5.  
 578, 20. 620, 8. 623, 9.  
 743, 8. 774, 30. 793, 6.  
 869, 1. 1178, 43. 1264,  
 3. 1462, 5. 17. 1473,  
 2. 1474, 42. 1475, 48.  
 1483, 40. 1697, 26. 1706,  
 41. 1718, 13. 1846, 39.  
 1850, 29. 1904, 8. 1922,  
 11. 1933, 46. 1934, 11.  
 2006, 43. 2007, 48. 2008,  
 6. 44. 2022, 15. 2029, 36.  
 2040, 45. 2057, 24. 2059,  
 29. 21. 23. 28. 2124, 26.  
 2219, 32. 2237, 10. 2248,  
 22. 2268, 3. 33. 2270, 17.  
 21. 2265, 25. 30. 2286, 13.  
 2266, 30. 2267, 35. 43.

2271, 48. 2272, 45. 2274,  
 24. 2722, 75. 4. 2397, 40.  
 2451, 14. 2464, 25. 2561,  
 28. 2707, 34. 2730, 5.  
 2788, 47. Academicarum  
 tertio 373, 21. Ad Atticum  
 119, 31. 179, 34. 405, 39.  
 sexto 193, 19. septimo 173,  
 26. primo epistolarum  
 ad Calvum 873, 4. ad  
 filium 372, 14. primo 838,  
 18. 896, 42. ad Nepotem  
 792, 21. ad Hostilium 52,  
 44-85, 23. ad Marcellum  
 84, 23. ad Pansam primo  
 1010, 28. ad Q. Fratrem  
 176, 35. secundo 377, 31.  
 in Antonium libro se-  
 cundo 793, 34. Arato 685,  
 27. 39. 689, 9. 706, 33.  
 728, 36. 769, 40. 882, 10.  
 980, 16. 1001, 32. progno-  
 sticis 677, 39. 882, 16.  
 1034, 40. 1170, 31. de lege  
 agraria 119, 33. pro Coelio  
 872, 33. 1123, 28. 1340,  
 17. 1904, 37. 2269, 37.  
 pro Caecinna 769, 28.  
 Caesarianis 1471, 36. in  
 Catilinam Invektivis 318,  
 3. 466, 38. 467, 9. 982, 6.  
 1003, 38. 1340, 13. prima  
 790, 45. 809, 27. 823, 4.  
 992, 33. 1018, 25. 1023,  
 3. 10. 1060, 44. 1076, 20.

- 1163, 37. 1171, 8. 1172, 27.  
 1174, 21. 1186, 31. 1194,  
 10. 1207, 17. 1210, 32.  
 Secunda 948, 22. 1115, 6.  
 1018, 26. 1136, 20. 1146,  
 36. 45. 1164, 26. 1168, 4.  
 1175, 30. 1176, 20. 1181,  
 25. 1184, 15. 1185, 22.  
 1191, 38. 1193, 18. Tertia  
 881, 22. 1139, 17. 1004,  
 16. Quarta 707, 45. 940,  
 6. 1020, 3. 1023, 47. 1028,  
 33. 1036, 32. pro Cluentio  
 467, 7. 612, 10. 617, 38.  
 683, 20. 725, 5. 743, 5.  
 768, 9. 789, 24. 797, 37.  
 892, 22. 893, 44. 1123, 13.  
 2780, 47. pro Cornelio  
 733, 2. 40. 830, 19. 899,  
 24. primo 777, 10. 830,  
 25. 896, 48. 908, 29. se-  
 cundo 904, 41. 1123, 14.  
 pro Deiotaro 588, 25. 604,  
 38. 1103, 8. 1104, 15.  
 1189, 10. 1197, 7. 1209,  
 44. de domo sua 997, 21.  
 pro Fundanio 690, 39.  
 761, 3. pro Gallio 114, 26.  
 pro Ligario 467, 15. 468,  
 19. 772, 27. 797, 22. 1006,  
 28. 1031, 29. 36. 1178, 15.  
 1209, 19. pro Marcello  
 605, 26. 667, 21. 693, 38.  
 714, 15. 1125, 36. 1209, 35.  
 in Concione Metelli 871,  
 3. contra Metellum 886,  
 30. pro Milone 571, 9.  
 390, 38. 397, 7. 466, 46.  
 467, 16. 724, 11. 823,  
 27. 1172, 45. 1211, 28.  
 pro Muraena 62, 23. 690,  
 38. 743, 3. 763, 20. 765,  
 24. 792, 17. 809, 19. 873,  
 36. 947, 32. 1012, 47.  
 1168, 37. 1177, 33. Philip-  
 picis 185, 40. 1876, 31.  
 contra Antonium 463, 34.  
 1205, 33. Philippica se-  
 cunda 604, 19. 798, 42.  
 873, 37. 1208, 26. quinta  
 1165, 42. sexta 766, 20.  
 decima tertia 1010, 24.  
 in Pisonem 104, 44. 120,  
 8. 405, 37. 464, 16. 614,  
 28. 863, 5. 1160, 15.  
 pro Plancio 614, 15. 761, 6.  
 764, 5. 766, 17. 897, 15.  
 de Cn. Pompei imperio  
 872, 30. pro Quinto 276,  
 3. 7. pro Sext. Roscio  
 90, 24. 182, 47. 184, 39.  
 189, 19. 235, 13. 384, 46.  
 791, 45. 902, 4. 927, 24.  
 959, 28. 1011, 45. 1013,  
 13. 1014, 23. 1209, 6.  
 2172, 21. pro Scauro 198,  
 28. 689, 43. pro Sestio  
 913, 29. 766, 19. 771, 20.  
 276,

276, 3. pro M. Tullio  
 369, 39. 678, 36. 2738, 18.  
 pro Vareno 617, 9. 743, 4.  
 768, 6. 950, 20. in Verri-  
 nis 463, 37. 680, 10. 774,  
 18. 897, 46. 1095, 24. 1146,  
 16. 1149, 46. 1173, 41.  
 1195, 35. 1203, 41. 1898,  
 22. 2016, 36. 2703, 16.  
 in Verrem divinatione  
 secunda 116, 5. 371, 22.  
 902, 33. Actione prima  
 62, 45. 1201, 45. 1203, 23.  
 1219, 11. 1212, 11. actione  
 secunda 194, 3. 231, 28.  
 692, 20. 869, 43. 883, 45.  
 853, 43. de praetura ur-  
 bana 1101, 46. 1571. et se-  
 quentibus. Actione ter-  
 tia sive de praetura Sici-  
 lienfi 742, 25. 1010, 22.  
 1147, 4. 10. 1883, 24. 1889,  
 38. 2174, 16. quarta 38, 32,  
 77, 39. 679, 19. 706, 25.  
 742, 33. 48. 766, 11. 791,  
 33. 823, 29. 871, 11. 873,  
 5. 1111, 42. 2176, 28.  
 Frumentaria Verrinarum  
 679, 26. 690, 34. 742, 38.  
 44. 763, 4. 764, 17. 765,  
 33. 777, 13. 901, 37. 1200,  
 2. 1908. quinta Verrina-  
 rum 1917, 17. sexta sive  
 de signis 612, 4. 618, 15.

650, 26. 687, 40. 763, 2.  
 769, 24. 774, 20. 876, 16.  
 40. 1009, 23. 1210, 3.  
 septima sive de suppliciis  
 690, 30. 766, 1. 772, 44.  
 896, 31. 1158, 13. 1195,  
 29. 1864, 13. octava 1202,  
 2. de auguriis 98, 24.  
 112, 30. Caussarum XIII.  
 365. 45. de divinatione li-  
 bro secundo 105, 12. de  
 finibus bonorum et ma-  
 lorum 119, 26. de gloria  
 378, 40. secundo 61, 41.  
 108, 8. Hortensio 708, 11.  
 883, 16. de Iure civili 117,  
 47. ad Herennium 678, 39.  
 secundo 606, 45. 894, 23.  
 tertio 606, 19. 611, 36. 614,  
 6. 743, 7. quarto 606, 14.  
 774, 23. 876, 18. 21. Lae-  
 lio seu de amicitia 89, 30.  
 184, 31. 209, 17. de natu-  
 ra Deorum 612, 30. se-  
 cundo 210, 32. 827, 22.  
 848, 37. tertio 93, 30. 294,  
 10. 712, 32. 737, 46. Oeco-  
 nomico 82, 39. 793, 13.  
 de Officiis primo 371, 24.  
 de Oratore 61, 12. 105, 9.  
 114, 27. 179, 10. 623, 13.  
 824, 28. 829, 30. 949, 48.  
 2224, 3. 2537, 7. primo  
 613, 32. 904, 38. secundo  
 103, 26. 707, 47. 48. 876, 12.  
 tertio

- tertio 371, 21. de optimo genere oratorum 179, 1.  
 7. Paradoxis Stoicorum 378, 23. Protagora 667, 48. 693, 43. 706, 36. 803, 20. de Republica 330, 35. 801, 28. 362, 6. 371, 19. tertio 710, 11. quarto 1014, 3. 1220, 12. quinto 112, 39. sexto 607, 37. 693, 12. 1010, 26. Rhetoricorum 1, 872, 31. 908, 31. secundo 860, 37. de senectute 178, 45. 46. 184, 48. 186, 23. 26. 191, 30. 35. 192, 4. 196, 2. 26. 198, 18. 704, 4. 886, 43. Timaeo 1200, 48. Topicis 782, 11. Tusculanarum 55, 10. primo 185, 9. 705, 39. secundo 99, 31. 178, 23. 180, 10. 182, 19. 183, 15. 185, 6. 189, 4. 190, 40. 191, 42. 192, 34. 195, 35. 196, 35. 198, 10. 21. 24. 861, 29. 997, 10. 904, 43. tertio 612, 23. quarto 796, 27. 1327, 7. quinto 618, 10. 781, 31. de virtutibus 186, 29. *Φαινομένους* 480, 26.
- Helvius Cinna* 61, 27. propemptico Pollionis 99, 24. Smyrna 77, 3. 118, 30. 718, 40.
- Cintius* 107, 44.  
*Cinus* 2031, 9.  
*Q. Claudius* 869, 31. annalium secundo 797, 35. octavo 767, 16. decimo-quarto 379, 4. Historiarum quarto 697, 40. octavo 378, 36.  
*Ti. Claudius* 2235, 14.  
*Comminianus* Grammaticus 120, 18. 153, 43. 159, 21. 160, 5. 38. 198, 43. 212, 39. 237, 4. 238, 39.  
*Cornelius Severus* 61, 7. 44. 66, 21. 77, 41. 83, 32. 372, 4. 373, 44. de statu suo tertio 910, 5.  
*Cornificius Gallus* 1898, 25. primo de coenis Deorum 711, 31.  
*L. Annaeus Cornutus* 181, 2. ad Italicum de Virgilio libro decimo 100, 37. Commentario in Aeneida Maronis 102, 25.  
*C. Cotta* pro Cn. Veterio libro primo 194, 16.  
*L. Crassus* Legis Serviliae suasionem 824, 45.  
*Cratinus* 886, 17. 1214, 10. 1521, 15. 2523, 47. 2532, 42. 2580, 19. 2707, 48. *Ῥαάττας* 1163, 12. 1214, 24. *Ὀδυσσεύων* 1214, 24.

πλετοῖς 1169, 13. πυτί-  
νῃ 1181, 31.

*Crispus terio* 176, 26.

*Curtio pater* 793, 19.

*Demosthenes* 289, 48. 465,

15. 1089, 28. 1177, 16.

1190, 20. πρὸς Ἀρταβά-

ζονι 1197, 22. κατ' Ἀ-

σχίνῃ 1107, 17. 1157, 25.

47. 1175, 6. 1182, 8. 1185,

17. 1196, 44. 1199, 30.

1202, 21. 1207, 28. in An-

drotionem 1172, 31. περὶ

τῶν ἀτελειῶν 1169, 41.

πρὸς Εὐβελίδην 1199, 43.

πρὸς περικλέα 1089, 48.

πρὸς καλλικλέα, περὶ

γῶρις βλάβης 1090, 2.

ὑπὲρ κτησιφῶντος 1102,

7. 1167, 11. 1169, 16. 19.

1172, 21. 1175, 19. 1176.

34. 1197, 15. 1201, 22.

1205, 11. 1208, 38. 1210,

45. 1212, 22. ἐν τῇ πα-

ραγραφῇ τῇ πρὸς παν-

ταίνετον 1205, 22. κατὰ

μειδεῖς 1187, 3. ὀλυνθια-

κῶν γ. 1190, 10. περὶ τῆς

παρὰπρεσβείας 1141, 19.

1204, 27. πρὸς Σπερδιαν,

ὑπὲρ προικός 1180, 29.

περὶ σεφάνῃ 1100, 42,

1213, 26. κατὰ τιμοκρα-

της 1204, 7. 1211, 24. ἐν

τῇ περὶ τῆς ἑαυτῆ κα-

θόδου ἐπιστολῇ 1175. Phi-

lippicis 1174, 41. 1197,

24. 1211, 37. 1212, 24.

Philippica prima 1100,

40. 1195, 5. secunda 1173,

18. tertia 1167, 6. 1174, 29.

1185, 40. 1210, 43. quarta

1197, 20. 1209, 9. 1211, 8.

sexta 1190, 39.

*Didymus Grammatic.* 545,

46. 838, 32. 1347, 35.

1350, 41. de latinitate 110,

34. de Sallustio 882, 7.

ἐν τῷ περὶ τῆς παρὰ

Ρωμαίοις ἀναλογίας

1350, 43.

*Dinarchus* ἐν τῷ κατὰ πο-

λυεύκτῃ 1173, 25.

*Diogenes Cynicus* 280, 3.

*Diomedes Grammatic.* 661,

23. 870, 12. 897, 27. 899,

38. 902, 24. 2706, 27.

*Domitianus* in senatu pro

se 693, 9.

*Donatus* 539, 32. 713, 25.

951, 18. 998, 25. 1024,

48. 1157, 16. 1168, 3.

1225, 15. 1245, 27. 1255,

17. 1272, 43. 1293, 21.

2088, 13. 21. 2106, 17.

2140, 42. 2211, 27. 2292,

31. 2321, 31. 2323, 8.

2350, 33. 2364, 10. 2373,



21. 2554, 7. 40. in arte  
prima 1354, 10. in secun-  
da arte 977, 36. 990, 2.  
1169, 4.

*Dionysius* 1257, 10. 1267, 38.

*Diphilus* 2523, 23. 2551, 25.  
2707, 45.

*Dracon* 2743, 37.

*Empedocles* 480, 25.

*Ennius* 55, 23. 64, 7. 70, 21.

75, 47. 81, 37. 99, 32. 103,

30. 144, 15. 120, 13. 181,

5. 336, 1. 378, 30. 380, 48.

381, 5. 395, 17. 442, 14.

449, 22. 483, 37. 607, 10.

658, 40. 683, 27. 708, 11.

792, 28. 802, 19. 829, 7.

842, 37. 861, 31. 905, 33.

1031, 36. 1103, 35. 1319,

12. 1963, 20. 2318, 17.

*Andromeda* 733, 33. *An-*

*nalium* 7, 41. 760, 33.

762, 23. 868, 13. 891, 25.

primo libro 177, 13. 1401,

15. secundo 708, 13. 882,

25. quarto 113, 43. 708,

13. 659, 20. quinto 829,

42. sexto 691, 48. sépti-

mo 105, 31. 679, 17. 870,

29. octavo 378, 4. 685,

15. 866, 38. nono 870, 31.

906, 19. decimo 370, 11.

378, 18. 566, 7. 906, 19.

undecimo 863, 24. 817, 35.

duodecimo 696, 5. 863,

26. decimoquarto 880,

23. 891, 21. decimoquin-

to 708, 8. 712, 37. deci-

mosexto 378, 16. 713, 10.

891, 24. decimoséptimo

103, 3. 724, 3. 725, 30.

*Epicharmo* 764, 30. *Lu-*

*stris* 40, 3. *Medea* 751,

32. 1325, 13. *Menalippa*

890, 38. *Nemea* 659, 11.

*Phoenice* 178, 12. *Prae-*

*ceptis* 900, 34. *Protrepti-*

*co* 40, 3. *Telamone*

378, 5.

*Corn. Epicadius* de cogno-

minibus 85, 24. libro de

metris 1957, 39.

*Epicharmus* 486, 28.

*Evanthius* in commenta-

rio Terentiī 2705, 27.

*Eupolis comicus* 986, 17.

1329, 7. 2523, 46. 2707,

48. *Αἰζή* 1199, 33. *πᾶ-*

*πταις* 1328, 12. *δήμοις*

1175, 45. *προσπαλτίς*

1186, 20.

*Euripides* 486, 1. 1104, 20.

1105, 36. 1168, 29. 1177,

4. 1327, 8. 2494, 24. 2408,

2522, 22. 2567, 47. 2680,

5. *Alcmaeone* 1182, 20.

*Bacchis* 1070, 39. *Hecu-*

*ba* 1070, 38. *ἱππολύτω*

*στρατηφόρῳ* 1168, 42.

*Oreste*

- Oreste* 2577, 1. *Phoenissis* 542, 6. 572, 33.  
*Euphorion* 482, 3.  
*Eutropius* *Grammat.* 540, 30  
*Fabianus* de animalibus 81, 32. 115, 6. caussarum tertio 372, 5. caussarum naturalium secundo 119, 26. tertio 82, 14. 119, 26.  
*Fabius Maximus* 791, 36.  
*C. Fannius* 791, 35. primo *Annalium* 960, 17. octavo 99, 19. contra *C. Gracchum* 116, 3.  
*Fenestella* 793, 42. *Epitomarum* secundo 361, 32.  
*Festus Pompejus* 196, 2.  
*Formianus* 86, 42.  
*Fortunatus* 2353, 34. 2367, 29. 2372, 3. 15. 2373, 36. 7436. 23.  
*Fronto* 2031, 16. ad *M. Antoninum* 101, 44. 177, 24. secundo 197, 31. 184, 35. quinto 198, 6. pro *Ptolemaecensibus* 112, 43.  
*Fundanius* 86, 42.  
*Gallus* 443, 22. 482, 2.  
*Gannius* primo 700, 37. secundo 700, 38. tertio 700, 39.  
*Cn. Gellius* *Historicus* 40, 14. 50, 33. 55, 6. secundo 39, 39. 50, 28. tertio 39, 42. quinto 39, 43. septimo 39, 43. trigesimo 750, 2. trigesimo tertio 40, 30. 112, 16. nonagesimo septimo 49, 1.  
*Glossae Antiquitatum* 204, 17. 216, 8.  
*Gniphio* ad *Virgilii Georgica* 184, 3.  
*Gratus artigraphus* 2295, 8.  
*C. Gracchus* 79, 30. 371, 22. 793, 29. in *L. Metellum* 291, 25. pro se 888, 43. *Thyeste* 719, 2. apud *Censores* 61, 9. 83, 27. adversus *Furium* 392, 23. contra *Aemilium Tiberonem* 601, 4. *Rogatione Marii Censorini* 186, 32. uti *lex Papiria* accipiat 177, 26. 181, 27. 197, 30. 214, 6.  
*Gregorius* *Papa* 2781, 7. 2783, 41. 2784, 4. 46. 2789, 23.  
*Grillius* ad *Virgilium* de accentibus 560, 26.  
*D. Hadrianus* sermonum primo 187, 14. orationum duodecimo 196, 4.  
*Helenius Acro* 101, 20. commentario in *Terentii Adelphos* 95, 37. 101, 20. 105, 3. 173, 38. 178, 10. 180, 16. 38. 188, 4. 9. 192, 21. 194, 34. 204, 5.  
*Helio*

*Heliodorus metricus* 1327,

22. 16. 38. 1328, 10. 38. 48.

*Hephaestion* 1327, 23. 26.

38, 8.

*Hermes* 213, 12.

*Herodianus Grammaticus*

533, 14. 581, 15. 675, 31.

682, 29. 505, 16. 1257, 10.

1267, 38. de orthographia

567, 3. primo Catholico-

rum 723, 7. περὶ μυσ-

κῆς 1350, 36.

*Herodotus* 1174, 3. 13. 1178,

4. 1187, 9. 1198, 28. 1202,

30. 1211, 39. primo histo-

riarum 1169, 40. 1179, 43.

1189, 14. 1204, 10. 1211,

35. 1347, 28. tertio 1206, 5.

octavo 1204, 33.

*Hesiodus* 990, 8. 1163, 30.

1329, 29. γυναικῶν κα-

τάλογον 480, 23.

*Hipponax* 482, 29. 731, 4.

1328, 47. 2436, 8. 2526, 4.

2575, 13. 39. in primo

1327, 30. 35.

*Hieronymus* 2374, 28.

*Homerus* 275, 24. 324, 15.

25. 38. 443, 27. 480, 13.

494, 20. 27. 498, 23. 562,

9. 758, 36. 966, 7. 12. 41.

969, 19. 982, 45. 983, 1.

1045, 37. 1070, 36. 1085,

7. 1097, 7. 35. 1099, 31,

1101, 11. 1102, 11. 24.

1103, 40. 1116, 13. 1121,

40. 1140, 32. 1142, 13.

1157, 2. 1169, 27. 1170,

38. 46. 1171, 45. 1175, 13.

1177, 3. 1178, 28. 1179, 34.

1182, 44. 1183, 33. 1200,

9. 1205, 17. 1333, 12.

2217, 42. 2234, 44. 2382,

9. 2397, 38. 2419, 20. 25.

2478, 26. 2493, 48. 2494,

14. 2500, 6. 32. 2511, 34.

2512, 2. 2518, 36. 2554,

25. 2627, 28. 2675, 46.

2609, 37. 2729, 39. in

Hymno Dianae 2512, 9.

in Boeotia 1320, 28. Hia-

dos α. 1167, 34. 1190, 28.

β. 1116, 21. γ. 1104, 23.

δ. 1176, 4. 1192, 20. π. 1100,

34. υ. 969, 26. φ. 1320, 30.

ω. 1167, 21. in Margite

2524, 35. 2572, 24. Odyss.

1320, 31. α. 1167, 32. γ.

969, 24. λ. 1101, 5. μ.

1950, 28.

*Hortensius* 792, 1. pro C.

Rabirio 100, 14.

*Hosilius* primo Annalium

719, 30.

*Iul. Hyginus* de agricultu-

ra secundo 115, 7. Cinnae

Propemptico 108, 45.

109, 5.

*Hyper-*

*Hyperides Deliacus* 1193, 26.  
κατὰ Δημοθέους 1189, 7.  
ἐν τῷ κατὰ πασι κλέες  
1176, 15. ἐν τῷ περὶ τῆς  
ταρίχης 1205, 3.

*Horatius* 46, 12. 49, 45. 52,  
13. 63, 7. 75, 9. 77, 32.  
78, 11. 81, 4. 85, 13. 131,  
46. 202, 39. 242, 47. 315,  
4. 317, 46. 377, 3. 8. 34.  
381, 34. 288, 27. 394, 43.  
440, 40. 445, 35. 480,  
482, 9. 301, 48. 489, 36.  
487, 6. 488, 18. 499, 3. 7.  
506, 301, 509, 16. 510, 3.  
• aliquoties in hac columna  
511, 7. 11. 32. 515, 3. 701,  
20. 735, 8. 875, 38. 885,  
24. 922, 21. 1098, 1. 1191,  
43. 1205, 7. 1215, 27.  
1216, 5. 1329, 21. 1419,  
21.

*Horatius* 1419, 36. 1446, 8.  
1453, 71. 1462, 20. 1468,  
36. 1473, 16. 1694, 18.  
1842, 33. 1843, 22. 27.  
1895, 47. 1898, 4. 6.  
2000, 8. 2123, 42. 2030, 9.  
2242, 30. 2274, 36. 2345,  
20. 2430, 8. 2433, 40.  
2437, 27. 48. 2446, 46.  
2448, 6. 39. 2494, 1. 18.  
2527, 40. 2533, 18. 2537,

*Fabr. Bibl. lat. T. III.*

48. 2563, 36. 2564, 34.  
2565, 4. 41. 2567, 26. 45.  
2585, 48. 2586, 13. 2594,  
20. 2597, 43. 2598, 2.  
2604, 19. 2608, 4. 2634,  
47. 2635, 4. 6. 2641, 17.  
2642, 6. 2675, 6. 24. 2692,  
46. Carminum libro pri-  
mo 684, 9. 689, 22. 723,  
17. 729, 48. 739, 18. 765,  
46. 993, 15. 800, 13. 827,  
19. 1012, 24. 1123, 7.  
1127, 12. 1131, 5. 1145,  
15. 1146, 47. 1148, 8.  
1158, 22. 42. 1175, 4.  
1415, 29. 2169, 30. 2170,  
20. 2182, 39. secundo 689,  
12. 718, 27. 752, 4. 794, 3.  
1012, 25. 1131, 28. 1157,  
25. 1158, 46. 2186, 18.  
tertio 690, 42. 713, 1. 748,  
38. 890, 46. 891, 11. 1101,  
41. 1102, 5. 1177, 1. 2185,  
41. quarto 647, 39. 752, 7.  
787, 31. 879, 21. 891, 10.  
1037, 28. 1180, 20. 1328,  
6. 2183, 25. Epodon 546,  
22. 568, 45. 707, 43. 740,  
38. 752, 8. 773, 36. 863,  
14. 1052, 16. 1105, 27.  
1182, 12. 2160, 4. 2167,  
35. 2185, 29. 2549, 12.  
Sermonum 2186, 27. pri-

E e

ind

mo 572, 47. 628, 8. 648,  
44. 652, 29. 703, 26. 738,  
43. 865, 46. 866, 25. 876, 4.  
885, 27. 889, 28. 930, 10.  
1018, 5. 1021, 31. 1034,  
26. 1024, 11. 1118, 26.  
2145, 24. 2151, 7. 2168, 36.  
2172, 34. 2182, 5. 2183, 38.  
2186, 20. 2187, 36. secundo  
642, 6. 683, 47. 686, 12.  
691, 5. 716, 42. 729, 16.  
730, 31. 731, 13. 759, 29.  
763, 36. 765, 46. 767, 35.  
769, 32. 772, 4. 870, 17.  
885, 32. 893, 5. 1021, 12.  
1011, 21. 1019, 7. 1032, 6.  
1037, 25. 1055, 10. 1058,  
19. 1059, 5. 1124, 13.  
1182, 3. *Epistolarum* 182,  
3. 183, 10. primo 622, 14.  
654, 33. 723, 18. 713, 28.  
720, 47. 741, 13. 748, 33.  
766, 37. 775, 13. 776, 5.  
777, 9. 861, 26. 872, 11.  
1005, 44. 1116, 33. 1132,  
33. 1161, 22. 2177, 25.  
2178, 17. secundo 642, 18.  
649, 36. 689, 26. 691, 24.  
705, 37. 852, 6. 880, 34.  
920, 47. 2183, 28. in arte  
poët. 718, 13. 1149, 30.  
1161, 18. 1391, 34. 1415,  
14.

*Ibycus* graecus auctor 307,  
34. 310, 16.

*Isaeus* 1193, 40. πρὸς Ευ-  
κλείδην 1089, 46.

*Isocrates* *Αργυρητικῶ* 1104,  
33. 1171, 3. 1189, 20. *Αξ-  
χιδάμω* 1164, 45. 1207, 9.  
*Areopagitico* 1181, 33. πε-  
ρὶ εὐρήνης 1168, 10. 1178,  
15. 1184, 11. 1206, 11.  
1209, 25. ἐλένης ἐγκωμίῳ  
1213, 28. πρὸς Νικοκλέα  
1104, 47. *πᾶνηγυρικῶ*  
1104, 42. 1174, 39. 1186,  
7. 1191, 36. *παραινέσεις*  
1167, 2. 1174, 24. 1202,  
36. Philip. 1205, 36. *πλα-  
ταϊκῶ* 1196, 15. 1209.

*Iuba* 1322, 17. octavo 1322, 21.

*Iuvenalis* 612, 38. 613, 43.  
632, 45. 682, 38. 707, 6.  
732, 4. 742, 46. 1205, 2.  
1262, 5. 1693, 6. 1706, 38.  
1706, 42. 1803, 39. 1903,  
22. 1976, 22. 26. 2274, 33.  
*Primo Satyrar.* 611, 20.  
617, 18. 22. 649, 19. 655,  
32. 684, 19. 689, 17. 712,  
42. 731, 34. 744, 15. 802,  
25. 824, 1. 870, 14. 875,  
31. 887, 9. 945, 43. 976,  
44. 990, 24. 1011, 18.  
1130, 7. 1138, 30. 1150, 29.  
1190, 4. 7. 1184, 44. 1193,  
15,

15. 1231, 10. 2178, 5.  
 2180, 33. 2186, 24. fecun-  
 do Satyr. 614, 12. 616, 30.  
 643, 31. 654, 5. 655, 15.  
 697, 47. 712, 44. 645, 5.  
 767, 31. 809, 2. 826, 21.  
 862, 31. 869, 10. 870, 4.  
 874, 12. 918, 42. 921, 6.  
 926, 21. 1036, 37. 1064,  
 44. 1125, 35. 1159, 30.  
 1164, 22. 42. 1192, 12.  
 1206, 10. tertio 610, 9.  
 614, 2. 721, 28. 763, 18.  
 766, 48. 795, 26. 804, 10.  
 810, 21. 817, 19. 828, 23.  
 898, 39. 1002, 29. 1009,  
 42. 1077, 7. 1127, 14.  
 1191, 25. 1206, 24. 1207,  
 22. 1208, 2. quarto 600,  
 47. 657, 20. 689, 7. 21.  
 703, 15. 721, 21. 729, 34.  
 735, 42. 748, 8. 749, 13.  
 757, 24. 758, 5. 764, 46.  
 766, 10. 788, 36. 794, 8. 17.  
 802, 45. 804, 18. 869, 4.  
 893, 3. 908, 12. 929, 36.  
 1015, 6. 1070, 43. 1203,  
 48. quinto 650, 33. 552,  
 27. 704, 34. 732, 10. 737,  
 13. 740, 45. 761, 14. 762,  
 41. 764, 37. 765, 5. 766,  
 28. 768, 42. 771, 43. 801,

12. 830, 18. 870, 16. 961,  
 38. 1211, 17. 2174, 22.  
 Satyra sexta 748, 8.

*Iuuentius* 196, 24.

*Labierius* 61, 29. 64, 3. 187,  
 16. 369, 33. 679, 46. 712,  
 11. 792, 48. 793, 44. *Aquis*  
*Caldis* 58, 16. *Ariete* 78, 9.  
*Augure* 129. *Creunsi* 84,  
 21. *Piscatore* 75, 39. *Tau-*  
*ro* 336, 12. *Thusca* 181, 34.

*Labienus* 59, 27.

*Lactantius* de metris 1957,  
 24.

Q. *Laelius* de vitiis virtuti-  
 busque 2) poëmatum  
 114, 30.

*Leuius* tertio *Erotopae-*  
*gnion* 869, 36. quarto 922,  
 5. sexto 903, 10. 1183, 22.  
*Laodamia* 877, 18. *Poly-*  
*metris* 712, 14. *Protesilao*  
 869, 33.

*Titus Livius* 41, 20. 59, 31.  
 74, 42. 152, 36. 178, 1.  
 242, 35. 372, 28. 444, 32.  
 685, 13. 762, 9. 1170, 20.  
 1208, 18. 1349, 23. 2267,  
 2. 2456, 29. 2512, 29.  
 2789, 1. ab urbe condita  
 primo 371, 7. 713, 15. se-  
 cundo 881, 34. 1011, 26.  
 tertio 826, 12. quarto

E e 2 645,

\*) Charisius docet Varronem, Ciceronem aliosque dixisse poëma-  
 tum, pro poëmatum.

645, 40. quinta 877, 12.  
 sexto 647, 3. octavo  
 1007, 47. 1008, 5. 1012, 4.  
 nono 1008, 4. decimo  
 872, 41. decimo quarto  
 1009, 36. decimo septi-  
 mo 992, 35. decimo octa-  
 vo 865, 10. vigesimo  
 901, 7. vigesimo primo  
 861, 27. vigesimo secun-  
 do 881, 34. 901, 5. vigesi-  
 mo tertio 682, 25. 881, 35.  
 vigesimo quarto 709, 25.  
 881, 35. vigesimo quinto  
 709, 25. 881, 35. 886, 34. vi-  
 gesimo sexto 684, 29. vi-  
 gesimo septimo 726, 10.  
 trigesimo primo 1352, 45.  
 trigesimo tertio 794, 33.  
 862, 40. trigesimo quar-  
 to 1348, 40. 1349, 8. 18.  
 trigesimo quinto 1353, 47.  
 trigesimo septimo 1803,  
 11. trigesimo nono 738,  
 5. quadagesimo 737,  
 48. quadagesimo primo  
 633, 43. 1005, 36. 1097, 30.  
 centesimo septimo 1198,  
 12. centesimo duodeci-  
 mo 686, 41. centesimo  
 decimo tertio 643, 45.

*Livius Andronicus* 377, 27.  
 486, 27. 904, 11. 2512, 4.  
 22. Adone 719, 1. Ione  
 725, 28. Odyſſea 366, 39.

379, 18. 606, 27. 629, 7.  
 697, 5. 20. 684, 25. 739, 9.  
 760, 35. 741, 22. 817, 32.  
 861, 2. 868, 23. secundo  
 782, 3. Sereno 793, 10.

*Lucanus* 101, 39. 701, 7.  
 729, 28. 1251, 2. 1263, 46.  
 1280, 40. 1353, 35. 1356,  
 2. 1388, 14. 1392, 29.  
 1393, 7. 1394, 42. 12.  
 1395, 38. 1397, 32. 1417,  
 42. 1420, 35. 38. 1436, 1.  
 22. 1437, 14. 1446, 9.  
 1449, 24. 1456, 48. 1462,  
 47. 1466, 1. 1467, 5.  
 1468, 16. 1471, 40. 1709,  
 3. 17. 1720, 22. 1901, 7.  
 1903, 6. 1908, 19. 2018,  
 25. 2021. 47. 2026, 31.  
 2038, 24. 2176, 30. 2240,  
 31. 2368, 7. primo 716, 2.  
 732, 8. 745, 3. 757, 21. 27.  
 760, 26. 767, 41. 776, 46.  
 798, 33. 837, 41. 862, 45.  
 892, 32. 910, 16. 1015, 5.  
 1020, 17. 1028, 32. 1055,  
 35. 1072, 44. 1091, 37.  
 1100, 13. 1104, 20. 1141,  
 15. 1150, 7. 1158, 12.  
 1165, 10. 1167, 9. 1175,  
 15. 1180, 27. 1198, 7.  
 1210. 21. 1234. 42. secundo  
 680, 39. 707, 18. 721, 27.

724, 23. 741, 32. 766, 29.  
 780, 16. 798, 45. 863, 31.  
 865, 8. 886, 8. 887, 11. 892,  
 36. 983, 20. 1004, 4. 1014,  
 2. 1116, 17. 1124, 30. 1168,  
 34. 1177, 23. 2170, 19.  
 tertio 588, 20. 681, 4. 751,  
 39. 757, 23. 758, 3. 760, 4.  
 21. 830, 29. 863, 4. 890,  
 25. 893, 22. 900, 10.  
 906, 6. 1000, 7. 1002, 24.  
 1024. 45. 1030, 18. 1189,  
 17. 1715, 10. quarto 611,  
 18. 673, 36. 691, 44. 698,  
 20. 734, 30. 766, 37. 772,  
 1. 796, 26. 800, 16. 880,  
 22. 822, 43. 896, 2. 34.  
 997, 26. 1174, 26. 1180,  
 24. 1196, 35. 43. 1197, 8.  
 1354, 8. quinto 588, 46.  
 623, 24. 698, 17. 749, 15.  
 765, 2. 767, 48. 796, 25.  
 798, 36. 800, 17. 30. 832,  
 28. 863, 39. 864, 15. 889,  
 27. 894, 26. 908, 18. 920,  
 34. 916, 14. 991, 35. 997,  
 26. 1002, 27. 1010, 15.  
 1091, 36. 1162, 17. 1165,  
 9. 1166, 46. 1167, 29.  
 1168, 28. 1177, 14. 1192,  
 19. 1411, 11. 1422, 26. sexto  
 588, 47. 625, 46. 547, 44.  
 651, 19. 689, 6. 693, 39.

736, 48. 744, 33. 757, 1.  
 763, 50. 766, 35. 799, 16.  
 866, 31. 867, 41. 893, 2.  
 896. 35. 1192, 30. 2164,  
 23. septimo 625, 47. 685,  
 25. 759, 14. 767, 4. 800,  
 34. 804, 6. 865, 14. 1028,  
 45. 1104, 22. 1193, 39,  
 1200, 1. 1204, 30. 2171, 3.  
 2181, 17. octavo 591, 24.  
 707, 15. 757, 26. 768, 28.  
 772, 28. 869, 45. 899, 40.  
 908, 46. 977, 8. 1171, 11.  
 1175, 22. 1177, 28. 1693,  
 15. 2183, 34. nono 656, 2.  
 6. 690, 3. 692, 42. 762, 28.  
 763, 15. 799, 21. 838, 3. 878,  
 3. 896, 38. 1031, 31. 1122, 30.  
 1123, 17. 1125, 38. 1163, 5.  
 1702, 37. 2185, 23. decimo  
 564, 25. 626, 2. 654, 3.  
 711, 10. 723, 24. 761, 20.  
 768, 40. 838, 20. 863, 37.  
 1125, 37. 1171. 1178, 17.

*Lucilius* 40, 13. 54, 28. 55, 3.  
 60, 5. 63, 43. 65, 25. 71, 10.  
 74, 46. 76, 2. 84. 45. 86, 33.  
 101, 5. 103, 31. 189, 11.  
 190, 39. 193, 35. 366, 41.  
 372, 38. 381, 30. 424, 36.  
 447, 26. 482, 30. 48. 659,  
 2. 688, 48. 708, 31. 713,  
 27. 762, 29. 791, 25. 43.



- 866, 20. 927, 21. 1010, 37. 1896, 11. 2220, 37. 2224, 18. 2225, 7. 37. 2227, 22. 2242, 27. 2255, 28. 2373, 39. 2472, 11. 2778, 29.
- Lucilius* Satyrarum libro primo 75, 46. 96, 3. 100, 41. 113, 14. 176, 4. 483, 25. secundo 62, 24. 72, 14. 879, 34. tertio 55, 8. 19. 20. 182, 34. 197, 46. 684, 4. 880, 29. 888, 21. quarto 60, 10. 81, 21. 213, 46. 697, 81. 870, 34. 893, 37. quinto 74, 1. 77, 46. 861, 19. 881, 16. 903, 6. sexto 618, 32. 681, 37. septimo 864, 29. octavo 618, 41. 800, 26. 909, 24. nono 77, 6. 884, 5. 2214, 5. 2255, 16. undecimo 697, 12. duodecimo 361, 30. 687, 46. 801, 30. decimo quarto 60, 39. 485, 14. 902, 10. decimo quinto 75, 17. 81, 32. decimo sexto 55, 41. 601, 16. decimo nono 74, 9. 907, 14. vigesimo 870, 33. vigesimo tertio 884, 2. vigesimo quinto 99, 6. vigesimo nono 75, 27. trigesimo 683, 35. 872, 12. quadregesimo tertio 72, 19.
- Lucius* 2283, 16.
- Lucius Tarrhacus* 1345, 48.
- Lucretius* 43, 30. 46, 8. 70, 13. 183, 20. 187, 44. 368, 36. 480, 6. 26. 722, 18. 726, 9. 733, 5. 750, 43. 768, 44. 838, 25. 865, 9. 879, 14. 886, 17. 896, 39. 907, 2. 1429, 21. 1438, 6. 1448, 28. 1450, 24. 1469, 35. 1842, 36. 1843, 35. 1898, 20. 1951, 40. 1963, 15. 1968, 2. 2026, 30. 2259, 43. 2323, 38. 2375, 43. 2382, 1. 2379, 43. primo 728, 34. 838, 16. 947, 10. 1258, 21. 1438, 25. secundo 27, 48. 97, 16. 334, 10. 632, 23. 707, 26. 802, 27. tertio 185, 14. 554, 12. 863, 28. 2629, 45. quarto 898, 12. sexto 647. 17. 685, 45. 838, 7. 1394, 29. 1185, 27.
- Lycurgus* ἐν τῷ περὶ ἱερείας 1198, 48.
- Lyſias* περὶ Ἀγησάιδου 1172, 41. 1189, 42. κατ' Ἀγορατῆ ἐνδείξεως 1195, 18. ὑπερ τῆ Διογένους 1193, 45. πρὸς Κλεότρετον 1195, 46. κατὰ Μικίνου 1176, 9.
- Macer* Grammaticus 545, 20.
- Magnes* Comicus 486, 9.
- Mallius*

- Mallius Theodorus* 2379, 6.  
*Cn. Manlius* Iliade 760, 32.  
*Marcellinus* rerum gestarum XIV, 870, 45.  
*Marcus* 79, 26.  
*Marsus* 304, 36. 656, 47. Fabellarum nono 55, 12.  
*Martialis* 75, 3. 103, 15. 686, 10. 711, 40, 713, 36. 718, 4. 1463, 11. 1468, 21. 2472, 31. epigrammatum tertio 890, 13.  
*Cn. Mattius* 722, 12.  
*Cn. Mattius* Iliados decimo quarto 93, 27. vigesimo 336, 8. Mimiambis 2437, 8.  
*Mecaenas* 366, 40. 513, 58. dialogo secundo 119, 28. decimo 61, 1. octavia 903, 1.  
*Melissus* 78, 8. 2779, 35, 42.  
*C. Memmius* 793, 31. 2224, 19.  
*Memnonius* 2299, 25.  
*Menander* 486, 21. 720, 24. 1190, 9. 2479, 45. 2494, 27. 2551, 25. 2707, 44. in comoediis 2500, 36. Dardanio 702, 23. ἐπι κλήρω 1198, 33. ἐπιτροπῆσιν 1168, 44. Γλυκέρα 1192, 23. κυβερνήτας 1183, 35. Mysogyno 1192, 26. 1193, 30. 1213, 23.  
*M. Messala* 119, 36. de Antonii statuis 80, 46. contra Antonii literas 103, 39.  
*Medellus Numidicus* in oratione qua apud populum C. Manlio tribuno plebi respondit 792, 17.  
*Julius Modestus* 56, 12. 58, 10. 78, 3. 80, 13. 100, 17. 183, 27. 36. 42.  
*Mullus comicus* 486, 9.  
*Munimius* 910, 3. Atellana 118, 20.  
*Naeuius* 370, 48. 512, 17. 875, 28. 906, 24. 910, 2. 1519, 12. 2439, 19. 2456, 29. 2587, 6. 2508, 20. 2524, 22. 2680, 28. Carmine belli punici 647, 30. 707, 29. 770, 23. primo 679. 12. 689, 4. 696, 3. 699, 34. 762, 24. secundo 697, 21. 704, 11. tertio 801, 42. Acontizomeno 179, 28. 185, 38. 188, 31. Agitatoria 177, 44. 186, 14. 188, 22. 195, 39. 204, 7. 213, 19. 23. Apella 681, 36. 40. Carbonaria 893, 31. Colace 874, 3. Cypriae Iliados libro primo 118, 17. Corollaria 177, 1. 178, 26. 33. 184, 12. 186, 20. 192, 7.  
Ee 4 213,

- 213, 25. 214, 15. 19. 395, 22. Dementibus 335, 46. Figulo 186, 21. Glaucoma 894, 44. Iliados secundo 881, 19. Lycurgo 695, 25. Proiecto 395, 13. 55. Protefilaodamia 703, 44. Tabellaria 376, 21. Tarentilla 101, 48. 117, 1. 178, 20. 186, 18. 189, 37. 46. 192, 28. 193, 5. 195, 44. 198, 8. 204, 8. 213, 32. Testicularia 890, 36. Virgine praegnante 879, 30.
- C. Nepos* de viris illustribus, undecimo 195, 27. decimo quinto 114, 4. decimo sexto 113, 42. exemplorum secundo 119, 11.
- Nigidius* 793, 24. 37. 2466, 15.
- Nigidius Figulus* in commentariis suis 2456, 35.
- Ninnius Crassus* XXIII. Iliados 866, 4.
- Nisus* Grammaticus (cuius meminit Arnobius) 16, 4. 881, 37. 2235, 29. 35. 2236, 19. 2237, 20. 39. 2287, 45.
- Nonius Marcellus* de doctorem indagine 560, 16. 719, 19. de mutatis conjugationibus 879, 78.
- Novius* 1010, 37. Eculeo 681, 42. Lignaria 657.
- Numa Saliari*, carmine 2261, 45.
- Odyssaea* Vetus 64, 24.
- Oppius* de vita Cassii 119, 43. de vita prioris Africani 119, 4.
- P. Ovidius Naso* 49, 15. 55. 35. 61, 43. 70, 5. 80, 8. 109, 42. 304, 31. 377, 37. 646, 30. 684, 6. 698, 11. 1272, 44. 1475, 31. 2777, 40. 2791, 48. Metamorphoseon primo 583, 6. 584, 16. 22. 652, 43. 910, 15. 929, 34. 2160, 8. 2180, 28. secundo 650, 3. 685, 43. 749, 8. 2181, 38. tertio 691, 23. 713, 19. 780, 48. quarto 690, 7. 709, 7. 720, 19. 862, 33. 865, 30. 873, 30. 904, 4. 1896, 39. 2185, 32. quinto 685, 45. 710, 3. 768, 1. sexto 691, 35. 696, 45. 721, 43. 731, 33. 763, 47. 781, 2. 865, 28. 868, 30. 883, 38. septimo 713, 20. 865, 31. octavo 631, 41. 647, 7. 771, 22. 777, 36. nono 1894, 22. decimo 544, 4. 772, 35. undecimo 713, 21. 730, 47. 862, 20. 906, 10. 2170, 25. duodecimo 2170, 28. deci-

- decimo tertio 723, 14. 730, 35. 733, 38. decimo quarto 582, 40. 711, 42. 726, 7. 723, 21. 750, 45. decimo quinto 582, 46. *Artis amatoriae* lib. primo 2174, 18. secundo 2174, 20. *Fastorum* 899, 34. 1221, 25. secundo 650, 22. 749, 21. 758, 33. 765, 21. tertio 779, 43. 864, 5. quarto 606, 48. 681, 22. 801, 9. 908, 5. quinto 759, 17. 2181, 28. *Epigrammat.* 645, 38. *Heroidibus* 908, 9. in *Ibin* 2176, 37. 2185, 30.
- Pacuvius* 47, 32. 50, 26. 63, 29. 70, 48. 85, 11. 109, 2. 483, 3. 487, 45. 685, 5. 860, 36. 887, 16. 1319, 13. 2522, 30. *Antiopa* 78, 29. 336, 3. *Armorum iudicio* 178, 46. *Chryse* 710, 6. *Hermiona* 395, 16. 27. *Medo* 79, 27. 108, 3. 178, 11. 600, 46. 960. *Niptris* 713, 11. *Paulo* 677, 37. *Periboea* 887, 41. *Teucro* 674, 32. 668, 9.
- Palaemon* Grammaticus 199, 19. 200, 22. 205, 30. 207, 1. 212, 47. 409, 17. 560, 25. 2321, 29.
- Pansa* 2066, 14.
- Papirianus* 381, 37. *de Orthographia* 554, 23. 556, 33. 948, 34.
- Paulinus* 2355, 21. 2370, 33. 2371, 16. 2372, 1. 2373, 5. 13. 1926, 37. 2374, 14. 17. libro sexto beati Felicis 2377, 8.
- Paulus* 193, 41. 214, 26.
- Persius* 53, 19. 75, 47. 370, 6. 381, 9. 482, 48. 503, 23. 613, 42. 682, 32. 689, 18. 701, 28. 759, 31. 764, 22. 769, 34. 800, 32. 828, 18. 22. 39. 842, 35. 866, 12. 872, 43. 875, 34. 876, 25. 903, 25. 939, 48. 990, 33. 1007, 19. 1009, 11. 1020, 21. 1084, 23. 1113, 24. 1116, 29. 1118, 8. 1130, 25. 1173, 22. 1197, 6. 1210, 18. 1220, 20. 1350, 15. 1355, 40. 1457, 23. 1483, 3. 1484, 25. 1487, 40. 2173, 2. 2180, 47. 2182, 20. 2184, 41. 2225, 26. 2303, 18. *Satyra prima* 66, 37.
- Petronius Arbitr.* 517, 12. 791, 41. 927, 23. 1843, 30. 2446, 24. 1586, 28. 2438, 38.
- Pherecrates* ἐν πετάλοις 1191, 5. χείροισι 1190, 45.
- E e 5 *Phile-*

*Philemon* Comicus 486, 21.  
2523, 43. 2707, 45.

*Phrynichus* 1179, 1. 2542, 7.  
φεάσω 1291, 11.

*M. Attius Plautus* 60, 36.  
64, 10. 69, 40. 79, 421, 80.  
30. 178, 4. 180, 48. 214, 44.  
361, 30. 365, 2. 40. 436, 20.  
514, 29. 692, 7. 774, 25.  
1103, 4. 1319, 11. 1438,  
17. 1445, 42. 1446, 26.  
1449, 39. 1454, 19. 1455,  
45. 1457, 20. 1462, 12.  
1486, 39. 1718, 33. 1828,  
39. 1853, 41. 1905, 3.  
1916, 40. 1931, 27. 1984,  
48. 2524, 21. 2574, 34.  
2686, 33. 2706, 33. 2707,  
38. 2708, 28. *Amphitruo*  
*ne* 38, 37. 117, 19. 178, 37.  
180, 45. 182, 43. 190, 37.  
196, 10. 15. 216, 7. 657, 34.  
679, 36. 711, 34. 751, 43.  
921, 48. 924, 40. 1323, 14.  
*Afinaria* 571, 11. 608, 40.  
922, 3. *Aulularia* 40, 41.  
170, 39. 461, 46. 611, 26.  
649, 2. 685, 8. 712, 18.  
*Bacchidibus* 99, 41. 113,  
36. 176, 12. 31. 178, 29. 180,  
5. 43. 181, 7. 11. 13. 182,  
13. 183, 24. 184, 7. 185, 2.  
186, 14. 187, 10. 32. 37.

188, 13. 189, 45. 190, 35.  
195, 2. 44. 196, 19. 197,  
26. 28. 36. 204, 8. 213, 42.  
607, 13. 716, 14. 818, 32.  
922, 14. *Coeco* aut *praedo*  
*nibus* 179, 42. 182, 7. 187,  
34. 189, 8. 13. 43. 194, 40.  
48. *Captivis* 111, 36. 134, 1.  
177, 47. 223, 5. 557, 12.  
606, 24. 611, 40. 659, 4.  
683, 36. 712, 16. 27. 1012,  
35. 1013, 40. *Carbonaria*  
890, 17. *Casina* 590, 33.  
610, 35. 614, 17. 695, 40.  
743, 36. 751, 22. 758, 16.  
783, 35. 789, 44. 1915, 28.  
*Castulo* 683, 10. *Cistella*  
*ria* 45, 13. 111, 9. 581, 40.  
611, 16. 612, 15. 613, 27.  
616, 5. 617, 44. 724, 40.  
752, 29. 794, 26. 898, 31.  
*Commorientibus* 725, 22.  
*Cornicularia* 378, 41.  
*Curculione* 44, 5. 61, 15.  
170, 42. 183, 41. 213, 27.  
613, 36. 617, 40. 714, 48.  
738, 961, 35. *Epidico* 600,  
16. 616, 48. 617, 35. 709, 5.  
*Feneratrice* 395, 25. *Fri*  
*volaria* 174, 2. 177, 6. 673,  
10. 719, 43. *Lenonibus*  
*geminis* 697, 17. *Lipargo*  
893, 36. *Medico* 872, 36.  
*Menaechmis* 86, 44. 118,  
10,

10. 180, 40. 312, 42. 594, 1.  
 646, 8. 686, 8. 688, 37. 702,  
 6. 714, 14. 743, 37. 869, 13.  
 1047, 28. 2066, 32. Mer-  
 catore 695, 24. 719, 32.  
 738, 36. 1008, 12. Milite  
 glorioso 610, 27. 645, 18.  
 679, 47. 1323, 5. 1948, 20,  
 Mostellaria 170, 40. 175,  
 48. 378, 13. 608, 32. 618,  
 11. 637, 29. 682, 8. 838.  
 866, 42. 1008, 20. Persa  
 55, 11. 185, 4. 189, 36.  
 191, 27. 608, 36. 679, 41.  
 692, 35. Poenulo 99, 5.  
 197, 44. 46, 114, 13. 198,  
 19. 612, 13. 637, 43. 683,  
 6. 720, 32. 950, 25. 1045,  
 25. Pseudolo 57, 26. 117,  
 5. 213, 31. 330, 30. 375,  
 24. 377, 16. 58. 48. 682, 21.  
 713, 25. 794, 13. 861, 36.  
 882, 31. 38. 1869. Rudente  
 24, 18. 96, 29. 98, 22. 113,  
 38. 128, 35. 191, 28. 193,  
 14. 198, 33. 376, 23. 612,  
 28. 613, 46. 633, 46. 646,  
 9. 699, 15. 719, 35. 725,  
 23. 757, 44. 759, 10. 18.  
 879, 37. 794, 32. 1013, 31.  
 Sticho 40, 44. 100, 1.  
 188, 25. 190, 28. 30. 730,  
 34. 762, 32. 874, 1. 901, 12.  
 943, 35. Trinummo 294,

15. 598, 22. 743, 34. Tru-  
 culento 113, 14. 334, 14.  
 609, 25. 673, 29. 682, 10.  
 694, 35. 710, 44. 717, 18.  
 719, 33. 1322, 39. 1323,  
 38. 1326, 39. 1468, 15.  
 Vidularia 625, 15. 647, 13.  
 655, 44. 692, 22. 694, 2.  
 699, 13. 738, 10. 749, 41.  
 898, 4. 959, 39. 960, 30.

*Pindarus* 705, 5. 1327, 38.  
 44. 1328, 34. 2582, 9.

*Piso Frugi* II. Annalium  
 887, 2. Historiar. I. 877,  
 23.

*Plato* 1168, 14. 1169, 31. 1182,  
 16. 1186, 11. 1201, 29.  
 2607, 41. Alcibiade 1194,  
 19. priore 1156, 8. 15. per  
 totum 1157, 5. secundo  
 1148, 27. Charmide 1193,  
 10. 1194, 31. ἐπιταφία  
 1199, 39. 1201, 13. 1206,  
 28. 1208, 25. εὐθυδήμων  
 1191, 42. 1195, 3. Gorgia  
 1156, 58. 1249, 43. προτέ-  
 ρω ἱππαρχικῶν 1196, 1.  
 ἱππία 1196, 3. ἰωνι 1205,  
 46. κρείτωνι 1192, 40.  
 1204, 43. 1307, 2. 1209, 21.  
 περὶ λαγῆος 1185, 14. Le-  
 gum decimo 1172, 34.  
 duodecimo 1176, 27. 1183,  
 11. decimo nono 1172, 42.  
*Lyfide* 1202, 15. Μένωνι  
 1184,

- 1184, 47. 1192, 36. Phaedro 1182, 18. 1214, 1. πολιτικῶν 1198, 19. πολιτεῶν 1176, 26. πολείας α. 1178, 16. 1201, 7. 1202, 39. 1, 1178, 39. 1188, 39. 1200, 14. Protagōra 1168, 32. 1177, 20. 1212, 29. Συμποσίῳ 1100, 46. 1208, 22. Σωκράτης ἀπολογία 1208, 4. Tiinaeo 1089, 42. 1194, 40. περὶ Φυχῆς 1200, 20. 1211, 15.
- Plinius secundus* 553, 40. 555, 15. 556, 32. 797, 41. 888, 28. 949, 43. de dubio sermone 45, 6. 59, 17. 34, 65, 25. 68, 1. 81, 39. 95, 11. 15, 26. 101, 11. 102, 18. 21. 115, 15. 116, 2, 23. 117, 34. 41. 42. 119, 16. 29. 120, 2. 168, 13. 200, 13. 16. 365, 10. 373, 29. 410, 28. 44. tertio 700, 45. quarto 706, 45. quinto 60, 15. libro sexto 41, 20. 88, 44. 94, 26. 37. 42. 96, 13. 19. 35. 41. 97, 1. 8. 32. 98. 5. 10. 14. 19. 27. 41. 99, 1. 100, 7. 17. 28. 57. 103, 28. 38. 42. 104, 1. 6. 11. 24. 29. 39. 105, 33. 106, 4. 107, 23. 108, 13. 18. 30. 34. 36. 109, 16. 29. 110, 5. 19. 31. 39. III, 3. 15. 18. 21. 45. 48. 112, 1. 19. 25. 30. 36. 42. 113, 46. 114, 18. 207, 46. sexto 706, 47. septimo 706, 47. undecimo 707, 1. duodecimo 707, 1. decimo quinto 707, 2. trigesimo septimo 707, 2. primo artium 698, 7. primo artis grammaticae 706, 43. Naturalium historiarum sexto 608, 3.
- Pollio* 888, 27.
- Q. Pompejus* 793, 16.
- Pomponius Secundus* III, 14. 192, 11. 370, 13. 615, 14. 902, 37. 1896, 3. 2430, 46. 2426, 45. 2563, 48. 2578, 2. ad Thraseam 100, 47. 368, 41. 901, 32. Auctorato 37, 27. 39. 642, 4. 100, 30. Coenato 7, 20. Capella 59, 32. Epigrammate 602, 15. Lare familiari 686, 26. Lenone 60, 41. Macchis geminis proceribus 187, 48. Maccho milite 99, 34. 101, 21.
- Flavius Pomponianus* 118, 27.
- Phocas* 889, 39. 2321, 29.
- Porcius Licinius* 103, 37.
- Porphyrio* 196, 2.

*Porphy-*

- Porphyrius* in volumine ad Constantinum Augustum 2380, 20.
- Priscianus* Grammaticus 593, 34. 2088, 15. 2106, 22. 2111, 21. 2154, 31. 2321, 18. 2347, 4. 2350, 7.
- C. Valerius Probus* Grammaticus 94, 6. 178, 36. 189, 24. 333, 17. 361, 13. 37. 556, 33. 618, 42. 654, 2. 659, 23. 686, 37. 700, 5. 701, 12. 703, 4. 28. 704, 7. 707, 38. 708, 15. 711, 36. 712, 46. 738, 46. 751, 8. 42. 797, 41. 838, 46. 861, 23. 870, 12. 873, 1. 35. 879, 25. 881, 37. 888, 27. 898, 19. 902, 6. 37. 903, 29. 904, 37. 1861, 18. 1906, 37. 2051, 30. 45. 2321, 29. de Catholicis nominum 689, 35. de dubio perfecto 906, 23. institutis artium 727, 17. 20.
- Proser* 2356, 8. 2362, 43. 2366, 26. 2368, 1. 40. 2370, 4. 38. 2371, 13. 2372, 11. 20.
- Prudentius* in Psychomachia 2372, 40. 2378, 21.
- Publius Mutomutone* 900, 40.
- Quintilianus* 438, 9. 450, 36. primo institutionum oratoriarum 547, 37.
- C. Quintius* 488, 5. secundo 960, 14.
- C. Iulius Rothanus* Grammat. 36, 6. 45, 4. 39, 2. 170, 48. 703, 26. 204, 20. 206, 43. 48. 210, 46. 213, 3. de analogia primo 88, 42. 93, 19. septimo 41, 9. de adverbio 39, 38. 212, 35.
- P. Rutilius Rufus* de vita sua 96, 31. 371, 12. 372, 23. primo libro 176, 18. secundo 100, 31. tertio 105, 16. quarto 119, 38. 112, 46. pro L. Carucio ad populum 372, 24.
- Sacer* Grammaticus in orationem Ciceronis pro Rab. 188, 45.
- Sacerdos* 2323, 6.
- Sacra anagmenorum* 216, 10.
- Sallustius* 10, 17. 23, 24. 40, 24. 46, 13. 44, 31. 58, 22. 48. 67, 17. 75, 13. 76, 10. 45. 82, 14. 106, 20. 115, 4. 122, 35. 133, 45. 152, 36. 176, 45. 179, 32. 192, 15. 291, 32. 294, 10. 323, 3. 332, 7. 361, 25. 372, 41. 397, 45. 407, 17. 430,



- 430, 5. 439, 5. 440, 33. 442, 2. 10. 446, 2. 987, 45. 1013, 611, 79. 17. 1334, 22. 1440, 25. 31. 1446, 9. 1550, 39. 1456, 9. 1457, 20. 1462. 1125. 1463, 18. 1465, 19. 29. 16. 46. 47. 1467, 8. 1472, 46. 1473, 13. 17. 1476, 31. 1718, 13. 1797, 47. 1841, 45. 1876, 30. 1898, 13. 1916, 21. 26. 1929, 31. 11. 1931, 34. 1933, 35. 47. 1935, 38. 1975, 17. 2011, 6. 2270, 16. 2272, 17. 2762, 4. 2765, 15. Catilinario vel Catilina 112, 46. 189, 1. 361, 26. 377, 33. 679, 24. 812, 9. 744, 20. 753, 42. 772, 26. 775, 24. 905, 14. 992, 29. 996, 27. 997, 5. 1008, 1. 1009, 38. 1020, 23. 1031, 4. 1032, 35. 1033, 16. 1076, 38. 1090, 32. 1101, 34. 1123, 29. 1130, 15. 1138, 5. 1163, 2. 38. 1169, 48. 1170, 27. 1171, 22. 1173, 6. 1178, 41. 1180, 2. 60. 1186, 32. 1187, 18. 1190, 36. 1196, 45. 1197, 38. 47. 1203, 3. 1205, 4. 1207, 31. 1210, 24. 47. 1200, 15. 1283, 45. 1354, 3. 2179, 16. 2270, 30. Iugurthino 394, 11. 464, 20. 484, 27. 605, 45. 608, 1. 610, 6. 644, 2. 798, 1. 804, 17. 897, 15. 899, 14. 977, 6. 994, 8. 17. 1008, 3. 41. 1012, 18. 1126, 31. 33. 1169, 22. 1173. 1175, 2. 1182, 44. 1185, 37. 1186, 46. 1188, 22. 1193, 22. 1202, 10. 1205, 26. 1208, 30. 1214, 17. 1422, 18. 1430. 1462, 7. 2230. Historiis 993, 384, 1. 1008, 8. Historiarum libro primo 52, 10. 66, 26. 97, 7. 175, 32. 184, 27. 192, 42. 46. 211, 8. 224, 19. 370, 43. 704, 27. 780, 44. 781, 26. 797, 27. 830, 35. 887, 44. 890, 37. 898, 18. 901, 48. 902, 37. 903, 5. 905, 16. 986, 26. 1006, 28. 1012, 19. 1014, 21. 1015, 37. 1101, 36. 2184, 44. secundo 185, 35. 187, 5. 191, 24. 198, 3. 362, 33. 641, 29. 648, 2. 650, 34. 680, 32. 45. 698, 37. 704, 15. 705, 41. 715, 46. 792, 12. 882, 36. 887, 15. 902, 3. 15. 1445, 33. tertio 699, 37. 700, 8.

- 707, 28. 827, 11. 871, 1. 872, 25. 889, 21. 909, 20. 2184, 15. 2186, 34. quarto 83, 5. 95, 33. 177, 16. 372, 7. 699, 10. 705, 43. 830, 13. 863, 8. 869, 28. 887, 47. 902, 16. 998, 46. 1473, 46. quinto 710, 20. 1130, 4. II.
- Martius Salutaris*, Grammat. ad Virgilium 181, 18. 203, 46.
- Santra* 112, 41. 2256, 21.
- Sappho* 555, 16. 723, 32. 1328, 20. 1397, 42. 2431, 26. 2440, 11. 2494, 17. 2576, 33. 2610, 13.
- M. Aemilius Scaurus* contra Brutum 103, 44. 398, 25. de vita sua tertio 371, 13. 373, 19. 381. contra Q. Caepionem actione secunda 120, 6. libro tertio 119, 38. de pecuniis repetundis 187, 41.
- Terentius Scaurus* Grammaticus 187, 17. 275, 20. 36. 305, 48. 415, 8. 439, 46. 444, 25. 450, 32. 910, 18. in arte grammatica 107, 46. 110, 11. commentariis in artem poeticam Horatii libro decimo 182, 4. 188, 7.
- Sedulius* 2353, 41. 2366, 21. 39. 2374, 35. 2375, 2. 2367, 17. 2379, 34.
- Seneca* 759, 45. 2430, 46. 2442, 41. decimo epistolarum ad Novatum 1349, 45. in Hecuba 2393, 11. 1420, 8. de officiis 262, 36. Dialogo de superstitione 375, 22.
- Septimius* 2441, 75.
- Serenus* 511, 26. 513, 6. 516, 27. 36. 42. 47. 2427, 16.
- Sergius* 2353, 6.
- Servilius* 118, 27.
- Servius* 612, 34. 703, 35. 713, 5. 900, 40. in Commentario in Donat. 540, 26. Virgilii 698, 9. Aeneidos 889, 46. libri tertii 711, 12.
- Solinus* 1171, 12. collectaneis vel polyhistore 550, 28. 905, 18. memorabilibus 594, 41. 646, 13. 698, 14. 719, 37. 1183, 6.
- Simonides* 1328, 23. 38. 2214, 35. 2468, 37. 2518, 7. 2582, 9. in Epartmentio nautichia 1328, 26.
- Sisenna* 83, 9. 96, 22. 1793, 10. quarto 179. 40. duodecimo historiarum 515, 40. Milesiarum decimo tertio 175, 1. 177, 41. 48. 176,

176, 10. 180, 21. 185, 15.  
186, 12. 187, 7. 197, 41.  
ad Plauti Amphitruonem  
178, 86. 182, 44. 196, 11.  
16.

*Sophocles* 1099, 38. 1328, 20.  
2494, 24. Αἴαντι 739, 15.  
1180, 42. Λαοκείναις 1177,  
39. Oedipode ἐπὶ κολω-  
νῶ 1182, 22. Tyranno  
1182, 24. ἐν Φιλοκτήτῃ  
τῶ Τροία 1169, 11.

*Statius* 731, 20. 1916, 29.  
2546, 10. primo 651, 22.  
737, 43. secundo 563, 36.  
tertio 802, 32. quarto 563,  
34. 588, 9. 867, 43. 893, 17.  
quinto 690, 9. octavo  
599, 41. 893, 8. nono 893,  
8. 906, 9. undecimo 983,  
34. 1032, 47. duodecimo  
1189, 51. decimo quarto  
588, 3. Sylvarum primo  
961, 40. quarto 588, 17.  
677, 14. 681, 13. 727, 27.  
749, 23. 765, 4. 865, 6.  
878, 3. 2183, 42. 2184, 30.  
quinto 653, 22. 681, 15.  
739, 10. 767, 44. 889, 37.  
896, 15. sexto 587, 3. 719,  
10. 762, 48. 766, 46. se-  
ptimo 702, 45. 717, 45.  
730, 14. 926, 19. 2181, 25.  
octavo 663, 41. 738, 44.  
947, 4. 1183, 28. 2164, 3. 6.

2180, 17. nono 890, 27.  
decimo 564, 12. undeci-  
mo 599, 7. 763, 23. 890,  
29. duodecimo 758, 37.  
763, 24. 880, 16. in The-  
baide 584, 44. Thebai-  
dos libro primo 743, 25.  
763, 21. 934, 10. 1009,  
45. 2171, 25. 2184, 26.  
secundo 588, 13. 651, 48.  
689, 31. 738, 8. 770, 13.  
893, 33. 1009, 47. 1145,  
10. 1171, 32. 1185, 42.  
1191, 24. 2185, 18. tertio  
643, 16. 684, 18. 770, 15.  
908, 21. 1467, 30. 2180,  
15. Achilleidos primo  
690, 31. 723, 36. 756, 27.  
763, 32. 764, 39. 838, 6.  
863, 20. 2176, 34. secun-  
do 2185, 28.

*Statilius Maximus* 181, 30;  
187, 2. 189, 34. 190, 11.  
191, 3. 193, 8. 12. 193, 21.  
194, 30. 32. 195, 11. 14.  
34. 196, 14. de singulari-  
bus apud Ciceronem 175,  
12. 193, 48. ad Catonem  
192, 2. 213, 37. ad Sallu-  
stii historias 176, 45.

*Stavertius* de proportionem  
793, 8.

*Stesichorus* 512, 23.

*Suetonius* in Mido 80, 15.

*Sueto-*

*Suetonius Tranquillus* 175,  
20. 180, 28. 362, 1. 489, 21.  
de institutione officio-  
rum 697, 4. de rebus va-  
riis 210, 48. quarto Prae-  
torum 794, 22. 1164, 32.  
octavo Praetorum 793,  
46.

*Sulla XXI.* rerum suarum  
864, 34.

*Sufarion Comicus* 466, 8.

*Terentianus* 694, 48. 741,  
26. 961, 44. 1321, 13. 30.  
34. de literis 961, 44.

*P. Terentius* 10, 18. 40, 33.  
55, 43. 58, 21. 60, 36. 61,  
37. 75, 26. 79, 41. 84, 12.  
85, 43. 86, 19. 98, 9. 111,  
11. 118, 9. 179, 15. 185,  
23. 46. 202, 12. 215, 31.  
291, 31. 262, 26. 294, 14.  
300, 24. 304, 37. 305, 8.  
330, 28. 334, 7. 337, 22.  
358, 2. 364, 47. 366, 9.  
369, 14. 374, 31. 375, 4. 48.  
383, 44. 48. 387, 44. 441,  
21. 442, 22. 488, 5. 514, 23.  
618, 20. 651, 1. 690, 25.  
801, 35. 842, 21. 879, 32.  
980, 7. 1023, 38. 1089, 40.  
1123, 14. 1179, 16. 1200,  
22. 1244, 33. 1319, 10. 24.  
1326, 18. 1382, 14. 1397,

*Fabr. Bibl. lat. T. III.*

34. 1448, 5. 1451, 45.  
1456, 1. 1457, 18. 1458,  
22. 1461, 26. 1465, 23.  
1468, 6. 1469, 26. 1470,  
30. 1476, 29. 1477, 13.  
1480, 25. 1481, 9. 1483,  
29. 1718, 23. 1851, 32.  
1890, 1. 1893, 19. 1895,  
22. 1907, 14. 1907, 28.  
1908, 41. 1901, 40. 1913,  
45. 1914, 31. 1915, 19.  
1916, 21. 23. 44. 1921, 41.  
1924, 14. 15. 1925, 24. 38.  
1926, 40. 1977, 11. 1995,  
30, 35. 2008, 7. 2011, 33.  
2057, 26. 2059, 6. 10. 2068,  
47. 2090, 14. 2118, 22.  
2124, 27. 37. 2140, 13.  
2142, 33. 35. 2268, 37.  
2296, 17. 2269, 41. 2270,  
19. 2272, 27. 2342, 40.  
2345, 34. 2705, 35. 2706,  
31. 2707, 26. 2707, 32. 38.  
2709, 4. Andria 965, 5.  
175, 39. 546, 47. 603, 23.  
647, 14. 651, 81. 683, 40.  
694, 33. 705, 1. 712, 48.  
729, 26. 32. 730, 39. 766,  
2. 775, 25. 783, 12. 795, 28.  
796, 36. 797, 30. 824, 36.  
841, 28. 843, 10. 880, 6.  
939, 14. 940, 34. 948, 16.  
32. 958, 48. 957, 47. 967,

Ff

14.

14. 47. 968, 2. 976, 47.  
 979, 39. 982, 42. 987, 14.  
 997, 17. 998, 18. 1004, 6.  
 1006, 33. 39. 1009, 33.  
 1010, 8. 21. 1011, 29.  
 34. 36. 1017, 35. 1020, 7.  
 1020, 43. 1021, 30. 1030,  
 23. 1031, 33. 1032, 10,  
 1033, 37. 1037, 7. 1044,  
 35. 1051, 48. 1052, 25.  
 1059, 33. 1060, 33. 40.  
 1075, 10. 15. 1076, 20.  
 1087, 23. 1090, 47. 1091,  
 1. 1095, 22. 1104, 37.  
 1101, 15. 43. 1102, 25. 43.  
 1103, 7. 1114, 42. 1121, 35.  
 1126, 35. 1132, 11. 1139,  
 18. 1147, 15. 1150, 27.  
 1151, 19. 1162, 43. 1165,  
 19. 1167, 46. 1171, 7. 14.  
 1197, 3. 1182, 6. 1184, 41.  
 1186, 24. 1190, 26. 1192,  
 10. 1193, 3. 1194, 15. 29.  
 43. 1195, 6. 1198, 30.  
 1199, 2. 36. 1201, 30.  
 1202, 25. 34. 1204, 12.  
 1205, 30. 1208, 24. 1209,  
 5. 1211, 2. 1244, 34. 1313,  
 42. 1318, 45. 1326, 26.  
 1953, 35. 2169, 34. 2176,  
 26. 2185, 25. Adelphis 24,  
 17. 44. 29. 95, 33. 101, 19.  
 105, 1. 115, 16. 28. 128, 34.

178, 8. 188, 3. 191, 8.  
 193, 36. 204, 3. 214, 47.  
 371, 17. 557, 30. 568, 16.  
 576, 21. 587, 2. 651, 26.  
 712, 2. 729, 29. 829, 32.  
 838, 14. 866, 15. 20. 866,  
 40. 879, 39. 886, 41. 889, 2.  
 947, 30. 950, 39. 954, 6.  
 962, 12. 965, 40. 967, 13.  
 15. 987, 25. 1003, 37.  
 1013, 39. 1020, 5. 1030,  
 25. 1060, 8. 1064, 30. 1033,  
 40. 1044, 36. 1094, 16.  
 1099, 46. 1123, 40. 1129,  
 32. 1130, 27. 1133, 42. 48.  
 1138, 31. 1141, 47. 1158.  
 16. 1159, 33. 1160, 42.  
 1168, 6. 1169, 35. 1170,  
 29. 1172, 26. 1174, 20.  
 1175, 28. 1176, 28. 1178,  
 13. 39. 1180, 33. 1182, 27.  
 30. 1186, 9. 1187, 30.  
 38. 1190, 6. 11. 20. 1193,  
 20. 35. 1199, 35. 1203,  
 28. 1207, 47. 1208, 20.  
 1212, 45. 1214, 31. 1263,  
 1. 1324, 5. 1413, 43. 2171,  
 6. 2180, 38. 2270, 34.  
 Eunuchos 89, 1. 115, 11.  
 176, 39. 180, 36. 181, 20.  
 184, 42. 185, 13. 188, 8.  
 192, 19. 194, 7. 16. 19.  
 604, 46. 609, 46. 644, 1.

654, 30. 678, 42. 719, 5.  
 729, 33. 744, 21. 757, 41.  
 766, 22. 790, 43. 798, 15.  
 801, 46. 802, 32. 40. 824,  
 34. 826, 9. 851, 18. 864, 4.  
 870, 19. 880, 26. 920, 41.  
 935, 32. 939, 14. 948, 26.  
 954, 5. 24. 959, 26. 960,  
 27. 41. 962, 13. 983, 18.  
 992, 6. 997, 9. 999, 3.  
 1009, 32. 1010, 1. 1012,  
 26. 1015, 4. 26. 1017, 3.  
 41. 1020, 34. 1024, 24.  
 1028, 35. 1029, 39. 1037, 9.  
 46. 1040, 38. 1041, 7. 1059,  
 39. 1068, 40. 1091, 3.  
 1095, 21. 1099, 41. 1100,  
 18. 1102, 18. 45. 1104, 39.  
 1105, 38. 1125, 34. 1130,  
 2. 28. 1132, 26. 1141, 11.  
 1145, 40. 1163, 36. 1169,  
 3. 37. 1176, 11. 1178, 35.  
 1185, 31. 1187, 39. 1188,  
 34. 1189, 27. 1191, 1.  
 1192, 12. 36. 1194. 13. 22.  
 1195, 2. 9. 43. 1196, 5.  
 1199, 47. 1200, 30. 1203.  
 26. 30. 1204, 14. 1209,  
 41. 1214, 5. 1275, 2.  
 1324, 13. 2172, 3. 2707,  
 11. *Phormione* 56, 18.  
 100, 16. 178, 31. 180, 9.  
 185, 28. 188, 38. 189, 18.  
 190, 14. 34. 197, 15. 38.  
 568, 44. 598, 33. 601,  
 32. 603, 37. 611, 47.  
 614, 13. 647, 10. 672,  
 32. 712, 7. 760, 37.  
 763, 38. 769, 23. 777, 7.  
 793, 21. 795, 2. 797, 24.  
 798, 25. 864, 10. 871, 10.  
 876, 26. 877, 21. 880, 4.  
 889, 3. 903, 15. 927, 18.  
 934, 6. 940, 35. 1003, 34.  
 1004, 7. 39. 1006, 36. 1009,  
 34. 1014, 20. 1026, 28.  
 35. 1027, 37. 1030, 28.  
 1037, 6. 1058, 21. 1059.  
 35. 1060, 36. 1088, 11.  
 1103, 1. 22. 1137, 40.  
 1147, 12. 37. 1151, 16.  
 1162, 46. 1167, 27. 1168,  
 48. 1172, 44. 1182, 26. 49.  
 1190, 23. 1192, 27. 1194,  
 47. 1201, 21. 1202, 31.  
 1203, 45. 1213, 2. 1251,  
 45. 1281, 23. 1283, 98.  
 1324, 36. 1349, 35. 1354,  
 38. 2172, 23. 2182, 7.  
 2184, 18. 2185, 15. 2213,  
 38. *Heautontimorumenos*  
 678, 40. 706, 23. 766, 4.  
 772, 42. 776, 9. 778, 3.  
 802, 3. 12. 39. 44. 824, 33.  
 946, 35. 959, 25. 996, 32.  
 1017, 37. 1188, 11. 1201, 25.  
 1324,

- 1324, 21. 1953, 33. 2172, 41. Hecyra 188, 34. 203, 29. 611, 47. 706. 34. 712, 4. 730, 43. 825, 2. 869, 38. 886, 10. 893, 6. 899, 36. 901, 9. 908, 10. 1181, 5. 1175, 46. 1324, 29. 1484, 33. 1948, 19. 1951, 37. 2763, 10.
- Theocritus* 484, 28. 496, 24. 2430, 37. 2509, 33. 2563, 13.
- Theophrastus* 701, 14. 1134, 29.
- Theognis* 480, 21.
- Theophrastus* 484, 32. 2607, 10. 2608, 44.
- Theopompus* 731, 9. Philip-  
piceu nono 1198, 46.
- Thucydides* 706, 3. 1079, 41. 1099, 36. 1170, 25. 1172, 18. 1181, 35. 1195, 40. 1202, 23. 1203, 36. 1203, 47. primo 1100, 44. 1178, 6. 1181, 45. 1184, 9. 23. 1186, 37. 1200, 19. 1208, 33. secundo 1100, 36. 1210, 26. quarto 1192, 6. 1198, 36. octavo 1180, 32. 1192, 31.
- Tibullus* 66, 42. 70, 4. 105, 41. 117, 46. 682, 1.
- Tiro* in pandecte 186, 4.
- Titianus* de agricultura 365, 41.
- Titinnius* 40, 30. 112, 8. 215, 3. 683, 38. Barbaro 694, 22. 717, 9. Barathro 181, 36. 183, 38. 185, 36. 212, 24. Cosco 194, 19. Ferentinati 686, 23. Ge-  
mina 898, 30. Hortensio 117, 17. Iurisperita 177, 7. Praelia 99, 22. Proelia 1010, 32. Psaltria 629, 42. 762, 31. Quinto 789, 22. 801, 6. Setina 98, 21. 183, 34. 46. 189, 28. 190, 33. 192, 16. Tibicina 189, 42.
- Trabea* 215, 4.
- Traianus* primo Dacico-  
rum 682, 27.
- Troius Pompeius* de ani-  
malibus 79, 4. quarto 706, 34. libro nono 110, 45. vigesimo secundo 645, 22.
- Trypho* Grammaticus 909, 37. 937, 3. 1110, 27.
- Tubero* 181, 32.
- Turpilius* 1319, 13. 2574, 34. Demetrio 397, 10. Epi-  
ciero 1326, 6. Lindia 1326, 2. 1327, 1. Parate-  
rula 866, 6.

Vale.

*Valerius Phormione* 679,  
39 712, 13.

*Valerius Antias* 649, 22.  
secundo 186, 8. quarto  
767, 12. vigesimo secun-  
do 186, 10. septuagesimo  
quarto 872, 21.

*Valerius Maximus* secun-  
do memorabilium 677,  
25.

*Valgius Grammaticus* 79,  
3. 116, 23. de rebus per  
epistolam quaesitis 84,  
25. 109, 44. Epigramma-  
te 84, 3. de Tralatione  
382, 8.

*Marcus Terentius Varro*  
24, 15. 40, 29. 45, 43, 20.  
23. 56, 20. 59, 25. 47. 60,  
18. 62, 26. 64, 27. 74, 48.  
76, 36. 80, 21. 81, 44. 85,  
44. 86, 42. 94, 36. 98, 28.  
103, 25. 104, 13. 106, 7.  
107, 23. 112, 9. 114, 21.  
117, 22. 215, 8. 277, 15.  
278, 35. 377, 39. 382, 9.  
421, 33. 423, 27. 434, 15.  
484, 39. 487, 1. 512, 45.  
514, 19. 26, 33. 40. 517, 4.  
544, 20. 545, 46. 791, 28.  
792, 2. 40. 46. 793, 43.  
817, 13. 879, 27. 1476, 7.  
43. 1725, 14. 1897, 17.

1904, 48. 1905, 41. 2033,  
23. 2040, 45. 2230, 17.  
2233, 19. 2236, 14. 2243,  
22. 2248, 20. 2255, 39.  
2256, 11. 2261, 17. 2262,  
19. 2282, 32. 2284, 17. 43.  
2285, 39. 2286, 31. 2290,  
45. 2356, 43. 2446, 27.  
2447, 17. de actionibus  
scenicis 61, 10. 74, 39.  
tertio 119, 47. 681, 43.  
Admirandis 55, 34. 64, 13.  
69, 37. 106, 15. 2791, 47.  
Agemoro 50, 19. apud  
Iunium Phylargirium  
*age modo* vocatur haec  
Satyra, uti et apud Sosti-  
patrum hoc loco 94, 15.  
et alibi Archemoro, quae  
puto corrupta esse 97, 5.  
Andabata 684, 32. 898, 10.  
Annalium tertio 81, 17.  
Antiquitatum humana-  
rum duodecimo 759, 7.  
de bibliothecis 67, 23.  
106, 23. secundo 119, 34.  
in Catamito 2169, 1. Cho-  
rographia 609, 20. ad Ci-  
ceronem 377, 28. tertio  
373, 20. quinto 372, 1.  
octavo 81, 7. decimo ter-  
tio 81, 31. vigesimo quar-  
to 908, 29. Cynorhetore  
364, 33. Cynico 789, 20.



Ephemeride 711, 19. Epistolicarum quaestionum 395, 21. primo 114, 35, tertio 81, 1. quarto 84, 30. sexto 97, 3. 371, 15. septimo 55, 46. octavo 84, 5. de forma Philosophiae 79, 44. Fundatio 759, 7. de grammatica 2286, 4. de gente populi Romani libro primo 100, 33. 104, 41. tertio 111, 1. Hebdomadon nono 119, 45. de lingua Latina 80, 35. 602, 13. 759, 41. libro quarto 1350, 2. ad Ciceronem 56, 9. undecimo 61, 5. 114, 24. 115, 15. decimo tertio 112, 35. vigesimo secundo 115, 13. ad Marcellum 2706, 34. 41. libro septimo 2707, 27. Laterensi 365, 9. 887, 34. Magno talento 868, 14. Mensuralibus 118, 25. ad Neronem 105, 14. Nepote 44, 7. in lib. numerorum 2008, 47. de Numismatis 684, 42. Plautorino 81, 17. Plautinarum quaestionum libro secundo 483. de poematis 58, 34. 76, 37. 113, 10. secundo 822, 22. 101, 5. Poëtico libro 395,

19. 860, 39. Praetoriana 372, 15. Pseudonea 595, 19. Rerum humanarum 79, 3. primo 891, 36. decimo octavo 59, 21. Rufficarum 49, 16. 898, 43. primo 105, 38. 108, 42. 115, 5. 372, 30. 654, 12. 892, 40. secundo 60, 45. 657, 45. tertio 100, 35. 108, 40. 115, 5. 654, 10. de rebus urbanis tertio 108, 27. Rhetoric. tertio 872, 16. Satyra 971, 5. *ἄλλος ἔτος ἡρακλῆς* 697, 23. de vita populi Romani libro primo 714, 42.

*P. Terentius Varro Atacinus* 45, 9. 70, 7. 111, 6. 759, 8. 2777, 39. belli Sequanici libro secundo 877, 26.

*Vellius Longus* 73, 18. 185, 45. 2292, 18. ad secundum Aeneidos 153, 17.

*Vellejus Celer* 910, 19.

*M. Vellejus Paternulus* libro primo 706, 41.

*Verrius Flaccus* 43, 39. 65, 22. 69, 43. 75, 15. 16. 29. 78, H. 79, 4. 38. 82. 25. 84, 39. 95, 39. 101, 11.

114, 7. 196, 2. 361, 44. *Ulpianus* ad Sabinum 883,  
372, 48. 683, 18. 791, 38. 17. liber undecimo ad  
792, 35. 2215, 37. 2216, edictum 607, 24.

44. 2778, 35. 2779, 25. *Umbrius Primus* 171, 22.  
42. 173, 4.

*Victor* Grammaticus 545,  
29.

*Victorinus* 237, 1. 2707, 39.  
2708, 23.

*Caesellius Vindex* Gram-  
maticus 695, 34. libro  
primo 93, 28. lib. B. lite-  
rae 213, 30. libro L. li-  
terae 276, 32. *Stromateo*  
685, 11. 696, 12.

*Vissellius* 793, 38.

*Xenophon* 1191, 14. *Agessi-*  
*lao* 1173, 47. 1212, 48.  
*ἀναβάσεως* tertio 1201,  
32. *ἀπομνημονευμάτων*  
*α.* 1089, 23. 1102, 13.  
1142, 22. 1166, 42. 1175,  
15. 19. *β.* 1198, 10. *δ.* 1191,  
10. *Ελληνικῶν.* *δ.* 1173,  
34. *Hierone* 1178, 46.  
*Οἰκονομικῶν* 1174, 11. 1178,  
7. *παιδείας.* *ζ.* 1190, 7.  
1204, 46. *δ.* 1209, 16,  
1211, 5. *ε.* 1183, 4.





## CAP V T V.

DE

# ANTIQUIS RHETORIBVS INPRIMIS FRANCISCI PITHOEI IN COLLECTIONE.

**R**HETORES LATINI non minus multi quam Grammatici fuere: itaque iam suo tempore Suetonius, ut Grammaticorum, ita Rhetorum vitas scripsit. Sed plerorumque scripta periere; nisi quod quorundam fragmenta in libris eorum, qui servati nobis sunt, remansere. Sed quae scripta ex illo naufragio velut enatarunt, ea paulatim vel singula, vel cum aliorum comitatu, per literarum formulas prodire ad usus communes. De his igitur ita dicemus, ut primum Collectiones minores, deinde maiorem *Pithoei* recensamus, et per eam occasionem de singulis, quae necessaria scitu sunt, tradamus.

## S E C T I O I.

**S**unt ante Pithoëanam Collectiones Rhetorum factae hae

A. 1521. Basileae ap. Frobenium *Beatus Rhenanus* edidit Volumen Rhetorum 4. sub titulo: *Veterum aliquot de arte rhetorica praeceptiones*. Insunt autem hi: *Rutilius Lupus, Romanus Aquila, Iulius Rufinianus, Sulpicius Victor*, Auctor incertus de Rhetorica, qui incipit: *omnes res iuxta rhetoricae indagacionem etc. Aurel. Augustin. de pedibus et metris, Emporius, et*  
e Graecis

e Graecis *Aphthonius* e versione lat. *Catanaci*. Vfus erat Rhënanus in prioribus tribus Mf. Spirensi.

A. 1523. f. Venetiis et 1537. 8. ap. Aldum editi sunt aliquot Rhetores, superioris collectionis tres priores, cum Rhetoricis *Trapezuntii*, h. e. versione lat. *Aristotelis* Rhet. L. III. et Rhetorica eiusdem ad Alex. e versione Phileffi, et Paraphrasis Rhetoricae Hermogenis e versione *Hilarionis* Veronensis, *Prisciani* praexercitamentis, *Aphthonii* progymn. et *Fortunatiano*.

A. 1528. Paris. apud Rob. Stephanum iidem editi sunt, qui in ed. Basileensi erant, addito ex Aldina *Aphthonio*.

## SECTION II.

**A**NTIQUORVM RHETORVM amplissima collectio exorta est e Bibliotheca *Francisci Pithoei* Paris. 1599. 4. In qua veterum editionum lectiones saepe mutatas esse a Pithoeo, et aliquando in peius, queritur Barthius p. 2576. Adversar. item pag. 159. ad Claudianum. Insunt

1. *Ex P. Rutilii Lupi* de figuris sententiarum libris II. excerpta p. 1—12. Alius a Rhetore hoc et antiquior fuit P. Rutilius Lupus, quem perstrinxit Lucilius. Vide Doufam ad Lucilii fragmenta p. 110. 136. Primum hic libellus editus est, quod scimus Venet. 1519. 8. deinde in variis collectionibus rhetorum. Iac. Thomasiu emaculare et illustrare hunc Rhetorem voluisse, discimus ex eius programin. pag. 276. Quintilianus IX, 2. ait, Lupum quatuor Gorgiae libros (non veteris Leontini illius, sed alius sui temporis) in unum contraxisse. Non igitur ab ipso Lupo distributio in duos libros est, quod Vossio etiam animadversum p. 94. de Rhetorices natura et lib. V. Instit. Or. p. 289. Ad illud

Gorgiae opus Graecum, ubi pluribus unius cuiusque ratio reddatur, lectorem remittit Lupus p. 10. edit. Pithoei, quod tanto magis adest, quia Barthius, indicem scriptorum a Lupo laudatorum texens lib. 55. Adversar. c. 1. *Gorgiam* omisit. Callinicus Sophista scripserat ad Lupum (alium a nostro) *περί κακοζήλιας ἡντορμῆς*, teste Svida. Plures Rutilii *Lupi* nomine olim celebres referuntur a Glandorpio p. 754. Onomast. Vide et Iac. Thomassii diss. de nominibus et insignibus Lupinis, Lips. 1667.

2. *Aquilae Romani de figuris sententiarum et elocutionis ex Alexandro a) Numenio liber* p. 13 — 23.

3. *Iulii Rufiniani de eodem argumento, quae Aquila praetermisit* p. 24 — 38.

Hi tres scriptores cum aliis quibusdam Rhetoribus antiquis latinis editi aliquoties sunt. Sed eos nuper cum notis eruditissimis edidit Lugd. B. *Dav. Ruhnkenius* V. C.

4. *Chirii vel Curii Fortunatiani b) Consulti artis Rhetoricae scholicae libri III. per quaestiones et responsiones* p. 38 — 78.

Hos

a) De hoc Alexandro, cuius liber de figuris Graece exstat, quemadmodum et de aliis Rhetoribus Graecis dictum libro IV. Bibl. Graecae.

b) *Fortunianum* male vocat Io. Sarisberiensis VIII, 6. seq. Polycratici, atque inde Durantius Casellius in Variis. Lect. *Consultus Chirius* Rhetor dicitur Scaligero V. de emendat. temporum p. 483. Intercidisse putabat Iac. Durantius Casellius II, 6. Variar. reprehensus a Crenio XIV. Animadvers. p. 81. ubi e Iani. Parrhasii Epist. 57. profert verba, quibus testatur,

in antiquo Codice pro *Chirio Fortunatiano* legi *Chiriae Fortunatiani*: et ex personati Oporini Grubini Amphotidibus Scioppianis Paris. 1611. 8. editis p. 141. *Dolet Scioppio*, quod non eadem felicitate in *Chirio Fortunatiano* ex angulis *Gifaniani* reglutinando et publicae utilitati redonando usus fuerit: nam cum scriptorem nunquam editum, a Theodoro Zwingero *Giphanus*, obligata editionis fide, acceperat. Parum quidem latinus scriptor, sed nequaquam ineptus pro tempore, quo vixit, dicitur hic Fortunatianus a Io. Clerico V. C. parte I. Artis Criticae p. 440.

Hos libros, post Basileensem ac Venetam editionem, recensuit P. Nannius Lovan. 1530. 8. cuius haec sunt verba in praefat. *Cum nuper anxie disquirerem, quemnam potissimum ex Rhetoricis domi meis privatim praelegerem, et Quintiliani prolixitatem horrerem, nec liber ad Herennium satis habere compendii videretur: incidi tandem in scholia Fortunatiani, in quibus ille summa cum luce nec minori brevitate omnia technicatum Latinorum tum Graecorum rhetorum in unum contulit, et quae ex Hermogene, Dionysio Halicarnasseo, Demetrio Phalereo vix transferri posse videbantur, claris et vividis vocabulis latine expressit, adeo ut qui se eorum virorum interpretem velint, necessario hunc legendum habeant, in qua parte sibi nec Trapezuntius nec Theodorus Gaza defuerunt, qui utinam plura ab eodem auctore mutuare potuissent, profecto res suas et distinctiores et clariores effecissent. Caeterum dum huic castigando operam impendo, (maculosus enim et mutilus in lucem exierat) opportuna in mentem venit similia et eiusdem generis apud R. Augustinum reperiri. Hic dum utriusque rhetoricam confero, video illis plerumque et verbis et sententiis convenire. Procedo ad Dialecticam utriusque, nihil omnino varietatis deprehendo. Miror quid acciderit, ut quae vel Fortunatiani ad Augustinum: vel quae Augustini ad Fortunatianum transferint, nisi fortasse alter alterius Praeceptor fuerit, et Magistri traditiones ut fieri solet suis libris impresferit. Ut ut est, id liquido affirmare licet, id opus aut vere esse Augustini, aut dignum Augustino. In hoc erudito opere Fortunatianum, qui Maximi etiam et Balbini et Pupicini vitas scripsit, teste Capitolino, Hermagoreorum doctrinam plane expressisse notat Vossius p. 18. de Hist. Latinis. Vide et Francisci Hottomanni Ictum sive de optima ratione iuris interpretandi, quo libro excerpta e Fortunatiano exhibet inter alia, eaque valde*

valde commendat ICtiis. In Epigrammatibus Vett. Pi-  
thoei lib. IV. p. 124. haec leguntur in *Curii sive Chirii*  
*Fortunatiani Rhetoricam*:

*Quisquis Rhetorico festinat tramite doctus  
Ad iuges et iura trahi, bene perlegat artis  
Hoc opus, et notum faciet per compita cullem.*

Gifanius in Iustiniiano, ubi recenset scriptores aliquot,  
qui Iustiniiani aevo claruere, addit, et *Fortunatianus*,  
cuius poemata habeo manuscripta. Nescio, inquit Bar-  
thius litteris ad Dauminum, sit ne ille *Chirius Consultus*  
*Fortunatianus*, cuius habemus *Dialecticam absque anno*  
*impressionis, charactere veteri exscriptam* in 4. Exstat  
etiam hic libellus inter Opera Augustini T. 1. pag. 261.  
et utique est Augustini, sed e Fortunatiano, qui Iusti-  
niani aetatem longe antecessit, excerptus. Prodiit For-  
tunatiani Rhetorica etiam Argentinae 1568. 8, cum praef.  
Valentini Erythraei. Gasaubonus ad Capitolini Maxi-  
mum et Balbinum p. 138. *Legi nuper apud Virum do-*  
*ctum, editam olim in Italia cuius Fortunatiani histo-*  
*riam fuisse. Tamen Transalpinorum neminem esse*  
*puto, qui unquam viderit.* Onufrius Panvinus in  
Commentario ad fastos Romanos p. 265. *Chirius For-*  
*unatianus V. C. Afer, cuius Hieronymus c) et ab eo*  
*Sophronius meminere, rationem inveniendi indictiones*  
*annuas conscribens, nullam earum originis mentionem*  
*facit.* Scriptum illud vidisse se negant Petavius XI, 41.  
doctrinae temporum, et Tillemontius Tom. 4. Histo-  
riae Imperatorum p. 230.

5. *Marii Victorini Rhetoris urbis Romae expositio*  
*in I. et II. Rhetoricon Ciceronis* p. 79. — 239.

Haec

c) Hieronymo de Scriptoribus eiusque commentarios in Evange-  
lia commemorat, brevi et usque  
viano Airo, Aquilejensi Episcopo, scriptos sermone.

Hæc sæpe edita fuit cum seorsim, tum libris Ciceronis Rhetoricis adiecta. De ipso Victorino Afr. vide Launojum p. 51. seqq. dissertationis de Victorinis. An Hieronymi praeceptor fuerit, dubitat Huetius p. 234. de claris interpretibus. Alia eius scripta recenset Clariss. Cavens in scriptoribus Ecclesiasticis. Quatuordecim genera definitionum ex huius Victorini libro singulari, ut suspicor, de definitionibus abbreviata refert. Isidorus Hisp. lib. 2. Orig. cap. 29. Idem cap. 25. ait, Porphyrii Isagogen a Victorino Oratore in latinum translatam fuisse: et cap. 28. laudat librum Victorini de syllogismis hypotheticis, quem et Cassiodorus memorat in libro de Dialectica. Emendationes in Victorinum *Marini Becichemi* Scodrensis occurrunt in eius Centuria prima Epistolicarum quaestionum p. LXXX. sq. cap. p. 17 — 29. Venet. 1506. f. Vide et quae supra in Cicerone dicta sunt et in Boethio.

6. *Sulpicii Victoris* ad M. Silonem generum *institutiones oratoriae*, e Zenonis Rhetoris praeceptis maxime collectae, ut ipse initio libri testatur, et Zenonem iterum citat pag. 247. 262. Has a Nicol. Fabro Pithoeus accepit, recognitas cura Aemari Ranconeti pag. 240 — 275.

Prodierunt una cum aliis Rhetoribus antiquis latinis e Ms. Spirensi cura B. Rhenani Basil. 1512. 4. apud Frobenium et Paris. 1528. 4.

7. *Emporii Rhetoris de Ethopoeia ac loco communi liber* p. 278 — 283.

Post Cassiodorum vixisse colligit Vossius, quem vide lib. de Rhetoricae natura p. 95.

Eiusdem *praecepta demonstrativae materias et de specie deliberativa* p. 283 — 289.

Hic quoque in iam laudatis occurrit collectionibus.

8. *Aure-*



8. *Aurelii Augustini praecepta Rhetorices* pag. 290 — 302.

Haec Augustini esse haud videntur, uti recte iudicant Benedictini in sua Augustini editione, unde illa in appendicem Tomi I. inter spuria reiecerunt. Confer. supra num. 4.

9. *Iulii Severiani Syntomata d)* sive *praecepta artis Rhetoricae*, summatim de multis collecta, ad Desiderium p. 302 — 312.

Haec ex recensione *Lucae Fruterii* cum eiusdem Fruterii reliquiis, vulgata a Iano Doussa Antverp. 1584. 8. apud Plantin. Quod vero titulus prae se fert, tunc primum in lucem emissus esse, error est, cum multis ante annis *Secundus Curio* adiecerit Partitionibus oratoriis Ciceronianis: nec paucis locis emendatior est editio Oporiniana, ut notavit Vossius de *Rhetorices natura* p. 95. Iterum editus erat libellus a Sixto Popma, sub nomine *A. Corn. Celsi* de arte Rhetorica Colon. 1569. 8. e) Severianum ad Codices Mss. collatum cum eius libello de locis dialecticis edere voluit Labbeus. Editionem moliti etiam sunt Io. Wowerius et Dionysius Lambinus. Notas in hunc libellum edidit Heumannus in Poecile L. III. p. 378. Vide nov. Bibl. Mss. p. 45. *Severianum* (non *Iulium Servianum* ut e Plinii VIII. Epist. 6. et X, 2. coniiciebat vir doctus) auctorem esse praeceptorum horum artis Rhetoricae, constat ex inscriptione codicum, quam confirmat Sidonius Apollinaris lib. 9. Ep. 11. et 15.

*Nec ista sola sunt perita pectora*

*Severianus ista Rhetor altius.* etc. adde carm. 15.

10. *Rufini*

d) *Syntomata* vox graeco-barbara, ut barbare latini fecerent etiam *Epitomata*.

e) B. Fabricius cum hanc Bibliothecam congereret, ignorabat, falso tributum esse Celsi, et eundem libellum de Rhetorica esse

cum Severiani Epitomatis. Itaque et addebat T. II. et mirabatur, non additum esse Collectioni huic a Pithoeo. Animadvertit post errorem et correxit in Bibl. lat. med. et inf. aetatis in *Iulio Severiano*.

10. *Rufini f) versus de compositione et metris Orationum, et de eodem argumento variorum auctorum loca ab eodem collecta* p. 312 — 321.

Apud Latinos ait p. 318. de numeris oratoriis scripsisse Ciceronem, Victorinum, Eusebium, Terentianum, Varronem, Probum, Charisium, Diomedem, Quintilianum, Donatum, Victorem, Servium. Apud Graecos Thrasymachum, Naucratem, Gorgiam, Ephorum, Isocratem, Theodectem, Aristotelem, Theodorum Byzantinum, Theophrastum, Hieronymum.

11. *Prisciani Grammatici Caesariensis de praeexercitamentis Rhetoricae ex Hermogene liber* p. 322 -- 341. saepe editus cum reliquis Prisciani scriptis, et ab Elia Putschio adiectus in Grammaticis antiquis. Exstant etiam cum *Alardi* Amstelodamensis notis in tomo posteriore operum Rudolphi Agricolae, Colon. 1539. 4. p. 77.

12. *Rhetoricae compendium ex Magno g) Aurelio Cassiodoro* p. 332 — 342. petatum ex eius libro de septem disciplinis, qui inter Cassiodori opera saepius prodiit, novissime Rotomagi 1679, f. studio Io. Garetti monachi Benedictini.

13. *Bedae Presbyteri de Schematibus et tropis Sacrae Scripturae liber* p. 342 — 355. editus est non semel, cum inter opera Bedae novissime Colon. 1688. Tom. 1. pag. 42. seq. tum seorsim Venet. 1522. Basil. 1536. 8. etc.

14. *Isidori Hispalensis de arte Rhetorica liber, reliquo opere selectus*, p. 356 — 358. depromptus ex libro secundo operis de Originibus.

15. *Alcuini*

f) Rufini, intellige Grammatici Antiocheni, cuius commentarium in metra Terentiana paulo ante inter Grammaticos a Putschio

collectos memoravimus.

g) Perperam *Marcum* appellandoctissimus Caveus in Histor. literaria et plerique alii.

15. *Alcuini* sive *Albini* de arte Rhetorica dialogus cum rege Carolo p. 369 — 382. ex libro de septem artibus, sed qui non integer ad nos pervenit, uti ad *Eliae Putschii* Grammaticos observavimus. Dialogus iste primum editus est a *Matth. Galeno*, Selando, de quo v. *Miraeus* Scriptor. Eccl. c. 95. p. 192. ed. II. de Rhetorica seorsim prodiit Duaci 1564. 4. ex recognitione *Matthaei Galeni* et a. 1529. 8. Hagenoae per Menradum Moltherum. Parisiis quoque inter alia *Alcuini* opera 1617. f. Prodiit etiam cum Grammatica *Alcuini* et Dialectica Ingolst. 1604. 4. et inter opera eiusdem ab *Andrea du Chesne* edita.

Cum rarius reperirentur huius Collectionis exempla, eam correctiorem et notis instructam edere instituit *Claudius Capperonarius*: sed opus non absolvit, praeventus morte. Sed quae ille ad exemplum suum scripserat, eius ex fratre nepos, rogatu Schoepflini concessit *Phil. Christiano Rangio* Argentoratensi, qui novam editionem moliebatur. Sed et ipse operi immortuus est. Eo tamen mortuo, facta est nova editio Argentorati 1756. 4. additis utriusque notis: quae in *Rufini* libello desinuunt. Additus est *Marciani Capellae* Liber de Rhetorica ex editione *Capellae* Grotiana.

## CASP. BARTHII INDEX AVTORVM, QVI IN RHETORIBVS LATINIS LAVDANTVR.

ad paginas edit. *Francisci Pithori*.

**A**eschines Socraticus 169. *Apollodorus* 292. adde dialog. de causis corruptae eloquent. 437.  
*Aesopias fabulae* 322.  
 325.  
*Alexander Numenius* 24. *Apostolus* 343. 345.

*Alfius*

- Attus Apostolorum* 344.  
*Archilochus* 322.  
*Aristoteles* 2. 6. 19. 86. 99.  
 100. 101. 103. 109. 146.  
 156. 160. 169. 173. 174.  
 189. 230. 313. 315. 316.  
 318. 320. 321. 337.  
*Atratinus* 72.  
*Augustinus* 381.  
*Caelius* 381.  
*Caesar* 25.  
*Calvus* 22. 310.  
*Cato* 25. 27. 28. 70. 237. 249.  
*M. Cato* 23. 25. 26. 27. 28.  
 70. 237. 249. 285. de re  
 Flōriana 61.  
*Celsus* 69.  
*Charifius* 3. 8. 11. Fl. Solipa-  
 ter Charifius 318.  
*Charmidas* 75.  
*Christianorum opinio* 161.  
*Cicero* 13. 14. 15. 16. 17. 18.  
 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25.  
 26. 27. 28. 29. 30. 46. 51.  
 59. 61. 62. 63. 64. 70. 71.  
 72. 75. 79. 80. 81. 85. 89.  
 93. 95. 96. 98. 99. 100. 101.  
 105. 106. 111. 112. 114. 116.  
 121. 124. 125. 132. 134. 135.  
 136. 146. 148. 149. 153. 154.  
 157. 158. 160. 161. 164. 169.  
 175. 179. 185. 188. 189. 229.  
 235. 242. 246. 249. 269.  
 283. 290. 301. 302. bis 303.  
 304. 305. bis 306. 307.  
*Fabr. Bibl. lat. T. III.*  
 308. 310. 311. 312. 316. 318.  
 319. 321. 329. 333. 338.  
 341. 378. tertio Rhetor-  
 icarum artium 19. in li-  
 bro de Rep. 80. 319. ad  
 Herennium in arte 315.  
 321. de Catilina interfici-  
 endo 155. contra Her-  
 magoram 161.  
*Clearchus* 1.  
*Cleothares* 3.  
*Cornificius* (ad Herenn.)  
 29.  
*Cornutus* 36.  
*Daphnidius* 5.  
*Demetrius Phalereus* 1. 11.  
*Demosthenes* 1. 3. 5. 6. 7. 8.  
 9. 10. 11. 14. 15. 16. 19. 21.  
 290. 302. 315.  
*Demochares* 1. 6.  
*Democrates* S. Augustini  
 praeceptor 299.  
*Democritus* 318.  
*Dinarchus* 4. 11.  
*Diomedes* 318. libro secun-  
 do artis suae 315.  
*Donatus* 318.  
*Ennius* 26. 345.  
*Ephorus* 315. 316. 321.  
*Eusebius* 318.  
*Ezechiel* 343. 346.  
*Fannius* 316.  
*Fortunatianus* 340. 341.  
*Georgius Leontinus* 10. 18.  
 100. 190. 318. 319.  
 Gg C. Grac.

- C. Gracchus* 301.  
*B. Gregorius* 354.  
*Hegeſias* 3. 4. 7. 10.  
*Hermageras* 39. 45. 51. 53.  
     101. 102. 103. 108. 109.  
     111. 114. 119. 174. 185. 290.  
     291. 292. 293. 294.  
*Hermes trismeg.* 151.  
*Hermogenes* 322.  
*Hefiodus* 322. 324.  
*Hieronymus* Graecus Rhe-  
     thor 318.  
*Hieronymus* Stridonensis  
     345.  
*Homerus* 279. 324.  
*Horatius* 32.  
*Hyperides* 2. 6. 7. 8. 9. 10. 11.  
*Incerti* 2. 4. 7. 8. 10. 11. 70.  
     323.  
*Iſidorus* 11.  
*Iſocrates* 18. 189. 241. 314.  
     316. 317. 318.  
*Licinius Calvus* 22.  
*Lucilius* 25. 28. 29. 37. 71.  
*Lucretius* 102. 150.  
*Lycon* 9.  
*Lycurgus* 1. 2. 4. 5. 10. 12.  
*Lycurgus* Legislator Lace-  
     daem. 93.  
*Lyſias* 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 302.  
*Martomannus* 51. 99. 229.  
     eius commentarios ſequi  
     ſe proſitetur Sulpicius  
     Victor 264.  
*Myron* 6. 7.  
*Naucrates* 318.  
*Oratores* 345.  
*Perſum* innui notat Bar-  
     thius 34. 35.  
*Philophus* 47.  
*Plato* 2. 80. 86. 143. 291. 318.  
*Plautus* 27.  
*Poëtae incerti* 34. 324. 345.  
     Chriſtian. 351.  
*Pompejus Meſſalinus* 319.  
*Probus* 318.  
*Proculejanum dictum* 2.  
*Pſalmi* 343. 344. 345. 346.  
*Pythias Rhetor* 3. 4.  
*Quintilianus* 315. 318. 333.  
*Saliare carmen* 71.  
*Salluſtius* 24. 34. 37. 82. 85.  
     130. 142. 320. 325.  
*Saturnus* 86. puto legen-  
     dum Socrates.  
*Servius* 318.  
*Simonides* 74. 75.  
*Socrates* 86. 173. 324.  
*Solon* 93.  
*Soſocrates* 3. 10.  
*Stratocles* 3. 12.  
*Terentianus* 318. 319.  
*Terentius* 20. 27. 32. 127.  
     130. 135. 179. 180. 191. 341.  
     348. 379.  
*Theodectes* 316. 318. 321.  
*Theodorus Rhetor* 53. 293.  
     294. 295. Byzantius 318.  
*Theophrastus* 2. 173. 314.  
     316. 317. 318. 321.

Theo-

<i>Theopompus</i> 314.	36. 37. 84. 90. 125. 129.
<i>Thrasymachus</i> 318. 319.	142. 144. 145. 151. 152. 156.
<i>Timarchus</i> 12.	167. 168. 170. 179. 232.
<i>Varro</i> 95. 318.	265. 279. 280. 324. 325.
<i>Victor</i> 318.	330. 342. 343. 344. 346.
<i>Victorius</i> 114. 318. 329. 341.	347. 348. 351.
<i>Virgilius</i> 14. 24. 25. 26. 27.	<i>Xenocrates</i> 189.
28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35.	<i>Zeno</i> 240.

# INDEX IN SVETONII LIBROS DE GRAMMATICIS ET RHETORIBVS, VITASQVE ALIQVOT POETARVM LATINORVM.

<b>L</b> <i>Aelius Lanuvinus</i> , & <i>Pompilius Andronicus</i> , vi- ques Rom. gener. Q. de <i>Pompilius</i> .	
<i>Aelii</i> auxit ab omni par- te Grammaticam. Gr. c. 2.	<i>Antisophistis</i> acerbior Or- bilus Gr. 9.
<i>Praeconinus</i> dictus, quod pater eius praeconium	<i>M. Antonius</i> Rh. 1.
fecerat: et Stilo, quod	<i>Scribonius Aphrodisius</i> , Or- bilii servus atque disci- pulus Gr. 19.
orationes nobilissimo	<i>L. Apulejus</i> Gr. 3.
cuique scribebat Gr. 3.	<i>Archelaus</i> Gr. 2. infra in <i>Lucilio</i> .
Socer Servii Claudii, qui	<i>Aristarchus</i> ὁ βελίμων Gr. 14.
librum eius nondum edi- tum fraude intercepti:	<i>Aristarchi</i> aequalis Crates Mallotes Gr. 2.
<i>id.</i>	<i>Petronius Aristocrates Ma- gnes</i> , vita Persii.
<i>Afranius</i> citatur in <i>Teren- tii</i> vita.	<i>Arria</i> Thraseae uxor, co- gnata Persii poetae. <i>id.</i>
<i>Claudius Agaturnus</i> , Me- dicus Lacedaemonius in vita Persii.	<i>Afinius Pollio</i> in libro, quo G g 2. Sallu-
<i>C. Albutius Silus</i> , infra, <i>Si- lus</i> .	

- Sallustii scripta reprehendit Gr. 10.
- Afinium* historiam componere aggressum praeceptis dicendi instruxit Attejus Philologus suadens ut noto civilique et proprio sermone uteretur. *id.*
- Afinii Galli* epigramma. Gr. 22.
- Attacinus* Rh. 22.
- Capito Attejus* ICTus citatur Gr. 10. 22.
- Attejus Philologus* citatur Gr. 7. de eo Gr. 10. libertinus, Athenis natus, inter Grammaticos Rhetor, inter Rhetores Grammaticus. Gniphonis auditor docuit Appium et Pulchrum Claudios fratres. Philologus ab semet nominatus *id.* scripsit Epistolas ad Lucium Hermannum *id.* Commentarii eius paucissimi exstant *id.* licet hylen omnis generis octingentos libros testatur se coegisse *id.* de eius breviario rerum Rom. infra in *Sallustius*.
- Augustus Imp.* Rh. 1. et *vita Horatii* ubi plura.
- Aurelius Oppilius*, v. *Oppilius*.
- Caesius Bassus* Persii amicus, *vita Persii*, ei edendum librum suum Persius commisit *id.*
- Furius Bibaculus* Gr. 4. eius versus Gr. 9. 11.
- M. Brutus* legum ac libertatis auctor et vindex Rh. 6.
- Q. Caecilius* Epirota Attici libertus Gr. 16. primus Latine ex tempore disputavit Gr. 16.
- Caecilius Terentium* admiratus in *Terentii vita*.
- M. Caelius* oratione quem pro se de vi habuit Rh. 2.
- Caesar* et primo imperii anno, publice quoque bis antea declamavit Rh. 1. versus in Terentium. *Terentii vita*.
- Calpurnius Sura* Persii amicus. *vita Persii*.
- C. Canutius* Rh. 4. infra, *Isaurici*.
- Oppius Cares*, vide *Oppius*.
- Catonis* verborum fur Sallustius, infra *Lenaeus*.
- Valerius Cato* Gr. 2. infra in *Lucilio*: literator, poeta simul et Grammaticus notissimus Gr. 4. de

de eo Gr. 11. libellus indignatio, id. praeter Grammaticos libellos scripsit poemata ex quibus probantur Lydia et Diana *id.*

*Chryssippi* libri circa septingenti. *vita Persii.*

*Ciceronis Philippicae* Rh. 5. versus ex Limone, *vita Terentii.* Epistola ad Marcum Titianum Rh. 2. ad Dolabellam Gr. 14. ad Atticum Gr. 14. et 16.

*Cicero* ad praeturam usque Graece declamavit, Latine senior quoque Rh. 1. et 2.

*Servius Claudius*, eques Romanus auxit ab omni parte Grammaticam Gr. 2. librum soceri (L. Aelii) nondum editum fraude interceptum Gr. 3.

*Sextus Clodius* e Sicilia, Latinae Graecaeque eloquentiae Professor Rh. 5. docuit M. Antonium triumvirum *id.*

*Q. Consentius* citatur in *Terentii vita.*

*Controversiae* collectae editaeque Rh. 1. Graecis *συμμάχους*, vel fictae vel exitiales *id.*

*Cornelius Epicadius* Gr. 12.

*Cornelius Gallus* Gr. 16.

*Cornelium Alexandrum* Grammaticum Graecum imitatus Hyginus Gr. 20. propter antiquitatis notitiam Polyhistor dictus et Historia *id.*

*Cornelius Nepos* citatur Rh.

3. et in *Terentii vita* bis: eius libellus quo distinguit literatum ab erudito Gr. 4.

*Annæus Cornutus* tragicus sectae Stoicae, qui libros Philosophiae reliquit. Ab eo introductus in Philosophia A. Persius. *Persii vita.*

*Lucius Cotta*, infra in *Ennius.*

*Lucius Crassitius Pafides*, (deinde Panfa) Tarentinus Gr. 18. mimographos adiuvit *id.* Commentario Smyrnae edito inclaruit *id.*

*Crates Mallotes* Aristarchi aequalis, primus Grammatices studium in Urbem Romam intulit Gr. 2. plurimas Legationes suae ab Attalo Rege tempore *ἀνεπαύσεως* fecit, assidueque disse-



ruit Gr. 2. infra in *Zenodoto*.

*Cajus Curio* Caesaris causam defendens Rh. 1.

*Curtius Nicius* Cn. Pompeii et Ciceronis familiaris Gr. 14. eius de Lucilio libros satira comprobabat *id*,

*P. Lutatius Daphnis*, infra *Lutatius*,

*Declamationes* plerique Oratorum ediderunt Rh. 1.

*Dionysius* Scytobrachion Gr. 7.

*Domitii Aenobarbi* et L. Licinii Crassi censorum edictum contra Rhetores Rh. 1.

*Domitius Marsus* citatur Gr. 9. et 16.

*Ennium* Poëtam et Livium tragicum utraque lingua domi forisque docuisse adnotum est: nihil amplius quam Graece interpretabantur, ac si quid Latine ipsi composuissent praelegebant Gr. 1. annales eius in libros divisit *Q. Vargonteius* quos certis diebus in magna frequentia pronunciabat Gr. 2.

Quod nonnulli tradunt duos libros *de litteris syllabisque*, item *de metris* ab eodem Ennio editos, iure arguit Lucius Cotta posterioris Ennii esse, cuius *de augurandi disciplina* volumina feruntur *id*.

*Cornelius Epicadus* Gr. 12. vide *Cornelius*,

*Epidius M.* Antonium et Augustum docuit Rh. 4.

*Eratosthenes* primus Philologi cognomen sibi vindicavit Gr. 10.

*Fenestella* citatur in *vita Terentii* bis.

*Verrius Flaccus*, infra, *Verrius*,

*Furius Bibaculus*, vide *Bibaculus*,

*M. Antonius Gniphos* Gr. 7. memoriae singularis, Graece Latineque doctus, nec unquam de mercedibus pactus, eoque plura ex liberalitate discipulorum consecutus. *id*. Docuit Iulium Caesarem et M. Ciceronem, etiam praetura fungentem *id*. et Atteium Philologum Gr. 10. Declamavit non nisi nudinis.

Scri-

psit multa, licet Attejus Philologus solos eius putat libros. duos de Latino sermone, caetera discipulorum Gr. 7.

Veteres Grammatici et Rhetoricam docebant, ac multorum de utraque arte commentarii feruntur Gr. 4. Grammaticorum problemata, periphrases, elocutiones, e-thologiae *id.* Quidam Grammatici statim e ludo transiere in forum, inter praestantissimos recepti patronos *id.*

*Laberius Hiera* Gr. 13. in-  
f. *Laberius.*

Historiam primus liberti-  
norum scribere orsus  
Octacilius, non nisi ab  
honestissimo quoque  
scribi solitam Rh. 3.

*Horatius* citatur Gr. 9. scri-  
ptum quaestorium im-  
petravit, *id.* est munus  
scribae, *vita Horatii.*  
Seculare carmen scri-  
bendum ei iniunxit Au-  
gustus *id.* Elegos et epi-  
stolam prosa oratione  
quasi commendantis se  
Maecenati, supposita pu-  
tat Svetonius. *ibid.*

*C. Julius Hyginus* de quo  
Gr. 20. Palatinae praefe-  
ctus Bibl. imitator Cor-  
nelii Alexandri Polyhi-  
storis *id.*

*Siscennius Iacchus*, vide *Si-  
scennius.*

*Isaurici sectam* in rep. ad-  
ministraanda sequitur  
C. Canutius Rh. 4.

*Iunius Iuvenalius* ad me-  
diam fere aetatem de-  
clamavit, *vita Iuvenal.*  
Satira in Paridem pan-  
tomimum poetamque  
Claudii Neronis *id.* Ea  
quoque quae prius fece-  
rat inferciit novis scri-  
ptis *id.*

Q. *Fabius Labeo*, consula-  
ris et Poeta qui Teren-  
tium in Comoediis scri-  
bendis iuvisse dicitur,  
*in vita Terentii.*

*Laberius Hiera* Gr. 13.  
praeceptor Brutj et Cas-  
sij *id.*

*Laelius* Gr. 2. infra in *Lu-  
cilio.* Vide et *L. Aelius.*

*C. Octavius Lampadio Nae-  
vii* Punicum bellum di-  
visit in septem libros  
Gr. 2.

*Pompejus Lenaeus* Gr. 2.  
infra in *Lucilio.* Pom-  
peji

peji Magni libertus Gr. 15. acerbissima satira laceravit Sallustium, vita scriptisque monstrosum, priscorum Catonisque verborum ineruditissimum furem, quod Pompejum oris improbi, animo inverecundo scripisset *id.*

*Lenaeus Melissus* Gr. 3.

*Licinio comico* (non solum Naevio, Plauto et Caecilio) Terentium Volcatius postponit, *vita Terentii.*

*C. Licinio* consulari historico familiarissimus Hyginus Gr. 20.

*Livius* (Tragicus) supra in *Ennio.*

*Laelius*, Archelaus, Vectius, Q. Philocomus Lucilii satiras familiaris sui pronunciarunt in magna frequentia, quas legisse se apud Archelaum Pompejus Lenaeus apud Philocomum Valerius Cato praedicant Gr. 2. lecto Lucilii decimo libro Persius vehementer satiras componere studuit, *vit. Persii.*

*Lucani* famosum carmen in Neronem et alios. Codicilli ad patrem de corrigendis quibusdam versibus suis. Poëmata eius praelegi meminero. *vita Lucani.* Auditor Cornuti Philosophi, cum Persio, *vita Persii.*

Q. *Lutatius Daphnis*, Πλάτωνος ἀνθυπα Gr. 3.

*Maecenatis* in Horatium, *vita Horatii.*

*Petronius Aristocrates* Manes, *vita Persii.*

M. *Pomponius Marcellus* sermonis latini exactor molestissimus Gr. 22.

*Lenaeus Melissus* Gr. 3.

*Cajus Melissus*, Spoleti natus, Maecenati pro Grammatico muneri datus Gr. 21. curam ordinandarum Bibliothecarum in Octaviae porticu suscepit *id.* sexagesimum annum agens libellos ineptiarum sive iocorum amplius 150. componere instituit *id.* Fecit et novum genus *togatarum* inscripsitque *trabeatas id.*

*Memmi* codicilli ad Pompeji uxorem Gr. 14.

Q. *Mem-*

**Q. Memmius** in Oratione pro se, citatur in *Terentii vita*.

**Messala Corvinus** in quadam Epistola Gr. 3.

**Julius Modestus**, Hygini libertus Gr. 20.

**Naevius**, supra in *Lampadione*.

**Neronis** hemistichion: *sub terris tonuisse putes, in vita Lucani.*

In **Neronem** Persii versus, *vita Persii.*

**Sacrus Nicanor**, Marci libertus Gr. 5. eius commentarii et satira *id.*

**Curtius Nicia**, supra *Nicia*.

**L. Offacilius Pilitus** Rh. 3.

Pompejum magnum docuit, patris eius res gestas nec minus ipsius compluribus libris exposuit *id.*

**C. Octavius Lampadio** Gr. 2. supra *Lampadio*.

**Octavius Teucer**, in Gallia Grammaticus Gr. 3.

**Aurelius Oppilius** Gr. 6. Epicurei cuiusdam libertus Philosophiam primo, deinde Rhetorica, novissime Grammaticam docuit *id.* eius variae eruditionis volumina, ex

quibus novem unius corporis, Musae *id.* in parastichide libelli qui inscribitur pinax, scripsit nomen suum Oppilius *ibid.*

**Oppius Cares** in Gallia Grammaticus Gr. 3.

**Orbilius** citatur Gr. 4. et 8.

Orbilius Pupillus Beneventanus de quo Gr. 9.

Librum cui titulus Perialogus (Turneb. XIII, II. Adversar. *περί αλόγῃς*,

Io. Auratus malit *παυδάγωγος*) edidit continenter querelas de iniuriis quas Professores

ab ambitione Parentum acciperent *id.* Horatio

*plagosus id.* Furio Bibaculo *literarum oblivio id.*

**Filius Orbilius** et ipse Grammaticus Professor

Gr. 9.

**Ovidio** poëtae familiarissimus Hyginus Gr. 20.

**Remmius Palaemon** *Vicentinus* Gr. 23. capiebat homines cum memoria rerum, tum facilitate sermonis. Nec non etiam poëmata faciebat ex tempore. Scripsit et variis nec vulgaribus metris

tris *ibid.* ubi plura de eius arrogantia aliisque vitiis. Eum audivit A. Persius, *Persii vita.*

A. Persius Flaccus cuius scripta miratur Lucanus, *vita Persii.* Scripserat et Praetextam et *ᾠδοιμονίῳ* librum et versus in Arriam *id.*

Petronius Aristocrates Magnus, *vita Persii.*

Q. Philocomus Gr. 2. supra in Lucilio.

L. Otfacilius Pilitus, vide Otfavius.

Plancus Orator Rh. 6.

Plinius Secundus Novocomensis: non temere quis plura in otio scripsit; bella omnia cum Germanis, voluminibus viginti: naturalis historiae libros XXXVII, *vita Plinii.*

L. Plotius Gallus Rh. 2. hordearius rhetor a M. Caelio appellatus *id.*

Pompejus Lenaeus Gr. 2. supra in Lucilio.

Cn. Pompejus declamandi consuetudinem repetens Rh. 1.

Pompilius Andronicus, Syrus, Epicureus, Cumis

multa docuit, praecipuum opusculum annalium elenchorum, sedecim millibus numum vendidit ex inopia, quos Orbilius restitutos auctori vulgavit Gr. 8.

M. Pamponius Marcellus, vide Marcellus.

M. Popilius consularis et poeta qui Terentium in Comoediis scribendis adiuvisse dicitur in Terentii *vita.*

Porcii versus citatur in Terentii *vita* bis.

Saevius Postumius Gr. 5.

L. Aelius Praeconius Gr. 3.

Princeps nomine, alternis disputare, alternis declamare solitus, Svetonio adolescentulo Gr. 4.

Saevius Nicanor, vide Nicanor, al. Saeuvius.

Saevius Postumius Gr. 5.

M. Valerius Probus, Berytius de eo Gr. 24. multa exemplaria contracta emendare, ac, distinguere et adnotare curavit, foli huic nec ulli praeterea Grammatices parti deditus *id.* Nimis pauca et exigua de quibusdam minutis quaestiunculis edidit:

edidit: Reliquit autem non mediocrem silvam observationum sermonis antiqui *id.*

*Sallustii* scripta reprehendit *Asinius Pollio* singulari libro Gr. 10. *Sallustium* familiariter coluit *Attejus Philologus* et brevuario rerum Romanarum instruxit *id.* obscuritatem *Sallustii* et audaciam in translationibus maxime vitat *id.* vide et supra *Lenaeus*.

*Santra* citatur in *vita Terentii*.

*Scholae viginti celebres in urbe* Gr. 3.

*Scholiasticus*, pro declamatore Rh. 6.

*Scribonius Aphrodisius* supra *Aphrodisius*.

*Senatus consultum* (a. V. C. 592.) ne Philosophi et Rhetores Romae essent Rh. I.

*Seneca* ingenio non capiebatur *Perfius*, *vita Perfii*.

*Q. Septimii* Philosophi sectam amplexus *L. Crassitius* Gr. 18.

*Servilium Numanum* ut patrem *Perfius* coluit, *vita Perfii*.

*Cassius Severus* Gr. 22.

*Sicca* memoratur in *Ciceronis* verbis Gr. 14.

*Sigida* Gr. 4.

*C. Albutius Silus*, *Nuaricus* Rh. 6.

*Siscennius Iacchus* in *Gallia Grammaticus* Gr. 3.

*L. Aelius Stilo* Gr. 3.

*C. Sulpicius Gallus*, homo doctus, qui consularibus ludis initium fecit fabularum dandarum; a *Santra* dicitur *Terentium* adiuvisse in scribendis Comoediis, in *vita Terentii*.

*Syllae* dictatoris librum, quem novissimum de rebus suis imperfectum reliquerat, *Cornelius Epicadus* supplevit Gr. 12.

*Terentius* a *C. Laelio* et *Scipione* adiutus in *vita Terentii*, vel potius a *C. Sulpicio Gallo*, vel *Q. Fabio Labeone* et *M. Popilio* *id.* cum CVIII, fabulis conversis e *Menandro* dicitur in mari perisse *id.*

*Octavius Teucer*, vide *Octavius*.

Apud *Thraseam* dilectus *Perfius*, *vita Perfii*.

*Tibe-*

*Tiberius* Imp. a Grammatico reprehensus Gr. 22.

*Ticida* poeta citatur Gr. 11.  
*Q. Vargontejus* Gr. 2. supra in *Ennio*.

*M. Varro* porcus dictus a Remmio Palaemone Gr. 23. Adelphorum Terentii initium praefert principio Menandri, in *Terentii vita*.

*Varro Muranae* advocatus Gr. 9.

*Vellius* Gr. 2. supra in *Lucilio*.

*Verginii Flacci* Rhetoris discipulus Aulus Persius, *Persii vita*.

*Verrius Flaccus* libertinus, Augusti nepotum praeceptor Gr. 17. fastos a se ordinatos et marmoreo parieti incisos publica-

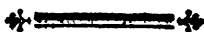
vit *id.* Verrio comparatus L. Craffitius Gr. 18. libros eius de orthographia rescripsit Scribonius Aphrodisius non sine insectatione studiorum morumque eius Gr. 19.

*Vidius* Gr. 14.

*Virgilium* et Poetas novos primus praelegit Q. Caccilius Epirota Gr. 16. de se Virgilium praedixisse aiebat Remmius Palaemon Gr. 23. Lucani dictum, et quantum mihi restat ad culicem? *Lucani vita*.

*Volcatii* versus citantur in *Terentii vita*, bis et tertio citatur Volcatius *ibid.*

En eor *Zenodoti*, en iecur Cratetis Gr. 11.



## CAPVT VI

DE

LEGIBVS ET IVRISCONSULTIS  
ANTIQVIS.

**L**EGES quóque et IVRISCONSULTOS VETERES latinos eorumque scripta non praeteribimus (nam et horum latinitas cognoscenda est) e quibus fere innumeris vix exigua quaedam fragmenta servata sunt. Eorum notitiam hoc loco subiiciemus, cum de iuris Romani partibus univérse, earumque reliquiis dixerimus. Prima igitur pars est in *Iuris Corporibus*, altera in eorum *Supplementis*, quibus leges illae vel auferrentur, vel explicarentur, vel corrigerentur, vel severius sancirentur, per novas *leges, sc̃ta, edicta* magistratuum, *rescripta* principum, denique *responsa* Ictorum. *Iuris corpora* fuere proprie duo 1. *Leges regiae*, 2. *Tabulae duodecim*. Sed his accesserunt quasi nova corpora 3. *Lex Papia Poppaea* et 4. *Editum perpetuum*. De singulis deinceps videtur dicendum. Igitur.

I. 1. *Leges regiae* fuere Romuli, in ordinanda nova civitate factae; quarum ingenium et modum describit imprimis Dionysius Halicarn. Antiqu. L. II. p. 94. quamquam earum indicia sunt etiam apud alios historicos. Idem etiam ceterorum regum leges commemorat plures. Eae leges, ut ait Dionysius l. c. pleraeque non erant scriptae: sed quae scriptae erant, eas collegisse olim creditur in corpus *Papirius* quidam: unde ius, quod illis legibus contineretur, *Ius Papirianum* est



est appellatum, ut tradit Macrob. Saturn. III, II. de quo v. Raevardus de autoritate Prudentum I, 1. Sed leges sacrae tantum inerant v. Bachii Hist. iuris p. 12. Et legum illarum quidem nulla superest aut eius fragmentum: sed argumenta tamen multarum tradidere veteres scriptores, unde collecta ab iis, qui de legibus Romanis scripsere, inprimis Lipsio, Ant. Augustino, F. Vrsino subiecta sunt editionibus recentioribus Dionysii Sylburgianis et Hudsonianae, cum virorum illorum etiam notis. Collectio Vrsini, quae est optima, prodiit Rom. 1583. 4. Reperiuntur et in aliorum Collectionibus legum Rom. ut *Charondae*, *Theodori Marculii*, *Mertulae* et aliorum: item apud scriptores Ant. Rom. vel historiae ut Demsterum, Pighium: illustrantur et a *Fr. Balduino* de legibus Romuli et XII. tabularum, ut alios mittamus, quos omnes commemorare hic non est necesse. Commemoratur et *Lex Regia* sub Caesaribus: sed ea huc non pertinet, de eaque post dicetur.

2. *Leges duodecim tabularum* sive *decemvirales* factae a Decemviris legibus scribendis a. V. 303. 304. Livii adhuc tempore erant *fons omnis* iuris publici privatiue (v. Liv. III, 34.) easque Tertullianus memorat suo adhuc tempore in foro stetisse in tabulis aeneis. Earum *fragmenta* collecta sunt a multis, qui leges Rom. collegere, atque etiam illustratae: sed praecipui sunt *Fr. Balduinus* libro ante commemorato et *Gothofredus* in libro egregio de quatuor fontibus iuris Civilis, quorum primum facit illas duodecim tabulas Genev. 1653. 4. etc. et in Othonis Thes. Iuris Civ. T. II. et *Nic. Funccius* Rintel. 1744. 4. etiam in quibusdam historiae iuris Rom. libris ut *Io. Aug. Bachii* et *Heineccii*, cuius editioni Lugd. Bat. 1748. inseruit *Ritterus*; ubi v. p. 59. seq.

3. *Lex Iulia Papia Poppaea* ab Augusto Caesare lata a. V. 762. proptie quidem pertinens ad ordines maritandos,

ritandos, unde Horatio *lex marita* dicitur; quo consilio ante bis lata erat lex Iulia, sed ad ita multas causas extensa, ut magnam mutationem in iure Rom. fecerit, proptereaque a Gothofredo in fontibus iuris civilis Rom. ponatur in libro ante laudato, ubi et eius reliquiae collectae reperiuntur, itemque in *Bachii Historia Iuris* p. 318. seq.

4. *Edictum perpetuum*, auctorem habet Hadrianum Imp. Compositum est a Salvio Iuliano ICTo, et tum praetore designato, sancitum iussu Imp. SCto a. V. 885. ut ex eo post ius diceretur a magistratibus, nec, ut ante, quisque praetor suum sibi edictum faceret, unde multum mali natum erat, ut e Ciceronis Verrinis et multis aliis exemplis constat: fuitque illud edictum legis instar, et propterea in fontibus iuris civilis numeratur: ad cuius etiam ordinem Pandectae compositae sunt, estque id multis ICTorum libris illustratum, ut ante leges 12. tabb. Sed valuit id edictum in Vrbe modo, non etiam in provinciis, ut nonnulli existimavere. — Huius edicti ordinem demonstrare instituere *Hub. Gifanij* in *Oeconomia iuris*, et *Petrus Pittenius* Florentinus in *Oeconomia edicti perpetui*. Fragmenta collegit *Guil. Ranchinus* ad calcem *Variatum Lect.* Paris. 1597. et in *Schminkii Syntagmate Critico*. Sed in utroque genere superavit omnes *Gothofredus* in libri ante laudati Parte ea, quam *seriem edicti perpetui* inscripsit. Sed et hic spicilegium non parvum reliquit. *Heineccius* in *Hist. iuris* L. I. §. 277. professus est, se laborare in opere de hoc edicto perficiendo, quo in primis ordo eius accuratius constitueretur, ut reliquiae eius ubique suis locis infererentur; sed destinata non perfecit: nam schedae eius ad hoc opus pertinentes in lucem editae in *Opusc. Postumis Hal.* 1743. 4. tenues sunt, nec spem illo promisso factam aequant: quamquam nos nil perfecti expectavimus.

II. *Legum singularum, aliae Consulares* sunt, e SCtis ad populum a magistratibus maioribus latae et probatae, aliae *tribunitiae*, quae et ipsae auctoritatem legum consularium nactae sunt: de quo genere legum multi multa scripsere, omnes, qui historiam iuris scripsere, plures etiam propriis libris de Legibus Romanis, ut *Fr. Philolphus*, *P. Manutius*, cuius liber saepe editus est tum separatim, tum adiunctus aliis operibus, etiam in Graevii Thes. Ant. Rom. T. II. *Pomp. Lactus*, *Fr. Hotomannus*, *Paulus Merula*, *Io. Vlr. Zasius* in Catalogo Legum Rom. illustrato a *Lud. Charonda*, separatim et in T. II. Ant. Rom. edito, ut alios multos taceamus, qui de parte earum aliqua ac genere, ut nos de Ciceronianis in Clave Cic. aut de singulis scripsere, quos omnes commemorare non est instituti huius nostri.

Sed leges ex hoc genere ipsas integras, quae quidem repertae sunt in ruinis antiquis, earumve fragmenta inprimis digna sunt cognitu, et ad hanc nostram rationem pertinent. Itaque integras leges reliquas reperient studiosi huius antiquitatis et literaturae latinae in Collectionibus Inscriptionum, ut *Gruteri* et aliorum, quas supra commemoravimus. Fragmenta autem perditarum collegere ii, quos supra de Legibus regiis memoravimus, *Ant. Augustinus* et *Fulvius Vrsinus*, qui Augustini librum auxit et notis illustravit Rom. 1583. 4. isque liber et alibi repetitus est aliquoties.

Inter eas, quae adhuc supersunt integrae, clara est et *Lex Regia*, quae dicitur ab Vlpiano Pand. L. I. de Constitut. Princ. et a Iustiniano Instit. §. 6. de I. N. et G. per quam Augusto primum, deinde successoribus regia potestas, tribunitiae potestatis nomine, data sit. Ea SCti nomine memoratur a Tacito H. IV, 3. extatque illa, sive lex est sive SCtum, ut Vespasiani causa scripta est in tab. aenea Romae in Capitolio, etsi aliqua parte truncata,

cata, unde typis expressa est apud Gruterum p. 242. inde repetita ab aliis, etiam a nobis Excurf. ad Taciti l. c. ubi etiam explicavimus. Fuerunt, qui fidem illius tabulae in dubium vocarent, inprimis *Schokius* de quadruplici lege regia. Sed eam asserere tentarunt *Fabrettus* epist. ap. *Gravinam* Orig. Iur. p. 231. tum ex ipsa tabulae inspectione *Fr. Blanchinus*, *Maffeus* in Critica Lapidaria apud *Donatum* in Suppl. Thes. Murat. et *Metastafius* in Tr. super ea proprio ed. Romae 1757. 4. qui, sumpta eius *avðevria*, de *Fabretti* et *Blanchini* iudicio, de potestate disputat, quae per eam Impp. data sit: quam negat vere regiam esse. Eum contra disputavit libro proprio *Cl. Spānius* Batavus. Nobis quidem et ipsis difficultates supersunt, quas indicavimus l. c. sed tamen eas non tales putamus, ut propterea pro spuria habeamus, praesertim, cum res ipsa, i. e. monumenti ipsius indoles, pro *avðevria* loquatur. Ceterum praeter eos, quos diximus, legendus est de hac lege *I. Fr. Gronovius* in Or. de Lege regia dicta a. 1671. et francice versa a *Barbeyracio* Amst. 1714. additis notis, et historiae iuris scriptores, ut minores libellos de ea mitamus.

Legibus similia sunt *SCta*, de quibus proprie scripsit idem ille *Augustinus*, itemque ii, qui de Senatu Romano scripsere, *P. Manutius*, *Maioragius*, *Zamoscius* et alii, nuper inprimis *Middletonus* Britannus Lond. 1747. Cantabr. 1750. 8. etc. Sed *Augustinus* etiam proprio libro fragmenta collecta edidit, ab eodem illo *Vrfino* aucta et illustrata, eodemque anno edita. Sed *SCta* integra edita sunt in iis, quae diximus, Inscriptionum Corporibus: etiam quaedam separatim, ut de *Bacchanalibus*, quod in Italia repertum in *Bibl. Vindobonensem* venit, a *Maffeo* in historia diplomatica, ubi et notis illustratum est, et a *Matth. Aegyptio*, qui  
*Fabr. Bibl. lat. T. III.* H b com.

commentario integro illustravit, qui repetitus est in T. VII. Livii Drakenborchiani. Ex his SCtis multa ad literaturam latinam pertinentia disci possunt.

Ceterum de iure et auctoritate SCtorum ad ius pertinentium in urbe, in provinciis, videnda egregie dicta a *I. A. Bachio*, disciplinae nostrae alumno in primis numerando, nobisque carissimo, sed nimis mature literis et iuri erepto, in Historia iuris, libro eruditissimo et in eo genere optimo, etiam in Italia repetito, L. II. c. 2. Sect. II. ubi et SCta clariora recensentur: et est illud quoque ab eo bene notatum, SCta sub Caesaribus, leges potius Principum, quam Senatus decreta fuisse.

III. *De Constitutionibus Principum*, quorum novis securibus squalentem sylvam veterum legum truncatam esse, ait Tertullianus cap. 4. Apologetici, univ[er]se legi potest Brissonus de formulis libro III. *Bachius* in Hist. iuris p. 378. seq. Sed Constitutionum illarum genera sunt *Edicta* et *Rescripta*. *Edicta* quidem sola vim legum perpetuarum habuere, firmata et SCtis, quae inde ab Augusto collegit idem ille *Bachius* l. c. ex quo genere sunt v. c. edicta de Christianis. *Rescripta* facta sunt fere in causis singulis, ad magistratus imprimis provinciales, ex relatione ab ipsis ad Imperatorem facta: qualia sunt Traiani ad Plinium: ex eodemque genere sunt *Epistolae*: quae cum ad universae alicuius provinciae, vel civitatis ius pertinere, etiam *Sanctiones Pragmaticae* sunt appellatae. De hoc genere reliquiae plures memorantur in Pandectis etc. de eoque legendus *Schultingius* in Diss. de Rescriptis Impp. Rom. Ultrai. 1714. 4. Commemorantur et *Decreta Impp.* quae facta sunt in causis per appellationes ad eos delatis, itemque in cognitionibus extraordinariis Constitutionum Imperatoriarum Corpus fecere *Gregorius*

*rius et Hermogenes*, Icti, ille tempore Diocletiani, hic Constantini. *Gregorius* collegit Constitutiones in ab Hadriani temporibus, ad usque Constantini M. *Hermogeniana Collectio*. Supplementum habuit *Gregoriana*. Horum Codicum reliquias habemus in Codice *Iustiniani*, et in *Alarici Regis Breviario Legum Romanarum*, cuius Constitutiones quasdam primum edidit *Io. Sichardus*, post auctas *Iac. Guicius* ad calcem Cod. *Theod.* denique *Ant. Schuttingius* in *Iurispr. Ante-Iustiniana* p. 683. additis notis eruditis. Vid. de his Codd. etiam *Gothofr. Proleg. ad Cod. Theod. c. 1.* et ibi ill. *Ritterum*.

IV. Non alienum videtur hic dicere de *Mosaicarum et Romanarum legum collatione*, iam aevi Christiani, qua leges Romanae ex integris *Papiani* sive *Papiniani*, *Pauli*, *Domitii*, *Ulpiani*, *Caii*, *Modestini*, *Gregorii*, *Hermogenis* et aliorum veterum iuris auctorum libris ex Cod. item *Theodosiano* desumptae, et in XVI. titulos tributae, cum legibus a) *Mosaicis* conferuntur. De auctore libri nil certi est, nisi quod post Cod. *Theod.* editum ante *Iustiniani* aetatem scripserit. Nam quod *Tilius* et *Cuiacius* *Licinium Rufinum*, Ictum seculi tertii, auctorem faciunt, id contra est. v. *Gothofr. Prolegom. ad Cod. Theod. c. 3.* et *Menag. Amoen. Iuris c. 3.*

H h 2

id

a) Idem argumentum e recentioribus persecuti sunt *Ieanes Cabl* sive *Calvinus*, in themide *Hebraeo Romana*, *Philippus Zepperus* in collatione legum *Mosaicarum forensium et Romanarum*, *Canon* item et *iuris Saxonic*, insertis constitutionibus *Anhaltinis*; *Franciscus Ragullus* in legibus politicis e *iuris prudentiae sacrae* fontibus haustis; *Guil. Welwood* in *Collatione iuris divini Iudaeorum cum iure civili Romano*; *Henricus Gieselbertus* in *Deutero-*

*nomio Harmonico*; *Iosua* denique *Arudius* in *manuali legum Mosaicarum*: ut omittam *Nic. Mongeorgii* *Codicem de Mosaico* et veteri iure enucleando, et *Laelii Mancini* de triplicis iuris collatione ac consensu, *Ioachimi Stephani* de iurisdictione *Iudaeorum, Graecorum, Romanorum Francos.* 1661. 8. etc. His addendus denique *Paganini Gaudentii* liber de differentia legum *Mosaicarum et Romanarum*.

id ipsum, quod quaedam insunt e Codicibus Gregor. Hemog. et Theod. nisi ea ab alia manu addita velimus dicere. Christianum fuisse auctorem ex instituto colligunt viri docti. Marquardus autem Freherus lib. I. *παράγραφοι* iuris cap. 9. suspicatur auctorem fuisse Iudaeum, qui, cum videret, laborare sectam suam invidia, quod disciplina iureque a Romanis diverso uteretur, amoliri eam studens, demonstraverit, non usque adeo multum legibus Iudaicis et Romanis disconvenire, atque adeo ex patriis suis legibus fluxisse Romanas. Vehementer porro fallitur Iac. Iosephus Imbonatus, qui in Bibliotheca Hebraeo-Latina pag. 200. a Pithoeo hoc scriptum elucrubatum esse affirmat, licet eandem legum collationem p. 151. memoraverat sub nomine Licinii Rufini, et p. 138. sub nomine Iuliani Antecessoris. Primus edidit et ad haec veterum Ictorum fragmenta notas addidit *Petrus Pithoeus* Paris. 1572. 4. inter cuius opera iterum vulgata est haec collatio a Iosia Mercero ibid. 1609. 4. Prodiit etiam volumine octavo Criticorum sacrorum, a Io. Pearsonio et aliis eruditis Anglis collectorum recusorumque in Belgio ac Germania pag. 150 — 212. edit. Lond. ut Iac. Cuiacii, Dionysii Gothofredi, Theodori Bezae et aliorum editiones iam praetermittamus. Sed non est praetermittenda editio *Schultingii* in Iurispr. Ante-Iustinean. cum ipsius notis: nec magis *Herm. Cannegieteri* V. C. Commentarius ad Fragmenta iurisprudentiae veteris, quae extant in Collatione Legum Mosaicar. et Rom. Franecerae 1765. 4. lectu ille dignissimus: a quo et editionem ipsius Collationis expectamus, quam ille dudum se instituisse dicit, nunc etiam faciliorem sibi futuram, posteaquam emendationes Scaligeri, itemque Schultingii in margine exempli sui scriptas, acceperit. Sed adhuc quidem illud promissum, quod nos quidem sciamus, nondum perfolutum est.

V. *ICTorum Rom.* antiqua initia sunt, *sapientes* appellati olim, auctore Cicerone Or. pro Balbo c. 15. in Lael. c. 2. Munus erat in consulendo, unde et, *qui consuluntur*, sunt ICTi, idque tribus rebus praestabant, *respondendo, scribendo et cavendo*. In foro ambulabant transverse, ut agnoscerentur ab omnibus, adiri-que possent ab his, quibus consilio opus esset: domi autem sedebant in atrio et quidem in solio: quique ius volebant discere, circum solium stare, eos etiam in foro adsectari solebant, ut audiendis eorum responsis paullatim erudirentur. Magnus numerus commemoratur apud Ciceronem, quorum Catalogum v. in Clave ad calcem indicis historici. Sed omnes hic commemorare nihil attinet, satis est commemorare eos, qui scripserunt de iure.

Scriptis ergo primus inclaruit, quod quidem sciamus, *Appius Claudius Caecus*, seculo quinto medio. Scripsit primus *Actiones et de usurpationibus*, auctore Pomponio de Or. Iur. Lib. 2. §. 30. Ei aequalis fuit *P. Sempronius* a. V. 450. Consul, qui *Sophus* (*Sapiens*) propter iurisprudentiam est appellatus, Pomp. l. c. §. 37. auctore, primus, videturque et ipse de iure scripsisse: sed non traditum est nobis, quid. Plures contra libri commemorantur apud Festum, Gellium etc. *Cincius* Alimentus seculo sexto medio ad ius pertinentes libros scripsit, ut *de officio ICTi* apud Festum in v. *Subti*; *de verbis pristinis* ap. Gell. 16, 4. in quo de iure fe-ali, forte et aliis iuris verbis et rebus exposuit: diversus ille a *M. Cincio*, qui legem Cinciam tulit. Eodem tempore fuit *Sextus Aelius Pactus*, qui *Tripertita iura*, et *Commentarios de iure civili* et alia scripsit, apud Pomponium, diversus ille ab *L. Aelio P.* ap. Cic. Or. 56. Legg. II, 23. qui *Comm. in Leges XII. tabb.* scripsit. Tales commentarios etiam iisdem fere tem-



poribus scripsit *L. Acilius* auctore Cicerone l. c. item *Ser. Fabius Pistor* libros *iuris pontificii*, ap. Macrobi. Sat. III. init. His omnibus tamen clarior *M. Porcius Cato*, qui *Commentarios Iuris Civilis* et *Responsa* edidit, ap. Fest. et Cicer. Or. II, 33. cuius et filium *M.* multos de iure civili commentarios scripsisse, Pomponius et alii tradunt. Seculi septimi initio fuit *C. Livius Drusus*, qui etiam senex et coecus, de iure diligentissime respondisse et libros scripsisse traditur a Valerio Max. VIII, 7. Rom. 4. eiusque adeo mentio fit in Pandectis, ut mirum sit, nullam esse apud Pomponium. Eodem tempore fuere illi omnium clarissimi Icti tres, qui iuris disciplinam, ut Pomponius dicit, fundarunt, ea, ut opinamur, subtilius tractata, et adhibenda philosophiae, nominatim Stoicae, subtilitate. Primus, *P. Mucius Scaevola* Cos. a. V. 620. idemque Pont. M. decem de iure civili libros scripsisse ait Pomponius. Cicero Top. 4. commemorat unum de ambitu aedium. De eo eiusque scientia iuris vid. *Baldwinus* Tr. de iurisprud. Mucia, etiam separatim Halis a. 1729. 8. editum. Alter fuit *M. Iunius Brutus*, cuius tres *de iure civili* libros memorat Cicero de Or. II, 58. item ibid. 33. de eius libris est memoratum, in quibus responsa eius dicit ita edita fuisse, ut nomina eorum posuerit, quibus responderat: idem in libris de iure civili fecerit, cum responsorum libros separatim scripserit, incertum est. Pomponius quidem septem libros Bruti habet. Tertius est *Manius Manilius*, qui pariter tres *de iure civili* libros scripsit, et alia: Eius sunt et *actiones venalium vendendorum*, de quibus vid. Clav. Cic. in Ind. Legum. Commemorantur etiam eius *Monimenta*, quae qualia fuerint, non constat. Medio hoc seculo fuit *P. Rutilius Rufus*, qui libros ad ius civile pertinentes scripsit: tituli librorum ignorantur: putatur esse, qui in Pandectis aliquot locis memoratur. v. Cuiac. Obs. II, 27.

Eiusdem

Eiusdem ætatis est *Q. Mucius Scaevola*. Scripsit *L. XII. de iure civili, librum* *ᾠων*, in quos multi commentarios scripsere; habuitque multos discipulos claros: in quibus princeps fuit *C. Aquilius Gallus*, ultima seculi illius parte, quem multos libros de rebus iuris civilis scripsisse traditum est: sed eorum tituli ignorantur: formulae quidem actionum, cautionum, sæpe etiam apud Ciceronem memorantur, de quibus et Baldwinus adeundus et alii, qui huius Icti reliquias illustrare, in Schultingii *Iurispr. Ante-Iust.* pag. 179. etc. Etiam *Cicero* in Ictis numeratur a nonnullis: non quod ipse Ictum egerit, sed quod librum scripsit, *de iure Civili in artem redigendo*, cuius mentio est apud Gellium I, 22. de quo tamen dubitat Bynkershoek in *Praetermissis* p. 60. seqq. Legatur et Oratio *Schultingii* de *Iurisprudencia* Ciceronis, inter eius *Dissertationes*. Eius ætate fuit *Ser. Sulpicius Rufus*, qui subtilitate omnes superiores superavit, eoque nomine Ciceroni laudatus, qui in *Bruto* c. 41. dicit, ab eo artem in iurisprudentiam illatam esse, nam fuit ille philosophiae Aristotelicae inprimis peritus. Scripsit *Comprehensa Q. Scaevolae Capita; de sacris detestandis: de Dote: ad Edictum:* quorum apud Gellium, in *Digestis* et apud *Pomponium*, mentio est. Eodem tempore fuit *A. Ofilius* clarus admodum, discipulus Sulpicii, cuius et apud Ciceronem mentio et in *Pandectis* sæpius. Scripsit *de iurisdictione, de vicefima*, sc. manumissionum, *legibus: libros Actionum et Iuris partiti*, i. e. partitiones iuridicas, similes Ciceronis partitionibus oratoris, ut existimant, recte, opinamur. Vid. de eo *Dodwellum* *Praelect.* *Camden.* p. 780. Pariter Sulpicii discipulus fuit *Alfenus Varus*. Eius *Libros XL. Digestorum* memorat Gellius VI, 5. quorum et reliquiae sunt in *Digestis* *Iustinianeis*, de iisque videndus *Brenemannii* *Alfenus Varus*, *Amst.* 1708. 8. editus. Eos in compendium

dium redegit *Paullus* Ictus. Praeterea scripsit *libros coniectaneorum vel collectaneorum*, ap. eundem Gellium l. c. de quorum tamen auctore dubitatur a viris doctis, ut Bynkerhoekio Obs. VIII, 1. *Trebatius Testa* omnibus e Ciceronis Epistolis notus est, qui in eius gratiam *Topica* scripsit, eiusque causa exempli usus est fere e iure. Ipse scripsit *libros de religionibus*, i. e. de Iure Pontificio, et *de iure Civili*. auctore Gell. IV, 2. Macrobi. Sat. III, 3. v. Menag. Amoen. Iuris c. 14. Vixit et tum *A. Cascellius*, veteribus memoratus, Ciceroni Balb. 19. et aliis antiquis. v. Clav. Cic. fuit in primis iuris praedicatorii peritus. Libri eius mature periere. Pomponius de Or. iur. memorat librum *Benedictorum*: sed is ad ius non pertinuit. Q. *Aelius Tubero*, Ofilii discipulus, Ictus praeclarus, scripsit *de officio iudicis*, Gell. XIV, 7. et fortasse alia, unde crebra eius mentio in Pandectis. *M. Iunius*, cognomine *Gracchanus*, librum *de potestate* ad Attici patrem scripsit, memoratum Ciceroni de Legg. III, 20. et Ulpiano in Pandectis l. 1. *de officio quaestoris*. v. Clav. Cic. in *M. Iunius*. Filium faciat Q. *Cornelius Maximus*, item memoratus Ciceroni ad Div. VII, 8—17. Scripsisse librum ad Legem Falcidiam nonnullis dicitur, sed alii rectius tribuunt alii *Maximo* iuniori, nempe *Rutilio Maximo*. Et hi sunt, qui, libera republica ad Caesares usque, scriptis iuri operam navavere. Sequuntur

*Icti ordine Chronologico, quorum scripta, in Pandectis aliisque antiquis iuris Civilis libris memorantur, ex quibus Tribonianus, Thaleleus, Theophilus, Dorotheus et alii, iussu Imp. Iustiniani, ius Civile concinnarunt. b)*

1. Q. Mu-

b) In epistolis Politiani est L. V. ultima ad Iac. Modestum; in qua omnes Icti, quorum in Pandectis

mentio est, recensentur et loca indicantur, ubi commemorantur, digna illa lectu.

1. *Q. Mutius Scaevola*, de quo supra.  
 2. *Cornelius Maximus*, de quo paullo ante.  
 3. *P. Alfenius Varus*, Cremonensis, de quo ante.  
 4. *Q. Antistius Labeo*, Ictorum sub Augusto Imp. princeps, *Pithanon* sive *Probabilium libros VIII.* scripsit, quos in Epitomen contraxerat Paulus: *libros XL. Posteriorum* Gell. XIII, 10. sive post eius mortem editorum, quorum duodequadragesimus in Pandectis memoratur l. 42. *de causa liberali.* Horum Epitome confecta fuit a Iabolenō. Eiusdem Labeonis memorari videas *Libros Epistolarum* et *ad Edictum Pr.* libros *Prætoris Urbani* et *Prætoris peregrini*, quorum trigessimus in Digestis memoratur: *Responsorum* eius librum XV. in Collatione LL. Mos. et Rom. 12, 7. nominatum reperies.

5. *Aelius Gallus* sub eodem Augusto tertius Aegypti præfectus, scripsit volumina *de significatione verborum*, quae ad ius civile pertinent, quae memorat Servius in l. Georgic.

6. *Masurius c) Sabinus* scripsit libros tres iuris Civilis, Comm. ad edictum prætoris Urbani, cuius liber  
 H h 5 quin-

c) Ab hoc Sabino nomen accepit secta *Sabinianorum*, quae C. Attejum Capitonem secuta, antiquorum Ictorum placitis constanter insistebat. Idem a C. Cassio Longino Sabini hyperaspisisti dicti *Cassiani*, a quorum sententiis in plerisque iuris capitibus discedebant *Proculiani* dicti a Licinio Proculo, qui vestigia *Q. Antistii Labeonis* et *Nervarum* premens non paucis in iuris disciplina innovavit. Medii inter utrosque alii atque *hercisseundi*. Successionis harum sectarum typum qualemcunque exhibet Lambecius in prodromo Hist. literar. pag. 232. De Cassio isto

eiusque scriptis multa Menagius in annotationibus iuris p. 448. seq. Quemadmodum de Masurio Pontanus ad Macrobian III, 6. et viri docti ad Persium Sat. V. vers. 90. Plinius de *Sectis* Ictorum differit Christian. Otto a Boekelen in diff. sub Frid. Deckeri praesidio habita de sectis et familiis Ictorum Argentorat. 1666. 4. et cum eiusdem Boekelii diatribis de Orationibus Principum in Senatu Rom. et exceptionibus tacitis in pactis publicis, et de aemulatione Imperiorum Lugd. B. 1678. 12. Giornale de' letterati di Roma a. 1678. p. 171. Gosfrid. Mascovius in diatribis de

sectis

quintus a Paulo citatur in testimonium. Occurrunt et libri *memorialium*, commentarii *de indigenis*, libri *ad Vitellium*, libri *fastorum*, *de triumphis Romanorum* liber, liber *adsefferiorum* et alius *de furtis*. Claruit Masurius imperante Tiberio, et diversus est a Coelio Sabino, Vitellio Sabino, Iuventio Sabino, Sabino viro Consulari, ad quem Ulpianus scripsit, etsi singulis hisce quatuor iuris scientia insignibus. De *Masurio Sabino* dissertatio Dan. Guil. Mollerii prodit Altorf. 1693. in qua p. 20. seq. etiam fragmenta eius post Riccoboni industriam (lib. de Historia) exhibet. Adde Iac. Gothofredi tabulam de librorum Sabinianorum serie et continentia.

7. *Licinius Proculus*, praetorio sub Ottone Imp. praefectus, scripsit *Notarum libros* ad Labeonem, et ex postumis Labeonis, et libros *Epistolarum*, quorum undecimus plus simplici vice nominatur in Pandectis.

8. De *Pegaso* ICto, a quo *ius Pegasianum*, et *SCtum Pegasianum* dicitur, quique Vespasiano imperante Praefectus Vrbi fuit, et de iuris studio ita meruit, ut *liber* vulgo, non *homo* diceretur, v. Scholia ad Iuvenalem IV, 77. Menagii amoenitates iuris c. 17. Henrici Theodori A. A. F. Pagenstecheri orationem ad calcem partis tertiae commentariorum in Pandectas Leingoviae 1728. 4. et Iacobum Haseum in diss. de Berytensi ICtorum Academia, capite quarto.

9. *Neratius Priscus*, qui Traiano Imp. cariss. fuit, scripsit quindecim libros *regularum*, d) *Membranarum* VII. *responsorum* III. libros ex *Plautio*, *Epistolarum* libros,

sectis Sabinianorum et Proculianorum cum disquisitione de heriscundis Lipsiae 1728. 8. Vide et Io. Conradum Dietericum in vita Augusti Imp. p. 170. seq.

d) De regulis Iuris Romani ca-

rumque scriptoribus confer Francisci Caroli Romani orationem auspicalem Vitebergae 1728. 4. editam de Iurisprudencia regulari Romanorum, et veterum ICtorum studiis circa regulas Iuris.

libros, quorum quartus memoratur, et librum *de Nuptiis*, et *Notas ad Fulcinium*. Iacobi Cuiacii extant observata in reliquiis responsum Neratii Tom. III. opp. Post.

10. *Iabolenus* sive *Iavolenus Priscus*, sub eodem Traiano et Hadriano scripsit libros XV. *ex Cassio*, XIV. *Epistolarum*, V. *ex Plautio* sive *ad Plautium*, et *ex postumis Labeonis* Epitomen, sive potius ad illos notarum librum, quorum decimus in digestis occurrit.

11. *P. Iuventius Celsus*, qui eodem tempore floruit. *Digestorum* libri XXXIX. *Institutionum* XX. *Epistolarum* XI. *Quaestionum* XIX. et VII. *Commentariorum* traduntur. de eo v. Menagium Amoen. Iur. 27. et I. G. Heineccii Diff. Francof. 1727.

12. *Salvius Iulianus*, libros XCIV. *Digestorum*, ad Edicti perpetui ordinem: quorum reliquias in Dig. copiose et erudite illustravit Iac. Cuiacius, v. T. I. opp. ed. Fabrotti: ad Minicium sive Minucium Natalem libros VI. *ad Urseium Ferozem* libros IV. librum *de ambiguitatibus*, ex quo fragm. D. l. 13. *de rebus dubiis* multi explicare instituerunt: fragmenta universa collegit *Wieling* in iurispr. restituta pag. 55. sqq. et alium *de dotali praedio*. Idem quem iussu Hadriani Edictum perpetuum collegisse, supra diximus.

13. *Aburnius Valens* Iavoleno successit, Traiani-que et Hadriani temporibus claruit, *Fidei commissorum* libros VII. scripsit, et *actionum* libros, quos tamen codices quidam tribuunt Iavoleno.

14. *L. Volusius Maecianus* composuit *fidei commissorum* libros XVI. XIV. *publicorum* s. *de iudiciis publ.* ad legem Rhodiam librum, item *Quaestionum*, et *de asse ac partibus eius libellum* sive *distributionem assis*, et *vocabula ac notas partium in rebus pecuniariis ponderare*.

re, numero, mensura, ad Censorem. Hic libellus hodieque exstat cum codice Theodosiano, et illustratus est ab *Elia Vineto* ad calcem libri Hottomanni de re numaria, Paris. 1565. 8. una cum Rhemnii Palaemonis, Prisciani, Bedae etc. libellis similis argumenti: ut Antonium Augustinum libro secundo emendationum c. 7. seqq. et scriptores plures recentiores, qui de vocabulis ac notis partium in re pecuniaria, ponderibus ac mensuris egerunt, omittam, ex quibus tamen non tacendus *Io. Fridericus Gronovius*, qui operi suo de Sestertiis, hunc Maeciani libellum subiecit, cum scripto Balbi menforis ad Celsum de aſſe minutisque eius portiunculis Amstelod. 1656. 8. et Lugd. B. 1691. 4. Eundem una cum Vineti et Gronovii notis recudi curavit Graevius tomo undecimo thesauri Antiquitatum Romanarum. Recte autem iudicat Cuiacius ad l. 21. §. 2. de ann. leg. eum librum utilissimum esse studiosis iuris et ab iis diligenter cognoscendum. Fuit *Maecianus* iste a Consiliis Antonii Pii Imp. et M. Antonini Philosophi in iuris civilis scientia praeceptor, de quo non protrita quaedam Aegidius Menagius habet capite quinto amoenitatum Iuris. Ceterum subdubitare de auctore libri de aſſe videtur Alciatus libro primo parergon capite 17. De eo vide et Iac. Gothofredi diss. ad legem *αἰγιώσις* de Imperio Maris cap. 2. Is Maecianum negat singularem librum ad legem Rhodiam scripsisse, sed tantum *αἰγιώσις*, sive libellum supplicem Eudaemonis cum Antonini rescripto ex corpore legis Rhodiae nauticae, quale tunc exstabat, excerpisse in uno ex XIV. libris publicorum, (intellige iudiciorum).

15. *Ulpianus Marcellus* e) qui eidem Antonino Pio familiaris fuit, scripsit Digestorum libros XXXV.

Ad

e) Video huic Marcello etiam que notas ad librum singularem tribui a Bertrando, Labitio, aliis regularum Pomponii. Sed cum Pom-

*Ad leges Iuliam et Papiam* libros VI. *Responsorum* librum, item *de officio Cos. de praefidis officio*, libros *Publicorum*, *Notas ad libros Digestorum* Iuliani. *Responsorum* libri fragmenta illustravit *Iac. Cuiacius* T. III. opp. Post. omninoque eius fragmenta collegit *Wieling* l. c. p. 100. seq.

16. *Caius*, f) Hadriani temporibus coepit inclarescere l. 7. D. de rebus dubiis, et l. 9. ad SCtum Tertull. Ex eius scriptis celebrantur libri XXXII. *ad Edictum provinciale*, *ad leges Iuliam Papiam et Poppaeam*, quas Leges tum dictae κατ' ἐξοχήν. Vide Lipsium excurs. ad lib. 3. *Annalium* Taciti. Libri XV. *ad Edictum urbicum*, sive praetoris urbani, quorum XII. duntaxat Iustiniani aetate restabant. *Aurorum* sive rerum quotidianarum libri VII. *ad Dodecadeltion*, sive leges 12. *Tabularum*, libri VI. *Institutionum* libri IV. quorum Epitomen habemus duobus libris, saepissime editant sub nomine *Caii*, etsi *Anianus*, Alarici g) Gothorum Regis Confiliarius, eam confecisse credatur a viris doctis. *De verborum obligationibus* libri II. *de manumissionibus* libri tres: *fidei commissorum* libri II. *de casibus Regularum*, *Dotalitiorum*, *de tacitis fidei commissis*, *ad SCtum Tertullianum* et *Orfitianum*, *ad legem Glitiam* et *ad formulam hypothecariam*, libri singulares:

ad

Pomponius multis annis Marcello iunior fuerit, verba legis furiosus 63. D. de acquirenda hereditate. In libro singulari regularum Pomponii Marcellus notat, ita intelligenda, ut Marcelli observatio a Pomponio commemorata laudetur.

f) *Caius* non est praenomen, ut antiquioribus reip. Rom. temporibus, sed nomen familiae aut cognomen. Vulgo praenomen faciunt T. non bene. v. *Mermannus* in Specim. Animadv. in *Caii* institutiones pr. Falli eos, qui *Ca-*

ium aliquem Ictum, Iustiniani aequalem comminiscuntur, pulchre notavit Ioannes van de Waeter praef. ad luculentam suam Institutionum Iustinian. editionem.

g) Theoderici iussu doctum aliquem Caii et Pauli libros in brevium redigisse scribit Alciatus lib. 2. c. 26. *Parergon iuris*. Illam Aniani Epitomen primus editit *Sichardus*, dein *Boucharius*: et eruditius notis illustravit Hieron. Alexander, Hieronymi F. Venet. 1600. 4. cum omnibus denique Commentariis *Schultingius* l. c.



*ad Edictum Aedilium Curulium* duo libri, *Regularum* libri III. Fragmenta scriptorum, inprimis Institutionum, sunt e Cod. Alariciano in *Schultingii* Iurispr. Ante-Iustiniana, ap. Boëthium in *Topica* Cic. ap. Grammaticos vett. et in libris Iuris Iust. quae collecta sunt ab *Oiselio*, addita epitome Institut. Lugd. B. 1658. 8. *Wieling* l. c. p. 8. De ipso *Caio* v. *Menag.* in *Amoen. iur. c. ult.* *Schulting.* in not. ad eius vitam a *Bertrando* et *Grotio* scriptam in Iurispr. Ante-Iust.

17. *Cervidius Scaevola*, qui M. Antonini Philosophi a consiliis fuit, scripsit *Digestorum* libros XL. in quos scripsit *Cuiac.* T. III. opp. Post. *Quaestionum* XX. *Responsum* VI. *Regularum* IV. librum *de quaestione familiae*, *Quaestionum publice tractatarum* librum, *Notas ad libros Digestorum Iuliani, ad Marcellum.* Fragmenta in digestis collegit *Wieling* l. c. p. 33. seq. *Duarenus* scripsit librum de hoc *Scaevola*.

18. *Papirii Iusti* Codex *Papirianus*, sive *Commentariorum* libri XX. constitutiones *Antonini* et *Veri* fratrum collectas habuisse, coniicit *Bertrandus*. Fragmenta vid. ap. *Wielingium* l. c. p. 157.

19. *Tarrutenus Paternus*, qui sub *Commodo* praefectus praetorio fuit, *Militarium* sive de *Re Militari* libros IV. scripsit laudatos *Vegetio* de *Re Milit.* I, 8. Fragmenta collegit *Wieling* p. 251.

20. *Terentius Clemens* libros XX. *ad leges.* Clauit hic Iurisconsultus Imperante *Septimio Severo*. Fragmenta sunt ap. *Wielingium* l. c.

21. *Callistrati* fuere libri VI. *Cognitionum*, *Edicti monitorii* totidem, *de iure fisci* IV. *Institutionum* III. et libri duo *quaestionum*, quarum fragmenta illustrata ab *Emundo Merillio*, T. 3. thesauri iuris ab *V. C. Everhardo Othone* editi p. 613. sqq. et inter opera *Neap.* 1720-4.

Sub

Sub eodem Severo et proximis Impp. usque ad Alexi Severi tempora singulari iuris intelligentia nobilis fuit. v. Wieling c. p. 20.

22. *Iulii Galli Aquilae*, Callistrati aequalis, *Responsorum* liber unus fuit, Wieling p. 46.

23. *Aemilii Papiniani*, h) qui sub Septimio Severo clarus, sub Bassiano Caracalla, (potius sub Severo. Dio p. 865. E.) praefectus praetorio fuit, et ab eo, ut qui Getae faveret, interfectus i) est, scripsit *Quaestionum* libros XXXVI. *Responsorum* XIX. *Definitionum* II. de adulteriis totidem, *Monobiblon*, de publico iudicio, de adulteriis, *Astynomicon*, sive de iure Aeditio, non in municipiis, ut Ottoni et Ge. Arnaldo Conj. var. I, 18. visum, sed in Vrbe Roma, liber, cuius fr. graecum est l. una D. de via publica. De ipso Papiniano, post orationem Matthaei Wessenbecii, editam Viteberg. 1570. 8. *Petri Heigii* et Io. *Christoph. Besoldi* Orationes, quas omnes negat se vidisse (sicut nec Io. *Phil. Stevogti* libellum videtur oculis usurpasse de Philosophia Papiniani, editum Ien. 1681.) et post *Iacobi Lestii* Orationem de vita Papiniani et scriptis, quam recudendam dedit T. 1. thesauri Iuris pag. 41. et *Iosephum Rusticum*, Patricium Aquilanum in Papiniani vita, quos laudat p. 379. 395. diligenter commentatus est *Everardus Otto*, in diatriba de vita, studiis, scriptis, moribus et morte Papiniani Lugd. B. 1718. 8. Idem Stoicum observat fuisse, et

b) *Pulcherrimum* vocat Spartianus in Severo, h. e. ut Graeci dicunt, *χαρίεστος*, hominem amoenissimi ingenii et doctrinae elegantissimae: nisi malis illud cum Tiraquello p. 37. ad leg. Connubial. aliisque accipere de pulchritudine ac forma corporis Papiniani. Effigies eius atque uxoris Plantiae obvia T. 3. thesauri antiq. Graecarum Gronoviani p p p.

i) Vide Spartian. in Caracalla pag. 243. et 247. seq. et in Severo p. 224. ubi Papinianum *iuris asylum* et *doctrinae legalis thesaurum* appellat, Xiphilinum p. 323. 326. e recentioribus Tillemontium T. 3. Hist. Imperator. p. 70. edit. Paris. et 119. Iac. Lectum de Vita et scriptis Papiniani, seu de officio prudentum a. 1594. 8.

et qui Sabini potius quam Proculi sectam probaret, discipulum Q. Cervidii Scaevolae. Fragmenta Papiniani <sup>h)</sup> collegit idem capite ultimo p. 403—439. ante etiam collectas et illustratas a Cuiacio, cuius animadversiones postumae prodire Francof. 1603. et in operibus eius postum. T. I. Idem p. 267. observat, *Papinianistas* dictos tertii anni auditores, qui octo libros ex responsis docebantur. A discipulis dies festus peractus in Papiniani memoriam, ut Mucia festa per Asiam, Marcellea per Siciliam et Iustinianeae etc.

24. *Domitius Ulpianus*, praefectus praetorio fuit sub Alex. Mamaeae, interfectus circa a. C. 228. Scripsit *ad edictum* libros LXXXIII. *ad Sabinum* Consularem virum (Lamprid. in Elagabalo c. 16.) sive potius ad *Masurii Sabini* libros de iure civili illustrandos ut docet Cuiac. obs. VII, 2. libros LI. *ad leges* XX. *Disputationum* X. *Protribunalium*, sive *de omnibus tribunalibus* X. totidem *Pandectarum* et *de officio proCos.* *Regularum* libros VII. *Fidei commissorum* VI. totidem *Opinionum*, V. *de adulteriis*, *de appellationibus* IV. *de officio Consulibus* libros III. et II. *Institutionum*, *Responsorum* totidem, quorum fragmenta illustravit Cuiacius T. III. opp. Post, *ad edictum aedilium Curulium* librum, *Regularem* librum singularem, *de censibus* libros VI. *de Sponsalibus*, *de officio praefecti urbi*, *de officio praefecti vigilum*, *de officio curatoris Reip.*, *de officio Praetoris tutelaris*, *de officio quaestoris*, librum *Pandectarum*, *Excusationum*, libros plures *Digestorum*, *Notas ad Aristonem*, *ad Marcellum*, *ad Minitii* libros, in corpus iuris Papiniani, *ad Edictum Aedilium Curulium* libros II. *ad legem Aeliam Sentiam* IV. E libro *Regularum*

h) Confer Iac. Cuiacii quaestiones Papinianas, Antonii Fabri iurisprudentiam Papinianeam, et Barth. Socini Icti Senensis Com-

mentarium ad Papiniani responsum l. 102. D. de conditionibus et demonstrationibus.

*larum* exstant fragmenta distincta in titulos XXIX. edita a Codice Alariciano a Sichardo, Tilio etc. optime a Schultingio in Iurispr. Ante-Iustin. Omnino nullius alius Icti tot fragmenta sunt in Digestis atque Vlpiani.

25. *Julius Paulus*, Vlpiano, ut Vlpianus Papiniano, ubique fere contrarius, licet eius aequalis, atque sub eodem Alex. Severo praefectus praetorio. Patria Tyrius, ut ille, fuerit, Patavinus, an Romanus, quemadmodum adversus Bertrandi et Alberti Barisoni sententiam disputat Laurent. Pignorius Epist. 41. incertum est. Eius plura scripta traduntur, quam ceterorum Ictorum omnium, in quibus ei etiam principatus tribuitur. Sunt autem haec: *Receptarum sententiarum* ad filios libri V. inter cetera omnia maxime illi celebrati, quorum *Epitome* e Cod. Alariciano extat in edd. antiquis Cod. Theodos. et in Schultingii Iurispr. Ante-Iustin. Libri LXXX. *ad edictum: Quaestionum et responsorum* XXXIII. *Fidei commissorum* III. *Brevis Edicti* XXIII. *ad Plautium* XVIII. et XVI. *ad Sabinum: ad leges* X. *Regularum* VII. *Sententiarum* sive *factorum* IV. *ad Vitellium Sabinum* IV. *ad Neratium* totidem: *Decretorum* III. liber singularis *de cognitionibus, de adultariis* III. totidem *Institutionum, de officio ProCos.* II. II. *ad legem Iuliam: ad legem Aeliam Sentiam* III. *de iure fisci* II. *ad edictum Aedilium Curulium* II. *Regularum* VII. Liber *Regularum* singularis: *de usuris: de omnium legum Poenis: de Poenis militum: de gradibus et adfinibus eorumque nominibus: de iure codicillarum: de excusationibus tutelarum: ad Senatus consultum Tertullianum: ad Orphitianum SCtum: ad regulam Catonianam: ad SCtum Syllanianum et Claudianum: ad SCtum Vellejanum* de intercessionibus foeminarum: *ad Libonianum SCtum: de officio praefecti urbi: de officio praetoris tutelarum: de officio assessorum:*

*de extraordinariis criminibus: ad hypothecariam formulam: ad formulam municipalem: de inofficioso testamento: de publicis iudiciis: de iudiciis Centumviralibus: de iure singulari: de secundis tabulis: ad Orationem D. Severi: ad Orationem D. Marci et Commodi: ad legem Vellejam: ad legem Cinciam: ad legem Falcidiam: de tacito fidei commisso: de portionibus, quae liberis damnatorum conceduntur: de iuris et facti ignorantia: de adulteriis: de instructo et instrumento, sive de instructi et instrumenti significatione Monobiblos: de appellationibus: de iure libellorum: de testamentis: de iure patronatus, quod ex lege Iulia et Papia venit: de actionibus: de donationibus inter virum et uxorem: de legibus: de legitimis hereditatibus: de libertatibus dandis: de SCTis: de assignatione libertorum: de variis lectionibus: Epitome Alpheni Digestorum: Notae ad Iulianum: Notae in libros quaestionum Papiniani, et in eiusdem libros responsorum: ad Legem Fusiam Caniniam et ad SCTum Turpilianum libri singulares: Epitome Pithanon Labeonis: libri singulares de conceptione formularum, de dotis repetitione, de cognitionibus, de articulis liberalis causae. Differentias Iuris illustrandas sibi sumisit Edmundus Merillius, cuius commentarius prodiit inter eius opera Neapoli 1720. 4. Fragmenta e Digestis habes ap. Wielingium in Iurispr. Ante-Iust. p. 158. seqq. indicata Sed Jac. Cuiacius illustravit ea, quae sunt e Comm. ad Edictum, et Quaestionibus T. opp. Post. II. et Resp. T. III.*

26. *Pub. Furii Anthi sive Antiani*, Pauli aequalis, libri quinque ad Edictum fuere: e quorum uno primo fragmenta tria sunt in Digestis.

27. *Sextus Pomponius Romanus*, Hadriano Imper. floruit ad usque D. fratres, non sub Alexandro Severo, ut est apud Lamprid. in Alex. S. extr. nam  
locus

locus ille est vitiosus, in libris vulgatis. In editione quidem illa princeps, de qua supra dictum, omnia nomina, quae sunt inter *Claudium Venatum*, et *Catilius Severum*, non sunt: quod mirum est non notasse Salmasium, qui illam editionem habuit: eaque nec in Mss. reperit Casaubonus. Scripsit *Lectio*num ad *Q. Mucium Scaevolam* libros XXXIX. ad *Masurium Sabinum* sive *ex Sabino* XXXV. *Epistolarum* XX. *Variarum Lectionum* XV. ad *Plautium* vel *ex Plautio* VII. quinque *SCtorum*, *Fidei commissorum* totidem: librum *regularum*: *Enchiridion iuris* libris II. et aliud libro singulari, cuius pars eximia superest in Digestis tit. de iuris origine: libros plures ad *Editum*, quorum undecogesimus commemoratur: et de *stipulationibus* VIII. Fragmenta sunt ap. Wielingium p. 90. De *Sexto Pomponio* ICTo erudita Oratio *Bernardi Henrici Reinoldi* ICTi Herbonensis prodiit a. 1710. 4.

28. *Iunius* sive *Iulius Mauricianus*, Alexandro imperante clarus, libros sex *ad leges*, et *notas in Iulianum*, sive *Iuliani Digestorum* libros, ut suspicatur Bertrandus, scripsit. Libri *de poenis*, quos ad hunc Mauricianum refert Labittus, Modestino ab aliis tribuuntur. Fragmenta sunt ap. Wielingium p. 119.

29. *Florentinus* iisdem temporibus floruit, scripsit *Institutionum* lib. XII. Fragmenta collegit Wieling. pag. 44.

30. *Q. Venulejus Saturninus Stipulationum* libros XIX. scripsit, *Actionum* X. *de officio ProCof.* IV. *Publicorum* VII. Hic Saturninus sub eodem Alexandro Severo iuris scientia celebris fuit. Fragmenta sunt apud Wieling. p. 257. f. Alius est *Q. Claud. Saturninus*, qui scripsit librum *de poenis paganorum*, cuius fragmentum est l. 16. D. de poenis, et librum Tertulliano lectum *de soronis*, v. librum eius de corona militis, p. 124. ed.

Rigalt. 127. etc. v. Pancirollus lib. 2. thesauri Variar. Lect. cap. 139.

31. *Tertullianus*, diversus a *Q. Septimio Florente Tertulliano*, Ecclesiae doctore, qui tamen et ipse iuris peritus fuit, et a *Tertullo*, quo referente S<sup>C</sup>tum *Tertullianum* sub Imperio Antonini Pii factum est, *Quaestionum* libros VIII. scripsit, et de *castrensi peculio* librum unum.

32. *Aemilius Maser* scripsit *militarium* libros II. *publicorum iudiciorum* totidem, quorum fragmenta Iac. *Lectius* illustravit T. I. thesauri iuris p. 67. totidem et de officio praefidis, ad legem de vicefima hereditatum et de appellationibus. Fragmenta v. ap. *Wieling*. p. 96. f. Diversus hic est ab Historico Poëtisque huius nominis, qui illum, Alexandri temporibus florentem, aetate antecesserunt.

33. *Herennius Modestinus* scripsit *Responsorum* libros XIX. *Pandectarum* XII. *Regularum* X. unde, praeter fragmenta in Digestis, aliud separatim editum est a *Pithoeo*, quod et in *Schultingii* I. A. reperitur: *Differentiarum* IX. *Excusationum* VI. de poenis IV. librum singularem de praescriptionibus: de inofficioso testamento: de manumissionibus: de legatis et fidei commissis: de testamentis: *Excusationum* Lib. VI. graece, qui vulgo inscribuntur *περὶ ἐνσημασμένων*, in quos *Comm.* scripsit *Brenemannus* Lugd. B. 1706. 8. et *Augustinus*, qui et Lugd. B. 1547. 8. editus est cum eius *Emendat. libris: de enucleatis casibus: de differentia dotis: de ritu nuptiarum: ad Q. Mucium Scaevolam* libros plures, et de praescriptionibus. Multi praeter eos, quos indicavimus ante, vel in singulos eius libros, sive eorum fragmenta scripsere, aut eos collegere, ut *Cuiacius* Resp. et Differ. T. II. opp. Post. Resp. T. III. *Lectius*, libr. de poenis, *Io. Flor. Rivinus* cas. enucl. *Io. Schif-*

Io. Schilterus in libr. de Excus. in libro, qui *Modestinus* inscriptus est Argent. 1678. 8.

34. *Hermogenes* (sive, ut in Pandectis dicitur; *Hermogenianus*) *Modestini* aequalis, diversus ab auctore Codicis *Hermogeniani*, scripsit *Epitomarum iuris* libros VI. et *fidei commissorum*. Hic ex Io. Bertrandi sententia pag. 185. seq. de vitis Ictorum, non *Ethnicus* fuit sed *Christianus*.

35. *Licinius Rusinus*, non ignobilis eadem aetate Iurisconsultus, *Regularum* libros plures scripsit, quorum duodecim, duntaxat in Indice Florentino memorantur.

36. *Aelius Marcianus* sub eodem Alexandro fuit, scripsit XVI. libros *Institutionum*, de quibus adeundus Nordkerk Obs. c.2. *Regularum* V. de *appellationibus* duo: de *publicis iudiciis* totidem: de *delatoribus*: ad *SCtum Turpilianum*: ad *Hypothecariam formulam*: notas ad *Papinianum de adulteriis*: libros *Digestorum*. Fragmenta sunt apud Wielingium p. 112. fragmenta Instit. in ordinem redegit Heinecc. Opusc. Postumis p. 588.

37. *Claudius Tryphoninus* sive *Tryphoni*, discipulus *Papiniani*, *disputationum* libros XXI. scripsit, et notas ad libros *Digestorum Scaevolae*. Harum notarum fragmenta commentario illustravit *Dadinus Alteserra*, Antecessor *Tolosanus*, libro proprio, edito *Tolosa* 1679. Fragmenta omnia collegit *Wieling*. p. 253.

38. *Arius Menander de re militari* libros quatuor scripsit. Hic quoque *Alexand. Severi Imp.* a Consiliis fuit: igitur longe diversus a *Cn. Publicio Menandro*, cuius mentio ap. *Ciceronem* Orat. pro *Cornelio Balbo*. Fragmenta v. ap. *Wieling*. p. 120.

39. *S. Caecilius Africanus*, sub *Antoninis* scriptor labilis et difficilis, qui iisdem temporibus clarus et



Papiniani discipulus fuit, scripsit *Quaestionum* libros IX. et *Epistolarum* XX. Idem sit cum eo, de quo Gellius XX, 1. incertum est. *Quaestionum* reliquias proprio Commentario s. tractatibus IX. illustravit Cuiacius, qui separatim aliquoties prodiit et T. II. opp. Fragmenta eius habet Wieling. p. 4.

40. *Aurelii Arcadii Charisii* extitère libri singulares *de testibus, de officio praefecti praetorio, de muneribus civilibus*. Praefes Syriae fuit, Imperante Diocletiano.

Loca, ubi singula haec ICTorum veterum scripta in libris iuris civilis commemorantur, non mediocri industria indicavit, atque adeo fragmentorum locupletem indicem confecit Iacobus Labittus, qui, post Lipfenssem 2. 1616. 8. aliasque editiones, eleganter recusus est Lugd. B. 1647. 8. Idem cum *Io. Baptista Zileti indice* librorum iuris prodierat Venet. 1566. Etiam cum *Antonii Augustini*, qui primum Barcinone 1502. f. prodierat, et *Io. Wolfgang Freymonii* indicibus iuris, Lugduni 1585. 8. Omnium fragmenta collegit et Wieling. in *Iurispr. rest.* qui liber in hac parte imprimis cognoscendus et consulendus est: ei adde *Henr. Brenkmanni* *Pandectas Iuris Civilis*, auctoribus suis et libris restitutos. — Ceterum hi ICTi omnes praeter *Pegasum* occurrunt in *Indice graeco Pandectis Florentinis* praefixo.

VI. Sed fuere et alii ICTi, ex eo genere, qui libros de Iure scripsere illis temporibus, nec tamen in libris illis iuris civilis occurrunt, quos commemorasse non alienum fuerit.

Sub *Augusto* igitur fuit *Ateius Capito*, discipulus *Ofilii*, Consularis, qui scripsit libros *de Iure Pontificio* (Gell. IV, 6.) *de iure sacrificiorum* (Macrob. Sat. III, 10.) nisi vero pars fuere librorum de iure Pontificio, ad quod

quod sane argumentum pertinet: libros multos *Consensorum*, ap. Gellium memoratos, IV, 14. X, 7. XIV, 7. *Epistolas* denique ap. eundem Gellium XIII, 12. Commemoratur et liber *de officio Senatorio*, qui iuris tamen civilis non fuit. Nonnulli et Comm. in leges XII. tabb. memorant, e Plin. H. N. XIV, 13. sed nihil certi est. Memorantur ex Augusteo aevo *Vitellius*, Aug. procurator, et *ad eum* libri Sabini, item Cassii Longini etc. sed incertum est, utrum commentarius in eius aliquem librum intelligendus, an libri Sabini ipsi modo inscripti fuerint, ut fere video existimari: *Varius Lucullus* et *Drusus* apud Celsum IC.

Sub *Tiberio* floruit laude iurisprudentiae *M. Coecus Nerva*, cuius *de usu fructu*, et *usufructu* commentarii memorantur: scripsit et alia, quorum tituli ignorantur. Habuit et filium, et ipsum ICtum. v. Wieling. Iur. r. rest. p. Porro *C. Cassius Longinus*, a quo *Cassiani* dicti, vir Consularis, scripsit *L. X. Iuris Civ. ad Vitellium*, et *ad Urseium Ferozem*. Nempe hic *Urseius Ferox* iisdem temporibus vixit, scripsitque libros de iure Civili: quorum decimus in Coll. Legum Mos. et Rom. XI, 7. memoratur. Fuit et alter *Cassius Longinus*, a Pomponio de or. I. memoratus. *Domitius Afer* scripsit libros duos *de testibus*, quos valde laudat Quintilianus IV, 7. VI, 4. ipse et Plinio iun. et Tacito memoratus. Horum temporum etiam fuisse videtur *Atilicinus*, qui l. 17. D. de pact. dotal. memoratur, aut paullo post. *Vespasianorum* aevo claruit *Coelius Sabinus*, Consularis, cuius librum *de Edicto Aedilium* saepe in Pandectis ad Edictum Aedilium commemorant ICti. Ab eo vel renovatum est Sabinianorum nomen, post Cassianum, vel ortum, ut illis placet, de eo Menag. Am. Iur. C. c. 22. *Fufidius* Porro, ut putant viri docti, *libros Quaestionum* scripsit,

Ii 4

qui

qui aliquoties in Digestis sunt nominati: *Plautius*, in cuius libros, quorum tituli non extant, multi clarissimi Icti commentati sunt, ut supra passim indicatum est: *Offavens* saepe testis citatus a Ictis in Pandectis, et *Valerius Severus*, cuius scripta passim memorat *Julianus*. Sub *Traiano* scripsit multa *T. Aristo*, cuius scientiam iuris valde praedicat *Plinius Epp.* I, 21. Commemorantur in reliquis Ictorum passim eius scripta, ad *Cassium Sabinum*, ad libros *Posteriorum Labeonis*, et liber *Decretorum Frontinianorum*. *Minucius* porro *Natalis* fuit, in cuius libros notae *Iuliani* memorantur, et *Laelius Felix*, qui ad *Q. Mucium* scripsit, (*Gell.* XV, 27.) ad quod opus pertinere videtur, quod sub *Laelii* illius nomine a Ictis in Pandectis refertur. Ad hoc tempus pertinet etiam *Arrianus* quidam *Nicomediensis*, qui de *Interdictis* scripsit, ut e Pandectis constat l. 11. de *hered. petit.* In iisdem et memorantur, ex hac aetate *Servilius* et *Vivianus*, quid scripserint non traditum est.

Qui sub *Antoninis* et postea fuere, *Taruntinus Paternus* scripsit L. IV. de re (iure) militari, in quo ei magna laus tribuitur a *Vegetio* l. 8. *Sext. Pedius*, plures libros scripsit, commemoranturque quidam, ut de stipulationibus in Pandectis. *Puteolani* libri *affessoriorum* in iisdem commemorantur. Mentio etiam fit in iis *Paftumeii Clementis*. *Papirii Frontonis* Responsa commemorat *Callistratus* aliquot locis. *Rutilius Maximus* librum ad legem *Falcidiam* scripsit. v. *Cuiac.* obs. II, 27. quem vulgo *Cornelium Max.* faciunt, putantque eum, quem *Cicero Epp.* ad *Div.* VII, 8. commemorat: ut diximus iam supra in Ind. Ictorum ante *Augustum*.

VII. De his vero aliisque veteribus Ictis et eorum scriptis copiosius egerunt, a quibus vitas eorum consignatas habemus, *Ioannes Bertrandus* et *Guilielmus Grotius*.

*Grotius*: quibus addere licet *Guidonem Pancirollum*, *Nicolaum Henelium*, *Aymanum Rivallium*, *Bernardinum Rutiliū*, *Catellianum Cottam*, *Valentinum*, *Forsterum*, et interpretes tituli de origine iuris, *Franciscum Hottomannum*, *Antonium Garronem*, *Georgium Eberlinum*, *Christoph. Adamum Rupertum* et *Gerhardum van der Muelen*, *Antonium Augustinum* libro de nominibus propriis Pandectarum, *Io. Sithmannum* in speculo Imperii Romani, *Albericum Gentilem* libro tertio lectionum, quae ad ius civile spectant capite 4. *Cornelium van Eck* in principiis iuris Civilis et *Vincenzium Gravina* in libro de ortu et progressu iuris Civilis, Neapol. 1701. 12. et Lipsiae 1703. 8. etc. et alios Historiae iuris scriptores, *Schubartum*, *Heineccium* et *Bachium* imprimis: quos infra memorabimus. De nonnullis vide etiam quae docte observata sunt *Aegidio Menagio* in Amoenitatibus iuris, *Antonio Augustino* in libro supra memorato, quem recudi esset operae pretium, sicut laude dignissimum est studium virorum Clariss. *Io. Christoph. Franckii* et *Christiani Godfr. Hofmanni*: quorum ille Halae 1718. 4. praelis iterum subiici curavit vitas ICtorum veterum scriptas a *Bernhardino Rutilio*, *Ioanne Bertrando* et *Guil. Grotio*. *Rutillii* prodierant Argentorat. 1538. 8. Basil. 1539. 4. *Bertrandi*, praesidis Tolosani *Βίος νομικῶν* post editionem Tolosanā 1617. 4. Lugd. Bat. 1675. 8. *Grotii* denique vitae ICtorum, quorum in Pandectis exstant nomina Lugd. B. 1690. 4. Hofmannus repetiit et editionem pulcherrimi operis, postumi licet, librorum quatuor de claris legum interpretibus, auctore *Guidone Pancirollo* 1) ICto Patavino, quod, de sequioris maxime aetatis ICtis multa docens alibi vix obvia, bis Venetiis a. 1637. et

1) Licet conferre, quae, pauca tamen illa, de nonnullis ICtis, quorum in Pandectis mentio, no-

tavit idem Pancirollus in thesauro Var. Lect. lib. 1. c. 79. et lib. 2. c. 131, etc. Lugd. 1621. 4.

1655. praelis exierat, sed in tabernis libtariis iam pridem desiderabatur. Huic subiunxit 1) *Ioannis Fichardi* Francofurtensis vitas recentiorum ICTorum editas Patavii 1565. 2) *Morci Mantuae* Benavidii Epitomen alphabeticam virorum illustrium, excusam Patavii 1555. 8. 3) *Ioannis Baptistae de Gazalupis* sive *Casialupis* historiam interpretum et glossatorum iuris, quam cum Sebastiani Brantii expositionibus titulorum omnium Iuris tam Civilis quam Canonici ediderat Gryphius Lugd. 1543. 4. 4) *Cattelliani Cottae* ICTi Mediolanensis recensionem brevem insignium Iuris interpretum et Doctorum, ex eius Memorabilibus Lugd. 1556. 1573. 8. p. 466 — 495. excerptam. 5) *Matthasi Grimaldi Mophae* ICTi Ticinensis elogia aliquot interpretum Iuris Civilis, distichis comprehensa ex eius libris tribus de methodo ac ratione studendi in iure, qui lucem viderant Lugduni 1544. m) et 6) *Alberici Gentilis* de iuris interpretibus dialogi ex edit. Lond. 1582. Mitimus alios, qui in universum de Vitis ICTorum scripsere.

VIII. Scriptores ad historiam Iuris Romani facientes sunt fere hi: *Aymari Rivallii* Allobrogis, Civilis Historiae iuris libri quinque, et Historiae iuris Pontificii liber singularis Mogunt. 1527, 1539. 8. Lugd. 1551. 8. et in Oceano iuris sive tractatu tractatum Tomo I. Venet. 1584. f. *Laurentii Breiden* Oratio de origine Iurisprudentiae Romanae et studio Iuris recte inchoando, cum *Francisci Duareni* Epistola de ratione docendi discendique Iuris, et Chronologia Iurisprudentiae Romanae ab

m) Poterant his iungi *Io. Lericchii Hadanarii* elogia Veterum ICTorum plus quam sexaginta, versibus comprehensa elegiacis et excusa Toyn. 3. delie. Poetarum Germanorum pag. 1262. 1284. et ad calcem *Nicolai Henelii* com-

mentarii de veteribus 38. ICTis quorum fragmenta in Pandectis supersunt, Lips. 1641, et 1654. 8. cum eiusdem Henelii notis et in eosdem 38. ICTos epigrammatibus Henelii et *Casperis Conradi*.

ab initio Urbis usque ad Iustinian. Imp. Rostoch. 1564. 4. *Valentini Forsteri* de Historia Iuris Civilis Romani legibusque, annorum serie digestis, et vitis Ictorum libri III. Basil. 1565. f. et deinde Coloniae cum tractatu de successione 1594. f. et cum libris novem de hereditatibus ab intestato Mogunt. 1607. 1615. 4. et in tom. primo Oceani Iuris sive tractatus tractatum Venet. 1584. fol. et separatim Aureliae Allobrog. sive Genev. 1609. 8. et correctius ex auctoris autographo a filiis Val. Guilielmo et Carolo Forsteris, Helmst. 1609. 8. Viteb. 1623. 8. *Alberici Gentilis* de libris Iuris Canonici, de libris Iuris Civilis et de Latinitate veteris Bibliorum versionis male accusata dissertationes tres ad Robertum filium Hanov. 1605. 8. *Thomae Lindemanni* Historia Iuris Romani Rostoch. 1627. 4. in Enchiridion Pomponii de Origine Iuris, quod etiam illustrarunt *Georgius Eberlinus* Bresnicensis cuius eruditus commentarius prodiit Henricopoli 1595. 4. *Christoph. Adamus Rupertus* Ienae 1661. 12. *G. van der Muelen*, Trai. ad Rhen. 1691. 8. *Hermannus Bynckerhoek* Ictus et Senator in praetermissis ad lib. 2. de orig. iuris, in opusculis Lugd. 1719. 4. *Io. Seldeni* diff. ad Fletam n) in qua etiam Iuris Romani Iustiniani historia breviter et docte attingitur Lond. 1647. 4. *Melch. Voetii* hist. iuris Civilis etc. *Petri Taisand* Histoire du Droit Romain, Paris. 1678. 12. *Io. Doujatii* Historia Iuris Civilis Romanorum, quae eius tam origo quam progressus, autoritas et utilitas, tam Iustiniani partes atque ordo partium demonstratur, ubi et Gallici iuris origo perstringitur Paris. 1678. 4. *Georgii Schubarti* de fati iurispr. Rom. Ienae 1696. 8. *Burchardi Gotth. Struvii* Historia Iuris Romani, Iustiniani, Graeci, Germanici, Canonici, Feudalis, Criminalis,

n) Sic Iuris veteris Anglici scriptor appellatur a carcere, in quo illud sub Eduardo I. vel II. composuit. Vide Seldenum, et

Tho. Fulleri librum editum Lond. 1662. fol. cui titulus, the history of the worthies of England. II. pag. 210

minalis et Publici, e genuinis monumentis illustrata  
Ien. 1718. 4. Histoire du Droit Romain par *Claude Joseph  
de Ferriere* Paris 1718. 12. D. *Christ. Godofr. Hofmanni*  
Historia Iuris Romani Iustiniani, cum D. *Christiani*  
*Thomafii* delineatione Historiae Iuris Civilis: et Fran-  
cisci Hottomanni Anti-Triboniano Lips. 1718. 4. Acta  
Erud. 1719. p. 381. *Iacobi Godofredi* brevis Historia Iu-  
ris Civilis Romani est in eius Manuali Iuris Io. *Gottl.*  
*Heineccii* Hist. Iuris Civ. Rom. et Germ. Hal. 1733. 8.  
prodiit, item a. 1740. sed emendata multis locis et  
observationibus aucta Amst. 1748. 8. a Io. *Dan. Rittero*  
V. Cel. Post Io. *Augustus Bachius* Historiam Iurispr.  
Rom. Lib. IV. edidit Lipsiae 1754. 8. quae repetita est  
in Italia Lucae 1762. 8. *Simonis von Leuwen* Volumen  
de origine et progressu Iuris Civilis Romani, post edi-  
tionem Lugd. B. 1672. 8. recusum est Ienae 1697. 8.

IX. Iuvat et subiungere enarrationem eorum, quae  
insunt in *Ant. Schultingii Iurisprudentia Ante-Iustinia-  
nea*, edita primum Lugd. B. 1717. 4. repetita Lips. 1737. 4.  
cura *Georg. Henr. Ayreri*, nunc antecessoris Goetting-  
ensis, sed cum collationibus Codd. Mss. Wurceburg.  
et Gothani. Partes operis sunt hae: 1) *Caii* institutio-  
num epitome ab *Aniano* Consiliario Alarici Regis Wisi-  
gothorum sub sexti saeculi initium composita libris duo-  
bus cum comment. *Hieron. Aleandri* iun. edito Venet.  
1600. 4. et *Iac. Oisellii* notis Lugd. B. 1658. 8. novisque  
editoris *Ant. Schultingii* animadvers. p. 1 — 186. Adde  
Var. Lect. p. 931. sq. ex edit. Basil. Io. *Sichardi* 1538. Lug-  
dunensi 1566. Parisiensi 1586. et Genevensi eiusdem anni  
ad calcem Cod. Theodos. 2) *Iulii Pauli* sententiarum  
receptarum ad filium libri quinque, cum interpretatio-  
nibus *Aniani* viri spectabilis, nec non *Iac. Cuiacii* in-  
terpretationibus a. 1557. primum editis et ex postrema  
recognitione Colon. 1589. 8. notisque et emendationibus  
*Conr.*

*Conr. Rittershusii* (Norimb. 1594. 8.) et *Huberti Giphanii* atque *Editoris* p. 187-536. Adde Varias lect. editionum p. 932. seq. 3) Tituli XXIX. ex corpore regularum *Vi-  
piano* (editi primum a *Io. Tilio* a. 1549.) cum *Iac. Cu-  
iacii* notis (a *Io. Amarittono* in lucem emissis Tolosae  
1554.) *Lud. Charondae* Paris. 1555. et 1578. atque *Antonii  
Schultingii* p. 537-680. Adde varias lectiones editionis  
Lovan. 1550. aliarumque p. 938. sq. 4) Librorum i. XIX.  
Codicibus *Gregoriani* p. 681-708. et Codicis *Hermoge-  
niani* p. 709-718. fragmenta, quae inventa haecenus fue-  
re omnia, cum notis eiusdem *Schultingii*. Adde Va-  
rias editionum lectiones p. 939. seq. 5) *Mosaicarum et  
Rom. Legum collatio*, ex integris *Papiniani*, *Pauli*, *Vi-  
piani*, *Caii*, *Caii*, *Modestini* aliorumque veterum Iu-  
ris Auctorum libris ante tempora *Iustiniani* desumpta,  
cum notis *Petri Pithoei* et *Editoris* p. 719-800. Adde  
varias lectiones pag. 940. seq. ex Codice *Mss. Ios. Sca-  
ligeri*. De hoc scripto dictum est supra. 6) Fragment-  
um ex *Modestini* regularum libro III. de bonis liberto-  
rum. et de testamentis p. 801. et fragmentum regularum  
ex veteri *ICto* (*Vi-  
piano* an *Caio*) pluribus sententiis con-  
stans p. 809. nec non fragmentum ex lib. i. *Responso-  
rum  
Papiniani* sub titulo de pactis inter virum et uxorem  
p. 810. 7) Consultatio veteris *ICti* mediae aetatis de pa-  
ctis, plura veterum *ICtorum* fragmenta allegans pag.  
813-816. nec non *Papiniani*, quem *Pithoeus* Gotho-Ro-  
manum sub *Theodorico*, *Iac. Gothofredus* *Burgundio-  
nem* putat fuisse, *Responso-  
rum* libri titulis XLVI. in  
quo et ipso plura veterum *ICtorum* et constitutionum  
*Imperatoriarum* fragmenta p. 827-854. Hic liber no-  
mine *Legis Romanae* habet in *Mss. Ottoboniano*, quam  
pro *Compilatione Iuris Romani* quidam habuere: male,  
ut reperit et docuit *Amadutius* in praef. ad *Novellas in-  
editas* p. XLIX. ubi et disputat, *Theodoricus* an *Gun-  
debaldus* huius operis auctor sit, pugnatque pro poste-  
riori



reriori non improbabiliter, ut et Iac. Gothofredo placuit in Manuali Iuris in Bibl. Iur. c. 2. §. 11. In ipso opere Amadutii ex illo Ms. editum est Papiniani Responsum, auctius duobus titulis, n. 26. *de his, qui debitas filiis de maternis bonis portiones non tradidere*, n. 48. *de colonis migrantibus, vel in fugitiva lapsis*. haec est lex etiam in Cod. Theod. L. V. tit. 10. Accessere variae Lectiones 8) *Dosithei* Magistri o) liber tertius continens Imp. Adriani sententias et Epistolas Graece et Latine cum *Goldasti* notis (qui ediderat Genev. 1601. 8.) p. 855 — 879. 9) *Antonii Schultingii* Orationes duae 1) qua disquiritur, culpandusne sit Tribonianus, quod Ictorum, qui stante Rep. Romana clauere, scripta suppresserit, ac posteriorum, qui sub Imperatoribus florere, Responso retulerit p. 883 — 907. 2) De Iuris prudentia historica, quod magna Iurisprudentiae pars non tam in Philosophica ratiocinatione quam in historica eorum, quae publice sancita vel etiam interpretando inducta sunt, cognitione consistat pag. 908 — 930. In edit. Lipsf. igitur accessit Collatio *Caii* et *Pauli* cum Ms. W. itemque cum Ms. Goth. et Collatio fragmentorum *Cod. Gregor.* et *Hermog.* cum Ms. Gothano. Si alia editio aliquando parabitur ex Amadutiano opere, et Canegieteriano libro de Collatione legum Rom. et Mos. de quo supra dictum est, accessiones non contemnendas accipiet. Haftenus *Iurisprudentia Antio-Iustiniana* Amplissimi Schultingii.

o) De hoc v. Bibl. Graecae volumine VII. p. 59. Incertum an is Dositheus, ad quem Libanii Epistolae. Glossas Dosithei Graeco-Latinas Mss. servat Bibl. publica Leidensis inter Codices II. Vossii.



## CAPUT VII.

DE

SCRIPTORIBVS, LEGIBVSQVE  
REI AGRIMENSORIAE.

**A** VCTORES a) Legesque REI AGRARIAE sive FINIVM REGVNDORVM, Io. Tili Melden-  
sium Episcopi hortatu primum editi et ad Palatinum co-  
dicem castigati mutua opera *Petri Gallandii*, *Petri  
Castellani*, *Aemari Ranconeti*, et *Adriani Turnebi* Pa-  
ris. 1554. 4. Passim deinde auctiores emendatiōesque  
cum observationibus et glossis agrimensoriis *Nic. Ri-  
galtii* ibid. 1613. 4. qui Turnebianam editionem in ple-  
risque est secutus, nisi quod titulum *finium Regundo-  
rum*, libro decimo Pandectarum obvium, praetermisit.  
Idem ait, in aliud se tempus distulisse fragmenta quae-  
dam M. Iunii Nipsi, Aprofiditi sive Epaphroditi, et  
Vetrubi Rufi, b) quod magis facerent ad quaestiones  
Geometricas, quam ad conditiones agrorum limitum-  
que constitutiones. Denique *Guilelmus Goesius* novam  
legum ac scriptorum agrariae editionem in lucem emi-  
sit Amstelod. 1674. 4. cui praeter observationes et glos-  
sas Rigaltii, suas ipsius notas, et indices duos a se con-  
cinnatos, Philologicum alterum, alterum Geographi-  
cum, et *antiquitatum agrariarum* librum subiecit, in  
quo praeter alia agit de Coloniis, de quibus et videndi  
Onuphrius, Sigonius et libro secundo antiquitatum Au-  
gustanarum Marcus Vellserus. Iulium Caesarem Bu-  
lenger

a) Hi primum cum aliis eximiis scriptoribus Msti reperti sunt  
† 1493. a Thoma Phaedro in mo-  
nasterio Bobiensi, ut supra ex Vo-  
laterrano annotare me inemini.  
b) Vide infra, hoc capite, n. 22.

lengerum in libro de Vectigalibus populi Romani nihil harum rerum intellexisse, affirmat Goesius. Idem passim iniquior videtur Barthio et Salmasio: ipse vicissim non semel reprehenditur a Mazochio in libro de Amphitheatro Campano, qui est videndus. Quoniam vero optima et locupletissima Agrimensoriorum scriptorum editio est Goesiana, iuvat eam hoc loco paucis recensere.

1. *Siculi Flacci de Conditionibus agrorum* pag. 1. Eiusdem nomina agrorum et limitum p. 20. Librum de conditionibus agrorum cum emendationibus et notis eruditis, in quibus saepissime a Coesio recedit, separatim Coburg. 1711. 4. edidit Io. Conradus Schwarzzius. Spicilegium annotationum exhibet in monumentis a. 1720. seqq. in 8. per folia singula editis pag. 21. seqq. Barthius lib. XIX. cap. 5. Adversar. *Siculum Flaccum* appellat *Saeculum*, quomodo et in vetustissimo suo Mf. vocari testatur Guidus ad Phaedrum p. 242. et cuius epitomen tantum habere nos putans, clarissime clarum esse, ait Epitomator, hunc fuisse Christianum. Nihil horum arridet Goesio, etsi nec ipse habet, quo Ethnicum probare possit. Non ante Domitianum vixit Siculus iste, cuius edicti meminit, neque ante Nervam floruisse Rigaltio videtur. Nomen eius comparet in Catalogo agrimensorio Boethii. Libri vero ipsius inscriptio, si Goesium sequimur, fuit de conditionibus agrorum Italiae, neque ex eo aliud quicquam hodie superest, praeter initium operis, idque lacerum. Rigaltius testatur, se bonam centonis illius partem in complures divisam lacinias reperisse inter alia fragmenta Hygino adscripta, quae Iosephus Scaliger ex pervetusto Ioannis Arcerii codice describi sibi curaverat, atque illic quoque diserte legi Siculi Flacci nomen.

2. *Sex. Iulii Frontini de agrorum qualitate*, sive *Expositio formarum ad Celsum Penestum*, ut in editi. Basil. 1528. legitur p. 38. Falli itaque videntur qui per Celsum intelligunt Caesarem et p. 29. pro *statim Celsi Caesaris* legendum est *statim coelestia Caesaris*. Goe-  
sio hic libellus non videtur esse *Frontini*, sed partim *M. Iunii Nipsi*, partim *Gerberti Philosophi*, post Sil-  
vester II. Pont. R. Vide eius notas p. 142. Rigaltius, qui parte ea, qua de mensuris p. 29. seq. agit, auctio-  
rem edidit, ex codice Memmiano, p. 232. *Balbo* tribus testatur in duobus Mssis. Idem tamen nonnulla Fron-  
tini nomine laudari observat a Boethio. Casp. Bacheti notae in hoc opusculum Rigaltianis observationibus sub-  
iiciuntur p. 287. 288. *Iulii Frontini de limitibus agro-  
rum* p. 38. Confer Boethium, libro 2. Geometr. pag. 1540. seq. qui eodem loco etiam mensorem *Longinum* memorat. Videtur Rigaltio Frontinus duos libros *de re agraria* edidisse, quorum altero mensorem insti-  
tuerit, altero disputaverit de arte mensoria: deinde ar-  
tis ipsius tripertitionem explicasse sex libris, assignatio-  
nes scilicet et partitiones agrorum ac finitiones termi-  
norum, posteaque controversias: denique scripsisse li-  
bros de regionibus, deque conditionibus agrorum Italiae,  
ex quibus ad nos pervenerint fragmenta, quae *de Co-  
loniis* inscribuntur pag. 102. seq. edita primum ab  
Obsopoco ex Bibl. Puteani, deinde auctiora a P. Scri-  
verio et Rob. Keuchenio, denique a Rigaltio et Goezio;  
cum non contemnenda ex Biblioth. Palatina accessione.  
Plurcula Frontini fragmenta in Arcerii Nansique codi-  
cibus superfuisse, viri docti testantur, quorum editio-  
nem promisit Petrus Scriverius. De aliis Frontini scri-  
ptis dictum supra suo loco. Laudatur a Boethio lib. 2.  
Geometr. et Vegetio lib. 2. c. 3. Inst. rei militaris.

3. *Aggeni Urbici in Iulium Frontinum commenta-  
rium* p. 44. Eiusdem *de controversiis agrorum pars*  
*Fabr. Bibl. lat. T. III.* Kk prior

prior, p. 50. *pars altera* p. 65. Hic Aggenus ante Theodosii M. vel etiam Antonini Pii tempora vixisse videtur Goesio, quia mentionem facit curae circa loca sacra et litium de aede Minervae motarum, et controversiae inter ICtos et agrimenfores, quam controversiam decisam esse constet ab Antonino Pio, quemadmodum templa idolorum diruit Theodosius. Vide Goesii notas p. 147. 197. Sunt alii, qui Aggenum referant ad Tiberii Imp. aetatem. Mentio videtur illius fieri in hac veteri inscriptione Lugdunensi:

IOVI O. M.  
Q. ADGINNIUS VRBICI  
FIL. MARTINVS SEQ.  
SACERDOS ROMAE ET AVG.  
AD ARAM AD CONFLVENTES  
ARARIS ET RHODANI  
FLAMEN  
IIIVIR IN CIVITATE  
SEQUANORVM.

Vide Guebrierii dissertationem Gallice editam, qua Magniam Urbicam Cari Caesaris uxorem fuisse, non absurde statuit Paris. 1704. p. 69. 70. 72. Quod vero Goesius addit, Aggenum videri Christianum, certissime probatur ex loco p. 61. ubi *crescentem Religionem sacratissimam Christianam* celebrat. Idem, auspicaturus commentarium in Frontinum de controversiis, ait, divino praesidio se suam suscipere scriptionem: quo ipso nihil tamen dicit, quod non dicere possit saepeque dixerit homo etiam Ethnicus. Aggenum de controversiis primus Rigaltius vulgavit ex codice Arceriano Memmianae Bibliothecae. Desunt tamen controversiae de positione terminorum, de vigore, de fine et de loco, quas requirendas esse ait idem Rigaltius. De controversiis agrorum vide etiam Cuiacium libri X, Obs. c. 2.

Eiusdem

Eiusdem Aggeni ad Frontinum de agrorum qualitate, multis modis inquinata esse rebus absurdis et ineptis, observat Goesius, ita ut plurimum differant a reliquis, quae de controversiis ipse scripsit. Ediderat illos Aggeni ad Frontinum commentarios primus Io. Sichardus ad calcem Codicis Theodosiani Basil. 1528. f. apud H. Petri.

4. Liber eiusdem argumenti, auctore *Simplicio* p. 76. Rigaltius hunc refert ad auctorem Frontinum, et p. 222. non sine ratione suspicatur, Simplicii nomen confictum esse ex his verbis Aggeni pag. 62. *Nam et simplicius enarrare conditiones earum existimavi.* Adde p. 245.

5. *Aggeni Urbici in Iulium Frontinum Commentariorum liber secundus*, qui Diazographus inscribitur, constans variis figuris in aes incisis p. 90. *Urbici* etiam Grammatici mentio est apud Aufonium Ep. 22.

6. *Iulii Frontini de Coloniis* libellus. Sub hoc titulo sunt primum Excerpta e commentario *Claudii Caesaris* p. 102. *Severi*, sive *Veri* potius, *Lex agrorum* ex eiusdem *Claudii* commentar. pag. 111. *Antonini* et *Commodi* mentio p. 106. qui Frontino fuerunt posteriores: unde Goesius recte libellum hunc habet pro faragine ex Frontino et aliis ab indocto quodam homine confarcinata. *Liber Augusti Caesaris et Neronis* habens mensuras limitum et terminorum provinciarum quarundam Italiae, p. 109. *Ex Balbi mensuris*, qui tempore Augusti omnium provinciarum et civitatum formas compertas in commentariis retulit, et legem agrariam per universitatem provinciarum distinxit et declaravit, similes p. 118. deinde *Frontini* ipsius libellus p. 128. rursus Excerpta e *Balbo* p. 142. ex *Mappa Alanensium* pag. 145. et *Fragmenta Terminalia* pag. 147. *Indreae Schotti* notas ante ineditas in hunc Frontini libellum vulgavit Burmannus ad calcem Velleji p. 632 —

640. Lugd. Bat. 1719. 8. Etiam separatim sine loci et temporis notatione ab eodem Schotto edita sunt in 8. *Geometrica et Gromatica* vetusti scriptoris cum excerptis ex *Epaphrodito* et *Vitruvio Rufo*, ex Ms. Codice Dunensis Abbatiae Cisterciensis, in quo Boethius etiam de Musica et Geometria continebatur. Ceterum Frontinus in altera parte operis, quae est ipsius p. 128. *Siculus* dicitur. Goesius quidem putat esse legendum *Frontini* et *Siculi*, Flacci scilicet, et ex utroque esse Excerpta.

7. *Hygini agrimensoris publici Gromaticus*, sive de castris metandis liber, figuris in aes incisus illustratus, p. 150. Hyginus in Inscriptione vocatur libertus Augusti Imp. in quo non intelligi potest is, qui vulgo sic appellatur, Caesar Octavianus, cum longe iunior hic Hyginus fuerit, mentionem quippe faciens Traiani p. 209. et p. 174. laudans Lucanum. Rigaltius quidem Traianum iubet intelligere, cui ut Imperatoribus reliquis universis tributum nomen Augusti. Idem pag. 272. notat apud Cassiodorum lib. 3. Variar. Epist. 52. sub *Hyrummetrici* nomine latere nomen *Hygini Gromatici*. Quemadmodum ibidem pro *Grammaticam* legendum esse *Gromaticam* observavit Vossius lib. 1. de arte Grammatica. Confer Io. Laurembergii, *Gromatica*, quibus ius terminale et finium regundorum leges explicantur Hafniae 1640. 4. Fundem Hygini *Gromaticum*, uti Frontini quoque *Commentaria*, et Aggeni *Urbici*, una cum *Vegetio suo*, sed admodum corruptum et minus emendatum edidit *Petrus Scriuerius*, ut dictum supra in *Vegetio*. *Commentarius eruditissimus Hermannii Rhabodi Schelii c)* in hunc

c) De huius Schelii commentariis, qui longe plura de re veterum Romanorum militari in asse-

ctis habuit, vide quae notat Io. Georgius Graevius praef. ad Torr. X. thesauri Antiqu. Rom. et Th. Grenius

hunc Hygini librum e veteribus libris emendatum, et Polybii locum de castris Romanis e libro VI. Histor. seorsim prodiit Amstelod. 1660. 4. et insertus inde tomo decimo thesauri Antiquitatum Romanarum Graeviani. Etiam Salmasius in Gromaticum Hyginianum notas paravit, ut refert ipse p. 295. ad Solin. Eiusdem Hygini liber *de limitibus* p. 203. quem Hygino indignum esse contendit Goesius in notis p. 166. Eiusdem *de conditionibus agrorum* p. 205.

8. *Fragmentum agrarium de limitibus* p. 215. In limine statim Varro memoratur: ceterum totum fere est ex Hygino, cui tribuitur in codice quodam antiquo manu exarato, etsi P. Scriverius fide alterius codicis edidit sub nomine *Frontini*.

9. *Ex libro XII. Innocentii d) Vrbi Praefecti, de litteris, quibus signatae casae, ex notis iuris exponendis* pag. 220.

10. *Liber Marci Baronis (Varronis) ad Rufum Silvium de Geometria* p. 235. Hunc ex Ms. Arceriano edidit Rigaltius. Varronis autem esse nequit, quia p. 243. memorat Hyginum, ut dictionem Varrone indignam aliaque argumenta omittam. Longe alius erat Varronis liber de Geometria, cuius mentio est apud Cassiodorum, ex quo Frontinus Boethiusque e) profecisse se fatentur. Sed hic, ut alia doctissimi illius viri scripta, temporum iniuria intercidit.

11. *Ordines finitionum ex diversis auctoribus, una sum figuris in aes incisis* p. 247.

Kk 3

12. *Caius*

Crenius in notis ad Gabr. Nau-  
laei Bibliographiam. militarem  
T. 2. Methodor. p. 518. In eius  
audem plura idem Graevius Orat.  
I. ad 1662. dicta in eius funere.

d) Innocentium sub Constantio  
grimensorem fuisse, auctor Am-

mianus Marcellinus lib. 19. II.  
At excerpta haec ex eius libro 12.  
ab imperio quodam consarcinata  
v. Vales. ad Ammian. l. c. et Men-  
gii Origines Gallicas in *dessous*.

e) Boethius lib. 2. Geometriae  
p. 1537. et 1548



12. *Caius et Theodosius* auctores p. 252. *Latinus et Myfrontius* togati Augustorum, auctores *de locis suburbanis vel diversis itineribus pergentium in suas regiones* p. 254.

13. Ex libris *Magonis et Vegojæ* (male *Vegetii* legit Barth. XXIX, 1. Adversar.) auctorum p. 255.

14. *Idem Vegojæ Arunti Veltymno* p. 258. quae nomina qualia sint, non meum est dicere, sed haruspici Salinasii, qui p. 78. ad Solin. legit: *item Vegoia*, *Βυγόεα* nympa, quae artem fulguritam scripserat apud Tuscos, teste Servio in VI. Aeneid. v. 72. *Arunti Vertumno*, sive fragmentum libri ad Arruntem Vertumnus: quae nomina Hetrusca sunt.

15. *Arcadius (Augustus)* auctor *de terminis et de limitibus partium Orientalium* p. 259.

16. *Vitalis* auctor p. 260.

17. *Faustus et Valerius* p. 261.

18. *Ratio limitum regundorum.* Auctores *Theodosius et Neuterius* p. 263.

19. *Expositionum*, sive lapidum finalium, *per diversas provincias* positorum p. 266. cum figuris aere impressis.

20. *Expositio de Marginibus terrae et operibus caesis* p. 273. ἀκὲρ ὄαλος.

21. *Expositio de Vallibus* p. 273. et paludibus p. 274.

22. *Varatio fluminis ex M. Iunio Nypso.* Quod fragmentum longe locupletius vulgavit Goelius p. 285. M. Iunii Nipsi inter Agrimensores mentio est ap. Boethium lib. 2. Geometriae pag. 1540. Vitruvii Rufi ex Epaphrodito Architectonica et M. Iunii Nipsi (male legitur Hypsi) de mensuris agrorum liber refertur in Catalogo Mistorum Scipionis Tertii. Vide Labbei Bibl. nov. Mss. p. 384. Ceterum hic *M. Iun. Nypsus* integrior fuit Neapoli in Bibl. nobilissimi Iosephi Vallettae.

23. *Ex*

23. *Ex Isidori Hisp. libro XV. cap. 14. Originum* p. 290. *Ex libris Dolabellae* p. 293. cum figuris in aes incis. *Ex libris Latini de terminibus* p. 302. *Caius* auctor V. P. p. 304. Auctor *Vitalis* p. 305. *Faustus et Valerius VV. PP.* auctores, ibidem. *Ex libro Frontini secundo* p. 308. *Latinus V. P.* togatus p. 310. *De iugeribus metiundis* p. 311. *Ex Euclidis lib. I. prolegomena* p. 316. *De mensuris secundum Geometricae disciplinae rationem* ex voluminibus Virorum eruditorum excerpta p. 330. Fragmentum *Legis Thorinae* cum supplementis Sigonii p. 329. Aliud fragmentum pag. 335. *Legis Mamiliae* capita tria p. 339. *Lex Roscia, Peducea, Alliena, Fabia* interciderunt. Ceterum tria illa capita e veteri Codice primus cum notis suis et castigationibus ediderat Lipsius lib. I. elect. cap. 15. *Imp. Constantini Aug.* rescripta tria p. 340. adde Cuiacii *Observ.* lib. XIX. cap. 16. *Imp. Valentiniani, Theodosii et Arcadii* rescriptum p. 342. Rescriptum *Imp. Theodosii, Arcadii et Honorii*, ibid. *Imp. Theodosii et Valentiniani* rescripta tria p. 343. Vide *Codic. Theodosian.* T. I. p. 200. seq. edit. Iacobi Gothofredi. *Ex Modestini libro X. Pandectarum, Ulpiani libro VI. Opinionum, Florentini sexto Institutionum, Callistrati tertio de cognitionibus* p. 345. *Ex Pauli libro quinto sententiar.* et lib. 23. ad edictum p. 346. *Imp. Tiberii Caesaris* de sepulcris, ibid. *Legis Liciniae* cap. IX. p. 348. *Legis Semproniae* cap. XIII. p. 349. *Legis Iuliae* de agrorum divisione cap. XVIII. p. 350. *Agrariarum Caesaris Augusti* cap. XI. *Agrariarum*, quarum nomen ignoratur, ap. VI. p. 353. *Legis Agrariae*, quam *P. Servilius Rullus* Tr. pleb. proposuit M. Tullio Cicerone et C. Anonio Cos. capita XXI. collectore Goessio, pag. 353. iusdem legis capita, quaelia a Rigaltio edita fuerant pag. 358 — 360.

Legum agrariarum fragmenta sunt et apud Gruterum in thesauro Inscriptionum veterum pag. CCII, seq. *Octavius Musa* mensor Augusti Caesaris memoratus a Servio ad Virg. Ecl. IX, 7.

## INDICVLVS SCRIPTORVM, AD PAGINAS EDIT. GOESIANAE.

- A**ggenus *Vrbicus* p. 38.  
44. 65. 91. 102. 147. 308.  
*Arcadius* 249.  
*M. Baro*, vide *Varro*,  
*Caius* 252. 305.  
*Callistratus* ICtus 345. 346.  
*Dolabella* 293.  
*Euclides* 316.  
*Faustus* 261. 306.  
*Siculus Flaccus* 1.  
*Florentinus* ICtus 345.  
*Iul. Frontinus* 28.  
*Hyginus* 150.  
*Incerti* 320.  
*Innocentius* 220.  
*Isidorus* 311.  
*Latinus* 254. 302. 310. 311.  
*Leges agrariae* 353. Impp.  
Arcadii 342. Augusti 352.  
Caesaris 350. Constanti-  
ni 340. 341. Honorii 342.  
Theodosii 342. 343. Ti-  
berii 346. Valentiniani  
342. 343.  
*Lex Alliena* 339. *Fabia* 339.  
*Iulia* de agrorum divi-  
sione 350. *Licina* 348.  
*Mamilia* 339. *Roscia* 339.  
*Servilii Rulli* 354. sq. 358.  
seq. *Sempronia* 349.  
*Thoria* 329. 335.  
*Mago* 255.  
*Modestinus* ICtus 345.  
*Moyse* iussu Dei 322.  
*Myrsontius* 254.  
*Paulus* ICtus 346.  
*Siculus Flaccus* 1.  
*Simplicius* 76.  
*Theodosius* 252.  
*Valerius* 261. 306.  
*Marcus Varro* 235.  
*Vegoja* 255. 258. *Buryōna*.  
*Vitalis* 249. 306.  
*Vlpianus* ICtus 345.



## CAPUT VIII.

DE

## MEDICIS ANTIQVIS.

- I. *Medici ab Torino, Aldo et H. Stephano iunctim editi.*  
 II. *Alii ab H. Stephano omiffi.*

I. **IV**EDICAE ARTIS scriptorum latinorum *primam* Collectionem edidit *Cratander* Basileae 1528. f. cuius iam supra mentio facta in c. de *Plinio* mai. p. 247. In ea sunt 1. *Sorani* *Isagoge* in artem medendi, antea non visam. 2. *Oribasii* fragmentum de victus ratione, antea nunquam editum. 3. *Plinii* de re medica libri V. accuratius recogniti, et, nothis ac pseudepigraphis semotis, ab innumeris mendarum milibus, fide vetustissimi Codicis repurgati. 4. *Apuleii* de herbarum virtutibus historia, e tenebris eruta et a situ vindicata. 5. *Antonii Musae* de Betonica, paullo ante excusus, cum Indice rerum et verborum. Curam operis habuit *Albanus Torinus* Vitodurensis, qui in epistola ad Episcopum Basileensem in capite, et in altera ad Lectorem, ad calcem operis, docet, se usum esse libris scriptis bonis, in *Plinio* in primis, ex quo etiam quaedam accesserint, quae aliis exemplis deessent, et *Apuleio*, in quo emendando duo antiquissima exempla scripta habuerit: contra unum modo exemplum habuisse *Sorani*, idque vitiosissimum, in eoque recte emendando melioribus libris opus esse, etsi ipse plura manifesta menda delerit. Estquæ adeo haec editio praesertim qua *Plinium* et *Apuleium*, inter primarias ponenda. Haec collectio est inserta sequenti, eodem ordine servato.

Secuta est altera Collectio *Aldi* nepotis, eaque maior, Ven. 1547. fol. In ea sunt 1. *Celsus*. 2. *Serenus Sammonicus*. 3. *Trotula*. 4. *Marcellus Empiricus*. 5. *Scribonius Largus*. 6. *Sorani Isagoge*. 7. *Plinii de re Medica libri V.* 8. *Apuleius de herbis*. 9. *Antonius Musa de Betonica*. 10. *Aemilius Macer de herbis cum commentariis Io. Atrociani*. 11. *Strabi Galli hortulus*. 12. *Coelii Aureliani de morbis chronicis libri V.* 13. *Theodori Prisciani libri quatuor*. Haec collectio cum Mss. Codd. collata a Nicolao Nancelio fuit in Biblioth. Gudiana: id exemplum exstat hodie in Bibl. Serenissimi Ducis Vinariensis.

Viginti annis post tertium Corpus medicorum antiquorum tum graecorum tum latinorum factum est sub titulo *Medicae artis Principum* ab *Henrico Stephano* tribus Voluminibus Paris. 1567. f. in quo latini, praeter graecos, insunt hi

1. *Cornelius Celsus*, de quo supra suo loco II, 4.

2. *Scribonius Largus Designatianus*, cuius liber *de compositione Medicamentorum* ad Caium Iulium Callistum, Io. Ruellii opera, quem sat audacem Scribonii restitutorem vocat Barthius 48. 49. Adversar. primum e tenebris erutus prodiit Basil. 1529. 8. cum *Antonii Benivenii* recentioris Medici libro, de abditis nonnullis ac mirandis morborum causis, et *Polybi*, Medici vetustissimi Graeci, libello de victu salubri destitutis, latine per *Guintherium Andernacum* reddito. Vixit Scribonius sub Tiberio, a) Claudioque Impp. et Galeno pluribus locis memoratur, unde Ianus Cornarius

a) Cap. 120. ait Scribonius, se a Cassii Medici servo, Atineto, Tiberii Imp. legato, medicamentum quoddam accepisse. Adde cap. 176. Non est itaque *Siburius*, nescio quis, vel *Designatianus*,

qui paulo ante Marcellum demum vixerit, ut Barthio Adv. 39, 16. in mentem venisse video. Praeceptores laudat Chirurgum Tryphonem, Apuleium Celsum, Valentem etc.

narius b) praefat. ad Marcellum Empiricum, in cuius librum integrae fere Scribonii compositiones sunt insertae, suspicatur, Scribonium non latine, sed Graece scripsisse, posteaque Graeco-latinum factum esse, circa aetatem Valentiniani Imp. Sed Cornarium, etsi praeterito eius nomine, refellit Marfilius Cognatus Var. Obfervatt. III, 14. Fuit autem Empiricus ille quidem, nec tamen infensus dogmaticis, nominatim Asclepiadi, quem suum vocat cap. 75. laudat etiam cap. 84. Praestantissimam denique Scribonii editionem, cum notis uberrimis eruditissimisque et Lexico, *Ioanni Rhodio* debemus, qui, Octavii Ferrarii consilio, emendatum a se illustratumque in lucem emisit Patavii 1655. 4. Alius, ut videtur, fuit *Mathematicus Scribonius*, de quo Sueton. Tiberio cap. 14. In praefat. libri, peregre scripti, memorat alia *scripta sua latina* (quasi et Graeca scripsisset) *medicinalia*, quae Callistus ille, ad quem librum scripsit, Caesari (Claudio) dederat. Eundem Callistum iterum alloquitur compositione 151. et in peroratione operis. Post caput 166. compositiones quaedam desiderantur, Index compositionum incertum, an a Scribonio ipso, vel antiquo Grammatico praefixus sit. v. Rhodium p. 91. Prima Scribonii editio est Parisiensis 1629. 8. hinc mox recusa eodem anno Basil. 8. apud Andream Cratandrum. Parisiensem illam passim Rhodius laudat, ut pag. 31, 174. etiam Plantinianam, ut pag. 28. 29. etc. Pars Scribonii, quae tractat de simplicibus, excusa etiam Argentorati 1532. fol. cum aliis aliorum. Illam vellicat Cardanus libro de medicinarum simplicium noxa. Claudii quidem Imp. interioris admissionis Medicus videtur fuisse, cum in Britanniam eum sequeretur. Rhod. p. 189. Andreas Borrichius p. 191. appendic. ad

b) Cum Cornario facit Barthius 571. patet, et Hermannus Conringius introductione in Medicinam p. 55. p. 2357. Adversar. Casp. Hofmannus ex G. Richteri Epistolis pag.

ad curas Posteriores Christophori Cellarii. *Adverterit facillime qui diligentius legerit Scribonium, familiarium vulgariumque verborum quam elegantiae studioforem fuisse, dum ita scribere laboraverit, ut ab omnibus, cognitissimis verbis intelligeretur.* Scribonium, Marcellumque a se emendatos atque illustratos memorat Ioannes Caius Britannus de libris propriis p. 167. edit. Lond. 1729. 8. Prima lucem viderat a. 1570. et Caius ipse defunctus est a. 1573.

## EX IOANNIS RHODII INDICE IN SCRIBONIVM LARGVM EXCERPTA.

*Numeri, sectiones editionis Rhodianae denotant.*

**A**mbrosius medicus Pu-  
teolanus 152.

*Andronis* medicamentum  
63. Cels. lib. 6. cap. 18.

*Anthero Tiberii* libertus  
162.

*Antipater* 167.

*Antonia* 271. Marcell. c. 35.

*Apuleius Celsus* praeceptor  
Centuripis ortus 171. Va-  
lentis et noster praece-  
ptor 94.

*Aristus* Chirurgus 209.

*Asclepiades* 84. noster 75.  
maximus autor medici-  
nae Epist. p. 3.

*Atimetus* 120.

*Augustus* 31.

*Augustus Caesar* 177. ὁ τε-  
βασὸς Καίσαρ Straboni  
Geograph. lib. 17. Gui-  
lielmo Xylandro inter-  
prete. Item lib. 5.  
ὁ θεὸς Καίσαρ, καὶ ὁ  
Σεβαστὸς. *Divus Cae-  
sar, Augustus, rectius,  
et Augustus.* Tacitus  
enim Histor. lib. 2. Cae-  
sarem et Augustum prin-  
cipatus vocabula refert.

*Augusta* 60. 70. 175. 268.  
271. Αὐγύστη Graecis ae-  
vi sequioris: cuiusmodi  
Achmetis Arabis medici  
interpres antiquus Oni-  
rocrit. cap. 260.

*Auto-*

*Autores antiqui* Epist. p. 4.

*Julius Bassus* 121. Cael. Aurel. Iul. Bass.

*Bibliothecis* publicis posita 97. de Compositione.

*Caesar* Deus noster Epist. p. 5. Comp. 60. 163.

*Caius Iulius* 151. et calce libri.

*Callistus* Epist. et Perorat.

*Sabinus Calvus* 23.

*Cassius Medicus* 120. 176.

*Apuleius Celsus* 94.

*Celsi Antidotus* 171.

*Glicon Chirurgus* 206.

*Gracchus* 146. M.

*Graeci dicunt* Epist. p. 5.

Comp. 38. 40. 63. 99. 101.

202. 206. bis 215. 217.

257. 242. 247. 254. vocant

50. 94. 99. 133. 181.

184. 255. 264. appellant

99. 121. 187.

a *Graecis* appellatur 61. dicitur 201. 206.

*Graece* dicitur 177. 206. vocant 252.

*Hippocrates* conditor nostrae professionis Epist.

p. 3. *Scientiae conditor*

Seneca Epist. 95. ita Columell.

lib. 9. c. 3. *Peripateticae sectae Conditor*

*Aristoteles.*

*Hospes* meus 174.

Λυσιμάχιον 46. Λυσιμά-

χειον Diosc. lib. 4. c. 3.

Aegin. lib. 7. cap. 3.

Lyfimachia Plin. lib. 25.

cap. 7. Phavorino Λυσι-

μάχειος, ab inventore

Lyfimacho, ut Plinius re-

fert; pariterque Lyfi-

machios apud Marcel-

lum c. 10. etiam in Mf.

Vossii.

*Marcianus Medicus* 177.

*Medicinalia scripta* Epist.

pag. 5.

*Meges* 239. Chirurgus 202.

*Messalina Dei nostri* Cae-

saris 60. *Valeria Messa-*

*lina* Dioni lib. 60.

*Milo Gracchus* 146.

*Mithridatis antidotus* 170.

Plin. Valer. lib. 3. c. 53.

*Antidotum Mithrida-*

*ticum.*

*Antidotum Mithridaticum*

194. A.

*Musa Antonius* 110.

*Octavia* Augusti soror 60.

Sic Plin. lib. 19. cap. 1.

Marcell. cap. 13.

*Ocularii* 37. Medici ab oculis.

Prudentes 38. *Ocu-*

*larius* ὀφθαλμικός in

Excerptis ex Graeco-La-

tino vet. apud Glossar.

Philoxeni B. Vulcan.

*Oph-*



*Ophthalmicus* Martial.  
lib. 8. Epigr. 74.

*Pacchius Antiochus* 156.  
220.

*Philenidis Catinensis* audi-  
tor 97. *Pacchius Antio-*  
*chus.*

*Pigmentarii institores* 122.  
*Pigmentarius.* P. Veget.  
lib. 3. cap. 26. (29) Plin.  
Val. lib. 2. c. 28. Barna-  
bas Briffonius parum usi-  
tatis accenset.

*Sabinus Calvus* 231.

*Sacramento medicinae obli-*  
*gatus* Epist. p. 2. respi-  
cit ius iurandum Hippo-  
cratis.

*Scripta Latina* Ep. p. 5.

Sequitur nos non nisi ne-  
cessariu libellorum nu-  
merus Ep. p. 6.

*Tiberius Caesar* 97. 120.

*Thrasea Chirurgus* 204.  
208.

*Triphon* 201. 203. 205.  
210. 231. 241. Lemmate  
Praeceptor noster 175.  
Chirurgus 201. 240. Celf.  
lib. 7. Prooemio: *Try-*  
*phon pater.*

*Valentis* praeceptor Apu-  
leius Celsus 94.

*Vnguentarius* 118. Plin. na-  
tur. histor. lib. 14. c. 20.

Plin. Iunior lib. 2. Epi-  
stol. 11.

*Vnguentarii* 66. 129. 206.  
269. Cato de re rustica  
cap. 113.

*Zopyrus Gordienfis Medi-*  
*cus* 172.

*Zopyri Antidotus* 169. Cel-  
sus lib. 5. cap. 23. Aegin.  
lib. 7. cap. 11. ἡ Ζώπυρος,  
*Zopyrus Antidotus* in-  
terpreti Albano Torino,  
quemadmodum Galeno  
de Antidot. lib. 2. cap. 1.  
Ἀντίδοτος Ζωπύριος,  
*Iulius Martiano Rotae*  
*Antidotus Zopyria:*  
quae cap. 17. locupletior  
est. In hac Ioannis  
Guintherii Andernaci  
versione apud Hierony-  
mum Scotum edita Ve-  
netiis a. 1567. legitur *Me-*  
*dicamentum Zopyrios;*  
quamvis et in altera  
1542. vulgata *Medica-*  
*mentum Zopyros,* ut in  
Parisina 1532. Nam in  
Aldina quoque a. 1528.  
est ἡ Ζώπυρος, et Basi-  
leenfi 1538. ἡ Ζωπύριος  
simpliciter: ut Ianus  
Cornarius H. Stephani  
typis recte Latina con-  
suetudine *Zopyrius.*  
Nec

Nec sua utrique deest ratio. Zopyrus enim venusta satis metonymia, sive tacita malis cum Grammaticis appositione, antidotum a Zopyro confectam indicat. Zopyrius etiam ellipsi idipsum notat, quod Ga-

lenus aperte protulit. Quam nostri quoque temporis medici efferunt Mithridatium, sicubi antidotum postulant. Sed nolo plura. Etiam Fabii sententia *inter virtutes Grammatici habebitur, aliqua nescire.*

3. *Marcellus* Burdegalensis, Medicus, ut vulgo audit, c) *Empiricus*, Theodosii Magni Archiater, cuius *librum Medicamentorum* ad filios suos scriptum primus in lucem protraxit *Ianus Cornarius*, una cum Aëtio, latine a se verso Basil. 1536. f. Inter Epistolas, Marcelli libro praemissas, ea, quae Hippocratis ad Maecenatem absurde inscribitur, rectius edita est Norib. 1587. sub nomine *Antonii Musae*. Quae Celsi nomine ibidem occurrit ad Caium Iulium Callistum, non Celsi est, sed Scribonii Largi. Carmen, quod ad calcem libri extat, diximus supra, videri quibusdam clausulam poematis *Sereni Sammonici* de Medicina, quod porro in Stephani collectione cum *Rhemnii Fannii Palaemonis* carmine de ponderibus ac mensuris sequitur, et de quorum utroque jam supra dictum fuit. Qui Mstas apud H. Vossium *Marcelli* membranas, literis scriptas quadratis, et 800. annorum aetatem excedentes, consuluerunt, varie illum scriptorem a Cornario interpolatum queruntur, ut Io. Rhodius ad Scribonium p. 158. qui Marcelli etiam novam editionem molitus fuit. Marcellus in titulo Epistolae ad filios vocatur *vir inluster*

c) Ipse Marcellus in praefatione ait, se remedia collegisse etiam per rusticos ac plebeios homines experimentis comprobata. Porro de triplici genere Medicorum apud veteres, Dogmaticis sive Rationalibus, Empiricis et Methodicis, vide Celsum in praefatione.

*ster ex magno officio Theodosii senioris, d) ipse vero narrat se diligenti lectione scrutatum veteres medicinae artis auctores, latino sermone scriptos, utrumque Plinium et Apuleium et Celsum et Apollinarem et Designatianum, aliosque nonnullos, etiam proximo tempore illustres honoribus viros, cives ac maiores suos, Siburium, Eutropium, atque Ausonium. Addit vero etiam ab agrestibus et plebeiis remedia fortuita atque simplicia se didicisse: unde non mirum, in Marcelli libro occurrere etiam superstitiosa nonnulla; ut quod suadet versus graecos contra faucium dolores suspendere e collo cap. 15. p. 307. 309. cap. 29. p. 378. et aliud carmen cap. 21. p. 339. seq. et cap. 28. p. 373. H. 379. B. 380. E. et cap. ult. sive 36. p. 411. etc. Praemittitur inde notatio de mensuris et ponderibus medicinalibus, ex Graeco translatis, iuxta Hippocratem: deinde Epistolae variae, 1) Largii Designatiani ad filios: 2 et 3) sub falso Hippocratis Coi nomine ad Antiochum Regem et ad Maecenatem: 4) Plinii Secundi ad amicos de medicina: 5) Scribonii Largi ad Iulium Callistum sub falso Celsi nomine: 6) Cornelii Celsi ad Publium Natalem: 7) Vindiciani Comitris Archiattrorum ad Valentinianum Imp. In opere ipso pauci laudantur scriptores, ut Democritus c. 8. p. 269. Antigoni medici collyrium commendatur c. 8. p. 267. 274. edit H. Stephani, et collyrium Antonii Musae p. 281. aliud medicamentum c. 20. p. 327. Dentifricium Octaviae Augusti sororis memoratur c. 13. p. 297. et Augustae Messalinae, itemque p. 298. aliud quod Artemius (c. 36. p. 410. rectius Artemisius) Dianio ostendit, Arteriace Asclepiadis Medici cap. 14. pag. 299. Remedium Cosmi Medici ad anginam p. 301. Purgatio c. 30. p. 383. Potio Cosmiana et antidotus c. 20. p. 327. c. 29. p. 377. Compositio excerpta ex libris*

*Ptole-*

d) Adde Iac. Gothofredum ad Ricis, et Pagium ad a. C. 395. lib. 29. Cod. Theodof. de haeres. n. 8.

*Ptolemaei Evergetae* Regis c. 14. p. 302. Confectio emplastrum contra podagram, quod rex Ptolemaeus invenisse dicitur c. 36. p. 411. *Liviae Augustae* compositum adversus anginam c. 15. p. 304. Acopum, quo *Livia Augusta* et *Antonia* usae sunt c. 35. p. 402. Medicamentum *Apuleii Celsi* et praeceptoris nostri *Valentis* c. 16. p. 310. *Vindiciani* ad tussim p. 316. Remedium ad stomachi et lateris dolorem, quod reperit *Patricius Antiochus*, auditor *Philonidis* Catinensis, et post *Paecii* mortem demum vulgatum *Tiberius Imp.* in Bibliothecis publicis posuit, laudatur c. 20. p. 324. (ex *Scribonii* sect. 97.) atque aliud contra lumborum dolores c. 25. p. 351. et Compositio ex libro *Philonidis*, quae *Tiberio Caesari* etiam componebatur c. 29. p. 380. *Philonianum* antidotum p. 329. c. 22. p. 341. *Dionysianum* oxyporium pag. 333. *Attali* Regis medicamentum c. 22. p. 342. Potio a *Procliano* Medico ostensa, et aliud eius medicamentum p. 344. aliudque *Iunii Crispi* c. 23. p. 345. *Ianuarii* medici cataplasma ad splenem p. 347. *Gamelielis* patriarchae remedium ad splenem p. 350. Aliud contra arthritidem, quo *Ausonius* Medicus sanatus est c. 25. p. 353. *Milonis Brochi*, praetoris, hominis optimi, et *Ambrosii* Medici Puteolani mentio c. 26. p. 355. *Iulii Bassi* colice c. 29. p. 376. *Prosdochi* Medici remedia electa p. 381. *Anteros* Caesaris libertus remediatus sive liberatus a podagra c. 36. p. 408. Gallica interdum laudat *Marcellus* herbarum et animalium vocabula, ut c. 25. p. 354. c. 26. p. 358. c. 29. p. 375. 379. c. 34. p. 396. etc. Denique *Marcellum* alterum, medicum egregium *Neronis* aetate c. 20. p. 332.

A Marcello hoc compilatum esse interdum *Scribonium*, animadverterunt viri docti, eumque *Christianum* fuisse patet clare locis aliquot, ut c. 23. p. 347. et c. 25. p. 352. ubi memoratur spina alba, qua coronatus sit *Christus*, et item formula legentium herbas, iterum teneo, *Fabr. Bibl. lat. T. III.* L1 herbam

*herbam lego, in nomine Christi proſit, ad quod te colligo.*

4. *De Sexto Placito*, T. II. p. 684. quem Lipſiae quoque a. 1654. 8. cum aliis quibuſdam medicis ſcriptis edidit *Andreas Rivinus*, ſupra in Apuleio diximus.

II. In hac Stephani Collectione igitur, non illa, ut nunc eſt, magni uſus atque adeo pretii, quod et Graecos non ſua lingua loquentes, ſed latine modo exhibet omnes, nec latinos omnes; in ea igitur praeteriti ſunt hi, qui in Aldina Collectione ſunt:

1. *Plinius Valerianus*, de *re medica* L. V. de quo, uti de *Hiſtoriae Naturalis* quoque auctore eiſdem nominis, dixi ſupra ſuo loco.

2. *Soranus*, ſub cuius nomine *Iſagoge in artem medendi* ad Maecenatem (quem capite V. alloquitur) cum *Plinio Valeriano* aliisque vulgata eſt ab *Albano Torino*, Baſileae 1528. f. Quamvis vero *Torinus* non dubitat, de Graeco converſam eſſe, et quamvis in *Bibliotheca Lindenii Medica*, clariffimique *Merklini Lindenio* renovato, ad *Soranum Ephesium* e) Graecum Medicum, ſine dubitatione refertur, latini tamen ſcriptoris eſſe, pluribus oſtendit *Marſilius Cognatus* lib. 4. c. 2. *Variarum Obſervationum*, cui *Voffius* libro de *Philosophia* p. 98. et in latinae linguae originibus p. 209. 233. ſuffra-

e) Fallitur ibidem *Lindenius*, quod *Soranum Ephesium*, qui ſub *Traiano* vixit, confundit cum *in-niore Sorano Ephesio*, cuius exſtat de natura muliebri fragmentum cum *Ruſo Ephesio* editum, et *Vita Hippocratis*, quae *Coi* illius ſenis operibus praemitti ſolet. Senioris *Sorani* libri IV. quibus corporalem et mortalem ſubſtantiam animae humanae tribuerat, memorantur *Tertulliano* libro de anima, ubi *Soranum* illum Me-

thodicae Medicinae inſtructiffimum vocat. *Soranum* inter interpretes aphoriſmorum *Hippocratis* laudat auctor commentarii in eoſdem aphoriſmos, qui latine ab *Andernaco* editus ambulat ſub nomine *Oribasii Medici Graeci*, et in limine quaedam habet, iſſdem verbis obvia in *pſendo-Sorani Iſagoge*. Fuit et alius *Q. Valerius Soranus*, cuius *Cicero* in *Bruto* aliique meminerunt. *Soranus* augur et ap. *Cicero* 1. de divin.

suffragatur, et in castigationibus ad fragmenta Ennii p. 58. (T. 4. Opp. p. 116. b) *Soranns docet Isagoges suae* c. 17. *genas dici, quia in utero genibus opponantur. Atque ex hoc inter alia cognoscimus, librum istum (quo sane exigua iactura careremus) non esse nobilis illius Medici Sorani Ephesi, ac ne Graeci quidem scriptoris, quando gena Graece est βλεφαρον, genu γόνυ.* Idem lib. 3. de Historicis Graecis p. 415. observat, falli Lonaenum Boscium, qui Sorano Cilici tribuere illam Isagogen non dubitavit. Fortasse Coelii Aureliani est, a cuius dictione non valde abhorret, et qui in aliis quoque scriptis expressit maiorem Ephesium Soranum. Confer de Soranis Baluzium p. 327. ad Epist. 76. Cypriani, et de hac Isagoge Dan. Clericum V. C. parte 2. Hist. Medicinae capite 4. et quae de illa dixi in Centuria plagiariorum num. LV.

3. *Coelius Aurelianus Siccensis, f) cuius celerum five acutarum passionum libri tres a Io. Guinterio Andernaco emendati, atque primum editi Paris. sunt ap. Simonem Colinaeum 1533. 8. g) Quinto anno ante Ioannes Sichardus eiusdem Coelii libros quinque tardarum five Chronicarum passionum seu morborum, a Theobaldo Fettichio Wormatiensi, Ludovici principis Palatini Medico acceptos, vulgarat Basil. 1529. f. post in Collect. Aldina editos: qui cum notis Mss. Nancelii in Bibl. Gothana sunt. In Graecis constituendis et exponendis, quae in hoc scriptore plurima occurrunt, Sichardus adiutum se esse testatur a Iano Cornario, cui plurimum sane hae literae debent. Vtrumque Coelii opus ad fidem Mss. emendatum et notis illustratum no-*

Ll 2

mine

f) Ex Sicca Veneria Africae, quae trium dierum itinere a Carthagine distabat. Vide Petrum Wesselingium in libro Probabilium c. 3.

g) Apud. Lindenium male te-

gas, a. 1529. fol. ut notatum doctissimo Almeloventio. Idem mendum et alia insuper reperies in Pandectis Brandenburgicis Hendorichii T. 1. p. 356.

mine suppresso; Lugduni (non Londini ut legitur apud Merklinum p. 135. et in Pandectis Brandenburgicis) editit Iacobus Dalecampius a. 1569. 8. notae videntur esse *Io. Conr. Ammanni* et aliorum plurium, non unius Dalecampii. In titulo dicitur huius ed. textus e Mss. correctus. Sed eadem vitia, et lacunae insunt, quae in superioribus. Novissime luculentam huius scriptoris editionem dedit Henricus Wetstenius Amst. 1709. recusam 1722. 4. cum notulis e Lugdunensi editione repetitis, novisque eiusdem *Ammanni*, et separatim adiectis ad calcem voluminis animadversionibus, quas partim ex sua penu deprompsit, partim ex Virorum doctorum scriptis collegit *Theodorus Iansonius ab Ameloveen*, qui et Lexicon Coelianum atque indices locupletissimos subiecit auctorum commemoratorum rerumque. Ex Codice Barthii et Daumii manu passim notato loca quaedam editionis huius Amstel. corrigunt auctores Ephemeridum literariorum german. editarum Lips. 1710. p. 396. seq. Vide sis etiam Michaëlem de la Roche in Diario Londinensi *memoirs of literature* Tom. 1. p. 38. et Diarium Londinense alterum, *History of the works of the learned* a. 1710. p. 342. *Memoires liter. de Trevoux* 1714. p. 2159. Novam editionem ante plures annos promisit Nic. Blancardus in praefat. ad Arrianum de Expedit. Alexandri. Traditum etiam est, Georgium Francum de Frankenau, Regis Daniae Archiatrum, in Coelio illustrando, luculentissimaque eius scriptoris editione concinnanda occupatum fuisse. Thomas vero Bartholinus inter deperdita sua memorat notas et emendationes in Coelium Aurelianum pag. 88. de Bibliothecae suae incendio. In libris Chronicarum passionum plura emendat illustratque Thomas Reinesius Lib. III. Var. Lect. cap. 17. et 18. cuius exemplum nos habemus totum in marginibus emendatum.

*L. Coelius*

*L. Coelius Arrianus* dicitur Adriano Iunio T. 4. Lamp. Gruteri p. 457. Philippo Caroli ad Gell. III, 3. et Valerio Chimentello pag. 130. de honore bifellii, ubi eum *apprime doctum* appellat, *elegantem, eruditum, omnino dignum, quem artis Asclepiadicæ terant alumni, nemo literarum amans ignoret.* At *Coelium Aurelium* vocandum esse non dubitant plerique alii viri doctissimi, Reinesio pag. 656. seq. laudati, Quia Galeni nusquam meminit, illo superiorem fuisse ætate, putabat Vossius p. 98. libri de Philosophia. Sed aliud videtur eidem Reinesio, qui sæculo quinto vixisse arbitratur, cum linguae latinae puritas Europæarum gentium idiotismis et Hunnorum Gothorumque barbarie decoxisset. Stilo itaque, ut seculum ferebat, et genius patriæ, usus est grandi, implexo, difficili, ad tautologias usque luxuriante, irregulari, semisoloeco nonnunquam, modo archaïsmis, modo peregrinis et novis a vulgo acceptis, Græcorum ubique affectator et interpres, interdum infelicitate etiam sua festivus, scriptor alioqui non ineruditus, qui Græcorum vetustissimorum ut in sectas abierant, doctrinas diligentissime conquissiverat, digessit, recensuit et libere excussit. Etsi enim Methodicorum sectæ fuit addictus, quod inde coniicitur, quia Themisonis, Thessali et Sorani, *h*) quem principem identidem appellat et semper sequitur, dogmata frequenter repetit et illustrat, laudatis eorum a nemine præterea memoratis libris, subinde tamen, quæ maiores male definierant, non erubuit vellicare. Celsi Pliniique non facit mentionem, utpote latinorum, neque Galeni, infensi Methodicis, quos Coelius inprimis admirabatur.

Ll 3

Scriptit

*h*) Hinc G. Io. Vossius IV. 86. de Idololatria ait Coelii libros re-  
ctius dici Soranum a Coelio lati-  
nitate donatum. Adde Mercuria-  
lem lib. 2. c. 12. Var. Lect. Quod  
vero idem Vossius putat Coelium

nostrum laudari a Cassiodoro c. 31.  
divin. lect. in eo fallitur. Nam  
pro *Coelii Aurelii* apud Cassiodo-  
rum legendum *Celsi Aurelii*, ut  
notavi supra e Reinesii pag. 656.  
Var. Lect.



Scriptit praeter libros illos, *Graecarum Epistolarum librum* ad Praetextatum, *Adiutoriorum*, *Medicaminum*, *Muliebrium Passionum* libros, *Responsionum de Chirurgia*, *Problemata*, et *de febribus*, et *Præceptorum salutarium librum*, quae temporum iniuria amisimus. Libros qui exstant et in quibus non contemnendae, de signis praecipue morborum, observationes occurrunt, rectius dici *Soranum a Coelio latinitate donatum*, scripsit Vossius pater lib. IV. 86. de idololatria, et Gerhardus Vossius filius ad Velleium II, 120. secuti ambo Mercurialem lib. I. cap. 10. Variar. Lect. Sed licet Sorani multa Coelius probet laudetque, et libenter eum sequatur, tamen non dubito, hoc scriptum ab Mercuriale Vossiiisque valde *ὑπερβολικῶς*, similiter ac velim a Barthio illos fuisse appellatos nominatim XXXVIII, 3. Adversar. ubi ait: *videmur nobis observare posse aliquot a Coelio Aureliano nominari scriptores Galeno posteriores.*

## INDEX SCRIPTORVM A COELIO AVRELIANO LAUDATORVM.

*Ex editione Almeloveniana.*

- |  |   |
|--|---|
| <b>A</b> gathinus pag. 96. Lib. <i>de Helleboro</i> 233. | <i>Antiphanes</i> Lib. quem <i>Panoptem</i> appellavit 537. |
| <i>Alexander Leodicensis</i> 74.                         | <i>Apollonius</i> 328. <i>Citiensis</i>                     |
| <i>Andreas</i> 218. 222.                                 | 451. Lib. II. <i>de Epilepti-</i>                           |
| <i>Andron</i> 186.                                       | <i>cis</i> 323.   |
| <i>Antigenes Cleophrantinus</i>                          | <i>Apollonius Glaucus</i> Lib. <i>de</i>                    |
| Lib. <i>de Febribus et tum-</i>                          | <i>Interioribus</i> 536.                                    |
| <i>moribus</i> 96.                                       | <i>Apollonius Herophilus</i> 28.                            |
| <i>Antipater</i> 416. Lib. III.                          | 139.  |
| <i>Epistolarum ad Gallum</i>                             | <i>Apollonius Memphytes</i>                                 |
| 404.   | 469. 537.   |

*Apol-*

- Apollonius Mys.* Lib. XXIII.  
*de secta Herophili* 110.  
*Apollonophanes* Erasistrati se-  
 ctator 150. 151. *Malagma*  
*seu Cerotarium* 134. 142.  
*Archigenes* 96. 98.  
*Aristoteles* 236. Lib. *de Ad-*  
*iutoriis* 110.  
*Aristoxenes* 233.  
*Artemidorus Sidenfis* Era-  
 stratus sectator 146.  
 224. 227.  
*Artorius Asclepiadis* secta-  
 tor 221. 224. 232. 233.  
*Asclepiades* 3. 6. 7. 8. 10.  
 52. 53. 338. 364. 391. 416.  
 418. passim 566. Lib. *de*  
*Celeribus passionibus* 2.  
 22. 74. 143. Lib. I. *de*  
*Acutis passionibus* 45.  
 87. 321. Lib. II. *de Acu-*  
*tis seu celeribus passioni-*  
*bus* 45. 235. 245. 263. 385.  
 Lib. III. *de Acut. pass.* 45.  
 235. 245. 263. 385. Lib. VI.  
*de pass.* 2. Lib. *de Vini*  
*datione* 144. Lib. *de Cly-*  
*steribus* 415. Lib. *de Hy-*  
*drope* 478. 489. Lib. *De-*  
*finitionum* 6. III. Lib. II.  
*Explanatorum Apho-*  
*rismorum Hippocratis*  
 181. Lib. *de Periodicis fe-*  
*bribus* 96. Lib. *de Fini-*  
*bus* 253. Lib. *de Luo* 176.
- Lib. *Parascevasficos* 416.  
 Lib. *Salutarium ad Ge-*  
*minium* 386. *de commu-*  
*nibus Adiutoriis* 58. 417.  
*Asclepiades Titienfis* 201.  
*Asclepius* 268.  
*Athenaeus Tarsensis* 74.  
*Bacchius* 390.  
*Caelius Aurelianus* Lib. *de*  
*specialibus Adiutoriis*  
 28. 184. 303. 315. 324. *Epi-*  
*stolar. Graecq. ad Prae-*  
*textatum* 366. Lib. I. *de*  
*Febris* 165. 170. 448.  
 Lib. *Medicaminum* 373.  
 408. 440. *de Mulieribus*  
 252. 298. *Muliebrium*  
*passionum* 253. 582. *de*  
*Passionum causis* 22. Lib.  
 III. *Responsonum Medi-*  
*cinalium* 284. 376. 495.  
*Salutarium Praecepto-*  
*rum* 107. 466. Lib. *In-*  
*terrogationum et Re-*  
*sponsonum* 1. 285. *Pro-*  
*blemata* 447. *de Chirur-*  
*gia* 352. 493.  
*Caridemus* Erasistrati secta-  
 tor 227.  
*Cassius* 530.  
*Chrysippus* Asclepiadis se-  
 ctator 99. 107. 323. 376.  
 537. Lib. III. *de Lumbri-*  
*cis* 537.  
*Cleophrantus* 176.

*Clodius* 545.

*Clodius Asclepiadis* sectator 217.

*Ctesiphon*.

*Demarchus* 323.

*Demetrius Herophili* sectator 2. 73. 208. 228. 328. 390. 468. Lib. VI. *de passionibus* 2. Lib. XI. *de passionibus* 468. Lib. XII. *de passionibus* 136.

*Demetrius Apameus* 469. 581. fortasse idem qui *Aponieus* 151. et *Attaleus* 367. Lib. *Signorum* 249.

*Democritus* 224. 227. 232. Lib. *de Elephantiacis* 493.

*Diocles* 97. 115. 129. 142. 417. 468. 471. Lib. *Curationum* 320. Lib. II. *Curationum* 556. Lib. III. *Curationum* 214. Lib. IV. *Curationum* 242. Lib. *de Egestionibus* 536. Lib. *de febribus* 39. *de passionibus et earum causis, et curationibus* 40. 85. 143. 191. 213. 237. 242. 260. 319. 362. 415. 426. 454. 485. 521. 526. 556. 566.

*Dionysius* 416.

*Empedocles* 325.

*Erasistratus* 84. 115. 123. 212. 348. 363. 386. 415. 416. 417. 418. Lib. II. *Anatomicorum* 192. Lib. III. *de Febribus* 41. Lib. *de Hydropa* 478. 487. Lib. II. *Salutarium praeceptor* 385. Lib. *de Ventre* 146. Lib. II. *de Ventre* 242. 527. Lib. III. *de Ventre* 522. Lib. *de Podagra* 566.

*Eudemus*, *Themisonis* sectator 171. 221. 222. 229. 233.

*Eunor* 115. Lib. V. *Curationum* 478.

*Euriphon Gnidius* 115. 237. 390. 485.

*Gaius*, *Herophili* sectator 225.

*Heraclides Tarentinus* 174. 145. Lib. I. *Curation. de intern. passion.* 64. 94. Lib. II. *Interiorum* 323. Lib. III. *Curationum* 195. Lib. II. *Interiorum passionum* 214. 468. Lib. IV. *Interiorum passionum* 236. 246. 263. Lib. I. *Regulari seu dietetico* 264. Lib. *Nicolaus dictus* 65.

*Heraclitus*.

*Herodicus* 485.

*Hero-*

- Herophilus* 39. 84. 115. 123. 142. 193. 212. 245. 263. 348. 362. 375. 416. 566. Lib. I. *Curation.* 416. ad *Hippocratis Prognosti.* con 536.
- Hippocrates* 84. 95. 97. 390. 415. 468. 549. Lib. I. *Epidem.* 145. Lib. II. *Epidem.* 145. 240. Lib. V. *Epidem.* 259. Lib. II. *de Morbis* 191. 240. Lib. *Prædictivus*, quem *προβητικόν* appellavit 39. 227. 536. Lib. *de Ptisana* 39. 123. Lib. *Regulari seu diaetico* 142. Lib. *Conscript.* ad *sententias Cnidas* 189. 212. 485. 521. Lib. *de Locis* 556.
- Homerus* 227. 228.
- Isyperius* 198.
- Leonides* 75.
- Lufius* seu *Lisus* five *Lucius*, Lib. I. *Tardarum passionum* 365. Lib. II. *Tardar. passionum* 386. L. IV. *Tardar. pass.* 522.
- Magnus* 96.
- Magnus Ephesus* Lib. II. *Epistol.* 225.
- Menander Comicus* 228.
- Menecrates Zeophletensis* 323.
- Menemachus* 75.
- Milesius* 578. 580.
- Mnesea* 81. 142. 329. 348. 380.
- Nicander* Lib. III. 323.
- Niceratus* 376.
- Niger* 233.
- Nileus* 142.
- Parmenides de Natura* 545.
- Philippus* Lib. *de Catalepsi* 96.
- Philistion* 488. 555.
- Philetinus* 115. 323.
- Plato* 325.
- Polybus* 218.
- Polyidas* 186. 198.
- Polypus* (forſan *Polybus*) 227.
- Praxagoras* 97. 115. 130. 143. 237. 417. Lib. I. *de Curationibus* 261. 454. 526. Lib. II. *de Curationibus* 85. 320. 362. 427. Lib. III. *de Curat.* 214. 243. 415. Lib. IV. *de Curat.* 192. Lib. II. *Peregrinar. passionum* 96. Lib. III. *de Morbis* 566.
- Proculus*, Themisonis ſe-  
ctator 469.
- Ptolemaeus*, Eraſiſtrati ſe-  
ctator 469. 479.
- Salimachus* 235. fortasſe  
idem qui *Silimachus*,  
*Hippocratis ſectator*  
290.

- Serapion* Empiricus Lib. I. *ad Sectas* 84. Lib. I. *Curationum* 195. 212. 263. 322. Lib. III. *Curatio- num* 246.
- Socrates* Chirurgus 489.
- Soranus* 75. 91. 127. 132. 137. 139. 142. 146. 254. 380. 404. Lib. *de Adiutoriis* 143. Lib. *Causarum*, quos αἰτιολογούμενος appellavit 289. Lib. II. *de Coenote- tis* 464. *de febris* 153.
- Themison* 133. 232. 252. 339. 366. 404. 409. 416. 417. 460. 498. Lib. *Periodic.* 108. Lib. I. *Epistolarum* 461. Lib. II. *Epistolarum ad Afium Dimantem* 252. 288. 387. 461. 493. Lib. IV. *Epistolar.* 461. Lib. IX. *Epistolar.* 534. Lib. *Celerum passionum* 59. 90. Lib. I. *Tardarum passionum* 285. 323. 365.
386. 434. 527. Lib. II. *Tar- dar. passionum* 415. 427. 433. 455. 461. 466. 478. 498. 556. 566. Lib. *Salu- tar.* 386.
- Theffalus* 9. 380. 404. 410. 417. Lib. I. *de regulis seu diaetetico* II. 247. Lib. II. *de Regulis* 268. 366. 387. 415. 434. 456. 461. 478. 491. 567. Lib. II. *quem Comparationem appellavit* 247.
- Titus*, Asclepiadis discipu- lus 144. Lib. II. *de Ani- ma* 339. Lib. I. *Tardar. passionum* 339.
- Tryphon* 323.
- Tullius Bassus* 233.
- Tullius* (Cicero) 233. 239.
- Valens* Physicus, Lib. III. *Curationum* 180.
- Virgilius* 339.
- Xenophon* 416.
- Zenon* 530.

4) *Theodorus Priscianus* Archiater, secta itidem Methodicus, qui, libro II, 26. et IV. *de physica scientia*, praeceptorem laudat i) Vindicianum: unde sub Gratiano

i) Vindicianus ProCof. Africae et sub Valentiniano seniore comes Archiatarum, quem magnum fuorum temporum Medicum vocat Augustinus Epist. 5. Vid. et libri 4. cap. 3. lib. 7. c. 6. Confess. Cod. Theodos. lib. X. tit. 19. l. 9.

de metall. et Lib. de Medicis et sem de cessar. Nic. Myre L. 50. Vit

et Valentiniano II. floruisse colligitur. Ad hunc forte Theodorum est Epistola Synesii 115. Certe ab Alex. Tralliano Graeco Medico allegatur lib. I. cap. 21. etsi ibi male legitur *Theodorus Moschion k)* vel *Muscienus*. Exstat opus eius Librorum IV. Primus est *Euporiston*, sive plenius *Phaenomenon Euporistor*: nam sic in sequentibus libris citatur, ut II, 20. 22. *phaenomenon primus, phaenomenon superior*: de medicina praesentanea facileque parabili ad Timotheum fratrem: *liber secundus Logicus*, ad eundem Timotheum, de discutienda ratione in passionibus acutis et chronicis, quae oculis cerni non possunt. *Liber tertius Gynaecion*, de morbis mulierum et eorum curatione ad Sabinam: *quartus experimentorum de Physica scientia* ad Eusebium filium.

Hos quatuor libros sub falso et per errorem nato nomine Q. Octavii Horatiani l) vulgavit Hermannus Comes Nuenarius, Argentorat. 1532. quam editionem audacissimis depravationibus scatere notat Reinesius pag. 643. Var. Lect. Emendatius deinde et sub vero Theodori Prisciani nomine Basileae 1532. 4. edidit Sigismundus Gelenius, opus antea ineditum proferre se professus, ex quatuor exemplaribus Mss. hic illic mutilis: nam libri I. cap. 24. 25. 26. et lib. 2. cap. 13—18. et initium cap. 19. et librum quartum integrum non habet; quae omnia in editione Argentoratensi leguntur.

celli libro de Medicamentis. Huius sunt etiam qui esse putent carmen quod in calce libri eiusdem Marcelli legitur, quod a Roberto Constantino ad Sammonicum pag. 497. habetur pro peroratione poematis Sereni Sammonici, de quo supra III, 5. Vindiciani excerpta ex Apicio laudat Vossius pag. 16. de vitiis sermonis. Alia Vindiciani Epistola ad Pentadium, de

quatuor humoribus corporisque partibus, memoratur apud Labbeum Bibl. nov. Mss. p. 215. e Catalogo Bibl. Renati Moreau.

k) De Moschione Medico et Prisciano Lydo v. Bibl. Graecam de illo quidem Vol. XII. p. 702. seq. et XIII. p. 342. et de Prisciano libro 3. cap. 9. §. 15.

l) Loca quaedam illustrat etiam Reinesius Ep. ad Daumium p. 345.

tur. Editionem Nuenarii secutus est Aldus. Dictio paulo horridior est, modo graecismis, modo archaismis, modo nove usurpatis contra latinitatem admittis, etiam non nihil faeculenti atque barbari traxit vitio suae aetatis, ut eidem Reinesio observatum est, qui plura huius Prisciani illustrat lib. III. cap. XI. Var. Lect. Nusquam meminit Galeni quamvis eo longe iunior, Hippocratem vero plus vice simplici laudavit.

Hos libros senex iam in fratris *Timothei* gratiam ex Graeco, quod prius ediderat, opere in latinum compendium misit, Graecique meminit non uno loco, ut lib. 2. cap. 9. *addes etiam adiutoria de Graeco Euporisto*; et cap. 31. *eius remedium in Euporisto nostro invenies*. In editione Argentoratensi lepide Euporistus ingeritur pro viri nomine, cui auctor opus suum inscripsit: *Octavius Horatianus Medicus Euporisto*. *Nuperrime collegae Olympii exhortatione provocatus confeci nonnullos praesentanae (Medicinae) libellos, quos vel mediocris fama retinet, sed Graeco stilo etc. Liber tertius solitaneus Gynaecion m) ad Sabinum sive Salvinam, obstertricem fortasse, quia eam vocat artis suae dulce ministerium*. Argentoratensis editio *Victoriam* appellat, ut forsan Victoria Sabina dicta fuerit. Eam cap. 5. ita alloquitur: *Nostri itaque Sabina professionis communis (fortasse nostrae cum sis.) hoc magis est tibi necessarium ministerium, quae ex tuis officiis sedulis in his maius experimentum habes*. Mentio huius libri lib. 2. c. 22. *Cum de partibus muliebribus sanguis eruperit, his in Gynaecion libello quid expediat sequenti lectione disposui*. Quartus liber est *Physico-*  
*rum*

m) Hunc librum aliorum scriptis eiusdem argumenti a se collectis inseruit Israel Spachius, Argentorat. 1597. fol. Basil. 1586. 4. De Sabina illa (pro qua editio Ge-

lenii *Salvinam*, Basileensis *Salvinam*, Nuenarii ex Aldina *Victoriam* exhibet) vide Reinesium p. 509. seq. Var. Lect.

rum I. experimentorum de Physica scientia, ad *Eusebium*, quem *dulcissimum filiorum suorum* appellat. Meminit lib. 2. c. 11. *Etiā caeteris adiutoriis per beneficium ministrantibus, quae quam maxime in libro Physicorum commodius disponimus.* Allegatur etiam lib. 1. cap. 25. (23. edit. Argentorat.) et lib. 2. cap. 14. (pag. 97. edit. Argent.) Laudat Theod. Priscianus, *Apollonium Medicum* bis lib. 1. cap. 6. *Athenaei Medici trochiscum* refert lib. 2. c. 31. et lib. 3. c. 8. *Democritum* lib. 4. p. 81. *Pythagoram Aegyptiae scientiae gravem auctorem*, ibid. *Chalasticum Titiani* Viri clariss. 85. antidotum *Terentii Eutychiani* ibid. *diamoron Sebastii* p. 86. hoc est quod usus Imperator *ὁ σεβαστός*; medicamentum *Philosophiani* p. 87. medicamentum, quod monstravit *Leoparda* p. 88. quod monstravit uxor Nomenclatoris, ibid. potionem experimentatam *Cornelio* ibid. et p. 89. confectionem, quam frequenter experimentavit *Eugamius* p. 89. Medicamentum *Eusebii* p. 90. *Porphyrri* ibid. Theodorum Priscianum laudant Simon Ianuensis et Matthaeus Silvaticus, et, qui pleraque ex Theodoro in passionarium suum transtulit, Gariopontus. Theodori librum secundum allegat Alex. Trallianus lib. 1. c. 15. p. 79. Sed alius est eidem p. 81. laudatus Theodorus Moschion sive Muscienus. Confer Reinesii Epist. 51. ad Daumium p. 137.

5. Editus etiam est *Theodori*, Medici antiqui, *Diaeta* sive *de rebus salubribus liber*, Argent. 1533. 1544. fol. cum *Trotula*, *Physica* n) *Hildegardis*, aliisque scriptis

n) Libros IV. Physicorum sive de rerum natura Argentor. 1533. editos non *Hildegardi* Abbatissae, divinis, ut iactabat, revelationibus celebri quae a. C. 1180. diem obiit, sed *Hildegardi de Pinguia* tribuendos esse, ex Simlero auctoritatē doctissimus Caveus. At enim

quam *Hildegardin de Pinguia* Simlerus vocat, haec ab altera illa neuquam est diversa. Erit enim haec ipsa Abbatissa in nobis S. Roberti in Pinguis, sive ad Bingham prope Rhenum fluvium.



scriptis eius argumenti. Seorsim quoque cum notis *Georgii Eberhardi Schreineri*, Halis Sax. 1638. 8. et ab *Andrea Rivino* cum aliis brevibus de re Medica scriptis, Lips. 1654. 8. Et hanc quoque diaetam cum Reinesio p. 510. Var. Lect. non dubitamus ad eundem Theodorum Priscianum referre, quia mirifica est cum reliquis eius monumentis affinitas verborum, locutionum et doctrinarum. Alius antiquior Medicus sed Graecus *Theodori* nomine Laertio memoratur, idem forte, qui occurrit apud Aetium XIII, 46. De Oríbasio hic non est dicendi locus, quia Graece scripsit, etsi latinis scriptoribus perperam annumeratur a Symphoriano Campegio, decepto versione latina.

6. *Librum de passionibus mulierum, s. de remediis muliebribus*, *Trotulae* alii, feminae eruditae, o) cuius in illo ipso libello mentio est cap. 20. alii complures *Eroti*, p) *Iuliae* liberto et Medico tribuunt, uti *Adrianus Ianius* lib. VI. *Animardvers.* cap. 1. Sed, *Ioanne Rhodio* p. 11. in *Scribonium* notante, stilus scriptorem *Iuliae* aetate longe posteriorem demonstrat et usus vocabulorum *distemperandi, pulverizandi, fomentandi, stuphae, succari* etc. et vel in prologo ipso primoque capite laudatus *Galenus*, et cap. 20. Cap. 17. citat *Cophonem*, et p. 43. *Medicum quendam in regione Franciae*, p. 60. *pulverem ordinatum per Magistrum Seraldum*, et Cap. 4. *Iustinianum Medicum*, an *Iulianum*? cap. 22. praescribit potionem *S. Pauli Trotula* ipsa lau-

o) *Henricus Baccius* descriptione regni *Neapolitani* T. IX. thesauri scriptorum Italiae pag. 42. *Trotola seu Trotola de Ruggiero, multa doctrinae matrona Salernitana, quae librum scripsit de morbis mulierum et earum cura, et alterum de compositione medicamentorum.* Ex eadem schola peritiae Medicae causa etiam celebratur *Rebecca Guarna*.

p) *Protis* perperam excusum est apud *Lindenium* p. 425. et in *Merklini Lindenio renovato* pag. 716. *Erotis* Medici mentio in veteri inscriptione apud *Gruterum* pag. CCCC. 7. Nomen fuit servile apud Romanos, ut docet *Mena-gius* in *amoenitatibus iuris* pag. 193. seq.

laudata: unde communiter *Trotula* vocata fuit, quasi *magistra operis*: capite 61. nobiles illae *salernitanae*, imo cum earum fūco ex bresilio frustatum inciso, *mulieres Saracena*e, earumque experimentum ad denigrandos capillos: et c. 62. aquae vitae de vino meliore destillatae facta mentio. Vide Baptistam Morgagnum Epistola in Serenum Sammonicum p. 69. seq. Neque a foemina scriptus libellus, cuius auctor in prologo: *Ego, miseranda illarum (mulierum) calamitate, praesertim cuiusdam matronae instigatione compulsus, coepi diligenter contemplari de aegritudinibus* etc. Christianum se prodit primis statim prologi verbis: *Cum auctor universitatis Deus in prima mundi constitutione, rerum naturas singula iuxta genus suum distingueret* etc. et c. 17. *Si acciderit difficultas partus, ante omnia recurrendum est ad Deum*: et mox: *statim pariet Deo favente*. Doctorem Salernitanum fuisse putat Thomas Bartholinus diss. VI. de legendis libris p. 167. quam sententiam late et erudite defendit nuper proprio libello Christ. Gotfr. Grunerus V. D. Ienae (1773.) qui ad Sec. XIV. finem refert. Exemplum libri scriptum fuit in Bibl. Thomasia Noribergae. Editus est liber primum Argent. 1544. f. inter Medicos antiquos ab Aldo a. 1547. editos, p. 71. et inter Gynaeciorum scriptores collectos ab *Israele Spachio* in priore editione Basil. 1586. 4. p. 89. et alia 1597. porro in *Collectione Empiricorum* a *Bened. Victorio* edita Venet. 1554. et in *Wolfii Gynaeciis* T. 1.

7. *Poëma Hexametrum de virtutibus herbarum*, quod sub *Aemilii Macri* nomine ambulat, proditque Venet. 1506. et Basil. 1530. per *Ioan. Atrocianum*, tum 1540. ex Io. Cornarii recensione, et 1559. per *G. Pistorium Villinganum* 8. non est antiqui illius Ovidio q)

et

q) Ovid. IV. Trist. 10. et Pont. litate p. 293. Cornarium praefat. II, 10. Vide Tiraquellum de nobi- ad Pseudo-Macrum, Colomes. c. 6.

et Isidoro laudati, neque Macri ad quem Plinius III, 5. Epist. sed longe iunioris, cum non Plinii modo et maioris et Valeriani Palladiique, sed Galeni, et Oribasii, et II, 16. (c. 44.) Strabi Galli, qui post Caroli M. tempora vixit, faciat mentionem. Si Gaudentio Merulae credimus, lib. I. c. ult. antiquitatum Galliae cisalpinæ, lib. IV. memorabil. cap. 27. verum auctoris nomen est *Odobonus* sive *Odo* quidam r) Medicus. Quae praeter illud carmen illustris Henricus Ranzovius, Hamburgi 1596. 8. (sub Macri nomine edidit hoc titulo: *H. Ranzovii editio librorum Macri de virtutibus herbarum, de quibusdam animalium partibus ac terrae speciebus, itemque medicamentis totius corporis humani, ex Bibliotheca sua Bredensi* (Bredenburg) *depromptorum*; partim *Sereni Sammonici carmen de medicamentis totius corporis humani*, (cf. Scheinerum ad Theodori diaetam p. 74.) partim *Strabi Galli Hortulum* referunt. Videnda de hoc Pseudo-Macro Thomae Bartholini dissertatio de Medicis Poëtis, et Reinesii ad Daumium Epist. VIII. et IX. p. 21. 22. 25. Mistum habuit idem Reinesius, itemque alium Codicem Norimbergæ Godfredus Thomafius. Libellum qui sub Macri ambulat nomine habeo (F.) cum commentariis *Guilelmi Gueroaldi* et rudibus herbarum iconibus excusum sub saeculi decimi sexti, ut videtur, initia in 8. Volumen clauditur his verbis: *Habetis, iuvenes studiosissimi, Macri Floridi de viribus herbarum opusculum ab omni mendo castigatissimum, una cum interpretatiunculis luce meridiana longe clarissimis*. Prodiit etiam cum iisdem s) Paris. 1522. 8. edente

πικρυλλων litterariorum: Iacob. Thomafium ad Plinii Epist. III, 5. Thom. Crenium VII. animadvers. pag. 112. præcipue Ianum Brockhuium ad Tribulli II 6. p. 275. seq. et Ioannem Baptistam Morgagnum Epistola in Sammonicum p. 66. seq.

r) Alius est Odo sive Otho Cre-

monensis, qui versus centum quindecim de electione meliorum simplicium ac specierum medicinarum scripsit rhythmo Leonino. Liber Francofurti excusus est a. 1533. Colomes. notis ad Gyraldum de poëtis p. 218.

s) v. Mich. Maettar, T. 2. annal. typograph. p. 635.

edente *Simone de Lovitz*, et Francof. 1540. 8. sub titulo *Macer de re Medica* etc. Minime vero omittendum, quod Hortulus *Strabi Galli*, ante aliquot secula scriptus, cum scholiis Latinis et Germanicis exstat in Bibliotheca Amplissimi Senatus Lipsiensis, addita nonnulla habens de speciebus resinae, de ventis, ordine ventorum, tonitribus et fulminibus. Etsi vero auctores ephemeridum literariarum Germanice editarum Lipsiae a. 1710. pag. 1017. affirmant, Codicem illum Caroli M. temporibus scriptum esse: tamen haud dubie iunior est, cum *Walafriidus Strabus*, Coenobii S. Galli Decanus, Hortulum suum ad Abbatem *Grimaldum* diu post *Carolum Magnum* sub *Carolo Calvo* scripserit.

8. *Eiusdem farinae* est, quod sub *Evacis*, Arabum Regis, nomine fertur *carmen de gemmis*, Lubec. 1575. 8. edente *Henrico Ranzovio* cum praef. *Henrici Mollerii* *Hamburgensis*, et Lips. 1585. 4. cum Epigrammatibus eiusdem *Ranzovii* aliorumque de Aula. Neque enim illud auctorem habet *Evacem*, quem Graece ad *Neronem* de effectibus simplicium scripsisse refert *Plinius* XXV, 2. sed *Marbodeum* t) quendam, qui forte aliquid eius argumenti ab *Evace* u) graece scriptum habuit, et latinis versibus expressit. Sane *Pictorius Villingensis*, a quo, uti ab *Alardo Amstelodam.* quoque notis illustratum est, non dubitavit sub *Marbodei Galli Cetho-*  
*manen-*

t) In *Isidori* glossis vocabulo *vascillum*, pro *Macrobii* nomine reponendum *Marbodei*.

u) Sic enim liber incipit:

*Evax Rex Arabum legitur scripsisse Neroni*

*Qui post Augustum regnavit in urbe secundus,*

*Quot species lapidum, quae nomina, quive colores,*

*Quae sit iis regio, vel quanta potentia cuique,*

*Fabr. Bibl. lat. T. III.*

Hoc opus excipiens dignum, componere duxi.

Qui totum quod de *Evace* traditur pro commento habent, illi cum *Salmasio* prolegom. hyles iatricae nomen ipsum confictum putant ex loco *Plinii* interpolato, in quo *Evax* lectum sit per *Cratexax* scriptumque ira pro *Cratexas*. Vide *Danielem Vinek* in *amoenitatibus philologico Medicis* pag. 228. seq.

M m

*manensis* nomine edere, Friburgi 1531. Colon. 1539. 8. In aliis codicibus *Marbodeus* quidem, sed *Cambro Britannus* dicitur, teste Reinesio p. 76. defensionis Variarum lectionum. Idem ait, eius cognomen fuisse *Evax*, unde factum, ut Evacis se finxerit interpretem. Ianus Cornarius auctor est, in quibusdam exemplaribus dici, *Merboldum Episcopum*. Si idem itaque est cum Marbodeo Gallo, praefule Rhedonensi, de quo Vossius pag. 72. de Poëtis latinis; vixit temporibus Henrici III. Imp. med. saec. post Christum natum undecimo. Vide etiam If. Pontani notas ad Macrobiū, editionis secundae, et Barthium ad Claudianum p. 704. 1035. Libello praemittitur Epistola duplex ad Tiberium Neronem. Prior incipit: *Salutem dicit Tiberio Evax. Desideranti tibi scribi a me mysteria omnium lapidum* etc. altera in hanc sententiam: *Evax Tiberio Imp. S. Magnifica tua dona accepi per centurionem Lucinium Frontonem nomine* etc. Librum sive Carmen ipsum de gemmis sub *Marbodei* nomine, praemissa illa duplici Epistola, adiunctaque appendice versuum de gemmis quibusdam eo usque ineditorum, et Var. Lect. in ora libri notatis edidit V. C. Iac. Gronovius ad calcem Dactyliothecae Abrahami Gorlaei, Lugd. Bat. 1695. 4. novissime *Antonius Beaugendre* Benedictinus inter Hildeberti Cenomanensis et Marbodi x) Rhedonensis Episcopi Opera Paris. 1708. f. carmen illud de gemmis vulgavit cum vetere Gallica Metaphrasi aetatis non multo, quam qua fuit Marbodeus, iunioris, cuius hoc est initium:

*Evax fut un multe riches Reis  
Lu regne tint des Arabais etc.*

Obiit

x) In Actis Sanctorum T. IV. Iulii 17. p. 254. exstat vita *S. Alexii* Confessoris, sub saeculi V. initia Romae clari vel Edeffae in Syria, auctore Marbodeo, quae incipit.

*Praestans magnatis sanctae vir  
nobilitatis*

*Stemmata Romani effulserat Es-  
semianus.*

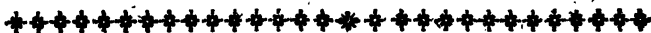
Obiit Marbodeus a. C. 1123. aetatis 88. Confer Voffium de Hift. lat. p. 373. et Ephemerides Parif. a. 1708. mense Iunio p. 551. Perperam tamen in his, licet ex Bellogeneri sententia, traditur, Marbodeum carminibus fuis rhythmica caufa voces interdum nihil plane fignificantes inferuiffe. Nam in exemplo quod affertur pag. 553.

*Nox abit, atque diu iam lux orientis iliu  
Sparferat auroram — —*

Patet *iliu* positam effe pro *ἡλῖς*, perinde ut Hartungus in versione Apollonii Rhodii plus simplici vice *Helium* posuit pro sole, quod in graeco legerat *ἥλιος*, et apud Honorium lib. 1. de imagine Mundi cap. 84. coelum dicitur *casa iliu*, domus solis. Et *Elenos* pro *Ἕλληνας* positum notat Goldastus p. 173. ad Eginhartum de vita Caroli Magni. Sic interpres latinus Opusculorum a Sirmondo editorum p. 201. cum suum scilicet *Oranus* (*ἑρκαὸς*) fuderit solem. Plura eiusmodi Stephanus Stephanus notis ad Saxonem Grammaticum p. 38.

9. De *Apulejo*, et *Antonio Musa* supra dictum.





## CAPVT IX.

NOTITIA CELEBRIVM ANTE  
NOSTRAM AETATEM TYPO-  
GRAPHORVM, SEC. XV. ET XVI.  
INPRIMIS.

- Abraham* fil. R. Chaiim, Soncini. Sec. XV.  
*Adamus de Amberga*, Venetiis Sec. XV.  
*Petr. Adam de Michaelibus*, Mantuae Sec. XV.  
*Corn. Adelkind*, typogr. Venetiis Sec. XV. in officina  
 Bombergii.  
*Io. Amerbachius*, Basileae Sec. XV. extr. et XVI.  
*Anissonii, Laurentius*, filius Ioannes, et Ludovicus Lau-  
 rentius, nepos. Lugduni et Parisiis Sec. XVI. extr.  
*Thomas Anselmus*, Badensis Tubingae, Phorcae, Ha-  
 genoae.  
*Anscarius* est *Io. Gensfleisch. v. G.*  
*Christophorus Arnoldus*, Venetiis Sec. XV.  
*Arnoldus Pannartz*, v. *Pannartz.*  
*Arnoldus de Bruxella*, Neapoli Sec. XV.  
*Andreas Asulanus*, Aldi Söcer, Venetiis.  
*Andreas Catharensis*, Venetiis Sec. XV. extr.  
*Ascensus*, v. *Badius.*  
*Iodocus Badius Ascensus*, natus Ascae in territorio  
 Bruxellensi, typographicam artem exercuit Lugduni,  
 deinde Parisiis (obiit 1535.) Tres *Badii* filiae nu-  
 pserunt tribus typographis celebribus, *Mich. Vasto-*  
*sano*, *Rob. Stephano* et *Io. de Roigny*, vid. Domini-  
 cum de Colonia T. 2. p. 588. seq. histor. literariae  
 Lugduñ.  
*Io. de Ayala*, Toleti Sec. XVI. med.

*Conra.*

*Conradus Badius*, Genevæ Sec. XVI.

*Baldarfer*, v. *Waldarfer*.

*Ant. Bartholomæi Bonon.* Venetiis Sec. XV.

*Dominicus Basanus* Venetus, Romæ sub Sixto V.

*Ioannes Bebelius*, Basileæ Sec. XVI.

*Nic. Bechtermunze*, Altavillæ Sec. XV.

*Iac. Bellaert*, Harlemi Sec. XV.

*Balthasar Bellerus*, Duaci Sec. XVI.

*Io. Bellerus*, Antverpiæ, (obiit 1595.)

*Io. Bemler* vel *Bamler*, Augustæ Vindel. Sec. XV. med.

*Io. Benenatus*, Parisiis, viduam a *Guil. Morelli* duxit et  
a. 1588. obiit.

*Bernardinus Benalius*, Venetiis Sec. XV.

*Lud. Billaenius*, Parisiis, (obiit 1601.)

*Vinc. Bertochius*, Mantuæ, Sec. eod.

*Dorinus Bertochius*, Regiensis, Bononiæ Sec. eod.

*Dionysius Bertochius*, Vicentiæ Sec. eod.

*Simon Bevilaqua*, Papiensis, Vicentiæ Sec. eod.

*Fr. Birkmann*, Hagenoæ et Coloniae Sec. XVI.

*Guil. Blaew*, Amstelodami (obiit 1628.)

*Greg. Boetticher*, Lips. Sec. XV.

*Andr. Bocardus*, Parisiis Sec. XV. extr.

*Sim. Bombasus*, Regii Sec. XVI. init.

*Dan. Bombergius* Antverpiensis, Venetiis ab a. 1511.

excudendis libris Hebraicis operam præstitit. De

typographis Iudæorum consules Bartoloccium T. I.

Bibl. Hebraicæ pag. 432. seq. et A. Chevillierum de

origine typographiæ Paris. p. 264. seq. et Wolfium

longe diligentiorum tom. 2. Bibl. Hebraicæ p. 941.

seq. 956.

*Fr. Bonacursus*, Florentiæ Sec. XV.

*Boninus de Boninis* de Ragusia, Brixiae Sec. XV.

*Marc. Brant*, Lipsiæ Sec. XV.

*Iac. Britannicus* et Angelus, Brixiae Sec. eod.

*Brubachii*, Hagenoæ et Francof. Sec. XVI.



- Ant. Bruschus*, Regienfis, alias Bettonus, Regii Sec. XV.  
*Nic. Brylingerus*, Basileae Sec. XVI.  
*Arnoldus Bucking*, Romae Sec. XV.  
*Ant. Caillaut*, Parisiis Sec. eod.  
*Garinus Calenus*, Coloniae.  
*Zach. Calliergus*, Romae Sec. XV. extr.  
*Jo. Camusatus*, Paris. typographus Academiae Gall.  
 Sec. XVI.  
*Bernardinus de Castillonio*, Mediol. Sec. XV. init.  
*Hugo Caxton*, Anglus Sec. XV. Londini inter pri-  
 mos Angliae typographos, nonnullis primus ha-  
 betur.  
*Wolphius Cephaleus*, Argentorat. Sec. eod.  
*Io. Cereto de Tridino* et *Io. de Tridino* s. *Tacuinus*.  
*Maternus Cholinus*, Coloniae.  
*Iac. Chouet*, Genevae.  
*Sim. Colinaeus*, Rob. Stephani senioris Vitricus, Pari-  
 siis ab a. 1520. ad 1546.  
*Io. de Colonia*, Venetiis Sec. XV.  
*Hieronymus Commelinus*, Gallus, Heidelbergae obiit  
 1597. eiusdem sunt libri editi ex officina Sanct-And-  
 reana. Catalogus librorum, quos excudit Comme-  
 linus vel quorum exemplaria ad se recepit, 1599. 8.  
*Phil. Condam*, Venetiis Sec. XV.  
*Stephanus Corallus*, Lugdunensis, Parmae Sec. XV.  
*Frid. Corfellis*, Courcelles proprie, primus Angliae ty-  
 pographus Oxonii.  
*Christoph. Corvinus*, Herbornae.  
*Laurentius Ioan. Costerus*, inter primos typographos,  
 Harlemi. vid. de eo Bullartii Academiam scientia-  
 rum. T. 2. p. 252. seq. et Mermannii orig. typ.  
*Gill et Cousteau*, Parisiis Sec. XV. extr.  
*Sebastianus Cramoisy* Parisiis typographus Regius  
 Sec. XVI.

*Gabriel Cramoisy et Sebast. Mabre Cramoisy etc.* ibid.

Catalogus librorum in officina Cramoisiiana impres-  
forum Paris. 1678. 8.

*Andr. Cratander*, Basileae Sec. XVI. init.

*Mart. Cranz*, Paris. Sec. XV.

*Io. Crispinus*, Genevae Sec. XVI.

*Demetrius Cretensis*, Florentiae Sec. XV. sed vid. infra  
in *Lascaris*: nam quod ibi de Lascari est, id et in  
hunc et alios, qui ad calcem librorum graecorum  
primorum memorantur, ut Homeri, Svidae, valet.

*Iac. et Io. Cromberger*, Hispali Sec. XVI. med.

*Curio* Basileae Sec. XVI.

*Conradus Denkmuth*, Vlmae Sec. XV.

*Ioan. Dissolus*, Mediol. Sec. XVI. init. graecos libros  
edidit.

*Lud. Ditijs*, Spirensis, primus Rostochii typographiam  
Sec. XV. exercuit: post eum in Nicol. Marechalci  
Thurii aedibus *Guntherus Winter*.

*Stephanus Doletus*, Lugduni, (combustus Parisiis 1546.)

*Petr. Drach*, Spirae Sec. XV.

*Andr. Drizchen* Argentoratensis, primus Argentinae  
tentavit typographiam.

*Henr. Eckert van Homberg*, Antverpiae Sec. XV.

*Henr. Eggestein*, Argentinae cum Mentelio Sec. eod.

*Bonaventura Elzevirius*,

*Abrahamus Elzevirius*,

*Ludovicus Elzevirius*,

} Amstelodami et Lugd. Bat.

*Daniel Elzevirius*, obiit a. 1680.

*Endteri*, Noribergae.

*Nicolaus Episcopus*, Io. Frobenii gener, Basileae (obiit  
1564. filium cognominem mors in flore aetatis oc-  
cupavit.)

*Io. Enschedius*, Harlemensis Sec. XV.

*Farrea* typographia Venetiis clara Sec. XVI.

*Conradus Finer*, Eslingae circa a. 1475.

- Martinus Flach*, Argentinae Sec. XV.  
*Bened. de Fontana*, Venet. Sec. eod.  
*Io. de Forlivio*, Venetiis Sec. eod.  
*Eucharius Frank* al. Silber Romae Sec. eod.  
*Paul. Freidenberger*, Veronae Sec. XV.  
*Io. Frellonius*, Lugduni Sec. XVI. med.  
*Mich. Friburger*, Socius M. Cranz.  
*Andreas Frisus*, Amstelodami, (obiit 1687.)  
*Io. Frobenius*, Basileae (obiit 1527.)  
*Hieronymus Frobenius*, Ioannis F. ibidem (obiit anno 1563.)  
*Christoph. Froschoverus*, Tiguri Sec. XVI.  
*Io. Froschoverus*, Augustae Vind. Sec. XV. extr.  
*Io. Faust*, civis Moguntinus inter primos artis typographiae inventores cum genero *Petro Scheffero* de Gerensheim et *Io. Guttenbergero* Argentinensi, ministro suo.  
*Gallus*, v. *Han*.  
*Io. Gensfleisch*, Senior, Moguntiae (lat. *Anficarius*) primum librum impressit typis Harlemonsis.  
*Io. Gensfleisch*, iun. ap. *Io. Gutenberg*.  
*Gering*, Paris. Sec. XV.  
*Gerson* Soncinas e primis typographis Iudaeorum, Soncini Sec. XV. cuius etiam pater typographus Soncini fuit; et typographiam etiam Constantinopoli instituit.  
*Nic. Girardengus*, Venetiis, item Papiæ, Sec. XV.  
*Franc. Girardengus*, Papiæ Sec. eod.  
*Ambros. Girault*, Paris. Sec. XVI. init.  
*Hubertus Golzius*, Brugis, (obiit 1583.)  
*Aegidius* et *Ioannes Gormontii*, Paris. Sec. XVI.  
*Io. Gruninger*, Argentinae Sec. XV. extr.  
*Sebast. Gryphius*, Germanus, Lugduni Sec. XVI. med.  
*Ant. Gryphius*, Paris.  
*Io. Gryphius*, Venetiis.

- Bernhard. Gualterus*, Coloniae.
- Steph. Guillereti* de Lotharingia, Romae Sec. XVI. init.
- Io. Guttenberg*, primus vel inter primos typographiae auctores Moguntiae, dictus et *Io. Gensfleisch* v. supra. item *zum Iungen*.
- Io. Gymnicus*, Coloniae Sec. XVI.
- Daniel et Franc. Hackius*, Lugd. Bat. Sec. XVII.
- Hamso Hamman* cognomento *Herzog*, qui cum *Offaviano Scoto*, typographiam primus ad Venetos attulit.
- Vlric. et Lupus Han*, Romae Sec. XV.
- Henric. Petr. de Harlem*, Vicentiae Sec. eod.
- Henric. de Harlem*, Bononiae Sec. eod.
- Gerhardus de Harlem*, Florentiae et Senis Sec. eod.
- Benedict. Heßler*, Bononiae Sec. eod.
- Henricus Colonienfis*, Brixiae cum Statio Gallico Sec. eod.
- Georg. Herolt*, Bambergensis, Romae Sec. eod.
- Io. Hervagius*, Basileae Sec. XVI.
- Antonius Hierat*, Coloniae Sec. XVII. init. Catalogus librorum ex eius officina vulgatorum usque ad a. 1620. exstat.
- Gotfridus Hittorpius*, Coloniae.
- Hieron. Hoelzel*, Noribergae Sec. XVI. init.
- Io. Anton. et Benignus fratres de Honate*, Mediolani Sec. XV.
- Seb. Honoratus*, Lugduni.
- Iac. Huguetanus*, qui vitas patrum excudit a. 1515. inde floruerunt Huguetani apud Lugdunenses et sub seculi superioris decimi septimi exitum Amstelodami.
- Thom. Hunte*, Oxonii, Sec. XV.
- Nic. Ienfon* five *Ianfonius* Gallus, unde et se Gallicum dicit, Venetiis circa a. 1477.
- Io. Ianfonius*, Amstelodami.

- Iodocus Ianssonius*, Amstelodami. De Ianssoniis et Blaevio vid. Almeloventii epistolas ad Fabric.
- Mich. Ifingrifi*, Basileae (obiit 1557.)
- Benedict. et Phil. Junta*, Florent. Sec. XVI. init.
- Bernhardus Junta*, Venetiis.
- Conr. Kacheloven*, Lipsiae Sec. XV.
- Nic. Kesler*, Basileae circa a. 1490.
- Henr. Knobloch*, Argentinae Sec. XV.
- Anton. Koburger*, Noribergae Sec. XV. extr.
- Lascharim* typographum Florentiae, laudat Codrus Vreus cum Aldo, qui ab a. 1494. Venetiis et Io. Ant. Platonide, qui Bononiae circa idem tempus hanc artem exercuit. Sed Henrico Stephano auctore, Io. Lascaris et Marcus Musurus tantum honoris arti typographicae detulere, ut non indignam existimarint, cui suam operam navarent, fungentes munere correctorum, non autem librorum ipsi imprimentes.
- Phil. Lavania* vel *Lavagnia*, item *Lavanius*, Mediolanensis inter primos.
- Io. a Laudembach*, Sex. XV. et init. XVI. primos libros suos impressit Romae, dicitur et primus librorum Romae excudisse, sed ut minister officinae, non ut magister.
- Georg. Laver*, Herbipolitanus, Romae Sec. XV.
- Gerardus Leeu*, Antverp. Sec. eod.
- Herm. Lichtenstein*, Colonienfis, Venetiis Sec. eod.
- Io. Philip. de Lignamine*, Romae Sec. eod.
- Bonetus Locatellus*, Venetiis Sec. eod.
- Simon Luca*, Romae Sec. eod.
- Io. Luft*, Vitebergae ab a. 1534. ad 1574. vid. *Gustav. Ge. Zeltnerum* in eius vita edita Noribergae 1727. 4. cum notitiâ Bibliorum et aliorum D. Lutheri scriptorum, ab eodem impressorum.
- Sim. Magnanus*, Mediolani Sec. XV.
- Io. Maire*, Lugd. Bat. Sec. XVII.

*Bened.*

*Bened. Mangius*, Mediolani Sec. XVI. initio, Socius *Biffoli*.

*Philipp. Mantegatius*, Mediolani Sec. XV.

*Io. Manthen* de Gerensheim, Socius *Io. de Colonia*.

*Aldus Pius Manutius*, Romanus, Venetiis primus usus est literis cursivis ab a. 1501. (obiit a. 1516.)

*Paul. Manutius*, Aldi F. Venetiis (obiit 1574.) Romam vocatus a Pio IV.

*Aldus Manutius*, Pauli F. Pii Nepos, Venetiis et denique Romae (obiit 1597.) sub Sixto IV. Romam se contulit, typographiae Vaticanæ sub Clemente VIII. Rector. Librorum in *Manutiorum* officina impressorum notitiam dabunt *Io. Ge. Schelhorn* T. X. amoenitatt. liter. p. 1169 — 1197. *Frid. Iac. Beuschlagius* in Sylloge omnium opusculorum p. 644 — 669.

*Mich. Manzoli*, Tarvisii Sec. XV.

*Iac. Marlianus*, Mediolani Sec. eod.

*Theodoricus Martinus*, Alofti in Flandria ab a. 1474. et Antverpiae ab a. 1509. et Lovanii ab a. 1516.

*Martinus*, Herbipolensis, Lips. Sec. XV. extr.

*Petr. Mauser*, Gallicus, Veronae Sec. XV.

*Io. Meidenbach*, Moguntinus, adiutor Guttenbergii, et alius eius cognatus Moguntiae Sec. XV. exeunte.

*Henr. Memius*, Parisiis.

*Io. Menardus*, Parisiis Sec. XV. extr.

*Io. Mentelius*, denatus 1472. inter primos typographos Norimbergenses.

*Sim. de Milapges*, Burdigalæ.

*Alex. Minutianus*, Mediol. Sec. XV. extr. et seq.

*Matthias Moravus*, (de Olmütz) Neapoli Sec. XV. ante Ianuæ cum *Michaële Monaco*.

*Wolfgang. Molitor*, Lipsiæ Sec. XV. extr.

*Guil. Morellus*, Parisiis obiit 1564. typographus regius et Græc. L. Professor.

*Ioannes et Claudius Morellus*, Guil. fratres, Parisiis.  
*Federicus Morellus* Vascosani gener, pater *Federici*,  
 Professoris Regii, ibidem typographus Regius: na-  
 tus a. 1523. et typographus Regius ab a. 1571. ad 1581.  
 defunctus a. 1583. At *Federicus Morellus*, filius,  
 Professor et typographus Regius ab a. 1581. ad 1630.  
 Huius frater *Claudius* a. 1620. defunctus tres filios  
 habuit, *Federicum*, *Carolus*, *Aegidium*.

*Adam Moretus*, Daventriae Sec. XV.

*Io. Moretus*, Plantini gener, Antverpiae et Lugd. Batav.  
 (obiit 1610.)

*Baltasar Moretus*, *Ioannis* fil. Daventriae (obiit 1641.)

*Arnold. Mylius*, Luxemburgensis, Antverpiae primum  
 post Coloniae versatus, obiit a. 1600.

*Hermann. Mylius*, Coloniae.

*Iac. de Nazario*, Mediolani Sec. XV.

*Sebastian. Nivellus*, Parisiis Sec. XVI.

*Bernh. de Novaria*, Venetiis Sec. eod.

*Nutius*, Antverpiae Sec. XVI. med.

*Io. Oporinus*, Basileae Sec. eod.

*Conrad. Pachel*, Mediolan. Sec. XV. et *Leonardus Pa-*  
*chel*, Socius *Scinzenzeleri*, ibid. Sec. eod.

*Zach. Pafraed* sive *Pafroed*, Colonienfis, Daventriae  
 circa a. C. 1477.

*Paganinus de Paganinis*, Venetiis Sec. XV.

*Iac. de Paganinis*, Brixienfis ibid.

*Hieron. de Paganinis*, ibid.

*Zach. Paltenius*, Francofurti.

*Arn. Pannarza*, Germanus, qui cum Socio *Sweinhemio*  
 primus typographiam in Italiam intulit, et primum  
 in monasterio Sublacensi, deinde Romae exercuit  
 ab a. 1467.

*Dionysius Paravisinus*, Mediolan. Sex. XV. primus  
 omnium codices graecos integros excudit. Nomen  
 eius

eius tantum reperitur in Lascaris Grammaticæ: sed et insequentium annorum libri Graeci eius sunt.

*Parvus*, Paris. Sec. XV. extr.

*Peregrinus de Pasqualibus*, Venetiis Sec. XV.

*Mamertus Patissonius*, Rob. Stephani filii Socius, cuius postea typographiam accepit. Parisiis obiit 1601.

*Philippus Patissonius*, Mamerti filius.

*Christoph. de Pensis*, Venetiis Sec. XV.

*Ludov. et Albertus* fr. Pedemontani, Mediolan. Sec. eodem.

*Petrus Perna*, Basileae.

*Io. a Petersheim*, vel potius *Pfetersheim*, Francofurti Sec. XV.

*Io. Petreius*, Norimbergæ Sec. XVI.

*Thom. Petri*, proximus a Costero, eiusdem gener: eius filii *Petrus*, *Andreas* ac *Thomas*.

*Henr. Petri*, Ioannis a. 1511. denati filius, Basileae obiit 1579. relicto filio *Sebastiano*.

*Adamus Petri*, Basileae Sec. eod.

*Peypus*, Noribergæ, Sec. eod.

*Philipp. Pincius*, Venetiis Sec. XV.

*Christophorus Plantinus*, Turonensis, Antverpiae et Lugduni Batavorum Sec. XVI.

*Thom. Platterus*, Basileae Sec. XVI.

*Sebast. de Pontremulo*, cum *Henrico Germano*, Mediol. Sec. XV.

*Andreas Portilia*, Parmae Sec. XV.

*Poncet le Preux*, Paris. Sec. eod. extr.

*Petr. Quentel*, Coloniae Sec. eod. extr.

*Io. Quentel*, ibid. Sæc. XVI. med.

*Francisc. Raphelengius*, Plantini gener, Lugd. Batav. obiit 1597.

*Erh. Ratdolt*, Augustae Vindel. Sec. XV.

*Lud. Regius*, Basileae.

*Berthold.*



- Berthold. Rembolt*, Parisiis Sec. XV. extr.  
*Rutgerus Rescius*, Lovanii Sec. XV. init.  
*Franc. et Hieron. de Ragazonibus*, Venet. Sec. XV.  
 item *Bartholomaeus*.  
*Bernh. Richel*, Basileae Sec. XV.  
*Rihelii*, Argentorati Sec. XVI.  
*Benedictus Rigaltius*, Lugd.  
*Alexis Rodekius*, Cracoviae et Racoviae.  
*Guil. Rovillius*, Lugduni.  
*Adam Rot*, Romae Sec. XV.  
*Adam Rubeus* Ferrariae Sec. eod.  
*Iac. Rubeus*, Gallicus, Venet. Sec. eod.  
*Hugo Rugerius*, Regienfis, Bononiae.  
*Henr. Rumel*, Noribergae Sec. XV.  
*Adolph. Ruschius*, Argentinae, gener Mentelii.  
*Sixtus Rufiger*, vel *Ruessfinger*, Argentoratensis, qui  
 primus libros impressit Neapoli Sec. XV.  
*Iac. Sanlucius*, (de *Sanlecque*) Parisiis Sec. XVII. auctor  
 typorum pulcerrimorum Paris. item notarum Musi-  
 carum. Marvillii miscell. I. p. 103. f.  
*Io. Schallus*, Mantuae Sec. XV.  
*Io. Schoeffer*, Socius Fausti Moguntiae Sec. XV.  
*Io. Schoeffer*, Petri filius Moguntiae Sec. XV. frater eius  
 fuit *Ivo Schoeffer*.  
*Io. Schottus* Friburgi, Basileae, tandem Argentorati Sec.  
 XVI.  
*Schureri*, Selestadii et Argentinae Sec. eod.  
*Io. Schusler*, Augusta Vindel. Sec. XV.  
*Vlricus Scinzenzeler*, Mediol. Sec. eod.  
*Io. Angelus Scinzenzeler*, ibid.  
*A. Scotus*, Modoëtienfis, Romae Sec. XV.  
*Melch. Sessa*, Venetiis Sec. XVI. init.  
*Guil. de Signerre*, Mediol. Sec. XV.  
*Eucharius Silber* alias *Franck*, Romae Sec. XV.  
*Simon*, Papiensis, Vicentiae Sec. eod.

*Clemens Sleichius*, Francofurti. *Richelius* et *Matth. Schurerius*, Argentorati.

*Io. Secerius*, Hagenoae Sec. XVI.

*Lazarus de Soardis*, Venetiis circa a. 1500.

*Sonciniates* fratres, typographi Iudaeorum Sec. XV. extr. in Italia, qui primi Codicem hebraicum V. T. edidere Soncini, Brixiae, Pisauri, Neapoli, Constanti-nopoli, primus fuit Gerson vid. supra in Gerson.

*Mich. Sonnius*, Paris. Sec. XVI. med.

*Ant. Sorg*, Augustae Vindel. Sec. XV.

*Io. et Wendelinus de Spira*, Venetiis Sec. eod.

*Io. Stelfius*, Antverp. Sec. XVI.

*Henr. Stephanus*, Parisiis (obiit 1519.)

*Robertus Stephanus*, Henrici F. Badii Ascensii gener, ibid. typographus Regius, corrector speciminum typographicorum, usus Ranconneto viro doctissimo.

*Carol. et Franciscus Stephani*, Roberti fratres, ex quibus *Carolus* typographus Regius, ibid.

*Henr. Stephanus*, Roberti F. Parisiis et Genevae (obiit Lugduni 1598.) typographorum doctissimus, non aeque felix, Wecheliis Francofurtensibus vendidit partem suorum characterum.

*Robertus Stephanus*, Henrici frater, a patre Roberto hereditate exclusus, quod Pontificiae religioni nuncium mittere nolle, Parisiis (obiit 1588.) typographus Regius.

*Paullus Stephanus*, Henrici F. Genevae.

*Franc. Stephanus*, Roberti F. Parisiis (ab a. 1589. ad 1628.)

*Anton. Stephanus*, Paulli F. ibidem typographus Regius.

De hisce Stephanis post Almeloventii librum Amstelod. 1683. 8. editum v. Mich. Maettarius in Stephanorum historia, vitas ipsorum librosque ab illis editos et excusos complectente. Lond. 1709. 4. qui etiam Catalogos librorum a Roberto Stephano et Henrico

Henrico vulgatorum exhibet T. 2. annal. typograph  
p. 462. seq.

*Sternii*, Lüneburgii.

*Iac. Stoer*, Genevae Sec. XVI.

*Sweinheim*, v. *Pannarz*.

*Guil. Sylvius*, Antverp. Sec. XVI. med.

*Tacuinus* est *Io. de Tridino*.

*Iac. Tanner*, Lips. Sec. XV. extr.

*Gothofredus Thory*, Parisiis sub Ludovico XII.

*Io. Ludovicus Tiletanus*, ibid. Sec. XVI.

*Laur. Torrentius*, Florentiae circa a. 1548.

*Io. Tornaesius* (*de Tournes*) Lugduni cum filio cogno-  
mine, qui Lugduno Genevam a. 1584. abiit.

Nepotes *Io. Antonius* et *Samuel Tornaesii*. ibid. et Ge-  
nevae. Ex eadem gente *Iac. de Tournes*, qui hoc  
seculo Lugduni fuit.

*Bapt. de Tortis*, Venetiis Sec. XV.

*Io. Trechsel*, Germanus, Lugduni a. 1487. et deinceps.

Filia eius Thalia nupsit Iodoco Badio. vid. Domini-  
cum de Colonia T. 2. hist. lit. Lugd. p. 586. seq.

*Bernardinus de Tridino*, Venetiis Sec. XV. idem *Ta-  
cuinus*.

*Adrianus Turnebus*, Parisiis, typographus Regius ab  
a. 1552. ad 1555. Francicum nomen fuit *Tournebeuf*,  
et Graecae L. Professor.

*Bernh. Turrisanus*, Paris. Sec. XVI. med.

*Fred. Turrisanus*, Venet. eodem tempore.

*Angelus Vgoletus*, Parmae Sec. XV. extr.

*Michael Vascosanus*, Iodoci Badii gener, Rob. Step-  
hani et Roigny affinis, floruit Parisiis ab a. 1532. ad  
1576.

*Io. Veldenaer*, Belg. Sec. XV.

*Io. Vercellensis*, Tarvisii Sec. eod.

*Dominicus Vespolus*, (*de Vespolate*) Mediolani Sec. eodem.

*Io. de Vienna*, Vicentiae Sec. eod.

*Eustachius Vignon*, Genevae Sec. XVI.

*Bartholomaeus Vincentius*, Lugduni Sec. eod.

*Vindelinius Spirensis*, v. supra in *Spira*.

*Bernardinus de Vitalibus*, interdum *Bernardinum* simpliciter se appellat, Venetiis Sec. XV.

*Antonius Vitreus*, Parisiis, typographus Regius, Sec. XVI.

*Marinus Vitreus*, ibid. Sec. XVI. med.

*Adrian. Vlacq.* Hagae Comititis.

*Ernestus Voegelinus*, Lipsiae Sec. XVI. de cuius laudibus vide Ioachimi Camerarii Epistolas libro secundo Epist. 6. p. 116. seq.

*Christoph. Waldarfer*, Ratisbonensis Sec. XV. primum Mediolani, post Venetiis, dicit se et *Baldarfer*.

*Io. Walder*, Basil. Sec. XVI.

*Christian. Wechelius*, Gallus, Parisiis Sec. eod.

*Andreas Wechelius*, Christiani filius, Parisiis et post a. 1573 Francofurti, quo concesserat propter nuptias Parisinas.

*Wecheliiani haeredes*, *Io. Wechel* Andreae filius generique *Claudius Warnius* et *Io. Aubrius*, Francofurti et Hanoviae.

*Io. de Westphalia*, Alofti in Flandria Sec. XV.

*Io. Wiener*, Augustae Vindel. Sec. XV.

*Anton. et Rob. Winter*, Basileae Sec. XVI.

*Guntherus Winter*, Rostochii Sec. XV.

*Io. Winterburger*, lat. *de Hiberna arce*, Vindobonae primus typographus Sec. XV. extr.

*Wolfgang de Monaco*, Lips. Sec. XV. extr.

*Io. Wrester*, Mediol. Sec. XV. inter primos.

*Io. Zainex*, Augustae Vind. Sec. XV.

*Gunther Zainer*, Ulmae —

*Fabr. Bibl. lat. T. III.*

Na

*Bartho-*

*Bartholomaeus Zanettus*, Venet. Sec. XVI.

*Bartholomaeus de Zanis*, de Portefco Venetiis Sec. XV.

*Antonius Zarottus*, Mediolani typographus primus  
Sec. XV.

*Vlricus Zell*, Colonienfis Sec. XV.

*Innoc. Zilettus*, Veronae Sec. XV.

Addemus Catalogum antiquissimum qui exstat librorum excusorum a duobus Germanis, qui Romae primi typographicam artem cum laude exercuere, *Conrado Schweinheim* et *Arnoldo Pannartz*, ex quo et numerum exemplarium, consuetorum primis illis temporibus tunc excudi, et querelam indignam de egestate, cum qua primis illis utilissimae artis cultoribus in urbe nobilissima conflictandum fuit, et editiones antiquissimas praestantissimorum scriptorum intelligere poteris. En igitur Catalogum illum petitem ex Epistola, quam Ioannes Andreas, Alerienfis Episcopus praemisit quinto tomo Bibliorum cum glossis Nicolai de Lyra, in editione Romana 1472. fol. et a Clariss. Maettario excerptum pag. 48. Tomi I. Annalium typographicorum.

#### IO. ANDREAS AD XYSTVM IV.

— Ut digneris misericorditer occurrere, servuli tuae Sanctitatis *Conradus Schweinheim* et *Arnoldus Pannartz*, Impressores nostri ac utilissimae huius fictoriae Artis primi in *Italia* opifices implorant. — Vox impressorum sub tanto chartarum fasce laborantium et, nisi tua liberalitas opituletur, deficientium ista est. — Nos de *Germanis* primi tanti commodi Artem in *Romanam* Curiam tuam multo sudore et impensa, decessoris tui tempestate deveximus. Nos Opifices Librarios caeteros, ut ideam auderent, nostro exemplo incitavimus.

tavimus. — Indicem si perlegeris impressorum a nobis Operum, miraberis — vel chartas huic Librorum copiae potuisse vel linamenta sufficere — Impressi sunt nostro studio Libri, qui in subiectis suo ordine tibi recensentur.

Donati pro puerulis, ut inde principium dicendi sumamus, unde imprimendi initium sumpsimus, numero trecenti.

CCC.

a) Lactantii Institutionum volumina Octingenta viginti quinque.

DCCC. XXV.

b) Epistolarum familiarium Ciceronis volumina quingenta quinquaginta.

D. L.

c) Epistolarum ad Atticum volumina ducenta Septuaginta quinque.

CC. LXXV.

d) Speculi humanae vitae volumina trecenta.

CCC.

e) Divi Augustini de civitate Dei volumina octingenta viginti quinque.

DCCC. XXV.

f) Divi Hieronymi Epistolarum et Libellorum volumina mille et centum.

M. C.

Nn 2

M. Tull.

a) A. 1465. et 1468.

b) 1467.

c) 1470.

d) 1468.

e) 1468. Hunc annum non dubito vidisse suo in exemplo Clariss. Maeritarum. Ego autem (F.) vidi exemplum eiusdem editionis, quod praeferebat annum 1470. et in auctione B. Consulis nostri D. Bernhaldi Matfeldi hoc a. 1722.

vaenibat marcis centum Lubecensibus. Nimirum ut hodie etiam solet fieri, eiusdem editionis exemplis typographi aliis annum quo absolvitur editio, aliis sequentem proximum vel tertium etiam inscribunt, ut semper recentissimus liber emtoribus appareat. (immo hic liber, ut et alii, repetitus ab ipsis est.)

f) 1468.

g) M. Tull. Ciceronis de Oratore cum caeteris, volumina quingenta quinquaginta.

D. L.

h) M. Tull. Ciceronis operum omnium in philosophia, volumina quingenta quinquaginta.

D. L.

i) L. Apuleji Platonici cum Alcino, volumina ducenta septuaginta quinque.

CC. LXXV.

k) A. Gellii noctium Atticarum, volumina ducenta septuaginta quinque.

CC. LXXV.

l) C. Caesaris Commentariorum Gallici et civilium bellorum, volumina ducenta septuaginta quinque.

CC. LXXV.

m) Defensionis Divi Platonis, volumina trecenta.

CCC.

n) P. Virgil. Maronis operum omnium, volumina quingenta quinquaginta.

D. L.

o) T. Livii Patavini cum epitomate omnium decadum, volumina ducenta septuaginta quinque.

CC. LXXV.

p) Strabonis Geographici, volumina ducenta septuaginta quinque.

CC. LXXV.

q) M. Ann. Lucani, volumina ducenta septuaginta quinque.

CC. LXXV.

r) C. Plinii Veronensis de naturali historia, volumina trecenta.

CCC.

s) C. Svetonii Tranquilli de duodecim Caesaribus, volumina ducenta septuaginta quinque.

CC. LXXV.

Div.

z) absque anni nota.

b) 1471.

i) 1469.

k) 1469.

l) 1469.

m) absque anni nota.

n) nondum vidi.

o) absque anni nota.

p) nondum vidi.

q) 1469.

r) 1470.

s) 1470.

t) Div. Leonis Papae Sermonum, volumina ducenta septuaginta quinque. CC. LXXV.

u) M. Fabii Quintiliani Institutionum Oratoriarum, volumina ducenta septuaginta quinque. CC. LXXV.

x) Continui sive Catenae aureae D. Thomae Aquinatis, volumina quingenta quinquaginta. D. L.

y) Div. Cypriani Epistolarum volumina ducenta septuaginta quinque. CC. LXXV.

z) Bibliae cum opusculo Aristeae, volumina quingenta quinquaginta. D. L.

a) Silii Italici cum C. Calpurnio et Hesiodo, volumina ducenta septuaginta quinque. CC. LXXV.

b) Orationum M. Tullii Ciceronis cum invektivis in Antonium, Verrem, Catilinam et caeteros, volumina ducenta septuaginta quinque. CC. LXXV.

c) P. Ovidii Nasonis Metamorphoseos et Elegiarum omnium, volumina quingenta quinquaginta. D. L.

d) Nicolai de Lyra, volumina mille et centum. M. C.

Horum omnium voluminum summa — efficit codices duodecies mille quadringentos septuaginta quinque; acervum quidem ingentem, et nobis Impressoribus tuis, qua parte restat, intolerabilem — ingens sumptus ad victum necessarius cessantibus emptoribus ferri amplius a nobis nequit, et eementes non esse nul-

Nn 3

lum

t) 1470.

u) 1470.

x) non vidi.

y) 1471.

z) 1471.

a) 1471.

b) 1471.

c) 1471.

d) 1471. 1472.



lum est gravius testimonium, quam quod doctus nostra satis magna plena est quinternionum, itanis rerum necessariorum — parati sumus pro Clementiae tuae arbitrio de nostra merce, i. e. de impressis quinternionibus nostris tibi tot tradere, quot volueris, et quibus volueris. — Tua incredibilis mansuetudo subveniat nobis de aliquo officio, unde possimus nos et nostros alere. Impensa est facta in solius *Nic. de Lyra* a nobis voluminibus tanta, ut amplius nihil nobis superfit ad vivendum. Si venderemus opera nostra, non solum a pietate tua nihil peteremus, sed ultro in praesentium temporum articulo, in quo te plurimum egere non nescimus, ipsi nostra offerremus; faciemusque, quotiens tuo adiumento fortuna nobiscum usa esse videbitur fronte sereniore. Interea, Pater Sancte, adiuvent nos miserationes tuae, quia pauperes facti sumus nimis — XX. Marcii. M. CCCC. LXXII. Pontificatus tui Clementissimi anno primo.

Ceterum ne hic Catalogus turbet rationes horum librorum; tenendum est, quorundam exempla esse non unius, sed binarum forte et trium editionum, ut Lactantii, Augustini de Civitate Dei, Ciceronis de Oratore, qui libri primum in Monasterio Sublacensi, deinde iterum Romae editi sunt. Exemplum librorum de Oratore tale nos nuper nacti sumus, sed cui ceteri libri minores oratorii non adiuncti sunt.





# INDEX

## CAPITVM IN LIB. I. II. III. ET IV.

### LIBRI I.

#### Caput I.

*De M. Accio Plauto Umbro Sarfinate* pag. 3

#### Caput II.

*De M. Porcio Catone* p. 31

#### Cap. III.

*De P. Terentio* p. 43

#### Cap. IV.

*T. Lucretius Carus* p. 74

#### Cap. V.

*C. Valerius Catullus* p. 87

#### Cap. VI.

*De Cornelio Nepote* p. 100

#### Cap. VII.

*De M. Terentio Varrone* p. 118

Nu 4

Cap.

# INDEX CAPITVM.

	Cap. VIII.	
<i>De M. Tullio Cicerone</i>		p. 137
	Cap. IX.	
<i>De C. Sallustio Crispo</i>		p. 234
	Cap. X.	
<i>De C. Iulio Cesare</i>		p. 248
	Cap. XI.	
<i>De T. Livio</i>		p. 276
	Cap. XII.	
<i>De P. Virgilio Marone</i>		p. 303
	Cap. XIII.	
<i>De Q. Horatio Flacco</i>		p. 390
	Cap. XIV.	
<i>De Cornelio Gallo, Albio Tibullo, et Sexto Aurelio Pro-</i> <i>pertio</i>		p. 425
	Cap. XV.	
<i>De Ovidio Nasone</i>		p. 437
	Cap. XVI.	
<i>De Gratio et de Laberio ac Publio Syro Mimis</i>		p. 474
	Cap. XVII.	
<i>De M. Vitruvio Pollione.</i>		p. 480
	Cap. XVIII.	
<i>De M. Manilio</i>		p. 499
	Cap. XIX.	
<i>De Cesare Germanico</i>		p. 508

LIBRI

# INDEX CAPITVM.

## LIBRI II.

### Caput I.

*De C. Iulio Hygino*

pag. 3

### Cap. II.

*De M. Velleio Paterculo*

p. 16

### Cap. III.

*De Phaedro, Fabularum scriptore*

p. 24

### Cap. IV.

*De A. Cornelio Celso*

p. 36

### Cap. V.

*De Valerio Maximo*

p. 49

### Cap. VI.

*De Asconio Pediano*

p. 65

### Cap. VII.

*De Columella*

p. 71

### Cap. VIII.

*De Pomponio Mela*

p. 75

### Cap. IX.

*De utroque Seneca, patre et filio.*

p. 87

### Cap. X.

*De Lucano, Poeta*

p. 138

### Cap. XI.

*De T. Petronio Arbitro*

p. 151

### Cap. XII.

*De Persio et Silio Italico*

p. 164

### Cap. XIII.

*De Plinio maiore, Iulio Solino, et Plinio Valeriano*

p. 179

### Cap. XIV.

*De Valerio Flacco*

p. 250

### Cap. XV.

*De M. Fabio Quintiliano*

p. 256

Cap.

# INDEX CAPITULORUM

	Cap. XVI.	
<i>De Statio, Poeta</i>		p. 329
	Cap. XVII.	
<i>De Q. Curtio</i>		p. 341
	Cap. XVIII.	
<i>De Iuvenali</i>		p. 357
	Cap. XIX.	
<i>De Sexto Iulio Frontino</i>		p. 369
	Cap. XX.	
<i>De M. Valerio Martiali</i>		p. 377
	Cap. XXI.	
<i>De C. Cornelio Tacito</i>		p. 386
	Cap. XXII.	
<i>De Plinio Iuniore et XII. Panegyricis</i>		p. 407
	Cap. XXIII.	
<i>De Floro et Ampelio</i>		p. 439
	Cap. XXIV.	
<i>De C. Suetonio Tranquillo</i>		p. 451
	Cap. XXV.	
<i>De Apicio</i>		p. 465

## LIBRI III.

	Caput I.	
<i>De Aulo Gellio</i>		pag. 3
	Cap. II.	
<i>L. Apuleio</i>		p. 28
	Cap. III.	
<i>De Iustino, Trogi Epitomatore</i>		p. 58
	Cap. IV.	
<i>De Palladio Censorino et Iulio Obsequento</i>		p. 68
	Cap. V.	
<i>De Sereno Sammonico, Nemesiano, et Calpurnio</i>		p. 85
	Cap.	

## LIBER CAPITULVM.

### Cap. VI.

*De Aelio Spartiano, Iulio Capitolino etc.* p. 93

### Cap. VII.

*De Chalcidia* p. 105

### Cap. VIII.

*De Iulio Firmico* p. 114

### Cap. IX.

*De Aurelio Victore et Eutropio* p. 123

### Cap. X.

*De Ausonio* p. 139

### Cap. XI.

*De Rufo Festo Avieno* p. 150

### Cap. XII.

*De Ammiano Marcellino* p. 158

### Cap. XIII.

*De Vegetio* p. 173

### Cap. XIV.

*De Macrobio* p. 180

### Cap. XV.

*De Claudio Claudiano et Rutilio* p. 191

### Cap. XVI.

*De Symmacho* p. 204.

### Cap. XVII.

*De Marciano Capella* p. 213

## LIBRI IV.

### Caput I.

*De Ennii, Lucilii, et aliorum veterum Poetarum Fragmentis et Collectionibus* p. 227

### Cap. II.

*De Historicorum Fragmentis et Collectionibus* p. 278

Cap.



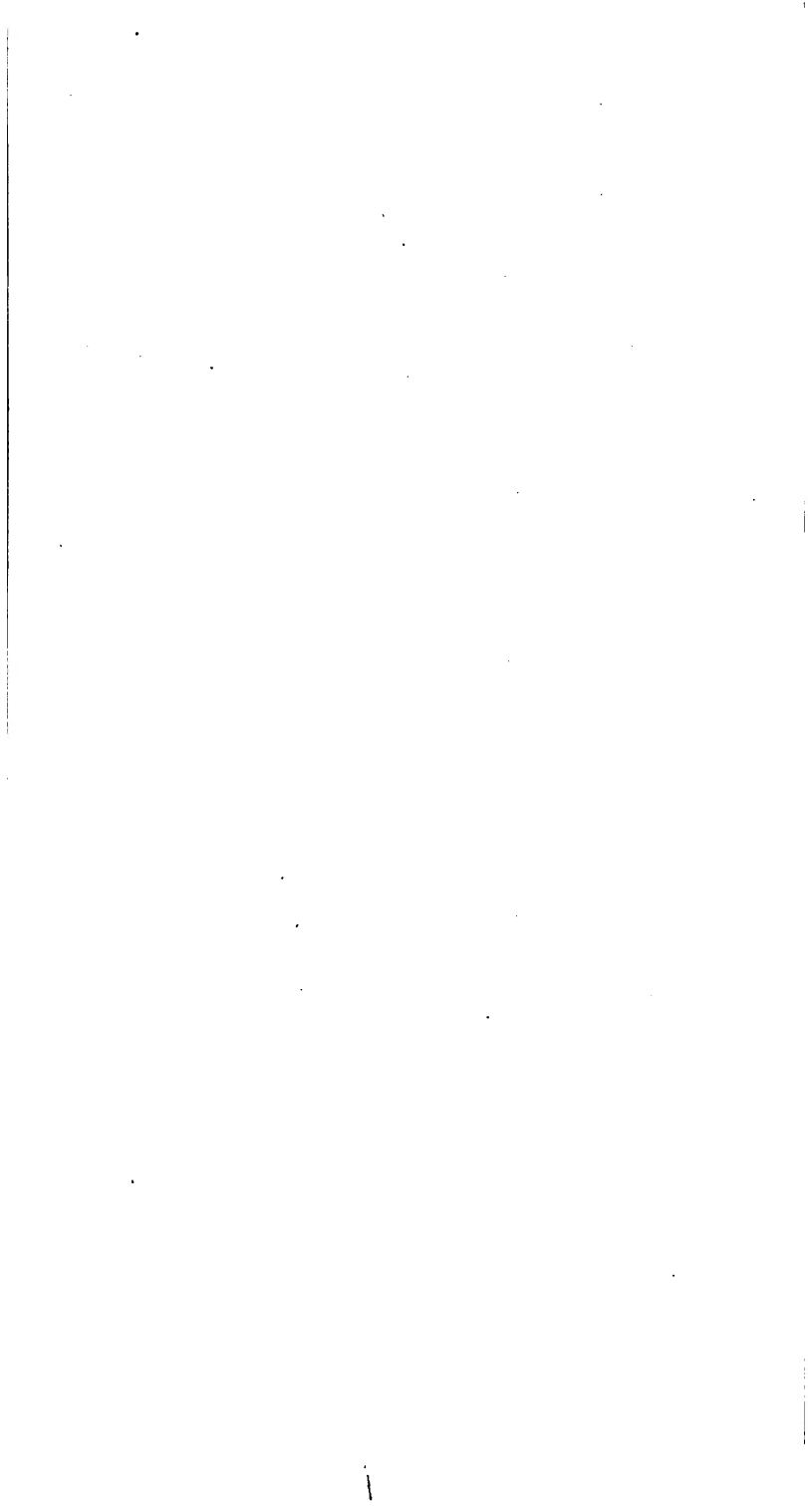












THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY  
REFERENCE DEPARTMENT

This book is under no circumstances to be  
taken from the Building

